El Nuevo Testamento Mazateco de Ayautla

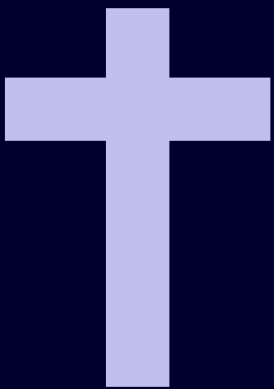

New Testament in the Ayautla Mazateco language of Mexico

El Nuevo Testamento Mazateco de Ayautla
New Testament in the Ayautla Mazateco language of Mexico

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazateco, Ayautla

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazateco, Ayautla [vmy], Mexico

Copyright Information

©La Liga Bíblica, A.C., 2009
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazateco, Ayautla

©Wycliffe Bible Translators, Inc., 2009
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
776ced1d-6ea7-59c3-8389-b2a94420d3be

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 70
SAN LUCAS 114
SAN JUAN 188
HECHOS 241
ROMANOS 309
1 CORINTIOS 338
2 CORINTIOS 365
GÁLATAS 383
EFESIOS 393
FILIPENSES 403
COLOSENSES 410
1 TESALONICENSES 417
2 TESALONICENSES 423
1 TIMOTEO 427
2 TIMOTEO 435
TITO 441
FILEMÓN 445
HEBREOS 447
SANTIAGO 468
1 PEDRO 475
2 PEDRO 483
1 JUAN 488
2 JUAN 495
3 JUAN 496
JUDAS 498
APOCALIPSIS 501

En nda ngat'a tse'e Jesucristo jotsa'en kitsi'indu
SAN MATEO

Xuta chingare Jesucristo
Lc. 3:23-38

1 Kui= xujunbi xi ndibat'a ja'enre xuta chingare Jesucristo.
Jesucristo ja'eni ntjere David xi ja'ba je ja'eni ntjere Abraham.
2 Abraham, kui xi kuán na'enre Isaac. 'Ba Isaac, kui xi kuán
ngani na'enre Jacob. 'Ba Jacob, kui xi kuán na'enre Judá ko
nts'e. 3 Judá, kui xi kuán ngani na'enre Fares ko Zara 'ba
Tamar xi kuán nare. 'Ba Fares, kui xi kuán na'enre Esrom.
'Ba Esrom, kui xi kuán na'enre Aram. 4 'Ba Aram, kui xi
kuán na'enre Aminadab. 'Ba Aminadab, kui xi kuán na'enre
Naasón. 'Ba Naasón, kui xi kuán na'enre Salmón. 5 Salmón,
kui xi kuán na'enre Booz 'ba Rahab xi kuán nare. Booz, kui
xi kuán na'enre Obed 'ba Rut xi kuán nare. 'Ba Obed, kui xi
kuán na'enre Isaí. 6 'Ba Isaí, kui xi kuán na'enre rey David.
'Ba David, kui xi kuán na'enre Salomón 'ba nare kui xi kuán
chjunre Urías tsakaiñu.
7 'Ba Salomón, kui xi kuán na'enre Roboam. 'Ba Roboam,
kui xi kuán na'enre Abías. 'Ba Abías, kui xi kuán na'enre
Asa. 8 'Ba Asa, kui xi kuán na'enre Josafat. 'Ba Josafat, kui
xi kuán na'enre Joram. 'Ba Joram, kui xi kuán na'enre Uzías.
9 'Ba Uzías, kui xi kuán na'enre Jotam. 'Ba Jotam, kui xi kuán
na'enre Acaz. 'Ba Acaz, kui xi kuán na'enre Ezequías. 10 'Ba
Ezequías, kui xi kuán na'enre Manasés. 'Ba Manasés, kui xi
kuán na'enre Amón. 'Ba Amón, kui xi kuán na'enre Josías.
11 'Ba Josías, kui xi kuán na'enre Jeconías ko nts'e, kui xi tjindu
nixtjin nga xuta Israel kichani nangi Babilonia nga tjindu'ñu.
12 'Ba jaskan nga je xuta Israel je kichani nga tjindu'ñu
nangi Babilonia, Jeconías kuán na'enre Salatiel. 'Ba Salatiel,
kui xi kuán na'enre Zorobabel. 13 'Ba Zorobabel, kui xi kuán
na'enre Abiud. 'Ba Abiud, kui xi kuán na'enre Eliaquim. 'Ba
Eliaquim, kui xi kuán na'enre Azor. 14 'Ba Azor, kui xi kuán
na'enre Sadoc. 'Ba Sadoc, kui xi kuán na'enre Aquim. 'Ba
Aquim, kui xi kuán na'enre Eliud. 15 'Ba Eliud, kui xi kuán
na'enre Eleazar. 'Ba Eleazar, kui xi kuán na'enre Matán. 'Ba
Matán, kui xi kuán na'enre Jacob. 16 'Ba Jacob, kui xi kuán
na'enre Kuse. 'Ba Kuse, kui xi kuán xi'inre María xi kuán nare
Jesús xi Cristo 'mi.
17 'Ba 'batsa'en teñujun ka'a xuta chinga ja'a jendibani
Abraham ka'nda David. 'Ba jaskan 'ba nde teñujun ka'a xuta
chinga ja'a jendibani David ka'nda nga kichani nga tjindu'ñu

xuta Israel nangi Babilonia. 'Ba jaskan nga je kichani nga tjindu'ñu xuta Israel nangi Babilonia, 'ba nde ngiteñujun ka'a xuta chinga ja'a ngani ka'nda nga kitsin Cristo.

Jotsa'en kitsin Jesucristo
Lc. 2:1-7

18 'Bi= kuán nga kitsin Jesucristo: María xi kuán nare Jesús xi tijñangire kjua Kuse nga kuixanko. Tunga kionga kje tjindukojín xinkjin, María kis'eya'more ki'ndi, ki'ndi xi kitsjare Isennixtjintsjere Na'enchana. 19 'Ba Kuse xi xi'inre kụan, jngu xuta xi tsje tijña inimare. Ngat'a bi mejénre sik'axki chjunre, tusa kuamejénre nga tafi sik'ejña ngani. 20 'Ba kionga je 'bitsa'en kitsikja'etsjen Kuse, jngu ankjere Na'enchana kuatsejenre ngaya nijñare 'ba kitsure:

—Kuse xi ntjere David, bi kuin nga kuenikue María chjunri. Ngat'a ki'ndi xi kui tjiya'more, kui xi kitsjare Isennixtjintsjere Na'enchana. 21 'Ba s'ẹre jngu ki'ndi xi'in, 'ba Jesús k'uin_ri ki'ndiu. Ngat'a kui= xi sik'angi naxinandare ngat'are jere.

22 'Ba kuán ngayéje kibi, tuxi k'uetjusunni ngayéje xi kitsu Na'enchana nga kitsikinchja nchja chinga profeta:
23 Chjun xungu s'ẹya'more jngu ki'ndi,
jngu ki'ndi xi'in s'ẹre,
'ba Emanuel k'uin ki'ndiu.
Ja'en xi tsunire: Na'enchana tijña ngajinna.

24 'Ba kionga je ja'are Kuse nga kitsa'e chinire, 'ba kitsa'en jo kitsure ankjere Na'enchana 'ba tsik'ejñako chjunre. 25 Tunga bi kitsiko ka'nda nga kitsin ki'ndiu, 'ba Jesús kitsure ja'enre.

2

Nga nchja chjine fa'ekutsejenre ki'ndi chi Jesús

1 Jesús kitsin Belén, naxinanda chi xi tijña ngajinre nangi Judea, nixtjin nga rey Herodes tjinre xa. 'Ba kui nixtjinbiu ja'e naxinanda Jerusalén nchja chjine xi kut'aya ngat'are niñu xi jendibani ngitutsi'an. 2 'Ba tsiningiya:

—¿Ñá=ñu tijña reyre xuta judío xi je kitsin? Ngat'a ka'nda nangini ña tju tsu'biu, kji'yeẹ niñure 'ba kjua'enichji_ri ki'ndiu.

3 'Ba kionga rey Herodes kjint'e kibi, 'ñu kuafore ko ngatsi'i xuta naxinanda Jerusalén ngayeje. 4 'Ba 'batsa'en rey Herodes kinchjare ngatsi'i xi ngakure na'mi ko nchja chjine tse'e kjuatexumo, 'ba tsiningiyare ñá tsin Cristo. 5 'Ba nchjabiu kitsure:

—Ngajin Belén, naxinanda chi xi tijña ngajinre nangi Judea. Ngat'a xuta chinga profeta 'ba=tsa'en kitsi'indu enre Na'enchana:
6 'Ba ji Belén,

naxinanda chi xi tijña ngajinre nangire xuta Judá,
bi ichi tetsju ngisai
ngajinre naxinanda ya'e xi tse'e xutaxare xuta Judá.
Ngat'a ngajinri k'uetjujin jngu xutaxa,
xi sikuenda xutaną xi tse'e Israel.

7 'Ba 'batsa'en Herodes kinchjat'axinre nchja chjinebiu 'ba tsiningiyare mé fa nixtjin kuatsejen niñu. 8 'Ba kionga je jako, kitsikasen Belén 'ba kitsure:

—Tangiun 'ba nda tinyisjo ki'ndiu. 'Ba kionga je kụasjainu, ndek'enu nijmi, tuxi ko an kuitsichjini_rą.

9 'Ba kionga nchja chjinebiu je yasen ñojon en xi kitsure rey Herodes, kitsa'en ngani ndiya. 'Ba niñu xi tsabe nangire ña tju tsu'biu, xi janda tjentitjunre ka'nda nga tsakasen'ñu kixire ña kjijña ki'ndiu. 10 'Ba kionga nchjabiu tsabe kui niñubiu, 'ñu kuatsjare. 11 'Ba 'batsa'en ja'as'en ni'yo 'ba tsabe ki'ndiu ko María xi nare mani. Tsikinyakunch'int'are ki'ndiu nga kitsichjire, 'ba kiskjex'a kaxare nga kitsjare kjuatjo ki'ndiu. Kitsjare oro ko tjingusja xi 'ñu chjire 'ba ko ngijngu tsajmi xi nda jen xi mirra 'mi. 12 'Ba ngat'a ngaya nijñare je kik'inyatitjunre nga bi nde kjua'ani ña tijña Herodes, kui kjua kja'e ndiya kiskjebeni nchja chjinebiu nga kiji ngani nangire.

Nga xichare Jesús fiko nangi Egipto

13 'Ba kionga je kiji nchja chjinebiu, jngu ankjere Na'enchana kuatsejenre Kuse ngaya nijñare 'ba kitsure:

—Tisetjen 'ba chjube ki'ndiu ko nare 'ba tiyukue nangi Egipto. 'Ba kio teni ka'nda nga an xin nganiraą nga kjuendibai, ngat'a Herodes kuangisjai ki'ndiu, tuxi sik'enni.

14 'Ba 'batsa'en Kuse tsisetjen, kiskjebe ki'ndiu ko nare, 'ba ngajñu 'etjuko nga kiji nangi Egipto. 15 'Ba kio tsik'ejña ka'nda nga k'en Herodes.

'Ba kuán tuxi k'uetjusunni enre Na'enchana xi kitsu nga kitsikinchja xuta chinga profeta: "Nangi Egipto kinchjani_raą Ki'ndinaą."

Nga Herodes tsik'en ki'ndi xi'in

16 Kionga Herodes tsabe nga nchja chjinebiu 'ejñure, 'ñu kuastire 'ba kitsja kjua'ñu nga kjuinik'en ngatsi'i ki'ndi xi'in xi tjin Belén ko xi tjin ngandai naxinando. Kitsik'en ngatsi'i xi tjinre ka'nda jó nu, ngat'a 'exki nixtjin xi kitsu nchja chjinebiu nga tsabe niñu. 17 'Ba 'ba=tsa'en 'etjusunni enre Na'enchana xi kitsi'indu xuta chinga profeta Jeremías nga kitsu:

18 Kjinu'yare nangi Ramá jndare jngu chjun,
xi tikji'ndaya 'ba 'ñu titsine.
Raquel= xi tikji'ndat'a ki'ndi nistire,
'ba bi nde mejénnire nga kjuinije kakun,
ngat'a je jesun ki'ndi nistire.

Xichare Jesús fiko naxinanda Nazaret

19 'Ba kionga je k'en Herodes, jngu ankjere Na'enchana
kuatsejenre Kuse ngaya nijñare nangi Egipto 'ba kitsure:
20 —Tisetjen, chjube ki'ndiu ko nare 'ba t'inko ngani nan-
gire xuta Israel, ngat'a je jesun nchja xi mejénre sik'en ki'ndiu.
21 'Ba 'batsa'en Kuse tsisetjen, kiskjebe ki'ndiu ko nare, 'ba
jendiba ngani nangire xuta Israel. 22 Tunga kionga Kuse
kjint'e en nga Arquelao tibatexuma nangi Judea nga'ndere
Herodes xi na'enre mani, kitsakjun nga kuaje kio. Tunga
kitsa'e chini titjúnre nga kik'inyare nga kuaje nangi Galilea.
23 'Ba 'batsa'en kik'ejña naxinanda xi Nazaret 'mi. 'Ba kuán
tuxi k'uetjusunni enre Na'enchana xi kinchja nchja chinga
profeta, nga Jesús xi k'uin xuta tse'e Nazaret.

3

Nga Juan Bautista be'etitjun nijmi ngat'are Jesús
Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28

1 'Ba kui nixtjinbiu, Juan Bautista ja'etsikja'axtiuya enre
Na'enchana nga'nde t'axin xi tjin Judea. 2 'Ba kitsu:
—Tik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba ndiba ngañu ngixkun
Na'enchana, ngat'a je tjimatiña nixtjin kionga kui kuatex-
uma.
3 Ngat'are Juan kinchja xuta chinga profeta Isaías nga
'bitsa'en kitsi'indu:
Tjinu'yare jndare jngu xuta xi 'ñu nchja nga'nde t'axin:
“T'enda_ru 'ba kixi chju'i_ru ndiyare Na'enchana.”
4 'Ba Juan yaja najñu xi kuandakoni ntsjare chakameyu 'ba
ko jngu tjiuxinjnde tikjakonire. 'Ba naxkajndi ko ntsjenre
tjiuchusera xi tjin ngijña kjine. 5 'Ba 'etju xutare naxinanda
Jerusalén ko ngatsi'i xuta xi tjin nangi Judea 'ba ko ngatsi'i
xuta xi tjin ngandai ndaje Jordán nga ja'ekasen ñojonre Juan.
6 'Ba kisatenda ngajin ndaje Jordán, kionga je ye'e nijmi je xi
tjinre.
7 Tunga kionga Juan tsabe nga ne nkjin xuta fariseo ko
nchja saduceo inyafa'e nga mejénre nga satenda, kitsure:
—Jun ntjere tjiuye, ¿'yá= xi 'ba kitsunu nga kuiyu ngat'are
kjuastire Na'enchana xi je tijña tiña? 8 Tusa ngat'are xi si'on
takutsijion nga je kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba nga je
ja'e ngañu ngixkun Na'enchana. 9 Bi yojonu 'bejñujin_ru nga
kuixiun: “Ña= xi ntjere Abraham.” Ngat'a 'ba xinkixi_nuu
nga ka'nda kui ndiojobi Na'enchana kuanre sa'en ntjere
Abraham. 10 Je tijñanda hachare Na'enchana nga kuate
jamare yo. Meni ngayéje ya xi bi nda tu tsja, stisun 'ba
xanikja'ajin ndi'u. 11 An ko nanda batenda_nuu tuxi xi-
anire nga je kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba nga je jendiba

ngañu ngixkun Na'enchana. Tunga xi ndiba jaskanre an, kui=xi ngisa tjinre kjua'ñu, ka'nda an bi bakinnạ kua'atuntsjaạ jndere. Kui ko Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko ndi'i kuatendaninu. 12 Kui jo=ni xuta xi tsitsje trigo. Kitjunre ntsja tsajmi xi basen ntjokoni, tuxi k'uejñat'axinni trigo 'ba k'uejñat'axin xtjere. 'Ba 'batsa'en kuinyatjo trigo ni'yare ña minyatjo, 'ba kuaka xtjere ngajin ndi'i xi bi 'boya —kitsu Juan.

Nga satenda Jesús
Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22

13 'Ba 'batsa'en Jesús 'etju nangi Galilea 'ba ja'ekun Juan ndaje Jordán, tuxi kui kuatendani. 14 Tunga Juan bi kitsikjain nga titjunre 'ba kitsure:

—An= xi ji kuatendanaạ tsakaiñu. ¿Jótsa'en nga an tendibachunnaạ nga kuatendarạ?

15 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tu 'bara ngat'e nganda'e, ngat'a nda= tjin nga sik'etjusan ngayéje xi mejénre Na'enchana.

'Ba 'batsa'en kitsikjain Juan. 16 Kionga je kisatenda Jesús, nga 'etjujin nando, kitju'i ngank'a 'ba tsabe Isennixtjintsjere Na'enchana joni jngu nise tiba nga jendibajennere. 17 'Ba kjinu'yare jngu jnda ngank'a xi kitsu:

—Kui=bi xi Ki'ndinạ xi 'ñu tsimijiạn, xi 'ñu tsja manạ ngat'are.

4

Nga chut'ayako Jesús
Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13

1 'Ba jaskan Isennixtjintsjere Na'enchana kiko Jesús nga'nde t'axin, tuxi xut'ayakoni ngat'are chanayiu.

2 'Ba kio tsik'ejña kjindia yachan nixtjin 'ba yachan nistjen, 'ba jaskan kuabojore. 3 'Ba 'batsa'en chanayiu ja'ekut'ayako 'ba kitsure:

—Tsa kjuakixi nga Ki'ndire Na'enchana kuáin, 'ba sji nga ndiojobi ngatjama niñuxtila.

4 Tunga Jesús kitsure:

—'Ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi tu niñuxtila xi k'uendukunnire xuta, tusa ngayéje enre Na'enchana.”

5 'Ba 'batsa'en chanayiu kiko Jesús naxinanda tsje Jerusalén 'ba kitsikasensun nga'ndere ningu ña ngisa nk'a. 6 'Ba kitsure:

—Tsa kjuakixi nga Ki'ndire Na'enchana kuáin, tikintjaingi yojori nga'e. Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Na'enchana k'uexare ankjelere nga sikuendari.
Ko ntsja subanginiri,
tuxi nijnguú ndiojo satengini ndsakui.

7 'Ba Jesús kitsure:

—'Ba nde tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi chut'ayakuai Na'enchana xi Nairi.”

8 'Ba 'batsa'en chanayiu kiko ngani ngijñacha xi 'ñu nk'a. Kio yakure ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio 'ba kjuaje xi tjinre nga jngu jngu naxinando. 9 'Ba kitsure:

—Sja yejerą kibi tsa kuisenkunch'int'anaą nga sichjinaą.

10 Tunga Jesús kitsure:

—Tisent'axinnaą, Satanás, ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tichji_ri Na'enchana xi Nairi, 'ba tu kui tajngu ti'axat'a_ri.”

11 'Ba 'batsa'en chanayiu tsakasent'axinre Jesús. 'Ba ja'e ankjelere Na'enchana nga ja'ekatesinre kui.

Nga b'etuts'inre xare Jesús
Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15

12 Kionga Jesús kjint'e nga Juan kjiya nduya, kiji ngani nangi Galilea. 13 'Ba Nazaret 'etjuni nga kik'ejña Capernaum, naxinanda xi tijñandai ndachikun ña tsik'endu xuta xi ntjere Zabulón ko xi ntjere Neftalí. 14 'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana xi kitsi'indu xuta chinga profeta Isaías:

15 Nangire xuta xi ntjere Zabulón,
ko nangire xuta xi ntjere Neftalí,
nangi xi tiñare ngandai ndachikun,
xi tijña xingunda ndaje Jordán,
nangi Galilea,
ña 'ba nde tjindu xuta xi bi tse'e Israel.
16 Xi tjindu ña jñu,
kui= xi je tsabe jngu ndi'i je.
Xi tjindungi nk'ianre kjuabeya,
kui= xi je kuatsejenre jngu ndi'i.

17 'Ba tsaka'anire kui nixtjinbiu Jesús kitsikja'axtiuya enre Na'enchana. 'Ba kitsu nga jako xuta:

—Tik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba ndiba ngañu ngixkun Na'enchana, ngat'a je tjimatiña nixtjin kionga Kui kuatexuma.

Kionga Jesús nchjare xutare xi tjun
Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11

18 Kionga Jesús tsu'ba ndai ndachikun Galilea, tsabe jó nchja xi nts'e mani, kui xi Simón xi 'ba nde Pedro 'mi 'ba ko Andrés. Xi inyakanikja'a na'ya tire ngajin nando, ngat'a kui tsuba tjiuti. 19 'Ba Jesús kitsure:

—Jun na'en, ndetjennginu 'ba an sa'en_nuų nchja xi 'beku xuta.

20 'Ba ndekuini chubabiu nchjabiu 'endu na'ya tire 'ba kitjenngi Jesús.

21 'Ba ngubachire Jesús tsabe ngani jó nchja xi 'ba nde nts'e
mani xi Santiago ko Juan xi ki'ndire Zebedeo. Tjinduyako
ngaya barku na'enre nga inyakjuya na'ya tire. 'Ba Jesús
kinchjare nchjabiu. 22 'Ba ndekuini chubabiu nchjabiu 'ejña
barku ko na'enre 'ba kitjenngifani Jesús.

Nga Jesús bakuya 'ba tsinda nkjin xuta
Lc. 6:17-19

23 'Ba Jesús tsak'ajme ngayéje naxinanda xi tjin nangi
Galilea. Yakuya ngaya ni'ya sinagoga xi tjin kio, 'ba kit-
sikja'axtiuya en ndare Na'enchana nga Na'enchana xi batex-
uma, 'ba kitsinda ngayéje chi'in xi kunre xuta ko ña kjinere.
24 'Ba 'batsa'en kjint'e en ngat'are Jesús ngatsi'i xuta xi tjin
nangi Siria. 'Ba ja'eko ngatsi'i xuta xi inyafesun ngajinre,
xi sefesun ngat'are nkjin kuya chi'in, xi kjine yojore, xi
tjindujinre isennixtjin xi bi nda, xi inyafatse, 'ba ko xi bi ma fi.
'Ba Jesús kitsinda ngatsi'i xutabiu. 25 'Ba kitjenngi Jesús nkjin
xuta xi jendibani nangi Galilea, nangi Decápolis, naxinanda
Jerusalén, nangi Judea, 'ba ko nangi xi tjin xingunda ndaje
Jordán.

5

Nga bakuya Jesús ngijñacha

1 Kionga Jesús tsabe nga tjimañajan nkjin xuta, tsijin
jngu ngijñacha 'ba kio tsek'ejña tuxi kuakuyanire. 'Ba
kuañajant'are xutare. 2 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nga yakuyare:

3 —Ndaxure xuta xi x'an mare yojore, ngat'a ña batexuma
Na'enchana kui= tse'e kụan.

4 'Ndaxure xuta xi kji'nda, ngat'a kui= xi sakure kjuaje
kakun.

5 'Ndaxure xuta xi nịmạ 'baxje yojore, ngat'a kui= tse'e kụan
ngasun'ndio.

6 'Ndaxure xuta xi 'ñu mejénre nga kixi kụan ngixkun
Na'enchana joni tsa bojore 'ba xindare, ngat'a kui= xi kụaski.

7 'Ndaxure xuta xi fa'animare xuta xi kja'ere, ngat'a kui= xi
'ba nde xanima kakun.

8 'Ndaxure xuta xi tsje tijña inimare, ngat'a kui= xi skue
Na'enchana.

9 'Ndaxure xuta xi baseko nga s'ẹre kjuaxiu ña tjin
kjuachan, ngat'a kui= xi ki'ndire Na'enchana k'uinre.

10 'Ndaxure xuta xi tsjengicha tu kjuare nga kixi tjin xi
inyatsa'en, ngat'a ña batexuma Na'enchana kui= tse'e kụan.

11 'Ndaxunu jun kionga ch'o kuetsunu xuta 'ba tsjen-
ngikenu 'ba kuetsujun kuetsut'anu en ndesu nga tu kjuanạ=
nini. 12 Tusa tsja ngatjas'enu 'ba 'ñu titsja_ru yojonu, ngat'a

ne je chji xi xuntsjo ngank'aa. Ngat'a 'ba=nde kuata'en nchja chinga profeta xi tjun kis'e nga kụanre jun.

Nga Jesús 'ejña chụbạ naxa ko ndi'u
Mr. 9:50; Lc. 14:34-35

13 'Jun jo=ni naxare ngasun'ndio. Tunga tsa xaja jndare naxo, ¿jótsa'en kụaxtia ngani? Ngu je kụan tsajmi xi tume chjire. Tu ngandetsian xanikja'a ngisa 'ba kio kuinyane xuta.
14 'Jun jo=ni ndi'ire ngasun'ndio. Jngu naxinanda xi tijñasun jngu tjengi, bi ma s'ejña'mo. 15 'Ba kionga baka ndi'i xuta, bi ngi kaxa 'bejñangi. Tusa 'bejñank'a, tuxi tsitsejennire ndi'u xuta xi tjindu ngaya ni'yo. 16 'Ba jun, 'ba tsa'en ngatatsitsejen ndi'inu ngixkun xuta, tuxi skueni mé= xi nda teño'on 'ba sichjire Na'ennu xi tijña ngank'aa.

Nga bakuya Jesús ngat'are kjuatexumare Na'enchana

17 'Bi nikja'etsjion tsa an ja'ek'ejñat'axiạn kjuatexumo ko xi yakuya nchja chinga profeta. Bi ja'ek'ejñat'axiạn, tusa ja'etsik'etjusaạn. 18 Ngat'a 'ba xinkixi_nuụ. Yejerañu tjin ngisa ngank'aa ko t'anangiu nijnguú letra 'ba nijnguú punto xi kua'indut'a kjuatexumo xja'axinre ka'nda nga kụajngu yeje. 19 'Ba mani, tsa tjin xi bi sik'etjusun ninga tu jngu kjuatexumachi xi kua'indut'a kjuatexumo 'ba tsa 'ba tsa'en kuakuyare xuta xi yak'a ngayeje, kui= xi 'ba nde ngisa ichi kụan ña batexuma Na'enchana. Tunga tsa tjin xi sa'en jo tsu kjuatexumo 'ba tsa 'ba tsa'en kuakuyare xuta xi yak'a ngayeje, kui= xi 'ba nde je kụan ña batexuma Na'enchana. 20 Ngat'a 'ba texin_nuụ. Tjinnere nga ngisa nda sik'etjusun ngiso mé= xi Na'enchana mejénre nga ko mare chjine kjuatexuma ko xuta fariseo. Tsa bi 'ba si'on, niñajanni kjuitjas'ion ña batexuma Na'enchana.

Nga bakuya Jesús nga kunni tsa ch'o k'uin_ra xingia
Lc. 12:57-59

21 'Je kjinu'yo nga 'bi kik'inre xuta xi kis'e nixtjin kuatse jan: "Bi nik'en. 'Ba tsa tjin xi sik'en xuta, kui= xi si'anre kjua." 22 Tunga an 'ba texin_nuụ nga tu'yañu xi kụastike nts'e, kui= xi si'anre kjua. 'Ba tu'yañu xi ch'o kuetsure nts'e, kui= xi si'anre kjua ngixkun xutaxa. 'Ba tu'yañu xi "chikun" kuetsure nts'e, kui= xi 'bakore kjua'a kjuanima nga'nde ña ndi'i bi 'boya.

23 ''Ba mani, tsa chjeri teba'e altare Na'enchana 'ba tsa kio kjua'etsjenri nga tjinre kjua nts'é ngat'a tsiji, 24 t'ejñe chjeri ngankjain alto 'ba titjunfara tik'endakuai kjua nts'é. 'Ba 'batsa'en ndeka'e ngani chjeri ya'a.

25 'Ta'a fani t'endakuai kjua xi tifik'endakori kjua yejerañu nga tjenko ngisai ngaya ndiyo, tuxi bi singantsjaniri ngaya

ntsja juez. Ngat'a tsa singantsjari ngaya ntsja juez, xi juez singantsja nganiri ngaya ntsja xi tsikuenda nduyo 'ba kui xi kuayari nduyo. 26 Kjuakixi= xi texinrą. Bi k'uetji kio ka'nda nga k'uechji ngayéje ton xi tjenri.

Nga bakuya Jesús ngat'are kjuachajngi

27 ’Je kjinu'yo nga kik'inre xuta nixtjin kuatse jan: “Bi ñe'en kjuachajngi.” 28 Tunga an xin_nuų nga tu'yañu xi skutsejen'a jngu chjun 'ba sikja'etsjen nga sisinre inimare, kui= xi je kitsa'enko kjuachajngi chjunbiu ngajin inimare.

29 ’'Ba mani tsa xkuin xi kixi xi titsa'en nga si'en je, tusa 'nąxje 'ba chanikja'at'axin. Ngat'a ngisa= nda ni ngat'ari tsa chaja jngu ka'a yojori, tu 'ba= ni tsa ngayéje yojori xanikja'ajin ngajin ndi'i nga'nde ña fa'a kjuanima xuta. 30 'Ba tsa ndsai xi kixi xi titsa'en nga si'en je, tusa tichatjin 'ba chanikja'at'axin. Ngat'a ngisa= nda ni ngat'ari tsa chąja jngu ka'a yojori, tu 'ba= ni ni tsa ngayéje yojori xanikja'ajin ngajin ndi'i nga'nde ña fa'a kjuanima xuta.

31 ’'Ba 'ba nde kik'inre xuta ngayeje nixtjin kuatse jan: “Xuta xi sik'ejña chjunre tjinnere nga sjare jngu xujun xi kuetsu nga je kitsikjet'a kjuabixanre.” 32 Tunga an xin_nuų. Tsa jngu xuta sik'ejña chjunre 'ba tsa chjunre bi kitsa'en kjuachajngi, kui= tsa'en nga sa'en kjuachajngi chjunre. 'Ba tsa kja'e xuta kuixanko ngani chjun xi kitsik'ejña xi'inre, kui xutabiu 'ba nde tsa'en kjuachajngi.

Nga bakuya Jesús nga kun ni nga nik'axki ngat'are Na'enchana

33 ’'Ba 'ba nde je kjinu'yo nga kik'inre xuta xi kis'e nixtjin kuatse jan: “Bi tu chụbą nik'axki ngat'a tse'e Na'enchana 'ba tusa kuiyunengai en xi k'uin_ri. Tusa tik'etjusin mé= xi k'uin_ri Na'enchana.” 34 Tunga an xin_nuų niñajanni nik'axkiu ngat'are Na'enchana. Ninga bi nik'axkiu ngat'are ngank'aa, ngat'a kio= yaxile ña batexuma kui. 35 'Ba ninga bi nik'axkiu ngat'are t'anangiu, ngat'a kio= ña sejñasun ndsaku. 'Ba ninga bi nik'axkiu ngat'are naxinanda Jerusalén, ngat'a kio= ña naxinandare Rey xi 'ñu je. 36 Ninga bi nik'axkiu ngat'are nindakú, ngat'a nijnguú ntsja ku manu nijmo asa nitibo. 37 'Ba nga xiubo, “jun” tixun tsa 'ba tjin, 'ba “junjun” tixun tsa bi 'ba tjin. Ngat'a en xi s'ejun s'et'a, kui= xi ndibanire chanayiu.

Nga bakuya Jesús nga kun ni nga si'onngojo nganire xuta Lc. 6:29-30

38 ’'Ba nde je kjinu'yo nga kik'inre xuta nixtjin kuatse jan: “Tsa tjin xi si'onre xinkjin, kui= xi si'anngojo nganire, jngu tuxkun tsa jngu tuxkun 'ba jngu nde'ñu tsa jngu nde'ñu.”

39 Tunga an xin_nuu nga ta'e'nde_ru xi ch'o sikonu. Tsa
tjin xi ko'ot'are tsa kixiri, ta'e'ndefa_ri ngate'ere xi skjun
ngayeje. 40 Tsa tjin xi mejénre nga ko kjua kjua'ari chin-
gari, ta'e_ri ko chingantsjari ngayeje. 41 Tsa tjin xi k'ueneri
nga jngu kilómetro k'uikue ch'are, tusa jó kilómetro t'ikue.
42 Ta'e_ri tsa tjin xi skui'ari tsajmiri, 'ba xi skueyari tsajmiri,
bi 'bechja'nde_ri.

Nga bakuya Jesús nga tjinnere nga simijáan xuta xi yak'a
Lc. 6:27-28, 32-36

43 ''Ba=nde je kjinu'yo nga kik'inre xuta xi kis'e nixtjin
kuatse jan: "Timején amiguri, 'ba ngatamastiche xi stikeri."
44 Tunga an xin_nuu nga tusa timijon ka'nda xi stikenu.
Chja'a_ru Na'enchana nga ngatatsichikunta'en ngat'are xi
nchjabojonu, nda tiko xi stikenu, 'ba chja'a_ru Na'enchana
ngat'are xi ch'o tsikonu 'ba xi tjenngikenu. 45 'Ba ti'on tuxi
kuanñu ki'ndire Na'ennu xi tijña ngank'aa. Ngat'a kui= xi
tsikasenre tsu'bire ngatsi'i xuta ninga tsa nda xuta asa bi
nda xuta. 'Ba tsika'are tsi ngatsi'i xuta ninga tsa kixi asa bi
kixi. 46 Ngat'a tsa tu kui sa simijíon xi tsimejénnu, ¿ngu mé=
xi kuejennu? Ka'nda xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma
'ba tsa'en. 47 'Ba tsa tu amigunu sa site'nda_ru, ¿ngu mé= xi
teña'ani_ru? Ka'nda xuta xi tu tjin 'ba tsa'en. 48 Niki xuta kixi
fani ngatjamo, jotsa'en kixi Na'ennu xi tijña ngank'aa.

6

Nga bakuya Jesús ngat'are nga nda kuetsuba

1 'Chutsejen_ru yojonu jo teño'on ngixkun Na'enchana. Bi
tu ngixkun xuta nda ño'on, tsa tuxi skueninu. Ngat'a tsa
'ba si'on, tume chji sjanu Na'ennu xi tijña ngank'aa. 2 'Ba
mani, kionga kuisekue xuta xi na'en chunre, bi nijmi 'be
ngat'are kibiu jotsa'en tsa'en xuta jó nkjain xi tjun tsikjane
tjio ngaya ni'ya sinagoga 'ba ngaya ndiyo, tuxi nda skueni
xuta. Kjuakixi= xi xin_nuu nga kui je kisakure chjire. 3 Tunga
ji, kionga temisekue xuta xi na'en chunre, bi ngatjabe ndsai
skjun mé= xi titsa'en ndsai kixi. 4 Tusa tiseko'mai. 'Ba Na'enri
xi be ngayéje xi teña'an'mai, kui sjangojo nganiri chjiri.

5 ''Ba kionga xuko Na'enchana, bi 'ba ño'on joni xuta jó
nkjain xi matsjare minya nduju ngaya ni'ya sinagoga 'ba ko
ña bakjanki ndiyo kionga fako Na'enchana, tuxi skueni xuta.
Kjuakixi= xi xin_nuu nga kui je kisakure chjire. 6 Tunga ji,
kionga xukuai Na'enchana, tjas'en ña 'mo chun 'ba t'echje
xuntjari, 'ba chuko'mai Na'enri. 'Ba Na'enri xi be mé= xi
teña'an'mai, kui sjangojo nganiri chjiri.

7 ''Ba kionga xukuai Na'enchana, bi nichjen ndekui nde
mani en xi tsajain ndiyare jotsa'en xuta xi bi judío xi

tsikja'etsjen nga 'batsa'en ngisa nda kjuint'e naire tu ngat'are
nga 'ñu tsé nchja. 8 Ngu bi 'ba ño'on jun jotsa'en xutabiu.
Ngat'a Na'ennu je kui tjun be mé= xi machjennu kionga kje
chja'ajín_ru. 9 'Ba mani, 'bitsa'en chuko Na'enchana:
Na'enni xi teni ngank'aa,
ngatja'yakun ja'enri.
10 Ngatjama nga'e jngu nga'nde xi batexumai.
Ngatjama ngasun t'anangiu jotsa'en ji mejénri,
jo tjima ngank'aa.
11 Ta'eniį̲ niñu xi machjennį̲ kui nixtjinbi.
12 Tichat'aniį̲ je xi teñe'ee̲n,
jotsa'en ji̲n nichat'a_rį̲ xi ch'o tsikoni̲.
13 Bi ba'e'nde nga xut'ayakoni̲.
Tusa t'ejñat'axinniį̲ xi ch'o.
Ngat'a ji xi batexumai,
'ba ji xi tjinri kjua'ñu,
'ba ji xi tjinri kjuaje xi bi kjuet'a.
'Ba ngatjama.

14 'Ngat'a tsa sichat'a_ru xuta xi ch'o tsikonu, 'ba=nde
tsa'en sichat'anu Na'ennu xi tijña ngank'aa. 15 Tunga tsa bi
sichat'a_ru xuta xi ch'o tsikonu, 'ba=nde bi sichat'anu jenu
Na'ennu.

16 ''Ba kionga kuetsuba kjindio, bi si 'bio nkjon jotsa'en xuta
jó nkjain. Ngat'a kui= xi ch'o be'e nkjain, tuxi skueni xuta nga
tjindu kjindia. Kjuakixi= xi xin_nuu̲ nga je kisakure chjire.
17 Tunga ji, kionga kueni kjindie, tusa tsja tsa'en t'ejen 'ba nda
chunkjain, 18 tuxi bi skueni xuta nga teni kjindie. Tu Na'enri
sani skue, xi tijña ña 'ma. 'Ba Na'enri xi be mé= xi teña'an'mai,
kui sjangojo nganiri chjiri.

Nga bakuya Jesús ngat'are kjuanyino
Lc. 12:33-34

19 'Bi 'bejñatjo tsajmi xi sinyinanu nga'e t'anangiu, ña tsik-
jetsun tjiuxabi 'ba ña tjuxa tsajmi 'ba ña chacheje bakjanngi
ni'ya 'ba fikocheje. 20 Tusa ngank'aa t'ejñatjo xi sinyinanu,
kioña bi tsikjetsun tjiuxabi 'ba bi tjuxa tsajmi 'ba ña chacheje
bi bakjanngi ni'ya 'ba fikocheje. 21 Ngat'a ña tijña kjuanyinari,
'ba=nde kio tijña inimari.

22 ''Ba tuxkuin jo=ni jngu ndi'i xi tsitsejenre yojori. 'Ba
mani, tsa tuxkuin nda, ngayéje yojori matsejenre. 23 Tunga
tsa tuxkuin bi nda, ngayéje yojori tijña jñu. Ngu tsa ndi'i xi
tjin ngajinri jñu, ¡ne 'ñu jñu ña teni!

24 'Nijnguú chu'nda ma tsa'exat'are jó nai. Ngat'a jngu xi
ku̲astike 'ba xi ngijngu simején, asa jngu xi kixi sa'exat'are
'ba xi ngijngu siton. Kui kjuañu bi ku̲an si'axat'ani_ru
Na'enchana ko kjuanyino.

Nga bakuya Jesús nga Na'enchana tsikuenda ki'ndire
Lc. 12:22-31

25 'Kui kjuañu 'ba xin_nuu̱ nga bi nikjo ngat'are mé= xi
machjennu nga kuetsubakun nga'e ngasun'ndebi, mé= xi
xino asa mé= xi s'iu. 'Ba nde bi nikjo ngat'are mé= xi mach-
jenre yojonu, mé= najñu xi xojo. Ngat'a kjuabenichunnu,
kui= xi ngisa chjire nga ko mare xichine. 'Ba yojonu, kui=
xi ngisa chjire nga ko mare najñu. 26 Chutsejen'o tjiunise xi
tutjen ngank'aa. Kui bi 'bentje, ninga bi 'beku ntje, ninga bi
minyaku ntje ngaya ni'yare. Tunga Na'ennu xi tijña ngank'aa
tsikjén. 'Ba jun, ¿a bi ngisa chji_ru nga ko mare tjiunisio?
27 Ninga 'ñu sikjo ngat'anu, bi ku̱annu k'uetjun_ru ngijngu
hora ngisa kjuabenichunnu.

28 ''Ba ¿ánñu mafoninu ngat'are najñunu? Chutsejen'o
jótsa'en mank'a naxu ngi ngijño. Bi tsa'exa 'ba bi tsinda
nachjun. 29 Tunga an xin_nuu̱ nga ninga rey Salomón xi 'ñu
nyina kuán nixtjin kuatse jan, bi 'ba kun najñu tsakaja joni
naxu. 30 Tsa Na'enchana tsja tsikun ngijña xi tjin nganda'e 'ba
xi nyujunni kuiti, ¿a bi ngisa sjanu najñu xi xojo jun xi ngisa
'ñu chji_ru nga ko mare naxu? ¡Jun xi chuba makjainnu! 31 'Ba
mani, bi nikjo tsa kuixun: "¿Mé= xi xina?", "¿mé= xi s'ia?" asa
"¿mé= najñu xi xaja nganda'e?" 32 Ngat'a ngayéje kibi, kui= xi
mangisjai xuta xi bi judío, 'ba Na'ennu xi tijña ngank'aa je be
nga machjennu ngayéje tsajmibi. 33 Tunga titjun tinyisjo nga
si'on jotsa'en mejénre Na'enchana ña batexuma 'ba xi kixi tjin
ngixkun, 'ba sakunu ngayéje tsajmibi ya'a. 34 'Ba 'batsa'en,
bi nikjo_ru yojonu mé= xi ku̱an nyujunni, ngat'a nyujunni
saku'nde nganinu nga sikjo. Ngayéje nixtjin tjinre kjuastire.

7

Nga bakuya Jesús nga kun ni nga ña'an_ra kjua xingia
Lc. 6:37-38, 41-42

1 'Bi nika'anijiun je xuta xi yak'a, tuxi bi skaninejeninu
Na'enchana. 2 Ngat'a jotsa'en sika'anijiun je xuta xi yak'a,
'ba=nde tsa'en skaninejenu Na'enchana. 'Ba chu̱ba̱ xi sichjon
nga k'uechubo, ndekui sichubakoninu Na'enchana. 3 ¿Ánñu
ji techut'ani xtje xi kjingi xkun nts'é 'ba bi yachisu xi kjingi
tsiji techut'ai? 4 Tsa yachisu xi kjingi tuxkuin, ¿jó tsa'en
ku̱an k'uin_ri nts'é: "Ta'e'ndena nga k'uaxjengia̱ xtje xi kjingi
tuxkuin"? 5 ¡Xuta jó nkjain! Tji'naxjengifari yachisu xi
kjingi tuxkuin, tuxi nda ku̱atsejenniri nga kjui'naxjengi xtje
xi kjingi tuxkun nts'é.

6 'Bi ba'e_ru tjiunañ̲o tsajmi xi tsje, 'ba bi chanikjo'o
ngixkun tjiuchingo ndiojo tsjakun xi 'ñ̲u chji, tuxi bi kuase-
neni tjiuba ndiojonu xi tsjakun, 'ba tuxi bi siku'beni 'ba
skjankonu tjiubabiu.

Nga bakuya Jesús nga xja'a_ra Na'enchana mé= xi nda
Lc. 11:9-13; 6:31

7 'Chjo'o, 'ba Na'enchana sjanu. Tinyisjo, 'ba ku̲asjainu.
Tikjanio xuntjo, 'ba stju'inu. 8 Ngat'a ngatsi'i xuta xi mi'a, kui=
xi xuntsja. 'Ba xi mangisjai, kui= xi masjaire. 'Ba xi tsikjane
xuntjo, kui= xi tju'ire.

9 '¿A tjin ngajinnu xi tu ndiojo= tsjare ki'ndire, kionga
mi'are niñuxtila? 10 'Ba tsa tjiuti skui'are, ¿a tu tjiuye tsjare?
11 Ka'nda jun xi ch'okun manu ba'e_ru xi nda ki'ndinu. 'Ba
jó fani Na'ennu xi tijña ngank'aa, ¿a bi ngisa sjare mé= xi nda
xuta xi skui'are?

12 ''Ba mani tsu'ba, jotsa'en nga jun mejénnú sikonu xuta,
'ba=nde tsa'en tiko jun ngayeje. Ngat'a kio tjinnu kjuatexumo
'ba ko xi yakuya nchja chinga profeta.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'are xuntja xkju
Lc. 13:24

13 'Tjas'ion xuntja xkju. Ngat'a teya= xuntja 'ba mate'nde=
ndiya xi fi ña chaja xuta, 'ba= ne nkjin xi kio fa'as'en. 14 Tunga
xkju= xuntja 'ba nt'e= ndiya xi fi ña k'uendukun xuta, 'ba ne
chuba xi masjaire xuntjabiu.

15 'Tikuendo yojonu ngat'are profeta ndesu. Kui xi
fa'ekunnu nga tsimañ̲a yojore joni chutsanga xi bi ts'en,
tunga ngajin inimare ts'en= joni tjiundsejen xi ma tsixinu.
16 Xiañ̲u jó kun nchjabiu kionga xio mé= xi sa'en. Ngat'a mé= xi
tsa'en xuta, kui jo=ni tu xi bajare jngu yantje. ¿A ngijña na'ya
xi bajare uva? ¿A yana'ya xi bajare tu higo? 17 Ngayéje ya xi
nda, kui= xi bajare tu xi nda. 'Ba ya xi bi nda, kui= xi bajare
tu xi bi nda. 18 Jngu ya xi nda, bi ma bajare tu xi bi nda. 'Ba
jngu ya xi bi nda, bi ma bajare tu xi nda. 19 'Ba ngayéje ya xi
bi bajare tu xi nda, kui= xi stisun 'ba xanikja'ajin ndi'u. 20 'Ba
mani, xiañ̲u profeta ndesu kionga xio ture.

21 'Bi ngatsi'i xuta xi tsuna̲: "Ji Na'en, ji Na'en", kjua'as'en
ña batexuma Na'enchana. Tu kui sani xi tsik'etjusun jotsa'en
mejénre Na'enna̲ xi tijña ngank'aa, kui= xi kjua'as'en kio.
22 Kionga je kjua'e nixtjinbiu, ne nkjin xi kuetsuna̲: "Ji Na'en,
ji Na'en, kik'e_ni̲i nijmi ngat'are ja'enri joni nchja chinga
profeta, 'ba ko ja'enri kji'naxjee̲ isennixtjin xi bi nda, 'ba nga
ko ja'enri kjiñe'ee̲n ne nkjin kjuakun." 23 Tunga an singojo_ra̲
xutabiu: "Niñajanni tsa'bexkun_nuu̲. Tusa tinyant'axinnu jun
xi ch'o kjiño'on."

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'are jó nchja xi kitsinda ndaba
Lc. 6:47-49; Mr. 1:22

24 ''Ba mani, ngatsi'i xuta xi inyant'e enbi 'ba sik'etjusun,
kui= xi singusunkuaą joni xuta nkjin kakun xi kitsinda ndaba
ngasun naxi. 25 'Ba 'batsa'en tsa'a tsiu, 'ba kuaje ndajio, 'ba
ntjo ye'ere ni'yo nga mejénre skanits'in. Tunga bi kiskan-
its'in ngat'a ngasun naxi= kuanda. 26 Tunga ngatsi'i xuta xi
inyant'e enbi 'ba bi sik'etjusun, kui= xi singusunkuaą joni
xuta xi tsajainre kjuafa'etsjen xi kitsinndasun ndaba ngasun
tsumi. 27 'Ba 'batsa'en tsa'a tsiu, 'ba kuaje ndajio, 'ba ntjo
ye'ere ni'yo nga mejénre skanits'in. 'Ba kiskanits'in 'ba jekjua
yeje ni'yabiu.

28 'Ba kionga Jesús je kinchja yeje enbi, 'ñu kuakunre
ngatsi'i xuta ngat'are jotsa'en yakuya. 29 Ngat'a yakuya joni
tsa xa nk'a tjinre. 'Ba bi 'batsa'en yakuya joni chjine kjuatex-
umo.

8

Jesús tsinda jngu xuta xi chi'in fe'ndujun kunre
Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16

1 Kionga Jesús jendejen ngani ngijñacho, ne nkjin xuta jen-
detjenngi. 2 'Ba kio ja'ekun Jesús jngu xuta xi chi'in fe'ndujun
kunre 'ba tsakasenkunch'int'are 'ba kitsure:

—Ji na'en, tsa mejénri, kųan sitsjenaą nga xja'axinnaą
chi'in xi kunnąa.

3 'Ba Jesús kitsu nga yanere ntsja xi tji'mio:

—Mejénnąa. Ngatamatsje ngani.

'Ba ndekui ni chubabiu kuanda chi'in fe'ndujun xi kunre
xutabiu. 4 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:

—Tu'yá 'be_ri nijmi. Tusa t'ikaku_ri yojori na'miu 'ba ta'e
chje jotsa'en yatexuma Moisés, tuxi 'ba tsa'en skuekixini xuta
nga je kuandai.

Nga tsinda Jesús jngu chu'ndare xi ngakure chasoldadu
Lc. 7:1-10

5 Kionga ja'as'en Jesús naxinanda Capernaum, ja'ekun jngu
ngakure chasoldadu nga ja'ekets'are jngu kjuanda. 6 'Ba
kitsure:

—Ji na'en, chu'ndanąa tji'me nga kjijña ni'yanąa. Bi nde ma
fini 'ba ne 'ñu onre.

7 'Ba Jesús kitsure:

—An= kjuitsindaą.

8 Tunga xi ngakure chasoldadu kitsu:

—Na'en, bi bakinnąa nga ni'yanąa kuitjas'en. Tu t'exasai 'ba
chu'ndanąa kųanda. 9 Ngat'a 'ba=nde an, tjin= xi batexumanąa
'ba 'ba=nde tjinnąa chasoldadu xi batexuma_rąa. Kionga jngu
xin_rąa: “T'in”, ngu fi. 'Ba kionga kja'ere xin_rąa “Jabi”, ngu

ndiba. 'Ba tsa jngu chu'ndanạ xin_rạ: “Ti'en tsajmibi”, ngu tsa'en.

10 'Ba kionga Jesús kjint'e en xi kitsu xutabiu, tu 'ba= kuánre 'ba kitsure xuta xi tjenko:

—Kjuakixi= xi xin_nuụ. Nisajnguú xuta xi tse'e Israel 'biạ xi 'bitsa'en makjainre jotsa'en makjainre xutabi. 11 'Ba xin_nuụ nga ne nkjin xuta kjuendibani tuña nga'ndeñu nga k'uendut'ako yamixa nga ñatjen kuakjenko Abraham ko Isaac 'ba ko Jacob ña batexuma Na'enchana. 12 Tunga xuta xi tjinni nga tse'e kụan ña batexuma Na'enchana, kui= xi satetsojo ngandetsian ñá jñu chun, nga'nde ña ski'nda xuta 'ba ña kuajnga nde'ñu.

13 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nganire xi ngakure chasoldadu:

—T'in ngani ni'yari, 'ba 'ba ngatjama jotsa'en mankjainri.

'Ba ndekuini chubabiu kuanda chu'ndare chasoldadu.

Nga tsinda Jesús nachi'yare Pedro 'ba ko nkjin xuta xi sefesun

Mr. 1:29-34; Lc. 4:38-41

14 'Ba kionga Jesús ja'as'en ndaba Pedro, tsabe nga nachi'yare Pedro tikjijñasun nachan nga kunre chi'in nt'ai. 15 'Ba 'batsa'en kitsiko ntsja chjunbiu, 'ba kitjuxinre chi'inre, 'ba tsisetjen 'ba 'eyare xichine xuta xi echukun.

16 'Ba kionga je kua'ña, ja'echanit'are Jesús nkjin xuta xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda. 'Ba tu kui en xi kitsu kui ts'axje isennixtjin xi bi nda, 'ba kitsinda ngatsi'i xuta xi sefesun. 17 'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana xi kitsu profeta Isaías: “Kui= xi kiko chi'inna 'ba ja'axin ña kjinena.”

Nga fako Jesús nchja xi mejénre kuetjenngi

Lc. 9:57-62

18 Kionga Jesús tsabe nga nkjin xuta kitsendaire, 'batsa'en 'exa nga kjua'axtiu xingunda ndachikun. 19 'Ba 'batsa'en kitsitiñat'are jngu chjine kjuatexuma 'ba kitsure:

—Maestru, an kjuitjenngirạ nituña ña k'uin.

20 'Ba Jesús kitsure:

—Tjiuba xi tjin ngi ngijño tjinre ngijo ña fik'enduya, 'ba tjiunise xi tutjen ngank'aa tjinre ndaba. Tunga Ki'ndire Xuta xi'iun, tsajainre nga'nde ña tsikja'aya.

21 'Ba ngijngu xutare Jesús kitsu ngani:

—Na'en, ta'e'ndena nga titjunfara kuik'eyanijiạn na'ennạ.

22 'Ba Jesús kitsingojore:

—Ndetjenngina. T'ejñe mik'ion nga kui ngat'eyanijin mik'en xinkjin.

Jesús tsik'exiu ntjo'ñu ko ndachikun

Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25

23 'Ba 'batsa'en Jesús ja'as'en barku, 'ba ko xutare ngayeje.
24 'Ba kionga tjenjin ndachikun ta'a jendiba jngu ntjo'ñu,
ka'nda tsindiure nando niki ya'mo barku. Tunga Jesús
kjijñafe. 25 'Ba 'batsa'en kint'e xutare nga kitsikja'are 'ba
kitsure:

—¡Na'en, tik'anginiį! ¡Je tetiungijndia!

26 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿Ánñu tekunñu? ¡Á tsa'en chuba makjainninu!

'Ba 'batsa'en Jesús tsisetjen 'ba jatiko ntjo ko ndachikun, 'ba
kis'exiu. 27 'Ba nchjabiu kuakunre 'ba kitsure xinkjin:

—¿'Yá= tsé xutabi nga ka'nda ntjo 'ba ko ndachikun
tsik'etjusunnire?

Jesús tsinda jó nchja xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda
Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39

28 'Ba kionga Jesús echu xingunda ndachikun, nangire xuta
tse'e Gadara, kio kitsitiñat'are Jesús jó nchja xi tjindujinre
isennixtjin xi bi nda. Kui tjindu ngajin tsju 'ba ne ts'en
ngayeje, kui kjua tu'yá nde manikakun fa'a ndiyabiu. 29 'Ba
nchjabiu kitsu nga kiskji'ndaya:

—Ji Jesús, Ki'ndire Na'enchana, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsajain?
¿A tjen ja'enikja'aniį kjuanima kionga kje fechujín nixtjin?

30 'Ba ngubare nkjin tjiuchinga inyakjine xka ngijña. 31 'Ba
isennixtjinbiu 'ets'are Jesús nga kitsu:

—Tsa kui'naxjejinniį nga'e, tusa ta'e'ndeniį nga kuit-
jas'enjin_riį tjiuchingo.

32 'Ba Jesús kitsure:

—Tangiun.

'Ba 'batsa'en isennixtjinbiu 'etju ngajinre nchjabiu 'ba
ja'as'enjinre tjiuchingabiu. 'Ba tu mangatsanga ngatsi'i
tjiuchingo nga kitsikintjai yojore ña nk'a chun ngandai
ndachikun, 'ba kio jesun ngajin nando.

33 'Ba nchja xi inyatsikuenda tjiuchingo, tsanga. 'Ba kionga
echu ngajin naxinando, ye'e yeje nijmi mé xi kuán 'ba mé
xi kuánre nchja xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda tsakaiñu.
34 'Ba 'batsa'en ngatsi'i xutare naxinando kikun Jesús. 'Ba
kionga je ja'ekun, 'ets'are nga ngat'etjujin ngani nangibiu.

9

Nga tsinda Jesús jngu xuta xi bi ma fi
Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26

1 'Ba 'batsa'en Jesús ja'as'en jngu barku nga ja'axtiu
ndachikun, 'ba echu ngani naxinandare. 2 'Ba kio ja'ekun
Jesús nchja xi ya'ank'angi jngu xuta xi bi ma fi, xi kjiyare
kuxta. 'Ba kionga Jesús tsabe kjuamakjainre nchjabiu, kit-
sure xi tji'mio:

—Titsja_ri takuin, ki'ndina. Je kuachat'ari jeri.

3 'Ba yak'a chjine kjuatexuma 'bitsa'en kitsikja'etsjen: "¿Jótsa'en ma kakun xutabi nga bi bekun Na'enchana nga 'bitsa'en tinchja?"

4 Tunga Jesús be= mé= xi inyatsikja'etsjen nchjabiu 'ba kitsure:

—¿Ánñu 'bi ch'o tsa'en tenikja'etsjenñu? 5 ¿Ñáre xi ngojó enbi bi na'en tjinre nga xiạn? ¿A kio=nga xiạn: "Je kuachat'ari jeri"? ¿Asa kio=nga xiạn: "Tisetjen 'ba titjajme"? 6 Tunga mejénna nga xio nga Ki'ndire Xuta xi'iun tjinre kjua'ñu nga'e ngasun'ndebi, nga kụan sichat'are jere xuta.

'Ba 'batsa'en kitsure xuta xi bi ma fi:

—Tisetjen, chjube kuxtari 'ba t'in ngani ni'yari.

7 'Ba 'batsa'en xi tji'mio tsisetjen 'ba kiji ngani ndaba. 8 'Ba kionga xutankjiun tsabe kibiu, kitsakjun 'ba kitsichjire Na'enchana, ngat'a kitsikasen ngajinre xuta jngu xi tjinre kjua'ñu xi 'batsa'en je.

Nga Jesús nchjare Mateo
Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32

9 'Ba kionga Jesús je 'etjuni kio, tsabe jngu xuta xi Mateo 'mi, xi tijña nga'nde ña tjubechjintjai tsajmi, 'ba kitsure:

—Ndetjenngina.

'Ba 'batsa'en Mateo tsisetjen 'ba kitjenngi Jesús.

10 'Ba 'bi kuán kionga Jesús tikjen ndaba, nkjin nchja xi kjebechjintjai tsajmi ko xuta je ja'e. Kui xi ñatjen tsik'endut'ako Jesús ko xutare t'a yamixo. 11 'Ba kionga xuta fariseo tsabe kibi, kitsure xutare Jesús:

—¿Ánñu maestrunu kjenkoni nchja xi kjebechjintjai tsajmi ko xuta je?

12 Tunga kionga Jesús kjint'e kibi, kitsure:

—Xuta xi nda bi chjineki machjenre, tu kui sani xi sefesun. 13 Tanginchut'ayo 'ba ngatjamanu jó tsunire enre Na'enchana xi 'bitsa'en kua'indut'a: "Kjuanima kakun xi mejénna, bi chje." Ngat'a bi ja'ekinchja_ra xuta xi kixi, tu xuta je sani.

Nga tsuya Jesús kjia'añu k'uendu kjindia xutare
Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39

14 'Ba 'batsa'en xutare Juan ja'ekun Jesús 'ba tsiningiyare:

—¿Ánñu jin ko xuta fariseo ne kjit'a betsuba kjindiani 'ba xutari bi 'bendu kjindia?

15 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A ma ba s'ere xuta xi tjindu ngajin kjuabixan kionga tijñajin ngisare xi xi'iun? Tunga kjua'e nixtjin nga xja'axinre xi xi'iun, 'ba kio=nga k'uendu kjindia.

16 ’'Ba ni'yá 'bextiuyakoni jngu najñu chingá ko ichi najñu
xatse xi kje fa'ekujín. Ngat'a najñu xatsio fa'eku 'ba 'betijnda
najñu chingó, 'ba 'ba=tsa'en ngisa tse tijnda. 17 'Ba nde ni'yá
minya binu xatse ngaya jngu chitsa tjiuxin chinga. Ngat'a
tsa 'ba sa'en, stijnda= chitsa tjiuxinbiu 'ba tisten binu 'ba
kjuekjuakjin chitsa tjiuxinbiu. Kui kjuañu chitsa tjiuxin
xatse xinyani binu xatse, 'ba 'batsa'en nda xinyatjo ngojó
tsajmibiu.

Nga Jesús tsinda jngu ki'ndi chjun ko jngu chjun
Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56

18 Yejerañu 'ba titsu Jesús, tukjia'a ja'e jngu xutaxa xi
tsakasenkunch'int'are 'ba kitsure:

—Ki'ndi chjunna sa'e fa k'en. Tunga tsa k'uikjane_ri ndsai,
k'uejñakun ngani.

19 'Ba 'batsa'en Jesús tsisetjen 'ba kiko xutare nga kitjenngi
xutabiu.

20 'Ba kio= kitsitiña ngastun Jesús jngu chjun xi kuatejó nu
tjinre nga 'bakjanre jin 'ba kitsiko ndai najñu xi yaja. 21 Ngat'a
ja'ba je 'bitsa'en kitsikja'etsjen ngajinre: “Tsa tu ichifani ndai
najñure sikua, kuanda=ngaña.” 22 Tunga Jesús kitsiku'be 'ba
kiskutsejen'a chjunbiu 'ba kitsure:

—Tsja t'e_ri takuin, ki'ndina. Kjuamakjainri je kitsindari.

'Ba ndekuini chubabiu kuanda chjunbiu.

23 'Ba kionga Jesús echu ndaba xutaxabiu, tsabe nchja
xi inyatsikjane tjio ko xutankjiun xi si'a inyatsa'en nga in-
yakji'nda. 24 'Ba Jesús kitsure:

—Tinyat'axiun. Ngat'a bi kijñak'en ki'ndi chjunbi. Tu
tikijñafe sani.

'Ba xuta xi kuañajan kio tu tsejnuke=. 25 'Ba kionga
je kji'naxje xuta, Jesús ja'as'en ña kjijña ki'ndi chjunbiu.
Kiskjebe ntsja 'ba ki'ndi chjunbiu tsisetjen ngani. 26 'Ba
ngatsi'i xuta xi tjin nangibiu kjint'e en ngat'are xi kuán.

Nga tsinda Jesús jó xuta ka

27 Kionga Jesús ti'betju kio, kitsjenngire jó xuta ka xi
kiskji'ndaya tjenngi 'ba kitsure:

—Ji ntjere David, chanima kakunni.

28 'Ba kionga Jesús ja'as'en ndaba, kio ja'ekun xuta kabiu.
'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿A makjainnu nga kuannа sa'aan mé= xi mejénnú?

'Ba nchjabiu kitsu:

—Jun, na'en.

29 'Ba 'batsa'en Jesús kitsiko tuxkun nchjabiu 'ba kitsure:

—Ngatjama tsu'ba jotsa'en jun makjainnu.

30 'Ba nchjabiu kuatsejen nganire. 'Ba 'batsa'en Jesús 'ñu
'enere nga kitsure:

—Tu'yá 'be_ru nijmi kibi.

31 Tunga kionga nchjabiu 'etju, ye'e tsi'ire nijmi xuta xi tjin nangibiu ngat'are Jesús.

Nga tsinda Jesús jngu xuta xi bi ma nchja

32 Kionga inya'betju nga'ndebiu xuta xi ka tsakaiñu, ja'e xuta xi ja'ekanire Jesús jngu xuta xi bi ma nchja ngat'a tijñajinre isennixtjin xi bi nda. 33 'Ba kionga Jesús ts'axje isennixtjin xi bi nda, kinchja ngani xuta nimo.

'Ba xutankjiun kuakunre 'ba kitsure xinkjin:

—Nisañajanni 'yare ngajinre xuta Israel jngu tsajmi xi 'ba kji'i.

34 Tunga xuta fariseo kitsu:

—Kui xutabi ma 'baxje isennixtjin xi bi nda ngat'a xi ngakure isennixtjin xi bi nda kitsjare kjua'ñu.

Nga fa'animare xuta Jesús

35 'Ba Jesús tsak'ajme ngayéje naxinanda ya'e ko naxinanda chi xi kio tjin 'ba yakuya ngaya ni'ya sinagogare. 'Ba kitsikja'axtiuya en nda xi tsuyana nga Na'enchana xi batexuma, 'ba kitsinda ngayéje kuya chi'in xi kunre xuta ko ña kjinere. 36 'Ba kionga Jesús tsabe xutankjiun, ja'animare, ngat'a kjimafore 'ba kjinikumare joni chutsanga xi tsajainre xi tsikuenda. 37 'Ba kio kitsure xutare:

—Xuta xi tjin, jo=ni jngu tsujmi ntje xi 'ñu tse, tunga chuba mani chu'nda. 38 'Ba 'batsa'en tsu'ba chja'a_ru xi tse'e tsujmintjio, nga ngatatsikasen ngisa chu'nda tuxi k'ueñajanni.

10

Nga tsja xare Jesús apóstol xi tejó
Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16

1 'Ba meni Jesús kinchjare xutare xi tejó 'ba kitsjare kjua'ñu tuxi k'uaxjeni isennixtjin xi bi nda 'ba tuxi sindani ngayéje kuya chi'in xi kunre xuta ko ña kjinere.

2 'Bi kik'in nchja chinga apóstol xi tejó: xi titjun Simón xi 'ba nde kji'yaxkunre Pedro, 'ba ko Andrés xi nts'e mani; Santiago ko Juan xi ki'ndire Zebedeo; 3 Felipe ko Bartolomé; Tomás, Mateo xi kiskjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma; Santiago ki'ndire Alfeo, 'ba ko Tadeo; 4 Simón xi mako nchja cananista 'ba ko Judas Iscariote xi jaskan kitsingantsja Jesús.

Nga Jesús tsuyare nchja chinga apóstol jótsa'en sikja'axtiuya enre Na'enchana
Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6

5 'Ba 'batsa'en Jesús kitsikasen nchja xi tejó 'ba kitsuyare mé= xi tjinnere nga sa'en. Kitsure:

—Bi mangiun nangi ña tsajain xuta xi tse'e Israel. 'Ba
nijnguú naxinanda xi tse'e Samaria bitjas'ion. 6 Tusa tangiun
ña tjindu xuta xi tse'e Israel xi kichaja joni chutsanga xi
kit'axin tajngu. 7 Tangiun 'ba t'e_ru nijmi nga je tjimatiña nix-
tjin kionga Na'enchana kuatexuma. 8 Tindo xuta xi inyafe-
sun, tikja'aya_ru xuta xi je jesun, titsjio xuta xi kunre chi'in
fe'ndujun, 'ba 'naxio isennixtjin xi bi nda xi tjindujinre xuta.
Xi tu kika'ekjuatjonu, 'ba=nde tsa'en ta'e kjuatjo ngani_ru
xuta xi yak'a.

9 'Bi ch'o ton xi oro ni ninga xi plata ninga kja'e ngisa ton
ngaya chitsanu. 10 'Ba bi ch'o chitsa nga kuangiun, ninga jó
nga najñu, ninga jnde, ninga yanise. Ngat'a xi tsa'exa tjinre
ndiyare nga kua'ere mé= xi machjenre.

11 ''Ba kionga kjuechu nituñare naxinandañu, tijnyisjo jngu
xuta xi nda xuta 'ba tetsubo ndaba ka'nda nga k'uetju
ngañu naxinandabiu. 12 'Ba kionga kuitjas'ion ni'yo, 'bitsa'en
tite'ndo: "Ngatjas'enu kjuaxiu." 13 'Ba tsa nda xuta xi kio
tjindu, kui sakure kjuate'ndanu xi tse'e kjuaxiu. Tunga tsa
bi nda xuta, ku'be=nganinu kjuate'ndanu xi tse'e kjuaxiu.
14 'Ba tsa tjin xi bi skjebetjonu asa bi kuinya ñojon ennu, tusa
t'etju ni'yabiu asa naxinandabiu, 'ba t'etsujmio chojo ndsakú.
15 'Ba xinkixi_nuu, kionga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua
ngasun'ndio, kui naxinandabiu ngisa= tse kjuanima kjua'a
nga ko mare naxinanda Sodoma ko naxinanda Gomorra.

Nga tsuya Jesús nga sjengicha nchja chinga apóstol

16 'Tenijin kakun. An tetsikasen_nuu joni chutsanga nga-
jinre tjiundsejen. Ngu nkjinkakun ngatjamo tsu'ba joni
tjiuye, 'ba indakjua ngatjamo joni tjiunise xi paloma 'mi.
17 Tikuendantsjo yojonu, ngat'a tjin= xi singantsjanu ngaya
ntsja xutaxa 'ba kuajanu ngaya ni'ya sinagogare. 18 'Ba tu
ngat'anaa= nini kuekonu ngixkun chikun 'ba ngixkun rey, tuxi
sikixiyñu ngat'a tsa'an ngixkun nchjabiu 'ba ngixkun xuta xi
bi Israel tse'e. 19 Tunga kionga kuangantsjo, bi nikjo ngat'are
mé= en xi kuixun asa jótsa'en kjuinukjuo. Ngat'a kui chubabiu
kua'enu en xi kjuinukjuo. 20 Ngat'a bi jun fa xi kjuinukjuo,
tusa Isennixtjintsjere Na'ennu xi kuinchjantjainu.

21 'Xuta xi tjin nts'e singantsja nts'e nga kjuinik'en, 'ba
xi na'en ma singantsja ki'ndire, 'ba xi ki'ndi ma ndekui
skjankoni xichare 'ba sa'en nga kjuinik'en. 22 'Ba tu ngat'anaa=
nini kuastike tsi'inu xuta. Tunga xi xukjuakore ka'nda nga
kjuet'a, kui= xi k'uangi. 23 'Ba kionga xuta xi tjin jngu nax-
inanda sjenngikenu, tusa tiyu 'ba tangiun kja'e naxinanda.
Ngat'a xinkixi_nuu. Nde kje fet'aninu nga tetsumo ngayéje
naxinanda xi tjin nangire xuta xi Israel tse'e kionga kjua'e
ngani Ki'ndire Xuta xi'iun.

24 ’Jngu xuta xi kut'aya bi ngisa nk'a ngisa nga ko mare
xi bakuyare, 'ba jngu chu'nda bi ngisa nk'a ngisa nga ko
mare naire. 25 Nda= tjin tsa xi kut'aya kụanire kụan joni xi
bakuyare. 'Ba nda= tjin tsa chu'ndo kụanire kụan joni naire.
Tsa na'enre ki'ndiu chanayi Beelzebú kik'inre, ¿a bi ngisa ch'o
k'uinre ki'ndire?

Nga tsuya Jesús 'yá= xi tjinnere nga kjuikuncha
Lc. 12:2-9

26 ’'Ba mani, bi kun_ru xutabiu. Ngat'a tsajain tsajmi
xi tijñatjo xi bi xiare, 'ba tsajain tsajmi xi tijña'mo xi bi
s'ejñatsejen. 27 Xi texin_nuụ ña jñu, ña tsejen t'e ngañu nijmi.
'Ba ensen xi tenu'yo nga tenchjaạ, kui xi ngatsja ni'ya tinyo
nga t'etsi'i_ru nijmi xuta. 28 'Ba bi kun_ru xi tu yojo mare
nik'en, tunga inima bi mare nik'en. Tusa kui tikuncho xi
kụanre sikasen inimanu ko yojonu ngajin ndi'i xi bi 'boya.

29 ’¿A bi sateña jó tjiunise ki'ndi nga tu chụbạ ton xkua?
Tunga nijnguú tjiunise kuejen t'anangiu, tsa Na'ennu bi
mejénre. 30 'Ba ka'nda ngayéje ntsja ku tjixkire Kui. 31 Kui
kjuañu bi kunñu, ngat'a jun ngisa= chji_ru nga ko mare nkjin
tjiunise.

32 ’'Ba mani, ngatsi'i xi kuetsu ngixkun xuta nga tsa'an,
'ba=nde xiạn ngixkun Na'ennạ xi tijña ngank'aa nga tsa'an
ngayeje. 33 Tunga tu'yañu xi kuetsu ngixkun xuta nga bi
tsa'an, 'ba=nde xiạn ngixkun Na'ennạ xi tijña ngank'aa nga
bi tsa'an ngayeje.

Nga tsuya Jesús nga tu ngat'are kui kuakjanya xuta
Lc. 12:51-53; 14:26-27

34 ’Bi 'batsa'en nikja'etsjion, tsa kjuaxiu ja'ek'ejñaạ nga-
sun'ndebi. Bi kjuaxiu ja'ek'ejñaạ, tusa kjuabixkjan. 35 Ngat'a
ja'eña tuxi kuakjanyani xuta, jngu xi ki'ndi xi'in ma kụastike
na'enre, 'ba jngu xi ki'ndi chjun ma kụastike nare, 'ba xi
kja'nda ma kụastike nachi'yare. 36 'Ba ndekui ni xi s'endu
ngaya jngu ni'ya kụastike xinkjin.

37 ’Xi ngisa 'ñu tsimején na'enre asa nare nga ko mare an,
bi bakinre nga xutaṇạ kụan. 'Ba xi ngisa 'ñu tsimején nistire
nga ko mare an, bi bakinre nga xutaṇạ kụan. 38 'Ba xi bi
kua'a krure 'ba kjuendetjennginạ, bi bakinre nga xutaṇạ
kụan. 39 Xi sichjire kjuabenichunre nga'e ngasun'ndebi, bi
sakure kjuabenichun xi kjuakixi. Tunga xi ngisa sichjinạ
nga ko mare kjuabenichunre nga'e ngasun'ndebi, sakure
kjuabenichun xi kjuakixi.

Nga tsuya Jesús ngat'are chji xi kua'ere xuta
Mr. 9:41

40 ’Xuta xi kjebetjonu, an xi kjebetjonạ. 'Ba xi kjebetjonạ,
'ba=nde kjebetjo xi kitsikasennạ. 41 Xi skjebetjo jngu profeta

tu ngat'are nga jngu profeta kuán xutabiu, kui= xi kua'ere chjire joni jngu profeta. 'Ba xi skjebetjo jngu xuta kixi tu ngat'are nga kixi xutabiu, kui= xi kua'ere chjire joni jngu xuta kixi. 42 'Ba tu'ya xi sjare jngu vaso nanda nch'an tuñare xutabi tu ngat'are nga xutaną, 'ba xinkixi_nuų nga kua'ere chjire xutabiu.

11

Nga fako Jesús xutare Juan Bautista
Lc. 7:18-35

1 'Ba kionga Jesús je jet'are nga kitsuyare xutare xi tejó mé= xi tjinnere nga sa'en, 'ba 'batsa'en kikakuya 'ba kitsikja'axtiuya enre Na'enchana ngajin naxinanda xi tjin nga'ndebiu.

2 'Ba Juan kjint'e en ngaya nduyo ngat'are mé= xi titsa'en Cristo. 'Ba 'batsa'en kitsikasen yak'a xutare, 3 tuxi skuiningiyanire:

—¿A ji= ni xi techuya_rį? ¿Asa kja'e= xi xuya_rį?

4 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tangiun 'ba tik'in_ru Juan mé= xi tenu'yo 'ba te'yo nga'e. 5 Xuta ka inyamatsejen nganire. Xi bi ma fi ma fi ngani. Xi chi'in fe'ndujun kunre inyamatsejen ngani ngat'are chi'inre. Xi xtaya inyant'e=ngani. Xi je jesun inyafa'aya nganire. Xuta xi nįmą inyafa'axtiuyare en ndare Na'enchana. 6 ¡Ndaxure xuta xi bi s'ejñujinre ngat'ana 'ba kuasent'axin!

Nga nchja Jesús ngat'are Juan Bautista

7 'Ba kionga je inyafi ngani xutare Juan, Jesús 'etuts'inre nga kinchja ngat'are Juan, 'ba kitsure xutankjiun:

—¿Mé= xi tsanginchutsejen_ru nga'nde t'axin? ¿A jngu yanaxu xi titsiteya ntjo? 8 Tsa bi kui, ngu, ¿mé= xi tsanginchutsejen_ru? ¿A jngu xuta xi yaja najñu xi tsja kji'i? Tunga xi baja najñu xi tsja kun, kui= xi tjindu ndaba rey. 9 Tunga, ¿mé= xa 'etjuñu? ¿Asa tsanginchutsejen_ru jngu profeta? Jun, kui. 'Ba xin_nuų nga Juan xi ngisa je ngisa nga ko mare nchja chinga profeta xi yak'a.

10 Ngat'are Juan nga 'bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
An tetsikasentitjunrą xi ya'a enną.
Kui xi k'uendatitjun ndiyari.

11 Kjuakixi= xi xin_nuų. Nijngu xuta xi tjin ngasun'ndebi ngisa je ngisa nga ko mare Juan Bautista. Tunga kui xi ngisa ichi 'yare ña batexuma Na'enchana ngisa= je ngisa nga ko mare Juan.

12 ''Nda ni nga ye'e nijmi Juan Bautista enre Na'enchana ka'nda nganda'e 'ñu timixkjanya ña batexuma Na'enchana, 'ba xuta xi fa'a ko kjua'ñu, kui= xi inyatsitse'e kio. 13 Ngayéje

xi yakuya nchja chinga profeta ko xi kua'indut'a kjuatexumo, kui= xi kitsutitjun ngat'a tse'e nixtjin kionga kuatexuma Na'enchana ka'nda nga 'etuts'inre nga ye'e nijmi Juan. 14 'Ba tsa mejénnú kụakjainnu ion, Juan= xi Elías xi tjinnere nga kjua'e. 15 Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

16 '¿Tunga mé= xi singusunkuạ xuta xi tjin nganda'e? Jo=ni nchja nisti xi 'bendu ndetsin 'ba tsure xinkjin nga kji'ndaya: 17 "Kjinikjaneri̱ son xi nda tsu, 'ba bi kjicho. 'Ba kijndari̱ son xi ba tsu, 'ba bi kichi'ndo." 18 Ngat'a kionga ja'e Juan, 'echjonre yojore nga tsakjen 'ba nga kits'i binu, 'ba xuta kitsu: "Isennixtjin xi bi nda tijñajinre." 19 'Ba jaskan ja'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun, kui xi nda kjen 'ba 'bi binu, 'ba xuta 'bi kitsu nganire: "Kui xutabi tse kjen 'ba 'ñu 'bi binu, jngu xuta xi nda ya'a nchja xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma ko xuta je." Tunga kjuankjin kakunre Na'enchana makixiya ngat'are mé= xi tsa'en —kitsu Jesús.

Nga bakuya Jesús ngat'are xuta xi bi kjint'e enre
Lc. 10:13-15

20 'Ba 'batsa'en Jesús 'etuts'inre nga jatiko xuta xi tjindu naxinanda ña je ngisa 'ñu kitsa'en kjuakun, ngat'a xutabiu bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre nga ja'e ngani ngixkun Na'enchana. 'Ba kitsure:

21 —¡Nimaxuni ngat'anu jun, xuta xi tse'e Corazín! ¡Nimaxuni ngat'anu jun, xuta xi tse'e Betsaida! Ngat'a tsa xuta xi tse'e Tiro ko xi tse'e Sidón tsabe kjuakun xi kuán ngajinnu, jeru nda'e kitsik'antjaiyani kjuafa'etsjenre nga ja'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba tsakaja najñu kjue 'ba 'e'a chojo nindaku. 22 Tunga an xin_nuụ. Nixtjin nga kụanre kjua ngasun'ndio, ngisa= tse kjuanima xjo'o nga ko mare xuta xi tse'e naxinanda Tiro ko xi tse'e naxinanda Sidón. 23 'Ba jun xuta xi tse'e Capernaum, tsa manu nga stunitjion ka'nda ngank'a, tusa Na'enchana sik'etukajennu ka'nda nga'nde ña kjua'a kjuanima xuta 'ba ña bi 'boya ndi'i. Ngat'a tsa naxinanda Sodoma tsabe kjuakun xi kuán ngajinnu, tojo tijñaru 'nda nganda'e tsakaiñu. 24 Tunga an xin_nuụ. Kionga kjua'e nixtjin nga kụanre kjua ngasun'ndio, ngisa= tse kjuanima xjo'o nga ko mare xuta tse'e Sodoma —kitsu Jesús.

Nga nchjare Jesús xuta nga kjua'ekun
Lc. 10:21-22

25 'Ba kui nixtjinbiu 'bi kitsu Jesús:

—An tetsjarạ kjuanda, Na'en xi tse'e ngank'aa 'ba ko t'anangiu. Ngat'a kik'ejñatsejen_ri xuta xi bi mare xujun mé= xi kik'ejña'mo_ri xuta nkjin kakun 'ba xi mankjinre mé= xi tjin. 26 Jun Na'en, ngat'a 'ba=tsa'en kuatsjari.

27 'Ngayéje xi tjin je kitsingantsjanạ Na'ennạ. 'Ba tu'yá
bexkun Ki'ndiu, tu Na'en sani xi bexkun. 'Ba nde ni'yá
bexkun xi Na'en, tu Ki'ndiu sani xi bexkun. 'Ba xuta xi
mejénre kuakutsejenre Ki'ndiu 'yá= xi Na'en, kui xi skuexkun
Na'en. 28 Ndechunnu ngatsi'u xi tifejndanu nga teña'axo 'ba
xi kich'anijiun ch'a, 'ba an sikja'ejndanu. 29 Ngisa ngi'nde
teko yojonu ngat'anạ 'ba ngatjamo xutanạ, ngat'a tsjejndañạ
'ba nịmạ= kjiya kakuạn, 'ba kuasjainu nga'nde ña sikja'aya
inimanu. 30 Ngat'a bi na'en tjinre nga ngi'nde kueko yojonu
ngat'anạ 'ba nga xutanạ kuon, 'ba ch'a xi sika'anu kijna —
kitsu Jesús.

12

Nga nchja Jesús ngat'are nixtjin nga nikja'aya
Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5

1 Kui nixtjinbiu kionga nixtjin nga xutu, Jesús ko xutare
ja'ajin nga'nde ña kji'i tsujmi ntje. 'Ba 'batsa'en xutare kuabo-
jore 'ba 'etuts'inre nga kiskjet'o xujmare trigo 'ba kiskine.
2 'Ba yak'a xuta fariseo nga tsabe mé= xi inyatsa'en nchjabiu,
'bi kitsure Jesús:

—Chutsejen. Xutari inyatsa'en mé= xi bi ma ña'an nixtjin
nga nikja'aya.

3 'Ba Jesús kitsure:

—¿A kje 'bexkiyajíun ña kua'indut'a mé= xi kitsa'en David,
kionga kui 'ba ko xi tjenko kuabojore? 4 Ngu ja'as'en nga'nde
tsjere Na'enchana 'ba kiskine niñuxtila tsje xi tjindu kio,
niñuxtila xi bi tixa'ndere nga kui skine ninga nchja xi tjenko,
xi tu na'miu ma kjine. 5 ¿'Ba a kje 'bexkiyajíun ña kua'indut'a
xujun kjuatexumo ngat'are na'mi xi tjinre xa ngaya ningu?
Kui xi tsa'exa nixtjin nga nikja'aya 'ba tume je tjinre. 6 'Ba
xin_nuụ nga nga'e tijña ngajinnu jngu xi ngisa je ngisa nga
ko mare ningu. 7 Tunga kje mankjinnu enre Na'enchana xi
'bitsa'en kua'indut'a: "Kjuanima kakun xi mejénnạ, bi chje."
Tsa mankjinnu ion, bi tu chụbạ xanineje_ru xi tsajainre je.
8 Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun batexumare ka'nda nixtjin nga
nikja'aya —kitsu Jesús.

Nga tsinda Jesús jngu xuta xi ja'eku ntsja
Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11

9 'Ba 'batsa'en Jesús ja'as'en ni'ya sinagogare nchjabiu.
10 'Ba kio= tijña jngu xuta xi ja'eku ntsja. 'Ba 'batsa'en nch-
jabiu tsiningiyare Jesús, tuxi kụan kuangini:

—¿A tixa'nde nga sindai nixtjin nga nikja'aya?

11 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tu'yani jun xi jngututu mani chutsangare, 'ba tsa tji-
ubabiu kuintjaiya ngaya jngu ngojo nixtjin nga nikja'aya, ¿a

bi fi 'ba 'baxje? 12 Ngu ¿a bi ngisa chjire jngu xuta nga ko mare
jngu chutsanga? 'Bamani, tixa'nde nga ña'an mé= xi nda tjin
nixtjin nga nikja'aya.
13 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure xuta xi ja'eku ntsja:
—Tjente ndsai.
'Ba kui yejente ntsja, 'ba kuanda joni ntsja xi ngijngu.
14 Tunga kionga xuta fariseo 'etju nga'ndebiu kuañajant'axin
'ba joyare jótsa'en kụan sik'enni Jesús.

Nga tsinda Jesús nkjin xuta ngandai ndachikun

15 Tunga Jesús je be mé= xi mejénre sa'en nchjabiu, kui
kjua 'etjuni nga'ndebiu. 'Ba nkjin xuta kitjenngi, 'ba kitsinda
ngatsi'i xi sefesun. 16 'Ba tsi'are xuta nga tu'yá ngate'ere nijmi
ngat'are kui. 17 Kitsu kibi tuxi k'uetjusunni enre Na'enchana
xi kitsu xuta chinga profeta Isaías, kionga kitsu:
18 Kui=bi xi chu'ndanạ xi je ja'ajiạn,
xi tsimijaạn 'ba xi tsja mare inimanạ ngat'are.
Kui xi sja_rạ Isennixtjinnạ,
'ba sikja'axtiuyare xi bi judío,
ngat'are xi kixi tjin.
19 Bi skjosi 'ba ninga bi ski'ndaya,
'ba ni'yá kjuint'e jndare ngaya ndiyo.
20 Bi skjet'o jngu yanaxu xi je kits'okja,
'ba bi sik'oya ndi'i xi tu titju'ndisa,
ka'nda nga sijngu xi kixi tjin.
21 'Ba xuta xi bi judío skunre ngat'are kui.

Nga nchja Jesús ngat'are chanayi Beelzebú
Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10

22 'Ba 'batsa'en ja'ekun Jesús xuta xi ja'eko jngu xuta xi
tijñajinre isennixtjin xi bi nda xi ka 'ba bi ma nchja. 'Ba Jesús
kitsinda xutabiu, 'ba kuatsejenre 'ba kuán kinchja ngani.
23 'Ba xutankjiun kuakunre 'ba kitsure xinkjin:
—¿A kui= tsé xutabi xi Ntjere David xi techuya_ra?
24 'Ba kionga xuta fariseo kjint'e mé= xi inyatsu xuta, kitsu:
—Kui xutabi 'baxje isennixtjin xi bi nda ko kjua'ñure
chanayi Beelzebú, xi ngakure isennixtjin xi bi nda.
25 Tunga Jesús be= mé= xi inyatsikja'etsjen nchjabiu, kui
kjua kitsunire:
—Joni nituñare nangi ña batexuma jngu rey. Tsa skjanko
xinkjin xuta xi tjin kio, ndekui sikixuyani xinkjin. 'Ba tsa
ngayéje naxinanda asa xuta xi tjin ngaya jngu ni'ya kụastike
xinkjin, ngu bi tsé kụanre. 26 'Ba nde 'ba= tsa'enni ngat'are
chanayiu. Tsa ndekui Satanás k'uaxjeni yojore, ndekui tik-
jankoni yojore. 'Ba tsa 'ba sa'en, ¿jótsa'en xukjuanire nga
kuatexuma? 27 'Ba tsa ngat'are kjua'ñure chanayi Beelzebú

te'baxjeña isennixtjin xi bi nda, ngu ¿'yá= tse'e kjua'ñu xi 'baxjekoni isennixtjin xi bi nda xi tjennginu? Ngu ndekui nchjabiu bakutsejenni nga bi kixi tetsubo. 28 Tunga tsa ko Isennixtjintsjere Na'enchana te'baxjekuaa isennixtjin xi bi nda, kui xi tsunire nga je ngajinnu tijña kjua'ñure Na'enchana nga tibatexuma.

29 '¿A tjin= xi kuan kjua'as'en ndaba jngu xuta xi 'ñu taja 'ba kjua'are tsajmi xi tjinre? Tjinnere nga tjun kue'ñu nga kuan kjua'are mé= xi tjinre ndaba xuto.

30 'Xi bi an makona, kui= xi 'bejñana kjuana'en. 'Ba xi bi minyakona, kui= xi tsitsojoba.

31 'Kui kjua xin_nuu nga kuachat'are xuta ngayéje jere ko ngayéje en ch'o tsu xi kuinchja. Tunga bi kuachat'are xi ch'o tsa'en kuinchja ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana. 32 'Ba xi kuinchjakjanta'en Ki'ndire Xuta xi'iun, kui= xi 'ba nde kuachat'are. Tunga xi ch'o tsa'en kuinchja ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana, kui xi bi kuachat'are ninga nixtjin nganda'e ninga xi sa'e ndiba.

33 'Tsa ture yo nda, tjinnere nga kuixun nga nda yo ngayeje. 'Ba tsa ture bi nda, tjinnere nga kuixun nga bi nda yo ngayeje. Ngat'a ture bakutsejen jó kun yo. 34 Jun ntjere tjiuye, ¿jótsa'en kuan kuixun xi nda tsa ndejun ch'okunñu? Ngat'a xi tjin ngajin inimare xuta, kui= xi 'betju ts'a. 35 Jngu xuta xi nda 'baxje en xi nda ngajinre kjunda xi tijñatjo ngajin inimare. 'Ba jngu xuta xi ch'okun 'baxje en xi ch'o ngajinre kjuach'okun xi tijñatjo ngajin inimare. 36 'Ba an xin_nuu. Kionga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio, kio= sja kuenda xuta ngat'are nga jngu jngu en xi tume chjire xi kinchja nga'e ngasun'ndebi. 37 Ngat'a ndekui ni en xi kjinukjuai sa'enri kjua, tsa tjinri je asa bi tjinri je —kitsu Jesús.

Nga nchja Jesús ngat'are xuta xi mejénre skue kjuakun
Mr. 8:12; Lc. 11:29-32

38 'Ba 'batsa'en yak'a chjine kjuatexuma ko xuta fariseo kitsure Jesús:

—Ji maestru, mejénni xie jngu kjuakun xi ji si'en, xi kuakutsejen nga Na'enchana kitsikasenri.

39 Tunga Jesús kitsure:

—¡Á tsa'en ch'okunni 'ba bi kixi inya ngixkun Na'enchana xuta xi tjin nganda'e! Xi inyami'a nga skue jngu kjuakun, tunga tu kui= xi kuata'en xuta chinga profeta Jonás nixtjin kuatse jan, tu kui sani kjuakunbiu xi s'ejñatsejenre. 40 Ngat'a jotsa'en ján nixtjin 'ba ján nistjen tsik'ejñaya Jonás ngaya ngats'a tjiuti jio, 'ba=nde tsa'en ján nixtjin 'ba ján nistjen s'eyanijin Ki'ndire Xuta xi'iun. 41 Xuta xi tsik'endu Nínive kuisetjenko xuta xi tjin nganda'e, kionga kjua'e nixtjin nga

kụanre kjua ngasun'ndio. 'Ba kui= xi skanineje xuta xi tjin nganda'e, ngat'a kui= xi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba jendiba ngani ngixkun Na'enchana kionga Jonás kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana. Tunga xi tijña nga'e ngisa= je ngisa nga ko mare Jonás. 42 'Ba reina xi yatexuma nangi Sabá 'ba=nde kuisetjenko xuta xi tjin nganda'e, kionga kjua'e nixtjin nga kụanre kjua ngasun'ndio. 'Ba kui= xi skanineje xuta xi tjin nganda'e, ngat'a kui= xi 'ñu kjin jendibani nga ja'ekasen ñojon kjuafa'etsjenre Salomón. Tunga xi tijña nga'e ngisa= je ngisa nga ko mare Salomón.

43 'Kionga jngu isennixtjin xi bi nda 'betukajinre jngu xuta, 'bajmesun nga'nde kixi nga mangisjai nga'nde ña kụan sikja'aya 'ba bi masjaire. 44 'Ba kio tsu: "Tusa kjui ngañạ ni'yanạ ña 'etjaạ." 'Ba kionga fa'e ngani, je kjitiya ndaba nga fa'as'en ngani, 'ba kis'echa 'ba je nda chun. 45 'Ba kio fikja'a yatu ngisa isennixtjin xi bi nda xi ngisa ch'okun ngisa nga ko mare kui, 'ba ngatsi'i fa'as'enjinre xuto. 'Ba xutabiu ngisa ch'okun ma nga ko mare ngatitjunre. 'Ba 'ba=nde kụanre xuta ch'okun xi tjin nganda'e ngayeje —kitsu Jesús.

Nga tsuya Jesús 'yá= xi nare 'ba 'yá= xi nts'e
Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21

46 'Ba kionga Jesús tifako ngisa xutankjiun, kio ja'e nare ko nts'e 'ba tsikinya ngandetsin nga mejénre kjuako tsakaiñu. 47 'Ba tjin xi kitsure Jesús:

—Nari ko nts'é inya ngandetsian. Mejénxure kjuakori.

48 —¿'Yá= xi nanạ 'ba 'yá= xi nts'iạ? —kitsure xuta xi echukore ion.

49 'Ba kio yaku ko ntsja xutare 'ba kitsu:

—Kui=bi xi nanạ 'ba xi nts'iạ. 50 Ngat'a tu'yañu xi sik'etjusun jotsa'en mejénre Na'ennạ xi tijña ngank'aa, kui= xi nts'iạ, xi ndichjaạ 'ba xi nanạ —kitsu Jesús.

13

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi kjejndi xujma
Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8

1 'Ba ndekuini nixtjinbiu Jesús 'etju ni'yare 'ba kik'ejña ngandai ndachikun, 2 'ba ne nkjin xuta kuañajant'are. Kui kjua kik'ejñayanire jngu barku, 'ba ngatsi'i xutankjiun tsikinya ndai nando ña kixi chun. 3 'Ba nga ko kjuakusun 'ejñare nga yakuyare nkjin kuya tsajmi, 'ba kitsu:

—Jngu xuta kiji nga kikjejndi xujma. 4 'Ba kionga je tikjejndi xujma, masen xujmare tsixu ndai ndiyo. 'Ba ja'e tjiunisio 'ba kiskine. 5 'Ba ngimasen xujmare tsixujin ndiojo ña bi tse nangi tjin. 'Ba ta'a jesu xujmo, ngat'a bi 'ñu nanga nangiu. 6 Tunga kionga 'etju tsu'biu, kitsichjanre 'ba kixi, ngat'a bi

'ñu nanga kiji jamare. 7 'Ba ngijngu ka'a xujma tsixu ngajin
na'ya. 'Ba na'yo kuank'a 'ba bi kitsja'ndere nga nda kuacha
xujmabiu. 8 Tunga ngijngu ka'a tsixu ña nda nangi 'ba nda
chan kitsja. Tjin xujmo xi kitsja jngu sientu, 'ba tjin xi kitsja
yachute ko te, 'ba tjin xi kitsja kate. 9 Xi tjin ñojon, ngatasen
ñojon —kitsu Jesús.

Nga tsu Jesús ánñu kjuakusun 'bejñani
Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10

10 'Ba kio xutare kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsure:

—¿Ánñu kjuakusun nichjenni kionga chukue xuta?

11 'Ba Jesús kitsingojore:

—Jun je kitsa'e'ndenu nga kụankjinnu mé= xi 'mo tijña
ngat'are ña batexuma Na'enchana. Tunga xuta xi yak'a bi
kitsa'e'ndere nga kụankjinre kibiu. 12 Ngat'a xi tjinre, ngisa=
tse kua'e ngisare 'ba ngisa tse s'ẹre. Tunga xi tsajainre, kui=
xi stukja'axinre ka'nda xi tjinchire. 13 Kui= kjua kjuakusun
tsichjenña kionga fakuạ xutabiu. Ngat'a ninga inyakutsejen'a
mé= xi tsa'an, bi machuyare. 'Ba ninga inyant'e mé= xi xiạn, bi
basen ñojon nị mankjinjínre. 14 Ngat'a nga 'ba tsa'en xutabiu
'betjusun enre Na'enchana xi kitsu xuta chinga profeta Isaías:
Ninga nda kuinya ñojon, bi kụankjinnu,
'ba ninga nda xutsijon, bi kụachuyanu.
15 Ngat'a je kuataja inimare xutabi,
'ba kuaxtaya 'ba 'echja tuxkun,
tuxi bi skueni 'ba bi kuint'eni,
'ba tuxi bi kụankjinnire,
tsa chjen sik'antjaiya inimare 'ba an sindaạ.

16 'Tunga jun, ¡ndaxure xkún ko ñojón! Ngat'a xkún be= 'ba
ñojón nt'e=. 17 Kjuakixi= xi xin_nuụ nga nkjin profeta ko xuta
kixi xi kis'e nixtjin kuatse jan kuamejénre tsabe mé= xi te'yo
nganda'e, tunga bi tsabe. 'Ba kuamejénre yasen ñojon mé= xi
tenu'yo nganda'e, tunga bi kjint'e.

Nga tsuya Jesús mé= xi tsunire kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi kjejndi xujma
Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15

18 '''Bamani tsu'ba, tasen ñojon jó tsunire kjuakusun ngat'a
tse'e xuta xi kjejndi xujma. 19 Kionga tjin xi nt'e 'ba bi
mankjinre enre Na'enchana xi tsuya nga kui= xi batexuma,
'batsa'en ndiba chanayiu 'ba fa'axin en xi je kis'entjejin ini-
mare. Kui jo=ni xujma xi tsixu ndai ndiyo. 20 'Ba xujma xi
tsixu ngajin ndiojo, kui joni xuta xi nt'e ion 'ba ta'a tsja tsa'en
kjebe. 21 Tunga ngat'a bi 'ñu tjinre jama ngajin inimare, bi
kixi minya. 'Ba kionga tu kjuare ion nini fa'a kjuanima 'ba
tsjenngicha ngutjunfani tsichaja kjuamakjainre. 22 'Ba xujma

xi tsixu ngajin na'yo, kui joni xuta xi kjebe ion, tunga tsajmi xi tjin ngasun'ndebi 'ñu tsikjo 'ba kjuanyino 'bonachare. 'Ba 'batsa'en bi tixa'ndere nga nda kụacha ion ngajin inimare xutabiu 'ba bi tsja chan ya'a. 23 Tunga xujma xi tsixu ngajin nangi ña nda chun, kui joni xuta xi nt'e ion 'ba mankjinre 'ba nda chan tsja. Tjin xi tsja jngu sientu, 'ba tjin xi tsja yachute ko te, 'ba tjin xi tsja kate —kitsu Jesús.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e trigo ko ngijña xi bi nda

24 'Ba 'batsa'en Jesús 'ejña ngani kjuakusunbi:

—Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu xuta xi nda xujma 'entje ngijñare. 25 Tunga kionga kjiyufe xuta, kio ja'e xuta xi stike 'ba 'entje ngajin trigore ngijña xi bi nda 'ba sa'e kiji ngani. 26 'Ba kionga kuank'a trigo 'ba kis'ere tu, 'ba nde kio kji'yare ngijña xi bi ndo ngayeje. 27 'Ba kio chu'ndare xi naire trigo ja'e 'ba kitsure: "Na'en, ¿a bi xujma nda xi kik'entje ngijñari? Ngu, ¿ñá jendibanire ngijña xi bi nda?" 28 'Ba xi naire kitsure: "Jngu xuta xi stikeną xi 'ba kitsa'en." 'Ba chu'ndare kitsu nganire: "¿A mejénri nga kuechjune?" 29 Tunga kui kitsure: "Janjain, ngat'a tsa xjunio ngijña xi bi ndo, tu ko jamare trigo stjuneya. 30 Tusa janda ñatjen ngatamacha 'nda nga kjuechu chanre. Kui nixtjinbiu xin_rą xi kuekja'a tsujmi ntjio nga tjun ngatafuneya ngijña xi bi ndo 'ba kua'ñu tuxi kuakani. 'Ba sa'e ngataminyatjo trigo ngaya ni'yaną."

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xujma mostaza ko na'yu sanre niñuxtila

Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-21

31 'Ba 'batsa'en ngijngu kjuakusun 'ejña ngani Jesús, 'ba kitsu:

—Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu xujma mostaza xi kiskjebe jngu xuta 'ba 'entje ngijñare. 32 'Ba kui xujmabi ngisa= ichi ngisa nga ko mare ngayéje xujma xi tjin. Tunga kionga je mank'a, kui= xi ngisa je ma ngisa nga ko mare ngayéje tsujmi ntje xi kis'entje. Ka'nda jngu ya mani ya'a, 'ba ka'nda tjiunisio ma fa'etsinda ndaba nga'a tjiare.

33 'Ba nde 'ejña ngani kjuakusunbi:

—Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu chjun xi kiskjebe ichi na'yu san 'ba kitsik'atjijinko 'ñu tsé na'yu. 'Ba 'batsa'en tsijin ngayéje na'yu —kitsu Jesús.

¿Ánñu kjuakusun tsichjenni Jesús?

Mr. 4:33-34

34 'Ba= tsa'en jako Jesús xutankjiun. Ngayéje en xi yakuyare ko kjuakusun kitsichjen, 'ba bi yakuyare tsa bi ko kjuakusun

'ejñare. 35 'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana xi kitsu
nchja chinga profeta nga kitsu:
Ko kjuakusun kuinchjañą,
'ba xiąn mé= xi 'mo tjindu,
'nda nga kuanda ngasun'ndio.

Jó tsunire kjuakusun ngat'a tse'e trigo ko ngijña xi bi nda

36 'Ba kionga Jesús je kitsikixant'a xutankjiun, ja'as'en nd-
aba, 'ba kio xutare kitsitiñat'are 'ba kitsure:
—T'inyachiną jó tsunire kjuakusun ngat'a tse'e ngijña xi bi
nda xi kis'e ngajin trigo.
37 'Ba Jesús kitsingojore:
—Xuta xi 'bentje xujma xi ndo, kui= Ki'ndire Xuta xi'iun.
38 'Ba nga'nde ña s'entje, kui ngasun'ndebi. 'Ba xujma xi
ndo, kui= xuta xi tse'e ña batexuma Na'enchana. 'Ba ngijña
xi bi ndo, kui= xuta xi tse'e chanayiu. 39 'Ba xuta stike xi
'entje ngijña xi bi nda, kui chanayiu. 'Ba nixtjinre chǫn,
kui nixtjin kionga kjue ngasun'ndio. 'Ba xuta xi kuekja'a
tsujmintjio, kui= ankjele. 40 'Ba joni ko ngijña xi bi nda s'eku
'ba s'etsojojin ndi'i, 'ba=nde kųan kionga kjue ngasun'ndio.
41 'Ba Ki'ndire Xuta xi'iun sikasen ankjelere ña batexuma
'ba skja'axin ngayéje xi tsikajngije ko ngatsi'i xi bi nt'e enre
Na'enchana. 42 'Ba k'uetsojojin ña 'ñu tjima ndi'i, kioña xuta
ski'nda 'ba ña kuajngaya nde'ñu. 43 'Ba 'batsa'en xuta xi kixi
kua'na= joni tsu'biu kioña batexuma Na'enre. Xi tjin ñojon,
ngatasen ñojon.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e jngu tsajmi xi 'ñu chjire xi tijña'mo

44 ''Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu tsajmi
xi 'ñu chjire xi tijña'mo jngu nga'nde. Xi kuasjaire jngu xuta,
'ba nde kio= 'ejña'mo ngani. 'Ba 'ñu tsja kis'ere ngat'are kibiu
'ba kikateña yeje xi tjinre 'ba ko tonbiu tsatse nga'ndebiu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e ndiojo xi tsja kji'i

45 ''Ba nde ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu
xuta xi bateña tsajmi xi timangisjai ndiojo xi tsja kun. 46 'Ba
kionga je kuasjaire jngu xi 'ñu chjire, kikateña ngayéje xi
tjinre 'ba ko tonbiu tsatse ndiojobiu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e na'ya ti

47 ''Ba nde ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu
na'ya ti xi kichanikja'ajin ndachikun 'ba kiskaya ngayéje
kuya ti xi tjin. 48 'Ba kionga je kitse na'yo, meni xi tsuba tjiuti
'baxjejin ngandai nando, kioña 'bendu 'ba kja'ajin xi nda 'ba
minya nisin 'ba 'betsojo xi bi nda. 49 'Ba=nde kųan kionga kjue
ngasun'ndio ngayeje. Kjua'e ankjele nga sik'endut'axinre

xuta ch'okun ko xi kixi. 50 'Ba 'batsa'en xi ch'okun k'uetsojojin ña 'ñu tjima ndi'i, kioña xuta ski'nda 'ba kuajngaya nde'ñu.

51 '¿A je kuankjinnu ngayéje kibi? —kitsure Jesús nga tsiningiyare.

—Jun —kitsu xutare.

52 'Ba Jesús kitsure:

—'Bamani nga jngu jngu chjine kjuatexuma xi kisakuyare ngat'are ña batexuma Na'enchana, nde 'ba=nire joni jngu xuta xi tjinre jngu ni'ya je, ña tjindutjore tsajmi xi 'ñu chjire. 'Ba ngajin tsajmibiu 'baxje xi xatse ko xi chinga.

Nga bakuya Jesús naxinanda Nazaret
Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30

53 'Ba kionga Jesús je jet'are nga yakuya kjuakusun, 'etju nga'ndebiu. 54 'Ba kionga je echu ngani ña nangire, 'etuts'inre nga yakuya ngaya ni'ya sinagogare xuta xi tjin kio. 'Ba xuta tu kuakunre, 'ba tsure xinkjin:

—¿Ñá kikja'anire xutabi kjuankjinkakun? ¿Ñá= sakunire kjua'ñu tuxi tsa'enni kjuakun? 55 ¿A bi tsa ki'ndire chjine yo kibi? ¿A bi nare xi María 'mi? ¿A bi nts'e mani Santiago ko Kuse ko Simón 'ba ko Judas? 56 ¿A bi nga'e tjindujinna ndichja ngayeje? Ngu, ¿ñá= kikja'anire kjuankjinkakun ko kjua'ñubiu?

57 Kui kjua kuach'onire ngat'are kui. Tunga Jesús kitsure:

—Tuñañu 'yakun jngu profeta, tunga ña nangire fa 'ba ña ndaba, tu'yá bekun.

58 'Ba bi nkjin kjuakun kitsa'en Jesús kio, ngat'a bi kuakjainre ngat'are kui xuta xi tjin kio.

14

Jotsa'en k'en Juan Bautista
Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9

1 'Ba kui nixtjinbiu Herodes xi tjinre xa nangi Galilea 'ba nde kjint'e ngat'are mé= xi titsa'en Jesús. 2 'Ba kitsure nchja xi tsa'exat'are:

—Juan Bautista= kibiu. Je ja'aya nganire ngajinre mik'en, kui= kjua tjinnire kjua'ñu nga tsa'en kjuakun.

3 Ngat'a Herodes ja'ba je 'exa nga kjinduba Juan 'ba kis'e'ñu 'ba kis'eya nduya. Tu kjuare Herodia= nini nga 'ba kitsa'en. Kui xi chjunre Felipe, xi nts'e mani Herodes. 4 Ngat'a Juan 'bi tsure Herodes:

—Bi tixa'nderi nga kuenikue chjunre nts'é.

5 'Ba Herodes kuamejénre nga sik'en Juan tsakaiñu, tunga tsakjun nga 'ba sa'en, ngat'a naxinando tsu nga Juan jngu profeta. 6 Tunga kionga ts'axje s'ire Herodes nga kichu nu, ki'ndire Herodia kite ngixkun ngatsi'i xi ja'e s'ibiu, 'ba

Herodes 'ñu tsja kuánre. 7 Kui kjuañu kitsik'axkini ngat'are
Na'enchana nga sjare ki'ndi chjunbiu tumeñu xi skui'are.
8 'Ba ja'ba je tjun inya'a nare nga kitsure:
—Ngaya jngu tiba t'eyana nindaku Juan Bautista 'ba ta'ena.
9 'Ba 'batsa'en rey Herodes kuabare, tunga ngat'a je
kitsik'axki ngat'are Na'enchana ngixkun ngatsi'i nchja xi
tsik'endut'ako yamixo, kui kjua 'exani nga kua'ere ki'ndi
chjunbiu mé= xi tjimi'a. 10 Ngu kitisin Juan Bautista ngaya
nduyo. 11 'Ba ngaya jngu tiba kis'eya nindaku Juan 'ba
kitsa'ere ki'ndi chjunbiu, 'ba kui kitsja nganire nare.
12 'Ba xutare Juan ja'ekja'a yojore 'ba kik'eyanijin, 'ba
jaskan kike'ere nijmi Jesús mé xi kuán.

Nga Jesús tsikjén ón mi xuta
Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14

13 'Ba kionga Jesús kjint'e mé xi kuán, tsik'ejñayare jngu
barku 'ba kiji tajngu jngu nga'nde t'axin 'ba ña kjin. Tunga
kionga naxinando kjint'e nga je tifi Jesús, 'batsa'en 'etju
nangibiu 'ba kiji ndsakuni nga kitjenngi. 14 'Ba kionga Jesús
'etukajen barku, tsabe xutankjiun 'ba ja'animare 'ba kitsinda
xi inyafesun. 15 'Ba kionga je tjima'ña, xutare Jesús kitsi-
tiñat'are 'ba kitsure:
—Ne t'axin nga'e, 'ba je ne ngixun ngayeje. Tusa tikixant'ai
xutankjiun 'ba ngatji naxinanda xi tjindu tiña nga'e, tuxi
kuatseni xi skine.
16 Tunga Jesús kitsingojore:
—Bi machjen nga kuaje. Tusa jun ta'e_ru xi skine.
17 'Ba xutare kitsu nganire:
—Tunga tu ón chi ma sani niñuxtila xi kich'eę 'ba jó tjiuti.
18 'Ba Jesús kitsu:
—Ndekonu nga'e.
19 'Ba kio kitsure xutankjiun nga ngat'endujin xka ngijño,
'ba kiskjebe nga ón niñuxtilo 'ba ngojó tjiutiu. 'Ba kiskutse-
jennk'a 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana, 'ba sa'e kitsixkua
niñuxtilo 'ba kitsjare xutare, tuxi sika'bisunnire xutankjiun.
20 'Ba ngatsi'i tsakjen ka'nda ngą nda kitsere. 'Ba kio 'eku xi
xi ts'angiu, 'ba tejó nisin kuán ngisa. 21 'Ba ónru mi kuán xuta
xi'in xi kiskine niñuxtilo, kja'ere yanchjin 'ba ko ki'ndi nisti.

Nga tsu'basun Jesús ndachikun
Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21

22 'Ba ta'a Jesús 'exare xutare nga kuijin ngaya barku tuxi
kuajetitjunni xingunda ndachikun, yejerañu titsikixant'a xu-
tankjiun. 23 'Ba kionga Jesús je kitsikixant'a xuta, tsijin
jngu nindu tuxi kuikjako tajnguni Na'enchana. 'Ba tojo kio
tijña tajngu nga kuajñu. 24 'Ba kui chubabiu, jeru masen
ndachikun tjejin barku. 'Ba tsindiure nando titsiteya, ngat'a

ntjo 'batsa'en tibe'e jotsa'en inyafi. 25 'Ba kionga je tjis'e isen, Jesús tsu'basun ndachikun nga kint'e xutare. 26 'Ba kionga xutare tsabe nga ndibasun ndachikun, 'ñu kitsakjun, 'ba 'bi kitsu nga kiski'ndayakun:

—¡Jngu isennixtjin ndiba kio!

27 Tunga ta'a Jesús kitsure:

—¡Ti'ñu kakún! ¡An= ña! ¡Bi kun!

28 'Ba 'batsa'en Pedro kitsure:

—Tsa kjuakixi nga ji, Na'en, t'exanaą nga kjuisaąn nando nga kjuint'erą.

29 —Jabi, tsu'ba —kitsu Jesús.

'Ba 'batsa'en Pedro 'etukajen ngaya barku 'ba kisun nando nga kint'e Jesús. 30 Tunga kionga tsabe nga 'ñu tjima ntjo, kitsakjun. 'Ba kionga je titiungijndiu, 'bi kitsu nga kiski'ndaya:

—¡Na'en, tik'anginaą!

31 'Ba ta'a Jesús kitsuba ntsja Pedro, 'ba kitsure:

—¡Á tsa'en chuba makjainniri! ¿Ánñu jó ján kikjani inimari?

32 'Ba kionga ja'as'en ngaya barku, kis'exiu ntjo. 33 'Ba xi tjinduya barku tsikinyakunch'int'are Jesús 'ba kitsure:

—Kjuakixi= nga ji xi Ki'ndire Na'enchana.

Nga tsinda Jesús xuta xi sefesun xi tjin nangi Genesaret
Mr. 6:53-56

34 'Ba kionga je ja'axtiu ndachikun, echu nangi Genesaret. 35 'Ba xuta xi kio tse'e tsabexkun Jesús, 'ba nde ye'e tsi'ire nijmi naxinanda xi kio tjindundaire 'ba ja'ekore ngatsi'i xi inyafesun. 36 'Ba 'ets'are tsa sja'ndere nga siko tetjun najñure. 'Ba ngatsi'i xi kitsiko najñure Jesús kuanda.

15

Nga bakuya Jesús ngat'are mé= xi tsijndire xuta ngixkun Na'enchana
Mr. 7:1-23

1 'Ba 'batsa'en yak'a xuta fariseo ko chjine kjuatexuma xi jendibani naxinanda Jerusalén kitsitiñat'are Jesús, 'ba 'bi kitsure nga tsiningiyare:

2 —¿Ánñu bi tsik'etjusunni xutari kjuachinga xi yakuyana xuta chingana? Ngat'a bi titjun banejun ntsja nga kjen.

3 'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba jun, ¿ánñu bi nik'etjusunñu kjuatexumare Na'enchana, nga tusa kjuachingare xuta chinganu nik'etjusun? 4 Ngat'a enre Na'enchana 'bitsa'en kua'indut'a: “Chakuin na'enri ko nari”, 'ba “Xi ch'o kuetsure na'enre asa nare, kui xi tjinnere nga kjuinik'en.” 5 Tunga jun mixun nga tsa tjin xi kuetsure na'enre asa nare: “Bi kųan

kuasekoraą, ngat'a ngayéje xi tjinnaą xi kuan kuasekoniraą tsakaiñu, je 'ejñat'axiąn tuxi sjani_raą Na'enchana", 6 tsa tjin xi 'ba kuetsu, bi nde tjinnenire nga kuaseko na'enre asa nare. 'Ba 'ba=tsa'en miyunio kjuatexumare Na'enchana tu ngat'are kjuachinganu. 7 ¡Xuta jó nkjain! Xuta chinga profeta Isaías kixi= kinchja ngat'a tsojon kionga kitsu:

8 Kui xutabi tu ts'a bekunniną,
tunga inimare kjin tjindu ngat'a tsa'an.
9 Tumé chjinire chje xi tsjaną,
ngat'a tu kjuatexumare xuta= bakuya.

10 'Ba 'batsa'en Jesús kinchjare xutankjiun 'ba kitsure:

—Tasen ñojon 'ba ngatamankjinnu. 11 Bi kui xi fa'as'en nga'a ts'a xuta xi tsijndire ngixkun Na'enchana, tusa xi 'betjuni ts'a, kui= xi tsijndire.

12 'Ba 'batsa'en xutare kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsure:

—¿A 'yani nga xuta fariseo kuach'ore ngat'are en xi kisji?

13 'Ba Jesús kitsingojore:

—Ngayéje tsujmi ntje xi bi kis'entje ngat'are Na'ennąą xi tijña ngank'aa, stjune ka'nda ko jamare. 14 Ngu bi nisin_ru nchjabiu. Tu xuta ka= kui= xi baku ndiyare xuta ka. 'Ba tsa jngu xuta ka kuaku ndiyare ngijngu xuta ka, ¿a bi tu jngu ngojo kuixuya ngojó?

15 'Ba Pedro kitsu:

—'Ba t'innii jó tsunire kionga kisji nga bi kui xi fa'as'en nga'a ts'a xuta xi tsijndire ngixkun Na'enchana.

16 'Ba Jesús kitsure:

—¿A tojo kje mankjiínnu jun ngayeje? 17 ¿A bi 'yo nga ngayéje xi fa'as'en nga'a ts'a xuta, kui xi fi ngaya ngats'a 'ba sa'e 'betju ngani? 18 Tunga xi 'betju ts'a xuta, kui= xi ndibani ngajin inimare, 'ba kui= xi tsijndire xuta ngixkun Na'enchana. 19 Ngat'a ngajin inimare xuta= ndibanire nga ch'otsa'en tsikja'etsjen, 'ba nga tsik'en xinkjin, nga tsa'en chajngi, nga tsiskako yojore, nga tsa'en cheje, nga nchja en ndesu, 'ba nga ch'o tsure xinkjin. 20 Kui= xi tsijndire xuta ngixkun Na'enchana. Tunga tsa kuakjen ninga bi kuanejun ntsja, bi kui xi tsijndire xuta ngixkun Na'enchana.

Nga Jesús tsinda ki'ndi chjunre jngu chjun xi bi tse'e Israel
Mr. 7:24-30

21 Nga Jesús 'etju kio, kijit'axin nangi ña batexumare naxinanda Tiro ko nangi ña batexumare naxinanda Sidón. 22 'Ba jngu chjun xi kio tijña, xi ntjere xuta xi jendibani nangi Canaán, kitsitiñat'are 'ba 'bi kitsu nga kiski'ndaya:

—¡Ji na'en, ntjere David, ngatjas'eri kjuanima kakun ngat'anąą! ¡Ki'ndi chjunnąą ne 'ñu ti'benere jngu isennixtjin xi bi nda!

23 Tunga Jesús nijnguú en kitsingojore. 'Ba 'batsa'en xutare kitsitiñat'are 'ba kitsure:
—Tusa 'ba t'in_ri chjunbiu nga ngatji, ngat'a tikji'ndaya tjenngina.
24 'Ba Jesús kitsingojore:
—Kitsikasennạ Na'enchana nga tu kui sa kjuikuan xuta xi tjin ngajinre xuta tse'e Israel, xuta xi kichaja joni chutsanga xi tsakasent'axin tajngu.
25 'Ba 'batsa'en ja'e chjunbiu 'ba tsakasenkunch'int'are Jesús 'ba kitsu:
—¡Na'en, tisekochina!
26 'Ba Jesús kitsu:
—Bi nda tjin tsa xja'are niñuxtilare ki'ndiu 'ba kua'ere tjiunaṉ̃o.
27 'Ba chjunbiu kitsu:
—Jun na'en, tunga ka'nda tjiunaṉ̃o kjine xi̱ xi bixungi ngi yamixare naire.
28 'Ba 'batsa'en Jesús kitsingojore 'ba kitsu:
—¡Á tsa'en 'ñu makjainniri, na! 'Ba ngatjama jotsa'en nga ji mejénri.
'Ba ndekuini chubabiu kuanda ki'ndi chjunre chjunbiu.

Nga tsinda Jesús nkjin xuta xi sefesun

29 'Ba Jesús 'etju nga'ndebiu 'ba echu ndai ndachikun Galilea, 'ba 'batsa'en tsijin jngu nindu 'ba kio tsik'ejña. 30 'Ba nkjin xuta ja'ekun Jesús xi ja'eko xuta xi kututjun kun ndsaku, xi ka, xi ni̱má, xi kututjun ntsja, 'ba ko nkjin ngisa xi inyafesun. 'Ba 'endut'a tiñare Jesús, 'ba kui kitsinda ngatsi'i. 31 'Ba kui= kjua kuakunnire xutankjiun, nga tsabe nga ma inyanchja xuta xi ni̱má, nga inyamanda xi kututjun kun ntsja, nga ma inyafi xi kututjun kun ndsaku, 'ba nga inyamatsejen nganire xuta xi ka. 'Ba xutankjiun kitsikixiya nga tjinre kjuaje Na'enre xuta Israel.

Nga Jesús tsikjén ñujun mi xuta
Mr. 8:1-10

32 'Ba Jesús kinchjare xutare 'ba kitsure:
—Fa'anima=nạ xutabi, ngat'a je ján nixtjin tjinre nga tjindukonạ nga'e 'ba je bi nde tjinnire xichine. 'Ba bi mejénnạ nga k'uete kjindia, ngat'a tsa chjen ngaya ndiyo kueyaya.
33 Tunga xutare kitsingojore:
—¿Joni nga'nde kibi kioña tu'yá tjin, ñá=ñu sakuna xi chine 'ba kua'era 'ba tuku kji'i xuta?
34 'Ba Jesús tsiningiyare:
—¿Jó tjin niñuxtila kich'o?
'Ba xutare kitsingojo:
—Yatu 'ba jó ján tjiuti.

35 'Ba meni Jesús 'exa nga xutankjiun ngat'endu t'anangiu.
36 'Ba kiskjebe nga yatu niñuxtilo 'ba ko tjiutiu, 'ba kitsjare
kjuanda Na'enchana, 'ba sa'e kitsixkua 'ba kitsjare xutare,
'ba xutare kitsjare xutankjiun. 37 'Ba kiskine tsi'i ka'nda ngą
nda kitsere. 'Ba kionga je kiskja'añajan xkua xi ts'angi, yatu
nisinya kitsere. 38 'Ba xi kiskine niñuxtilo ñujun mi xuta xi'in,
'ba kja'ere yanchjin ko nisti ki'ndi. 39 'Ba kionga Jesús je
kitsikixant'a xutankjiun, ja'as'en ngani ngaya barku 'ba kiji
nangi Magdala.

16

Nga xuta fariseo ko xuta saduceo mi'a jngu kjuakun
Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56

1 'Ba xuta fariseo ko xuta saduceo ja'e tuxi skut'ayakoni
Jesús. 'Ba tsi'are nga sa'en jngu kjuakun xi kuakutsejen nga
Na'enchana kitsikasen.
2 Tunga Jesús kitsingojore:
—Kionga mangixun, mixun: “Nda= chun kụan, ngat'a chun
tsjetsje ngank'aa.” 3 'Ba nga tajñu, mixun ngañu: “Ch'o
chun kụan nganda'e, ngat'a yufi inya ngank'aa.” Mankjinnu
mé= xi matsejen ngank'aa, tunga, ¿ánñu bi kjimankjinninu
xi tis'ejñatsejen nganda'e? 4 Xuta xi tjin nganda'e inyami'a
nga mejénre skue jngu kjuakun, ngat'a ch'okun 'ba bi kixi
inya ngixkun Na'enchana. Tunga tume kuakure tu kui sani
xi kuata'en profeta Jonás nixtjin kuatse jan, kui kjuakunbiu
xi s'ejñatsejenre —kitsu Jesús 'ba tsakasent'axinre xutabiu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e na'yu sanre xuta
fariseo ko xuta saduceo
Mr. 8:14-21

5 'Ba kionga xutare ja'axtiu xingunda ndachikun, kichiya-
jinre nga tsaka'a niñuxtila. 6 'Ba Jesús kitsure:
—Chutsijon 'ba tikuendo yojonu ngat'are na'yu sanre xuta
fariseo ko xuta saduceo.
7 'Ba xutare jonijmiko xinkjin 'ba kitsu:
—Ngat'a kichiyajinna nga kich'a niñuxtila kui= kjua 'ba
titsuni.
8 'Ba Jesús tsabe mé= xi inyatsure xinkjin 'ba kitsure:
—¿Ánñu te'mini_ru xingiu nga bi kich'o niñuxtila? ¡Á
tsa'en chuba makjainninu! 9 ¿A tojo kje mankjinnu? ¿A bi
fa'etsjennu nga ón niñuxtila yakjanyaą ngajinre ón mi xuta
'ba jó tjin nisin kjinitsio xkuare? 10 ¿'Ba a bi fa'etsjennu nga
yatu niñuxtila yakjanyaą ngajinre ñujun mi xuta 'ba jó tjin
nisinya kjinitsio xkuare? 11 ¿Jó tjinnire nga bi mankjinnu
nga bi ngat'are niñuxtila nga tenchjaą? Tunga chutsejen_ru
yojonu na'yu sanre xuta fariseo ko xuta saduceo —kitsu Jesús.

12 'Ba 'batsa'en xutare kuankjinre xi Jesús titsu, nga bi
ngat'are na'yu sanre niñuxtila xi tjinnere nga sikuenda yo-
jore, tu kui xi bakuya xuta fariseo ko xuta saduceo.

Nga tsu Pedro nga Jesús= xi Cristo
Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21

13 'Ba kionga Jesús echu nangi xi tijñandaire Cesarea, ña
tjinre xa Filipos, tsiningiyare xutare:

—¿Jó tsu xuta, 'yá= xi Ki'ndire Xuta xi'iun?

14 'Ba xutare kitsingojore:

—Tjin xi tsu nga Juan Bautista= 'ba tjin xi tsu nga Elías. 'Ba
tjin yak'a xi tsu nga Jeremías asa kja'e ngijngu profeta.

15 'Ba Jesús kitsu nganire:

—'Ba jun, ¿jó mixun nga 'yá=niña an?

16 'Ba 'batsa'en Simón Pedro kitsingojore:

—Ji= ni xi Cristo, Ki'ndire Na'enchana xi tijñakun.

17 'Ba Jesús kitsure:

—¡Ndaxuri, Simón, ki'ndire Jonás! Ngat'a bi xuta nga-
sun'ndebi 'ejñatsejenri kibiu, tu Na'enna xi tijña ngank'aa.
18 'Ba an xinra nga k'uinri Pedro, 'ba ngasun ndiojobiu sin-
daa ninguna; 'ba nga'ñure kjuabeyo bi kuan sa'enre xuta
xi tsa'an. 19 'Ba sjara llavere ña batexuma Na'enchana.
'Ba ngayéje xi k'uechja'nde nga'e ngasun'ndebi, 'ba=nde
s'echja'nde ngank'aa. 'Ba ngayéje xi kua'e'nde nga'e nga-
sun'ndebi, 'ba=nde kua'e'nde ngank'aa.

20 'Ba kio Jesús 'ñu 'enere xutare nga tu'yá ngate'ere nijmi
nga kui xi Cristo.

Nga be'e nijmi Jesús nga kueya
Mr. 8:31–9:1; Lc. 9:22-27

21 'Ba ka'nda kui nixtjinbiu tsaka'anire Jesús nga ye'ekixire
nijmi xutare nga tjinnere nga kuaje Jerusalén, 'ba nga ne
tse kjuanima kjua'axtiu ngaya ntsja nchja chingare naxi-
nando ko xi ngakure na'mi 'ba ko chjine kjuatexuma, 'ba nga
kjuinik'en, 'ba nga xi majánni nixtjin kjua'aya nganire nga-
jinre mik'en. 22 'Ba kio Pedro kikot'axin Jesús 'ba 'etuts'inre
nga jatiko 'ba kitsure:

—¡Na'en, Na'enchana ngat'ejñat'axin ngayéje kibiu! ¡Tumé
kuanri!

23 Tunga Jesús kitsiku'beya 'ba kitsure Pedro:

—¡Tisent'axinnaa, Satanás! Ji xi te'bejñanaa kjuana'en.
Ngat'a bi nikja'etsjen mé= xi tse'e Na'enchana, tusa mé= xi
tse'e xuta ngasun'ndebi.

24 'Ba 'batsa'en kitsure xutare:

—Tsa tjin xi mejénre sjennginą, ngatatsichiyajin yojore ko
mé= xi mejénre 'ba ngata'anijin krure 'ba ngatjandetjennginą.
25 Ngat'a xi mejénre sik'angi tajngu yojore nga k'uejñakun,

kui= xi tusa kueya. Tunga xi kueya tu kjuanạ ni, kui= xi tusa sakure kjuabenichun. 26 Ngat'a, ¿mé= xi sa'enire xuta tsa sa'en ngayéje xi tjin ngasun'ndio, 'ba tsa sichaja inimare? ¿'Ba jó tjin kụan k'uechjintjai inimare xuta? 27 Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'eko kjuajere Na'enre 'ba kjua'eko ankjelere, 'ba kio k'uechjire xuta mé= xi kitsa'en nga jngu jngu. 28 Kjuakixi= xi texin_nuụ. Nga yak'a xi inya nga'e bi kueya ka'nda nga skue nga kjua'ekatexuma Ki'ndire Xuta xi'iun.

17

Nga Jesús 'bantjaiya isenre
Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36

1 Kionga je ja'a jon nixtjin, Jesús kikot'axin Pedro ko Santiago 'ba ko Juan xi nts'e mani Santiago 'ba tsijin jngu nindu nk'a. 2 'Ba kio ngixkun nchjabiu, Jesús ts'antjaiya isenre. Nkjain tsa'na joni tsu'biu, 'ba najñure tiba xu xu kuán joni ndi'i. 3 'Ba kio nchjabiu tsabe nga Moisés ko Elías inyafako nijmi Jesús. 4 'Ba 'batsa'en Pedro kitsure Jesús:

—Na'en, ¡á ndani nga nga'e tetsuba! Tsa mejénri, sindaạ ján ni'ya ki'ndi nga'e, jngu xi tsiji ko jngu xi tse'e Moisés 'ba ko jngu xi tse'e Elías.

5 'Ba yejerañu tinchja Pedro, jngu yufi xi 'na ja'etsink'ianre nchjabiu, 'ba ngajin yufibiu 'etjujin jngu jnda xi kitsu:

—Kui=bi xi Ki'ndinạ xi 'ñu tsimijaạn 'ba xi tsja tjinnạ ngat'a tse'e. Tasen ñojon_ru kui.

6 'Ba kionga kjint'ere jndabiu xutare, kitsikindi nkjain 'nda t'anangiu 'ba 'ñu kitsakjun. 7 'Ba 'batsa'en Jesús kitsitiñat'are 'ba kitsiko, 'ba kitsure:

—Tisetjion 'ba bi kun.

8 'Ba kionga kiskjenitjen ngani nkjain nchjabiu, tu'yá nde tsabeni. Tu Jesús tajngu sejña ya'a.

9 'Ba kionga je inyandibajen ngani nindu, Jesús 'enere nchjabiu, 'ba kitsure:

—Tu'yá 'be_ru nijmi mé= xi kji'yo, ka'nda nga Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'aya nganire ngajinre mik'en.

10 'Ba xutare Jesús tsiningiyare:

—¿Áñu chjine kjuatexuma tsuni nga Elías tjinnere nga tjun kjua'e?

11 'Ba Jesús kitsingojore:

—Kjuakixi= nga Elías tjun kjua'e 'ba nga kui k'uenda ngayéje. 12 Tunga an xin_nuụ nga Elías je ja'e, tunga xuta bi tsabexkun, tusa kitsiko jotsa'en kui kuamejénre. 'Ba 'ba=nde tsa'en Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'a kjuanima ngaya ntsja xutabiu.

13 'Ba 'batsa'en xutare kuankjinre nga ngat'are Juan
Bautista= kinchja nga 'ba kitsu.

Nga tsinda Jesús jngu chana'en xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda
Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43

14 'Ba kionga ja'e ngani ña inya xutankjiun, jngu xuta kitsi-
tiñat'are Jesús 'ba tsakasenkunch'int'are, 'ba kitsure:

15 —Na'en, ngatja'animachiri ki'ndiną, ngat'a tjin= nixtjin
nga 'mexkjuen 'ba fatse 'ba ne 'ñu fa'a kjuanima. 'Ba nkjin
ndiya kajin ndi'i asa nanda. 16 'Ba ja'eko_rą xutari, tunga bi
kuánre kjininda.

17 'Ba meni Jesús kitsingojo:

—¡Xuta xi tjin nganda'e tsajainre kjuamakjain 'ba
xtan koni! ¿Kjia'á= 'nda kuatejñajin_nuų? ¿Kjia'á= 'nda
xukjuako_nuų? Ndekonu ki'ndibiu nga'e.

18 'Ba Jesús jatiko isennixtjin xi bi ndo, 'ba 'etjukajinre
ki'ndibiu. 'Ba ndekuini chubabiu kuanda.

19 'Ba 'batsa'en xutare Jesús kitsitiñat'are 'ba
tsiningiyat'axinre:

—¿Ánñu bi kuán kji'naxjenį jin isennixtjinbiu?

20 'Ba Jesús kitsure:

—Ngat'a ne chuba makjainnu, 'ba xinkixi_nuų, tsa tjinch-
inu kjuamakjain ninga tu ichisa joni xujma mostaza, kųan
k'uin_ru nindubi: "Texin nga'e 'ba kja'e nga'nde t'in", 'ba
nindu kuetukaxin. 'Ba tume na'en kųannu tsa 'ba tsa'en
kųakjainnu. 21 Tunga isennixtjin joni kibi bi tu chųbą
'betju. Kio=nga chukua Na'enchana 'ba nga betsuba kjindia,
kio=nga 'betju.

Nga be'e ngani nijmi Jesús nga kueya
Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45

22 'Ba kionga Jesús tsu'bako xutare nangi Galilea, kitsure:

—Ki'ndire Xuta xi'iun kųangantsja ngaya ntsja xuta, 23 'ba
kjuinik'en. Tunga xi majánni nixtjin kjua'aya nganire nga-
jinre mik'en.

'Ba xutare 'ñu kuabare nga 'ba kitsu Jesús.

Nga Jesús 'bechjintjai ningu

24 'Ba kionga Jesús ko xutare echu naxinanda Capernaum,
xuta xi kjebechjintjai ningu xi kjijña naxinanda Jerusalén
kitsitiñat'are Pedro, 'ba tsiningiyare:

—¿A bi 'bechjintjai ningu maestruri?

25 'Ba Pedro kitsingojo:

—Jun, 'bechjintjai.

'Ba kionga Pedro ja'as'en ni'ya ña tijña Jesús, Jesús tjun
kitsure:

—¿Jó sji ji, Simón? Rey xi tjin ngasun'ndebi, ¿'yá= xi tsik'echjintjai? ¿A xi tujngu naxinandare, asa xuta xi kja'ere?
26 'Ba Pedro kitsingojore:
—Xuta xi kja'ere.
'Ba Jesús kitsu ngani:
—Ngu, xi tujngu naxinandare tume 'bechji, tsu'ba. 27 Tunga tuxi bi ch'o kụanire nchjabiu, tusa t'in ngandai ndachikun 'ba chanikja'ajin tsitin. Tjiuti xi tjun skat'a, chju'i ts'a. 'Ba kio kụasjairi jngu ton xi kụan k'uechjintjaini jó xuta. Chjube tonbiu 'ba t'ik'echjintjai ngat'ari 'ba ngat'anạ.

18

Nga tsu Jesús 'yá= xi ngisa chjire ña batexuma Na'enchana
Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48

1 'Ba ndekuini nixtjinbiu xutare Jesús kitsitiñat'are 'ba tsiningiyare:
—¿'Yá= xi ngisa chjire ña batexuma Na'enchana?
2 'Ba Jesús kinchjare jngu ki'ndi chi 'ba kitsikasen nga-masenre xutabiu, 3 'ba kitsure:
—Kjuakixi= xi xin_nuụ. Tsa bi si'indo inimanu 'ba sik'antjaiyo yojonu joni jngu chi'ndi chi, bi kuitjas'ion ña batexuma Na'enchana. 4 Kui kjuañu, tu'yañu xi k'uaxjenima yojore joni chi'ndi chibi, kui= xi ngisa chjire ña batexuma Na'enchana. 5 'Ba xi skjebetjo ngat'anạ jngu chi'ndi chi joni kibi, kui xi an tikjebetjonạ.

Nga bakuya Jesús ngat'are xuta xi tsikajngi je xuta xi kja'ere
Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2

6 ''Ba tu'yañu xi sikajngi je jngu chi'ndi chi joni kibi xi makjainre ngat'anạ, tusa ngisa ndani ngat'are tsa s'ẹt'a ngisin jngu ndiojo tse 'ba xanikja'ajin ña nanga ndachikun. 7 ¡Nimaxuni xuta xi tjin ngasun'ndebi, ngat'a tjin= mé= xi tsikajngi je! Ngat'a s'ẹntsjai mé= xi sikajngi je xuta. Tunga, ¡nimaxuni xuta xi sikajngi je xuta xi kja'ere!
8 ''Ba mani, tsa ndsai asa ndsakui tsikajngijeri, tusa tichatjin 'ba chanikja'at'axin. Ngat'a ngisa= ndani ngat'ari tsa kutu ntsja asa kutu ndsaku tetsji nga kuitjas'en ña k'uendukunntsjai xuta, 'ba bi ngojó ndsai asa ngojó ndsakui xanikja'ajinri ngajin ndi'i ña bi 'boya. 9 'Ba tsa tuxkuin xi tsikajngijeri, tusa 'naxje 'ba chanikja'at'axin. Ngat'a ngisa= ndani ngat'ari tsa tu jngusa tuxkuin kuitjas'en ña k'uendukunntsjai xuta, 'ba bi ngojó tuxkuin xanikja'ajinri ngajin ndi'i ña bi 'boya.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'are chutsanga xi kichaja
Lc. 15:3-7

10 ’T'ejin kakún. Bi 'naxjengiu jngu chi'ndi chi joni kibi.
Ngu xin_nuu nga ankjelere ki'ndibiu xi tjindu ngank'aa, kui=
xi tjinduntsjai ngixkun Na'enna xi tijña ngank'aa. 11 Ngat'a
Ki'ndire Xuta xi'iun ja'etsik'angi xi je kichaja tsakaiñu.
12 ’¿Jó mixun jun? Tsa jngu xuta tjinre jngu sientu
chutsanga, 'ba tsa jngu chajare, ¿a bi sik'endu xi yachute
ko yachan ñajan ngajin ngijño 'ba kuekangisjai xi kichajo?
13 Kjuakixi= xi xin_nuu. Tsa kuasjaire xi kichajo, ngisa= tsja
kuanre ngat'are kui, nga ko mare xi yachute ko yachan ñajan
xi bi kichajo. 14 'Ba nde tsa'en bi mejénre Na'ennu xi tijña
ngank'aa nga nijnguú ki'ndi chi joni kibi xaja.

Nga bakuya Jesús ngat'are kjuanichat'a
Lc. 17:3

15 ’'Ba tsa nts'é ch'o tsikori, t'ichin 'ba chuko nijmi tajngui
'ba 'ba t'in_ri nga bi nda tjin mé= xi titsa'en. 'Ba tsa kjuint'e
enri, je nda kich'a ngani nts'é. 16 Tunga tsa bi kjuint'e enri,
t'ikue jngu asa jó xuta xi kja'ere, tuxi 'batsa'en s'eni jó asa ján
xi sikixiya mé= xi kuan. 17 Tunga tsa 'ba nde bi kjuint'e enre
xutabiu, t'e_ri nijmi ngatsi'i xi mañajan ningu. 'Ba tsa 'ba nde
bi kjuint'e enre xi mañajan ningu, tu ngatja'yani joni xuta xi
bi tse'e Israel asa xi kjebechjintjai tsajmi.
18 ’'Ba xinkixi_nuu, mé= xi k'uechja'ndio nga'e
ngasun'ndebi, 'ba=nde s'echja'nde ngank'aa. 'Ba xi
kua'e'ndio nga'e ngasun'ndebi, 'ba=nde kua'e'nde ngank'aa.
19 ’'Ba 'ba nde xin_nuu. Tsa jó kuon xi tujngu kjiyuju kakún
nga'e ngasun'ndebi ngat'are mé= xi mejénnú 'ba xja'a_ru
Na'enna xi tijña ngank'aa, kui= xi sjanu mé= xi xjo'o. 20 Ngat'a
ña jó asa ján xuta kuañajan ngat'are ja'enna, kio= tesiaan
ngamasenre xutabiu —kitsu Jesús.
21 'Ba 'batsa'en Pedro kitsitiñat'are Jesús 'ba tsiningiyare:
—Na'en, ¿jó tjin ndiya sichat'a_ra nts'ia, tsa ch'o sikona? ¿A
ka'nda yatu ndiya?
22 'Ba Jesús kitsingojore:
—Bi texinra tsa yatu ndiya, tusa yachute ko kan ndiya xi
yatu.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'are chu'nda xi bi kitsichat'are xi
tu jngu chu'nda ma

23 'Ba Jesús kitsu:
—'Ba mani, ña batexuma Na'enchana, ningusunkoña joni
jngu rey xi kuamejénre kitsa'enko kuenda chu'ndare. 24 'Ba
kionga je ti'betuts'inre nga titsa'en xki, ja'enikasen ngixkun
jngu xi 'ñu tsé tjenre tse'e. 25 Tunga xutabiu tsajainre ton
xi k'uechjini xi tjenre. 'Ba 'batsa'en xi naire 'exa nga sateña
xutabiu, chjunre, ko ki'ndire, 'ba ko ngayéje xi tjinre, tuxi
'batsa'en kuachjini xi tjenre. 26 'Ba 'batsa'en chu'ndabiu

tsakasenkunch'in ngixkun naire 'ba 'ets'are: “Na'en, ngatjas'echiri kjuaje kakun ngat'ana. K'uechji yejeraꞌ tonri”, kitsure. 27 'Ba rey ja'animare chu'ndare 'ba kitsure: “Je bi nde tjenniri tsa'an.” 'Ba kitsik'ejñandai. 28 Tunga kionga 'etju chu'ndabiu nga'ndebiu, kio kisatejin kja'e chu'nda xi tu jngu chu'nda ma xi tjenchire tse'e. Xi yastisin 'ba kiskanijndusin 'ba kitsure: “¡T'echji tonnaꞌ xi tjenri!” 29 'Ba 'batsa'en tsakasenkunch'int'are chu'nda xi tu jngu chu'nda ma, 'ba 'ets'are: “Ngatjas'echiri kjuaje kakun ngat'anaꞌ. K'uechjiyejeraꞌ tonri”, kitsure. 30 Tunga xi ngijngu bi kuakjainre. Tusa nduya 'ete ka'nda nga k'uechji ngayéje xi tjenre. 31 'Ba kionga chu'nda xi yak'a tsabe kibi, 'ñu on kuán kakun 'ba ye'ere nijmi naire mé xi kuán. 32 'Ba 'batsa'en kinchja nganire naire chu'ndabiu 'ba 'bi kitsure: “Chu'nda ch'okun, an nimé kiskjebechjiraꞌ ton xi tjenri tsa'an, tu ngat'are nga kik'ets'anaaꞌ. 33 Ngu, ¿a bi 'ba nde tjinnere nga ja'animari tsakaiñu chu'nda xi tu jngu chu'nda mo, jotsa'en ja'animaraꞌ ji?” 34 'Ba 'ñu sti kuánre naire. 'Ba kitsingantsja chu'ndabiu ngaya ntsja nchja xi tsikuenda nduya, ka'nda ngaꞌ k'uechji ngayéje ton xi tjenre.

35 'Ba Jesús kitsu ngisa:

—'Ba=nde sikonu Na'ennaꞌ xi tijña ngank'aa, tsa bi ko ngayéje inimanu sichat'a_ru nts'io nga ch'o sikonu.

19

Nga bakuya Jesús ngat'are nga tsik'endu xinkjin xuta
Mr. 10:1-12; Lc. 16:18

1 Kionga je 'ba kitsu Jesús, 'etju nangi Galilea 'ba kiji nga'nde xi tjin nangi Judea, 'ba echu xingunda ndaje Jordán. 2 'Ba 'ñu nkjin xuta kitjenngi, 'ba kio kitsinda xi inyafesun.

3 'Ba yak'a xuta fariseo kitsitiñat'are Jesús, 'ba tsiningiyare tuxi skut'ayakoni, 'ba kitsure:

—¿A ma jngu xuta tsik'ejña chjunre tume kjuañu?

4 'Ba Jesús kitsure:

—¿A kje 'bexkiyajíun enre Na'enchana ña kua'indut'a jotsa'en Na'enchana kitsinda xuta ka'nda nga tuts'inre? 'Bi tsa'en kua'indut'a: “Xi'in ko chjun kitsinda.” 5 'Ba nde kua'indut'a ña kitsu: “Kui= kjuañu jngu xuta k'uejñani na'enre ko nare 'ba k'uejñako chjunre. 'Ba ngojó tu jngu sani kuan.” 6 'Ba bi nde jó mani ya'a, tu jngu sani. 'Bamani, xi Na'enchana je 'e'ñu, bi xuta ngasun'ndebi ngatakjejnda.

7 'Ba xutabiu tsiningiya ngani:

—Tunga tsa 'batsa'en tijña, ¿ánñu Moisés kitsja'ndeni nga jngu xuta kuan skjenitjenni jngu xujun xi tsu nga kitsikjet'a kjuabixanre, 'ba 'batsa'en kuan sik'ejña chjunre?

8 'Ba Jesús kitsure:

—Ngat'a taja= inimanu, kui= kjuañu Moisés kitsijo'oni nga kụan sik'ejño chjunnu. Tunga bi 'ba tsa'en kis'enda ka'nda nga tuts'inre. 9 Ngu an xin_nuụ. Tsa jngu xuta sik'ejña chjunre 'ba tsa chjunre bi chajngi kitsa'ent'are, 'ba kja'e chjun k'uejñako ngani, kui= xi kjuachajngi titsa'ent'are chjunre. 'Ba tsa kja'e xuta kuixanko ngani chjun xi kitsik'ejña xi'inre, kui xutabiu xi 'ba nde kjuachajngi titsa'en.

10 'Ba xutare kitsure:

—Tsa 'batjin ngat'are xuta xi tjinre chjun, tusa nda tjin tsa bi kuixanko.

11 'Ba Jesús kitsure:

—Bi ngatsi'i xuta mankjinre kibi, tu kui sani xi Na'enchana je kitsjare nga kụankjinre. 12 Ngat'a tjin= xuta xi je 'batsa'en kitsin nga bi kụan kuixan. 'Ba tjin= xi xuta 'ba kitsiko. 'Ba tjin= xi 'bechja'ndere yojore tu ngat'are ña batexuma Na'enchana. Xi kụan kụankjinre kibi, ngatamankjinre.

Nga Jesús tsichikunta'en ki'ndi nisti
Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17

13 'Ba 'batsa'en ja'eko ki'ndire xuta, tuxi Jesús kuanenire ntsja 'ba kjuako Na'enchana ngat'are kui, tunga xutare Jesús jatiko xuta xi inyafa'eko ki'ndire. 14 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu:

—Ta'e'nde_ru nisti ki'ndiu nga ngatjendekunna, 'ba bi 'bechja'nde_ru. Ngat'a xuta xi 'ba kun joni ki'ndi nisti, kui= xi tse'e ña batexuma Na'enchana.

15 'Ba kionga Jesús je yanere ntsja ki'ndi nistiu, 'etju nga'ndebiu.

Nga fako nijmi Jesús jngu chana'en nyina
Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30

16 'Ba 'batsa'en jngu chana'en kitsitiñat'are Jesús, 'ba kitsure:

—Maestru, ¿mé= xi tjinnere nga nda sa'aạn, tuxi kụan s'ẹninạ kjuabenichun xi bi fet'a?

17 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿Ánñu an techjaningiyaninaạ ngat'are xi nda? Xi nda tu jngu ma sani. Tunga tsa mejénri s'ẹri kjuabenichun xi bi fet'a, tik'etjusin xi kua'indut'a kjuatexumo.

18 —¿Ñáre ñu? —kitsu chana'enbiu.

'Ba Jesús kitsure:

—Bi nik'en. Bi ñe'en kjuachajngi. Bi cheje ñe'en. Bi nukjuai en ndesu ngat'are xuta xi kja'ere. 19 Chakuin na'enri ko nari. 'Ba timején xingi jofatsa'en nimején yojori.

20 —Ngayéjebiu je kitsik'etjusaạn —kitsu chana'enbiu —. ¿Mé= xi chaja ngisanạ?

21 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa mejénri kụain jotsa'en mejénre Na'enchana, t'in 'ba tateñe ngayéje xi tjinri 'ba ta'e_ri xuta nịmạ, 'ba 'batsa'en s'ẹ̣ri kjuanyina ngank'aa. 'Ba sa'e ndetjenngina.

22 Tunga kionga chana'enbiu kjint'e enbiu, tu ndusin kis'ere nga kiji, ngat'a ne nyina.

23 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure xutare:

—Kjuakixi= xi xin_nuụ. Ne na'en tjinre tsa jngu xuta nyina kjua'as'en ña batexuma Na'enchana. 24 'Ba xin ngani_nuụ nga tusa bi na'en tjinre nga jngu chakameyu kjua'as'en nts'anre nindu, nga jngu xuta nyina kjua'as'en ña batexuma Na'enchana.

25 'Ba kionga xutare kjint'e kibiu, niki 'ñu= kuakunre, 'ba kitsu:

—Tsa 'batjin, ¿'yá= xi kụanre kjuinik'angi tsu'ba?

26 'Ba Jesús kiskutsejen'a xutabiu, 'ba kitsure:

—Xuta niñajanni kụanre 'ba sa'en, tunga Na'enchana tumeñu mare ña'an.

27 'Ba 'batsa'en Pedro kitsure:

—Jịn je kik'ejña yejeẹ̣ xi tjinnị 'ba tjenngiri nganda'e. Ngu, ¿mé= xi sakunị?

28 'Ba Jesús kitsingojore:

—Kjuakixi= xi xin_nuụ. Tu'yañu xi tjenkonạ nganda'e, kionga kjua'e nixtjin nga kụaxatse ngayéje xi tjin 'ba nga kuakutsejen Ki'ndire Xuta xi'iun kjuajere nga k'uejña nga'nde ña sa'enre kjua xuta, 'ba nde kui nixtjinbiu kuetsubo nga'nde xi tejó mani nga si'an_ru kjua ntjere xuta tse'e Israel xi tejó ka'a mani. 29 'Ba tu'yañu xi tu ngat'anạ 'ejña a ndaba= a nts'e= a ndichja= a na'enre= a nare= a ki'ndire asa nangi xi tjinre, kui xutabiu ngijngu sientu ka'a ngisa xi 'ejña kua'ere, 'ba 'ba nde sakure kjuabenichun xi bi fet'a. 30 Tunga nkjin= xuta xi tjun ma nganda'e, kui= xi fet'ani kụan. 'Ba nkjin= xuta xi fet'ani nganda'e, kui= xi tjun kụan.

20

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'a tse'e nchja xi kitsa'exa ngajin ña tintje uva

1 'Ba Jesús kitsu:

—Ngat'a ña batexuma Na'enchana, nde 'ba=nire joni jngu xuta xi tse nangi tjinre. Xi tajñu 'etju, nga kikajngi chu'nda, tuxi sa'exajinni ña tintjere uva. 2 'Ba kionga je kis'endakore chu'nda nga k'uechjire jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin, kitsikasen ña tintjere uva. 3 'Ba mejen chuba ñajan nga tajñu, xutabiu kiji ngani ña ma ndetsin 'ba tsabe kja'e xuta xi kio inya, xi tsajainre xajín. 4 'Ba kitsure: "Tusa tangin ña'axo ngajin ña tintjenạ uva ngayeje, 'ba nda tjin k'uechji_nuụ", kitsure nchjabiu. 'Ba kui kiji. 5 'Ba nde kiji ngani xutabiu

mejen nga nyusen, 'ba mejen chuba ján nga kuangixun, 'ba nde 'ba= kitsa'en ngani. 6 'Ba je mejen chuba ón nga kuangixun kiji ngani ña ma ndetsin, 'ba kio tsabe kja'e xuta xi tsajainre xajín. 'Ba kitsure: "Jun na'en, ¿ánñu i kafa'añu nixtjin nga bi kaña'axo?" 7 'Ba nchjabiu kitsu: "Ngat'a tu'yá titsja xanı̱." 'Ba kui kitsure: "Tusa tangin ña'axo ngajin ña tintjena̱ uva ngayeje." 8 'Ba kionga je kuajñu, xi naire uva jako xuta xi kutsejenre chu'ndo 'ba kitsure: "Nukjua_ri chu'ndo 'ba t'echji_ri nixtjin xi katsa'exa. T'etuts'inni_ri xi jaskan kafa'as'en 'ba tikjet'ani xi tjun kafa'as'en." 9 'Ba ja'e chu'nda xi ja'as'en je mejen chuba ón nga kuangixun 'ba kuachjire nga jngu jngu jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin. 10 'Ba kionga ja'e chu'nda xi tjun ja'as'en, kitsikja'etsjen nga ngisa tse kua'ere. Tunga jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin kika'ere nga jngu jngu ngayeje. 11 'Ba kionga je kiskjebechji, josiko xi naire uva. 12 'Ba kitsure: "Nchjabi xi kafet'ani nga kafa'as'en, tu jngu hora= katsa'exasa. Tunga nde ngusun tjin kik'echjini_ri joni jı̱n xi tsa'a nixtjin kachukjuakoni xa ko ndaba." 13 Tunga xi naire xo 'bitsa'en kitsingojore chu'nda xi 'ba titsure: "Amigu, tumé tekja'ara̱. ¿A bi 'batsa'en kas'endanina nga 'batjin k'uechjira̱ jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin? 14 Ngu chjube tonri 'ba t'in. Mején=na̱ nde 'batjin k'uechjini_ra̱ xi jaskan kafa'as'en jotjin te'bechjira̱ ji. 15 ¿A bi tjinna̱ ndiyare nga sikua̱ tonna̱ jotsa'en mejénna̱? ¿Asa maxinri ngat'a nda= ña̱ xuta?" 16 Ngu xi fet'ani ma nganda'e, kui xi tjun ku̱an. 'Ba xi tjun ma nganda'e, kui= xi fet'ani ku̱an ngani —kitsu Jesús.

Nga Jesús be'e nijmi xi majánni ndiya nga kueya
Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34

17 'Ba kionga Jesús tjenya ndiya xi fini naxinanda Jerusalén, kinchjat'axinre xutare xi tejó, 'ba kitsure:

18 —Tasen ñojon. Jun je te'yo nga mangian naxinanda Jerusalén ña Ki'ndire Xuta xi'iun ku̱angantsja ngaya ntsja xi ngakure na'mi ko nchja chjine kjuatexuma. Kui= xi k'uexa nga kjuinik'en 19 'ba singantsjare xuta xi bi tse'e Israel, xi sisubare, kuajare 'ba kuat'a kru. Tunga xi majánni nixtjin kjua'aya nganire ngajinre mik'en.

Nga nare Santiago ko Juan mi'are jngu kjuanda Jesús
Mr. 10:35-45

20 'Ba kio kitsitiñat'are Jesús nare ki'ndire Zebedeo 'ba tjenko nchja nistire, 'ba tsakasenkunch'int'are Jesús tuxi skui'anire jngu kjuanda. 21 'Ba Jesús kitsure:

—¿Mé= xi mejénri?

'Ba chjunbiu kitsu:

—Kionga kuatexumai, ta'e'nde nga jngu ki'ndina̱ ngat'ejña ngate kixiri 'ba jngu ngate skjunri.

22 'Ba Jesús kitsingojore:
—Jun bi 'yo mé= xi chjo'o. ¿A kụannu kuitjaxtiu kjuanima xi an kjua'axtiạ?
'Ba nchjabiu kitsingojo:
—Jun. Kụannị.
23 'Ba Jesús kitsure:
—Kjuakixi= nga kuitjaxtiu kjuanima xi an kjua'axtiạ. Tunga tsa ngate kixinạ asa ngate skjunnạ kuetsubo, bi an 'bakonạ nga sja_nuụ, tu kui= xuta xi Na'ennạ je 'endare nga'ndebiu kua'ere.
24 'Ba kionga xutare xi ngitio kjint'e kibiu, kuastike xuta xi jó. 25 Tunga Jesús kinchjare 'ba kitsure:
—Jotsa'en jun je 'yo nga xi ngakure xuta xi bi Judío 'ñu mejenre xutare, 'ba xi batexuma ko kjua'ñure tsa'en nga kjuinik'etjusun enre. 26 Tunga ngajinnu bi 'ba kụan. Tusa xi mejénre nga xiakun ngajinnu, tjinnere kuatesinre xi yak'a. 27 'Ba xi mejénre nga tjun kụan ngajinnu, tjinnere kụan chu'ndare xi yak'a. 28 Ngat'a ninga Ki'ndire Xuta xi'iun bi ja'e tuxi satesinnire. Tusa ja'ekatesinre xuta 'ba tuxi sjani yojore nga k'uechjintjai nkjin xuta.

Nga tsinda Jesús jó xuta ka
Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43

29 Nga inya'betju Jericó Jesús ko xutare, 'ñu nkjin xuta kitjenngi. 30 'Ba jó xuta ka xi tjindu ndai ndiyo, nga kjint'e nga Jesús tifa'a kio, kiski'ndaya:
—¡Na'en, ntjere David, ngatja'animari ngat'anị!
31 'Ba xutankjiun jatiko, tuxi xiu k'uenduni, tunga ngisa= 'ñu kiski'ndaya ngisa:
—¡Na'en, ntjere David, ngatja'animari ngat'anị!
32 'Ba 'batsa'en Jesús tsakasen'ñu 'ba kinchjare nchjabiu, 'ba kitsure:
—¿Mé= xi mejénnú nga sa'aạn ngat'anu?
33 'Ba nchjabiu kitsingojore:
—Na'en, mejénnị nga kụatsejen nganinị.
34 'Ba Jesús ja'animare nchjabiu 'ba kitsiko tuxkun. 'Ba ndekuini chubabiu kuatsejenre 'ba kitjenngi Jesús.

21

Nga Jesús fa'as'en naxinanda Jerusalén
Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19

1 'Ba kionga je inyatsitiñat'are naxinanda Jerusalén 'ba echu Betfagé, nga'nde xi tjindut'are tjenngi ya Olivo, 'ba kio Jesús kitsikasen jó xutare, 2 'ba kitsure:
—Tangiun naxinanda chi xi tijña nguba kio. Kio xio jngu naburra xi kjit'a'ñu ko ki'ndi burrure. Chjundo 'ba ndekonu

nga'e. 3 'Ba tsa 'yá= xi jo kuetsunu, 'bi t'in_ru: “Na'ennaxu sichjen, 'ba ta'a sja ngani.”

4 'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana ña xuta profeta 'bi kitsu:

5 'Ba t'in_ru naxinanda Sión:
“Chutsijon, je ndibakunnu Reynu,
xi inda kjiya inimare 'ba tijñakjare jngu chaburru,
jngu ki'ndi burru, ki'ndire tjiunaxin xi ba'anijin ch'a.”

6 'Ba 'batsa'en ngojó xutare kiji 'ba kitsa'en mé= xi kitsure Jesús. 7 'Ba 'batsa'en ja'eko naburra ko ki'ndi burrure, 'ba yanere najñure 'ba tsik'ejñakjare Jesús. 8 'Ba nkjin xuta in-yabayujuya ndiyo najñure, 'ba tjin xi tsate tjiare ya 'ba yayuju ngaya ndiyo. 9 'Ba ngatsi'i xuta xi tjen titjun ko xi tjenngi, kiski'ndaya:

—¡Ngatjas'ere kjuaje ntjere David! ¡Ngatatsichikunta'en Na'enchana xi ndibani ngat'are ja'enre! ¡Ngatjas'e kjuaje ngank'aa!

10 'Ba kionga Jesús ja'as'en naxinanda Jerusalén, kuakunre ngatsi'i naxinando, 'ba kitsu:

—¿'Yá= tsé kibi?

11 'Ba xutankjin xi tjenko Jesús kitsu:

—Xuta chinga profeta Jesús, xuta xi tse'e Nazaret.

Nga 'baxje Jesús xuta xi inyabateña tsajmi ndetsinre ningu
Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22

12 'Ba Jesús ja'as'en ndetsinre ningu 'ba ts'axje ngatsi'i xi kio inyabateña ko xi inyabatse, 'ba tso'otsakjan yamixare nchja xi inyatsik'antjaiya ton ko yaxilere xi inyabateña paloma. 13 'Ba kitsure:

—'Bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Ni'yana̲, kui= xi ku̲an ni'ya ña xuta ma fakona̲.” Tunga jun, ngijore chacheje kjiño'on.

14 'Ba kitsitiñat'are Jesús ndetsinre ningu xuta ka ko xi bi ma fi, 'ba kui kitsinda. 15 Tunga xi ngakure na'miu ko nchja chjine kjuatexuma kuastire nga tsabe kjuakun xi kitsa'en Jesús 'ba nga kjint'e jndare nisti ki'ndi xi inyakji'ndaya ndetsinre ningu nga inyatsu: “¡Ngatjas'ere kjuaje ntjere David!” 16 'Ba nchjabiu kitsure Jesús:

—¿A tenu'ya=ni mé= xi inyatsuri nisti ki'ndiu?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Jun, tent'eña̲. 'Ba ¿a kje 'bexkiyajíun enre Na'enchana ña kua'indut'a kibi? 'Bi tsa'en kua'indut'a:
Son xi 'betju ts'a nisti ki'ndi ko ki'ndixu,
kui son xi 'endare Na'enchana tuxi sichjinire.

17 'Ba 'batsa'en Jesús tsakasent'axinre 'ba 'etjujin naxi-nando 'ba kiji Betania ña ja'are nistjen.

Nga Jesús ch'o tsure ya higuera xi tsajainre tu
Mr. 11:12-14, 20-26

18 'Ba nga tajñu kionga Jesús tifi ngani ngajin naxinando,
kuabojore. 19 'Ba nga tsabe jngu ya higuera xi sejña ndai
ndiyo, kiji ña sejña, tumé tu kuasjai'are, tu suba xka= yajare.
'Ba 'batsa'en kitsure ya higuerabiu:

—¡Niñajan nde ngatjas'eniri tu!

'Ba ta'a kixi yabiu. 20 'Ba kionga xutare tsabe mé xi kuán, tu
kuakunre, 'ba tsiningiyare Jesús:

—¿Jó kuánnire nga ta'a kixi ya higuerabiu?

21 'Ba Jesús kitsingojore:

—Kjuakixi= xi xin_nuu. Tsa makjainnu 'ba bi jó ján kjuo
kakún, bi tu kibi xi kitsikuaa ya higuera kuannu si'aan, ka'nda
kui nindubi kuan k'uin_ru: "Texin kio 'ba chanikja'ajin yojori
ndachikun", 'ba 'ba= kuan ya'a. 22 Tsa makjainnu, sakunu
tumeñu xi xja'a_ru Na'enchana kionga xuko.

Nga miningiyare xuta xa Jesús 'yá= xi kitsjare kjua'ñu
Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8

23 'Ba Jesús ja'as'en ngani ndetsinre ningu, 'ba kionga
tibakuya kio, kitsitiñat'are xi ngakure na'miu ko nchja chin-
gare naxinando, 'ba kitsure:

—¿Mé= kjua'ñu xi tjinri nga ma 'ba teñe'en? 'Ba ¿'yá= xi
kitsjari kjua'ñubiu?

24 'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba nde an skuiningiya_nuu jngu tsajmi, 'ba tsa sin-
gojonu, 'ba nde an xin_nuu 'yá xi kitsjana kjua'ñu nga 'bi
tsa'aan. 25 ¿'Yá= xi kitsikasen Juan Bautista nga ja'ekatenda
xuta? ¿A Na'enchana, asa xuta ngasun'nde?

'Ba 'batsa'en joyare nchjabiu kibiu, 'ba kitsure xinkjin:

—Tsa kuixan nga Na'enchana kitsikasen, ngu kui
kuetsu=na: "¿'Ba ánñu bi kuakjainninu xi kitsu Juan?"
26 'Ba tsa kuixan nga xuta kitsikasen, ngu kjuendene tsi'ina
naxinando, ngat'a ngatsi'i tsu= nga Juan jngu profeta.

27 'Ba 'bitsa'en kitsingojore Jesús:

—Bi 'yeen.

'Ba nde Jesús kitsingojore:

—Ninga an bi 'ba xin_nuu 'yá= xi kitsjana kjua'ñu nga 'bi
tsa'aan.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'a tse'e xuta xi tjinre jó ki'ndi xi'in

28 'Ba Jesús tsiningiya ngisare:

—¿Jó mixun jun ngat'are kibi? Jngu xuta kis'ere jó ki'ndi
xi'in. 'Ba kitsitiñat'are xi titjun, 'ba kitsure: "Na'enna,
t'iña'axai ña tjintjena uva nganda'e." 29 'Ba ki'ndire kitsin-
gojore: "Bi mejénna kjuia." Tunga jaskan kitsik'antjaiya
kjuafa'etsjenre 'ba kiji. 30 'Ba kitsitiñat'a nganire ki'ndire xi

ngijngu 'ba nde 'ba= kitsu nganire jo kitsure xi titjun. Tunga kui kitsu: “Jo'o na'en, sa'e kjuiạ.” Tunga bi kijini. 31 'Bamani, ¿ñáre ngojó kitsa'en xi mejénre na'enre?

'Ba nchjabiu kitsu:

—Xi tjun.

'Ba Jesús kitsure:

—Kjuakixi= xi xin_nuụ nga nchja xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma ko yanchjin ska, kui tjun kjua'as'en ña batexuma Na'enchana nga ko mare jun. 32 Ngat'a Juan Bautista ja'ekakuyanu mé= xi kixi tjin, 'ba jun bi kuakjainnu. Tunga nchja xi kjebechjintjai tsajmi ko yanchjin sko, tusa kui kuakjainre. 'Ba jun, ninga kji'yo ngayéje kibiu, bi kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba kuakjainnu.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'a tse'e nchja xi tsa'exako uva
Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19

33 'Ba Jesús kitsu:

—Tasen ñojon ngijngu kjuakusun: Jngu xuta nyina 'entje uva, 'ba 'ench'are, 'ba kiskju'ngi jngu nga'nde ña sits'iungi uva, 'ba kiskjenitjen jngu torre, tuxi kụan sikuenda yejeni nga'ndebiu.

’'Ba sa'e kitsikeyare nga'ndio nchja xi mare tsa'exako uva 'ba kui kjin kiji. 34 'Ba kionga je echu chanre, xutabiu kitsikasen chu'ndare, tuxi skui'anire nchja xi tsa'exako uvare chan xi 'bakore. 35 Tunga nchjabiu kitsuba nchja chu'ndare xutabiu. Jngu xi ye'ere, 'ba jngu kitsik'en, 'ba jngu ye'ere ndiojo. 36 'Ba ngisa nkjin chu'ndare xutabiu kitsikasen ngani nga ko mare nga tuts'inre, tunga nde 'ba= kitsiko ngani nchjabiu.

37 ’Ngu xi kuánñu kitsikasen ki'ndire xutabiu, 'ba 'bitsa'en kitsikja'etsjen: “Skuekun nchjabiu ki'ndiną.” 38 Tunga kionga nchjabiu tsabe nga titsitiñat'are ki'ndire xutabiu, 'bi kitsure xinkjin: “Kui=bi xi xuntsja yeje xi tjinre na'enre. Tusa sik'ian, tuxi tsajan kụanni xi xuntsja.” 39 'Ba 'batsa'en kitsuba nchjabiu ki'ndire xutabiu 'ba kikot'axin nga'nde ña tintje uva 'ba kitsik'en.

40 ’'Ba mani, kionga kjua'e xi naire ña tjintje uva, ¿mé= xi siko xuta xi tsa'exako uva? —kitsu Jesús.

41 'Ba kui kitsingojore:

—Bi kjua'animare nga sik'en nchja ch'okunbiu. 'Ba kja'e xuta sikeya nganire nga'nde ña tintjere uva, xi sjare chan xi 'bakore kionga kjuechu chanre.

42 'Ba Jesús kitsure:

—¿A kje 'bexkiyajíun enbi xi kua'indut'a enre Na'enchana? Ngu 'bi tsu:

Ndiojo xi nchja chjinexjo ts'axjengi,

kui= xi je kuán ndiojo titjun.
Na'enchana xi 'ba kitsa'en,
'ba tu makun=na nga 'yaña.
43 Kui= kjuañu 'ba texinni_nuu. Xja'anu ña batexuma
Na'enchana, 'ba kua'e=re nga'ndebiu xuta xi kja'ere xi sja tu.
44 'Ba ngat'are ndiojo xi nchja enre Na'enchana, tsa tjin xi
skasun ndiojobiu, niki kuaxkua. 'Ba xi kuejenere ndiojobiu,
niki kuaxi —kitsu Jesús.
45 'Ba kionga xi ngakure na'miu ko xuta fariseo kjint'e
kjuakusun xi kitsu Jesús, kuankjinre nga ngat'are kui tinchja.
46 'Ba kuamejénre kitsuba tsakaiñu, tunga kitsakjunke xu-
tankjiun, ngat'a xutankjiun tsu nga Jesús jngu profeta.

22

Nga Jesús tsu kjuakusun ngat'a tse'e jngu s'i kjuabixan

1 'Ba 'batsa'en kinchja ngani Jesús nga 'ejñare kjuakusun
xuta, 'ba kitsure:
2 —Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu rey
xi ts'axje jngu s'i kionga tsixan ki'ndire. 3 'Ba 'batsa'en
kitsikasen chu'ndare nga kuekinchjare xuta xi kitsikjint'e.
Tunga xutabiu bi kuakjainre jendiba. 4 'Ba nde kja'e
chu'ndare kitsikasen ngani, 'ba kitsure: "'Ba t'in_ru xuta xi
je kitsikjint'ia, nga je tijñandana xi chine 'ba nga je kafesun
tjiundija ya'ena 'ba ko ki'ndi ndijana xi je nda kun. Je
tijñanda yeje. 'Ba t'in_ru nga ngatjendiba s'iu." 5 Tunga xi
kjinikjint'e bi kuenda kitsa'en. Jngu xi tu ngijña= kiji, 'ba xi
ngijngu tu tsajmi= kikatseya, 6 'ba tjin xi tu chu'ndare rey
kitsuba 'ba kitsi'onre 'ba kitsik'en. 7 Kionga kjint'e rey mé
xi kuán, 'ñu kuastire 'ba 'exare chasoldadure nga kitsik'en
xuta xi 'ba kitsa'en 'ba yaka naxinandare. 8 'Ba 'batsa'en
kitsure rey chu'ndare: "Je tijñanda s'i tse'e kjuabixan, tunga
xi kitsikjint'ia bi 'bakore nga kjua'e. 9 'Bamani tsu'ba, tangiun
ña bakjanki ndiyo 'ba tu'ya xi skajiun 'ba t'in_ru ngatjendiba
s'iu." 10 'Ba 'batsa'en kiji chu'ndabiu ña bakjanki ndiyo. 'Ba
kikotsi'i xi kisatejin, xi nda ninga xi bi nda. 'Ba 'batsa'en
kitsitse xuta nga'nde ña tji'betju s'i kjuabixon.
11 "'Ba kionga ja'as'en rey tuxi skueni xuta xi kjinikjint'e, kio
tsabe jngu xuta xi bi yaja najñu tse'e kjuabixan. 12 'Ba kitsure:
"Ji na'en, ¿jó tsa'en tsitjas'enni nga'e tsa bi kicheje najñu tse'e
kjuabixan?" Tunga kui tu xiu= tsik'ejña. 13 'Ba 'batsa'en rey
kitsure nchja xi inyabatesin yamixo: "T'e'ñu ndsaku ko ntsja
xutabiu 'ba chanikjo'o ngandetsian ña jñu chun, nga'nde ña
ski'nda xuta 'ba ña kuajnga nde'ñu." 14 Ngat'a nkjin= mani xi
nikjint'e, tunga tu chuba mani xi tukja'ajin.

Nga bakuya Jesús 'yá= xi tjinnere nga s'e̱chjire
Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26

15 'Ba 'batsa'en xuta fariseo kik'endako xinkjin, tuxi sa'enni
nga kuinchja Jesús jngu en xi ku̱an kuangi. 16 'Ba kitsikasen
xuta xi tse'e nchjabiu ko yak'a xutare Herodes xi 'bi ja'etsure:
—Maestru, 'ya=ni nga kjuakixi= xi sji 'ba nga ko kjuakixi
bakuye ndiyare Na'enchana 'ba nga bi kuenda ñe'en mé= xi
tsu xuta, ngat'a bi tu isenre xuta 'mini_ri. 17 Kui kjua 'ba t'inn̨i,
¿jó sji? ¿A tixa'nde nga k'uechjintjai_ra xuta ngaku romano
asa bi tixa'nde?
18 Tunga Jesús je be mé= kjuafa'etsjen ch'o xi ya'a nchjabiu,
'ba kitsure:
—Xuta jó nkjain, ¿ánñu an techut'ayakoninu? 19 Takunu
jngu ton xi machjintjaini tsajmi.
'Ba 'batsa'en ja'ekore nchjabiu jngu ton denario. 20 'Ba Jesús
tsiningiyare:
—¿'Yá= tse'e isen xi kjit'a nga'e 'ba 'yá= tse'e ja'en xi
kua'indut'a?
21 'Ba nchjabiu kitsure:
—Tse'e xuta ngaku romano.
'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:
—Ngu, ta'e_ru xuta ngaku romano xi kui tse'e, 'ba ta'e_ru
Na'enchana xi tse'e kui.
22 'Ba kionga nchjabiu kjint'e kibi, tu kuakunre 'ba kiji.

Nga bakuya Jesús ngat'a tse'e kjuafa'aya
Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40

23 'Ba ndekuini nixtjinbiu, yak'a xuta saduceo ja'ekun Jesús.
Kui= nchjabiu tsu nga mik'en bi nde fa'ayanire. 'Ba 'bitsa'en
tsiningiyare:
24 —Ji na'en, Moisés 'bi kitsu nixtjin kuatse jan: “Tsa tjin
xi kueya 'ba bi s'e̱kore ki'ndi chjunre, nts'e= tjinnere nga
k'uejñako ngani chjun k'anbiu, tuxi sjanire ki'ndi nts'e xi
k'ion.” 25 Ngu kis'e nga'e ngajinn̨i yatu nchja xi nts'e mani.
Xi titjun tsixan 'ba k'en. Ngat'a bi kis'ere ki'ndi, chjun k'anre
tsik'ejñako ngani nts'e. 26 Tunga nde k'en ngani nts'e xi
majóni, xi majánni ngayeje, ka'nda xi mayatuni. 27 'Ba jaskan
k'en chjunbiu ngayeje. 28 Ngu, nixtjin nga kjua'aya nganire
xuta ngajinre mik'en, ¿ñáre nga yatu nchjabiu ku̱an xi'inre
chjunbiu? Ngat'a ngatsi'i tsik'enduko.
29 'Ba Jesús kitsingojore:
—Tjijñunu, ngat'a bi 'yo mé= xi kua'indut'a enre
Na'enchana ninga kjua'ñure kui. 30 Ngat'a kionga kjua'aya
nganire xuta ngajinre mik'en, bi nde kuixanni ninga bi
nde sikixanni ki'ndire ngayeje. Ngu joni ankjele xi tjindu
ngank'aa ku̱an. 31 Tunga ngat'are nga kjua'aya nganire
xuta ngajinre mik'en, ¿a kje 'bexkiyajíun mé= xi tsu enre

Na'enchana? Nga kitsu: 32 “An= ña Na'enre Abraham, Na'enre Isaac 'ba Na'enre Jacob.” 'Ba Na'enchana bi Na'enre mik'en kuán, tu tse'e sani xi tjindukun.

33 'Ba kionga xutankjiun kjint'e kibi, tu kuakunre jotsa'en yakuya Jesús.

Nga bakuya Jesús ñáre kjuatexuma xi ngisa tjun tijña
Mr. 12:28-34

34 'Ba 'batsa'en kuañajanko xinkjin xuta fariseo nga kjint'e nga tu xiu= kitsik'endu nchja saduceo Jesús. 35 'Ba jngu xi ndekuini nchjabiu, xi 'ñu be kjuatexuma, tsiningiyare Jesús tuxi skut'ayakoni, 'ba 'bitsa'en tsiningiyare:

36 —Maestru, ¿ñáre kjuatexuma xi ngisa tjun tijña ngajinre ngayéje kjuatexuma?

37 'Ba Jesús kitsingojore:

—“Timején Na'enchana xi Na'enri ko ngayéje inimari, ko ngayéje yojori, 'ba ko ngayéje kjuafa'etsjenri.” 38 Kui= kjuatexumabi xi ngisa tjun tijña. 39 'Ba xi majóni nde 'ba=tsa'en tjun tijñani, xi tsu: “Timején xingi jotsa'en nimején yojori.” 40 Ngojó kjuatexumabi, kio= ndibanire ngayéje xi tsu kjuatexumo ko xi kitsi'indu nchja chinga profeta.

Nga miningiya Jesús 'yá= ntje ndibanire Cristo
Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44

41 'Ba kionga nchja fariseo inya ngisa, 42 Jesús tsiningiyare:

—¿Jó mixun jun ngat'are Cristo? ¿'Yá= ntje ndibanire?

'Ba nchjabiu kitsingojo:

—Ntjere David.

43 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:

—Ngu, ¿ánñu David kitsuni nga Cristo xi Na'enre mani, nga kitsikinchja Isennixtjintsjere Na'enchana? Ngat'a David kitsu:

44 Na'enchana kitsure Na'enna̱:

“Teni ngate kixina̱,
ka'nda nga xi bi nda ya'ari ngi ndsakui sik'enda̱a.”

45 Ngu, ¿jótsa'en ntjere David kjuendibani Cristo nga ndekui David Na'enna̱ tsure?

46 'Ba ni'yá kuán kitsingojore Jesús. 'Ba tsaka'anire kui nixtjinbiu ni'yá nde kuánni kakun nga tsiningiya ngisare Jesús.

23

Nga baneje Jesús xuta fariseo ko chjine kjuatexumo
Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47

1 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure xutankjiun ko xutare:

2 —Chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, kui= xi tjinre xa nganda'e joni Moisés nixtjin kuatse jan, ngat'a kui= xi tsuya

kjuatexumo. 3 'Bamani tsu'ba, tik'etjusun 'ba ti'on ngayéje xi kuetsunu. Tunga bi 'ba ño'on jotsa'en kui, ngat'a bi tsik'etjusun mé= xi tsu. 4 'Ba ba'ñu ch'a xi na'enre nga kana, xi bi ma ch'anijin tajngua, 'ba basun tjiare xuta. Tunga kui nį 'bi=tjin ntsja tsik'akore. 5 Tusa tsa'en yeje tsajmi tuxi xuta skueni jotsa'en bekun Na'enchana. 'Bamani tsiteya ngisa kaxa ña bayuya xujun xi kua'indut'a enre Na'enchana 'ba 'bet'a stjen ko tjiare, 'ba tsinduju ngisa ntsja'are najñure. 6 'Ba matsjare 'bendu nga'nde xi ngisa nda ña tjima jngu s'i 'ba matsjare 'bendusun yaxile xi inyatitjun ni'ya sinagoga. 7 'Ba matsjare nga nda nite'ndare ngajin ndetsin 'ba nga maestru k'uinre ngayeje.

8 'Tunga jun, bi ba'e'ndio nga maestru kuetsunu xuta, ngat'a tu jngu ma sani maestrunu, 'ba nts'io chubo ngatsi'u. 9 'Ba tu'yá na'en 'mi_ru nga'e t'anangiu, ngat'a tu jngu ma sani Na'ennu, xi tijña ngank'aa. 10 Ninga bi ba'e'ndio nga nai kuetsunu xuta, ngat'a tu jngu ma sani nainu, xi Cristo. 11 Xi mejénre nga xiakun ngajinnu, kui= xi tjinnere nga sa'exat'are xi yak'a. 12 Ngat'a xi tu kui tajngu nk'a 'baxje yojore, kui= xi kjui'naxjenima. 'Ba xi k'uaxjenima yojore, kui= xi sakure kjuaje.

13 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon! Ngat'a 'bechja'ndeñu tuxi xuta bi kjua'as'enni ña batexuma Na'enchana. 'Ba ninga jun bi bitjas'ion, 'ba ninga bi ba'e'nde_ru xuta xi mejénre kjua'as'en.

14 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon! Ngat'a chja'a_ru ni'yare yanchjin k'on 'ba tuxi k'ue'mota'enñu yojonu 'ñu tsé chuko Na'enchana. Tu kjuare kibiu 'ñu tsé kjuanima kuitjaxtiu.

15 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon! Ngat'a fenu nga betsumo ngasun'ndio ko ndachikun nga minyisjo xuta xi kụan kụakjainre jotsa'en makjainnu. 'Ba kionga je masjaijngunu, ño'on nga kui xutabiu ngisa 'ñu sa'en ngisa mé= xi tse'e chanayiu nga ko mare jun.

16 '¡Nimaxuni ngat'anu, jun xuta ka xi baku ndiya_ru xuta! Xi mixun: "Tsa tjin xi sik'axki ngat'are ningu, bi tjinnere nga sik'etjusun enre. Tunga xi sik'axki ngat'are ton xi oro ni xi tjin ngaya ningu, kui= xi tjinnere nga sik'etjusun enre." 17 Jun xuta chikun 'ba ka. ¿Ñáre xi ngisa chjire? ¿A ton xi oro ni=, asa ningu ña tijña Na'enchana xi tsichikunta'en ton xi oro ni? 18 'Ba nde mixun: "Tsa tjin xi sik'axki ngat'are altar, kui bi tjinnere nga sik'etjusun enre. Tunga xi sik'axki ngat'are chje xi tijñasun altar, kui= xi tjinnere nga sik'etjusun enre." 19 Jun xi xuta ka kuon. ¿Ñáre xi ngisa chjire? ¿A chje=, asa

altar ña Na'enchana tsichikunta'en chje=? 20 'Bamani tsu'ba,
xi tsik'axki ngat'are altar, kui= xi je titsik'axki ngat'are altar
ko xi kio tjindusun. 21 'Ba xi tsik'axki ngat'are ningu, kui= xi
je titsik'axki ngat'are ningu ko Na'enchana xi kio tijña. 22 'Ba
xi tsik'axki ngat'are ngank'aa, kui= xi titsik'axki nga'nde ña
tsa'en kjua Na'enchana ko Na'enchana xi kio tijña.

23 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo,
xi jó nkjon! Ngat'a ba'e_ru Na'enchana jngu ka'a tsu-
jmi ntje xi tsjare jnda xi chine joni menta, anis, 'ba ko
comino jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo; tunga nichiyajiñu
xi ngisa chjire xi 'ba nde bakuya kjuatexumo: nga kixi kuon
ngixkun Na'enchana, nga s'e̱nu kjuanima kakun, 'ba nga
kixi ku̱akjainnu enre Na'enchana. Ki=bi xi tjinnere kjiño'on
tsakaiñu, 'ba bi kjinichiyajiun nga si'on xi kja'ere. 24 Xuta
ka xi baku ndiya_ru xuta. Xi nika'angiu tjiunatse 'ba tusa
chakameyu tjujion.

25 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo,
xi jó nkjon! Ngat'a jun jo=ni tasa ko tiba xi tu ngandetsinre
jejun, tunga ngajin kjuafa'etsjennu kitse kjuacheje 'ba ko nga
bi 'bechja'nde_ru mé= xi mejénre yojonu. 26 Xuta fariseo
ka, titjun taneye ngaya taso, 'ba 'batsa'en ku̱atsje ngastun
ngayeje.

27 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi
jó nkjon! Ngat'a jun jo=ni tsju xi tiba kjinik'iya, xi tsja tsa'en
'yare ngasunnk'are, tunga ngayare kitse nindare mik'en ko
ngayéje xi jndi. 28 Jun= xi 'ba kun, xi ngixkun xuta tsje minyo,
tunga ngajin inimanu kitse kjuajonkjain ko kjuach'okun.

29 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo,
xi jó nkjon! Xi nindo tsjure profeta 'ba nindachun tsjure xuta
kixi xi kis'e nixtjin kuatse jan. 30 'Ba sa'e mixun: "Tsa ñara
tsiketsuba nixtjin nga tsik'endu xuta chingana, biru ña kuáan
xuta xi tsikinyako nga kitsik'en nchja chinga profeta." 31 Nga
'ba mixun, nde jun= 'beta'enñu nijmi yojonu nga jun xi ntjere
xuta xi kitsik'en nchja chinga profeta. 32 Ngu, tusa tikjet'o mé=
xi nchja chinganu 'etuts'inre.

33 '¡Jun tjiuye ko ntjere tjiuye! ¿Jótsa'en ku̱an kuiyuñu
nga bi kuangiun ngajin ndi'i xi bi 'boya? 34 Kui kjuañu,
an sikasenni_nuu̱ nchja chinga profeta ko nchja nkjikakun
ko chjine kjuatexuma. Tunga yak'a sik'ion 'ba k'uet'o kru,
'ba yak'a kjua_ru ngaya ni'ya sinagoganu 'ba sjengicho xki
naxinanda ña kui kuaje. 35 Tuxi jun x'anijiñu jinre xuta kixi
xi je kitisten ngasun t'anangiu. Ch'anira jinre Abel, ka'nda
tse'e Zacarías ki'ndire Berequías, xi jun kjinik'ion t'a altar xi
kjijña ngankjain ningu. 36 'Ba xinkixi_nuu̱, nga ngayéje kibi
skane=re xuta xi tjin nganda'e.

Nga Jesús kji'nda ngat'are Jerusalén
Lc. 13:34-35

37 ’¡Jun xuta tse'e Jerusalén, xi nik'ion nchja chinga profeta 'ba 'be_ru ndiojo xuta xi nikasennu! ¡A tu nkjin ndiya kuamejénna nga sik'enduku_nuu jotsa'en tjiuxa'ndo nga 'bendungits'u ki'ndire, tunga bi kuakjainnu! 38 Ngu nganda'e, je kjuinikumare ni'yanu. 39 Ngat'a 'ba xin_nuu nga ba'anire nganda'e, bi nde xianinu ka'nda nga kuixun: “Ngatjatsichikunta'en Na'enchana xi ndiba ngat'are ja'enre.”

24

Nga be'e nijmi Jesús mé= xi kuan nga kjue ngasun'ndio
Mr. 13:1-23; Lc. 21:5-24; 17:22-24

1 Nga Jesús 'etju ningu, 'ba kionga je tifi, xutare kitsitiñat'are 'ba yakure xjore ningu. 2 'Ba Jesús kitsure:

—¿A te'yañu ngayéje kibi? Ngu 'ba xinkixi_nuu nga nijnguú ndiojo s'ejñasunre ngijngu ndiojo. Kuixuya yeje.

3 'Ba kionga Jesús tijña tjenngi ya Olivo, xutare kitsitiñat'are tuxi skuiningiya t'axinnire 'ba kitsure:

—'Ba t'innii kjia'añu nga 'ba kuan 'ba mé= chuba xi s'e nga kjua'e=, 'ba nga kjue ngasun'ndio.

4 'Ba Jesús kitsure:

—Chutsejen_ru yojonu nga tu'yá ngat'ejñunu. 5 Ngat'a ne nkjin xi ya'a ja'enna kjua'e 'ba kuetsu: “An= ña xi Cristo”, 'ba ne nkjin xuta k'uejñure. 6 'Ba kjuinu'yañu en nga i nga jaan tjin kjuachan 'ba nga xuta kue'e nijmi ngat'are kjuachan xi tjima, tunga bi kun. Ngu tjinne=re nga 'ba kuan, tunga kje kjuejin ngasun'ndio ya'a. 7 Ngat'a naxinanda skjanko kja'e naxinanda, 'ba chikun skjanko kja'e chikun. 'Ba tuchuña= nga'nde s'e kjindia ko chon. 8 Tunga ngayéje kibi tu kui= xi sa'e 'betuts'inre kjuanima xi s'e.

9 ’'Ba kuangantsjañu tuxi si'onninu 'ba sik'ennu, 'ba tu kjuanna= nini nga ngatsi'i xuta ngasun'ndio kuastikenu. 10 'Ba kui nixtjinbiu ne nkjin xi sichaja kjuamakjainre, 'ba singantsja 'ba kuastike xinkjin ngayeje. 11 'Ba nde s'e nkjin profeta ndesu xi k'uejñure nkjin xuta. 12 'Ba nkjin xuta bi nde simejénni xinkjin, ngat'a ngisa= 'ñu s'e xi kjuach'o. 13 Tunga xi xukjuakore ka'nda nga kjuet'a, kui= xi k'uangi. 14 'Ba en ndare Na'enchana kjua'axtiuya ngayéje ngasun'ndio, meni ngatsi'i naxinanda xi tjin skueni nga Na'enchana xi batexuma, 'ba kio kjue ngasun'ndio ya'a.

15 ’'Bamani kionga xio nga sasen nga'nde tsjere Na'enchana tsajmi xi ch'otjin 'ba xi sikjekjua jo kitsu xuta chinga profeta Daniel (xi ti'bexkiya enbi, ngatamankjinre), 16 ngu kui nixtjinbiu, ngatsi'i xi tjindu nangi Judea ngatanga ña tjin

nindu. 17 'Ba xi tjindu ngatsja ndaba, bi ngat'etukajen tuxi
kjua'ek'axjeni tsajmire. 18 'Ba xi ngijña titsa'exa, bi nde
ngatjendibani ndaba tuxi kjua'ekja'ani najñure. 19 'Ba ¡ni-
maxuni yanchjin xi titsuya'more ki'ndi asa xi tjinre ki'ndi xi
sa'e baki kui nixtjinbiu! 20 Chja'a_ru Na'enchana jun nga
bi nixtjinre nch'an ninga bi nixtjin nga nikja'aya nga 'ba
ngatjama. 21 Ngat'a 'ñu tsé kjuanima s'ę kui nixtjinbiu joni
xi kje nisa jngu ndiyajín s'e ka'nda nga Na'enchana kitsinda
ngasun'ndio ka'nda nganda'e, 'ba xi niñaja nde s'ęni. 22 'Ba tsa
Na'enchana bi sichuba kui nixtjinbiu, tu'yá k'uangi. Tunga je
kitsichuba tu kjunda tse'e xuta xi je kiskja'ajin.

23 ’'Ba tsa tjin xi kuetsunu kui nixtjinbiu: “Chutsijon, nga'e
tijña Cristo”, asa kuetsunu: “Ngajaan tijña”, bi ngatamak-
jainnu. 24 Ngat'a nkjin= kjua'e xi cristo 'ba xi profeta kuetsure
yojore tunga bi kui ni. 'Ba sa'en nkjin kuya chu̱ba̱ ko kjuakun
tuxi k'uejñunire xuta, 'ba ka'nda xuta xi Na'enchana je ja'ajin
tsa ku̱an. 25 Jun je 'ba texintitjun_nuu̱ mé= xi ku̱an. 26 Ngu, tsa
'bi k'uinu: “Ngajaan tijña Cristo nga'nde t'axin”, bi mangiun.
'Ba tsa k'uinu: “Nga'e tijña ngaya ni'yo”, bi ngatamakjainnu.
27 Ngat'a jo ma nga ba'na 'nda ngituts'ian 'ba matsejen ka'nda
ña ntjai tsu'biu, 'ba= ku̱an nga kjua'e Ki'ndire Xuta xi'iun.
28 Ña kjijña mik'en, kio= mañajan tjiunike.

Nga kjua'e Ki'ndire Xuta xi'iun
Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36

29 ’Tunga ta'a kionga je kjua'a nixtjin tse'e kjuanima, tsu'biu
s'ęjñu, 'ba so bi nde sjani ndi'ire, 'ba niñu kuixungi ngank'aa,
'ba nga'ñu xi tjin ngank'aa kjuatse. 30 'Ba meni ku̱atsejen
ngank'aa mé= xi kuakutsejen nga je tjindiba Ki'ndire Xuta
xi'iun, 'ba kio= ski'ndayakun ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio,
'ba skue Ki'ndire Xuta xi'iun nga tjindibajin yufi ko 'ñu tsé
kjua'ñu ko kjuaje. 31 'Ba sikasen ankjelere kionga 'ñu kjuane
tjio, tuxi sikinyakuni xuta xi je kiskja'ajin xi tjindu nitu ñañu,
ka'nda nga'nyukjinre ngasun'ndebi 'ba ka'nda nga'nyukjinre
ngank'aa.

32 ’Ngatjamanu kjuakusun ngat'a tse'e ya higo. Kionga je
'betju nganire nts'en tjiare yo 'ba kja'e xka 'betju nganire, je
'yo nga nixtjinre chundaba matiña. 33 'Ba nde 'ba tsa'enni
kionga je xio nga 'ba tjima, ngatja'yo nga Ki'ndire Xuta xi'iun
je sejñaxtiu xuntja ni'ya. 34 'Ba xinkixi_nuu̱ nga 'ba= ku̱an
ngayéje xi texia̱n kionga kje fesunjín xuta xi tjin nganda'e.
35 Ngank'aa 'ba ko t'anangiu kjuet'a, tunga enna̱ bi kjuet'a.

36 ’Tunga mé= nixtjin 'ba mé= chuba nga 'ba ku̱an, tu'yá
be, ninga ankjele xi tjindu ngank'aa 'ba ninga Ki'ndire
Na'enchana. Tu Na'enchana sani xi be.

37 ’Jó kuán nixtjin nga tsik'ejña Noé, 'ba= kụan nga kjua'e
ngani Ki'ndire Xuta xi'iun. 38 Ngat'a kui nixtjinbiu, kionga
kje ba'ajín tsi'ñu xi kitsikjesun xuta, tu inyakjen 'ba inya'bi
'ba inyabixan 'ba inyatsikixan ki'ndire xuta, ka'nda nga Noé
ja'as'en barku. 39 Bi tsabe xuta mé= xi kụan ka'nda nga
tsa'a tsi'ñu 'ba kio kitsikje ngatsi'i. 'Ba 'ba=nde kụan kionga
kjua'e Ki'ndire Xuta xi'iun. 40 'Ba kui nixtjinbiu jó xuta
xi inyatsa'exa ngijña, jngu stjube 'ba jngu s'ejña. 41 'Ba jó
yanchjin xi tu jngu natsi inya'bo, jngu stjube 'ba jngu s'ejña.
42 ’Tetsubachun tsu'ba, ngat'a bi 'yo kjia'añu kjua'e
Na'ennu. 43 Ngatja'yo kibi: Tsa jngu xuta be jófa chun nga jñu
kjua'e chacheje ndaba, k'uejñakun 'ba bi sja'nde tsa chacheje
kuakjangi ndaba. 44 'Ba kui kjuañu, tetsubando jun ngayeje,
ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'e kionga jun bi techuya_ru.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi kixi 'ba ko xi bi kixi fiko xare

Lc. 12:41-48

45 ’¿'Yá= chu'nda xi kixi fiko xare 'ba xi nkjikakun, kui= xi
naire kitsike'nda nga kui xi sjare xichine chu'nda xi yak'a
nga chubare fa? 46 ¡Ndaxure chu'nda xi 'ba titsa'en kionga
kjua'e xi naire! 47 'Ba xinkixi_nuụ nga naire sik'enda ngayéje
xi tjinre. 48 Tunga tsa chu'nda ch'okun, 'ba tsikja'etsjen
nga naire k'uandaya ngisare nga kjua'e, 49 'ba sa'e kuajare
chu'nda xi yak'a, 'ba skine 'ba k'uiko xuta ch'i; 50 'ba nixtjin
nga bi skuyare 'ba chụbạ xi bi be, kjua'e naire chu'ndabiu.
51 'Ba naire 'ñu sikja'a kjuanima 'ba ngusun siko joni xuta jó
nkjain. 'Ba kio ski'nda 'ba kuajnga nde'ñu.

25

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e yanchjin xungu xi te mani

1 ’'Ba kui nixtjinbiu nga kuatexuma Na'enchana nde 'ba=
kụanni joni yanchjin xungu xi te xi kiskjebe ndi'ire xi mach-
jenre aseti nga kikuyare xi'in xi kuixan. 2 Ón xi chikun, 'ba ón
xi nkjikakun. 3 Xi chikun nga kiskjebe ndi'ire, bi tsaka'a ngisa
aseti. 4 Tunga xi nkjikakun, tsaka'a ngisa aseti nga kiskjebe
ndi'ire, tuxi kuinya ngisanire ndi'ire. 5 'Ba ngat'a xi xi'iun
tji'bandayare, kui kjua ngatsi'i kuanijñanire 'ba tsakjayufe.
6 'Ba jeru mején masen nistjen, tjin xi kiski'ndaya nga kitsu:
“¡Je ndiba xi xi'iun! ¡T'etju nga xjubetjo!” 7 'Ba 'batsa'en tsiset-
jen yanchjin xungubiu 'ba 'endunda ndi'ire. 8 'Ba xi chikun
kitsure xi nkjikakun: “Ta'echiniị asetinu, ngat'a je tji'bo
ndi'iniị.” 9 Tunga xi nkjikakun kitsure: “Janjain, ngat'a tsa
chjen, bi kụanniniị ninga jun ngayeje. Tusa tanginkinda_ru
yojonu ña sateña.” 10 'Ba kionga xi chikun inyafikatse aseti,

tukjia'a ja'e sani xi xi'iun. 'Ba xi tjindunda ja'as'enko ña tjima s'i tse'e kjuabixan, 'ba kis'echja xuntja ni'yo. 11 'Ba jaskan ja'e yanchjin xungu xi ngi ón, 'ba kitsu: "¡Na'en, Na'en, chju'inįį xuntjo!" 12 Tunga xi xi'iun kitsure: "Kjuakixi= xi xin_nuų nga bi 'bexkun_nuų."

13 ''Bamani tetsubachun tsu'ba, ngat'a bi 'yo mé= nixtjin 'ba mé= chuba nga kjua'e Ki'ndire Xuta xi'iun.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi kjinike'nda ton

14 ''Ba 'ba nde kų̨an nga kuatexuma Na'enchana, jo=ni jngu xuta xi je mejen kuaje kja'e nangi, 'ba kinchjare chu'ndare 'ba kitsike'nda ton xi tjinre kui.

15 'Jngu xi kitsingantsja ón mi ton, 'ba jngu kitsingantsja jó mi, 'ba jngu kitsingantsja jngu mi. Kitsingantsja nga jngu jngu jotsa'en nga kų̨anre sa'exako tonre. 'Ba 'batsa'en kui kjin kiji. 16 Chu'nda xi kjiningantsja ón mi ton kitsa'exako tonbiu 'ba ngijngu ka'a 'bakji'i kejensunre. 17 'Ba xi jó mi kjiningantsja 'ba nde jó mi kitsa'ensun ngisa. 18 Tunga xi jngu mi kjiningantsja kiskju'ngi nangiu 'ba 'eyanijin tonre naire.

19 ''Ba kionga je ja'a nkjin nixtjin, ja'e ngani naire chu'ndabiu 'ba kitsa'enko kuenda. 20 Xi ón mi ton kjiningantsja kui tjun ja'e, 'ba ngi ón kitsjasun ngisare naire 'ba kitsure: "Na'en, ón mi ton kjinike'ndanaą, 'ba nga'e tijña ngi'ón xi kitsa'ensun ngisaą." 21 'Ba meni naire kitsure: "Nda tjin, jngu=ni chu'nda xi nda 'ba xi kixi fiko xare. Kixi= k'ikų̨e xachi xi kitsjare, kui kjuañu nganda'e ngisa= tse sike'ndaraą. Tjas'en 'ba titsjai joni nairi." 22 'Ba 'ba nde jaskan ja'e xi kjiningantsja jó mi ton 'ba kitsu: "Na'en, jó mi ton kjinike'ndanaą, 'ba nga'e tijña ngijó xi kitsa'ensun ngisaą." 23 'Ba naire kitsure: "Nda tjin, jnguni chu'nda xi nda 'ba xi kixi fiko xare. Kixi= k'ikų̨e xachi xi kitsjare, kui kjuañu nganda'e ngisa= tse sike'ndaraą. Tjas'en 'ba titsjai joni nairi." 24 Tunga 'ba nde ja'e xi jngu mi ton kjiningantsja 'ba kitsu: "Na'en, 'beñaą nga jnguni xi 'ñu mejenre xuta, 'ba nga ji michja'e chan xi bi ji kik'entje 'ba 'bekui ña bi ji kichjujndi. 25 Kui kjuañu kitsakjunñaą 'ba kik'eyanijiąn tonri ngajin nangiu. Tunga nga'e tijña xi tsiji." 26 'Ba naire kitsure: "Jngu= ni chu'nda ch'okun 'ba xi tse'é. Tsa 'ye nga fikja'aą chan xi bi an 'bentjiaą 'ba nga 'bekuaą ña bi an kjejndiaą, 27 tsa tusa k'ikori tonnaą nchja xi tse'e banco. Meni kionga ja'aą, kixuntsjaą tonnaą 'ba ko ki'ndire tsakaiñu." 28 'Ba meni kitsure xutabiu nchja xi kio inya: "Chja'á_ru tonre xi jngu mi, 'ba ta'e_ru xi te mi mani tse'e. 29 Ngat'a xi tjinre ngisa= tse kua'e ngisare 'ba ngisa tse s'ęre. Tunga xi tsajainre, tusa stjukja'are ka'nda xi ichi tjinre.

30 'Ba chu'ndabi xi tumé chjire, chanikjo'o ngandetsian ña jñu chun, ña ski'nda xuta 'ba ña kuajnga nde'ñu.”

Nga Jesús tsuya jótsa'en si'anre kjua xuta

31 ’'Ba kionga Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'e, kjua'e ko kjuajere ko ngatsi'i ankjelere 'ba kio k'uejñasun nga'nde ña kuakutsejen kjuajere. 32 'Ba ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio kụañajan ngixkun kui, 'ba sikinyat'axinre xinkjin jotsa'en xi tsikuenda chutsanga nga tsikinyat'axinre natendsu. 33 'Ba ngate kixire sikinya chutsango 'ba ngate skjunre sikinya natendsu. 34 'Ba rey kuetsure xi inya ngate kixire: “Jabiu jun, xi je kitsichikunta'ennu Na'enchana. Ngataxuntsjo nga'nde ña kui batexuma, nga'nde xi kis'endanu 'ndani nga ngasun'ndio kitsa'en. 35 Ngat'a nga kuabojoną, kitsa'enuụ xi chine. Nga kuaxindaną, kitsa'enuụ nanda. Nga tsu'basaạn nanginu, kichjubetjonuụ ni'yanu. 36 'Ba nga tsajainną najñu, kitsa'enuụ najñu xi tsakajaą. Nga tebeyaą, ja'eketsuba'ndanuụ. 'Ba nga kis'eyaą nduya, tsangichutsejennuụ.” 37 'Ba kio xuta kixi kuetsu: “Na'en, ¿kjia'áñu kji'yarį nga kuabojori 'ba kitsa'erį xi chine, asa nga kuaxindari 'ba kitsa'erį nanda? 38 'Ba ¿kjia'áñu kji'yarį nga nangin tsutjasin 'ba kichjubetjorį ni'yanį, asa nga tsajainri najñu 'ba kitsa'erį najñu xi xeje? 39 'Ba ¿kjia'áñu kji'yarį nga tebeye asa nga kis'eye nduya 'ba tsangichutsejenrį?” 40 'Ba rey singojore: “Kjuakixi= xi xin_nuụ. Jotsa'en nda kjiniko tu'ya nts'ią xi tjindu nga'e, an xi 'ba kjinikonuụ.”

41 ’'Ba 'batsa'en rey kuetsu nganire xi tjindu ngate skjunre: “Tinyat'axinnuụ, xi 'bakore kjuach'o xi tsikasennu Na'enchana. Tangiun nga'nde ña bi 'boya ndi'i ña kis'endare chanayiu ko ankjelere. 42 Ngat'a nga kuabojoną, bi kitsa'enuụ xi chine. 'Ba nga kuaxindaną, bi kitsa'enuụ nanda. 43 Nga tsu'basaạn nanginu, bi kichjubetjonuụ ni'yanu. 'Ba nga tsajainną najñu, bi kitsa'enuụ najñu xi kuajaą. 'Ba nga tebeyaą 'ba nga kis'eyaą nduya, bi tsangichutsejennuụ.”

44 'Ba 'batsa'en kui 'ba nde kuetsure: “Na'en, ¿kjia'áñu kji'yarį nga kuabojori, nga kuaxindari, nga tsutjasin nanginį, nga tsajainri najñu, nga tebeye, asa nga kis'eye nduya, 'ba bi tsikisekorį?” 45 'Ba 'batsa'en rey singojo nganire: “Kjuakixi= xi xin_nuụ. Jotsa'en bi nda kjiniko tu'yañu ngajinre xutabi, ninga aán 'ba kjinikonuụ.”

46 'Ba kui xutabiu kuaje ña kjua'antsjai kjuanima xuta, tunga xuta kixi sakure kjuabenichun xi bi fet'a.

26

Nga xutaxo foyare nga suba Jesús
Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53

1 Kionga Jesús je yakuya ngayéje kibiu, 'bi kitsure xutare:
2 —Je 'yo nga jó nixtjin chaja ngisa nga k'uetju s'i pascua, 'ba
Ki'ndire Xuta xi'iun kụangantsja tuxi s'ẹt'ani kru.
3 'Ba kui nixtjinbiu na'mi titjun ko nchja chingare nax-
inando kuañajan ngantja ndaba na'mi titjun Caifás. 4 'Ba
kio joyare jótsa'en k'uejñure Jesús tuxi kụan skaninejeni 'ba
sik'en. 5 Tunga 'bi kitsure xinkjin:
—Bi ngajin s'iu kjuinduba, tuxi bi si'a sa'enni naxinando.

Nga Jesús s'estejunre nanda xi ixi jen
Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8

6 'Ba kionga Jesús tijña naxinanda Betania ndaba Simón
xi xuta fe'ndujun 'mire, 7 kitsitiñat'are jngu chjun xi ya'a
jngu lameta xi alabastro nini xi kitse nanda xi ixi jen 'ba
xi 'ñu chji. 'Ba yejerañu nga Jesús tijñat'a yamixo, chjunbiu
'estejunre nindaku nandabiu. 8 'Ba nga xutare Jesús tsabe
kibiu, kuakjanre 'ba kitsu:
—¿Ánñu kitistentonni nandabiu? 9 Ngat'a kuáan 'ñu chji
kich'ani tsakaiñu tsa kisateña 'ba kụan kua'ere xuta nịmạ
tonre.
10 Tunga Jesús tsabe mé= xi inyatsu, 'ba kitsure:
—¿Ánñu jun tenistini_ru chjunbi? Nda= tjin xi kitsikonạ.
11 Ngat'a xuta nịmạ tu i= k'uendujinntsjainu, tunga an bi
nga'e kuatejñajinntsjai_nuụ. 12 Ngat'a nga 'estejunnạ nanda
xi ixi jen chjunbi, je 'ejñanda yojonạ, tuxi s'ẹyanijinñạ.
13 'Ba xinkixi_nuụ nga nituña nga'ndere ngasun'ndio ña
kjua'axtiuya en ndare Na'enchana, 'ba=nde kjuinukjua mé=
xi kitsa'en chjunbi 'ba 'ba=tsa'en kjuinikja'etsjenya.

Nga Judas tsingantsja Jesús
Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6

14 'Ba jngu xutare Jesús xi tejó, xi Judas Iscariote 'mi, kikun
na'mi titjun 15 'ba kitsure:
—¿Mé= xi kua'enuụ tsa singantsja_nuụ Jesús?
'Ba nchjabiu 'endako xinkjin 'ba kitsjare kate ton xi plata
ni. 16 'Ba tsaka'anire kui nixtjinbiu nga Judas tsangisjai ndiya
jófatsa'en kụan singantsjani Jesús.

Nga kjenko xutare Jesús
Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26

17 Nixtjin nga 'betuts'inre s'i pascua, nga chine niñuxtila xi
tsajainre na'yu san, xutare Jesús kitsitiñat'are 'ba kitsure:
—¿Ñá=ñu mejénri nga kuek'endai xi xina s'i pascua?
18 'Ba kui kitsure:
—Tangiun ngajin naxinando 'ba tangiun ndaba kui
xutabiu 'ba 'bi t'in_ru: “Maestru tsu: Je tjimatiña chubanạ,
'ba ni'yari kjuik'axjiạ s'i pascua nga ko xutanạ.”

19 'Ba xutare kitsa'en xi kitsure, 'ba 'enda xi skine s'i pascua.
20 'Ba nga je kuajñu, Jesús tsik'ejñat'ako yamixo ko xutare xi
tejó. 21 'Ba kionga je inyakjen, 'bi kitsure:
—'Ba fa xinkixi_nuu nga jnguñu jun xi singantsjana.
22 'Ba xutare 'ñu kuafore 'ba 'etuts'inre nga tsiningiyare nga
jngu jngu:
—Na'en, ¿a an ña?
23 'Ba Jesús kitsingojore:
—Jngu xi ndekui tiba tsika'nyijinni niñuxtilare ko an, kui=
xi singantsjana. 24 Ngat'a 'ba= kuanre Ki'ndire Xuta xi'iun
jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ngat'are kui. Tunga,
¡nimaxuni xuta xi singantsja! Tusa ngisa nda kuánre tsa bi
kitsin tsakaiñu.
25 'Ba Judas xi singantsja, tsiningiyare:
—¿A an= ña, maestru?
—Ji xi je 'ba kisji —kitsure Jesús.
26 'Ba nga inyakjen, Jesús kiskjebe niñuxtilo 'ba kionga je
kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsijoya 'ba kitsjare xutare, 'ba
kitsure:
—Chjubio 'ba chino, kui=bi xi yojona.
27 'Ba kiskjebe=ni jngu chutsin 'ba kionga je kitsjare
kjuanda Na'enchana, kitsjare xutare, 'ba kitsu:
—T'iu ngatsi'iu xi inya chutsinbi. 28 Ngat'a kui=bi xi jinna,
xi tse'e kjua xatse xi ti'bendakoni Na'enchana ko xutare. Kui
xi tistenntjaire nkjin xuta, tuxi kuachat'anire jere. 29 'Ba an
xin_nuu nga bi nde k'uiña binu, ka'nda nga kjua'e nixtjin nga
k'ui ngañaa ko jun binu xatse ña batexuma Na'enna.

Nga Jesús tsuyatitjun nga Pedro kuetsu nga bi xutare kuán kui

Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38

30 'Ba kionga je kise jngu son xi tse'e Na'enchana, kiji tjengi
tse'e ya Olivo.
31 'Ba Jesús kitsure xutare:
—Kui nistjenbi ngatsi'u sichajañu kjuamakjainnu ngat'a
tsa'an. Ngat'a 'bi=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
“Sik'en=ña xi tsikuenda chutsango, 'ba kui tuchuña=
k'uetsumaba.” 32 Tunga nga kjua'ayana ngajinre mik'en,
kjuititjun_nuu nangi Galilea.
33 'Ba Pedro kitsure:
—Nisi ngatsi'i sichaja kjuamakjainre ngat'ari, an niñajanni
sichajaa.
34 'Ba Jesús kitsingojore:
—'Ba fa xinkixira nga ndekuini nistjenbi, kionga kje
kji'ndajín chaxicho, ji je ján ndiya kisji nga bi xutana kuáin.
35 'Ba Pedro kitsu ngani:

—Bi xiạn nga bi xutari kuán, nisi tjinnere nga kueyakoṛạ.
'Ba ngusun kitsu ngatsi'i xutare.

Nga Jesús fako Na'enchana jngu nga'nde ña Getsemaní 'mi
Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46

36 'Ba Jesús echu ko xutare jngu nga'nde ña Getsemaní 'mi, 'ba kitsure:
—Tetsubo nga'e yejerañu tefikjakuaạ Na'enchana kio yo.
37 'Ba kiko Pedro ko ngojó ki'ndire Zebedeo, 'ba 'etuts'inre nga 'ñu ba kis'ere 'ba kuafore. 38 'Ba kitsure xutare:
—Kjuaba kitsejin inimanạ joni tsa kui xi je sik'ennạ. Tetsubo nga'e 'ba tetsubachunkonu.
39 'Ba 'batsa'en Jesús kiji ngubachire 'ba kio yejen tsindi nkjain 'nda t'anangiu, 'ba kitsu nga jako Na'enchana:
—Na'en, tsa kụan k'uejñat'axinnaạ kui kjuanimabi, t'ejñat'axinnaạ. Tunga bi ngatjama xi an mejénnạ, tusa xi ji mejénri.
40 'Ba jaskan Jesús jendiba ngani ña tjindu xutare, 'ba kjiyufe nga echu. 'Ba kitsure Pedro:
—¿A nijnguú chụbạ kichukjuanu nga tsiketsubachunkonu?
41 Tetsubachun 'ba chuko Na'enchana, tuxi bi xut'ayakoninú. Inimanu je tijñanda, tunga yojonu inda ngisa.
42 'Ba Jesús kiji ngani xi majóni ndiya, 'ba 'bitsa'en jako Na'enchana:
—Na'en, tsa bi kụan stukja'axinnạ nga kjua'axtiạ kjuanimabi, ngatjama jotsa'en ji mejénri.
43 'Ba nga ja'e ngani ña tjindu xutare, nde kiyufe=ngani, ngat'a nijño inya'bechja tuxkun. 44 'Ba kui kitsik'endu 'ba kikjako ngani Na'enchana xi majánni ndiya, 'ba ndekuini en kinchja ngani. 45 'Ba 'batsa'en jendiba ngani ña tjindu xutare, 'ba kitsure:
—¿A tojo tetsjujñafe=ñu 'ba tenikja'aya=ñu? Je ja'e chụbạ nga Ki'ndire Xuta xi'iun kụangantsja ngaya ntsja xuta je.
46 Tisetjion, tangian nde. Chutsijon, je ndiba tiña xi titsingantsjanạ.

Nga nduba Jesús
Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11

47 'Ba nde sa'e= tinchja=ni Jesús kionga ja'e Judas, jngu xutare xi tejó. 'Ba tjenko nkjin xuta xi ya'a kicha ko ya. Xi kitsikasen na'mi titjun ko nchja chingare naxinando. 48 'Ba Judas inya'atitjun nchjabiu 'ba kitsure:
—Xi k'uendsu'aạ nga site'nda_rạ, kui=biu 'ba ndubo.
49 'Ba ta'a kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsure:
—'Nda na'en, maestru.
'Ba 'endsu'a. 50 'Ba Jesús kitsingojore:
—Amigu, tijngui xa xi ja'eni.

'Ba kio nchja xi yak'a kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsuba.

51 Tunga jngu xuta xi tjenko Jesús ts'axje kichare, 'ba
tsatet'a ñojon chu'ndare na'mi titjun. 52 'Ba Jesús kitsure:

—Ch'atjai kichari nga'ndere. Ngat'a ngatsi'i xi kicha kjanni,
'ba=nde kicha kueyani. 53 ¿A bi 'ye nga kụan skui'a_rạ
Na'ennạ nkjin mi ankje, 'ba kui sikasenfani nganda'e?
54 Tunga tsa 'ba sa'aạn, ¿jótsa'en k'uetjusunni xi kua'indut'a
enre Na'enchana? Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a nga tjinnere
nga 'ba kụan.

55 'Ba Jesús tsiningiyare nchjabiu:

—¿Ánñu ko kicha ko ya kich'añu nga ja'echja'anuụ, joni tsa
jngu chacheje kuán? Nyujun, nyujun tsakatejñajinntsjai_nuụ
nga yakuya ndetsinre ningu, 'ba bi kjindubanuụ. 56 Tunga
ngayéje kibi tjima, tuxi k'uetjusunni enre Na'enchana xi
kitsi'indu nchja chinga profeta.

'Ba 'batsa'en tsanga ngatsi'i xutare Jesús 'ba kitsik'ejña
tajngu.

Nga ña'anre kjua Jesús ngixkun xutaxa titjun judío
Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24

57 'Ba nchja xi kitsuba Jesús ndaba Caifás kiko xi na'mi
titjun. Ña je kuañajan chjine tse'e kjuatexuma ko nchja
chingare naxinando. 58 'Ba Pedro kjin kitjenngi Jesús ka'nda
nga echu ngandetsin ndaba na'mi titjun. Ja'as'en 'ba kio
tsik'ejñajinre nchja xi kio tsikuenda, tuxi skueni mé= xi kụan.

59 'Ba na'mi titjun ko ngatsi'i xutaxa tsangisjai jngu xuta xi
kuinchja en ndesu ngat'are mé= xi kitsa'en Jesús, tuxi kụan
si'annire kjua 'ba kjuinik'en. 60 Tunga bi kuasjaire, ninga ja'e
nkjin xuta xi kinchja en ndesu ngat'are kui. Tunga tuchan ja'e
jó 61 xi 'bi kitsu:

—Kui xutabi kitsu: “An kụan=nạ sikixuyaạ ningure
Na'enchana 'ba ján nixtjin skjenitjen ngañaạ.”

62 'Ba 'batsa'en na'mi titjun tsisetjen 'ba tsiningiyare Jesús:

—¿A tumé singuaje ngat'are mé= xi inyabanejeri?

63 Tunga Jesús xiu tsik'ejña. 'Ba na'mi titjun kitsure:

—Ngat'are Na'enchana xi tijñakun te'benerạ nga sji xi
kjuakixi. 'Ba t'innịi tsa ji xi Cristo xi Ki'ndire Na'enchana.

64 'Ba Jesús kitsure:

—Ji xi je 'ba kisji. 'Ba an xin_nuụ nga 'ndani nganda'e xiañu
Ki'ndire Xuta xi'iun nga k'uejña ngate kixire Na'enchana xi
tjinre kjua'ñu 'ba nga yufi kjuendejinni ngank'aa.

65 'Ba kio na'mi titjun 'ejnda najñu xi yaja tuxi kji'yanire nga
'ñu ch'o kis'ere inimare, 'ba kitsu:

—¡Je ch'o kitsure Na'enchana xutabi! ¿Jótsa'en kụachjen ngisana xi skaninejere? Jun je kjinu'yo nga ch'o kitsu ngat'a tse'e Na'enchana nga 'ba kitsu. 66 ¿Jó mixun jun?

'Ba nchjabiu kitsingojo:

—Tjin=re je 'ba kjuabeya machjenre.

67 'Ba 'batsa'en 'etiajun nkjain Jesús 'ba ye'ere, 'ba tjin xi tso'ojin nkjain. 68 'Ba nga inyatsure:

—Ji xi Cristo, tsa profeta kuáin, 'ba t'innị 'yá= xi ye'eri.

Nga Pedro tsu ngani nga bi xutare Jesús kuán
Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27

69 'Ba yejerañu nga Pedro tijña ngandetsin ndaba na'mi titjun, kio kitsitiñat'are jngu chjun chu'ndare 'ba kitsure:

—Ko tsé ji tsutjakuai Jesús xi tse'e Galilea.

70 Tunga Pedro 'e'mota'en yojore ngixkun ngatsi'i xi kio tjindu 'ba kitsu:

—Bi 'bia mé= xi te'mi_ri.

71 'Ba kiji ngani ña tijña xuntja ngandetsian, ña kja'e chjun chu'nda tsabe ngani 'ba ye'ere nijmi xi yak'a:

—Ko xutabiu tsak'ajmeko Jesús tse'e Nazaret.

72 'Ba nde 'e'mota'en ngani yojore Pedro, ka'nda kitsik'axki= ngat'are Na'enchana nga kitsu:

—¡Bi 'bexkuạn xutabiu!

73 'Ba sangutjun, xuta xi kio tjindu kitsitiñat'are Pedro 'ba kitsure:

—Kjuakixi jngu=ni xi kui nchjabiu. Ngat'a jotsa'en nukjuai kui baku nga kui= ni.

74 'Ba 'batsa'en Pedro 'etuts'inre nga ch'o kitsu nga kitsik'axki ngat'are Na'enchana 'ba kitsu:

—¡Bi 'bexkuạn xuta xi te'mi_ru!

'Ba ndekuini chubabiu kiski'nda chaxicho. 75 'Ba kio Pedro ja'etsjenre mé= xi Jesús kitsure: “Kionga kje kji'ndajín chaxicho, ji je ján ndiya kisji nga bi xutaną kuáin.” 'Ba kui 'etju nga'ndebiu, 'ba 'ñu kiski'nda.

27

Nga Pilato ningantsjare Jesús
Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32

1 'Ba kionga je kis'e isen, ngatsi'i xi ngakure na'mi ko nchja chingare naxinando joyare jótsa'en kụan kjuinik'enni Jesús. 2 'Ba tji'ñure nga kiko 'ba kitsingantsjare Pilato, xuta ngaku Romano.

Nga tsik'en yojore Judas

3 'Ba Judas, xi kitsingantsja Jesús, nga tsabe nga 'exa xutaxo nga kjuinik'en, 'ñu on kuánre 'ba kikani nganire xi ngakure

na'miu ko nchja chingare naxinando nga kate tonbiu xi plata ni. 4 'Ba kitsure:

—Je kiskjejia ngat'a kitsingantsjañą jngu xuta xi tsajainre je nga kjuinik'en.

Tunga nchjabiu kitsingojore:

—'Ba jin, ¿mé= kuendanį kibiu? Tu kuenda tsiji.

5 'Ba kio Judas 'etsojoya ton ngaya ningu 'ba kiji nga kiskanijndusin yojore.

6 'Ba xi ngakure na'miu 'eñajan tonbiu, 'ba kitsure xinkjin:

—Kui tonbi jinre xuta= kis'engini, 'ba kjuatexumo bi tsja'nde nga k'ueya kaxa tse'e ton chje.

7 'Ba 'endako xinkjin nchjabiu nga ko kui tonbiu kuatse jngu nangi xi xu'bare xuta xi Tsinda Tiji 'mi, tuxi kio s'ęyanijinni xuta xi xin ndibani. 8 Kui kjuañu Nga'nde Jin 'mini nangibiu ka'nda nganda'e. 9 'Ba 'batsa'en 'etjusun enre Na'enchana xi kitsu profeta Jeremías: “Kiskjebe nchjabiu nga kate ton xi plata ni, chji xi 'enda nchja xi tse'e Israel nga 'ba tjin chjire xutabiu. 10 'Ba ko kui tonbiu tsatseni xu'bare xuta xi Tsinda Tiji 'mi, jofatsa'en kitsuną Na'enchana.”

Nga Jesús ña'anre kjua ngixkun Pilato
Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38

11 Ngu Jesús sejña ngixkun xuta titjun Pilato, 'ba kui 'bitsa'en tsiningiyare:

—¿A ji= ni reyre xuta judío?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Ji xi je 'ba kisji.

12 'Ba kionga xi ngakure na'miu ko nchja chingare naxinando inyabaneje, Jesús nijnguú en kinchja. 13 'Ba kio Pilato kitsure:

—¿A bi tenu'ye mé= xi inyatsu ngat'ari?

14 Tunga Jesús nijnguú en kitsingojore. Kui kjua tu 'ba= kuánkjinnire xuta titjun.

15 'Ba xuta titjun je ngare nga ngajin xki s'i pascua tsik'ejñandai jngu xuta nduya xi naxinando skui'a. 16 'Ba kui nixtjinbiu tijña nduya jngu xuta xi bexkun tsi'i xuta ngat'a ch'o kitsa'en, xi Barrabás 'mi. 17 'Bamani, kionga je kuañajanni xuta, Pilato tsiningiyare:

—¿'Yá= xi mejénnú nga sik'ejñandai_nuų? ¿A Barrabás=, asa Jesús xi Cristo 'mi=?

18 Ngat'a Pilato kuankjinre nga tu kjuaxinkakun= nga kjiningantsjare Jesús.

19 'Ba nga Pilato tijñasun nga'nde ña tsa'en kjua, ja'ek'inre en xi kitsikasen chjunre: “Bi ji nungijin kjua yojori ngat'are xutabiu xi tumé je tjinre. Ngat'a sa'e ngajñu ne ch'otsa'en kaba'e chininą ngat'are kui.”

20 Tunga xi ngakure na'miu ko nchja chingare naxinando,
inya'a xuta xi kio kuañajan, nga skui'a nga kjuinik'ejñandai=re
Barrabás, 'ba nga kjuinik'en Jesús.
21 'Ba xuta titjun tsiningiya nganire:
—¿Ñáre ngojó nchjabi mejénnú nga sik'ejñandaą?
'Ba xutankjiun kitsu:
—Barrabás.
22 'Ba Pilato tsiningiya nganire:
—¿'Ba mé= xi sikuą Jesús xi Cristo 'mi?
'Ba ngatsi'i kitsu:
—¡Kru tjat'ai!
23 Tunga Pilato kitsu nganire:
—Ngu, ¿mé= kjua xi ch'o tjin xi kitsa'en kui?
Tunga xutankjiun ngisa 'ñu kiski'ndaya 'ba kitsu:
—¡Kru tjat'ai!
24 'Ba Pilato tsabe nga tumé tisaku ndiyare, nga tusa 'ñu in-
yakji'ndaya ngisa xutankjiun nga inyamakjanre. Kui kjuañu
kiskjebeni nanda 'ba yanejun ntsja ngixkun xutankjiun 'ba
kitsu:
—Bi kuenda tsa'an ngat'are jinre xutabi, tu kuenda tsojon.
25 'Ba ngatsi'i xuta kitsingojo:
—Jin ko ki'ndinį ngatamajenį ngat'are jinre xutabi.
26 'Ba 'batsa'en Pilato kitsik'ejñandaire Barrabás, 'ba sa'e
'exa nga s'ęre Jesús, 'ba kitsingantsja tuxi s'ęt'ani kru.
27 'Ba meni chasoldadure xuta titjun kiko Jesús ni'ya masen
xi pretorio 'mi, 'ba sa'e kinchja tsi'ire chasoldadu xinkjin
nga tsikinyandai tsi'ire. 28 'Ba ts'axjere najñure Jesús 'ba
kitsik'ejñaxte jngu najñu ini. 29 'Ba kitsinda jngu corona xi
na'ya ni 'ba 'esun nindaku, 'ba ntsja kixi kitsika'a jngu yant'e
joni yanise. 'Ba tsinyakunch'in ngixkun 'ba tsejnuke nga
kitsure:
—'Nda na'en, reyre xuta judío.
30 'Ba nde 'etiajunre, 'ba ndekuini ya xi ya'a tso'ontjai
nindaku. 31 'Ba jaskan nga je 'batsa'en tsejnuke, ja'axinre
najñu ini xi kitsik'ejñaxte, 'ba kitsikaja ngani xi najñure fa
Jesús. 'Ba 'etjuko tuxi kuat'ani kru.

Nga s'et'a kru Jesús
Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn 19:17-27

32 'Ba kionga je 'etju kio, kisatejin jngu xuta xi Simón 'mi
xi nangi Cirene tse'e. Xi chasoldadu kitsika'akjua'ñu krure
Jesús.
33 'Ba meni echu nga'nde xi Gólgota 'mi. (En xi tsunire:
nga'ndere nindaku mik'en.) 34 'Ba Jesús kitsa'ere binu xi ko
tsajmi sja ts'atjijin, tunga kionga je kiskut'a, bi kits'ini.

35 'Ba kionga Jesús je yat'a kru, chasoldadu kitsiskaya najñure Jesús tuxi skueni ñáre xi k'uakore 'ba kitsik'abire xinkjin. 36 'Ba sa'e kio tsik'endu tuxi sikuendani. 37 'Ba ngasun nindaku kis'et'a jngu yate ña kua'indut'a mé= kjua tjinik'enni. 'Ba 'bitsa'en kua'indut'a yatio: "Kibi= xi Jesús xi reyre xuta judío."

38 'Ba ñatjen kis'et'ako kru Jesús jó chacheje, jngu ngate kixire 'ba jngu ngate skjunre. 39 'Ba xuta xi kio inyafa'a ch'o inyatsure Jesús nga inyatsik'atji nindaku:

40 —Ji xi sikjekjuai ningu 'ba nga ján nixtjin xjunitjen ngani tsakaiñu, ngu tsa Ki'ndire Na'enchana kuáin, tik'angi yojori 'ba t'etukajent'ai kru.

41 'Ba 'ba=nde tsa'en inyabejnuke xi ngakure na'miu ko chjine kjuatexuma 'ba ko nchja chingare naxinando nga inyatsure xinkjin:

42 —Kui xutabi kitsik'angi= kja'e xuta, tunga bi mare nik'angi tajngu yojore. Ngat'etukajent'a kru nganda'e tsa kui xi reyre xuta tse'e Israel, tuxi 'batsa'en kụakjainnina ngat'are kui. 43 'Ñu makjainre ngat'are Na'enchana, ngu ¡Na'enchana ngatatsik'angi nganda'e tsa kjuakixi nga 'ñu tsimején! Ngat'a 'ba= kitsuna nga kui xi Ki'ndire Na'enchana.

44 'Ba chacheje xi ñatjen kis'et'ako kru, 'ba nde ch'o inyatsure.

Nga 'me Jesús
Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30

45 'Ba 'nda nga nyusen 'ba ka'nda chụbạ ján nga kuangixun, ngayéje ngasun'ndio kis'ejñu. 46 'Ba nga je mején chụbạ ján Jesús 'ñu kiski'ndaya, 'ba kitsu:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? (En xi tsunire: Ji Na'en, ji Na'en, ¿ánñu kjinikumaninaạ?)

47 'Ba yak'a xuta xi kio inya kjint'ere 'ba kitsure xinkjin:

—Profeta Elías tinchjare kui.

48 'Ba ta'a, jngu xuta xi kio sejña tsangatsanga nga kitsika'nyi jngu tsanga ko binu san. 'Ba jngu yanaxu 'eku 'ba kitsitiñat'are Jesús tuxi k'uini tsakaiñu. 49 Tunga xi yak'a kitsu:

—¿Mé= ña'anni? Xutsijan tsa Elías kjua'ek'ajent'a kru.

50 'Ba Jesús, 'ñu kiski'ndaya ngani 'ba k'en. 51 'Ba jó ya kuán najñu xi kitjenchja nga'nde xi 'ñu tsje tse'e ningu, jendibajenni 'nda ngank'are ka'nda ngi'ndere nga kitijndajen. 'Ba nangiu jatse, 'ba naxi tsakjan. 52 'Ba tsjure mik'en kitju'i, 'ba nkjin xuta xi kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana ja'aya nganire. 53 'Ba 'etju tsjure, kionga je ja'aya nganire Jesús, 'ba ja'as'en naxinanda tsje Jerusalén ña nkjin xuta yakure yojore.

54 'Ba kionga xi ngakure chasoldadu 'ba ko xi ñatjen inya nga
inyatsikuenda Jesús tsabe nga jatse nangiu 'ba ko ngayéje xi
kuán, 'ñu kitsakjun 'ba kitsu:
—Kjuakixi=nini nga kui xutabi Ki'ndire Na'enchana.
55 'Ba kio inya nkjin yanchjin xi kjin inyakutsejen xi 'nda
nangi Galilea jendetjengini Jesús nga tsikinyako. 56 'Ba xi inya
ngajinre yanchjinbiu María Magdalena, María nare Santiago
ko Kuse, 'ba ko nare ki'ndire Zebedeo.

Nga s'eyanijin Jesús
Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42

57 'Ba kionga je tjima'ña, ja'e jngu xuta nyina xi Kuse 'mi xi
tse'e nangi Arimatea. Xi 'ba nde xutare Jesús kuán. 58 'Ba meni
Kuse kikun Pilato 'ba tsi'are yojore Jesús. 'Ba Pilato 'exa nga
kua'ere.
59 'Ba Kuse kiskjebe yojo, 'ba jngu najñu xi tjibe kji'i 'ba xi
tsjekoni yaxtejun. 60 'Ba kio jngu tsju xatse xi kui tse'e yajñaya,
xi kiskju'ngit'a naxiu. 'Ba kionga je kiskanitikja jngu ndiojo
tse xi 'echjaxtiukoni tsju, kiji. 61 'Ba María Magdalena 'ba ko
María xi ngijngu ngankjain tsju tsik'endu.

Nga chasoldadu inyatsikuenda ngatja tsju

62 'Ba nga kuanyujun, kionga je ja'a nixtjin nga s'enda mé=
xi machjen s'i pascua, xi ngakure na'miu ko nchja fariseo
kikun Pilato, 63 'ba kitsure:
—Na'en, fa'etsjenni nga 'bi kitsu xuta ndesubiu nga tijña
ngisa: "Nga je kjue ján nixtjin, kjua'aya nganina ngajinre
mik'en." 64 'Bamani tsu'ba, t'exai nga nda ngatamakuenda
tsju ka'nda nga kjue nixtjin xi majánni. Tsa chjen ngajñu
kjua'e xutare 'ba kuekocheje yojore, 'ba sa'e kuetsure xuta
nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en. Tsa 'ba sa'en nchjabiu,
en ndesu xi jaskan ngisa= ch'o ngisa nga ko mare xi tjun.
65 'Ba Pilato kitsure:
—Teko chasoldadu 'ba nda tikuendo tsju jotsa'en nga ngisa
nda kuannu.
66 'Ba meni nchjabiu kiji 'ba 'enere sello ndiojo xi tjich-
jakoni tsju 'ba kio kitsikinyaxtiu chasoldadu.

28

Nga Jesús fa'aya nganire ngajinre mik'en
Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10

1 'Ba kionga ja'a nixtjin nga nikja'aya, nga tjis'e isen
'betuts'inre semana, María Magdalena ko María xi ngi-
jngu kikutsejen tsju. 2 'Ba tukjia'a kuán jngu chon xi 'ñu,
ngat'a jngu ankjere Na'enchana jendejenni ngank'aa nga
ja'ekja'axin ndiojo xi tixtiuchjákoni tsju 'ba kio tsik'ejñasun.
3 'Ba ankjebiu 'ñu 'na chu'a joni ndi'i nga ba'na, 'ba najñure

tiba xu xu kji'i joni nch'an. 4 'Ba chasoldadu 'ñu kitsakjun nga tsabe ankjebiu. Se jatse= 'ba joni xi jesun tsa'en kis'endu. 5 'Ba meni ankjebiu kitsure yanchjinbiu:

—Bi kun. 'Beña nga Jesús xi kiset'a kru teminyisjo. 6 Bi nde nga'e tijñani, je ja'aya nganire ngajinre mik'en jotsa'en nga kitsu. Ndechutsijon nga'nde ña kis'ejña. 7 Tunga tanginfañu 'ba 'bi tik'in_ru xutare: "Je ja'aya nganire ngajinre mik'en, 'ba kui tifititjunnu nangi Galilea. 'Ba kio xio." Je kixin_nuu en xi tjinni nga 'ba xin_nuu.

8 'Ba ta'afani 'etju yanchjinbiu ña tijña tsju, inyatsakjukoni 'ba nde 'ñu tsja titsubakonire ngayeje. 'Ba tu mangatsanga nga kike'ere nijmi xutare Jesús. 9 'Ba nga inyafi, kio kisatejin Jesús 'ba kitsite'ndare. 'Ba kitsitiñat'are 'ba kitsubakja ndsaku nga kitsichjire.

10 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:

—Bi kun, 'ba tik'in_ru nts'ia nga ngatji nangi Galilea, 'ba kio skueną.

Nga chasoldadu be'e nijmi mé xi kuán

11 'Ba yejerañu nga inyafi yanchjinbiu, yak'a chasoldadu kiji ngajin naxinando nga kike'ere nijmi xi ngakure na'miu ngayéje xi kuán. 12 'Ba xi ngakure na'miu kuañajanko nchja chingare naxinando 'ba 'endako xinkjin. 'Ba tse ton kitsjare chasoldadu 13 'ba 'bi kitsure:

—'Bi tixun: "Sa'e ngajñu nga tetsjujñafeę, xutare Jesús kafa'e 'ba kafikocheje yojore." 14 'Ba tsa xuta titjun kjuint'e kibiu, jin= 'yeę jotsa'en xuko nijmi kui. 'Ba bi kjua skajiun.

15 'Ba meni chasoldadu kiskjebe ton 'ba 'ba kitsa'en jotsa'en kik'inre. 'Ba kui enbi xi tojo chuba nijmi ngisa ngajinre xuta judío ka'nda nixtjin nganda'e.

Nga Jesús tsja xare xutare
Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23

16 'Ba meni xutare xi tejngu kiji nangi Galilea, nindu ña Jesús kitsure. 17 'Ba nga tsabe Jesús, kitsichjire, ninga tjin xi jó ján kjiyuju kakun tsa kui. 18 'Ba Jesús kitsitiñat'are 'ba kitsure:

—Na'enchana je kitsjaną kjua'ñu nga kuatexuma yejią ngank'aa 'ba ko t'anangiu. 19 'Bamani tsu'ba, tangiun 'ba ti'on xutaną ngatsi'i naxinanda xi tjin ngasun'ndio. Tatendo nga ko ja'enre Na'enchana, ko Ki'ndiu 'ba ko Isennixtjintsjere Na'enchana. 20 'Ba takuya_ru nga ngatatsik'etjusun ngayéje xi je 'ene_nuu. 'Ba kuatejñakontsjai_nuu ka'nda nga kjue ngasun'ndio.

Ennda ngat'a tse'e Jesucristo jotsa'en kitsi'indu
SAN MARCOS

Juan Bautista tsuya nga kjua'e Jesucristo
Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28

1 'Bitsa'en 'betuts'inre en nda xi ngat'a tse'e Jesucristo,
Ki'ndire Na'enchana.
2 'Bitsa'en kua'indut'a xujunre xuta chinga profeta Isaías:
An tetsikasentitjunrą xutaną xi be'eya nijmi.
Kui xi k'uejñandatitjun ndiyari.
3 Jndare xuta xi 'ñu nchja nga'nde t'axin:
"T'enda_ru 'ba kixi chju'i_ru ndiyare Na'enchana."
4 'Ba kui= kjuañu ja'eni Juan Bautista nga'nde t'axin tuxi
yatendani xuta 'ba tuxi ye'eyanire nijmi xuta nga tjin-
nere sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba sątenda, meni nga
kų̱achat'anire jere. 5 'Ba 'etju ngatsi'i xuta xi tjin nangi Judea
ko ngatsi'i xutare naxinanda Jerusalén nga ja'ekasen ñojonre
Juan. 'Ba kionga je ye'e nijmi ngat'are je xi tjinre, Juan
yatenda ngajin ndaje Jordán.
6 'Ba najñu xi yaja Juan ntsjare chakameyu kuandakoni, 'ba
ko jngu tjiuxinjnde tikjakonire. 'Ba naxkajndi ko ntsjenre
tjiuchusera xi tjin ngijña kjine. 7 'Ba kionga be'eyare nijmi,
tsu:
—Jaskanre an ndiba jngu xuta xi ngisa tjinre kjua'ñu
tu'bani ko an xi ka'nda an bi bakinną nga sikindią 'ba skjen-
daą na'ñu jndere. 8 An tebatenda_nuų ko nanda; tunga kui ko
Isennixtjintsjere Na'enchana kuatendanu.

Jesús satenda 'ba chanayiu kut'ayako
Mt. 3:13-17; 4:1-11; Lc. 3:21-22; 4:1-13

9 'Ba 'bi kuán kui nixtjinbiu nga Jesús 'etjuni naxinanda
Nazaret, naxinanda xi tijñajin nangi Galilea, 'ba echu ña tijña
Juan. 'Ba Juan yatenda ngajin ndaje Jordán. 10 'Ba kionga
ti'betukajin nando, Jesús tsabe nga kitju'i ngank'aa, 'ba nga
Isennixtjintsjere Na'enchana ti'betukajennere joni jngu tjiu-
nise tiba. 11 'Ba jngu jnda kjinu'yanire ngank'aa xi tsu:
—Ji= ni xi ki'ndiną xi tsimijaąn. Ne tsja tjinną ngat'a tsiji.
12 'Ba jaskan, Isennixtjintsjere Na'enchana kiko nga'nde
t'axin. 13 'Ba kio tsik'ejña yachan nixtjin ngajinre tjiuba
ts'en, 'ba chanayiu kiskut'ayako. 'Ba ankjere Na'enchana
ja'ekatesinre Jesús.

Jesús 'betuts'inre xare nangi Galilea
Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15

14 'Ba jaskan nga Juan kis'eya nduya, Jesús echu nangi
Galilea, 'ba kio kitsikja'axtiuya en ndare Na'enchana.
15 —Nixtjinbi xi kik'innu je kuajngu 'ba kjuatexumare
Na'enchana je tijña tiña. Tik'antjaiyo kjuafa'etsjennu, 'ba
ngatamakjainnu ngat'a tse'e en ndare Na'enchana —kitsure
Jesús.

Jesús nchjare ñujun xuta xi tsuba tjiuti
Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11

16 'Ba tifa'a Jesús ngandai ndachikunre Galilea, kionga
tsabe Simón 'ba ko nts'e xi Andrés 'mi. 'Ba na'ya tire in-
yakanikja'ajin nando, ngat'a kui nchjabiu xi ti= tsuba. 17 'Ba
Jesús kitsure:
—Jun na'en, ndetjennginu. An sa'en_nuu̱ nchja xi 'beku
xuta.
18 'Ba ndekuini chubabiu nchjabiu 'endu na'ya tire 'ba
kitjenngi.
19 'Ba kio nguba chire Jesús tsabe Santiago 'ba ko nts'e
Juan, ki'ndire Zebedeo, xi tjinduya barku nga inya'bendunda
na'ya tire. 20 'Ba tukjuan kinchja=re, 'ba nchjabiu kitsik'ejña
na'enre xi Zebedeo 'mi ngaya barku ko chu'ndare 'ba kitjen-
ngi Jesús.

Jesús tsinda jngu xuta xi tijñajinre jngu isennixtjin xi bi nda
Lc. 4:31-37

21 'Ba jaskan Jesús ko xutare ja'e naxinanda Capernaum.
'Ba kionga nixtjin nga nikja'aya, Jesús ja'as'en ni'ya sinagoga
'ba 'etuts'inre nga yakuya. 22 'Ba tu kuakun=re xuta jotsa'en
yakuyare joni tsa xa nk'a tjinre, 'ba bi joni nchja chjine
kjuatexuma. 23 'Ba ngaya ni'ya sinagoga tijña jngu xuta xi
isennixtjin xi bi nda tijñajinre, xi kitsu nga kiski'ndaya:
24 —Ji Jesús tse'e Nazaret, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsajain?
¿A ja'enikjekjuanii̱? 'Be=ña̱ 'yá= ni ji. Ji= ni xuta tsjere
Na'enchana.
25 Tunga Jesús jatiko isennixtjinbiu 'ba kitsure:
—¡Xiu teni 'ba t'etukajin_ri xutabi!
26 'Ba isennixtjinbiu xi bi nda se 'etsujmeyare xutabiu, 'ba
niki 'ñu= kiski'ndaya nga 'etukajinre. 27 'Ba ngatsi'i xuta tu
kuakun=re, 'ba tsiningiyare xinkjin:
—¿Mé= kibi? Kja'e tsa'en bakuya xutabi, joni tsa xa
nk'a tjinre. ¡Ka'nda isennixtjin xi bi nda 'bexa=re 'ba
tsik'etjusunre!
28 'Ba ne xati kji'yare ngat'a tse'e Jesús ngayéje nangi
Galilea.

Jesús tsinda nachi'yare Simón Pedro 'ba ko ne nkjin xuta xi sefesun
Mt. 8:14-17; Lc. 4:38-41

29 'Ba kionga 'etju ni'ya sinagoga, Jesús kiji ko Santiago 'ba
ko Juan ndaba Simón ko Andrés. 30 'Ba nachi'yare Simón
nachan tikijñasun nga nt'ai kunre. 'Ba ta'a kik'ere nijmi Jesús.
31 'Ba kui kitsitiñat'are 'ba kiskjebe ntsja nga kitsikisetjen. 'Ba
ndekuini chubabiu kitukja'axinre chi'in nt'aire chjunbiu. 'Ba
sa'e kitsikjén xuta xi echukun.
32 'Ba kionga je tjima'ña, kionga je kintjai tsu'biu,
echuchanire Jesús ngatsi'i xuta xi sefesun ko xi tjindujinre
isennixtjin xi bi nda. 33 'Ba nkjin xuta xi tjindu Capernaum
ja'e 'ba kuañajanxtiu xuntja ni'yo. 34 'Ba Jesús ne nkjin xuta
kitsinda xi kja'e kjuanga chi'in kunre, 'ba ne nkjin isennixtjin
xi bi nda ts'axjejin. 'Ba ngat'a isennixtjinbiu bexkun 'yá=ñu
kui, kui= kjuañu Jesús bi kitsja'ndenire nga kinchja.

Jesús 'betju nga fitsikja'axtiuya enre Na'enchana
Lc. 4:42-44

35 Kionga je tjis'e isen, kionga jñu chun ngisa, tsisetjen Jesús
'ba 'etju nga kiji jngu nga'nde t'axin nga kikjako Na'enchana.
36 'Ba kio Simón 'ba ko nchja xinkjin kikangisjai Jesús. 37 'Ba
kionga kuasjaire nde, kitsure:
—Ngatsi'i xuta inyamangisjairi.
38 Tunga Jesús kitsingojore:
—Tangian kja'e nga'nde xi tjindu tiña, tuxi 'ba nde kio
sikja'axtiuyani_rą enre Na'enchana; ngat'a tu kui xa 'etjuña.
39 'Ba kiji ngayéje ni'ya sinagoga xi tu tjin nangi Galilea, nga
titsikja'axtiuya enre Na'enchana, 'ba ne nkjin isennixtjin xi
bi nda ti'baxje.

Jesús tsinda jngu xuta xi chi'in fe'ndujun kunre
Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16

40 'Ba kio jngu xuta xi chi'in fe'ndujun kunre ja'etsitiñat'are
Jesús 'ba tsakasenkunch'int'are 'ba 'ets'are:
—Tsa mejénri kụan sitsjenaą nga xja'axinnaą chi'in xi
kunną.
41 'Ba Jesús ja'animare xutabiu, 'ba kitsure nga yanere
ntsja:
—Mejénną. Ngatamandai.
42 'Ba ndekuini chubabiu, kitukja'axinre chi'inre, 'ba
kuanda. 43 'Ba ta'a kitsikixant'a Jesús xutabiu, 'ba 'ñu 'enere
nga kitsure:
44 —Tu'yá 'be_ri nijmi; tu t'in 'ba tikaku_ri yojori na'miu.
'Ba t'ikue kjuatjo xi baku nga je kuatsjejin jotsa'en kitsu
Moisés, tuxi 'batsa'en skuekixini xuta nga je kuanda ngani.
45 Tunga kionga kui xutabiu kiji, 'etuts'inre nga ye'ere
nijmi ngatsi'i xuta mé xi tu kuán. 'Ba kui= kjuañu Jesús bi
nde nda kuán ja'as'enni naxinando, tu kioña tsajain xuta

'bejña. Tunga 'etjuni xuta xi kja'e kjuanga nangi tse'e nga ja'ekutsejenre.

2

Jesús tsinda jngu xuta xi bi ma fi
Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26

1 'Ba jaskan, kionga je ja'a jó ján nixtjin, Jesús ja'e ngani naxinanda Capernaum; 'ba kjint'e xuta nga je tijña ngani ndaba. 2 'Ba tukjia'a ne nkjin xuta kuañajan, ka'nda ngantja ni'yo bi nde kis'eni nga'nde; 'ba Jesús yakuyare enre Na'enchana. 3 'Ba kio, ja'e ñujun xuta xi yank'angi jngu xuta xi bi ma fi. 4 Tunga bi kuán echukat'are Jesús, ngat'a ne nkjin xuta tjin. Kui kjuañu ngatsja ni'ya ña tijña Jesús kiskje'ikjani, 'ba kio ts'ajenni xuta xi tji'mio nga kjiya kuxta. 5 'Ba kionga Jesús tsabe kjuamakjain xi tjinre nchjabiu, kio kitsure xuta xi tji'mio:

—Ji ki'ndiną, je kuachat'ari jeri.

6 Tunga yak'a chjine kjuatexuma xi tjindu kio, 'bitsa'en kitsikja'etsjen: 7 "¿Jótsa'en ma kakun xutabi nga 'bitsa'en tinchja? Bi tjibekun Na'enchana, ngat'a tu Na'enchana sani xi mare tsichat'a je." 8 Tunga ta'a fani kuankjinre Jesús mé xi inyatsikja'etsjen nchjabiu, 'ba tsiningiyare:

—¿Ánñu 'batsa'en tenikja'etsjenñu? 9 ¿Méñu xi ngisa bi na'enre nga xin_ną xuta xi bi ma fiu? ¿A nga xin_ną: "Je kuachat'ari jeri", asa nga xin_ną: "Tisetjen, chjube kuxta xi tetsjujñaye 'ba titjajme"? 10 Tunga mejénną nga xio nga Ki'ndire Xuta xi'iun tjinre kjua'ñu kui ngasun'ndebi nga sichat'a je.

'Ba kio kitsure xuta xi bi ma fiu:

11 —Ji xinną, tisetjen, chjube kuxtari 'ba t'in ni'yari.

12 'Ba xuta xi tji'mio ta'a tsisetjen, 'ba kiskjebe kuxtare nga 'etjuni kio ngixkun ngatsi'i xuta. 'Ba ngatsi'i tu kiskutsejen'akun= 'ba kitsichjire Na'enchana nga kui xi tjinre kjua'ñu. 'Ba inyatsure xinkjin:

—Kje nisa jngu ndiyajín 'ya tsajmi joni kibi.

Jesús nchjare Leví
Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32

13 'Ba jaskan Jesús 'etju ngani nga kiji ngandai ndachikun; 'ba ne nkjin xuta ja'ekun, 'ba 'etuts'inre nga yakuyare. 14 'Ba kionga Jesús tifa'a kio, tsabe Leví xi ki'ndire Alfeo, nga tijña nga'nde ña tjubechjintjai tsajmi, 'ba kitsure:

—Ndetjenngina.

'Ba Leví tsisetjen 'ba kitjenngi.

15 'Ba 'ba kuán nga Jesús tikjen ndaba Leví, ne nkjin xuta xi kjebechjintjai tsajmi ko xuta je tjindut'ako yamixa Jesús

'ba ko xutare; ngat'a ne nkjin mani xuta xi tjenngire. 16 'Ba chjine kjuatexuma xi tse'e nchja fariseo tsabe kionga Jesús inyakjenko xuta je 'ba ko xuta xi kjebechjintjai tsajmi. 'Ba jako xutare Jesús, 'ba tsiningiyare:

—¿Ánñu nchja xi kjebechjintjai tsajmi 'ba ko xuta je tikjenkoni chamaestrunu?

17 'Ba Jesús kjint'ere, 'ba kitsure:

—Xuta xi nda bi chjine ki machjenre, tu kui sani xi sefesun. Bi xuta xi kixi ja'ekinchja_ra, tu kui sani xuta xi tjinre je.

Jesús tsuya kjia'añu nga ma beni kjindia
Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39

18 'Ba jngu ndiya, kionga xuta xi tjenngire Juan 'ba ko nchja fariseo tjindu kjindia, yak'a xuta ja'ekjeningiyare Jesús:

—Ji na'en, xuta xi tjenngire Juan 'ba ko nchja fariseo tjindu kjindia. ¿Ánñu xutari bi 'bendu kjindianini?

19 —¿A ma 'bendu kjindia xuta xi kjinikjint'e jngu kjuabixan, tsa xi xi'un kio tijñako ngisa? —kitsingojore Jesús—. Yejerañu xi xi'un tijñako, bi kuan k'uendu kjindia. 20 Tunga kjua'e jngu nixtjin kionga stukja'are xi'un; kionga kjua'e nixtjinbiu kio= k'uendu kjindia.

21 ''Ba ni'yá 'bendayanda jngu xutji chinga ko chuba najñu xatse; ngat'a najñu xatsio kje fa'ekujín 'ba 'betijnda xutji chingó, 'ba ngisa= tse tijnda. 22 'Ba nde ni'yá 'beya binu xatse jngu chitsa xi tjiuxin ni xi chinga; ngat'a binu xatsio k'uetijnda, 'ba ne tse binu tisten 'ba kjuekjua= chitsa tjiuxinbiu ngayeje. 'Ba kui= kjuañu chitsa tjiuxin xatse k'ueyaña binu xatse —kitsu Jesús.

Jesús bakuya ngat'a tse'e nixtjin nga nikja'aya
Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5

23 'Ba jngu nixtjin nga nikja'aya Jesús 'ba ko xutare setsuma ngajin ña kji'i tsujmi ntje. 'Ba kionga ja'a kio, xutare 'etuts'inre nga tsate xujmare trigo. 24 'Ba nchja fariseo tsiningiyare:

—¿Ánñu xutari inyatsa'enni mé xi bi tixa'nde nga ma nixtjin nga nikja'aya?

25 Tunga Jesús kitsure:

—¿A kje 'bexkiyajíun mé= xi kitsa'en David jngu nixtjin nga kui 'ba ko xuta xi tjenko kuana'enre 'ba kuabojore? 26 'Ba kui nixtjinbiu nga Abiatar na'mi titjun kuán, David ja'as'en nga'nde tsjere Na'enchana, 'ba kiskine niñuxtila tsje, xi tu na'miu ma kjine; 'ba kitsjare xuta xi tjenko ngayeje.

27 'Ba kitsu ngisare Jesús:

—Nixtjin nga nikja'aya tu kjuanda tse'e= xuta nga kis'endare, bi tsa nixtjiun kis'endare xuta. 28 'Ba kui=

kjuañu Ki'ndire Xuta xi'iun batexumanire ka'nda nixtjin nga nikja'aya.

3

Jesús tsinda jngu xuta xi ja'eku ntsja
Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11

1 'Ba kio Jesús ja'as'en ngani ni'ya sinagoga; 'ba kio tijña jngu xuta xi ja'eku ntsja. 2 'Ba nchjabiu inyakutsejenre Jesús tuxi skueni tsa sinda xutabiu nga nixtjin nga nikja'aya, 'ba tuxi kụan kuangini. 3 'Ba Jesús kitsure xuta xi ja'eku ntsja:

—Tisetjen 'ba tisen ngamasenre kio.

4 'Ba jaskan tsiningiyare nchja xi yak'a:

—¿Mé xi tixa'nde nga ña'an nga nixtjin nga nikja'aya, a tsajmi xi nda= asa xi ch'o? ¿A sik'angiña jngu xuta, asa sik'enña?

Tunga nchjabiu xiu tsik'endu. 5 'Ba Jesús ko kjuasti kiskutsejen'a nchja xi inyandaire, 'ba ba kis'ere ngat'a tse'e nga titsujñu ngisare.

—Tjente ndsai —kitsure xuta xi ja'eku ntsja.

'Ba xutabiu yejente ntsja, 'ba kuanda. 6 Tunga ta'a 'etju nchja fariseo 'ba kuañajant'are nchja tse'e Herodes nga tsangisjai ndiya jotsa'en kụan sik'enni Jesús.

Jesús tsinda nkjin xuta ngandai ndachikun

7 'Ba jaskan Jesús kikot'axin xutare ndai ndachikun, 'ba ne nkjin xuta xi jendibani nangi Galilea kitjenngi. 8 'Ba kionga kjint'e mé xi tu titsa'en Jesús, ne nkjin xuta xi tse'e nangi Judea, tse'e naxinanda Jerusalén, tse'e nangi Idumea, tse'e xingunda ndaje Jordán 'ba ko tse'e ngandaire naxinanda Tiro ko naxinanda Sidón ja'ekutsejenre. 9 'Ba kui= kjuañu Jesús 'exare xutare nga ngat'ejñandare jngu barku, tuxi bi kụastinnenire xutankjiun xi kuañajan kio. 10 Ngat'a ne nkjin xuta je kitsinda, kui kjuañu xi sefesun se inyakanikja'ane=re yojore tuxi kụan sikoni. 11 'Ba kionga isennixtjinnkjin xi bi nda tsabe Jesús, tsikinyakunch'int'are 'ba tsu nga kji'ndaya:

—¡Ji= ni xi Ki'ndire Na'enchana!

12 Tunga Jesús jatiko isennixtjinbiu nga bi kuetsu nga kui xi Ki'ndire Na'enchana.

Jesús kja'ajin xutare xi tejó
Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16

13 'Ba jaskan Jesús kiji jngu ngijñacha, 'ba kinchjare nchja xi nda kisasenre. 'Ba kionga kuañajan nchjabiu, 14 Jesús kiskja'ajin tejó nchja tuxi k'uajmekoni, 'ba tuxi sikasenni nga sikja'axtiuya enre Na'enchana. Jesús kitsjaja'enre nchjabiu nga kui xi k'uin apóstoles; 15 'ba kitsjare kjua'ñu tuxi k'uaxjejinni isennixtjin xi bi nda ngajinre xuta. 16 Kui nga tejó

nchjabiu xi kiskja'ajin Jesús: Simón, xi kitsjaja'enre nga kui xi k'uin Pedro; 17 Santiago 'ba ko nts'e Juan, ki'ndire Zebedeo, xi kitsjaja'enre Boanerges (ja'en xi tsunire: Ki'ndire Cho'on); 18 'ba ko Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Santiago xi ki'ndire Alfeo; Tadeo, ko Simón, xi mako nchja cananista, 19 'ba ko Judas Iscariote, xi jaskan kitsingantsja Jesús.

Jesús nchja ngat'a tse'e chanayi Beelzebú
Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10

'Ba jaskan, Jesús ja'as'en ni'ya ña ti'bejña, 20 'ba ne nkjin xuta kuañajanne nganire, ka'nda bi kuán kiskine chi niñu. 21 'Ba kionga kjint'e xinkjin Jesús, ja'ekja'a, ngat'a kitsu xuta xi yak'a nga Jesús skare.

22 'Ba chjine kjuatexuma xi jendibani naxinanda Jerusalén kitsu nga chanayi Beelzebú, ngakure isennixtjin xi bi nda, tijñajinre Jesús 'ba nga kui kitsjare kjua'ñu tuxi k'uaxjejinni isennixtjin xi bi nda. 23 'Ba kio Jesús kinchjare nchjabiu, 'ba 'ejñare kui kjuakusunbi:

—¿Jótsa'en ndekuini chanayiu kụan k'uaxjejinni yojore? 24 'Ba tsa xuta xi tjindu jngu naxinanda ña batexuma jngu rey ndekui jóya tjinnire yojore, bi tsé kụanre nga k'uendu. 25 'Ba tsa xuta xi tjindu ngaya jngu ni'ya ndekui jó ya tjinnire yojore, bi tsé kụanre nga k'uendu xuta xi tjinduya. 26 'Ba nde tsa chanayiu kuakjanya yojore, 'ba tsa ndekui skjankoni yojore, bi tsé kụanre nga k'uejña. Je echukjet'a nixtjinre.

27 ''Ba tu'yá kụan kjua'as'en ndaba jngu xuta xi taja 'ba skjebecheje tsajmire, tsa bi fara tjun kueta'ñu; 'ba tu 'ba= tsa'en sa nga kụan skja'achejere tsajmire.

28 ''Ba fa xinkixi_nuụ, nga Na'enchana sichat'a yejere jere 'ba tume en ch'o xi kuetsure Na'enchana xuta; 29 tunga xi ch'o kuetsure Isennixtjintsjere Na'enchana, niñajanni kụachat'are. Tu je= xuta je ngantsjai nixtjin —kitsu Jesús.

30 Ngat'a nchjabiu kitsu nga kui xi tijñajinre jngu isennixtjin xi bi nda.

Jesús tsuya 'yá= xi nare 'ba 'yá= xi nts'e
Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21

31 'Ba kio ja'e nare 'ba ko nts'e Jesús 'ba ngandetsiun tsikinya 'ba tu 'exa nga kjuinukjuare Jesús. 32 'Ba xuta xi tjindundaire Jesús kitsure:

—Nari ko nts'é 'ba ko ndichjai ngandetsian inya 'ba inya-mangisjairi.

33 —¿'Yá= xi naną 'ba 'yá= xi nts'ią? —kitsu Jesús.

34 'Ba kio kiskutsejen'a xuta xi tjindundaire 'ba kitsu:

—Kui ngatsi'i xutabi xi nanạ 'ba ko xi nts'iạ. 35 Ngat'a tu'yañu xi tsik'etjusun enre Na'enchana, kui xi nts'iạ xi ndichjaạ 'ba xi nanạ.

4

Jesús bakuya jngu kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi kjejndi xujma

Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8

1 'Ba kio 'etuts'in nganire Jesús nga yakuyare xuta ndai ndachikun, 'ba ne nkjin xuta kuañajant'are. 'Ba kui= kjuañu, tsijinni barku xi tikijñajin ndachikun 'ba tsik'ejñayare, 'ba ngatsi'i xutankjiun ngandai ña kixí chun tsikinya. 2 'Ba nga 'ejñare kjuakusun; 'etuts'inre nga yakuyare ne nkjin tsajmi. 'Bi tsa'en yakuyare:

3 —Tasen ñojon enbi: Jngu xuta kiji nga kikjejndi xujma. 4 'Ba kionga je tikjejndi xujma, masen xujmare tsixu ndai ndiyo; 'ba ja'e tjiunisio 'ba kiskine. 5 'Ba ngimasen xujmare tsixujin ndiojo, ña bi tse nangi tjin; 'ba ta'a jesu ngat'a bi 'ñu nanga nangiu. 6 Tunga kionga 'etju tsu'biu, yaka 'ba kitsixí ngat'a bi 'ñu nanga kiji jamare. 7 'Ba ngijngu ka'a xujma tsixu ngajin na'ya, 'ba kuank'a na'yo 'ba bi kitsja'ndere nga nda kuacha xujmabiu, 'ba nimé tu kitsja. 8 Tunga ngijngu ka'a xujmabiu tsixu ña nda nangi. 'Ba jesu xujmabiu 'ba kuacha, 'ba ne nda chan kitsja; 'ba tjin xujmabiu xi kitsja kate tu, tjin xi yachute ko te, 'ba tjin xi jngu sientu tu kitsja.

9 'Ba kitsu ngisa Jesús:

—Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

Jesús tsuya ánñu kjuakusun bakuyani

Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10

10 'Ba jaskan, kionga Jesús tsik'ejña tajngu ko xuta xi tsikinyat'a tiñare 'ba ko nga tejó xutare, nchjabiu tsiningiyare mé xi tsunire kjuakusunbiu. 11 'Ba Jesús kitsingojore:

—Jun, kitsa'e'ndenu nga kụankjinnu mé xi tji'mo ngat'are ña batexuma Na'enchana; tunga kja'e xuta xi tjindu ngandetsin, ko kjuakusun sakuyanire; 12 tuxi nisi nda skutsejen, bi skueni, 'ba tsa ninga nda kuasen ñojon, bi kụankjinre, tuxi 'ba tsa'en bi k'uantjaiyani kjuafa'etsjenre 'ba bi kụachat'are jere.

Jesús tsuya mé xi tsunire kjuakusun tse'e xuta xi kjejndi xujma

Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15

13 'Jun, ¿a bi mankjinnu jó tsunire kjuakusunbiu? Tsa bi mankjinnu jun, ¿jótsa'en kụankjinninu ngayéje kjuakusun xi yak'a? —kitsure Jesús—. 14 Xuta xi kjejndi xujma xuta xi

tsikja'axtiuya enre Na'enchana tsinguyanire. 15 Tjin xuta xi joni xujma xi tsixu ngandai ndiyo: ngu nt'e enbi, tunga ta'a ndiba chanayi 'ba kja'axin en xi je kis'entjejin inimare. 16 'Ba yak'a xuta xi joni xujma xi tsixujin ndiojo: ngu nt'e enbi 'ba ta'a tsja s'ere nga makjainre, 17 tunga bi nanga kiji jamare ngajin inimare 'ba bi tsé kixi minya; kui= kjuañu, nga tu ngat'are ion fa'axtiuni kjuanima 'ba tsjenngire xuta 'ba ngutjun fani tsichaja kjuamakjainre. 18 'Ba tjin xuta xi joni xujma xi tsixujin na'ya: ngu nt'e enbi, 19 tunga ne 'ñu tsikja'etsjen ngat'are tsajmi xi tjinre ngasun'ndebi, 'ba kjuanyino 'bejñure 'ba tu kui s'e̱ yejere tsajmi xi mejénre. 'Ba ngayejebi inimare fa'as'enjin 'ba bi tsja'ndere nga nda ku̱acha enbi ngajin inimare, 'ba bi tsja tu. 20 Tunga tjin yak'a xuta xi joni xujma xi tsixu ña nda nangi: ngu kui xutabi nt'e enbi 'ba makjainre, 'ba ne nda chan tsja. Tjin xi kate, xi yachute ko te, 'ba xi jngu sientu tu tsja nga jngu jngu.

Jesús bakuya kjuakusun ngat'a tse'e ndi'i
Lc. 8:16-18

21 'Ba Jesús kitsure ngayeje:

—¿A tjin= xi baka jngu ndi'i tuxi ngi'ndere jngu kaxa k'uejñayani asa ngi'ndere jngu nachan? ¿A bi tsa nga nk'a chun s'ejña ndi'i tuxi nda sitsejenni? 22 Ngat'a ngayéje xi tijña'mo nganda'e kjua'e nixtjin nga s'e̱jñatsejen; 'ba xi bi matsejen nganda'e kjua'e nixtjinre nga k'uetukatsejen. 23 Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

24 'Ba Jesús kitsu nganire:

—'Ñu nda tasen ñojon_ru mé xi tenu'yo. Ngat'a chu̱ba̱ xi sichjon nga k'uechubo kja'e xuta, 'ba=nde kui xi sichubako nganinu Na'enchana; 'ba ngisa= tse k'uesunnu. 25 Ngat'a xi tjinre, ngisa= tse kua'e ngisare; tunga xi tsajainre, ka'nda stukja'are xi ichi tjinre.

Jesús bakuya kjuakusun nga mank'a xujma

26 'Nga ko ña batexuma Na'enchana —kitsu Jesús— nde 'ba=nire joni xuta xi 'bentje xujma ngajin nangiu; 27 ngu nde 'ba=nire tsa tikijñafe asa tijñakun, a ngajñu= asa nga nix-tjin=, xujmo fesu 'ba mank'a, nisi bi tjibe jótsa'en tjimank'a. 28 Ngat'a nangiu tsja tajngu chan; titjun xka chi'ndere, 'ba jaskan nts'enre, 'ba xi fet'ani s'ere tu xujmo; 29 'ba kionga je kichji ture, kio xutabiu 'beñajan, ngat'a je= ja'e nixtjinre chan.

Jesús bakuya kjuakusun ngat'a tse'e xujma mostaza
Mt. 13:31-32, 34-35; Lc. 13:18-19

30 'Ba kitsu ngisare:

—¿Mé xi mangusun ña batexuma Na'enchana, asa mé kjuakusun sikjia̱n an tuxi ku̱an singusunña? 31 Kui jo=ni jngu

xujma tse'e mostaza xi s'entjejin nangiu. Ninga ngisa ichi kun tu'bani ko ngayéje xujma xi tjin ngasun'ndebi; 32 tunga, kionga je kis'entje, mank'a 'ba ngisa 'ñu je ma tu'bani ko ngayéje ya xi 'bentje xuta, 'ba ne ya'e= ma tjiare ka'nda tjiunise xi setsuma ngank'aa ma tsinda ndaba ngi'ndere nk'ianre yabiu —kitsu Jesús.

33 'Ba ne nkjin kjuakusun joni kibi kitsichjen Jesús nga yakuyare xuta. Yakuyare jotsa'en kụan ngisa nda kụankjinre. 34 Bi fako tsa bi ko jngu kjuakusun, ninga xin tsuyanire xutare jó tsunire kjuakusunbiu.

Jesús tsik'exiu ntjo ko ndachikun
Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25

35 'Ba ndekuini nixtjinbiu, kionga je tjima'ña, Jesús kitsure xutare:

—Tjian xingunda jan.

36 'Ba 'batsa'en kitsik'endu xutankjiun 'ba xutare kiko Jesús ngaya barku xi je tjinduya, 'ba=nde tjenngi ngisare kja'e barku xi ñatjen tjen. 37 'Ba kio kuán jngu ntjo 'ñu xi niki kjenitjen= nando 'ba tsindiure nando niki kitsiteya barku, 'ba ja'as'enntjai nanda, 'ba je mején kitse. 38 Tunga Jesús ngastun barku tsakjajñafe, nga jngu najñu ngiku tikjijña ngi ku; 'ba xutare kitsikja'are 'ba kitsure:

—¡Na'en! ¿Ánñu bi kuenda teña'anni ninga tetiungijndia?

39 'Ba Jesús tsisetjen 'ba jatiko ntjo 'ba ndachikun kitsure:

—¡Xiu teni!

'Ba kis'exiu ntjo 'ba jña kuachun. 40 'Ba jaskan Jesús kitsure xutare:

—¿Ánñu ne tekunñu? ¿A tojo kje chunnuụ?

41 'Ba se kitsakjun= nchjabiu, 'ba miningiyare xinkjin:

—¿'Yá= tsé xutabi, nga ka'nda ntjo 'ba ko ndachikun tsik'etjusunnire?

5

Jesús tsinda jngu xuta xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda
Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39

1 'Ba 'batsa'en echu nangire xuta Gerasa, xi tijña xingunda ndachikun. 2 'Ba kionga Jesús 'etjukajen barku, tukjia'a kitsitiñat'are jngu xuta xi 'etukajinni tsju xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda. 3 Ngat'a tsju 'bejñajin 'ba ni'yá ma tsik'ejña'ñu, nisi ko na'ñu kicha s'ẹ'ñukoni. 4 Ngat'a je ne nkjin ndiya kiseta'ñukoni na'ñu kicha ndsaku 'ba ko ntsja, tunga batejntsu na'ñu kicha xi tji'ñuni ntsja, 'ba kitsixị na'ñu kicha xi tji'ñukoni ndsaku, 'ba ni'yá tsa'enre. 5 'Ba nga nixtjin ko nga nistjen 'bajmejin tsju 'ba ko ngajin ngijña, nga kji'ndaya 'ba nga ko ndiojo tsi'onkonire yojore. 6 Tunga nde sa'e= kjin tsabeni

Jesús, mangatsanga kiji 'ba tsakasenkunch'int'are, 7 'ba 'ñu
kiski'ndaya nga kitsure:
—Ji Jesús, Ki'ndire Na'enchana xi tijña ngank'aa, ¿mé= xi
tjinri ngat'a tsa'an? 'Bets'arą nga bi kjuanima ba'enaą.
8 'Ba 'ba tsa'en kinchja ngat'a Jesús ja'ba je 'bi kitsure:
—¡Ji isennixtjin xi bi ndai, t'etukajin_ri xutabi!
9 'Ba kio Jesús tsiningiyare:
—¿Jó 'miri?
—Legión 'miną, ngat'a ne nkjin mani —kitsu isennixtjin xi
bi ndo.
10 'Ba xutabiu 'ñu 'ets'are Jesús nga bi kja'e nangi xi kjin
sik'ete isennixtjin xi bi ndo. 11 'Ba 'batsa'en tiñare nindu
'ñu nkjin tjiuchinga inyakjen, 12 'ba isennixtjin xi bi ndabiu
tsi'are Jesús:
—Tikasennią ña tjindu tjiuchinga, 'ba ta'e'ndenią nga kuit-
jas'enjin_rį.
13 'Ba Jesús kitsja'ndere isennixtjinbiu, 'ba 'etukajinre
xutabiu 'ba tjiuchingabiu ja'as'enjinre. Jóru mi mani
tjiuchingabiu, 'ba tsangatsanga jenya ka'nda ña tijña
ndachikun, 'ba kio jesunjin.
14 'Ba nchja xi inyatsikuenda tjiuchingabiu tsangatsanga
nga kike'ere nijmi xuta xi tjin naxinando 'ba xi tjindundai
ngandaire. 'Ba xuta ja'ekutsejen tuxi skueni mé= xi kuán.
15 'Ba kionga xutankjin ja'e ña tijña Jesús, tsabe xutabiu xi
kis'ejñajinre isennixtjin xi bi nda xi Legión 'mi, nga je xiu tijña,
'ba nga je yaja najñure 'ba nga je nda tjinre; 'ba xutankjiun
kitsakjun. 16 'Ba nchja xi tsabe mé= xi kuánre xutabiu xi
kis'ejñajinre isennixtjin xi bi nda 'ba ko tjiuchingo ye'ere nijmi
xuta xi yak'a. 17 'Ba 'batsa'en xutankjiun 'ets'are nga Jesús
ngatetukajin kui nangibiu.
18 'Ba kionga Jesús tifa'as'en ngani barku, xutabiu xi
kis'ejñajinre isennixtjin xi bi nda 'ets'are nga ngatatsja'ndere
nga kuetjenngi. 19 Tunga Jesús bi kitsja'ndere.
—Tusa ni'yari t'in, ko xingi, 'ba t'e_ri nijmi mé= xi kitsa'en
ngat'a tsiji Na'enchana, 'ba jótsa'en ja'animari —kitsure Jesús
xutabiu.
20 'Ba 'batsa'en kiji xutabiu, 'ba 'etuts'inre nga ye'e nijmi
naxinanda xi tjin nangi Decápolis mé= xi kitsa'en Jesús ngat'a
tse'e; 'ba ngatsi'i xuta xi tjin kio tu kuakunre.

Jesús tsinda ki'ndi chjunre Jairo 'ba ko chjun xi kitsiko najñure

Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56

21 'Ba kionga Jesús jendibaya ngani barku xingunda
ndachikun, kui ngando tsik'ejña, 'ba kio ne nkjin xuta
kuañajant'are. 22 'Ba kio ja'e jngu xuta xi Jairo 'mi xi

jngu ngaku tse'e ni'ya sinagoga; kionga tsabe Jesús,
tsakasenkunch'int'are 23 'ba 'ñu 'ets'are, nga kitsure:
—Na'en, ki'ndi chjunna je mején kueya; ndekjane_ri ndsai
ki'ndina, tuxi kuandani 'ba k'uejñakunni.
24 'Ba kio kiko Jesús; 'ba ne nkjin xuta kitjenngi, se
inya'be'nyu'ñundaire. 25 'Ba ngajinre xutankjiun tjenjinre
jngu chjun xi kuatejó nu tjinre nga 'bakjanre jin. 26 Xi je
ne tsé kjuanima ja'axtiu ngaya ntsja nkjin chjineki, 'ba je
kitsikje ngayéje xi tjinre; 'ba ni'bi= tjin tsakaseko, tusa ngisa
'ñu ma chi'inre. 27 'Ba kionga chjunbi kjint'e en ngat'are Jesús,
ja'etjenngi ngajinre xutankjiun 'ba ngastun kitsitiñat'anire,
'ba tu najñure kitsiko sa. 28 Ngat'a 'bitsa'en kitsikja'etsjen:
“Nisi tu najñure sikosaa, kuanda=ña.” 29 'Ba tukjia'a, kitikja-
yare jinre; 'ba se tsejen kuánre yojore nga je kuanda chi'inre.
30 Tunga Jesús ta'a tsabe nga nga'ñu 'etukajin yojore, 'ba
kitsiku'be ngajinre xutankjiun 'ba tsiningiya:
—¿'Yá= xi kitsiko najñuna?
31 —Te'yani nga xutankjiun ti'be'yu'ñuri, ¿ánñu “'Yá= xi
kitsiko najñuna” tesjini? —kitsure xutare.
32 Tunga Jesús tojo tikutsejen ngandaire tuxi skueni 'yá= xi
kitsiko. 33 'Ba kio chjunbiu, kionga je tsabe mé= xi kuánre,
se tifatsekun= nga kikasenkunch'int'are Jesús, 'ba ye'ekixire
nijmi mé= xi kuán. 34 'Ba Jesús kitsure:
—Ji, ki'ndina, tu ngat'are kjuamakjainri nga je kuandai.
Ngatjas'eri kjuaxiu nga t'in, 'ba ngatamandai ngat'are
chi'inri.
35 'Ba nde sa'e= tinchjani Jesús, nga tukjia'a ja'e yak'a nchja
xi jendibani ndaba xuta ngakure ni'ya sinagoga.
—Je k'en ki'ndi chjunri. Bi nde minyasiyani_ri maestru —
kitsure.
36 Tunga Jesús bi kitsisinre nchjabiu, 'ba kitsure xuta xi
ngakure ni'ya sinagoga:
—Bi kuin; tu ngatamakjain saniri.
37 'Ba bi kitsja'nde Jesús nga nkjin xuta kuetjenngi, tu Pe-
dro=, Santiago, 'ba ko Juan xi nts'e Santiago sa. 38 'Ba kionga
echu ndaba xuta xi ngakure ni'ya sinagoga, tsabe nga ne si'a
inyatsa'en xuta nga inyakji'nda 'ba nga 'ñu inyakji'ndaya.
39 Jesús ja'as'en 'ba kitsu:
—¿Ánñu 'ba tuku kji'i si'a teña'anñu 'ba techi'ndayakoñu?
Ki'ndi chjunbi bi k'en, tu tikijñafe sani.
40 'Ba kio xuta xi tjindu kio tsejnuke Jesús. Tunga kui ts'axje
tsi'i xutabiu, 'ba tu na'enre= ko nare 'ba ko xuta xi tjeko sa xi
ja'as'en ña tikijña ki'ndi chjunbiu. 41 'Ba kio kiskjebe ntsja 'ba
kitsure:

—Talita cum. (En xi tsunire: ki'ndi chjun, ji texinra̱, tisetjen.)

42 'Ba ndekuini chubabiu ki'ndi chjun, xi tejó nu tjinre, tsisetjen 'ba tsak'ajme. 'Ba xuta xi tjindu kio tu kuakun=re. 43 Tunga Jesús 'ñu 'enere nga tu'yá kue'ere nijmi mé= xi kuán, 'ba nde kitsu nga kua'ere xi chine ki'ndi chjunbiu.

6

Jesús kiji naxinanda Nazaret
Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30

1 'Ba Jesús 'etjuni kio 'ba kiji nangire, 'ba kitjenngi xutare. 2 'Ba kionga ja'e nixtjin nga nikja'aya, Jesús 'etuts'inre nga yakuya ni'ya sinagoga. 'Ba nkjin xuta kjint'ere Jesús, 'ba tu miningiyakun=re xinkjin:

—¿Ñáñu kikja'anire xutabi ngayéje tsajmi xi bakuya? ¿Mé= kjuankjinkakun xi kitsa'ere, 'ba ko kjuakun xi tsa'en? 3 ¿A bi tsa chjine yo kibi, ki'ndire Maríio, xi nts'e mani Sandio, Kusio, ko Judo, 'ba ko Simón? ¿A bi tsa nde i tjindujinnina ndichja ngayeje?

Kui= kjuañu ch'o kuánnire ngat'a tse'e 'ba bi kuamejénre nga ku̱akjainre. 4 Tunga Jesús kitsure:

—Ngayéje nga'nde 'yaxuta= jngu xuta profeta, tunga ña nangire, ngajinre xinkjin 'ba ninga ña ni'yare bi 'yakunre.

5 'Ba bi kuán kitsa'en jngu kjuakun kio, tu chuba xuta xi yanere ntsja xi inyafesun 'ba kitsinda. 6 'Ba Jesús tu kutsejenkuun nga xutabiu bi kuamejénre nga kuakjainre ngat'a tse'e kui. 'Ba Jesús fikakuya nga'nde xi tjindundai kio.

Jesús tsikasen nga tejó xutare
Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6

7 'Ba Jesús kinchjare nga tejó xutare, 'ba 'etuts'inre nga jo jó kitsikasen, 'ba kitsjare kjua'ñu nga k'uaxje isennixtjin xi bi nda. 8 'Ba kitsure nga tumé kua'a ngaya ndiyo, tu jngu sa yanise. 'Ba nga bi ku̱an kueko niñuxtila, chitsa, 'ba ninga ton. 9 'Ba nga ku̱an kuaya jndere, tunga bi ku̱an kua'a ngijngu nga najñure. 10 'Ba kitsure:

—'Ba tuñañu nga kuitjas'ion jngu ni'ya, tetsubo kio ka'nda nga̱ k'uetjuñu nga'ndebiu. 11 'Ba tsa jngu nga'nde bi stukja'atjo ninga bi kuasen ñojonnu xuta xi tjindu kio, tusa t'etju nga'ndebiu 'ba t'etsujmio chojore ndsakú, joni jngu chu̱ba̱ nga kui xutabiu tjinre je.

12 'Ba kio 'etju xutare, 'ba ye'eyare nijmi xuta nga ngatatsik'antjaiya kjuafa'etsjenre. 13 'Ba nkjin isennixtjin xi bi nda ts'axjejinre xuta, 'ba nkjin xuta xi inyafesun kitsinda nga kitsikajunre aseti.

Mé xi kuán kionga k'en Juan Bautista
Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9

14 'Ba xuta ngaku xi titjun Herodes 'ba nde kjint'e en ngat'a
tse'e Jesús, ngat'a ne nkjin nga'nde nda 'yare ja'enre Jesús. 'Ba
yak'a xuta kitsu:
—Kui Juan Bautista xi je ja'aya nganire, 'ba kui= kjuañu
tjinnire nga'ñu nga titsa'en ngani kjuakun.
15 'Ba kja'e xuta kitsu:
—Kui Elías.
'Ba xuta xi yak'a kitsu:
—Kui jngu xuta profeta joni ngasa'e.
16 Tunga Herodes, kionga kjint'e kui enbi, kitsu:
—Kui Juan. An 'exa nga kitisin, 'ba nganda'e je ja'aya
nganire.
17 Nga tu kjuare chjun Herodia= nini, nga Herodes 'exa nga
kjinduba Juan, 'e'ñu, 'ba kiskanis'en nduya. Chjun Herodia,
chjunre Felipe kuán tsakaiñu, xi nts'e Herodes, tunga Herodes
tsixanko ngani chjunbiu. 18 Ngat'a Juan ja'ba je kitsure
Herodes:
—Kjuatexumo tsu nga bi kụan chjunre nts'é kuenikue.
19 'Ba tu kjuabiu= nini nga chjun Herodia kuastike Juan 'ba
kuamejénre kitsik'en tsakaiñu, tunga bi kuán jó kitsa'ennire;
20 ngat'a Herodes be= nga Juan jngu xuta kixi, tsje ko ni. Kui=
kjua kitsakjunkeni 'ba tsikuenda. 'Ba kionga Herodes nt'ere
Juan, ka'nda bi be mé= xi sa'en, tunga tsja mare nga basen
ñojonre. 21 Tunga tuchan ja'e nixtjin nga chjun Herodia kisaku
ndiyare kionga kichu nu Herodes. Kui= nixtjinbiu ts'axje
jngu s'i 'ba tsakjenko xutaxare ngatsi'i ngakure chasoldadu
ngayeje 'ba ko xuta nyina xi 'ñu 'yaxkunre nangi Galilea.
22 'Ba ki'ndi chjunre chjun Herodia ja'as'en nga'nde ña inyak-
jen 'ba kite. 'Ñu kuatsjare Herodes 'ba ko xi tjindut'a yamixo
jotsa'en kite. 'Ba Herodes kitsure ki'ndi chjunbiu:
—Chja'ana tume xi mejénri, 'ba sjarạ.
23 'Ba kitsja'enre nga sjare tume xi skui'are, nisi masen
naxinanda ña batexuma. 24 'Ba kui ki'ndi chjunbiu 'etju, 'ba
tsiningiyare nare:
—¿Mé= xi skui'a_rạ?
'Ba nare kitsingojore:
—Nindaku Juan Bautista chja'a_ri.
25 'Ba ki'ndi chjunbiu tukjuan ja'as'en ngani ña tijña xuta
ngaku xi titjun, 'ba kitsure:
—Nganda'e fani nga mejénnạ nga kua'enạ nindaku Juan
Bautista ngaya jngu tiba.
26 'Ba Herodes ne ba kis'ere; tunga ngat'a ja'ba je kitsja
enre ngixkun xi tu kitsikjint'e, tjinnere kitsjare xi tsi'a. 27 'Ba

tukjuan 'exare jngu chasoldadu nga kuekatesin Juan. 28 'Ba chasoldadu kiji nduyo, tsatesin Juan, 'ba jngu tiba 'eya nindaku. 'Ba kitsjare ki'ndi chjunbiu, 'ba kui kitsja nganire nare.
29 'Ba kionga xutare Juan kjint'e nga je k'en, ja'ekja'a yojore 'ba kik'eyanijin.

Jesús tsikjén ón mi xuta
Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14

30 'Ba jaskan, kuañajan ngani nga tejó xutare kioña tijña Jesús 'ba ye'ere nijmi mé= xi tu kitsa'en, 'ba xi yakuya. 31 'Ba Jesús kitsure:
—Jabiu, tjintaja jngu nga'nde ña jña chun, tuxi sikja'ayachiña.
Ngat'a ne nkjin xuta i fi i ndiba tsa'enni, ka'nda kui bi saku'ndere nga kjen. 32 'Ba 'batsa'en Jesús ko xutare ja'as'en jngu barku 'ba kiji jngu nga'nde t'axin. 33 Tunga 'ñu nkjin xuta tsabexkun Jesús, 'ba tsabe ña kiji. 'Ba kio ne nkjin xuta 'etjuni nga'nde xi tjindu kio, 'ba tsangatsanga kiji ña tifi Jesús. 'Ba xutankjiun tu kui tjun echuni tu'bani ko Jesús. 34 'Ba kionga Jesús 'etukajenni barkubiu, tsabe xutankjiun 'ba ja'animare, ngat'a 'ba tsa'en tjindu joni chutsanga xi tsajainjínre nai. 'Ba Jesús 'etuts'inre nga yakuyare nkjin tsajmi. 35 'Ba kionga kuangixun, xutare kitsitiñat'are 'ba kitsure:
—Na'en, je kuangixun, 'ba nga'e ne t'axin. 36 Tikaxant'ai xutankjinbi, tuxi ngatjikatseni mé= xi skine nga'nde xi tjindundai nga'e.
37 Tunga Jesús kitsure:
—Ta'e_ru jun xi skine.
'Ba kui kitsingojo:
—¿A mejénri nga kuekindai niñuxtila xi ngusun tjin chjire chjina nga jó sientu nixtjin ña'axa, tuxi kua'eni_ra xi chine?
38 —¿Jótjin niñuxtila tjinnu? Tangichutsejen_ru —kitsu Jesús.
'Ba kionga je tsabe, kitsure:
—Ón niñuxtila 'ba jó tjiuti.
39 'Ba Jesús 'exare nga kuetsik'enduku xutankjiun ngajin ndiji xkjuion; 40 'ba tjin xi jngu sientu 'ba tjin xi yachute kitsik'enduku nini. 41 'Ba jaskan Jesús kiskjebe nga ón niñuxtilo 'ba ngojó tjiutiu. 'Ba kiskutsejen ngank'aa 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana, 'ba kitsixkua niñuxtilo 'ba kitsjare nga jngu jngu xutare, tuxi sika'binire ngatsi'i xutankjiun. 'Ba nde kitsika'bire ngojó tjiutiu ngayeje. 42 'Ba ngatsi'i tsakjen ka'nda nga kitsere; 43 'ba kiskja'añajan xie xi ts'angi tse'e tjiutiu ko niñuxtilo 'ba tejó nisin kitse ngisare. 44 'Ba ón mi kuán xuta xi'in xi tsakjen.

Jesús tsu'basun nanda
Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21

45 'Ba ta'a, Jesús 'exa nga xutare ngatja'as'en barku 'ba
nga tjun ngatji xingunda ndachikun ña tijña naxinanda Bet-
saida, yejerañu kui titsikixant'a xutankjiun. 46 'Ba kionga
je kitsikixant'a xutankjiun, Jesús tsijin jngu nindu nga kik-
jako Na'enchana. 47 'Ba kionga je kuajñu, nga je masen
ndachikun tjensun barku, Jesús, xi tsik'ejña tajngu ña kixi
chun, 48 tsabe nga na'en inyatsunginiña barku, ngat'a 'ñu
tibe'ere ntjo. Kionga je tjis'e isen, Jesús tifisun ndachikun nga
kitjenngi xutare. 'Ba je mejénre nga tu kjua'at'are tsakaiñu,
49 kionga tsabe xutare nga ndachikun tsu'basun Jesús. 'Ba kit-
sikja'etsjen nga jngu=ru isen xi tsabe 'ba kiski'ndaya; 50 ngat'a
ngatsi'i tsabe 'ba kitsakjun. Tunga ta'a jako 'ba kitsure:

—¡Jún, na'en, ngatama'ñu kakún; an= ña, bi kun!

51 'Ba kio Jesús ja'as'en barku, 'ba kis'e xiu ntjo. 'Ba
tu kuakunre xutare 52 ngat'a kje mankjinjínre kjuakun xi
kitsa'en Jesús ngat'a tse'e niñuxtilo, ngat'a tojo titsujñu ngis-
are.

Jesús tsinda xuta xi sefesun nga'nde xi Genesaret 'mi
Mt. 14:34-36

53 'Ba kionga Jesús 'ba ko xutare je ja'axtiunda ndachikun,
echu nga'nde xi Genesaret 'mi, 'ba barkure ngandai
ndachikun 'et'a'ñu. 54 'Ba kionga je 'etukajen barku, ta'a
fani tsabexkun xuta nga Jesús= xi 'etukajen. 55 'Ba kio
tsangatsanga nga kiji ngayéje nga'nde xi tjin kionga ye'ere
nijmi xuta ña tijña Jesús. 'Ba kionga kjint'e, xutabiu 'etuts'inre
nga ja'eko xi sefesun xi kjiyuya nijña. 56 'Ba tu ñañu nga
fa'as'en Jesús, a naxinanda chi=, a naxinanda je= asa ngijña=,
tuchuba tsikayuju xinkjin xi inyafesun kioña tsa'en ndetsin.
'Ba 'bets'are Jesús nga nisi tu tetjun najñure siko sa; 'ba manda
ngatsi'i xi tu tsiko najñure.

7

Jesús bakuya mé= xi tsijndire xuta ngixkun Na'enchana
Mt. 15:1-20

1 'Ba kio nchja fariseo 'ba yak'a chjine kjuatexuma xi
jendibani naxinanda Jerusalén kitsitiñat'are Jesús. 2 'Ba
nchjabiu tsabe nga yak'a xutare Jesús bi banejun ntsja nga
kjen. Ngu tsunire nga bi inyatsik'etjusun kjuachingare tse'e
judío nga banejun ntsja nga kjen. 3 (Ngat'a nchja fariseo 'ba
ngatsi'i xuta judío tsik'etjusun kjuachingare nga tjunfara nda
banejun ntsja 'ba sa'e kjen. 4 'Ba kionga je fa'eni ndetsin, bi
kjen kio 'nda nga je tsik'etjusun kjuachingare nga banejun
ntsja. 'Ba nkjin kjuachinga tjin ngisare xi tsik'etjusun, joni

nga banejun chutsinre, tijire, ko tikure xi kicha ni 'ba ko
nachanre.) 5 'Ba kui= kjuañu, nchja fariseo 'ba ko chjine
kjuatexuma tsiningiyare Jesús:
—Na'en, ¿ánñu xutari bi tsik'etjusunni kjuachingare xuta
chingana, nga bi banejun ntsja nga kjen?
6 'Ba Jesús kitsingojore:
—Jun, ¡xuta xi jó nkjon tjin! Kjuakixi= xi kitsu xuta chinga
profeta Isaías ngat'a tsojon, kionga 'bitsa'en kitsi'indu:
Kui= xutabi tu ts'a bekunninạ,
tunga inimare kjin tjindu ngat'a tsa'an.
7 Tumé chjinire nga bekunninạ,
ngat'a tu kjuatexumare xuta= bakuya.
8 Ngat'a jun xin 'bejño kjuatexumare Na'enchana tuxi
kjuachingare xuta kuetjenngiñu.
9 'Ba Jesús kitsure ngayeje:
—Tuxi sik'ejñakunñu kjuachinganu, 'bejñat'axinñu kjuatex-
umare Na'enchana. 10 Ngu Moisés kitsu: “Chakuin na'enri 'ba
ko nari”, 'ba “Xi ch'o kuetsure na'enre asa nare, kjuinik'en”.
11 Tunga jun bixun=ñu nga jngu xuta kụan kuetsure na'enre
asa nare: “Bi kụan kuasekorạ, ngat'a ngayéje xi tjinnạ Corbán
kuán” (en xi tsunire: tsajmi xi je tse'e Na'enchana joni
chje); 12 'ba tsa tjin xi 'ba kuetsu, bi nde ba'e'ndeni_ru
nga kuaseko na'enre asa nare. 13 'Ba= tsa'en, jun miyuniu
enre Na'enchana ngat'are kjuachinga xi kis'ejñanu 'ba xi
nikja'axtiuya ngani_ru xingiu. 'Ba nkjin tsajmi joni kibi ña'an
ngiso.
14 'Ba jaskan Jesús kinchja nganire xutankjiun, 'ba kitsure:
—Tasen ñojonnu ngatsi'u, 'ba ngatamankjinnu: 15 Tumé
xi ndibani ngandetsian xi fa'as'ejin yojore xuta xi tsijndire
ngixkun Na'enchana. Tu kui sani xi 'betukajin inimare xi
tsijndire. 16 Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.
17 'Ba kionga Jesús kitsik'endu xuta 'ba ja'as'en ndaba,
xutare tsiningiyare ngat'a tse'e en xi yakuya. 18 'Ba Jesús
kitsure:
—¿A 'ba=nde jun bi mankjinnu ngayeje? ¿A bi 'yo nga tumé
xi ndibani ngandetsian xi fa'as'enjin yojore xuta xi tsijndire
ngixkun Na'enchana? 19 Ngat'a bi ngajin inimare fa'as'en, tu
ngaya ngats'a sani, 'ba jaskan 'betukajin ngani yojore.
Nga ko enbi kitsuni nga tsajain xi ma chine xi ma tsijndire
xuta ngixkun Na'enchana. 20 'Ba kitsu ngayeje:
—Tu kui xi 'betukajin inimare xuta xi tsijndire ngixkun
Na'enchana. 21 Ngat'a inimare xuta= 'betukajinni:
kjuafa'etsjen xi bi nda, kjuachajngi xi tse'e xi'in ko jngu chjun
xi kje bixanjín, kjuacheje, nga tsikjesun xuta, 22 kjuachajngi,
xi tsimején yeje tsajmi, kjuach'okun, kjua'bejñu, xi

mangisjai kjuatsjare yojore, kjuaxinkakun, kjuandesun, kjuank'atakun, 'ba ko xi bi tsikja'etsjen titjun mé= xi tsa'en. 23 Ngayéje kjuach'obi inimare= 'betukajinni, 'ba kui= xi tsijndire xuta ngixkun Na'enchana.

Jesús tsinda jngu chjun xi bi tse'e Israel
Mt. 15:21-28

24 'Ba Jesús 'etjuni kio 'ba kiji nga'nde xi Tiro 'mi 'ba ja'as'en jngu ni'ya. 'Ba bi kuamejénre nga tjin xi skue nga kio tijña; tunga bi kuán tsik'ejña'mo. 25 Ta'a kjint'e ngat'are Jesús jngu chjun xi tjinre jngu ki'ndi chjun xi tjinre jngu isennixtjin xi bi nda; 'ba kui kikasenkunch'int'are Jesús. 26 'Ba chjunbiu bi tse'e Israel, nangi xi Sirofenicia 'mi kitsin. 'Ba 'ets'are Jesús nga ngato'oxjejinre isennixtjin xi bi nda ki'ndire. 27 Tunga Jesús kitsure:

—Ta'e'nde_ri nisti ki'ndiu nga nda fara ngatatsere, ngat'a bi nda tjin nga xja'are niñuxtilare tu 'bani nga ki'ndi naña kua'ere.

28 Tunga chjunbiu kitsingojore:

—Jo'o, na'en; tunga ka'nda tjiunañoo kjine t'ia xi tsikixungi nisti ki'ndiu ngi yamixo.

29 'Ba Jesús kitsure:

—T'inrandai, tu ngat'are nga 'ba tsa'en kjinukjuai, isennixtjin xi bi nda je 'etukajinre ki'ndi chjunri.

30 'Ba kionga chjunbiu echu ngani ndaba, tsabe ki'ndire ngasun nachanre, tunga bi nde tijñajinnire isennixtjin xi bi nda.

Jesús tsinda jngu xuta xi xtaya 'ba tsakjan

31 'Ba jaskan Jesús 'etju ngani nangi xi Tiro 'mi, 'ba ja'axtiu nangi Sidón 'ba echu ndachikun Galilea ko nangi xi Decápolis 'mi. 32 'Ba kio ja'echanire jngu xuta xi xtaya 'ba xi tsakjankoni, 'ba kichja'are nga ngatanere ntsja. 33 'Ba Jesús kikot'axin kioña tjindu xutankjiun, 'ba kiskanis'en najma ndsa ñojon xuta xtayabiu. 'Ba ko ndatiare Jesús kitsiko najenre xuta tsakjon. 34 'Ba jaskan Jesús kiskutsejen ngank'aa 'ba ja'atsere, 'ba kitsure xutabiu:

—Efata. (En xi tsunire: ¡Ngatatju'i!)

35 'Ba ndekuini chubabiu ñojon xuta xtayo tsix'a, 'ba najenre kuanda 'ba nda kinchja. 36 'Ba Jesús kitsure xuta nga tu'yá ngate'ere nijmi mé= xi kuán; tunga ngisa= tu kitsa'en, ngisa= 'ñu ye'e nijmi. 37 'Ba xuta niki 'ñu= kuakunre, 'ba tsure xinkjin:

—Kui ngayéje nda tsa'en 'ba ka'nda tsa'en nga xi xtaya ma nt'e 'ba xi tsakjan ma nda nchja.

8

Jesús tsikjén ñujun mi xuta
Mt. 15:32-39

1 Jngu nixtjin kionga 'ñu nkjin xuta kuañajan ngani 'ba tumé
tjinre mé= xi skine, Jesús kinchjare xutare 'ba kitsure:
2 —Ne fa'animaną xutankjinbi, ngat'a je ján nixtjin nga
tjindukoną nga'e 'ba bi nde tjinnire mé= xi skine. 3 'Ba tsa
k'uete kjindia ndaba, kụanre tsa kụa'inda ngaya ndiyo, ngu
ne kjin jendiba yak'ani.
4 'Ba xutare kitsingojore:
—¿Tunga ñá kuechja'aña xi chine xi kụanire xutankjiun nga
jngu nga'nde t'axin joni nga'e nga tu'yá tjindu?
5 'Ba Jesús tsiningiyare:
—¿Jótjin niñuxtila tjinnu?
—Yatu mani —kitsingojo xutare.
6 'Ba Jesús 'exa nga xutankjiun ngat'endu t'a nangiu.
Kiskjebe niñuxtila xi yatu 'ba kionga je kitsjare kjuanda
Na'enchana, kitsixkua 'ba kitsjare xutare, 'ba kui
kitsika'bisunre xutankjiun. 7 'Ba nde tjinjóre tjiuti ngayeje.
'Ba Jesús kitsjare kjuanda Na'enchana ngat'a tse'e tjiutiu,
'ba 'exa nga ngatatsika'bisunre xutankjiun ngayeje. 8 'Ba
ngatsi'i tsakjen ka'nda nga kitsere, 'ba kionga kiskja'añajan
xkua xi ts'angi, yatu nisin kuán. 9 'Ba je mején ñujun mi mani
xuta xi tsakjen. 'Ba jaskan Jesús kitsikixant'a xutankjiun
10 'ba ja'as'en jngu barku ko xutare 'ba kiji jngu nga'nde xi
Dalmanuta 'mi.

Nchja fariseo mi'are Jesús nga sa'en jngu chụbą
Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56

11 'Ba ja'e nchja fariseo 'ba 'etuts'inre nga josiko Jesús.
'Ba tuxi skut'ayakoni, tsi'are nga sa'en jngu chụbą tuxi
kuakuchuyani nga ngat'are Na'enchana jendibani. 12 'Ba
Jesús 'ñu ja'atsere 'ba kitsu:
—¿Ánñu xuta xi tjin nganda'e jngu chụbą mi'ani? 'Ba
xinkixi_nuụ nga bi kua'ere xuta xi tjin nganda'e jngu chụbą.
13 'Ba 'batsa'en kitsik'endu kui xutabiu, 'ba ja'as'en ngani
barku 'ba xingunda ndachikun kiji.

Jesús 'bejña jngu kjuakusun ngat'a tse'e na'yu sanre nchja fariseo
Mt. 16:5-12

14 'Ba xutare Jesús kichiyajinre nga tsaka'a niñuxtila; tu
jnguchi niñuxtila ya'a ngaya barku. 15 'Ba Jesús kitsure:
—Chutsijon, 'ba tikuendo yojonu ngat'are na'yu sanre
nchja fariseo 'ba ko tse'e Herodes.
16 'Ba xutare inyafako nijmi xinkjin ngat'a kuankjinre nga
kui kjua nga tsajainre niñuxtila.

17 'Ba Jesús kuankjinre xi inyatsure xinkjin xutare, 'ba kitsure:
—¿Ánñu techuba nijmiñu nga tsajainnu niñuxtilajín? ¿A kje machu'yajínnu 'ba a ninga kje mankjinjínnu? ¿A ne tijñunu? 18 Tjin= xkún. ¿A bi machu'yanu? 'Ba tjin= ñojón. ¿A bi nu'yo? ¿A bi nde fa'etsjenninu? 19 Kionga kitsika'bią ón niñuxtila ngajinre ón mi xuta, ¿jótjin nisin kjinitsio ko xkuare xi ts'angi?
'Ba xutare kitsingojo:
—Tejó nisin.
20 —'Ba kionga kitsika'bią yatu niñuxtila ngajinre ñujun mi xuta, ¿jótjin nisin kjinitsio ko xkuare xi ts'angi?
—Yatu nisin —kitsingojo.
21 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:
—¿A kje mankjinjínnu?

Jesús tsinda jngu xuta ka naxinanda Betsaida

22 'Ba jaskan Jesús ko xutare echu naxinanda Betsaida; 'ba kio ja'echanire jngu xuta ka, 'ba kis'ets'are nga ngatatsiko. 23 'Ba Jesús kiskjebe ntsja xuta ko, 'ba 'etukajinko naxinando. 'Ba kitsika'nyi xkun ko ndatiare 'ba yanere ntsja 'ba tsiningiyare:
—¿A je matsejenri tsajmi?
24 'Ba xuta ko kiskutsejenndaire, 'ba kitsu:
—Je 'bią xuta, tunga joni ya xi setsuma matsejenną.
25 'Ba Jesús yane nganire ntsja xkun, 'ba xutabiu nda kiskutsejen, 'ba kuanda, 'ba je ne nda kuatsejen yejere. 26 'Ba 'batsa'en Jesús 'ete ndaba, 'ba kitsure:
—Bi nde bitjas'enjinni naxinando nganda'e.

Pedro tsu nga Jesús xi Mesías
Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21

27 'Ba jaskan Jesús ko xutare kiji nga'nde xi tjin Cesarea ña batexuma Felipe. 'Ba kionga tjenya ndiyo, Jesús tsiningiyare xutare:
—¿Jó tsu xuta nga 'yá=niñą an?
28 'Ba kui kitsingojo:
—Tjin xi tsu nga ji= ni Juan Bautista, 'ba tjin xi tsu nga ji= ni Elías, 'ba yak'a xi tsu nga jngu ni profeta.
29 'Ba Jesús tsiningiyare:
—Tunga jun, ¿jó mixun nga 'yá=niñą an?
'Ba Pedro kitsingojo:
—Ji= ni Mesías.
30 'Ba Jesús 'ñu 'enere nga tu'yá ngate'ere nijmi kibi.

Jesús be'e nijmi nga kueya 'ba nga kjua'aya nganire
Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27

31 'Ba Jesús 'etuts'inre nga ye'ere nijmi xutare nga Ki'ndire Xuta xi'iun ne tse kjuanima kjua'axtiu, 'ba nga k'uaxjengi

xuta chingare naxinando, xi ngakure na'mi 'ba xuta chjine kjuatexuma. Kitsure nga kjuinik'en, tunga nga kjua'aya nganire xi majánni nixtjin. 32 Kibi nda kitsuyare. 'Ba kio Pedro kikot'axin Jesús 'ba 'etuts'inre nga jatiko. 33 Tunga Jesús kitsiku'beya 'ba kiskutsejen'a xutare, 'ba jatiko Pedro nga kitsure:

—¡Tisent'axin ngat'anạ chanayi!, ngat'a bi ninkjin_ri takuin tsajmi xi tse'e Na'enchana, tu xi tse'e xuta ngasun'ndebi=.

34 'Ba jaskan Jesús kinchjare xutare 'ba ko xutankjiun xi tjenngire, 'ba kitsure:

—Tsa 'yáñu xi mejénre kụan xutanạ, ngatatsichiyajin yojore 'ba ngata'anijin krure 'ba ngatjandetjennginạ. 35 Ngat'a xi mejénre sik'angi yojore, sichaja; tunga xi sichaja yojore ngat'anạ an 'ba ngat'are en nda xi tsik'angi, kui= xi sik'angi. 36 ¿Jótsa'en kụachjenre xuta tsa sa'en ngayéje ngasun'ndio 'ba tsa sichaja kjuabenichunre? 37 'Ba nde ¿jótjin k'uechji ngat'are kjuabenichunre xuta? 38 'Ba tsa tjin xi masubare ngat'anạ 'ba ko ngat'are ennạ ngixkun xuta xi tjin nganda'e, xuta xi bi nt'ere Na'enchana 'ba xi xuta je, 'ba=nde Ki'ndire Xuta xi'iun kụasubare ngat'a tse'e kui xutabiu kionga kjua'e ngani nga ko kjuajere Na'enre 'ba ko ankjele tsjere.

9

1 Jesús 'ba nde kitsure:

—'Ba xinkixi_nuụ, nga yak'a xuta xi tjindu i bi kjuesun 'nda ngạ skue nga kjua'e ña batexuma Na'enchana ko kjua'ñu.

Kionga ts'antjaiya isenre Jesús
Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36

2 'Ba jon nixtjin jaskan nde, Jesús tsijun jngu nindu nk'a nga tu Pedro, Santiago 'ba ko Juan kiko sa. 'Ba ngixkun kui, Jesús ts'antjaiya isenre. 3 'Ba se 'na kis'e najñure 'ba ngisa 'ñu tiba kis'e nga ninga nkjin ndiya kjue bi 'ba s'ẹ. 4 'Ba tsabe Elías ko Moisés, nga inyafako nijmi Jesús. 5 'Ba Pedro kitsure Jesús:

—Na'en, ¡á nda ni nga nga'e tetsuba! Ján ni'ya sindạị: jngu xi tsiji, 'ba jngu xi tse'e Moisés 'ba jngu xi tse'e Elías.

6 Ngat'a xutare inyatsakjun, 'ba Pedro bi be mé= xi kuetsu. 7 'Ba kio kuatsejen jngu yufi 'ba kitsink'ianre, 'ba ngajin yufibiu 'etju jngu jnda xi kitsu:

—Kui=bi xi ki'ndinạ xi 'ñu mejénnạ; tasen ñojon_ru kui.

8 'Ba ndekuini chubabiu, kionga kiskutsejenndaire, tu'yá nde tsabekoni Jesús, tu kui tajngu sejña ngisa.

9 'Ba yejerañu nga inya'betukajen nindu, Jesús kitsure xutare nga tu'yá ngate'ere nijmi mé= xi tsabe ka'nda ngạ Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'aya nganire ngajinre mik'en. 10 'Bamani xutare 'ejin kakun suba kjua'mobiu, nisi

miningiyare xinkjin mé= xi tsunire nga kjua'aya nganire ngajinre mik'en. 11 'Ba tsiningiyare Jesús:

—¿Ánñu tsuni chjine kjuatexuma nga tjinnere Elías tjun kjua'e?

12 'Ba kui kitsingojore:

—Kjuakixi= nga Elías tjun kjua'e, 'ba nga kui k'uejñanda yeje. Tunga ¿a bi 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana nga Ki'ndire Xuta xi'iun tse kjuanima kjua'a 'ba xiaton? 13 Tunga an xin_nuų nga je ja'e Elías, 'ba nga xuta kitsiko jotsa'en nga kuamejénre, jo tsu enre Na'enchana ngat'are kui.

Jesús tsinda jngu chana'en xi tjinre jngu isennixtjin xi bi nda
Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43

14 'Ba kionga ja'e ngani ña tjindu xutare xi yak'a, tsabe nga 'ñu nkjin xuta kitsendaire; 'ba yak'a chjine tse'e kjuatexuma inyafosiko. 15 'Ba kionga xutankjiun tsabe nga je ja'e Jesús, ngatsi'i 'ñu kuakunre 'ba mangatsanga kiji nga kitsite'ndare. 16 'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿Mé= xi techubasiko kui?

17 'Ba jngu xi kio sejñajinre xutankjiun kitsu:

—Ji na'en, nga'e ja'ekorą ki'ndiną, ngu jngu isennixtjin tijñajinre xi bi tsja'ndere nga nchja. 18 'Ba nitu ñañu isennixtjinbiu kjebe, kanikja'at'a t'anangiu, 'ba ndaxu 'baxje ts'a, 'ba majngaya nde'ñu 'ba s'ejñataja. 'Ba je tsi'a_rą xutari nga ngat'axjejinre isennixtjinbiu, tunga bi kuánre.

19 'Ba Jesús kitsingojo:

—¡Xuta xi tjin nganda'e xi tsajainre kjuamakjain! ¿Kjia'á=ñu 'nda kuatejñako_nuų? ¿Kjia'á=ñu 'nda xukjuako_nuų? Ndekonu nga'e chana'enbiu.

20 'Ba 'batsa'en kichanire chana'enbiu ngixkun Jesús. Tunga kionga isennixtjinbiu tsabe Jesús, ta'a kitsa'en nga 'etsujmeyare chana'enbiu 'ba kiska t'anangiu, 'betikjakoni 'ba 'etju ndaxu ts'a. 21 'Ba Jesús tsiningiyare na'enre chana'enbiu:

—¿Kjia'á=ñu 'nda 'ba manire?

'Ba na'enre kitsingojo:

—'Ndani nga ki'ndi; 22 'ba nkjin ndiya isennixtjinbiu kanikja'ajin ndi'i 'ba ko nanda, tuxi sik'enni. Tunga tsa kų̱an xi si'en, ngatja'animari ngat'anį̱ 'ba tisekoni.

23 'Ba Jesús kitsure:

—¿Jótsa'en tsa “kų̱an xi si'en”? Ngayéje ma ngat'are kui xi makjainre.

24 'Ba tukjia'a kiski'ndaya na'enre chana'enbiu:

—¡Makjainną an; tisekona nga ngatamakjain ngisaną!

25 'Ba kionga tsabe Jesús nga 'ñu nkjin xuta inyamañajan, jatiko isennixtjin xi bi nda, 'ba kitsure:

—Ji isennixtjin xi bi ba'e'nde_ri nga nchja 'ba xi kitsixtaya, an xinra t'etukajin yojore chana'enbi, 'ba bi nde bitjas'enjinni_ri.

26 'Ba isennixtjinbiu kiski'ndaya, 'ba kitsa'en nga 'ñu 'etsujmeya nganire chana'enbiu 'ba 'etukajin yojore. 'Ba kitsik'ejña chana'enbiu joni xi je k'en, 'ba nkjin xuta kitsu nga je k'en. 27 Tunga Jesús kiskjebe ntsja, 'ba kiskjenitjen; 'ba chana'enbiu tsakasen nduju.

28 'Ba jaskan Jesús ja'as'en jngu ni'ya, 'ba xutare tsiningiyat'axinre Jesús:

—¿Ánñu jin bi kuán kji'naxjeni isennixtjinbiu?

29 'Ba Jesús kitsingojore:

—Jngu isennixtjin joni kibi bi tu chuba 'betju, tu kio=nga chukua Na'enchana.

Jesús be'e ngani nijmi nga kueya
Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45

30 'Ba kionga je kijini kio, ja'axtiu nangi Galilea. 'Ba Jesús bi kuamejénre nga tjin xi skue, 31 ngat'a tibakuyare xutare. Tsure:

—Ki'ndire Xuta xi'iun kuangantsja xuta, 'ba sik'en; tunga xi majánni nixtjin, kjua'ayare.

32 Tunga xutare bi mankjinre mé= xi tsure, 'ba tsakjun nga miningiyare.

Jesús bakuya 'yá= xi tjun sejña ña batexuma Na'enchana
Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48

33 'Ba echu naxinanda Capernaum. 'Ba kionga je tjinduya ni'ya, Jesús tsiningiyare xutare:

—¿Mé= xi techubasini_ru ngaya ndiyo?

34 Tunga tu xiu= tsik'endu, ngat'a ngaya ndiyo inyafosi nga 'yá= xi tjun sejña ngajinre. 35 'Ba Jesús tsik'ejña 'ba kinchjare nga tejó xutare, 'ba kitsure:

—Tsa tjin xi mejénre tjun kuan ngajinnu, tusa ngataxjenima yojore, 'ba chu'ndare ngatsi'i ngatjama.

36 'Ba jaskan kiskjebe jngu ki'ndi 'ba kitsikasen ngajinre kui, 'ba tsakank'a 'ba kitsure xutare:

37 —Kui xi kjebetjo ngat'ana jngu ki'ndi joni kibi, an kjebetjona, 'ba kui xi kjebetjona an, bi tu an kjebetjona, 'ba=nde kjebetjo kui xi kitsikasenna.

Jesús bakuya nga 'yá= xi bi stikena ña, tijñakona
Lc. 9:49-50; Mt. 10:42

38 'Ba Juan kitsure:

—Na'en, je kji'yee jngu xuta xi 'baxje isennixtjin xi bi nda nga tsichjen ja'enri 'ba jin kik'echja'nde_ri, ngat'a bi ña tjenkona.

39 Tunga Jesús kitsingojo:

—Bi 'bechja'nde_ru; ngat'a tsajain xi sa'en jngu kjuakun
nga tsichjen ja'enna̱, xi jaskan ku̱an ch'o tsa'en kuinchja
ngat'ana̱ an. 40 Kui= xi bi stikena, ko ña tijñakona. 41 'Ba
tu'yañu xi sjanu ninga tu jngu vaso nanda ngat'a xutana̱= ñu,
'ba xinkixi_nuu̱ nga sakure chjire.

Jesús bakuya ngat'are xuta xi tsikajngije xuta xi yak'a
Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2

42 ’'Ba tu'yañu xi sikajngije jngu ki'ndi chibi xi makjainre
ngat'ana̱, ngisa= nda ku̱anre nga xanikja'ajin ndachikun ko
jngu ndiojo tse xi tji'ñut'a ngisin. 43 'Ba tsa ndsai sikajngijeri,
tusa tichatjin; ngisa= nda ni kutu ntsja tetsji nga kuitjas'en
ngank'aa, 'ba tu'bani tsa tjinri ngojó ndsai 'ba tsa k'uikisen
nga'nde ña fa'a kjuanima xuta, kioña bi 'boya ndi'i. 44 Kioña
bi fesun tjiuchindu 'ba nga bi 'boya ndi'i. 45 'Ba tsa ndsakui
sikajngijeri, tusa tichatjin; ngisa= ndani kutu ndsaku tetsji
nga kuitjas'en ngank'aa, 'ba tu'bani tsa tjinri ngojó ndsakui
'ba tsa nga'nde ña fa'a kjuanima xuta xanikja'ajinri. 46 Kioña
bi fesun tjiuchindu 'ba nga bi 'boya ndi'i. 47 'Ba tsa xkuin
sikajngijeri, tusa 'naxje; ngisa= nda ni nga kat'a tetsji nga
kuitjas'en ña batexuma Na'enchana tu'bani tsa tjin ngojó
tuxkuin 'ba tsa nga'nde ña fa'a kjuanima xuta xanikja'ajinri,
48 kioña bi fesun tjiuchindu 'ba nga bi 'boya ndi'i.

49 ’Ngat'a ngatsi'i ku̱atsje ko ndi'i jotsa'en matsje yojo nga
maxtiani. 50 'Ba na̱xo̱ nda; tunga tsa bi nde xtiani, ¿jótsa'en
ku̱axtia ngani? 'Ba ngatjas'e ngajinnu na̱xa̱ nga jngu jnguu,
'ba ko kjuaxiu tetsubako xingiu.

10

Jesús bakuya ngat'are kjuabixon
Mt. 19:1-12; Lc. 16:18

1 'Ba jaskan Jesús 'etju naxinanda Capernaum, 'ba kiji nangi
xi Judea 'mi 'ba ko nangi xi tjin xingunda ndaje Jordán. 'Ba kio
kuañajant'a nganire xutankjiun, 'ba 'etuts'inre nga yakuya
nganire xuta jotsa'en ngantsjai. 2 'Ba yak'a xuta fariseo
kitsitiñat'are Jesús tuxi skut'ayakoni, 'ba tsiningiyare:

—¿A ba'e'ndere jngu xuta xi'in sik'ejña chjunre?

3 'Ba Jesús kitsure:

—¿Mé= xi kitsunu Moisés nga si'on?

4 'Ba kitsingojo:

—Moisés kitsja'nde nga ku̱an sik'ejña chjunre kionga jngu
xujun xi je kitsikjet'a kjuabixanbiu sjare.

5 Tunga Jesús kitsure:

—Moisés kitsi'indu kjuatexumabi ngat'a ne taja tjindu in-
imanu. 6 Tunga kionga Na'enchana kitsa'en ngasun'ndebi,
“xi'in 'ba chjun kitsa'en”. 7 “Kui kjuañu xi xi'un sik'ejñani

na'enre 'ba ko nare 'ba k'uejñako chjunre, 8 'ba ngojó tu jngu
sani xuta kụan.” Bi nde jó mani ya'a, tu jngu sani xuta.
9 'Ba kui kjuañu xi Na'enchana je 'e'ñu, bi xuta ngasun'ndebi
sikixuya.

10 'Ba kionga je tjinduya ngani ndaba, xutare tsiningiya
nganire ngat'are kjuabi. 11 'Ba Jesús kitsure:

—Xi sik'ejña chjunre 'ba kja'e kuixanko, kjuachajngi tsa'en
ngat'are chjun tjunre; 12 'ba tsa xi chjun sik'ejña xi'inre 'ba
kja'e kuixanko, 'ba=nde kjuachajngi tsa'en ngat'are xi'inre.

Jesús tsichikunta'en ki'ndi nistiu
Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17

13 'Ba ja'echanire Jesús ki'ndi nisti, tuxi sichikunta'enni nga
kuanere ntsja; tunga xutare jatiko xi inyafa'eko. 14 'Ba kionga
Jesús tsabe kibi, kuastire 'ba kitsure xutare:

—Ta'e'ndio nga nisti ki'ndiu kjua'ekunnạ, bi
'bechja'nde_ru, ngat'a ña batexuma Na'enchana kui xi
joni nisti tse'e. 15 Kjuakixi= xi xin_nuụ, xi bi skjebetjo
nga Na'enchana nga kui= xi batexuma jotsa'en jngu ki'ndi
kjebetjo mé= xi ba'ere, niñajanni kụan kjua'as'en kio.

16 'Ba Jesús tsakank'a nisti ki'ndiu 'ba kitsichikunta'en, nga
yanere ntsja.

Jesús fakoya chana'en xi nyina
Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30

17 'Ba kionga Jesús 'etjuni kio, nga tifiya ndiyo, mangat-
sanga ja'e jngu chana'en xi tsakasenkunch'int'are Jesús 'ba
tsiningiyare:

—Ji maestru xi ndai, ¿mé= xi sa'aạn tuxi s'ẹninạ
kjuabenichun xi bi fet'a?

18 'Ba Jesús kitsingojo:

—¿Ánñu xuta nda 'mininaạ? Tsajainjín xuta xi nda, tu
Na'enchana sani. 19 Je 'ye mé= xi tsu kjuatexumo: “Bi sik'en;
bi si'en kjuachajngi; bi si'en cheje; bi en ndesu kjuinukjuai
ngat'are xi yak'a; 'ba bi k'uejñi; 'ba chakuin na'enri ko nari.”

20 —Na'en, je kitsik'etjusaạn ngayéjebiu ka'ndani nga
ki'ndiạ —kitsu chana'enbiu.

21 'Ba Jesús kiskutsejen'a ko kjuanimejen, 'ba kitsingojore:

—Ngijngu tsajmi chaja ngisari: t'ikateñe ngayéje xi tjinri 'ba
xuta xi nịmạ ta'e_ri, 'ba 'batsa'en s'ẹri kjuanyina ngank'aa;
'ba jaskan ndibai, 'ba ndetjenngina.

22 'Ba chana'enbiu kuabare nga kjint'e kibi, 'ba ba kis'ere
nga kiji, ngat'a ne 'ñu nyina.

23 'Ba Jesús kiskutsejenndaire, 'ba kitsure xutare:

—¡Á tsa'en na'en kụanire xuta xi nyina nga kjua'as'en ña
batexuma Na'enchana!

24 'Ba xutare tu kitsik'etsubakun= en xi kitsu Jesús; tunga
kui kitsu nganire:
—Jun ki'ndina̲, ¡á tsa'en na'ennire nga bitjas'ian ña ba-
texuma Na'enchana! 25 Ngisa= bi na'en ku̲anre nga jngu
chakameyu kjua'as'en nts'are nindu, tsa jngu xuta nyina
kjua'as'en ña batexuma Na'enchana.
26 'Ba ngisa 'ñu kitsik'etsubakun xutare, 'ba miningiyare
xinkjin:
—Ngu ¿'yá xi ku̲anre kjuinik'angi tsu'ba?
27 'Ba Jesús kiskutsejen'a, 'ba kitsingojore:
—Bi mare tsik'angi yojore xuta, tunga Na'enchana mare;
ngat'a ma yejere Na'enchana.
28 'Ba kio Pedro kitsure:
—Ji̲n kjinik'ejña yejení̲ mé= xi tjinni̲, 'ba tsetjenngiri̲.
29 'Ba Jesús kitsu:
—Kjuakixi= xi xin_nuu̲, tsa 'yáñu xi tu kjuana̲ 'ba ko en
ndare Na'enchana 'ejñani ndaba, a nts'e, a ndichja, a nare,
a na'enre, a ki'ndi nistire, asa nangire, 30 nganda'e kui nga-
sun'ndebi jngu sientu ngisa ni'ya, nts'e, ndichja, na, ki'ndi
ko nangi sakure. 'Ba nde sjenngicha. 'Ba nixtjin xi ndiba
kjuabenichun xi bi fet'a sakure. 31 Tunga nkjin xuta xi titjun
ma nganda'e, xi fet'ani= ku̲an; 'ba nkjin xuta xi fet'ani ma
nganda'e, kui xi titjun ku̲an.

Jesús tsuya ngani nga kueya 'ba nga kjua'aya nganire
Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34

32 Kionga inyafi ndiya naxinanda Jerusalén, tjun Jesús tjen.
'Ba xutare kiskutsejenkun, 'ba xuta xi yak'a ko kjuakun tjen-
ngire. 'Ba Jesús kinchjat'axin nganire nga tejó xutare, 'ba
'etuts'inre nga ye'ere nijmi mé= xi ku̲ata'en. 33 'Ba kitsure:
—Tasen ñojón, naxinanda Jerusalén temangian, kioña
Ki'ndire Xuta xi'iun ku̲angantsja ngat'are xuta ngakure na'mi
'ba ko xuta chjine tse'e kjuatexuma, kui xi k'uexa nga
kjuinik'en 'ba singantsjare xuta xi bi tse'e Israel. 34 Kui= xi
kuejnuke, k'uetiajunre, kuajare 'ba sik'en; tunga kionga kjue
ján nixtjin, kjua'aya nganire.

Santiago ko Juan mi'are jngu kjuanda Jesús
Mt. 20:20-28

35 'Ba Santiago ko Juan, ki'ndire Zebedeo, kitsitiñat'are
Jesús 'ba kitsure:
—Maestru, mejénni̲ nga sik'etjusunni̲ kjuanda xi xja'ari̲.
36 'Ba Jesús tsiningiyare:
—¿Mé= xi mejénnú nga sa'a̲an ngat'a tsojon?
37 'Ba kitsingojore:
—Kionga je kuatexumai ko kjuaje, ta'e'ndeni̲ nga jngu xi
k'uejña ngate_ri xi kixi 'ba jngu xi k'uejña ngate_ri xi skjun.

38 Tunga Jesús kitsure:

—Bi 'yo jun mé= xi chjo'o. ¿A kụannu s'iu nda sja xi k'uiạ an? ¿Asa kụannu satendo ko kjuanima jotsa'en sạtendaạ an?

39 —Kụan=nị —kitsingojo ngojó.

'Ba Jesús kitsure:

—S'iu nda sja xi k'uiạ an, 'ba sạtendo ko kjuanima jotsa'en sạtendaạ; 40 tunga tsa ngate kixinạ asa ngate skjunnạ kuetsubo, bi an 'bakonạ nga sja_nuụ, tu kui= xuta xi je kis'endare nga'ndebiu kua'ere.

41 'Ba kionga xi ngite xutare kjint'e enbi, kuastike Santiago 'ba ko Juan. 42 Tunga Jesús kinchjare, 'ba kitsure:

—Jun 'yo nga xi ngakure xuta xi bi tse'e Israel 'ñu mejenre xutare, 'ba xi batexuma ko kjua'ñure tsa'en nga kjuinik'etjusun enre. 43 Tunga ngajinnu jun bi 'ba kụan. Tusa, xi mejénre nga titjun kụan ngajinnu, tjinnere kui kuatesinre xi yak'a; 44 'ba xi mejénre nga titjun kụan ngajinnu, tjinnere kui kụan chu'ndare xi yak'a. 45 Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun bi ja'e nga sạtesinre, tusa kui ja'ekatesinre xuta, 'ba tuxi sjani yojore nga k'uechjintjai nkjin xuta.

Jesús tsinda xuta ka xi Bartimeo 'mi
Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43

46 'Ba echu naxinanda Jericó. 'Ba jaskan kionga Jesús ko xutare inya'betjuni kio, nkjin xuta tjenngire. 'Ba jngu xuta ka xi Bartimeo 'mi, ki'ndire Timeo, ngandai ndiyo tijña nga tjimi'a ton chje. 47 'Ba kionga kjint'e nga je ndiba tiña Jesús tse'e Nazaret, 'etuts'inre nga kiski'ndaya:

—¡Ji Jesús, ntjere David, chanima kakunnaạ!

48 'Ba nkjin xuta jatiko tuxi k'uejñaxiuni, tunga tu ngisa= 'ñu kiski'ndaya:

—¡Ji, ntjere David, chanima kakunnaạ!

49 'Ba kio Jesús tsakasen'ñu, 'ba kitsure:

—Nukjua_ru.

'Ba kjinukjuare xuta ko 'ba kik'inre:

—Titsja_ri yojori, 'ba tisetjen, ngat'a tinchja=ri.

50 'Ba xuta ko kiskanikja'a tjiutsanga chajare, 'ba jngu fani kiskjink'a nga kitsitiñat'are Jesús. 51 'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿Mé= xi mejénri nga sa'aạn ngat'a tsiji?

'Ba xuta ko kitsingojo:

—Na'en, mejénnạ kụatsejen nganinạ.

52 'Ba Jesús kitsure:

—Kụan k'uin; tu ngat'are kjuamakjainri, je kuandai.

Ndekuini chubabiu xuta ko kuatsejenre, 'ba kitjenngi Jesús ngaya ndiyo.

11

Jesús fa'as'en naxinanda Jerusalén
Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19

1 Kionga je matiñare naxinanda Jerusalén, echu ña tjindu
Betfagé ko Betania, nga'nde xi tjindut'are tjenngi tse'e Ya
Olivo. 'Ba jaskan Jesús kitsikasen jó xutare. 2 'Ba kitsure:
—Tangiun nga'nde xi tijña nguba kio, 'ba kionga kuit-
jas'ion, xiañu jngu ki'ndi burru xi tjita'ñu, xi kje nisa
'yajín 'bejñakjare. Chjundo 'ba ndeko. 3 'Ba tsa 'yá xi
skuiningiyanu ánñu 'ba teña'anñu, "Na'ennaxu sichjen 'ba
ta'axu sja nganiri", t'in_ru.
4 'Ba kiji xutare nde, 'ba tsabe jngu ki'ndi burru xi sejñaya
ndiyo, tjita'ñut'a jngu xuntja ni'ya, 'ba kiskjenda.
5 'Ba yak'a xi tjindu kio tsiningiyare:
—¿Mé= xi teño'on? ¿Ánñu ki'ndi burru techjundañú?
6 'Ba kui kitsingojo jotsa'en kitsure Jesús; 'ba kitsa'e'ndere
nga kiko. 7 'Ba 'batsa'en ja'ekore Jesús ki'ndi burru, 'ba
yasunre tjiutsanga chajare 'ba Jesús tsak'ejñakjare. 8 'Ba 'ñu
nkjin xuta bayuju tjiutsanga chajare ngaya ndiyo, 'ba yak'a
xi tsatet'a tjiare ngijña 'ba yayuju ndiyo.
9 'Ba 'ñu kiski'ndaya xuta xi tjentitjun, 'ba ko xi tjenngire,
nga inyatsu:
—¡Ngatjas'e kjuaje! ¡Ngatatsichikunta'en Na'enchana kui xi
ndibani ngat'are ja'enre! 10 ¡Ngatatsichikunta'en kjuatexumare
xi ndiba, kjuatexuma tse'e xuta chingana David! ¡Ngatjas'e
kjuaje ngank'aa!
11 'Ba Jesús ja'e naxinanda Jerusalén, 'ba ja'as'en ña ma
ndetsin ningu; 'ba kionga je kiskutsejenndaire ngayéje xi tjin,
'etju ngani, ngat'a je kuangixun. 'Ba kiji Betania ko ngatejó
xutare.

Jesús ch'o tsure ya higo xi tsajainre tu
Mt. 21:18-19

12 'Ba kionga kuanyujun, kionga je 'etjuni Betania, Jesús
kuabojore. 13 'Ba kjin tsabe jngu ya higo xi tjinre xka; 'ba
kitsitiñat'are tuxi skueni tsa tjinre tu. Tunga kionga echu ña
sejña yabiu, tumé kisakure, tu suba xka= ngat'a bi nixtjinre tu
higo ya'a. 14 'Ba 'batsa'en kitsure ya higobiu:
—Niñajan nde ngatakjineni turi xuta.
'Ba xutare kjint'e mé= xi kitsu.

Jesús 'baxje xuta xi inyabateña tsajmi ña ma ndetsinre ningu
Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22

15 'Ba kionga ja'e naxinanda Jerusalén, Jesús ja'as'en ña
ma ndetsinre ningu 'ba 'etuts'inre nga ts'axje xi inyabateña
tsajmi kio 'ba ko xi inyabatse. Tso'otsakjan yamixare xi

tsik'antjaiyare ton xuta, 'ba ko xi inyabateña nise xi paloma 'mi; 16 'ba ni'yá nde kitsja'ndenire nga kjua'axtiu ko tsajmi ña ma ndetsinre ningu. 17 'Ba yakuya, nga kitsu:

—Enre Na'enchana tsu: "Ni'yanạ kui= xi kụan ni'ya kioña xuta xi tjin ngasun'ndebi ma fakonạ", tunga ngijore chacheje kjiño'on jun nga'ndebi.

18 'Ba kionga kjint'e enbi, ngakure na'miu 'ba ko xuta chjine kjuatexuma tsangisjai jótsa'en kụan sik'enni Jesús, ngat'a ne inyatsakjunre. Ngu ngatsi'i xuta kutsejenkun jotsa'en bakuya kui. 19 'Ba kionga je kuajñu, Jesús ko xutare 'etjuni naxinanda Jerusalén.

Kixí ya higo xi ch'o kitsure Jesús
Mt. 21:20-22

20 'Ba nga tajñu nga kuanyujun, ja'at'a tiñare ya higobiu 'ba tsabe nga je kixi ka'nda jamare. 21 'Ba kio Pedro ja'etsjenre mé= xi kuán, 'ba kitsure Jesús:

—Na'en, chutsejen, je kixi ya higo xi ch'o kik'in_ri.

22 'Ba Jesús kitsingojo:

—Ngatamakjainnu ngat'a tse'e Na'enchana. 23 Kjuakixi= xi texin_nuụ, nga tu'yañu xi kuetsure nindubi: "Chjunitjen yojori, 'ba chanikja'ajin yojori ndachikun", kụan jotsa'en nga kuetsure tsa bi jó ján kuaja inimare nga makjainre nga kụan jotsa'en nga titsu. 24 Kui kjuañu 'ba xinni_nuụ nga ngayéje xi jun xjo'o nga xuko Na'enchana, ngatamakjainnu nga je kisakunnu, 'ba sakunu. 25 'Ba kionga techuko Na'enchana, tichat'a_ru xingiu tsa mé= xi tjinnu ko kui, tuxi Na'enchana xi tijña ngank'aa 'ba nde sichat'aninu jenu ngayeje. 26 Tunga tsa bi sich'at'a_ru xuta xi ch'o tsikonu, 'ba=nde bi sichat'anu jenu Na'ennu.

Chjaningiyare Jesús 'yá= xi kitsjare kjua'ñu
Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8

27 'Ba jaskan Jesús ko xutare ja'e ngani naxinanda Jerusalén. Yejerañu Jesús tsu'ba ña ma ndetsinre ningu, kitsitiña ngakure na'miu, ko xuta chjine kjuatexuma 'ba ko xuta chingare naxinando, 28 'ba tsiningiyare:

—¿Mé= kjua'ñu xi tjinri nga 'bi teñe'en? 'Ba ¿'yá xi kitsjari kjua'ñu nga ma 'bi teñe'en?

29 'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba nde skuiningiya_nuụ tu jngusa tsajmi ngayeje; tingojonu, 'ba an 'ba xin_nuụ mé= kjua'ñu tjinnạ nga 'bi tsa'aạn. 30 ¿'Yá= xi kitsikasen Juan Bautista nga ja'ekatenda, a Na'enchana asa xuta=? Tingojonu.

31 'Ba kui jonijmiko xinkjin:

—Tsa “Na'enchana kitsikasen” kuixan, kui kuetsu=na “¿'Ba ánñu bi kuakjainninu ngat'a tse'e?” 32 'Ba ¿jó kuixan tsa xuta kitsikasen?

Ngat'a kitsakjunke xuta naxinando, ngu ngatsi'i kuakjainre nga Juan kuán jngu profeta. 33 'Ba 'bitsa'en kitsingojore Jesús:

—Bi 'yeę.

'Ba 'batsa'en Jesús kitsingojo:

—'Ba ninga an bi 'ba xin_nuų mé kjua'ñu tjinną nga 'bi tsa'aą̈n.

12

Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e nchja ch'okun xi tsa'exako uva
Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19

1 'Ba Jesús 'etuts'inre nga 'ejña kjuakusun:

—Jngu xuta 'entje tsujmi ntje xi uva 'mi, 'ba 'ench'are; 'ba kiskju'ngi jngu nga'nde ña sits'iungi uva, 'ba kiskjenitjen jngu torre nk'a tuxi sikuenda yejeni.

’'Ba jaskan kitsikeyare nangiu nchja xi mare tsa'exako uva, 'ba kui xin kiji. 2 'Ba kionga echu chanre tu, kui kitsikasen jngu chu'ndare tuxi kueki'anire nchjabiu chan xi 'bakore. 3 Tunga nchjabiu kitsuba chu'ndabiu 'ba ye'ere, 'ba tu tjejen ntsja nga kitsikasen. 4 'Ba kio xi naire nangiu kitsikasen ngani ngijngu chu'ndare; tunga nchjabiu kitsi'onre nindaku chu'ndabiu, 'ba ch'o kitsure. 5 'Ba kja'e kitsikasen ngani, 'ba kibi kjinik'en. 'Ba jaskan nkjin chu'ndare kitsikasen; tjin xi kisatere 'ba yak'a xi kjinikjesun.

6 ’'Ba tu ngijngu xuta tijña ngisare, kui xi ki'ndire fa, xi 'ñu mejénre. 'Ba xi fet'ani kui kitsikasen, nga kitsikja'etsjen: “Nchjabiu skuekun= ki'ndiną.” 7 Tunga nchja xi tsa'exako uva kitsure xinkjin: “Kibi= xi sąku yejere tsajmi xi tjinre na'enre; tusa sik'ian, tuxi tsajan kų̈anni mé= xi sakure.” 8 'Ba 'batsa'en kitsuba, 'ba kitsik'en 'ba kiskanikja'a t'axin yojore ña tjintje tsujmi ntje uvabiu.

9 ’'Ba, ¿jó mixun jun? ¿Mé= xi sa'en xi naire nangiu? Ngu kjua'etsikjesun nchjabiu, 'ba kja'e xuta sikeyare nangiu.

10 ’¿A kje 'bexkiyajíun enre Na'enchana? Nga tsu:

Ndiojo xi chjine xjo ts'axjengi,
kui= xi je kuánni ndiojo titjun.

11 Na'enchana xi 'bi kitsa'en, 'ba tu makun=na ña nga 'ya.

12 'Ba kio xuta titjun kuamejénre kitsuba Jesús, ngat'a be= nga Jesús 'ejña kjuakusunbi ngat'a tse'e kui. Tunga tsakjunke xutankjiun, 'ba kitsik'ejña tajngu Jesús 'ba kiji.

Jesús bakuya ngat'a tse'e kjua'bechjintjai
Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26

13 'Ba kjinikasen ña tijña Jesús yak'a nchja fariseo 'ba ko xutare Herodes, tuxi sikinchjani Jesús en xi kụan kuangini. 14 'Ba kui nchjabiu ja'etsure:

—Ji na'en, jịn 'ya=ni nga kjuakixi= xi sji nga bi tu enre xuta 'mini_ri 'ba nga bi tu isenre xuta 'mini_ri ngayeje, ngat'a bakuye nga ko kjuakixi ndiyare Na'enchana. ¿A tixa'nde asa bi tixa'nde nga k'uechjintjai_ra ña xuta ngakure Romano? ¿A k'uechji=ña, asa bi k'uechja?

15 Tunga Jesús be=ni kjuajó nkjainre nchjabiu, 'ba kitsure:

—¿Ánñu chen te'bejñaninuụ? Jngu ton ndenario ndekonu, tuxi skutsejenni_rạ.

16 'Ba ja'echanire jngu ton, 'ba Jesús kitsure:

—¿'Yá= tse'e isen xi kjit'a nga'e, 'ba 'yá= tse'e ja'en xi kua'indut'a?

'Ba nchjabiu kitsingojo:

—Tse'e xuta ngaku Romano=.

17 'Ba kio Jesús kitsure:

—Ngu ta'e_ru xuta ngaku Romano xi kui tse'e, 'ba ta'e_ru Na'enchana xi tse'e kui.

'Ba tu kiskutsejenkun= nchjabiu jotsa'en kitsingojo ngani Jesús.

Jesús bakuyare xuta ngat'a tse'e kjuafa'aya
Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40

18 'Ba kio yak'a nchja saduceo ja'ekun Jesús. Kui= nchjabiu tsu nga mik'en bi nde fa'ayanire; 'ba tsiningiyare Jesús:

19 —Ji na'en, 'ba tsa'en kitsi'indu xujunna Moisés: “Tsa jngu xi'in xi je tsixanko chjun kueya, 'ba tsa bi kis'ekore ki'ndi, jngu nts'e xuta xi k'ion kuixanko ngani chjun k'anbiu tuxi sjanire ki'ndi nts'e xi k'ion.” 20 Ngu jngu ndiya kis'e yatu nchja xi nts'e mani. Xi ma titjun tsixan, tunga k'en 'ba bi kis'ere ki'ndi. 21 'Ba kio xi majóni tsixanko ngani chjunbiu, tunga 'ba nde k'en ngani ngayeje 'ba bi kis'e nganire ki'ndi; 'ba nde 'ba=nde kuán ngani ko xi majánni. 22 'Ba nga yatu 'ba=kuán tsi'ire, nijnguú kis'ere ki'ndi. 'Ba jaskan 'ba nde k'en chjunbiu ngayeje. 23 Ngu, nixtjin nga kjua'aya nganire xuta, ¿'yá= tse'e kụan chjunbi ngat'a ngayatu tsixanko?

24 'Ba Jesús kitsingojore:

—Jun tjijñunu, ngat'a bi 'yo mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana ninga kjua'ñure Na'enchana. 25 Kionga mik'ion kjua'ayare, bi nde kuixanni ninga bi nde sikixanni ki'ndi nistire, ngu joni ankjele xi tjindu ngank'aa kụan. 26 Tunga ngat'are nga kjua'aya nganire xuta, ¿a kje 'bexkiyajíun xujun xi kitsi'indu Moisés ngat'a tse'e ya na'ya xi tjitijin ndi'i? Kionga Na'enchana kitsure Moisés: “An= ña na'enre Abraham, na'enre Isaac 'ba ko tse'e Jacob.” 27 'Ba Na'enchana

bi na'enre mik'en kuán, tu tse'e sani xi tjindukun; 'ba kui=
kjuañu ne 'ñu titsujñuninu —kitsu Jesús.

Jesús bakuya ñáre kjuatexuma xi ngisa tjun tijña
Mt. 22:34-40

28 'Ba ja'e jngu chjine kjuatexuma, 'ba kjint'e nga nchjabiu
inyafoyanire xinkjin, 'ba kionga je tsabe nga Jesús nda kitsin-
gojore, kitsitiñat'are Jesús 'ba tsiningiyare:

—Ngajinre ngayéje kjuatexuma, ¿ñárẹ kjuatexuma xi ngisa
tjun tijña?

29 'Ba Jesús kitsingojore:

—Kjuatexuma xi tijña titjun yejere ngayéje, kui xi
tsu: "Tasen ñojon, xuta naxinanda Israel, xi Naina kui
xi Na'enchana mani xi tu jngututu ma sani. 30 Timején
Na'enchana xi Na'enri ko ngayéje inimari, ko ngayéje yojori,
ko ngayéje kjuafa'etsjenri 'ba ko ngayéje nga'ñuri." 31 'Ba
kjuatexumabi kui= xi majóni: "Timején xingi jotsa'en nimején
yojori." Tsajain kja'e kjuatexuma xi ngisa tjun tijña tu'bani
nga ko kibi.

32 'Ba chjine kjuatexuma kitsure:

—Jun nde, na'en, 'ba= tjin. Kjuakixi= xi sji, nga tu jngututu
mani Na'enchana, 'ba nga nde tsajainni xi kja'ere. 33 'Ba
nga ña simijían Na'enchana ko ngayéje inimana, ko ngayéje
kjuafa'etsjenna, 'ba ko ngayéje nga'ñuna, 'ba nga simijían
xingia jotsa'en nimijáan yojona, kui= xi ngisa chjire tu'bani
ko ngayéje kjuatjo xi ngasun altar ti.

34 'Ba kionga Jesús tsabe nga chingabiu nda kitsingojo,
kitsure:

—Bi kjin teni_ri ña batexuma Na'enchana.

'Ba ni'yá nde manikakun nga miningiya ngisare.

Jesús miningiya 'yá ntje ndibanire Cristo
Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44

35 'Ba kionga tibakuya Jesús ngajin ndetsinre ningu,
tsiningiya:

—¿Ánñu chjine kjuatexuma tsuni nga ntjere David ndibani
Cristo? 36 Ngu ndekuini David kitsu, kionga Isennixtjintsjere
Na'enchana kitsikinchja:

Na'enchana kitsure Na'enna an:
"Teni ngate kixina,
ka'nda ngą xi bi nda ya'ari ngi ndsakui sik'endaą."

37 'Ba ¿jótsa'en Cristo ntjere David kjuendibani, nga ndekuini
David na'enna tsure?

'Ba xutankjiun tsja tjinre nga inyabasen ñojonre Jesús.

Jesús baneje chjine kjuatexuma
Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47

38 'Ba Jesús kitsu ngisa nga yakuya:

—Chutsejen_ru yojonu ngat'a tse'e chjine kjuatexuma, ngu matsjare 'betsuma ko najñu nduju 'ba matsjare nga ko kjuaxuta nikja'ayare ngajin ndetsin. 39 'Ba matsjare nga 'bendusun yaxile xi tjun inya ni'ya sinagoga 'ba nga'nde xi ngisa nda chun kja'ajin nga jngu s'i, 40 'ba kui xi kja'are ni'yare yanchjin k'an 'ba, tuxi k'ue'mota'en yojore, 'ñu tsé fako Na'enchana. Kui kjua ne tsé kjuanima kjua'axtiuni.

Jesús bakuya ngat'a tse'e ton chje
Lc. 21:1-4

41 Jngu ndiya Jesús tsek'ejña nganklain nkjin kaxa ña xinya ton chje nga tikutsejen jótsa'en inyaminya tonre xuta kio. 'Ba 'ñu tsé ton inyaminya nkjin xuta nyina. 42 'Ba kio ja'e jngu chjun k'an xi nimą 'ba 'eya ngaya jngu kaxabiu jó ton xkua xi chuba kjiya. 43 'Ba kio Jesús kinchjare xutare 'ba kitsure:

—'Ba xinkixi_nuų nga kui chjun k'an nimabi ngisa= tsé kitsja tu'bani ko ngatsi'i xi 'eya ton kaxa ton chjebi. 44 Ngu ngatsi'i tu kui xi 'bangire tsja, tunga chjunbi, ngajin kjuanimare, je kitsja yeje xi machjenre nga k'uejñakun.

13

Jesús be'e nijmi nga kuixuya ningu
Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6

1 'Ba kionga Jesús 'etjuni ngajin ndetsinre ningu, jngu xutare kitsure:

—¡Na'en, chutsejen, á tuku kunni ni'ya ya'ebi 'ba ko ndiojo ya'e xi kuandani!

2 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A techutsejen'a=ni ni'ya ya'e xi 'bi kun? Ngu nijnguú ndiojo nde s'ęnduxjonenire xinkjin. kuixungi yeje.

Jesús bakuya mé= xi tjun kųan kionga kjue ngasun'ndio
Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24

3 'Ba jaskan kiji tjenngi tse'e Ya Olivo, xi tijña ngubare ningu. 'Ba Jesús tsik'ejña, 'ba Pedro, Santiago, Juan, 'ba ko Andrés tsiningiyat'axinre:

4 —'Ba t'innii, ¿kjia'á nga 'bi kųan, 'ba mé= chųbą xi s'ę kionga je k'uetjusun yeje kibi?

5 'Ba Jesús 'etuts'inre nga kitsure:

—Chutsejen_ru yojonu, nga tu'yá ngat'ejñunu. 6 Ngat'a ne nkjin xi kjua'e ko ja'ennąa 'ba kuetsu: “An= ñą xi Cristo”; 'ba nkjin xuta k'uejñure.

7 ’'Ba kionga jun kjuinu'yo nga i nga jaan tjin kjuachan, 'ba kionga xuta kue'e nijmi kjuachan xi tjima, bi kun, ngat'a tjinne=re nga 'ba kųan; tunga kje kjuejin ngasun'ndebi ya'a.

8 Ngat'a naxinanda skjanko kja'e naxinanda, 'ba chikun skjanko kja'e chikun; 'ba ne nkjin nga'nde s'ę chon, 'ba ko kjindia. Ngayéjebi tu kui= xi sa'e 'betuts'inre kjuanima xi s'ę.

9 ''Nde jun chutsejenni_ru yojonu; ngat'a ngixkun xutaxa= kuinikasennu, 'ba kuajanu ngaya ni'ya sinagoga. 'Ba nga tu ngat'a tsa'an= nini ngixkun chikun 'ba ngixkun rey kuekision, tuxi sikixiñu ngat'a tsa'an. 10 Ngu tjinnere kjuinikja'axtiuya farani titjunre enre Na'enchana ngatsi'i naxinanda xi tjin. 11 'Ba kionga xuta kjua'ekja'anu 'ba nga ngixkun xutaxa singantsjanu, bi nikjo mé= en xi kuixun. Tusa tixun mé= en xi kua'enu kui chubabiu; ngat'a bi jun kjuinukjuo, tu Isennixtjintsjere Na'enchana xi kuinchja. 12 'Ba xi nts'e fo singantsja nts'e nga kjuinik'en, 'ba xi na'en ma singantsja ki'ndire; 'ba xi ki'ndi ma ndekui skjankoni xichare 'ba sa'en nga kjuinik'en. 13 'Ba tu ngat'anạ= nini kụastike tsi'inu xuta; tunga xi xukjuakore ka'nda ngạ kjuet'a, kui xi k'uangi.

14 'Kjua'e xi ch'otjin xi sa'en nga tu jaan xiare nga'ndetsjere Na'enchana, 'ba xio nga sejña ña bi 'bakore nga sạsen ¿'ba xi ti'bexkiya kui enbi ngatamankjinre?, kui nixtjinbiu ngatsi'i xi tjindu nangi Judea ngatanga ña tjin nindu. 15 'Ba ngatsi'i xi tjindu ngatsja ndaba, bi ngat'etukajen nga kjua'as'en ndaba tuxi kjua'ekja'ani mé= xi tjinre; 16 'ba xi ngijña titsa'exa, bi ngatjendiba ndaba tuxi kjua'ekja'ani najñure. 17 ¡Nimaxunini yanchjin xi titsuya'more asa inyatsikaki ki'ndire kui nixtjinbiu! 18 Chja'a_ru jun Na'enchana nga bi nixtjinre nch'an nga 'ba ngatjama; 19 ngat'a 'ñu tsé kjuanima s'ę kui nixtjinbiu joni xi kje nisañajanni 'yare, 'ndani ngạ Na'enchana kitsinda kui ngasun'ndebi ka'nda nganda'e, 'ba xi niñajani nde s'ẹni. 20 'Ba tsa Na'enchana bi sichuba kui nixtjinbiu, tu'yá k'uangi; tunga je kitsichuba nixtjinbiu Na'enchana nga tu kjuanda tse'e xuta xi je kiskja'ajin.

21 'Kui nixtjinbiu tsa tjin xi kuetsunu: "Chutsijon, nga'e tijña Cristo", asa kuetsunu: "Chutsijon, ngajaan tijña", bi ngatamakjainnu. 22 Ngat'a nkjin= kjua'e xi Cristo kuetsure yojore tunga bi kui ni. 'Ba kjua'e xi profeta kuetsure yojore tunga bi kui ni; 'ba kui sa'en nkjin chụbạ ko kjuakun tuxi k'uejñunire xuta, 'ba tsa kụan, ka'nda xi je Na'enchana kiskja'ajin. 23 Tunga chutsejen_ru yojonu jun ngat'a je 'ba texintitjun_nuụ ngayejebi.

Nixtjin nga kjua'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun
Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36

24 'Tunga kui nixtjinbiu, kionga je kjua'a kjuanimabiu, s'ę jñu tsu'biu, 'ba na'enso bi nde sjani ndi'ire, 25 'ba niñu kuixungini ngank'aa, 'ba nga'ñu xi tjin ngank'aa kjuatse.

26 'Ba kio xiare Ki'ndire Xuta xi'iun, nga tjindibajin yufi ko
'ñu tsé kjua'ñu 'ba ko kjuaje. 27 'Ba kio sikasen ankjelere,
nga sikinyaku xuta xi je kiskja'ajin ngayéje ngasun'ndio,
ka'nda nga'nyukjinre ngasun'ndebi 'ba ka'nda nga'nyukjinre
ngank'aa.

28 'Ngatjamanu kjuakusun ngat'a tse'e ya higo: Kionga je
'betju nganire nts'en tjiare yo, 'ba kja'e xka 'betju nganire, je
'yo nga nixtjinre chundaba matiña. 29 'Ba nde 'ba= tsa'ennire,
kionga je xio nga 'ba tjima, ngatja'yo nga Ki'ndire Xuta xi'iun
je sejñaxtiu xuntja ni'ya. 30 'Ba xinkixi_nuu̱, nga k'uetjusun
yeje mé= xi texia̱n kionga kje fesunjín xuta xi tjin nganda'e.
31 Ngank'aa 'ba ko t'anangiu kjuet'a, tunga enna̱ bi kjuet'a.

32 'Tunga mé= nixtjin 'ba mé= chuba nga 'ba ku̱an, tu'yá
be, ninga ankjele xi tjindu ngank'aa, 'ba ninga Ki'ndire
Na'enchana. Tu Na'enchana sani xi be.

33 ''Ba kui= kjuañu, tetsubachunñu, 'ba nda tikuendo yo-
jonu, ngat'a bi 'yo kjia'á=ñu nga 'bi ku̱an. 34 Joni jngu xuta
xi je mejen kuaje kja'e naxinanda, 'ba kionga 'betju ndaba
tsike'nda xuta chu'ndare nga ngatatsikuenda ndaba, 'ba nga
jngu jngu chu'ndare jngu xa tsjare, 'ba tsure chu'ndare xi
tsikuenda xuntja ni'yo nga ngat'ejñakun. 35 'Ba kui= kjuañu
tetsubachunñu, ngat'a bi 'yo kjia'á= nga kjua'e xi naire ni'yo,
a nga tjima'ña=, a nga masen nistjen=, a kio=nga kji'nda
chaxicha, asa kio=nga je tjis'e isen. 36 Tetsubachun, tuxi
bi tetsjujñafeñu kionga tukjia'a kjua'e xi naire. 37 Mé xi
texin_nuu̱ jun, 'ba= xin tsi'i_ra̱: Tetsubachun —kitsu Jesús.

14

Kionga chubayare nga kjuinduba Jesús
Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53

1 'Ba tu ngijó= nixtjin chaja ngisa nga s'e̱ya s'i pascua kionga
chine niñuxtila xi tsajainre na'yu san. 'Ba ngakure na'mi 'ba
ko chjine kjuatexuma inyamangisjai ndiyare jótsa'en ku̱an
suba'moni Jesús, 'ba sik'en. 2 Ngu tsure xinkjin:

—Bi ngajinre s'iu kjuinduba, tuxi bi sisi'ani xutankjiun.

Jngu chjun 'bestenjunre nanda xi ixi jen Jesús
Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8

3 'Ba kionga Jesús tijña naxinanda Betania, nga ndaba
Simón, xi xuta chi'in fe'ndujun 'mire; yejerañu Jesús tijñat'a
yamixo, ja'e jngu chjun xi ya'a jngu lameta xi alabastro nini.
Kui= lametabiu kjitse nanda xi suba naxu nardo 'bejunire 'ba
xi ne chjire. 'Ba chjunbiu yakjan lameto 'ba kio 'estenjunre
nindaku Jesús nandabiu. 4 'Ba yak'a xuta xi tjindu kio kuak-
janre, 'ba kitsure xinkjin:

—¿Ánñu tu 'ba tsa'en kitistentonni nandabi? 5 Kui kjua nga
ts'axtiu ján sientu ton denario chjire tsa kisateña tsakaiñu, 'ba
kuán kitsa'ere xuta nɨmą tonbiu tsakaiñu.
'Ba jatiko chjunbiu.
6 Tunga Jesús kitsu:
—Bi 'ba 'mi_ru; ¿ánñu tenistini_ru? Nda= tjin mé=
xi kitsikoną. 7 Ngat'a xuta nɨmą tu i= tjindujinntsjainu,
'ba kụan kuiseko tu kjia'añu nga mejénnú; tunga an bi
nga'e kuatejñajinntsjai_nuụ. 8 Kui= chjunbiu kitsa'en= mé=
xi kuán xi kitsa'en; nde nganda'e=ni je kitsikja'ajnda ixi
titjun yojoną ngat'a s'ẹyanijin=ñą. 9 'Ba fa texinkixi_nuụ,
nitu ñañu nga'ndere ngasun'ndio ña kjua'axtiuya en ndare
Na'enchana, 'ba=nde kjuinukjua mé= xi kitsa'en chjunbi, 'ba
'batsa'en kjuinikja'etsjenya —kitsu Jesús.

Judas tsingantsja Jesús
Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6

10 'Ba Judas Iscariote, jngu xutare xi tejó, kikun ngakure
na'miu tuxi singantsjanire Jesús. 11 'Ba kionga na'miu
kjint'ere, se kuatsja=re, 'ba kitsure nga sjare ton. 'Ba Judas
'etuts'inre nga tsangisjai mé= fa chụbą xi ngisa nda nga
singantsja Jesús.

Jesús kjen ko xutare
Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26

12 Nixtjin nga 'etuts'inre s'i pascua kionga chine niñuxtila xi
tsajainre na'yu san 'ba nga nik'en chutsanga tse'e s'iu, xutare
Jesús tsiningiyare:
—¿Ñáñu mejénri nga kuek'endai xi xina nga s'i pascua?
13 'Ba kio Jesús kitsikasen jó xutare 'ba kitsure:
—Tangiun naxinanda jan. 'Ba kio skajiun jngu xuta xi jngu
nisa nanda ya'a. Kui= tangintjenngiu. 14 'Ba kioña kjua'as'en,
'ba t'in_ru xi naire ni'yo: "'Bi titsu Nainɨ: ¿Ñáre nga'ndeñu nga
kuakjenkuą xutaną kionga kuechjijñiɨ s'i pascua?" 15 'Ba kio
kui kuakunu jngu nga'nde teya xi je tijñanda 'ba xi ngank'are
ni'yo tijña. Kio t'endo xi xina.
16 'Ba xutare 'etju 'ba kiji naxinanda jan. 'Ba 'ba fa tsa'en
kuasjaire jotsa'en ja'ba je kitsure Jesús. 'Ba kio 'enda xi
skinejñu s'i pascua.
17 'Ba kionga je tjima'ña, Jesús 'ba ko nga tejó xutare ja'e
nga'ndebiu. 18 'Ba yejerañu kionga inyakjent'a yamixo, Jesús
kitsu:
—'Ba fa xinkixi_nuụ nga jngu ñu jun xi ñatjen tikjenkoną,
kui= xi singantsjaną.
19 'Ba xutare kuabare, 'ba 'etuts'inre nga tsiningiyare nga
jngu jngu:

—¿A an= ña?

20 —Jngu xi tejó mañu, kui= xi ndekuini tiba titsika'nyijinni niñuxtilare nga ko an —kitsingojore Jesús—. 21 Ngat'a tjinnere 'ba kuanre Ki'ndire Xuta xi'iun jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ngat'are kui. Tunga nimaxuni xi singantsja kui. Tusa ngisa nda kuánre tsa bi kitsin.

22 'Ba yejerañu inyakjenjñu, Jesús kiskjebe niñuxtilo 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsijoya 'ba kitsjare xutare nga titsu:

—Chjubio. Yojonạ=bi.

23 'Ba jaskan kiskjebe=ni jngu chutsin. 'Ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsjare xutare ngayeje. 'Ba ngatsi'i kits'i. 24 'Ba Jesús kitsure:

—Kibi= xi jinnạ xi tse'e kjua xatse xi ti'bendakoni Na'enchana ko xutare. Kui= xi ne nkjin xuta tistenntjainire. 25 'Ba fa xinkixi_nuụ nga bi nde binu k'uiñạ ka'nda nixtjin nga binu xatse k'uiạ ña batexuma Na'enchana.

Jesús be'e nijmi nga Pedro kuetsu nga bi xutare kuán
Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38

26 'Ba kionga je kise jngu son xi tse'e Na'enchana, kiji tjenngi tse'e Ya Olivo. 27 'Ba Jesús kitsure xutare:

—Ngatsi'u sichajañu kjuamakjainnu ngat'a tsa'an; ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enna: "Sik'íạn xi tsikuenda chutsango, 'ba kui tuchuña k'uetsumaba." 28 Tunga kionga kjua'ayanạ an, kjuititjun_nuụ nangi Galilea.

29 'Ba Pedro kitsure:

—Nisi ngatsi'i sichaja kjuamakjainre, an bi sichajaạ.

30 'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba fa xinkixirạ nga ndekuini nistjenbi, kionga kje kji'ndajín chaxicha xi majóni ndiya, ji je ján ndiya kisji nga bi xutanạ kuáin.

31 Tunga Pedro tojo 'ba= kitsu ngisa:

—Nisi tsa kueyakorạ, bi xiạn tsa bi xutari kuán.

'Ba 'ba= kitsu ngatsi'i xutare ngayeje.

Jesús fako Na'enna ña Getsemaní 'mi
Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46

32 'Ba jaskan echu jngu nga'nde xi Getsemaní 'mi.

—Tetsubo nga'e yejerañu an tefikjakuaạ Na'enchana —kitsure Jesús xutare.

33 'Ba Jesús kiko Pedro, Santiago 'ba ko Juan, 'ba 'etuts'inre nga 'ñu ba kis'ere 'ba 'ñu kuafore. 34 'Ba kitsure xutare:

—Kjuaba kitsejin inimanạ joni tsa kui xi je sik'ennạ. Tetsubo nga'e, 'ba tetsubachun.

35 'Ba 'batsa'en Jesús kiji ngubare, 'ba kio tsak'ejña tsindi 'nda t'anangiu, 'ba tsi'are Na'enchana tsa kuạn

kjua'at'axinre chu̱ba̱ nga kjua'a kjuanima. 36 Kionga Jesús tifako Na'enchana tsu:

—Abbá Na'en, ji xi mari ña'an yeje tsajmi; tik'ejñat'axinnaa̱ kjuanimabi, tunga ngatjama jotsa'en mejénri ji, 'ba bi jotsa'en mejénna̱ an.

37 'Ba jaskan Jesús jendiba ngani ña tjindu xutare, 'ba kjiyufe nga echu; 'ba kitsure Pedro:

—Simón, ¿a tetsjujñafe=ni? ¿A nijnguú chu̱ba̱ kichukjuari nga tsikenichin? 38 Tetsubachun 'ba chja'a_ru kjuanda Na'enchana, tuxi bi xut'ayakoninú. Inimanu je tijñanda=, tunga yojonu inda ngisa.

39 'Ba kio Jesús kikjako ngani Na'enchana, 'ba ndekuini en kinchja ngani. 40 'Ba kionga jendiba ngani nde, je kjiyufe ngani xutare ngat'a nijño inya'bechja tuxkun. 'Ba bi nde beni mé= xi singojore. 41 'Ba 'batsa'en, ja'e ngani Jesús xi majánni ndiya, 'ba kitsure:

—¿A tojo tetsjujñafe=ñu 'ba tenikja'aya=ñu? Ngat'e nde, je ja'e chu̱ba̱ nga Ki'ndire Xuta xi'iun ku̱angantsjare xuta je. 42 Tisetjion, tangian nde. Chutsijon, je ndiba tiña xi singantsjana̱ an.

Kionga fa'echja'a Jesús
Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11

43 'Ba nde sa'e= tinchjani Jesús kionga tukjia'a ja'e Judas, jngu xutare xi tejó, 'ba ja'e ne nkjin xuta xi kitsikasen nchja ngakure na'miu, ko chjine kjuatexuma 'ba ko xuta chinga. 'Ba xutankjiun kicha= ko ya= ya'a nga ja'e. 44 'Ba Judas ja'ba je inya'a titjun nchjabiu nga kitsure:

—Kui xi k'uendsu'aa̱, kui=biu; nda tjindubo nga kueko.

45 'Ba kionga ja'e, tu Jesús fani kitsitiñat'are.

—Na'en —kitsure 'ba 'endsu'a.

46 'Ba kio xutankjiun kitsuba'ñu Jesús.

47 Tunga jngu xutare Jesús xi sejña kio ts'axje kichare 'ba tsatet'a ñojon chu'ndare na'mi titjun. 48 'Ba Jesús tsiningiyare xutankjiun:

—¿Ánñu ko kicha ko ya kich'añu nga ja'echja'anu̱u̱, joni tsa jngu chacheje kuáa̱n? 49 Nyujun nyujun tsakatejñajinntsjai_nu̱u̱ nga yakuya ngajin ndetsinre ningu, 'ba niñajanni kjindubanu̱u̱. Tunga 'bi tjima tuxi k'uetjusunni jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana.

50 'Ba ngatsi'i xutare Jesús tsanga 'ba kitsik'ejña tajngu.

51 Tunga jngu chana'en xi tjenngire, tu jngu najñu ts'atjijunre yojore, 'ba kui xi kitsuba nchjabiu; 52 tunga chana'enbiu kitsuntjin najñure, 'ba tu tsanga kjisti=.

Jesús ngixkun xuta xa titjun Judío
Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24

53 'Ba 'batsa'en kichani Jesús ngixkun na'mi titjun; 'ba kio
kuañajan ngatsi'i ngakure na'miu, tse'e xuta chingo 'ba ko
tse'e chjine kjuatexumo. 54 'Ba Pedro kjin kitjenngini Jesús
ka'nda ngandetsin ndaba na'mi titjun, 'ba nchja xi tsikuenda
kio tsik'ejñajinre. 'Ba kio kitsi'isure yojore t'a ndi'u.

55 'Ba kiongakure na'miu 'ba ngatsi'i xuta xo tsangisjai jngu
xuta xi skaninejere Jesús, tuxi sjani en nga kjuinik'en; tunga
bi kuasjaire. 56 Ngat'a ninga nkjin xi inyakaninere en ndesu
Jesús, bi kjimangusun enre. 57 'Ba yak'a tsikinya nduju 'ba
kiskaninere en ndesu, nga inyatsu:

58 —Jin kjinu'ya_ri nga kitsu xutabi: "An sikixuya=ña
ningubi xi tu xuta kitsinda, 'ba ján nixtjin skjenitjen ngañaa
jngu xi bi xuta tsinda."

59 Tunga ninga 'ba= tsa'en kjimangusun enre.

60 'Ba kio na'mi titjun tsisetjen ngamasenre ngatsi'i, 'ba
tsiningiyare Jesús:

—¿A tumé singuaje ngat'are mé= xi inyakaninejeri?

61 Tunga Jesús xiu tsik'ejña, 'ba nijnguú en kitsingojo. 'Ba
na'mi titjun tsiningiya nganire:

—¿A ji= ni Cristo, xi Ki'ndire Na'enchana?

62 'Ba Jesús kitsingojo:

—Jun, an= ña. 'Ba xia=ñu Ki'ndire Xuta xi'iun nga tijña
ngate kixire Na'enchana xi tjinre kjua'ñu, 'ba nga yufi
kjuendibajinni ngank'aa.

63 'Ba kio na'mi titjun 'ejnda najñure tuxi kji'yanire nga 'ñu
ch'o kis'ere inimare, 'ba kitsu:

—¿Jótsa'en kuachjen ngisana xi skaninejere? 64 Je kjinu'yo
nga ch'o kitsu ngat'a tse'e Na'enchana xutabi; ¿jó mixun?

'Ba ngatsi'i kuangusun enre nga Jesús tjinre je 'ba nga
tjinnere kueya.

65 'Ba yak'a nchjabiu 'etuts'inre nga 'etiajunre Jesús, 'ba
'e'mo nkjain 'ba ye'ere.

—Ji xi profeta 'mi_ri yojori, 'ba t'innii, ¿'yá= xi ye'eri
nganda'e nde? —kitsure.

'Ba nchja xi tsikuenda kio nkjain Jesús tso'ojin.

Pedro tsu nga bi xutare Jesús kuán
Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29

66 'Ba nga Pedro tijña ngi ni'yo, ja'e jngu chjun chu'ndare
na'mi titjun; 67 'ba kionga chjunbiu tsabe Pedro nga t'a ndi'u
tijña nga titsi'isure yojore, kitsure nga kiskutsejen'a:

—Ji 'ba=nde Jesús tse'e Nazaret tsikitjajmekue ngayeje.

68 Tunga Pedro 'e'mota'en yojore, nga kitsu:

—Junjun. Bi 'bexkuan, 'ba bi mankjinna mé= xi tesji.

'Ba Pedro 'etjuuni kio 'ba kiji ña tijña xuntja ngandetsin. 'Ba kio kiski'nda jngu chaxicha. 69 'Ba chjun chu'ndabiu tsabe ngani Pedro 'ba 'etuts'inre nga ye'ere nijmi xuta xi yak'a:

—Kui xutabi jngu xi tsak'ajmeko jmibiu.

70 Tunga Pedro nde 'e'mota'en ngani yojore. 'Ba sangutjun, xuta xi tjindu kio nde 'ba= kitsu nganire:

—Kjuakixi= nga Jesús tsikitjajmetjenngi_ri, ngat'a Galilea tsiji ngayeje.

71 'Ba 'batsa'en Pedro 'etuts'inre nga ch'o kitsu, nga kitsik'axki ngat'are Na'enchana:

—Bi 'bexkuạn xuta xi te'mi_ru —kitsu.

72 'Ba ndekuini chubabiu kiski'nda ngani xi majóni ndiya chaxicho. 'Ba kio Pedro ja'etsjenre mé= xi ja'ba je kitsu'inre Jesús nga kitsure: “Kionga kje kji'ndajín chaxicha xi majóni ndiya, ji je ján ndiya kisji nga bi xutaṇa kuáin.” 'Ba kionga Pedro ja'etsjenre enbi, kiski'nda.

15

Jesús chaninejere ngixkun Pilato
Mt. 27:1-2, 11-31; Lc. 23:1-5, 13-25; Jn. 18:28–19:16

1 Kionga je kis'e isen, kionga je joyare nga kuañajant'are xinkjin ngakure na'miu ko xuta chingare naxinando, ko chjine kjuatexuma 'ba ko ngatsi'i xuta xa xi yak'a, tjita'ñure nga kiko Jesús 'ba kitsingantsjare Pilato. 2 'Ba Pilato tsiningiyare Jesús:

—¿A ji= ni reyre xuta judío?

—Ji je 'ba kisji —kitsingojore Jesús.

3 'Ba ne nkjin tsajmi kiskaninejere ngakure na'miu. 4 'Ba kui= kjuañu Pilato tsiningiya nganire:

—¿A bi singuaje? ¿Jó sji ngat'a tse'e nga 'ba tuku kji'i tsajmi xi inyabangiri?

5 Tunga Jesús nijnguú en kitsingojo ngisa; 'ba kui= kjuañu Pilato tu 'ba= kuánnire.

6 'Ba xki nu xki nu nga s'i pascua, Pilato tsik'ejñandai jngu xuta xi kjiyuya nduya, xi skui'a xuta naxinanda. 7 'Ba kui nixtjinbiu jngu xuta xi Barrabás 'mi kjiya nduya ko nchja xi ñatjen kiskjanko Roma 'ba kitsik'en xuta. 8 'Ba kio ja'e xutankjiun 'ba 'etuts'inre nga tsi'are Pilato nga ngatatsa'en jotsa'en ngantsjai nga s'i pascua. 9 'Ba Pilato kitsingojore:

—¿A mejénnú nga reyre xuta judío sik'ejñandai_nuụ?

10 'Ba 'ba kitsu Pilato ngat'a kuankjinre nga ngakure na'miu tu kjuaxin kakun= nini nga kitsingantsja Jesús. 11 Tunga ngakure na'miu ja'ba je inya'a xutankjiun nga tusa Barrabás skui'are nga sik'ejñandaire. 12 'Ba Pilato kitsingojore:

—¿Mé= xi mejénnú nga sikuạ xuta xi reyre xuta judío 'mi_ru?

13 —¡Kru tjat'ai! —kitsu nga inyakji'ndaya xutankjiun.

14 —Tunga ¿mé= kjua xi ch'otjin xi kitsa'en kui? —kitsingojo Pilato.

Tunga xutankjiun ngisa 'ñu kiski'ndaya 'ba kitsu:

—¡Tjat'ai kru!

15 'Ba Pilato mejénre nga tsja s'ere xutankjiun, kui= kjuañu Barrabás kitsik'ejñandainire; 'ba jaskan 'exa nga s'ẹ̱re Jesús 'ba kitsingantsja nga sẹt'a kru.

16 'Ba kio chasoldadu kiko Jesús ngajin ndetsinre ni'ya masen xi ni'ya pretorio 'mi, 'ba kinchjare xinkjin xi yak'a. 17 'Ba ngatsi'i kitsikaja Jesús jngu najñu nduju kuán, 'ba kitsinda corona xi na'ya nini xi 'esunre nindaku. 18 'Ba jaskan 'etuts'inre nga kitsite'ndare:

—¡'Nda na'en, xi reyre xuta judío!

19 'Ba ko jngu yanaxu tso'ontjainire nindaku Jesús, 'ba 'etiajunre 'ba tsikinyaku'nchin joni tsa bekun. 20 'Ba jaskan nga je 'batsa'en tsejnuke Jesús, ts'axje nganire najñu kuánbiu 'ba nde najñure= kitsikaja ngani. 'Ba 'etjuko tuxi kuat'ani kru.

Jesús s'et'a kru
Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27

21 'Ba jngu xuta xi tse'e Sirene xi Simón 'mi, xi na'enre Alejandro ko Rufo, jendibani ngijña; 'ba kionga tifa'a kio, kitsa'ene kjua'ñure tuxi k'uanijinkoni krure Jesús.

22 'Ba kio kiko Jesús jngu nga'nde ña Gólgota 'mi. (En xi tsunire: nga'ndere nindaku mik'en.) 23 'Ba kitsa'ere binu xi ko mirra ts'atjijin nga k'ui tsakaiñu, tunga Jesús bi kits'i. 24 'Ba 'batsa'en kiset'a kru. 'Ba chasoldadu kitsiskayani najñure Jesús, tuxi skueni ñáre xi k'uakore. 'Ba 'batsa'en kitsika'bire xinkjin najñure Jesús.

25 'Ba chụbạ ñajan nga tajñu nga kiset'a kru. 26 'Ba jngu yate kua'indut'a mé= kjua kjinik'enni. "Reyre xuta judío" tsu xi kua'indut'a yatebiu. 27 'Ba jó chacheje ñatjen kiset'ako kru Jesús, jngu ngate kixire 'ba jngu ngate skjunre. 28 'Ba kuajngu enre Na'enchana xi tsu: "'Batsa'en xiakun joni xuta xi bi nda tsa'en."

29 'Ba xuta xi inyafa'a kio ch'o inyatsure Jesús nga inyatsik'atji nindaku:

—¿A ji= ni xi sikjekjue ningu 'ba nga ján nixtjin xjunitjen ngani? 30 Tik'angi yojori 'ba t'etukajent'ai kru —kitsure.

31 'Ba 'ba=nde tsa'en tsejnuke ngakure na'miu 'ba ko chjine kjuatexumo ngayeje, nga inyatsure xinkjin:

—Kui kitsik'angi kja'e xuta, tunga bi mare tsik'angi yojore.
32 Ngat'etukajent'a kru nganda'e tsa kui xi Cristo, 'ba tsa kui
xi reyre xuta tse'e Israel tuxi xiaña 'ba kụakjainnina.
'Ba nchja xi kjiyut'ako kru Jesús 'ba=nde ch'o kitsure.

Jotsa'en k'en Jesús
Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30

33 'Ba kionga kuanyusen, kuajñu ngayéje ngasun'ndio
ka'nda ngạ chuba ján nga kuangixun. 34 'Ba ndekuini
chubabiu 'ñu kiski'ndaya Jesús:
—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —kitsu. (En xi tsunire: Ji
Na'en, ji Na'en, ¿ánñu kjinikumaninaạ?)
35 'Ba yak'a xuta xi inya kio, kjint'e 'ba kitsure xinkjin:
—Tasen ñojón, profeta Elías tinchjare.
36 'Ba 'batsa'en tsangatsanga jngu xuta xi sejña kio, 'ba jngu
tsanga kitsika'nyini ko binu xi je san, 'ba jngu yanaxu 'eku 'ba
kitsitiñat'are Jesús tuxi k'uini, nga kitsu:
—Tejño; xutsijan tsa Elías kjua'ek'ajent'a kru.
37 Tunga Jesús 'ñu kiski'ndaya, 'ba k'en. 38 'Ba jó ya kuán
najñu xi kitjenchja nga'nde xi 'ñu tsje tse'e ningu, jendiba-
jenni 'nda ngank'are ka'nda ngi'ndere nga kitijndajen. 39 'Ba
ngakure chasoldadu xi ngankjain Jesús sejña, kionga tsabe
jotsa'en k'en, kitsu:
—Kjuakixi= nini nga kui xutabi Ki'ndire Na'enchana.
40 'Ba=nde kio inya yak'a yanchjin xi kjin inyakutsejenni;
'ba xi inya ngajinre yanchjinbiu María Magdalena=, María
nare Kuse ko Santiago xi ma ki'ndiu, 'ba ko Salomé. 41 Kui=
yanchjinbi kitjenngi Jesús 'ba tsikinyako kui, kionga tijña
nangi Galilea. 'Ba=nde inya ngisa nkjin yanchjin kio xi ñatjen
ja'eko Jesús naxinanda Jerusalén.

Kionga kis'eyanijin Jesús
Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42

42 'Ba kui nixtjinbiu nga s'endunda tsajmi xi machjen s'iu,
ngat'a je matiña nixtjin nga nikja'aya. 'Ba kionga je tjima
ngixun, 43 ja'e Kuse tse'e Arimatea. Kui= jngu ngakure xuta
xa xi 'ba nde tikuyare nixtjin kionga kuatexuma Na'enchana.
'Ba kui 'enere yojore nga kikun Pilato 'ba tsi'are yojore Jesús.
44 'Ba tu 'ba= kuánre Pilato nga ngutjun fani k'en Jesús, 'ba
kinchjare ngakure chasoldadu 'ba tsiningiyare tsa je k'en.
45 'Ba kionga je ngakure chasoldadu ye'ere nijmi nga je k'en,
Pilato kitsingantsjare yojore Jesús Kuse. 46 'Ba kio Kuse tsatse
jngu najñu tjibe, 'ba ko najñubiu kitsik'atjijunni yojore Jesús
kionga je ts'ajent'a kru. 'Ba jaskan kik'eyanijin jngu tsju xi
tixa xi kuandat'a naxiu, 'ba kiskanitikja jngu ndiojo tse xi

'extiuchjakoni tsju. 47 'Ba María Magdalena, 'ba ko María, nare Kuse nde, inyakutsejen ña kis'ejña yojore Jesús.

16

Jesús fa'ayare ngajinre mik'en
Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10

1 'Ba kionga je ja'a nixtjin nga nikja'aya, María Magdalena, ko María nare Santiago, 'ba ko Salomé, tsatse nanda xi ixi jen tuxi kuetsikajunni yojore Jesús. 2 'Ba nixtjin xi 'betuts'innire semana, kionga 'ñu tajñu ngisa, kiji ña tijña tsjure Jesús, nde sa'e= 'etjuni tsu'biu.

3 —¿Yá= tsé xi skja'axinna ndiojobi xi tijñaxtiuchja tsjure? — inyatsure xinkjin.

4 Tunga kionga kiskutsejen, tsabe nga kui ndiojobiu xi ne 'ñu tse je tijñat'axin. 5 'Ba kionga ja'as'en tsjure Jesús, ngate kixire tsju tsabe jngu chana'en xi yaja najñu nduju xi tiba kji'i; 'ba yanchjinbiu kitsakjun. 6 Tunga chana'enbiu kitsure:

—Bi kun; Jesús tse'e Nazaret xi teminyisjo xi kiset'a kru, bi nga'e tijña. Je ja'ayare. Chutsijon nga'nde ña kjinikajña. 7 Tunga tangik'e_ru nijmi xutare, 'ba ko Pedro: "Kui= tifi-titjunnu nangi Galilea; 'ba kio xio kui jotsa'en nga ja'ba je kitsunu Jesús."

8 'Ba kio mangatsanga 'etju yanchjinbiu tsju, ngat'a se inyafatsekun=. 'Ba tu'yá ye'ere nijmi ngat'a inyatsakjun.

Jesús matsejenre María Magdalena
Jn. 20:11-18

9 'Ba jaskan nga ja'ayare Jesús, kionga tajñu nixtjin xi 'betuts'inre semana, titjun María Magdalena kuatsejenre, xi ts'oxjejinre yatu isennixtjin xi bi nda. 10 'Ba María Magdalena kike'ere nijmi xuta xi ñatjen tsik'etsumako Jesús, xi ba tjindu 'ba inyakji'nda. 11 Tunga kionga kjint'e xutabiu nga Jesús tijñakun, 'ba nga chjunbiu kitsitsejenre yojore, bi kuakjainre.

Jesús tsitsejenre yojore jó xutare
Lc. 24:13-35

12 'Ba jaskan kja'e tsa'en, kitsitsejenre yojore Jesús jó xutare xi ngijña inyafi. 13 'Ba kui ja'eke'e nganire nijmi xuta xi yak'a; tunga kui bi kuakjain nganire ngayeje.

Jesús 'bexare xutare
Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23

14 'Ba jaskan tuchan Jesús kitsitsejen nganire yojore ngate-jngu xutare, yejerañu tjindut'a yamixo; 'ba Jesús jatiko ngat'a bi kuakjainre 'ba titsujñu ngisare, ngat'a bi kuakjainre mé= xi ye'ere nijmi xuta xi ja'ba je tsabe nga ja'ayare kui. 15 'Ba Jesús kitsure:

—Tangiun ngayéje ngasun'ndio, 'ba t'e_ru nijmi en ndare
Na'enchana ngatsi'i xuta xi tjin. 16 Xi kụakjainre 'ba satenda,
kui= xi k'uangi; tunga xi bi kụakjainre, kui= xi xaninejere.
17 'Ba xi kụakjainre sa'en= kjuakunbi: Nga ko ja'ennạ k'uaxje
isennixtjin xi bi nda; 'ba kja'e en kuinchja ngayeje; 18 'ba
subaya ntsja tjiuye, 'ba tsa k'ui tsajmi xi sik'enre, tumé sikore;
'ba kuanere ntsja xuta xi sefesun 'ba kụanda —kitsu Jesús.

Jesús mijin ngank'aa
Lc. 24:50-53

19 'Ba jaskan nga Na'enna Jesús jako xutare, tsijin ngank'aa,
'ba ngate kixire Na'enchana tsik'ejña. 20 'Ba xutare Jesús
'etju, nga kitsikja'axtiuya en ndare Na'enchana jo kji'i nga-
sun'ndio. 'Ba Na'enna tsakaseko, 'ba kitsa'en kjuakun, tuxi
xianire nga kjuakixi= en xi inyatsu xutare.

En nda ngat'a tse'e Jesucristo jotsa'en kitsi'indu
SAN LUCAS

Lucas tsi'indure Teófilo

1 Ngu 'ñu nkjin xuta kuamejénre tsja fani tsa'en si'indu mé= xi Na'enna kitsa'en ngajinn̲i, 2 jo fa tsa'en yakuyan̲i xi 'ndani nga tuts'inre ko fa tuxkun tsaben̲i̲ 'ba xi kitsa'exare nga kitsikja'axtiuya enre Na'enna. 3 'Ba jaskan nga je nda tsiningiya yajaa̲ jó fa kuán 'ndani nga tuts'inre, nda= tjin ngat'ana̲ ngayeje nga tsja fani tsa'en si'indura̲ kui tsajmibi ji xuta chinga Teófilo, 4 tuxi nda xiani ngat'are kjuakixi xi je kisakuyari.

Nga s'eya nijmi nga Juan Bautista tsin

5 Nixtjin nga Herodes reyre nangi Judea kuán, 'ba nde kio tijña jngu na'mi xi Zacarías 'mi, xi tu jngu xutare Abías. 'Ba chjunre Elisabet 'mi, jngu xi ntjere Aarón. 6 'Ba ngojó 'ñu nda kixi ngixkun Na'enchana, 'ba tsajain xi kiskaninejere, ngat'a 'ñu nda tsik'etjusun yeje enre ko kjuatexumare Na'enchana. 7 Tunga bi tjinre ki'ndi, ngat'a Elisabet 'ndi=; 'ba je ne chinga koni ngojó ngayeje.

8 Ngu jngu nixtjin nga Zacarías ko xi ñatjen tsa'exa ts'akore nga sa'exa joni na'mi ngixkun Na'enchana, 9 'ba jotsa'en je ngare na'mi, tu Zacarías fa ts'akore nga kui xi kjua'as'en nga'nde tsjere ningu nga kuakare tjingusja Na'enchana. 10 'Ba yejerañu titi tjingusja, ngatsi'i xutankjiun inya ngandetsin ningu nga inyafako Na'enchana. 11 'Ba kio, Zacarías kuatsejenre jngu ankjere Na'enchana, xi sejña nduju ngate kixire yamixa ña tisun tjingusja. 12 'Ba Zacarías tu 'ba= kuánre nga tsabe ankje, 'ba 'ñu kitsakjun. 13 Tunga ankje kitsure:

—Zacarías, bi kuin, ngat'a Na'enchana je kjint'e nga kichukue, 'ba chjunri Elisabet s'e̲re jngu ki'ndi xi'in xi tsiji xi Juan k'uin_ri. 14 'Ba 'ñu tsja ku̲anri, 'ba nde 'ñu nkjin xuta ku̲atsjare ngayeje nga tsin, 15 ngat'a ki'ndiri 'ñu je ku̲an ngixkun Na'enchana. Bi k'ui binu ninga xan 'ba tse Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre kui kionga kje tsinjín. 16 'Ba sa'en nga 'ñu nkjin xuta xi naxinanda Israel tse'e kjua'e ngani ngixkun Na'enchana xi Naire mani. 17 'Ba kui sejñajinre isennixtjinre 'ba ko kjua'ñure profeta Elías. Kui kuajetitjunre Na'enna, 'ba sa'en nga xi xicha ma ko xi ki'ndi ma nda kua'a ngani xinkjin, 'ba nga xi xtan sik'antjaiya kjuafa'etsjenre tuxi

kụanire sik'etjusun. 'Ba 'bitsa'en sik'ejñanda naxinando nga skjebetjo Na'enna —kitsu ankje.

18 'Ba Zacarías tsiningiyare ankjebiu:

—¿Jótsa'en skuekixiña kibiu? Ngat'a je ne chingaą, 'ba chjunnạ ngayeje.

19 'Ba ankjebiu kitsingojore:

—An Gabriel= ña, 'ba ngixkun Na'enchana tejñaą; 'ba kui kitsikasennạ nga kjuakorạ ji 'ba xinrạ en xi nda. 20 Ennạ k'uetjusun nixtjin nga tjinnere nga 'ba kụan. Tunga ngat'a bi kuakjainri en xi kixinrạ, kụanima=ni 'ba bi kụan kuinukjuai 'nda nga kụan yeje kibi.

21 'Ba yejerañu, xutankjiun inya ngandetsin ningu nga in-yakuyare Zacarías 'ba tu 'ba= kjimare nga tji'bandayare nga tji'betju. 22 Tunga kionga tukjia'a 'etju, 'ba bi ma fako xuta xi kio tjindu; 'ba 'batsa'en kuankjinre nga tjin xi kuatsejenre ngaya nga'nde tsjere ningu, ngu tu chuba= tsa'enre ko ntsja nga fako. 'Ba tojo bi kuán kinchja.

23 'Ba nga Zacarías je kitsijngu xare joni na'mi, kiji ngani ndaba. 24 'Ba bi 'ñu nkjin nixtjin ja'a, 'ba Elisabet xi chjunre kis'eya'more ki'ndi, 'ba ón sa bi 'etju ndaba. 'Ba kitsu: 25 “Na'enna 'bi kitsa'en ngat'anạ nga ja'animarạ, tuxi kjua'axinni kjuasuba xi tjin'innạ ngat'are xi yak'a.”

Nga jngu ankje be'e nijmi nga tsin Jesucristo

26 Kionga je ja'a jon sa, Na'enchana kitsikasen ankje Gabriel jngu naxinandare nangi Galilea xi Nazaret 'mi. 27 'Ba kui kikun jngu chjun xungu xi María 'mi xi je tijñangi kjua nga kuixanko jngu xuta xi Kuse 'mi, xi ntjere rey David. 28 'Ba ankje ja'as'en nga'nde ña María tijña, 'ba kitsure:

—Tsite'ndarạ ji xi je kisakuri kjuandare Na'enchana. Kui= tijñakori. ¡Ndari ji ngajinre ngatsi'i yanchjin!

29 'Ba nga María tsabe ankjebiu 'ba kjint'e enre, kuakunre 'ba miningiyare yojore mé= xi tsunire kjuate'ndabiu. 30 'Ba meni ankjebiu kitsu nganire:

—María, bi kuin. Ngu je kisakuri kjuanda ngixkun Na'enchana. 31 Nganda'e nde ki'ndi s'ẹya'mori: s'ẹ=ri jngu ki'ndi xi'in, 'ba Jesús k'uin_ri ja'enre. 32 Kui jngu xuta xi 'ñu je kụan, 'ba Ki'ndire Na'enchana xi tijña ngank'aa k'uinre. Na'enchana sa'en nga kui rey kụan joni rey David xi xuta chingare. 33 'Ba kuatexumantsjaire naxinandare Jacob, 'ba kjuatexumare bi kjuet'a —kitsu ankjebiu.

34 'Ba María tsiningiyare ankjebiu:

—¿Jótsa'en kụanni kibi? Ngu bi tjinnạ xi'in.

35 'Ba ankjebiu kitsingojore:

—Isennixtjintsjere Na'enchana kjuendejenneri, 'ba kjua'ñure Na'enchana xi tijña ngank'a kue'mori ko nk'ianre.

Kui kjuañu ki'indi xi tsin tsje kụanni, 'ba Ki'ndire Na'enchana k'uin. 36 'Ba nde Elisabet, xi xingi, s'ẹ̱re jngu ki'ndi ngayeje, ninga je chinga. Kui xi 'ndi kik'inre tsakaiñu je jon sa nga kui tji'yamore ki'ndi. 37 Ngat'a tumé na'enre ngat'are Na'enchana.

38 'Ba 'batsa'en María kitsu:

—An chu'ndare Na'enchana= ña̱. Ngatjama ngat'ana̱ jotsa'en ji je kik'innaa̱.

'Ba kionga je 'bi kitsu María, ankjebiu kiji ngani.

Nga María fikun Elisabet

39 Kui nixtjinbiu, María tsik'ejñanda 'ba 'ñu kitsa kiji jngu naxinandare nangi Judea xi tijñajin ngijñacha. 40 'Ba ja'as'en ndaba Zacarías 'ba kitsite'ndare Elisabet. 41 'Ba nga Elisabet kjint'e kjuate'ndare María, ki'ndiu kitsiteya ngaya ngats'a, 'ba kui kitse Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre. 42 'Ba meni ko jngu jnda xi 'ñu, kitsu:

—¡Na'enchana ngisa 'ñu kitsichikunta'enri ko mare ngatsi'i yanchjin xi yak'a, 'ba kitsichikunta'en ki'ndi xi s'ẹ̱ri! 43 Tunga, ¿'yá= nina̱ an, nga nare Xuta chinganạ kjua'ekunna̱? 44 Ngat'a nga kjint'ia̱ kjuate'ndari, ta'a ki'ndina̱ kitsiteya ko kjuatsja ngajinna̱. 45 ¡Á ndaniri ji xi kuakjainri nga kụajngu en xi Na'enchana kitsuri!

46 'Ba meni María kitsu:

Nga ko fani inimana̱ tsichji_ra̱ Na'enchana,
47 'ba tsitsjaa̱ ngat'a tse'e Na'enchana xi tsik'angina̱.
48 Ngat'a je ja'animara̱, an xi chu'nda nimare kuán,
'ba 'ndani nganda'e xuta kuetsuntsjaina̱:
"Á ndaniri ji."
49 Ngat'a xi 'ñu tjinre kjua'ñu 'ba xi tsje je kitsa'en tsajmi ya'e ngat'ana̱.
50 Kui fa'animare xuta xi bekun,
xi kis'e ko xi tjin ko xi s'ẹ̱.
51 Yakutsejen kjua'ñure nga kitsa'en tsajmi ya'e,
'ba kitsitsojoya xuta xi nk'a 'baxje yojore.
52 Ja'axinre kjua'ñure xi rey,
'ba nk'a kitsik'endu xi ni̱ma̱.
53 Ko xi nda kitsitsere xi tsajainre xi chine,
'ba xi nyina tu tjejen ntsja nga 'ete.
54 Tsakaseko naxinanda Israel, xi xuta chu'ndare,
'ba bi kichiyajinre nga kjua'animare
55 jotsa'en kitsuyatitjunre xuta chingana
Abraham ko ntje xi jaskan s'ẹ̱re
kitsu María.

56 'Ba María jánru sa tsik'ejñako Elisabet, 'ba jaskan kiji ngani ndaba.

Nga tsin Juan Bautista

57 Kionga je echu nixtjin nga Elisabet s'ẹere ki'ndi, kis'ere
jngu ki'ndi xi'in. 58 'Ba kionga xi ndai ni'yare ko xi xinkjin
kjint'e nga Na'enchana ja'animare Elisabet, 'ba nde kitsits-
jako. 59 'Ba xi majinni nixtjin, kuañajan tsi'i nga kitsa'en cir-
cuncidar ki'ndiu, 'ba kuamejénre nga ja'enre na'enre kua'a,
nga Zacarías k'uin. 60 Tunga nare kitsu:
—Junjun. Juan k'uin.
61 'Ba kik'inre:
—Tunga ni'yá xi xingi 'ba 'mi.
62 'Ba 'batsa'en tu chuba= kitsa'enre nga tsiningiyare
na'enre ki'ndiu, tuxi skueni mé= ja'en sjare. 63 'Ba Zacarías
tsi'a jngu yate chi tuxi si'induni 'ba 'bitsa'en kitsi'indu: "Juan
k'uin." 'Ba ngatsi'i xi kio inya tu 'ba= kuánre. 64 'Ba ndekuini
chubabiu Zacarías kuán kinchja ngani 'ba 'etuts'inre nga
kitsichjire Na'enchana. 65 'Ba ngatsi'i xi tjindu tiña nd-
aba kuakunre, 'ba ngayéje nga'nde tse'e Judea kji'yare mé=
xi kuán. 66 'Ba ngatsi'i xi nt'ere enbi 'ejin kakun, 'ba
'bitsa'en miningiyare yojore: "¿'Yá= tsé kụan ki'ndibi kionga
kụachinga? Ngat'a kjua'ñure Na'enchana tijña ngajinre."

Xi se Zacarías

67 'Ba Zacarías, xi na'enre ki'ndiu, kitse ngajinre Isennix-
tjintsjere Na'enchana xi kitsikinchja joni jngu profeta nga
tsu:
68 Ngatjanichjire Na'enchana, Na'enre xutare Israel,
ngat'a je ja'etsindai naxinandare.
69 Je kitsikasenna jngu
xi tjinre kjua'ñu nga sik'angina,
jngu xi ntjere David
xi kitsa'exat'are kui.
70 Jo kitsu nixtjin kuatse jan
nga kitsikinchja profeta tsjere
71 nga sik'angina ngat'are xi tjenngikena
'ba ngat'are kjua'ñure ngatsi'i xi stikena,
72 nga kjua'animare xuta chingana,
'ba nga bi sichiyajin 'entsje xi je 'endako.
73 'Ba kui=bi xi kitsu nga kitsjare ts'a Abraham xi xuta chin-
gana,
74 nga sindaina ngat'are xi tjenngikena,
tuxi bi kjuikunña nga si'axat'a_ra,
75 nga ko kjuatsje 'ba ko kjuakixi kuetsuba ngixkun kui jotjin
nixtjin kika'ena.
76 'Ba ji, ki'ndi china,
profetare Na'enchana xi tijña ngank'aa k'uinri.
Ngat'a ji k'uintitjun_ri Na'enna
nga k'uendai ndiyare.

77 K'ue_ri nijmi naxinandare 'yá xi sik'angi,
kionga kuachat'are jere.
78 Ngat'are kjuanima kakun jere Na'enchana,
titsikasenjenna ngank'aa
jngu ndi'i xi sitsejenna.
79 Sitsejenna xi tetsuba ña jñu chun,
ngi nk'ianre kjuabeyo,
'ba sikasen ndiyana nga sakuna kjuaxiu
kitsu Zacarías.
80 'Ba ki'ndiu ngisa machinga 'ba ngisa kis'ere kjua'ñu inimare. 'Ba nangi t'axin tsik'ejña 'nda nixtjin nga yakure yojore naxinandare Israel.

2

Nga tsin Jesucristo
Mt. 1:18-25

1 'Ba kui nixtjinbiu xuta ngaku César Augusto 'exa nga ngatukja'aya xki ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio. 2 Kui= xkibi xi tjun kitukja'aya kionga Cirenio xuta titjunre nangi Siria kuán. 3 'Ba ngatsi'i xuta kiji nangire tuxi kuet'ani xujun yojore.

4 Tu kjuare kibi, Kuse 'etju Nazaret, naxinanda chire nangi Galilea, 'ba kiji Belén, naxinanda xi tijña ngajinre nangi Judea. Ngat'a rey David kio kitsin, 'ba Kuse ntjere David=. 5 'Ba kio kik'et'a xujun yojore, ñatjen ko María, chjun xi tijñangire kjua nga kuixanko. 'Ba María je tji'yamore ki'ndi. 6 'Ba 'ba kuán kionga je tjindu Belén, echu nixtjin nga María s'ere ki'ndi. 7 'Ba kitsin ki'ndire xi titjun, 'ba 'extejin ko najñu 'ba kitsikajña ña kjen tjiuba, ngat'a bi kisakure nga'nde ngaya ni'ya ña ma nikja'aya.

Nga fa'ekun ki'ndi chi Jesús nchja xi tsikuenda chutsanga

8 'Ba ngajin ngijña xi tiñare Belén tjindu xuta xi inyat-sikuenda jñu chutsangare. 9 'Ba tukjia'a kuatsejenre jngu ankjere Na'enchana, 'ba kjuajere Na'enchana tsa'nandaire; 'ba 'ñu kitsakjun. 10 Tunga ankjebiu kitsure:

—Bi kun, ngat'a ja'ekonu jngu en xi nda, xi 'ñu kuatsjare ngatsi'i xuta. 11 Ngat'a kjuanda tsojon nga katsin nangire David jngu xi sik'angi xuta. Kui xi Cristo xi Na'enna. 12 'Ba joni jngu chuba 'bitsa'en xio ki'ndiu: kuasjainu nga kjixtejin najñu 'ba kjijña ña kjen tjiuba —kitsu ankjebiu.

13 'Ba ndekuini chubabiu 'ñu nkjin ankje xi jendibani ngank'aa kuatsejent'are ankjebiu xi inyatsichjire Na'enchana nga inyatsu:

14 ¡Ngatjas'ere kjuaje Na'enchana xi tijña ngank'aa!
¡'Ba nga'e t'anangiu ngatjas'ere kjuaxiu ngajinre

xuta xi tsitsja kjuandare kui!

15 'Ba nga ankjele je kiji ngani ngank'aa, xi tsikuenda chutsanga kitsure xinkjin:

—Tjian Belén, tsu'ba. Tangichutsejen_ra xi kuán, xi Na'enchana je kitsuyana.

16 'Ba ta'a kiji, 'ba kuasjaire nga'nde ña tjindu María ko Kuse 'ba ko ki'ndiu xi tikijña ña kjen tjiuba. 17 'Ba kionga je tsabe, ye'ere nijmi mé= xi kik'inre ngat'are ki'ndiu. 18 'Ba ngatsi'i xi kjint'ere kuakunre ngat'are xi kitsu xi tsikuenda chutsanga. 19 Tunga María 'bejñatjo ngayéje kibi ngajin inimare, 'ba nda tjinjin kakunre. 20 'Ba jendiba ngani xi tsikuenda chutsanga nga je inya'baxje Na'enchana 'ba inyasekonire ngat'are ngayéje xi tsabe 'ba xi kjint'e. Ngu 'ba fa kuán jotsa'en kik'inre.

Nga fichani ki'ndi chi Jesús ningure naxinanda Jerusalén

21 Xi majinni nixtjin, kuán circuncidar ki'ndiu, 'ba Jesús kik'in ja'enre, ndekuini ja'en xi ankjebiu kitsu kionga kje s'eya'mojín ngats'a nare.

22 'Ba kionga je kuajngu nixtjin nga tjinnere nga tsitsje yojore jo tsu kjuatexumare Moisés, kiko ki'ndiu naxinanda Jerusalén, tuxi kuakunire ngixkun Na'enchana. 23 'Bi kitsa'en ngat'a kjuatexumare Na'enchana 'bitsa'en kua'indut'a: “Ngatsi'i ki'ndi xi'in xi titjun tsin tse'e= Na'enchana kụan.” 24 'Ba kiko chje jo tsu kjuatexumare Na'enchana, ngat'a 'bitsa'en kua'indut'a: “Jngu nga tiu'u asa jó tuniña ki'ndi.”

25 'Ba kui nixtjinbiu naxinanda Jerusalén tijña jngu xuta xi Simeón 'mi. Jngu xuta xi kixi 'ba nda bekun Na'enchana xi kuyare xi sindai naxinanda Israel. 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana tijñajinre kui. 26 'Ba ja'ba je ye'ere nijmi nga bi kueya tsa kje bejín Cristo xi Na'enchana sikasen. 27 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana kitsikasen Simeón ningu. 'Ba kionga xichare ki'ndi Jesús ja'eko ningu tuxi kuakunire ngixkun Na'enchana jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo,
28 Simeón kiskjebe ki'ndiu ngaya ntsja 'ba kitsichjire Na'enchana 'ba kitsu:
29 Na'en, nganda'e an xi chu'ndari tu 'ba fa nda ma kueya,
ngu je kjinik'etjusin mé= xi ja'ba je kik'innaạ,
30 ngat'a ko tuxkuaạn je tsa'biạ xi sik'angi xuta,
31 xi kik'endai ngixkun ngatsi'i xuta t'anangiu.
32 Kui jo=ni ndi'i
xi sitsejenre xuta xi bi Israel tse'e,
'ba ngat'are kui s'ẹre kjuaje xutari
xi Israel tse'e.

33 'Ba xichare Jesús tu kuakun=re nga kjint'e xi Simeón tsu
ngat'a tse'e ki'ndiu. 34 'Ba 'batsa'en Simeón kitsichikunta'en,
'ba kitsure María, nare Jesús:
—Kui ki'ndibi je kitukja'ajin tuxi skjenitjenni 'ba sik-
ixuni nkjin xuta xi Israel tse'e. Kuakutsejen ndiyare
Na'enchana 'ba nkjin xuta kuach'oke enre, 35 meni nga
s'ejñatsejenni kjuafa'etsjen xi ndibajin inimare nga jngu jngu
xuta. 'Ba ngayéje kibiu kuan ngat'ari joni jngu kicha nduju xi
kjua'axtiukja inimari —kitsu Simeón.
36 'Ba nde kio tijña jngu profetisa xi Ana 'mi, ki'ndire Fanuel,
xi ntjere Aser. Jngu chjun xi je ne chinga. Ki'ndi nga tsixan,
'ba yatu nu tsik'ejñako xi'inre, 37 'ba je tjinre yachute ko
kateñujun nu nga tijña k'an. Niñajanni 'betju ningu. 'Ba
nga nixtjin nga nistjen tsichjire Na'enchana nga 'bechjonre
inimare nga fako kui. 38 'Ba ndekuini chubabiu ja'e Ana 'ba
'etuts'inre nga kitsjare kjuanda Na'enchana, 'ba jako ngat'a
tse'e ki'ndi Jesús ngatsi'i xi inyakuyare kjuandaire naxinanda
Jerusalén.
39 'Ba jaskan nga je kitsik'etjusun ngayéje xi kua'indut'a
kjuatexumare Na'enchana, xichare Jesús kiji ngani Nazaret,
ña naxinandare fa xi tijñajin nangi Galilea. 40 'Ba ki'ndiu
machinga 'ba ngisa s'ere nga'ñu, 'ba ngisa mankjin kakun
ngayeje, 'ba kjuandare Na'enchana tijñako kui.

Nga ki'ndi Jesús fako chjine kjuatexumo ngaya ningu

41 'Ba xki nu, xki nu xichare Jesús fi naxinanda Jerusalén,
nga 'betju s'i pascua. 42 'Ba kionga Jesús je tjinre tejó nu,
ngatsi'i kiji Jerusalén jotsa'en fintsjai xuta judío kui s'ibiu.
43 'Ba kionga je jet'a s'ibiu, jendiba ngani ndaba, tunga
ki'ndi Jesús tsik'ejña Jerusalén, ninga bi tsabe xichare nga 'ba
kitsa'en. 44 Ngu inyatsikja'etsjen nga Jesús fi ngajinre xuta
xi yak'a, 'ba jngu nixtjin je semaya ndiyo. Tunga kionga
tsangisjai ngajinre xinkjin ko xi bexkun, 45 bi kuasjaire. 'Ba
'batsa'en kiji ngani Jerusalén nga kikangisjai.
46 'Ba xi majánni nixtjin kuasjaire ndetsinre ningu. Kio
tijñajinre chjine kjuatexumo nga tibasen ñojonre 'ba tji-
miningiyare tsajmi. 47 'Ba ngatsi'i xi nt'ere kiskutsejenkun=re
ngat'are kjuankjinkakunre 'ba jótsa'en tsingojo kui. 48 'Ba
kionga xichare tsabe, kuakunre. 'Ba nare kitsure:
—Na'enna, ¿ánñu 'bi kjinikoninii? Na'enri ko an ne 'ñu
tjimafonii nga teminyisjairi.
49 'Ba Jesús kitsure:
—¿Ánñu minyisjaininuu? ¿A bi je 'yo nga xare Na'enna
tjinni nga sa'aan?
50 Tunga kui bi kuankjinre xi kitsure.

51 'Ba 'batsa'en jendeko ngani xichare Nazaret, ña kit-
sik'etjusun yejere xichare. 'Ba nare 'bejñatjo ngayéje kibi
ngajin inimare. 52 'Ba Jesús janda machinga nga mankjin
kakun 'ba nga tjimank'a, 'ba ngisa tsitsja ngat'are kjuandare
Na'enchana 'ba ngat'are xuta.

3

Nga Juan Bautista tsikja'axtiuya enre Na'enchana nga'nde t'axin
Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28

1 'Ba je tjio'on nu nga tibatexuma xuta ngaku Tiberio César,
'ba Poncio Pilato xuta titjunre nangi Judea kuán. 'Ba Herodes
xuta titjunre nangi Galilea kuán, 'ba nts'e xi Felipe 'mi xuta
titjunre nangi Iturea ko nangi Traconite kuán, 'ba Lisania
xuta titjunre nangi Abilinia kuán, 2 'ba Anás ko Caifás kui xi
na'mi titjunre xuta xi Israel tse'e. Kui nixtjinbiu Na'enchana
jako Juan, ki'ndire Zacarías, nga'nde t'axin. 3 'Ba 'batsa'en
Juan ja'a ngayéje nga'nde xi tjindu tiñare ndaje Jordán, titsure
xuta nga tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e
ngani ngixkun Na'enchana 'ba satenda, tuxi kui sichat'anire
jere. 4 'Ba kuán jotsa'en profeta Isaías kitsi'indut'a enre
Na'enchana ña tsu:
Jndare xuta xi 'ñu nchja nga'nde t'axin:
"T'enda_ru 'ba kixi chju'i_ru ndiyare Na'enchana.
5 Ngayéje kunga tse'nyu,
'ba ngayéje nindu 'ba xkundu kuakjansun, tuxi sjengusunni.
'Ba ndiya tsitin s'e̱ kixi,
'ba singasun ndiya xi nk'ajun nk'at'a chun.
6 'Ba ngatsi'i xuta skue
xi Na'enchana tsikasen nga sik'angina"
kitsu Isaías.
7 'Ba Juan tsure xutankjiun xi inyafa'e nga mejénre nga
satenda:
—¡Jún ntjere tjiuye! ¿'Yá= xi 'ba kitsunu nga kuiyu ngat'are
kjuastire Na'enchana xi je tijña tiña? 8 Tusa ti'on mé= xi
kuakutsejen nga je kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba nga je
ja'e ngañu ngixkun Na'enchana. Bi 'bitsa'en nikja'etsjion nga-
jin inimanu: "Ña= xi ntjere Abraham." Ngat'a 'ba xinkixi_nuu̱
nga ka'nda kui ndiojobi Na'enchana ku̱anre sa'en ntjere
Abraham. 9 Hachare Na'enchana je tijñandare nga kuate
jamare yo. Meni ngayéje ya xi bi nda tu tsja, stisun 'ba
xanikja'ajin ndi'u.
10 'Ba 'batsa'en xutankjiun tsiningiyare Juan:
—¿Mé= xi tjinnere nga si'ee̱n ya'a?
11 'Ba Juan kitsingojore:

—Xi tjinre jó chinga, jngu ngatatsjare xi nimé tjinre. 'Ba xi tjinre xichine, 'ba nde ngatatsjare xi tsajainre.

12 'Ba nde kitsitiña yak'a xi kjebechjintjai tsajmi ngat'a tse'e Roma, tuxi satendani, 'ba tsiningiyare Juan:

—Maestru, ¿mé= xi si'eẹn jin?

13 'Ba Juan kitsure:

—Ti'on xi kjuakixi. Bi ngisa tse chjubechjiu jotjin xjubechjiu.

14 'Ba nde yak'a chasoldadu tsiningiyare:

—'Ba jin, ¿mé= xi si'eẹn?

'Ba Juan kitsingojore:

—Bi chja'a_ru tonre xuta ninga bi fangiu tsajmi xi bi kitsa'en tsa tuxi 'batsa'en sạkuninu tonre; tusa ngatjamaninu jotjin machjinu.

15 'Ba ngatsi'i xuta 'ñu mejénre skue Cristo 'ba tsikja'etsjen nga ta'a kjua'e, 'ba 'batsa'en miningiyare yojore tsa Juan xi kui. 16 Tunga Juan kitsingojore ngatsi'i:

—An ko nanda batenda_nuụ, tunga xi kjua'e, ngisa tjinre kjua'ñu nga ko mare an, xi bi bakinnạ nga skjendaạ na'ñu jndere. Kui ko Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko ndi'i kuatendaninu. 17 Kui jo=ni xuta xi tsitsje trigo. Kitjunre ntsja yare xi 'beku xtje, tuxi k'uejñat'axinni trigo 'ba k'uejñat'axin xtjere. 'Ba 'batsa'en kuinyatjo trigo ni'yare ña minyatjo, 'ba kuaka xtjere ngajin ndi'i xi bi 'boya.

18 'Bi tsa'en Juan fakoya xuta 'ba kitsjare nkjin ngisa kja'e kjuatexuma nga tsikja'axtiuya en ndare Na'enchana. 19 'Ba nde jatiko xuta titjun Herodes ngat'a tijñako Herodia, chjunre nts'e xi Felipe 'mi, 'ba ngat'are ngayéje xi ch'o xi je kitsa'en. 20 'Ba Herodes kitsa'en ngisa kjuach'obi xi ngisa ch'o nga ko mare xi je kitsa'en nga Juan kiskanis'en nduya.

Nga satenda Jesús
Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11

21 'Ba 'ba kuán kionga Juan tibatenda ngatsi'i, 'ba nde Jesús kisatenda. 'Ba yejerañu Jesús tifako Na'enchana, kitju'i ngank'aa. 22 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana jendibajennere joni jngu nise tiba. 'Ba jngu jnda kjinu'yanire ngank'aa xi tsu:

—Ji ni ki'ndinạ xi tsimijaạn. Ne tsja tjinnạ ngat'a tsiji.

Xuta chingare Jesucristo
Mt. 1:1-17

23 Jesús tjinrure kate nu kionga 'etuts'inre xare. Jotsa'en kji'yare nga ki'ndire Kuse kuán. 'Ba Kuse ki'ndire Elí kuán. 24 'Ba Elí ki'ndire Matat kuán. 'Ba Matat ki'ndire Leví kuán. 'Ba Leví ki'ndire Melqui kuán. 'Ba Melqui ki'ndire Jana kuán. 'Ba Jana ki'ndire Kuse kuán. 25 'Ba Kuse ki'ndire Matatías kuán. 'Ba Matatías ki'ndire Amós kuán. 'Ba Amós ki'ndire

Nahum kuán. 'Ba Nahum ki'ndire Esli kuán. 'Ba Esli ki'ndire Nagai kuán. 26 'Ba Nagai ki'ndire Maat kuán. 'Ba Maat ki'ndire Matatías kuán. 'Ba Matatías ki'ndire Semei kuán. 'Ba Semei ki'ndire José kuán. 'Ba José ki'ndire Judá kuán. 27 'Ba Judá ki'ndire Johanán kuán. 'Ba Johanán ki'ndire Resa kuán. 'Ba Resa ki'ndire Zorobabel kuán. 'Ba Zorobabel ki'ndire Salatiel kuán. 'Ba Salatiel ki'ndire Neri kuán. 28 'Ba Neri ki'ndire Melqui kuán. 'Ba Melqui ki'ndire Adi kuán. 'Ba Adi ki'ndire Cosam kuán. 'Ba Cosam ki'ndire Elmodam kuán. 'Ba Elmodam ki'ndire Er kuán. 29 'Ba Er ki'ndire Jesús kuán. 'Ba Jesús ki'ndire Eliezer kuán. 'Ba Eliezer ki'ndire Jorim kuán. 'Ba Jorim ki'ndire Matat kuán. 30 'Ba Matat ki'ndire Leví kuán. 'Ba Leví ki'ndire Simeón kuán. 'Ba Simeón ki'ndire Judá kuán. 'Ba Judá ki'ndire Kuse kuán. 'Ba Kuse ki'ndire Jonán kuán. 'Ba Jonán ki'ndire Eliaquim kuán. 31 'Ba Eliaquim ki'ndire Melea kuán. 'Ba Melea ki'ndire Mainán kuán. 'Ba Mainán ki'ndire Matata kuán. 'Ba Matata ki'ndire Natán kuán. 32 'Ba Natán ki'ndire David kuán. 'Ba David ki'ndire Isaí kuán. 'Ba Isaí ki'ndire Obed kuán. 'Ba Obed ki'ndire Booz kuán. 'Ba Booz ki'ndire Sélah kuán. 'Ba Sélah ki'ndire Nahasón kuán. 33 'Ba Nahasón ki'ndire Aminadab kuán. 'Ba Aminadab ki'ndire Admín kuán. 'Ba Admín ki'ndire Arní kuán. 'Ba Arní ki'ndire Hesrón kuán. 'Ba Hesrón ki'ndire Fares kuán. 'Ba Fares ki'ndire Judá kuán. 34 'Ba Judá ki'ndire Jacob kuán. 'Ba Jacob ki'ndire Isaac kuán. 'Ba Isaac ki'ndire Abraham kuán. 'Ba Abraham ki'ndire Térah kuán. 'Ba Térah ki'ndire Nahor kuán. 35 'Ba Nahor ki'ndire Serug kuán. 'Ba Serug ki'ndire Ragau kuán. 'Ba Ragau ki'ndire Péleg kuán. 'Ba Péleg ki'ndire Éber kuán. 'Ba Éber ki'ndire Sélah kuán. 36 'Ba Sélah ki'ndire Cainán kuán. 'Ba Cainán ki'ndire Arfaxad kuán. 'Ba Arfaxad ki'ndire Sem kuán. 'Ba Sem ki'ndire Noé kuán. 'Ba Noé ki'ndire Lámec kuán. 37 'Ba Lámec ki'ndire Matusalén kuán. 'Ba Matusalén ki'ndire Henoc kuán. 'Ba Henoc ki'ndire Jéred kuán. 'Ba Jéred ki'ndire Mahalaleel kuán. 'Ba Mahalaleel ki'ndire Cainán kuán. 38 'Ba Cainán ki'ndire Enós kuán. 'Ba Enós ki'ndire Set kuán. 'Ba Set ki'ndire Adán kuán. 'Ba Adán ki'ndire Na'enchana kuán.

4

Nga chut'ayako Jesús
Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13

1 'Ba Jesús, kitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana, 'etjujin ndaje Jordán, 'ba Isennixtjintsjio kiko nga'nde t'axin. 2 'Ba kio tsik'ejña yachan nixtjin, 'ba chanayiu kiskut'ayako. 'Ba nimé kiskine kui nixtjinbiu ngayeje, 'ba jaskan kuabojore. 3 'Ba 'batsa'en chanayiu kitsure:

—Tsa kjuakixi nga Ki'ndire Na'enchana kuáin, 'ba sji nga kui ndiojobi ngatjama niñuxtila.

4 'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi tu niñuxtila xi k'uendukunnire xuta, tusa machjenre ngayéje enre Na'enchana.”
5 'Ba 'batsa'en chanayiu kiko ngani jngu nindu nk'a, 'ba ngutjun fani yakure ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio.
6 'Ba kitsure:
—Sja'nderą nga kuatexumari ngayéje naxinandabi ko ngayéje kjuachan xi tjinre. Ngat'a an je kitsa'eną 'ba kụan sja_rą tu'ya xi mejénną.
7 Tsa kuisenkunch'int'anaą nga sichjinaą, tsiji kụan ngayéje tsajmibiu —kitsu chanayiu.
8 'Ba Jesús kitsingojore:
—'Ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tichji_ri Na'enchana xi Nairi, 'ba tu kui tajngu ti'axat'a_ri.”
9 'Ba 'batsa'en chanayiu kiko Jesús naxinanda Jerusalén 'ba kiko nga'ndere ningu ña ngisa nk'a. 'Ba kitsure:
—Tsa kjuakixi nga Ki'ndire Na'enchana kuáin, tikintjaingi yojori nga'e.
10 Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Na'enchana k'uexare ankjelere
nga sikuendari.
11 Ko ntsja subanginiri,
tuxi nijnguú ndiojo satengini ndsakui.
12 'Ba Jesús kitsingojore:
—'Ba nde tsa'en tsu ña kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi chut'ayakuai Na'enchana, xi Nairi.”
13 'Ba kionga chanayiu bi nde kuasjainire jótsa'en skut'ayako ngisa Jesús, tsakasent'axinre ka'nda nga kụan skut'ayako ngani.

Nga 'betuts'inre xare Jesús
Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15

14 'Ba Jesús ja'e ngani nangi Galilea nga kitse ko kjua'ñure Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba ngatsi'i xuta xi tjindu tiñare kio nchja nijmi ngat'a tse'e.
15 'Ba Jesús bakuya xki ni'ya sinagoga xi kio tjin, 'ba ngatsi'i nk'a kitsik'ejña.

Nga tijña Jesús naxinanda Nazaret
Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6

16 'Ba Jesús ja'e ngani naxinanda Nazaret ña kuachinga. 'Ba jotsa'en ntsjai nga xutu ja'as'en ni'ya sinagoga, 'ba tsakasen nduju nga 'exkiya enre Na'enchana.
17 'Ba kika'ere nga 'exkiya enre Na'enchana xi kitsi'indu profeta Isaías. 'Ba nga je kiskjendaya, kuasjaire nga'nde ña tsu:
18 Isennixtjintsjere Na'enchana tijña ngajinną,
ngat'a je 'ejñat'axinną
tuxi xi nịmą sikja'axtiuyani_rą en xi nda.
Na'enchana je kitsikasenną,

tuxi kue'eni_ra nijmi xuta xi tjindu'ñu nga kuandai,
'ba nga skjex'angia tuxkun xi ka,
'ba nga sik'ejñandaa xi tji'yaton;
19 'ba nga k'ueya nijmi_ra xuta
nga nganda'e kuakutsejen Na'enchana kjuandare.

20 'Ba kui kitsik'atjijun ngani xujun 'ba kitsjare xi tsikuenda xujunre ni'ya sinagoga 'ba tsik'ejña ngani. 'Ba ngatsi'i xi kio tjindu tu kui fa ni kiskutsejen'a. 21 'Ba Jesús 'etuts'inre nga kinchja 'ba kitsure:

—Nganda'e fa je kuajngu enre Na'enchana kionga teminya ñojon.

22 'Ba ngatsi'i nda nchja ngat'a tse'e Jesús 'ba tu inyakutsejenkun ngat'are en nda xi 'betju ts'a, 'ba tsure xinkjin:

—¿A bi tsa xutabi xi ki'ndire Kuse?

23 'Ba Jesús kitsure:

—'Ba kuan tsa k'uinnu jo tsu en chingabi xi tsu xuta: "Chjineki, tinda tajngui yojori", 'ba 'ba nde: "Ti'en nga'e xi nangiri fa ngayéje xi kjinu'yee nga kjiñe'en Capernaum."

24 'Ba Jesús kitsu ngisa:

—'Ba xinkixi_nuu nga nijnguú profeta nda chjubetjo ña nangire fa. 25 'Ba kjuakixi nga 'ñu nkjin yanchjin k'an tjin naxinanda Israel nixtjinre profeta Elías, kionga kis'echja ngank'aa 'ba ján nu masen bi tsa'a 'ba 'ñu tsé kjindia kis'e ngayéje nangire Israel ngayeje. 26 Ninga 'ba kuán, Elías bi kjinikasen ngat'are yanchjin k'anbiu xi tse'e naxinanda Israel, tusa kjinikasen ngat'are jngu xi tse'e Sarepta, naxinanda xi tijña tiñare naxinanda Sidón. 27 'Ba nde nixtjinre profeta Eliseo, 'ñu nkjin xi sefe'ndujun tjin naxinanda Israel ngayeje. Tunga nijnguú kuanda ngat'are kui, tu Naamán sani, xi tse'e nangi Siria —kitsu Jesús.

28 'Ba kionga kjint'e enbi, ngatsi'i xi tjinduya ni'ya sinagoga, 'ñu kuastire. 29 'Ba tsisetjen 'ba tso'oxjejin naxinando Jesús, 'ba kiko 'nda ña tjenjen chun nindu ña kuandasun naxinandare, tuxi kio sikintjaingini. 30 Tunga Jesús ja'ajin masenre xutankjiun 'ba kiji.

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi tijñajinre jngu isennixtjin xi bi nda

Mr. 1:21-28

31 'Ba Jesús kiji Capernaum, naxinanda xi tijñajinre nangi Galilea. 'Ba nga nixtjin nga nikja'aya yakuyare xuta enre Na'enchana. 32 'Ba tu kuakunre xuta jotsa'en yakuyare, ngat'a en xi nchja tjinre kjua'ñu.

33 'Ba ngaya ni'ya sinagoga tijña jngu xuta xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda xi kitsu nga kiski'ndaya:

34 —Ji Jesús tse'e Nazaret, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsajain?
¿A ja'enikixuya=nį? 'Beña 'yá= ni ji. Ji= ni xuta tsjere
Na'enchana.
35 Tunga Jesús jatiko isennixtjinbiu 'ba kitsure:
—¡Xiu teni, 'ba t'etukajin_ri xutabi!
'Ba 'batsa'en isennixtjiun kiskanikja'a t'anangiu xutabiu
ngamasenre ngatsi'i xi yak'a, 'ba bi kitsi'onre nga 'etju nga-
jinre. 36 'Ba ngatsi'i xuta tu kuakun=re 'ba tsure xinkjin:
—¿Mé= en kibi? Xutabi tjinre kjua'ñu ko nga'ñu nga 'bexare
isennixtjin xi bi nda nga k'uetju, 'ba 'betju.
37 'Ba kji'yare ngat'a tse'e Jesús ngayéje nga'nde xi tjin-
dundai kio.

Nga Jesús tsinda nanyi'yare Simón Pedro 'ba ko ne nkjin xuta xi sefesun
Mt. 8:14-17; Mr. 1:29-34

38 'Ba Jesús tsisetjen 'ba 'etju ni'ya sinagoga 'ba kiji ndaba
Simón. 'Ba nanyi'yare Simón 'ñu tji'me nga kunre chi'in
nt'ai, 'ba kichja'are Jesús nga kuaseko. 39 'Ba Jesús tsik'ejña
tsindinere chjunbiu 'ba jatiko chi'in nt'o, 'ba kitjuxinre, 'ba
ta'a fani tsisetjen 'ba kitsikjén xuta xi echukun.
40 'Ba kionga je kintjai tsu'biu, ngatsi'i xuta xi tjinre xi
inyafesun xi kunre kja'e kjuanga chi'in, ja'ekore Jesús. 'Ba
Jesús yanere ntsja nga jngu jngu xi inyafesun, 'ba kitsinda.
41 'Ba nde nkjin xuta xi 'etjujinre isennixtjin xi bi nda xi kitsu
nga kiski'ndaya:
—¡Ji= ni xi Ki'ndire Na'enchana!
Tunga Jesús fatiko 'ba bi kitsja'ndere nga kuinchja, ngat'a
be= nga kui xi Cristo.

Nga Jesús fi kja'e naxinanda nga fitsikja'axtiuya enre Na'enchana
Mr. 1:35-39

42 'Ba nga je kis'e isen, Jesús 'etjujin naxinando, 'ba kiji jngu
nga'nde t'axin. 'Ba xutankjiun tsangisjai. 'Ba kionga echu
ña kui tijña, kuamejénre sik'ejña'ñu, tuxi bi kuajeni. 43 Tunga
Jesús kitsure:
—'Ba=nde tjinnere nga sikja'axtiuya_rą kja'e naxinanda en
nda xi tsu nga Na'enchana je kuatexuma nganda'e. Ngat'a tu
kui xa kjinikasenniną.
44 'Ba 'batsa'en Jesús kiji nga kitsikja'axtiuya enre
Na'enchana xki ni'ya sinagoga xi tjin nangire xuta Judío.

5

Nga Jesús nchjare Pedro ko nchja xi tjenko
Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20

1 'Bi kuán kionga Jesús sejñandai ndachikun tse'e Genesaret,
xutankjiun ti'be'nyu'ñu kui tuxi kjuint'eni enre Na'enchana.
2 'Ba Jesús tsabe jó barku xi kjiyundai ndachikun, 'ba xi tsuba
tjiuti kio 'etukajenni nga yane na'ya tire. 3 'Ba Jesús ja'as'en
jngu barkubiu, xi tse'e Simón, 'ba tsi'are nga ngatatsikjinchire
ngando. 'Ba tsik'ejña ngaya barku, 'ba 'nda kio yakuyanire
xuta. 4 'Ba kionga je jet'are nga yakuya, kitsure Simón:

—T'inkue barku ña ngisa nanga nando, 'ba kio
chanikja'ajiun na'ya tinu tuxi sa̱kuninu tjiuti.

5 'Ba Simón kitsingojore:

—Na'en, je kaña'axa̱i tsa'a nistjen 'ba nijnguú kaxuntsjai.
Tunga mé ji 'ba te'mina̱, skanikja'ajinfara̱ na'yo.

6 'Ba kionga nchjabiu je 'ba kitsa'en, 'ñu nkjin tjiuti kix-
untsja ka'nda na'yo je mejen kitijnda. 7 'Ba 'batsa'en tu
chuba= kitsa'enre nchja xinkjin xi tjinduya barku xi ngi-
jngu, tuxi kjua'ekasekoni. 'Ba nchjabiu jendiba, 'ba 'ñu
kitsitse ngojó barkubiu 'ba tu ngichuba kichaja ngisare nga
stiungijndiu. 8 Nga tsabe kibi, Simón Pedro tsakasenkunch'in
ngixkun Jesús, 'ba kitsure:

—Tisent'axinnaa̱ Na'en, ngat'a jngu= ña̱ xuta je.

9 'Bi kitsu Simón ngat'a kui ko ngatsi'i xi tjenko kuakunre tu
kjuare nga 'ñu nkjin tjiuti kitsuba. 10 'Ba nde kjimare Santiago
ko Juan, ki'ndire Zebedeo, xi ña*tjen* tsa'exa Simón. Tunga
Jesús kitsure Simón:

—Bi kuin. 'Ndani nganda'e bi tjiuti k'uekui, tusa xuta
k'uekui xi ngat'a tsa'an.

11 'Ba kionga je ja'eko barku ña je nangi, 'endu yeje xi tjinre
'ba kitjenngi Jesús.

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi kunre chi'in fe'ndujun
Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45

12 'Ba kionga Jesús tijña jngu naxinanda chi, ja'e jngu xuta
xi 'ñu kunre chi'in fe'ndujun. 'Ba nga tsabe Jesús, kitsikindi
'nda t'anangiu 'ba 'ets'are:

—Ji na'en, tsa mejénri, ku̱an sitsejunnaa̱ nga xja'axinnaa̱
chi'in xi kunna̱.

13 'Ba meni Jesús kitsure nga yanere ntsja xi tji'mio:

—Mejénna̱. Ngatamatsje ngani.

'Ba ndekuini chubabiu kitjuxinre chi'in fe'ndujun xi kunre
xutabiu. 14 'Ba Jesús 'enere xutabiu:

—Tu'yá 'be_ri nijmi. Tu t'in sani 'ba tikaku_ri yojori na'miu.
'Ba t'ikue kjuatjo xi baku nga je kuatsjejin jotsa'en kitsu
Moisés, tuxi 'batsa'en skuekixini xuta nga je kuanda ngani.

15 Tunga ngisa 'ñu nu'yare ngat'a tse'e Jesús, 'ba 'ñu nkjin
xuta mañajan tuxi kuasen ñojonnire 'ba tuxi kui sindani chi'in

xi kunre. 16 Tunga Jesús fi nga fikjako Na'enchana nga'nde t'axin.

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi bi ma fi
Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12

17 'Ba jngu nixtjin nga Jesús tibakuya, 'ba nde kio tjindu yak'a nchja fariseo ko yak'a chjine kjuatexumo xi jendibani ngayéje naxinanda chi tse'e Galilea, xi tse'e Judea, 'ba ko naxinanda Jerusalén. 'Ba kjua'ñure Na'enchana kis'ejñatsejen ngajinre Jesús nga tsinda xi sefesun. 18 'Ba kio ja'e yak'a xuta xi kjiyare kuxta jngu xi bi ma fi. 'Ba mejénre kjua'as'enko ni'yo tsakai 'ba sikajña ngixkun Jesús. 19 Tunga bi masjaire jótsa'en kjua'as'enni, tu kjuare xutankjiun. 'Ba 'batsa'en tsijin ngasun nk'a ni'yo, 'ba ts'axjextiu jngu ka'a ña kisate ni'yo, 'ba kio ts'ajenni ko kuxtare xi tji'mio ngamasenre xutankjiun 'ba kitsikajña ngixkun Jesús. 20 'Ba kionga Jesús tsabe kjuamakjainre nchjabiu, kitsure xi tji'mio:

—Je kuachat'ari jeri amiguna.

21 'Ba 'batsa'en chjine kjuatexumo 'ba ko xuta fariseo 'etuts'inre nga 'bitsa'en kitsikja'etsjen: "¿'Yá= kibi xi bi bekun Na'enchana nga 'batsa'en tinchja? Tu Na'enchana sa xi mare nichat'are jere xuta."

22 Tunga Jesús tsabe mé= xi inyatsikja'etsjen, 'ba tsiningiyare:

—¿Ánñu 'batsa'en nikja'etsjenñu jun? 23 Ñáre xi ngisa bi na'enre kuixan: ¿A nga kuixan: "Je kuachat'ari jeri"? ¿Asa nga kuixan: "Tisetjen 'ba titjajme"? 24 Tunga mejénna nga xio nga Ki'ndire Xuta xi'iun tjinre kjua'ñu kui ngasun'ndebi nga sichat'a je.

'Ba 'batsa'en kitsure xi bi ma fiu:

—Ji xinra, tisetjen, chjube kuxtari 'ba t'in ni'yari.

25 'Ba ngixkun xutankjiun ta'a tsisetjen xi tji'mio 'ba kiskjebe kuxta xi kjijñayaa tsakai, 'ba titsichjire Na'enchana nga kiji ngani ndaba. 26 'Ba ngatsi'i kuakunre 'ba kitsichjire Na'enchana, 'ba niki inyatsakjun= nga 'bi kitsure xinkjin:

—Kjuakun xi kjuakixi= kji'ya nganda'e.

Nga Jesús nchjare Leví
Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17

27 Jaskan nga je kuán kibi, Jesús 'etju 'ba tsabe jngu xuta xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma xi Leví 'mi. Tijña nga'nde ña tjubechjintjai tsajmi. 'Ba Jesús kinchjare 'ba kitsure:

—Ndetjenngina.

28 'Ba 'batsa'en Leví tsisetjen, 'ejña yeje xi tjinre 'ba kitjenngi Jesús.

29 'Ba ts'axje jngu s'i je ndaba ngat'are Jesús; 'ba ko 'ñu nkjin xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma, ñatjen ko kja'e ngisa

xuta, tjindut'ako yamixo. 30 Tunga xuta fariseo ko chjine kjuatexumo xi tujngu mako xinkjin josiko xutare Jesús, 'ba kitsure:

—¿Ánñu ko xuta xi tjinre je 'ba ko xi kjebechjintjai tsajmi ñatjen ninchjakoniñu 'ba 'yukoñu?

31 'Ba Jesús kitsingojore:

—Xi nda bi chjineki machjenre, tu kui sani xi sefesun. 32 Bi xuta xi kixi ja'ekinchja_rą, tu kui sani xi tjinre je, tuxi sik'antjaiyani kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana.

Nga Jesús chjaningiyare ngat'are nga beni kjindia
Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22

33 'Ba 'batsa'en nchjabiu kitsure Jesús:

—Xutare Juan 'ba ko xi tse'e nchja fariseo ne kjit'a 'bendu kjindia 'ba fako Na'enchana, tunga xi tsiji tu kjenntsjai 'ba 'bintsjai.

34 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A kụan jun sik'endu kjindio xuta xi kjinikjint'e jngu s'i kjuabixan yejerañu xi xi'iun tijñajin ngisare? 35 Tunga kjua'e jngu nixtjin kionga stukja'are xi xi'iun, 'ba kionga kjua'e nixtjinbiu, kio=nga k'uendu kjindia.

36 'Ba nde 'ejñare kui kjuakusunbi:

—Ni'yá batet'achi jngu xutji xatse tuxi k'uextiuyani jngu xutji chinga. Ngat'a tsa 'ba sa'en, tsikjekjua= xutji xatsio; 'ba nde najñu xatse chu bi nda fa'akjare ko xi chingo. 37 'Ba nde ni'yá minya binu xatse jngu tjiuxin chinga. Ngat'a binu xatsio k'uetijnda tjiuxin chingó, 'ba binu titsen 'ba kjuekjua tjiuxiun ngayeje. 38 'Ba kui= kjuañu binu xatse xinyani tjiuxin xatse. 39 'Ba tsajain xi 'bi binu xi je chinga 'ba sa'e jaskan kụamejénre xi xatse, ngat'a tsu: “Xi je chinga ngisa nda 'yu.”

6

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e nixtjin nga nikja'aya
Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28

1 'Ba 'bi kuán jngu nixtjin nga xutu, kionga Jesús tifa'ajin nga'nde ña kji'i tsujmi ntje, xutare tsate natinre trigo 'ba kitsufeya ntsja 'ba kiskine xujmare. 2 'Ba yak'a nchja fariseo kitsure:

—¿Ánñu ña'anñu jun mé= xi bi tixa'nde nga si'an nixtjin nga nikja'aya?

3 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A kje 'bexkiyajíun jun ña kua'indut'a mé= xi kitsa'en David jngu ndiya kionga kui 'ba ko xi tjenko kuabojore? 4 Ngu ja'as'en nga'nde tsjere Na'enchana 'ba kiskjebe niñuxtila tsje xi tjindu kio, 'ba kiskine, 'ba kitsjare nchja xi tjenko ngayeje.

Ninga bi tixa'ndere nga kui skine, ngat'a tu na'miu ma kjine
kui niñuxtilabiu.
5 'Ba Jesús kitsu ngisare:
—Ki'ndire Xuta xi'iun batexumare ka'nda nixtjin nga
nikja'aya.

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi ja'eku ntsja
Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6

6 'Ba 'bi kuán nga kja'e nixtjin xutu ngani, Jesús ja'as'en
ni'ya sinagoga 'ba yakuya. 'Ba kio tijña jngu xuta xi ja'eku
ntsja kixi. 7 'Ba chjine kjuatexumo 'ba ko nchja fariseo
inyakutsejen'more Jesús, tuxi skueni tsa sinda xutabiu nga
nixtjin nga nikja'aya 'ba 'batsa'en kụan kuangini. 8 Tunga
Jesús be= mé= xi inyatsikja'etsjen nchjabiu, 'ba kitsure xuta
xi ja'eku ntsja:
—Tisetjen 'ba tisen ngamasenre kio.
'Ba xutabiu tsisetjen 'ba tsakasen ngamasenre. 9 'Ba Jesús
kitsure xi yak'a:
—Jngu en skuiningiya_nuụ, ¿Mé= xi tixa'nde nga ña'an nga
nixtjin nga nikja'aya, a xi nda= asa xi ch'o? ¿A sik'angiña jngu
xuta, asa sik'enña?
10 'Ba sa'e kiskutsejen'a xi inyandaire, 'ba kitsure xuta xi
ja'eku ntsja:
—Tjente ndsai.
'Ba 'ba kitsa'en xutabiu, 'ba kuanda ngani ntsja. 11 Tunga xi
yak'a 'ñu kuastire 'ba joyare jó siko Jesús.

Nga Jesús fa'ajin nga tejó apóstoles
Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19

12 'Ba nga je ja'a kui nixtjinbiu, Jesús kiji jngu nindu nga
kikjako Na'enchana. 'Ba tsa'a nistjen jako. 13 'Ba kionga je
kis'e isen, kinchjare xutare, 'ba tejó ja'ajin xi apóstoles kitsure.
14 Kibi= ja'enre xi tejó: Simón xi 'ba nde Pedro kitsure, Andrés
xi nts'e Simón, Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, 15 Mateo,
Tomás, Santiago xi ki'ndire Alfeo, Simón xi mako nchja xi
mejénre sindai naxinanda Israel, 16 ko Judas xi ki'ndire San-
tiago, 'ba ko Judas Iscariote xi jaskan kitsingantsja Jesús.

Nga Jesús bakuyare 'ba tsinda 'ñu nkjin xuta
Mt. 4:23-25

17 'Ba Jesús jendibajen ngani nindu ko nchjabiu, 'ba
tsakasen'ñu jngu nga'nde ngasun. 'Ba kio kuañajan 'ñu nkjin
xi 'betsuma tjenngi 'ba ko 'ñu nkjin xi jendibani ngayéje
nga'nde xi tse'e nangi Judea ko nga'nde xi tjin ngandaire
naxinanda Jerusalén 'ba ko nga'nde xi tjindu tiñare naxi-
nanda Tiro ko naxinanda Sidón. Kui xutabiu ja'ekinya ñojonre
Jesús 'ba tuxi kụandani ngat'are chi'in xi kunre. 18 'Ba xi
inyafa'a kjuanima ngat'are isennixtjin xi bi nda, 'ba nde

manda ngayeje. 19 'Ba ngatsi'i xuta mejénre siko Jesús, ngat'a kjua'ñu xi 'betju ngajinre kui tsinda ngatsi'i.

Nga Jesús bakuya 'yá= xi ndare ngixkun Na'enchana
Mt. 5:1-12

20 'Ba Jesús kiskutsejen'a xutare, 'ba kitsure:

—Ndaxunu jun xi nimo, ngu tsojon ña batexuma Na'enchana.

21 'Ndaxunu jun xi nganda'e bojonu, ngu jaskan tsenu.

'Ndaxunu jun xi nganda'e chi'ndo, ngu jaskan kuejnu.

22 'Ndaxunu jun kionga xuta kụastikenu, 'ba ko'oxjenu, 'ba ch'o kuetsunu 'ba k'uaxjengi ja'enu joni jngu xuta ts'en, tu kjuare Ki'ndire Xuta xi'iun= nini. 23 Kionga 'ba kụan, 'ñu titsjo, 'ñu ngatjas'enu kjuatsja, ngat'a jun sakunu tsajmi xi 'ñu chjire ngank'aa. Ngu xuta chingare xutabiu 'ba nde tsa'en ch'o kitsiko nchja chinga profeta nixtjin kuatse jan.

24 'Tunga ¡nimaxuñu jun xi nyino, ngu je kika'enu kjuatsjanu!

25 '¡Nimaxuñu jun xi nganda'e kitsenu, ngu jaskan kụabojonu!

'¡Nimaxuñu jun xi nganda'e bejnu, ngu jaskan kụabanu 'ba xi'ndo!

26 '¡Nimaxuñu jun kionga ngatsi'i nda kuinchja ngat'anu, ngu xuta chingare xutabiu 'ba=nde nda kinchja ngat'are nchja chinga profeta ndesu xi kis'e nixtjin kuatse jan!

Nga Jesús bakuya nga simijáan xi stikena
Mt. 5:38-48; 7:12

27 'Tunga jun xi minya ñojon xin_nuụ: Timijón xi stikenu 'ba nda tiko xi betonnu. 28 Chja'a_ru Na'enchana nga ngatatsichikunta'en xi ch'o tsunu, 'ba t'ets'antjo xi ch'o tsikonu. 29 Tsa 'yáñu xi ko'ot'a jngu tsari, ta'e_ri xi ngijngu ngayeje. 'Ba tsa 'yáñu xi kjua'ari chingantsjari, ta'e'nde_ri nga ngatjiko ko chingari. 30 Tu'yañu xi skui'ari tsajmi xi tsiji, ta'e_ri. 'Ba xi skja'ari xi tsiji, tojo 'mi_ri. 31 'Ba jotsa'en mejénnu nga sikonu xuta, 'ba nde tiko kui ngayeje.

32 'Ngu tsa nimijíon tu kui sa xi tsimejénnu jun, ¿mé= xi kuejennu? Ka'nda xuta xi tjinre je 'ba nde tsa'en ngayeje. 33 'Ba tsa nda niko tu kui sa xi nda tsikonu, ¿mé= xi kuejennu? Ka'nda xuta xi tjinre je 'ba nde tsa'en ngayeje. 34 'Ba tsa nikeya_ru tu kui sa xi bere kakun nga sja nganinu, ¿mé= xi kuejennu? Ka'nda xuta xi tjinre je tsikeyare xinkjin, tuxi sạkunire ngijngu ka'a 'ba kji'i ngani. 35 Tunga jun, timijon xi stikenu 'ba nda tiko, 'ba tikeya_ru 'ba bi chuyo nga sja nganinu. 'Ba 'batsa'en ngisa tse kuejennu, 'ba ki'ndire Na'enchana xi tijña ngank'aa kuon. Ngat'a kui tjinre kjuanda ngat'a tse'e

xi bi tsja kjuanda 'ba xi ch'okun. 36 Kui kjua ngatja'animaninu
xuta xi yak'a, jotsa'en Na'ennu fa'animare.

Nga Jesús bakuya nga bi si'an_ra kjua xi yak'a
Mt. 7:1-5

37 'Bi ña'an_ru kjua xuta xi yak'a, meni Na'enchana bi
sa'enninu kjua ngayeje. Bi chanineje_ru xuta xi yak'a, meni
Na'enchana bi sikaninejeninu ngayeje. Tichat'a_ru xuta,
meni 'ba nde Na'enchana sichat'aninu ngayeje. 38 Ta'e_ru
xi yaka, 'ba 'ba nde Na'enchana sjanu ngayeje. Nda sitse
chitsanu nga sjanu, sitse tsjan tsjan, xi k'uetsujmeyare, 'ba
xi niki tistenntjai. Ngat'a chu̱ba̱ xi sichjon nga k'uechubo,
ndekui sichubakoninu Na'enchana.
39 'Ba 'ba nde 'ejñare kui kjuakusunbi:
—¿A ku̱an jngu xi ka kuaku ndiyare ngijngu xi ka? ¿A
bi tu jngu ngojo kuixuya ngojó? 40 Jngu xuta xi kut'aya
bi ngisa nk'a ngisa nga ko mare chjine xujunre, tunga nga
je kjuet'are ngayéje kjuachjinere, 'ba=nde ku̱angusun joni
chjine xujunre.
41 '¿Ánñu ji techut'ani xtje xi kjingi xkun nts'é 'ba bi
yachisu xi kjingi tsiji techut'ai? 42 Tsa bi te'ye yachisu xi
kjingi tsiji, ¿jótsa'en ku̱an k'uin_ri nts'é: "Nts'ia̱, ta'e'ndena
nga k'uaxjengia̱ xtje xi kjingi tuxkuin"? ¡Xuta jó nk-
jain! Ti'naxjengifari yachisu xi kjingi tuxkuin, tuxi nda
ku̱atsejenniri nga kjui'naxjengi xtje xi kjingi tuxkun nts'é.

Nga Jesús bakuya nga nga jngu jngu kuya ya 'yare ngat'are ture
Mt. 7:17-20; 12:33-35

43 'Jngu ya xi nda, bi bajare tu xi bi nda. 'Ba jngu ya xi bi
nda, bi bajare tu xi nda. 44 Nga jngu kuya ya 'yare ngat'are tu
xi bajare. Ngat'a bi ngajin ngijña na'ya s'e tu higo, 'ba ninga
ngajin na'ya ntsje s'e uva. 45 Jngu xuta xi nda 'baxje en xi
nda ngajinre kjuanda xi tijñatjo ngajin inimare. 'Ba jngu xuta
xi ch'okun 'baxje en xi ch'o ngajinre kjuach'okun xi tijñatjo
ngajin inimare. Ngat'a mé= xi kitsejin inimare xuta, kui xi
'betju ts'a.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e jó nchja xi kitsinda ndaba
Mt. 7:24-27

46 '¿Ánñu 'mininu̱u̱: "Na'en, Na'en," 'ba bi nik'etjusun
enna̱? 47 'Ba xin_nu̱u̱ 'yá= xi mangusun xuta xi ndiba ngat'ana̱
'ba nt'e enna̱ 'ba tsik'etjusun. 48 Kui jo=ni jngu xuta xi
tsinda ndaba, xi 'ñu nanga titjun yakjan 'ba ngasun ndiojo
kitsindasun tuts'in. 'Ba kionga kuaje ndajio, 'ñu ja'esatet'are
ni'yo. Tunga bi kitsiteya, ngat'a nda= kuanda ni'yo. 49 Tunga
kui xi nt'e enna̱ 'ba bi tsik'etjusun mangusun= joni jngu xuta

xi tu ngasun t'anangiu tsindasun ndaba nga bi kiskjennitjen tuts'in. 'Ba kionga ndajio 'ñu ja'esatet'are, ta'a tsixuya 'ba niki jekjuakjin —kitsu Jesús.

7

Nga Jesús tsinda chu'ndare jngu ngakure chasoldadu
Mt. 8:5-13

1 Kionga Jesús jet'are nga tifako xutankjiun, kiji naxinanda Capernaum. 2 'Ba kio tijña jngu ngakure chasoldadu xi tse'e Roma xi tjinre jngu chu'nda xi 'ñu tsimején. Kui chu'ndabiu tji'me 'ba mejen kueya. 3 'Ba kionga ngakure chasoldadu kjint'e ngat'a tse'e Jesús, kitsikasen yak'a nchja chingare naxinanda judío, tuxi k'uets'anire Jesús nga kuetsinda chu'ndare. 4 'Ba 'batsa'en kui echukun Jesús 'ba 'ñu 'ets'are ngat'are chasoldadu, 'ba kitsure:

—Xutabiu bakin=re nga kuisekue. 5 Ngat'a tsimejénna xi judío kuáan 'ba ka'nda kui suba kitsindana ni'ya sinagoga nga'e naxinandanį.

6 'Ba Jesús kiko nchjabiu. Tunga kionga je tiña echu ndaba, chasoldadu kitsikasen yak'a xi nda ya'a, tuxi kuetsunire Jesús:

—Na'en, bi nisti_ri yojori, ngat'a bi bakinnạ nga ni'yanạ kuitjas'en. 7 Kui kjuañu bi kuánni takuaạn nga ja'ekun subarạ. Tu t'exasai 'ba chu'ndanạ kụanda. 8 Ngat'a 'ba=nde an, tjin= xi batexumanạ 'ba 'ba=nde tjinnạ chasoldadu xi batexuma_rạ. Kionga jngu xin_rạ: “T'in”, ngu fi. 'Ba kionga kja'ere xin_rạ: “Jabi”, ngu ndiba. 'Ba tsa jngu chu'ndanạ xin_rạ: “Ti'en tsajmibi”, ngu tsa'en.

9 'Ba kionga Jesús kjint'e kibi, tu 'ba= kuánre 'ba kitsiku'beya nga jako xutankjiun xi tjenngire, 'ba kitsure:

—Kjuakixi= xi xin_nuụ. Nisa jngukjinjín xuta xi tse'e Israel 'biạ xi 'bitsa'en makjainre jotsa'en makjainre xutabi.

10 'Ba kionga ja'e ngani xi kjinikasen, tu je nda ngani chu'ndo nga tsabe.

Nga Jesús tsikja'ayare ki'ndire jngu chjun k'an

11 'Ba jaskan kibi, Jesús kiji jngu naxinanda chi xi Naín 'mi. Tjenko xutare 'ba ko 'ñu nkjin xuta. 12 'Ba kionga je echu tiñare xuntjare naxinanda chu, tsabe nga inyafik'eyanijin jngu mik'en xi ki'ndi jngutuuture jngu chjun k'an. 'Ba 'ñu nkjin xuta xi kio tse'e tjenko chjunbiu.

13 'Ba kionga Na'enna Jesucristo tsabe chjunbiu, ja'animare 'ba kitsure:

—Bi chi'ndai.

14 'Ba kitsitiñat'are kaxo 'ba yanere ntsja. 'Ba xi yank'angi tsikinya'ñu. 'Ba Jesús kitsure mik'ion:

—Chi'ndi, ji texinra. ¡Tisetjen!

15 'Ba 'batsa'en xi je mik'en tsakaiñu tsik'ejña kixi 'ba
'etuts'inre nga kinchja, 'ba Jesús kitsingantsjare nare. 16 'Ba
ngatsi'i xuta kitsakjun 'ba kitsichjire Na'enchana nga kitsure
xinkjin:

—Jngu profeta je je kuatsejen ngajinna.

'Ba 'ba nde kitsu:

—Na'enchana je ja'ekaseko naxinandare.

17 'Ba kjinu'yare mé= xi Jesús kitsa'en jo kji'i nangi Judea 'ba
jo kji'i nangi xi tjindundaire.

Nga Jesús fako xutare Juan Bautista
Mt. 11:2-19

18 'Ba 'ba nde Juan kjint'e ngayéje kibi, ngat'a xutare ye'ere
nijmi. 'Ba 'batsa'en kinchjare jó xi xutare 19 'ba kitsikasen ña
tijña Jesús, tuxi skuiningiyanire: "¿A ji= ni Cristo xi tjinnere
nga kjua'e? ¿Asa kja'e xi xuya_ri?" 20 'Ba kionga nchjabiu ja'e
ña tijña Jesús, kitsure:

—Juan Bautista katsikasenni nga xjaningiyari: "¿A jixu
Cristo xi tjinnere nga kjua'e? ¿Asa kja'exu xuya_ri?"

21 'Ba ndekuini chubabiu Jesús kitsinda 'ñu nkjin xuta xi
kunre chi'in 'ba xi inyafa'a kjuanima 'ba xi tjindujinre isen-
nixtjin xi bi nda, 'ba nkjin xi ka kitsitsejenre. 22 'Ba Jesús
kitsure:

—Tanginк'in_ru Juan mé= xi je kji'yo 'ba xi je kjinu'yo nga'e.
T'e_ru nijmi nga xi ka be=, 'ba xi bi ma fi ma fi ngani, 'ba xi
sefe'ndujun matsjejun chi'inre. Xi xtaya nt'e, xi mik'en fa'aya
nganire, 'ba xi nima nikja'axtiuyare en ndare Na'enchana.
23 ¡'Ba ndaxure xuta xi bi sichaja kjuamakjainre ngat'ana!

24 'Ba kionga xutare Juan je kiji, Jesús 'etuts'inre nga kinchja
ngat'a tse'e Juan 'ba kitsure xutankjiun:

—¿Mé= xi tsanginchutsejen_ru nga'nde t'axin? ¿A jngu
ndaje xi titsiteya ntjo? 25 Tsa bi kui, ngu, ¿mé= xi tsanginchut-
sejen_ru? ¿A jngu xuta xi yaja najñu xi tsja kji'i? Tunga xi baja
najñu xi tsja kun 'ba xi tsja tsa'en tjindu, kui xi tjindu ndaba
rey. 26 Ngu, ¿mé= xi tsanginchutsejen_ru? ¿A jngu profeta?
Jun, kui. 'Ba xin_nuu nga Juan xi ngisa je ngisa nga ko mare
jngu profeta. 27 Ngat'are Juan= nga 'bitsa'en kua'indut'a enre
Na'enchana:

An tetsikasentitjunra xi ya'a enna.
Kui xi k'uendatitjun ndiyari.

28 'Ba xin_nuu. Nijngu xuta xi tjin ngasun'ndebi ngisa je ngisa
nga ko mare Juan. Tunga kui xi ngisa ichi 'yare ña batexuma
Na'enchana ngisa= je ngisa nga ko mare Juan —kitsu Jesús.

29 'Ba kionga xutankjiun kjint'ere kibi, ka'nda ko xi kje-
bechjintjai tsajmi ngat'are Roma kitsikixiya nga Na'enchana

kixi tsa'en kjua. Ngat'a je kisatenda kionga Juan yatenda xuta. 30 Tunga nchja fariseo 'ba ko chjine kjuatexumo bi kisatenda ngat'are Juan, 'ba 'bitsa'en 'echjonre yojore kjuanda xi kua'ere ngat'are Na'enchana tsakaiñu.

31 'Ba Jesús kitsu ngani:

—Ngu, ¿mé= xi singusunkuaą xuta xi tjin nganda'e? ¿'Yá=ñų joni kui? 32 Kui jo=ni nchja nisti xi 'bendu ndetsin 'ba tsure xinkjin nga kji'ndaya: "Kjinikjaneri son xi nda tsu, 'ba bi kjicho. 'Ba kijndari son xi ba tsu, 'ba bi kichi'ndo." 33 Ngat'a kionga ja'e Juan Bautista, 'echjonre yojore nga kiskine niñuxtila 'ba nga kits'i binu, 'ba jun mixun: "Isennixtjin xi bi nda tijñajinre." 34 'Ba jaskan ja'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun, xi nda kjen 'ba 'bi binu, 'ba tusa mixun=ngo: "Kui xutabi tse kjen 'ba 'ñu 'bi binu, jngu xuta xi nda ya'a nchja xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma ko xuta xi tjinre je." 35 Tunga kjuankjin kakunre Na'enchana makixiya ngat'are 'yá= xi kjebetjo —kitsu Jesús.

Nga Jesús fi ndaba jngu xuta fariseo

36 'Ba jngu xuta fariseo kitsikjint'e Jesús nga kuekjineko niñu, 'ba Jesús kuakjainre 'ba kiji ndaba 'ba tsik'ejñat'a yamixo. 37 'Ba ndekuini naxinandabiu tijña jngu chjun xi tse je tjinre. 'Ba kionga kjint'e nga Jesús kuakjen ndaba xuta fariseo, ja'eko jngu lameta xi alabastro kuandakoni xi kjitse nanda xi nda jen. 38 'Ba kitsitiñat'are ngastun Jesús 'ba ja'ek'ejñat'a ndsaku, nga tikji'nda. 'Ba 'etuts'inre nga yanejunkoni ndaxkun. 'Ba ndekuini ntsja ku kitsixijunkoni ndsaku Jesús, 'ba 'endsu'a, 'ba tso'ojunre nanda xi nda jen. 39 'Ba kionga xuta fariseo xi kitsikjint'e Jesús tsabe kibi, 'bitsa'en kitsikja'etsjen: "Tsa kjuakixi nga kui xutabi jngu profeta, skue=ru 'yá= xi 'ba titsiko 'ba 'yá= chjun kuán kui, ngat'a kui chjunbi 'ñu tsé je tjinre." 40 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure xuta fariseo:

—Simón, tjin= jngu en xi xinrą.

'Ba xutabiu kitsingojore:

—'Ba t'ínna, na'en.

41 'Ba Jesús kitsu:

—Jó xuta kitjenre tonre jngu xuta xi tsikeya. Jngu xi kitjenre ón ciento denario, 'ba xi ngijngu yachute. 42 'Ba kionga bi kuán 'echji nganire ngat'a tsajainre ton, 'batsa'en kitsichat'are ngojó mé= xi tjenre. Ngu 'ba t'ínna, ¿ñárę ngojóbi xi ngisa 'ñu tsimején xi tsikeya?

43 'Ba Simón kitsingojore:

—Kui=ru xuta xi ngisa tse kitsichat'are.

'Ba Jesús kitsure:

—'Ba=tjin xi sji.

44 'Ba 'batsa'en Jesús kiskutsejen'a chjunbiu, 'ba kitsure Simón:
—¿A te'yani chjunbi? An ja'as'iạn ni'yari 'ba bi kika'enạ nanda xi kuanejunñạ ndsakuạ. Tunga chjunbi, ndaxkun yanejunkoni 'ba ntsja ku kitsixijunkoni. 45 Bi kik'endsu'anaạ nga kjinite'ndanaạ kionga ja'as'iạn ni'yari, tunga chjunbi ka'nda nga ja'as'iạn bi tifet'are nga ti'bendsu'á ndsakuạ. 46 Bi tsichujunnaạ aseti nindakuạ, tunga chjunbi nanda xi nda jen tso'ojunre ndsakuạ. 47 Kui kjua xinnirạ nga 'ñu tsé jere je kuachat'are, ngat'a 'ñu tsé kjuanimejen yaku. Tunga xuta xi chuba nichat'are, chuba kjuanimejen baku.
48 'Ba jaskan kitsure chjunbiu:
—Je kuachat'ari jeri.
49 'Ba xi tsik'endut'ako yamixo 'etuts'inre nga 'bi kitsure xinkjin:
—¿Yá= xutabi, nga ka'nda je tsichat'a?
50 'Ba Jesús kitsu ngisare chjunbiu:
—Ngat'are kjuamakjainri je ts'angi. Ngatjas'eri kjuaxiu. T'inrandai.

8

Nga Jesús bakuya jngu kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi kjejndi xujma

1 'Ba jaskan kibi, Jesús tsak'ajme ngayéje naxinanda ya'e ko naxinanda chi xi kio tjin, 'ba kitsikja'axtiuya en nda xi tsuya jótsa'en batexuma Na'enchana. 'Ba tjenko nga tejó apóstoles 2 'ba ko yak'a yanchjin ngayeje xi kitsinda ngat'are chi'in xi kunre 'ba ko xi ts'axjejinre isennixtjin xi bi nda. Tjenjinre yanchjinbiu María xi 'ba nde Magdalena 'mi, xi 'etukajinre yatu isennixtjin xi bi nda, 3 ko Juana, chjunre Chuza, xuta xi tsa'exat'are rey Herodes, ko Susana 'ba ko nkjin ngisa yanchjin xi tsakaseko nga kitsja mé= xi tjinre.
4 'Ba 'ñu nkjin xuta jendibani kja'e kjuanga naxinanda tuxi ja'ekinya ñojonnire Jesús. 'Ba Jesús yakuyare jngu kjuakusun 'ba kitsu:
5 —Jngu xuta kiji nga kikjejndi xujmare. 'Ba kionga tikjejndi, masen tsixundai ndiyo. 'Ba tsikisenne. 'Ba ja'e tjiunisio 'ba kiskine xujmabiu. 6 'Ba ngimasen xujmare tsixujin ndiojo ña bi tse nangi tjin. 'Ba kionga xujmabiu kiska, kixi tu kjuare nga bi 'nyi'nde. 7 'Ba ngijngu ka'a xujma tsixu ngajin na'ya. 'Ba na'yo xi ñatjen kuantjeko bi kitsja'ndere nga nda kuacha xujmabiu. 8 Tunga ngijngu ka'a tsixu ña nda nangi 'ba kuantje 'ba nda chan kitsja, ka'nda jngu ciento xujma nga jngu tu.
Kibi kitsu Jesús, 'ba kitsu ngisa ko jnda xi 'ñu:
—Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

Nga Jesús tsuya ánñu tu ko kjuakusun bakuyani
Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12

9 'Ba kionga xutare tsiningiyare jó tsunire kjuakusunbiu,
10 Jesús kitsure:

—Jun je kitsa'e'ndenu nga kụankjinnu mé= xi 'mo tijña ngat'are ña batexuma Na'enchana. Tunga xuta xi yak'a, fakoña nga ko kjuakusun, meni ninga skutsejen bi skue, 'ba ninga kuasen ñojon bi kụankjinre.

Nga Jesús tsuya jó tsunire kjuakusun ngat'a tse'e xi kjejndi xujma
Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20

11 'Ba Jesús kitsu:

—'Bi= tsunire kjuakusunbiu. Xujmo, jo=ni enre Na'enchana. 12 Xujma xi tsixundai ndiyo, jo=ni xuta xi nt'e ion tunga ndiba chanayiu nga kja'axin en xi je tijñajin inimare xutabiu, tuxi bi kụakjainnire 'ba k'uangi. 13 'Ba xujma xi tsixu ngajin ndiojo, jo=ni xuta xi nt'e ion 'ba tsja tsa'en kjebe. Tunga bi 'ñu tjinre jama. Tu chuba nixtjin makjainre, 'ba kionga chut'ayako, tsichaja kjuamakjainre 'ba basent'axin. 14 'Ba xujma xi tsixu ngajin na'yo, jo=ni xuta xi nt'e ion, tunga jotsa'en tifa'a nixtjiun, 'ñu tsikja'etsjen ngat'are tsajmi xi tjinre ngasun'ndebi 'ba mejénre kjuanyino ko kjuatsja xi tjinre. 'Ba ngayéje kibi bi tsja'nde nga nda kụacha ion ngajin inimare xutabiu, 'ba bi tsja chan ya'a. 15 Tunga xujma xi tsixu ña nda nangi, jo=ni xuta xi nda 'ba kixi tijña inimare. Nt'e enre Na'enchana 'ba 'bejñatjo ngajin inimare. Ko kjuatsejnda tsja chan xi nda, ngat'a kixi sejña.

Nga Jesús bakuya kjuakusun ngat'a tse'e ndi'u
Mr. 4:21-25

16 'Ba Jesús kitsure ngayeje:

—Tsajain xi baka jngu ndi'i 'ba 'benere jngu tsajmi asa ngi'ndere jngu nachan 'bejña. Tusa nga nk'a chun 'bejña, tuxi matsejennire xuta xi fa'as'en ni'yo. 17 Ngat'a ngayéje xi tijña'mo nganda'e, kjua'e nixtjin nga k'uetukatsejen. 'Ba ngayéje xi bi matsejen nganda'e, kjua'e nixtjin nga xiare 'ba s'ẹjñatsejen. 18 'Ba meni, nda tjinu'yo. Ngat'a xi tjinre, ngisa= tse kua'ere. Tunga xi tsajainre, ka'nda mé= xi tse'e tsure stukja'are.

Nga Jesús tsu 'yá= xi nare ko nts'e
Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35

19 'Ba kio nare ko nts'e Jesús ja'ekun, tunga bi kuán echu ka'nda ña kui tijña, ngat'a kitse xutankjiun. 20 'Ba tu nijmi= kik'ere Jesús:

—Nari ko nts'é ngandetsian inya 'ba mejénxure skueri.

21 Tunga Jesús kitsingojo:
—Tu'yañu xi basen ñojon enre Na'enchana 'ba tsik'etjusun, kui= xi nana̱ ko xi nts'ia̱.

Nga Jesús tsik'exiu tsi'ñu
Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41

22 Jngu nixtjin Jesús kitsure xutare:
—Tjian xingunda ndachikun.
'Ba 'batsa'en ja'as'en jngu barku 'ba kiji. 23 'Ba yejerañu nga inyafa'axtiunda, Jesús kis'efe. 'Ba kio kuanjin ndachikun jngu ntjo'ñu, 'ba nando tifa'as'enntjai barku. 'Ba je stiungi-jndiu tsakaiñu. 24 'Ba 'batsa'en kitsikja'are Jesús, 'ba kitsure:
—¡Na'en, na'en! ¡Je tetiungijndia!
'Ba Jesús tsisetjen 'ba jatiko ntjo ko tsindiure ndachikun. 'Ba kis'exiu ntjo 'ba jña kuachun. 25 'Ba Jesús kitsure xutare:
—¿Ánñu bi chunni_nuu̱?
'Ba xutare kitsakjun 'ba kuakunre 'ba tsiningiyare xinkjin:
—¿Yá= tsé xutabi nga ka'nda ntjo ko ndachikun tsik'etjusunre nga fako?

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda
Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20

26 'Ba kio echu nangire xuta Gerasa. Kui nangibi tijña xingunda ndachikun, ngankjain nangi Galilea. 27 'Ba kionga Jesús 'etukajen barku, kitsitiñat'are jngu xuta xi kio tse'e 'ba xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda. Xi je nda'e bi nde bajani najñu ninga bi nde 'bejñayani ni'ya. Tusa ngajin tsju 'bejña. 28 'Ba kionga tsabe Jesús, tsakasenkunch'int'are nga 'ñu kiski'ndaya, 'ba kitsu:
—Ji Jesús, Ki'ndire Na'enchana xi tijña ngank'aa, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsa'an? Te'bets'ara̱ nga bi ba'enaa̱ kjuanima.
29 'Ba kitsu isennixtjin xi bi nda, ngat'a Jesús je 'exare nga ngat'etukajinre xutabiu. Je nkjin ndiya isennixtjin xi bi nda batexuma ngajin yojore xutabiu, 'ba nisi s'e'ñu tsjan tsjan ndsaku ko ntsja 'ba xuta tsikuenda, tunga xutabiu kjejntsu mé= xi s'e'ñukonii̱, 'ba isennixtjin xi bi nda fiko nga'nde t'axin.
30 'Ba kio Jesús tsiningiyare:
—¿Jó 'miri?
'Ba kui kitsingojo:
—Legión 'mina̱.
'Bi kitsu ngat'a 'ñu nkjin isennixtjin xi bi nda tjindujinre.
31 'Ba isennixtjin xi bi nda 'ets'are Jesús nga bi ngatatsikasen nga'nde ña ba'entsjaire̱ kjuanima. 32 'Ba kio tiñare nindu 'ñu nkjin tjiuchinga inyakjen ngijña. 'Ba 'batsa'en isennixtjin xi bi nda 'ets'are Jesús nga ngatatsja'ndere nga ngatja'as'en ngajinre kui, 'ba Jesús kitsja'ndere. 33 'Ba isennixtjin xi bi nda 'etukajinre xutabiu 'ba ja'as'enjinre tjiuchingo. 'Ba

tjiuchingo tsangatsanga jenya ka'nda ndachikun 'ba kio kitiungijndiu.

34 'Ba kionga xi inyatsikuenda tjiuchingo tsabe mé= xi kuán, tsanga 'ba kike'ere nijmi xuta xi tjin naxinando ko xi tjindundai ngandaire. 35 'Ba xuta kikutsejenre mé= xi kuán. 'Ba kionga echu ña tijña Jesús, tsabe xuta xi 'etjujinre isennixtjin xi bi nda nga tijñat'a ndsaku Jesús nga je yaja ngani najñure 'ba nga je nda tjin nganire. 'Ba kio kitsakjun. 36 'Ba xi tsabe mé= xi kuán, ye'ere nijmi xuta xi yak'a jótsa'en kuanda xuta xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda tsakaiñu. 37 'Ba ngatsi'i xuta xi tse'e nangi Gerasa 'ets'are Jesús nga ngatji kio, ngat'a 'ñu kitsakjun. 'Ba 'batsa'en Jesús ja'as'en barku 'ba kiji ngani xingunda ndachikun. 38 'Ba xuta xi je 'etjujinre isennixtjin xi bi nda 'ets'are nga kuetjenngi Jesús. Tunga Jesús bi kitsja'ndere 'ba kitsure:

39 —Tusa t'in ngani ni'yari 'ba t'e nijmi ngayéje xi Na'enchana je kitsa'en ngat'a tsiji.

'Ba 'batsa'en xutabiu kiji 'ba ye'e yejere nijmi ngatsi'i xi tjindu ngajin naxinando mé= xi kitsa'en Jesús ngat'a tse'e.

Nga Jesús tsinda ki'ndire Jairo ko jngu chjun xi tji'me
Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43

40 Kionga Jesús je ja'e ngani xingunda ndachikun, xutankjiun tsja tsa'en kiskjebetjo, ngat'a ngatsi'i inyakuyare. 41 'Ba kio ja'e jngu xuta xi Jairo 'mi, xi ngakure ni'ya sinagoga. Kui xutabi tsakasenkunch'int'a ndsaku Jesús 'ba 'ets'are nga ngatji ndaba, 42 ngat'a ki'ndi chjun jngutuuture xi tjinre tejó nu je mejen kueya.

'Ba yejerañu Jesús tifi, xutankjiun xi tjenngire 'ñu inya'be'nyu'ñundaire. 43 'Ba ngajinre xutankjiun tjenjinre jngu chjun xi kuatejó nu 'bakjanre jin. 'Ba je kitsikjeya ngat'are chjineki ngayéje xi tjinre, 'ba nijnguú kuánre kitsinda. 44 Kui chjunbiu kitsitiñat'a ngastun Jesús 'ba kitsiko ndai najñure, 'ba ta'a kitikjayare jiun.

45 'Ba Jesús tsiningiya:

—¿'Yá= xi kitsikona̱?

'Ba kionga tu'yá kitsikixiya, Pedro kitsure:

—Na'en, xutankjiun inya'be'nyu'ñuri 'ba inyatsunginiñari.

46 Tunga Jesús kitsu ngani:

—Tjin= xi kitsikona̱, ngat'a tsejen kuánna̱ nga 'etjujin kjua'ñu ngajinna̱.

47 'Ba kionga chjunbiu tsabe nga bi ku̱an k'uejña'mo, niki 'ñu= titsakjun nga ja'ekasenkunch'int'are Jesús. 'Ba ngixkun ngatsi'i xuta kitsuya mé= kjua kitsikoni najñure Jesús 'ba jótsa'en ta'a kuanda. 48 'Ba Jesús kitsure:

—Ji, ki'ndiną, tu ngat'are kjuamakjainri nga je kuandai. Ngatjas'eri kjuaxiu. T'inrandai.

49 'Ba kionga Jesús tinchja ngisa, ja'e jngu xuta xi jendibani ndaba xi ngakure ni'ya sinagoga 'ba 'bi kitsure:

—Je k'en ki'ndiri. Bi nde minyasiyani_ri maestru.

50 Tunga kionga Jesús kjint'e enbiu, kitsure xi ngaku:

—Bi kuin. Tu ngatamakjain saniri ngat'are Na'enchana 'ba kụanda ki'ndiri.

51 'Ba kionga echu ndaba xi ngaku, Jesús bi kitsja'nde nga kja'e kjua'as'enko ngisa ngaya ni'yo, tu Pedro sani ko Juan ko Santiago ko na'enre 'ba ko nare ki'ndi chjunbiu. 52 Ngatsi'i xuta xi kuañajan kio inyakji'nda 'ba kjima'onre ngat'are ki'ndi chjunbiu. Tunga Jesús kitsure:

—Bi chi'ndo. Ni'ndichiu bi kjijñak'en; tu tikijñafe sani.

53 'Ba ngatsi'i tu tsejnuke=, ngat'a be= nga je kjijñak'en. 54 'Ba 'batsa'en Jesús kitsuba ntsja ki'ndi chjunbiu 'ba 'ñu kinchja nga kitsure:

—Ni'ndichi, tisetjen.

55 'Ba kui ja'aya nganire 'ba ta'a tsisetjen. 'Ba Jesús 'exa nga ngata'ere xichine. 56 'Ba xichare ki'ndi chjunbiu niki kuakunre, tunga Jesús 'exa nga ni'yá ngate'ere nijmi mé= xi kuán.

9

Nga Jesús tsikasen xutare xi tejó nga sikja'axtiuya enre Na'enchana

Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13

1 'Ba kio Jesús 'eku xutare xi tejó 'ba kitsjare nga'ñu ko kjua'ñu tuxi kụan ko'oxjeni ngayéje kuya isennixtjin xi bi nda 'ba tuxi sindani chi'in xi kunre xuta. 2 Kitsikasen nga kueke'e nijmi jótsa'en Na'enchana kuatexuma 'ba nga sinda xi inyafesun. 3 'Ba kitsure:

—Tumé ch'o ngaya ndiyo: ninga yanise, ninga chitsa, ninga niñuxtila, ninga ton, ninga jó nga najñu. 4 'Ba nituñare ni'ya xi kuitjas'ion, kio tetsubo ka'nda nga k'uetju ngañu nangibiu. 5 'Ba tsa tjin nangi ña bi stukja'atjo, tusa t'etju kio 'ba t'etsujmio chojore ndsakú, joni jngu chụbą nga tjinre je xuta xi tjindu kio —kitsu Jesús.

6 'Ba 'batsa'en nchjabiu 'etju 'ba kiji ngayéje naxinanda ki'ndi xi tjin kio. Inyatsikja'axtiuya en ndare Na'enchana 'ba inyatsinda xi inyafesun.

Nga nt'e Herodes ngat'a tse'e Jesús

Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29

7 'Ba xutaxa Herodes kjint'e ngayéje xi titsa'en Jesús, 'ba bi be mé= xi sikja'etsjen. Ngat'a yak'a kitsu nga Juan je ja'aya

nganire ngajinre mik'en, 8 'ba yak'a kitsu nga profeta Elías
je ja'e ngani, 'ba yak'a kitsu nga je ja'aya nganire ngajinre
mik'en jngu profeta xi tsik'ejña nixtjin kuatse jan. 9 Tunga
Herodes kitsu:
—An 'exa nga kitisin Juan. Tunga, ¿'yá= kibi xi nt'ią en
ngat'a tse'e? —kitsu Herodes 'ba kuamejénre skue Jesús.

Nga Jesús tsikjén ón mi xuta
Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14

10 'Ba kionga je ja'e ngani nchja chinga apóstol, ye'e yejere
nijmi Jesús mé= xi kitsa'en. 'Ba Jesús kikot'axin suba nchjabiu
jngu nga'nde xi tiñare naxinanda xi Betsaida 'mi. 11 Tunga
kionga xuta tsabe ña kiji, kitjenngi. 'Ba Jesús nda kiskjebetjo
xutabiu 'ba yakuyare ngat'are jótsa'en batexuma Na'enchana
'ba kitsinda xi inyafesun.
12 'Ba kionga je tjimangixun, xutare xi tejó kitsitiñat'are 'ba
kitsure:
—Tusa tikixant'ai xuta, meni ngatafitsikja'aya 'ba
ngatafikangisjai xichine naxinanda ki'ndi ko nga'nde xi
tjindundai nga'e, ngat'a kui nga'ndebi tumé tjin.
13 Tunga Jesús kitsure:
—Tusa ta'e_ru jun xi skine.
'Ba kui kitsingojo:
—Tunga tu ón chi niñuxtila kich'eę 'ba jó chi tjiuti. ¿Asa
mejénri nga kuekindai xichine ngat'are ngatsi'i xutankjiun?
14 Ngu ónru mi mani nchja xi inya kio. Tunga Jesús kitsure
xutare:
—'Ba t'in_ru nga ngat'endustin xki yachute.
15 'Ba xutare kitsik'etjusun 'ba kitsik'endu ngatsi'i. 16 'Ba
'batsa'en Jesús kiskjebe nga ón niñuxtila ko ngojó tjiutiu.
'Ba kiskutsejen ngank'aa 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana
ngat'are kui, 'ba kitsixkua 'ba kitsjare xutare, tuxi kui
sika'bisunnire xuta. 17 'Ba ngatsi'i kiskine ka'nda ngą nda
kitsere. 'Ba 'eku xkuare niñuxtila xi ts'angi, 'ba tejó nisin kuán.

Nga Pedro tsu nga Jesús xi Cristo
Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29

18 Jngu nixtjin kionga Jesús tifakot'axin Na'enchana, 'ba
xutare tjinduko, 'ba 'batsa'en tsiningiyare:
—¿Jó tsu xuta nga 'yá= ñą an?
19 'Ba xutare kitsingojo:
—Tjin xi tsu nga Juan Bautista= ni. 'Ba yak'a tsu nga Elías=
ni, 'ba yak'a tsu nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en jngu
profeta xi tsik'ejña nixtjin kuatse jan.
20 'Ba Jesús tsiningiyare:
—'Ba jun, ¿jó mixun nga 'yá= ñą an?
'Ba Pedro kitsingojore:

—Ji= ni Cristo xi tse'e Na'enchana.

Nga Jesús tsuyatitjun nga kueya
Mt. 16:20-28; Mr.8:30–9:1

21 Tunga Jesús 'ñu 'enere xutare nga ni'yá ngate'ere nijmi kibi. 22 'Ba kitsure xutare:

—Ki'ndire Xuta xi'iun tjinnere nga ne tse kjuanima kjua'axtiu. 'Ba kjui'naxjengi ngat'are xuta chingare naxinando, ko xi ngakure na'mi 'ba ko chjine kjuatexuma, 'ba kjuinik'en, tunga xi majánni nixtjin kjua'aya nganire ngajinre mik'en.

23 'Ba kio jako ngatsi'i xuta, 'ba kitsure:

—Tsa tjin xi mejénre kụan xutaną, ngatatsichiyajin yojore 'ba nyujun nyujun ngatja'anijin krure 'ba ngatjandetjennginą. 24 Ngat'a xi mejénre sik'angi yojore, sichaja; tunga xi sichaja yojore tu kjuaną ni, kui= xi sik'angi. 25 Ngat'a, ¿mé= xi sa'enire xuta tsa sa'en ngayéje xi tjin ngasun'ndio, 'ba tsa sikjekjua asa sichaja yojore? 26 Ngat'a tsa tjin xi kụasubare ngat'aną 'ba ko ngat'are enną, 'ba=nde Ki'ndire Xuta xi'iun kụasubare ngat'a tse'e kui xutabiu kionga kjua'e ngani ko kjuajere, ko kjuaje xi tse'e Na'enchana ko xi tse'e ankjele tsje. 27 'Ba xinkixi_nuụ nga yak'a xi inya nga'e bi kjuesun 'nda ngą skue jótsa'en batexuma Na'enchana.

Nga Jesús 'bantjaiya isenre
Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8

28 Jinru nixtjin jaskan nga je 'batsa'en jako, Jesús kikot'axin Pedro ko Juan 'ba ko Santiago 'ba tsijin jngu nindu nga kikjako Na'enchana. 29 'Ba yejerañu tifako Na'enchana, isenre nkjain Jesús ts'antjaiya 'ba se 'na kis'e najñure 'ba 'ñu tiba kuán. 30 'Ba jó xuta kuatsejen xi inyafako nijmi Jesús, Moisés ko Elías. 31 'Ba kitse ngandaire kjuajere Na'enchana 'ba inyafo nijmi ngat'are kjuabeya xi Jesús tjinnere nga sijngu naxinanda Jerusalén. 32 'Ba Pedro 'ba ko xinkjin 'ñu nijnare, tunga tsik'endukun 'ba tsabe kjuajere Jesús 'ba ngojó xuta xi inya ko kui. 33 'Ba kionga ngojó xutabi je inyaminyat'axinre Jesús, Pedro kitsure:

—Na'en, ¡á ndani nga nga'e tetsuba! Tusa sindaį ján ni'ya chi, jngu xi tsiji, jngu xi tse'e Moisés 'ba jngu xi tse'e Elías.

Tunga Pedro bi be mé= xi titsu. 34 'Ba yejerañu tinchja Pedro, jngu yufi ja'etsink'ianre kui ko nchja xi inyako, 'ba kitsakjun kionga ja'anere yufibiu. 35 'Ba ngajin yufibiu kjinu'yare jngu jnda xi kitsu:

—Kui=bi xi ki'ndiną xi kiskja'ajiąn. Tasen ñojon_ru kui.

36 'Ba kionga je kjinu'yare jndabiu, tsabe nga Jesús tsik'ejña tajngu. 'Ba xiu tsik'endu nchjabiu ngat'are kibiu, 'ba kui nixtjinbiu ni'yá ye'ere nijmi ngat'are mé= xi tsabe.

Nga Jesús tsinda jngu chana'en xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda
Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29

37 Nga kuanyujun, kionga jendejen nindu, 'ñu nkjin xuta
ja'ekja'aya ndiya Jesús. 38 'Ba kio jngu xuta xi tjenjinre
xutankjiun 'ñu kinchja 'ba kitsure Jesús:
—Maestru, 'bets'arą nga chutsejen'achi ki'ndinąą. Ngat'a
tu kui jngututu ki'ndi xi tjinnąą. 39 Jngu isennixtjin xi bi nda
kjebere 'ba tsa'en nga kji'ndaya 'ba 'betsujmeyare ka'nda nga
'betju ndaxu ts'a. 'Ñu ch'o tsiko 'ba bi mejénre suntjin. 40 'Ba
je ka'bets'a_rą xutari nga k'uaxje isennixtjin xi bi ndo, tunga
bi kuánre.
41 'Ba Jesús kitsingojo:
—¡Xuta xi tjin nganda'e tsajainre kjuamakjainjín 'ba
xtankoni! ¿Kjia'á= 'nda tjinnere nga kuatejñajin_nuų 'ba
xukjuako_nuų? Ndekona ki'ndiri nga'e.
42 'Ba kionga chana'enbiu titsitiñat'are Jesús, isennixtjin xi
bi ndo kiskanikja'at'a t'anangiu 'ba se 'etsujmeya=re. Tunga
Jesús jatiko isennixtjin xi bi ndo 'ba kitsinda chana'enbiu 'ba
kitsja nganire na'enre. 43 'Ba ngatsi'i niki kuakunre kjuajere
Na'enchana.

Nga Jesús tsu ngani nga tjinnere nga kueya
Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32

'Ba yejerañu ngatsi'i xuta inyamakunre mé= xi Jesús tsa'en,
'bi kitsure xutare:
44 —Nda tasen ñojon mé= xi xin_nuų. Ki'ndire Xuta xi'iun
kųangantsja xuta.
45 Tunga xutare bi kuankjinre mé= xi tsure, ngat'a bi
kitsa'e'ndere nga kųankjinre. 'Ba tsakjun nga mi'are Jesús
nga ngatatsuyare kibiu.

Nga Jesús tsu 'yá= xi ngisa nk'a
Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-40

46 'Ba kio xutare 'etuts'inre nga josiko xinkjin 'ba jonijmi
ngat'are 'yá= xi ngisa nk'a kųan ngajinre. 47 Tunga Jesús
kuankjinre mé= xi inyatsikja'etsjen inimare nchjabiu, 'ba
kiskjebe jngu ki'ndi chi 'ba kitsik'ejñat'are yojore. 48 'Ba
kitsure:
—Xi skjebetjo ki'ndibi ngat'a tsa'an, an kjebetjoną. 'Ba xi
skjebetjoną an, 'ba=nde kjebetjo xi kitsikasennąą. Kui kjuañu
xi ngisa tumé chjire manu, kui= xi ngisa nk'a.
49 'Ba Juan kitsure:
—Maestru, kji'yeę jngu xi 'baxje isennixtjin xi bi nda nga ko
ja'enri. Tunga kik'echja'nde_rį, ngat'a bi jngu xi tjenkona ña.
50 'Ba Jesús kitsingojore:
—Bi 'bechja'nde_ru, ngat'a xi bi stikena, ña= basekona.

Nga Jesús tsuyare Santiago 'ba ko Juan

51 'Ba kionga je matiña nixtjin nga Jesús tjinnere nga kuenijin ngani ngank'aa, 'ñu ye'e kakun nga kiji naxinanda Jerusalén. 52 'Ba kitsikasentitjun yak'a nchja xi tjenngire. 'Ba nchjabiu kiji jngu naxinanda chi xi tijñajinre nangi Samaria, tuxi kikajnginire nga'nde ña kuan sikja'aya Jesús. 53 Tunga xuta xi tjin kio, bi kiskjebetjo, ngat'a be= nga Jesús 'ñu mejénre kuaje naxinanda Jerusalén. 54 'Ba kionga xutare Santiago 'ba ko Juan kjint'e ngat'are kibi, kitsure Jesús:

—Na'en, ¿a mejénri nga kuixiin nga ngat'etukajen ndi'i ngank'aa, tuxi sikjeni xutabi?

55 Tunga Jesús kitsiku'beya 'ba kitsuyare nchjabiu. 56 'Ba sa'e kiji kja'e naxinanda chi.

Nga Jesús fako nchja xi mejénre kuetjenngi
Mt. 8:19-22

57 Yejerañu inyafi ndiyo, jngu xuta kitsure Jesús:

—Na'en, an kjuitjenngiran nituña nga k'uin.

58 'Ba Jesús kitsure:

—Tjiuba xi tjin ngi ngijño tjinre ngijo ña fikinyatjo, 'ba tjiunise xi tutjen ngank'aa tjinre ndaba. Tunga Ki'ndire Xuta xi'iun, tsajainre nga'nde ña kuan sikja'aya nindaku.

59 'Ba 'batsa'en kitsu nganire ngijngu xuta:

—Ndetjenngina.

Tunga xutabiu kitsingojore:

—Na'en, ta'e'ndena nga titjunfara kuik'eyanijian na'ennan.

60 'Ba Jesús kitsingojore:

—T'ejñe mik'ion nga kui ngat'eyanijin mik'en xinkjin. Tunga ji t'in, 'ba t'e nijmi nga je tibatexuma Na'enchana.

61 'Ba ngijngu kitsure:

—Na'en, kuitjenngiran, tunga titjunfara ta'e'ndena nga kuitsikixant'aan xi tjindu ni'yanan.

62 'Ba Jesús kitsingojore:

—Xi titsuba kicha xi bakjan nangiu 'ba kutsejen ngastun, tumé chjire ña batexuma Na'enchana.

10

Nga Jesús tsikasen xi yachute ko kan jó

1 'Ba jaskan kibi, Na'enna ja'ajin ngiyachute ko kan jó xuta xi kja'ere ngayeje, 'ba jojó jojó kitsikasentitjun ngayéje naxinanda 'ba nga'nde ña tjinnere kuaje kui. 2 'Ba kitsure nchjabiu:

—Xuta xi tjin, jo=ni jngu tsujmi ntje xi 'ñu tse, tunga chuba mani chu'nda. 'Ba 'batsa'en tsu'ba chja'a_ru xi tse'e tsujmi ntjio, nga ngatatsikasen ngisa chu'nda tuxi k'ueñajanni. 3 Tangiun jun 'ba tenijin kakun nga an tetsikasen_nuu joni

chutsanga ngajinre tjiundsejen. 4 Bi ch'o ton, ninga chitsa, ninga jnde. 'Ba bi bisen'ñu nga site'nda_ru xuta ngaya ndiyo. 5 'Ba kionga kuitjas'ion jngu ni'ya, tite'ndatitjun 'ba tixun: “Ngatjas'e kjuaxiu ni'yabi.” 6 'Ba tsa tjin kio xuta xi bakinre nga s'ẹre kjuaxiu, kui sakure kjuaxiu xi tebo'o. Tunga tsa bi bakinre, ku'beya nganinu kjuaxiu xi tebo'o. 7 'Ba janda tetsubo kui ni'yabiu, 'ba chino 'ba t'iu mé= xi kua'enu. Ngu xi tsa'exa bakin=rẹ nga sakure chjire. Bi xki ni'ya mangiun. 8 'Ba kionga kuitjas'ion jngu naxinanda, tsa tjin kio xuta xi nda skjebetjonu, chino mé= xi k'ueyanu. 9 'Ba tindo xuta xi inyafesun kio 'ba 'ba t'in_ru: “Je tijña tiñanu jun ña batexuma Na'enchana.” 10 Tunga tsa kuitjas'ion jngu naxinanda 'ba xuta xi tjin kio bi nda skjebetjonu, tangiun ngaya ndiyo 'ba t'in_ru: 11 “Ka'nda chojore naxinandanu xi je tsakajun ndsakuị, 'betsujmeẹ joni jngu chụbạ ngat'a tsojon. Tunga ngatja'yo kibi, nga je tijña tiña ña batexuma Na'enchana.” 12 'Ba xin_nuụ. Kionga kjua'e nixtjin nga kụanre kjua nga-sun'ndio, kui naxinandabiu ngisa= tse kjuanima kjua'axtiu nga ko mare naxinanda Sodoma.

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e xuta xi bi nt'e enre
Mt. 11:20-24

13 ’¡Nimaxuni ngat'anu jun, xi Corazín tsojon! ¡'Ba nimaxuni ngat'anu jun, xi Betsaida tsojon! Ngat'a tsa xuta xi tse'e Tiro ko xi tse'e Sidón tsabe kjuakun xi kuán ngajinnu, jeru nda'e kitsik'antjaiyani kjuafa'etsjenre 'ba ja'e ngani ngixkun Na'enchana. 'Ba tsakaja najñu kjue 'ba tsik'endujin chojo nga'i tuxi kuakuni nga ba tjinre ngajin inimare. 14 Tunga nixtjin nga kụanre kjua ngasun'ndio, ngisa= tse kjuanima kuitjaxtiu nga ko mare xuta xi tse'e naxinanda Tiro ko xi tse'e naxinanda Sidón. 15 'Ba jun xi Capernaum tsojon, tsa manu nga stjunitjion ka'nda ngank'aa, tusa Na'enchana sik'etukajennu ka'nda nga'nde ña kjua'a kjuanima xuta 'ba ña bi 'boya ndi'i.

16 'Ba kitsu nganire xutare:

—Xuta xi basen ñojonnu, an basen ñojonnạ. 'Ba xi tsikasent'axinnu, an tsikasent'axinnạ. 'Ba xi tsikasent'axinnạ, tsikasent'axiin xi kitsikasennạ.

Nga fa'e ngani xi yachute ko kan jó

17 'Ba 'ñu tsja inyamare nchja xi yachute ko kan jó nga ja'e ngani. 'Ba kitsure Jesús:

—Na'en, ka'nda isennixtjin xi bi nda tsik'etjusunnị kionga nukjuaị ja'enri.

18 'Ba Jesús kitsure:

—Jun. Ngu tsa'biạ nga chanayi Satanás kiska joni ndi'i cho'on nga jendibani ngank'aa. 19 An je kitsjanu kjua'ñu

xi ngisa 'ñu tu 'bani ko xi tjinre xi stikenu. Kuan kuiyunio tjiuye ko chanuya, 'ba tumé kuan si'onnu. 20 Tunga bi ngat-jamatsjanu tsa isennixtjin xi bi ndo tsik'etjusun ennu. Tusa ngatjamatsjanu nga je ja'ennu kua'indut'a ngank'aa.

Nga tsitsja Jesús
Mt. 11:25-27; 13:16-17

21 'Ba ndekuini chubabiu Jesús kitsejinre kjuatsja xi jendibani ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba kitsu:

—An tetsjaraa kjuanda, Na'en, Na'en xi tse'e ngank'aa 'ba ko t'anangiu. Ngat'a kik'ejñatsejen_ri xuta xi bi mare xujun mé= xi kik'ejña'mo_ri xuta nkjin kakun 'ba xi mankjinre mé= xi tjin. Jun, Na'en, ngat'a 'ba=tsa'en kuatsjari.

22 'Ngayéje xi tjin je kitsingantsjanaa Na'ennaa. 'Ba tu'yá be 'yá= ni Ki'ndiu, tu Na'en sani xi be. 'Ba tu'yá be 'yá= ni Na'en, tu Ki'ndiu sani xi be. 'Ba xuta xi mejénre kuakutsejenre Ki'ndiu 'yá= xi Na'en, kui= xi skuexkun Na'en.

23 'Ba kio Jesús kitsiku'beya 'ba kiskutsejen'a xutare 'ba 'bi kitsut'axinre:

—Ndaxure xi be mé= xi jun te'yo. 24 Ngu an xin_nuu nga 'ñu nkjin profeta ko rey xi kis'e nixtjin kuatse jan kuamejénre tsabe mé= xi te'yo nganda'e, tunga bi tsabe. 'Ba kuamejénre yasen ñojon mé= xi tenu'yo nganda'e, tunga bi kjint'e.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi tse'e Samaria xi nda xuta

25 Jngu nixtjin jngu chjine kjuatexuma tsisetjen tuxi skut'ayakoni Jesús, 'ba tsiningiyare:

—Maestru, ¿mé= xi tjinnere nga sa'aan tuxi s'eninaa kjuabenichun xi bi fet'a?

26 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿Mé= xi kua'indut'a kjuatexuma? ¿Mé= xi 'bexkiye?

27 'Ba chjine kjuatexuma kitsingojo:

—"Timején Na'enchana xi Na'enri ko ngayéje inimari, ko ngayéje yojori, ko ngayéje nga'ñuri 'ba ko ngayéje kjuafa'etsjenri." 'Ba: "Timején xingi jotsa'en nimején yojori."

28 'Ba Jesús kitsure:

—Je nda kjiniguaje. Tsa si'en kibi, s'e=ri kjuabenichun.

29 Tunga chjine kjuatexuma mejénre yaku nga kixi sejña ngixkun Na'enchana, 'ba tsiningiya nganire Jesús:

—'Ba ¿'yá= xi xingiaa?

30 'Ba 'batsa'en Jesús kitsingojore:

—Jngu xuta 'etju naxinanda Jerusalén nga tifijenya ndiya xi fi Jericó. 'Ba yak'a nchja cheje kisatejin, 'ba kui kiskjebe ka'nda najñu xi yaja 'ba ye'ere ka'nda nga kitsik'enya, 'ba kiji. 31 'Ba tu kio fa, jngu na'mi jendibajen ndiyabiu ngayeje, tunga kionga tsabe xuta xi kio tikijña, ja'a xi ngijngu ngatere

ndiyo. 32 'Ba nde ja'e nga'ndebiu jngu xuta levita ngayeje. 'Ba kionga tsabe xuta xi kio tikijña, ja'a xi ngijngu ngatere ndiyo. 33 Tunga jngu xuta xi tse'e Samaria xi tifa'a ndiyabiu ja'e ña tikijña kui, 'ba kionga tsabe, ja'animare. 34 'Ba kitsitiñat'are 'ba kitsikire ña onre ko aseti 'ba ko binu, 'ba yaxtejun najñu. 'Ba kitsik'ejñakjare tjiunaxin xi tjenko 'ba kiko ni'ya ña tsikja'aya xuta xi xin inyafi, 'ba kio kuakuenda. 35 Nga kuanyujun, kionga je tifi xuta xi tse'e Samaria, ts'axje jó ton denario 'ba kitsjare xuta xi tse'e ni'yo, 'ba kitsure: "Tikuendachi xutabi. 'Ba ngayéje xi sikjeya ngisai, kionga kjua'e ngañaą k'uechjirą." 36 Nda tjin tsu'ba —kitsu Jesús—. ¿Ñáre ngajáṉ nchjabi mari ji nga xinkjin xuta xi kisatejin chacheje?

37 'Ba kui kitsu:

—Xuta xi ja'animare kui.

'Ba Jesús kitsu ngani:

—T'in 'ba 'ba nde ti'en ngayeje.

Nga Jesús fikun Marta ko María

38 'Ba Jesús janda kiji 'ba echu jngu naxinanda chi. 'Ba kio jngu chjun xi Marta 'mi kiskjebetjo ngaya ndaba. 39 'Ba Marta tjin jngu ndichja xi María 'mi, xi tsik'ejñat'a ndsaku Jesús nga tibasen ñojonre mé= xi titsu. 40 Tunga Marta, bi tjima'are ngat'are xa xi tjin i tjin janre. 'Ba kitsitiñat'are Jesús, 'ba kitsure:

—Na'en, ¿a bi techutsejen nga ndichjaą ti'bene tajnguną ngayéje xo? 'Ba t'in_ri nga ngatasekochiną.

41 Tunga Jesús kitsingojore:

—Marta, tjimafo=ri 'ba tjimandusinri ngat'are 'ñu nkjin tsajmi xi teñe'en. 42 Tunga tu jngu sani xi 'ñu machjen, 'ba María ja'ajin kui, 'ba tu'yá kjua'are.

11

Nga Jesús bakuya jotsa'en chukua Na'enchana
Mt. 6:9-15; 7:7-11

1 Jngu nixtjin Jesús tifako Na'enchana jngu nga'nde; 'ba kionga je jet'are, jngu xutare kitsure:

—Na'en, takuyanią jotsa'en chukua Na'enchana, jotsa'en Juan yakuyare xutare.

2 'Ba Jesús kitsure:

—Kionga xuko Na'enchana, tixun:

Na'en, ngatja'yakun ja'enri.
Ngatjama nga'e jngu nga'nde xi batexumai.
3 Ta'enią niñu xi nyujun nyujun machjenną.
4 Tichat'anią jeną,
ngat'a jją 'ba nde nichat'a_rą ngatsi'i xi ch'o tsikoną.
'Ba bi ba'e'nde nga xut'áyakoną.

5 'Ba Jesús 'ba nde kitsu ngisa ngayeje:

—Tsa tjin ngajinnu jngu xi ngamasen nistjen kjua'ekun amigure 'ba 'bi kuetsure: "Amigu, tikeyana ján niñuxtila, 6 ngat'a ja'ekunna jngu amiguna xi kjin jendibani 'ba tsajainna xi sja_ra xi skine." 7 Tsa 'ba sa'en, xuta xi ngijngu xi tijña ngaya ndaba singojore: "Bi nistinaa. Je tichja xuntjo, 'ba an ko ki'ndina je tetsju yijii. Bi nde ma bisetjenña nga sjara mé= xi techja'anaa." 8 An xin_nuu, ninga tsa bi kuisetjen nga sjare mé= xi timi'are xutabiu ngat'a amigure mani, tunga kuisetjen= ngat'a 'ñu si'a titsa'en xutabiu, 'ba sjare ngayéje xi machjenre. 9 'Ba an 'ba nde xin_nuu ngayeje: Chjo'o, 'ba Na'enchana sjanu. Tinyisjo, 'ba kuasjainu. Tikjanio xuntjo 'ba stju'inu. 10 Ngat'a ngatsi'i xi mi'a, kui= xi xuntsja. 'Ba xi mangisjai, kui= xi masjaire. 'Ba xi tsikjane xuntjo, kui= xi tju'ire.

11 '¿A tjin ngajinnu jngu na'en xi tu tjiuye sjare ki'ndire, kionga skui'are tjiuti? 12 'Ba tsa chjo skui'are, ¿a tu chanuya sjare? 13 Tsa ka'nda jun xi ch'okun manu ba'e_ru xi nda ki'ndinu, jófa ni Na'ennu xi tijña ngank'aa ngisa sjare Isennixtjintsjere xuta xi skui'are —kitsu Jesús.

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e chanayi Beelzebú
Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27

14 'Ba jngu nixtjin Jesús ti'baxje jngu isennixtjin xi bi nda xi kitsina má jngu xuta, 'ba kionga isennixtjin xi bi ndo je 'etjukajinre xutabiu, kuán kinchja ngani. 'Ba xutankjiun 'ñu kuakunre. 15 Tunga tjin yak'a xi 'bi kitsu:

—Xutabi ma 'baxje isennixtjin xi bi nda ngat'a Beelzebú xi ngakure isennixtjin xi bi ndo kitsjare kjua'ñu.

16 'Ba tuxi skut'ayakoni Jesús, kja'e xuta tsi'are nga sa'en jngu kjuakun xi kuakutsejen nga Na'enchana kitsikasen. 17 Tunga Jesús be= mé= xi inyatsikja'etsjen nchjabiu, kui kjua kitsunire:

—Joni nituñare nangi ña batexuma jngu rey. Tsa skjanko xinkjin xuta xi tjin kio, ndekui sikjekjuani mé= xi tjin nangire. 'Ba tsa xuta xi tjin ngaya jngu ni'ya kuastike xinkjin, ngu bi tsé kuanre. 18 'Ba nde 'ba= tsa'enni ngat'are chanayiu. Tsa ndekuini Satanás k'uaxjeni yojore, ¿jótsa'en tsé xukjuanire nga kuatexuma? 'Ba texian, ngat'a temixun=ñu nga chanayi Beelzebú kitsjana kjua'ñu tuxi ma 'baxjeñaa isennixtjin xi bi nda. 19 'Ba tsa kjua'ñure chanayi Beelzebú te'baxjekoña isennixtjin xi bi nda, jotsa'en nga temixun, ¿'yá= tse'e kjua'ñu xi 'baxjekoni isennixtjin xi bi nda xi tjennginu? Ngu ndekui nchjabiu bakutsejenni nga bi kixi tetsubo. 20 Tunga tsa kjua'ñure Na'enchana te'baxjekoña isennixtjin xi bi nda, kui

xi tsunire nga je ngajinnu tijña kjua'ñure Na'enchana nga tibatexuma.
21 ’'Ba kionga jngu xuta xi 'ñu taja tjindare yojore ko kicha
nga titsikuenda ndaba, ngu, tu'yá kụan siko mé= xi tjinre.
22 Tunga tsa ngijngu xi ngisa 'ñu taja nga ko mare kui kjua'e
'ba sa'enre, kjua'are kicha xi tjima'ñut'a kakun xutabiu, 'ba
kuekja'a mé= xi tjin ngaya ndaba, 'ba kuakjanya.
23 ’Xi bi an makoną, kui= xi stikeną. 'Ba xi bi minyakoną,
kui= xi 'betsojoba.

Nga isennixtjin xi bi nda fa'e ngani nga'ndere
Mt. 12:43-45

24 ’'Ba kionga jngu isennixtjin xi bi nda 'betukajinre jngu
xuta, 'bajmesun nga'nde kixi nga mangisjai nga'nde ña kụan
sikja'aya. 'Ba kionga bi masjaire, tsu: “Tusa kjui ngañą
ni'yaną ña 'etjuñą.” 25 'Ba kionga fa'e ngani, be nga je kis'echa
'ba je nda chun nga fa'as'en ngani. 26 'Ba kio fikja'a ngiyatu
isennixtjin xi bi nda xi ngisa ch'okun ngisa nga ko mare kui,
'ba ngatsi'i fa'as'enjinre xutabiu. 'Ba xutabiu ngisa ch'okun
ma nga ko mare ngatitjunre.
27 Yejerañu Jesús titsu kibi, jngu chjun xi s'ejñajinre xu-
tankjiun kitsu nga kiski'ndaya:
—¡Ndaxure chjun xi kitsjari kjuabenichun 'ba kitsikakiri!
28 'Ba Jesús kitsingojore:
—Tusa, ¡ndaxure xi basen ñojon enre Na'enchana 'ba
tsik'etjusun!

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e xuta xi mejénre skue kjuakun
Mt. 12:38-42; Mr. 8:12

29 'Ba kionga je ngisa 'ñu inyamañajan ngisa xuta, Jesús
'etuts'inre nga kitsu:
—Xuta xi tjin nganda'e ch'okun. Inyami'a nga skue
jngu kjuakun, tunga tu kui= xi kuánre xuta chinga pro-
feta Jonás nixtjin kuatse jan, tu kui sani kjuakunbiu xi
s'ejñatsejenre. 30 Ngat'a jotsa'en kuánre Jonás kis'ejñatsejen
kjua'ñure Na'enchana ngajinre naxinanda Nínive, 'ba=nde
mé= xi kụanre Ki'ndire Xuta xi'iun s'ẹjñatsejen kjua'ñure
Na'enchana ngajinre xuta xi tjin nganda'e ngayeje. 31 'Ba
reina xi yatexuma nangi Sabá 'ba=nde kuisetjen ko xuta
xi tjin nganda'e, kionga kjua'e nixtjin nga kụanre kjua
ngasun'ndio. 'Ba kui= xi skanineje xuta xi tjin nganda'e,
ngat'a 'ñu= kjin jendibani nga ja'ekasen ñojon kjuafa'etsjenre
Salomón. Tunga xi tijña nga'e ngisa= je ngisa nga ko
mare Salomón. 32 'Ba xuta xi tsik'endu Nínive kuiset-
jen ko xuta xi tjin nganda'e, kionga kjua'e nixtjin nga
kụanre kjua ngasun'ndio. 'Ba kui= xi skanineje xuta xi
tjin nganda'e, ngat'a kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ja'e

ngani ngixkun Na'enchana kionga Jonás kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana. Tunga xi tijña nga'e ngisa= je ngisa nga ko mare Jonás.

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e ndi'i xi tsitsejenre yojona
Mt. 5:15; 6:22-23

33 'Tsajain xi baka jngu ndi'i 'ba 'bejña'mo asa 'bejñangi jngu kaxa. Tusa 'bejña nk'a, tuxi kuatsejennire xuta xi kjua'as'en ni'yo. 34 'Ba tuxkuin jo=ni jngu ndi'i xi tsitsejenre yojori. 'Ba mani, tsa tuxkuin nda, ngayéje yojori matsejenre. Tunga tsa tuxkuin bi nda, ngayéje yojori tjijñu=re. 35 Chutsejen_ri nga ndi'i xi tjin ngajinri bi xi jñu ngatjama. 36 'Bamani, tsa ngayéje yojori tjinre ndi'i 'ba nimé xi jñu tjin, kuatsejenntsjai joni jngu ndi'i xi 'ñu ti nga tsitsejenri —kitsu Jesús.

Nga Jesús bangi xuta fariseo ko chjine kjuatexuma
Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47

37 'Ba kionga Jesús je jet'are nga kinchja, jngu xuta fariseo kitsikjint'e nga kuekakjenko ndaba. 'Ba Jesús ja'as'en ndaba xutabiu 'ba tsik'ejñat'a yamixo. 38 'Ba xuta fariseo tu 'ba= kuánre, kionga tsabe nga Jesús bi yanejun titjun ntsja nga kuakjen jo tsu kjuachingare. 39 'Ba Na'enna Jesucristo kitsure:

—Jun xi xuta fariseo kuon, jun jo=ni tasa ko tiba xi tu ngasun nk'are jejun, tunga kitse ngajin kjuafa'etsjennu kjuacheje ko kjuach'okun. 40 ¡Xuta xtan! ¿A bi 'yo nga xi kitsa'en ngandetsiun, ndekui kitsa'enni ngaya? 41 Tunga ta'e kjuatjo_ru xuta nima xi tjin ngajin inimanu, 'ba 'batsa'en kuatsjekjinñu ngixkun Na'enchana.

42 '¡Nimaxuni ngat'anu xuta fariseo! Ngat'a ninga ba'e_ru Na'enchana diezmore ngayéje kuya tsujmi ntje xi tsjare jnda xi chine joni menta ko ruda, tunga nichiyajinñu nga kixi kuon ngixkun Na'enchana 'ba nga s'enu kjuanimejenre Na'enchana. Ki=bi xi tjinnere si'on tsakaiñu, 'ba bi sichiyajiun nga si'on xi yak'a.

43 '¡Nimaxuni ngat'anu xuta fariseo! Ngat'a 'ñu matsjanu nga 'betsubasun yaxile xi inyatitjun ni'ya sinagoga, 'ba 'ñu matsjanu nga nda nite'ndanu ngajin ndetsin ngayeje.

44 '¡Nimaxuni ngat'anu! Ngat'a jun jo=ni tsju xi bi 'yare, xi xuta minyane ninga bi be —kitsu Jesús.

45 'Ba 'batsa'en jngu chjine kjuatexuma kitsure:

—Na'en, nga 'ba sji, 'ba=nde ch'o mani jin ngayeje.

46 'Ba Jesús kitsu:

—¡Nimaxuni ngat'anu jun ngayeje chjine kjuatexuma! Ngat'a nika'anijinñu xuta ch'a xi bi xukjuakore. Tunga jun, nijnguú najma ndso niko.

47 ’¡Nimaxuni ngat'anu! Ngat'a jun nindo tsjure nchja chinga
profeta xi xuta chinganu kitsik'en. 48 'Ba 'batsa'en bakukixiu
nga tjijngu kakún jo kitsa'en xuta chinganu. Ngat'a kui
kitsik'en nchja chinga profeta 'ba jun nindo tsjure.
49 ’Kui kjuañu Na'enchana xi mankjinre ngayéje xi tjin 'bi
kitsuni: “Sikasen_rą nchja chinga profeta ko apóstol xutabiu,
'ba yak'a xi sik'en 'ba yak'a xi sjenngike.” 50 'Ba Na'enchana
sijere kuenda xuta xi tjin nganda'e ngat'are jin xi 'esten
ngatsi'i nchja chinga profeta ka'nda nga kuanda ngasun'ndio
'ba ka'nda nganda'e. 51 Ch'anira jinre Abel, ka'nda tse'e
Zacarías xi kjinik'en ngamasen ndetsin 'nda ña tijña altar ko
ningu. Kui kjua xinni_nuų nga sijere kuenda xuta xi tjin
nganda'e ngat'are ngayéje kibiu.
52 ’¡Nimaxuni ngat'anu jun chjine kjuatexuma! Ngat'a je
kjinitsojon llave xi kje'ikoni xuntja ña tijña kjuafa'etsjen.
Tunga ni jun bitjas'ion ninga bi ba'e'nde_ru xuta xi mejénre
kjua'as'en —kitsu Jesús.
53 'Ba kionga Jesús kitsu kibi, 'ñu kuastire chjine kjuatex-
umo ko xuta fariseo. 'Ba tsaka'anire nixtjinbiu nga 'et'asire
Jesús 'ba tsiningiyare ngat'are nkjin kuya tsajmi. 54 'Ba kiskut-
sejenxinre tsa Jesús kuinchja jngu en xi bi 'batjin, tuxi kų̨an
kuangini.

12

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e kjuajó nkjain

1 'Ba kionga 'ñu nkjin mi xuta je kuañajan ka'nda
inya'be'nyu'ñu xinkjin, Jesús 'etuts'inre nga xutare tjun
jako, 'ba kitsure:
—Tikuendo yojonu ngat'a tse'e kjuajó nkjainre xuta
fariseo. Bi 'ba ngatjamo jo ma na'yu san nga tsisan xinkjin
kionga 'batjijinre. 2 Ngat'a tsajain xi 'mo tijña xi bi xiare, 'ba
tsajain xi tijña'mo xi bi s'ejñatsejen. 3 Kui kjuañu, ngayéje xi
tsixun ña jñu, nga nixtjin kjuinu'yare. 'Ba ensen xi kik'in_ru
xingiu, ka'nda ngatsja ni'ya xi'ndaya nga kjuinu'yare.

Nga Jesús bakuya 'yá ngat'a tse'e kjuikuncha
Mt. 10:28-33; 12:32; 10:19-20

4 ’'Ba jun amiguną, xin_nuų nga bi kun_ru xi tu yojo mare
tsik'en, 'ba jaskan tumé nde tsiko ngisani. 5 Tusa xin_nuų 'yá=
xi kjuikuncho. Tjikuncho xi jaskan nga tsik'en yojo, tjinre
kjua'ñu nga tsikasen nga'nde ña fa'a kjuanima xuta 'ba ña bi
'boya ndi'u. Jun, kui= xi tjikuncho.
6 ’¿A bi sateña ón tjiunise ki'ndi nga tu jó sa ton xkua? Tunga
Na'enchana nijnguú tjiunisebiu chiyajinre. 7 'Ba ka'nda
ngayéje ntsjare nindakú tjixkire kui. Kui kjuañu bi kunñu,
ngat'a jun ngisa= chji_ru nga ko mare nkjin tjiunise.

8 ’'Ba xin_nuu, ngatsi'i xi sikixiya ngixkun xuta nga tsa'an,
'ba=nde Ki'ndire Xuta xi'iun sikixiya ngixkun ankjelere
Na'enchana nga tse'e ngayeje. 9 Tunga tsa tjin xi bi sik-
ixiya ngixkun xuta nga tsa'an, 'ba=nde bi sikixiyaą ngixkun
ankjelere Na'enchana nga tsa'an ngayeje.
10 ’'Ba ngatsi'i xi ch'o kuetsure Ki'ndire Xuta xi'iun,
kuachat'are. Tunga xi ch'o kuetsure Isennixtjintsjere
Na'enchana, bi nde kuachat'anire.
11 ’'Ba kionga kuechaninu nga kuannu kjua ni'ya sinagoga
asa ngixkun chikun asa ngixkun xutaxa, bi nikjo ngat'are
jótsa'en kjuinukjuantjo yojonu asa mé= en xi kuixun. 12 Ngat'a
kui chubabiu Isennixtjintsjere Na'enchana kuakuyanu mé=
en xi machjen nga kuixun —kitsu Jesús.

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e xuta xi 'ñu mejénre kjuanyina

13 'Ba kio jngu xuta xi sejñajinre xutankjiun kitsure:
—Maestru, 'ba t'in_ri nts'ią nga ngatakjanyakoną mé= xi
'ejña na'ennį.
14 Tunga Jesús kitsure:
—Na'en, ¿'yá= xi kitsja xaną nga juez kuan ngajinnu, asa
jngu xuta xi kuakjanya mé= xi tjinnu?
15 'Ba kitsu ngisare xuta xi kio inya:
—Chutsijon 'ba tikuendo yojonu. Bi nimijion mé= xi tjinre
xuta xi yak'a. Nisi 'ñu nkjin tsajmi tjinre jngu xuta, bi tsajmire
xi sik'ejñakunre.
16 'Ba Jesús 'ejñare jngu kjuakusun, 'ba kitsu:
—Kis'e jngu xuta nyina xi 'ñu nda chan kitsja nangire. 17 'Ba
'bitsa'en kitsikja'etsjen: “¿Mé= xi sa'aąn? Ngat'a tsajainną
nga'nde ña k'uejñatjaą chan xi kisakunạ.” 18 'Ba 'batsa'en
xutabiu kitsu: “Kui=bi xi sa'aąn. Sikixuyaą ni'ya ña minyatjaą
chan, 'ba kja'e xi ngisa= 'ñu ya'e sinda ngañaą. 'Ba kio kuiny-
atjaą channą 'ba ko ngayéje xi tjinnạ. 19 'Ba sa'e xin_rą yojonạ:
Ne tsé tsajmi inyatjonạ, 'ba nkjin= nu kuanre. Sikja'aya
'ba kuechia 'ba s'ia 'ba sitsjakua ngasun'ndio.” 20 Tunga
Na'enchana kitsure: “Xuta xtan, kui nistjenbi kueye. 'Ba
xi inyatjori, ¿'yá= tse'e kuan?” 21 'Ba= mare xuta xi nga'e
ngasun'ndio 'bendutjo kjuanyina, tunga nįmą= nini ngixkun
Na'enchana —kitsu Jesús.

Nga Jesús bakuya nga Na'enchana tsikuenda ki'ndire
Mt. 6:25-34

22 'Ba sa'e kitsure xutare:
—Kui kjuañu 'ba xin_nuu nga bi nikjo ngat'are mé= xi
machjennu nga kuetsubachun nga'e ngasun'ndebi, mé= xi
xino. 'Ba nde bi nikjo ngat'are mé= xi machjenre yojonu, mé=
najñu xi xojo. 23 Ngat'a kjuabenichunnu, kui= xi ngisa chjire
nga ko mare xichine. 'Ba yojonu, kui= xi ngisa chjire nga ko

mare najñu. 24 Chutsejen_ru kjuakusun ngat'a tse'e tjiundia. Kui bi 'bentje, ninga bi minyaku chan, 'ba nde tsajainre ni'ya ña minyatjo xichinere. Tunga Na'enchana tsikjén. 'Ba jun, ¿a bi ngisa chji_ru nga ko mare tjiunisio? 25 'Ba ninga tsa 'ñu sikjo ngat'anu, bi kụannu k'uetjun_ru ngijngu nda ngisa kjuabenichunnu. 26 Ngu tsa bi manu ña'an mé= xi ichi, ¿ánñu mafoninu ngat'are tsajmi xi yak'a?

27 'Chutsejen_ru kjuakusun ngat'a tse'e jotsa'en mank'a naxu. Bi tsa'exa 'ba bi tsinda nachjun. Tunga an xin_nuụ nga ninga rey Salomón xi ngisa 'ñu nyina kuán nixtjin kuatse jan, bi 'ba kun najñu tsakaja joni naxu. 28 Tsa Na'enchana tsja tsikun naxu xi tjin nganda'e ngijña 'ba xi nyujunni kuiti, ¿a bi ngisa sjanu najñu xi xojo jun xi ngisa 'ñu chji_ru nga ko mare naxu? ¡Jun xi chuba makjainnu! 29 'Ba mani, bi nikjo nga kuinyisjo mé= xi xino asa mé= xi s'iu. 30 Ngat'a ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio mangisjai tsajmibi, 'ba Na'ennu je be nga machjennu tsajmibiu. 31 Tusa tinyisjo nga si'on jotsa'en mejénre Na'enchana ña batexuma, 'ba sakunu ngayéje tsajmibi ya'aniñu.

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e kjuanyino
Mt. 6:19-21

32 'Ba Jesús kitsure:

—Jun xi ki'ndi chutsanganạ xin_nuụ, bi kun. Ngat'a Na'ennu tsja tjinre nga tsja'nde nga kuatexumako ña tibatexuma. 33 Tateño mé= xi tjinnu 'ba ta'e_ru xuta nịmạ. Tsa 'ba si'on, sakunu chitsa xi bi machinga, 'ba ko kjuanyina xi bi fet'a ngank'aa, ña chacheje bi ma fechu ninga tjiuxabi bi ma tsikjekjua. 34 Ngat'a ña tijña kjuanyinanu, 'ba=nde kio tijña inimanu.

35 'Chojo najñunu tuxi tetsubandañu 'ba nda titikoni ndi'inu. 36 'Ba ngatjamo joni chu'nda xi inyakuyare xi naire xi ndaba kjuabixan kafi, meni kionga xi naire kjua'e ngani ndaba 'ba sikjane xuntja ni'ya, chu'ndabiu ta'a skje'ire. 37 Ndaxure chu'nda xi tjindukun kionga kjua'e xi naire. Kjuakixi= xi xin_nuụ nga xi naire k'uekungi najñu tjiare 'ba sik'endut'a yamixare nga k'ueyare xichine. 38 Ndaxure chu'ndabiu, tsa tjindukun kionga kjua'e xi naire, ninga tsa masen nistjen asa tsa je tjis'e isen. 39 Ngatja'yo kibi: Tsa xuta xi tse'e ni'yo be jó fa chun kjua'e chacheje ndaba, bi sja'ndere nga chachojo kuakjanngi ndaba. 40 'Ba=nde tetsubandantsjo jun ngayeje, ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'e kionga jun bi techuya_ru.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi kixi fiko xare
Mt. 24:45-51

41 'Ba Simón Pedro tsiningiyare Jesús:

—Na'en, kjuakusunbi xi te'bejñaniį, ¿a tu jįn= kik'inniį, asa ngatsi'i xuta?

42 'Ba Na'enna Jesucristo kitsure:

—¿'Yá= ngakure chu'nda xi kixi fiko xare 'ba xi nkjin kakun, kui= xi naire sik'enda nga kui xi sjare xichine chu'nda xi yak'a nga chubare fa? 43 ¡Ndaxure chu'nda xi 'ba titsa'en kionga kjua'e naire! 44 'Ba xinkixi_nuų nga naire sik'enda ngayéje xi tjinre. 45 Tunga tsa chu'ndabiu 'bitsa'en sikja'etsjen: "Nainą k'uandaya=ngisare nga kjua'e", 'ba sa'e kuajare chu'nda ko yanchjin chu'nda xi yak'a, 'ba kuakjen 'ba k'ui 'ba kụach'i; 46 'ba nixtjin nga bi skuyare 'ba chụbą xi bi be, kjua'e ngani naire chu'ndabiu. 'Ba naire 'ñu sikja'a kjuanima 'ba ngusun siko joni xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana.

47 ''Ba chu'ndabiu xi be mé= xi mejénre xi naire tunga bi 'bejñanda ninga bi tsik'etjusun mé= xi mejénre xi naire, nkjin ndiya s'ęre. 48 Tunga chu'nda xi bi be mé= xi mejénre xi naire 'ba kitsa'en mé= xi machjen nga kụanre kjua, kui= xi chuba ndiya s'ęre. Kui xi tse kitsa'ere, tse xja'are; 'ba nde kui xi tse kuangantsja, 'ba=nde ngisa tse xja'are.

Nga Jesús tsu nga xuta tsakjanya ngat'are kui
Mt. 10:34-36; 16:1-4; 5:25-26; Mr. 8:11-13

49 'An ja'ek'ets'ią ndi'i xi tsitsje ngasun'ndio 'ba 'ñu mejénną nga kuiti tsakaiñu —kitsu Jesús—. 50 Tunga tjinnere nga kjua'axtią jngu kjuanima xi ne 'ñu, 'ba 'ñu tjimafoną ka'nda nga kjua'e nixtjin nga k'uetjusun kibiu. 51 ¿A nikja'etsjenñu nga kjuaxiu ja'ek'ejñaą ngasun'ndebi? Xin_nuų nga junjun, tusa ja'ekakjanyaą xuta. 52 Ngat'a ch'anira nganda'e tsa ón mani xuta xi tjinduya ngaya jngu ni'ya, kuakjanya: xi ján mani skjanko xi jó mani, 'ba xi jó mani skjanko xi ján mani. 53 Jó ya s'ę. Xi na'en ma kụastike ki'ndi xi'inre; 'ba xi ki'ndi xi'in ma kụastike na'enre; xi na ma kụastike ki'ndi chjunre; xi ki'ndi chjun ma kụastike nare; xi nachi'ya ma kụastike kja'ndare; 'ba xi kja'nda ma kụastike nachi'yare.

54 'Ba Jesús 'ba nde kitsure xutankjiun:

—Kionga 'yo nga ndiba yufi, mixun: "Kua'a tsi", 'ba 'ba ma. 55 'Ba kionga tsejen manu jngu ntjo sje, mixun: "Kụasje", 'ba 'ba ma. 56 ¡Xuta xi jó nkjon! Mankjinnu mé= xi matsejen ngank'aa ko t'anangiu. Tunga, ¿ánñu bi kjimankjinninu xi tis'ejñatsejen nixtjin nga tetsuba?

57 'Bi machjen nga jngu juez kuetsunu mé= xi kixi ngixkun Na'enchana —kitsu ngisa Jesús—. 58 Kionga ji ko xi tibangiri temangiu ngixkun xutaxa, t'endakue kjua yejerañu nga tjenko ngisai ngaya ndiyo, tuxi bi kuekoniri ngixkun juez. Ngat'a tsa ngixkun juez kuekori, xi juez singantsja nganiri ngaya ntsja xi tsikuenda nduyo 'ba kui kuayari nduyo. 59 'Ba

xinrą nga bi k'uetji kio ka'nda nga k'uechji ngayéje ton xi tjenri.

13

Nga Jesús bakuya nga xuta tjinnere sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana

1 'Ba kui nixtjinbiu kio inya xi ye'ere nijmi Jesús mé= xi kuata'en yak'a xuta xi tse'e Galilea. Xutabiu inyatsa'en tjiuba xi kjuatjo tse'e Na'enchana. 'Ba Pilato 'exa nga kjinik'en xutabiu. 'Ba kio ts'atjijinre jinre tjiuba ko xi tse'e xutabiu.

2 'Ba Jesús kitsu:

—¿A nikja'etsjenñu nga 'ba kuata'en xutabiu kui kjua ngisa tse je tjinnire nga ko mare ngatsi'i xuta xi yak'a xi tse'e Galilea? 3 An xin_nuų nga junjun —kitsu Jesús—. 'Ba jun, tsa bi sik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba kjua'e ngañu ngixkun Na'enchana, 'ba=nde tsa'en kueyo ngatsi'u ngayeje. 4 'Ba ngat'a tse'e xi tjio'on ján jesun kionga torre tse'e Siloé kiskanere, ¿a nikja'etsjenñu nga 'ba kuánre xutabiu kui kjua ngisa tse je tjinnire nga ko mare ngatsi'i xuta xi yak'a xi tse'e naxinanda Jerusalén? 5 An xin_nuų nga junjun. 'Ba jun, tsa bi sik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba kjua'e ngañu ngixkun Na'enchana, 'ba=nde tsa'en kueyo ngatsi'u ngayeje.

6 'Ba Jesús 'ejña kjuakusunbi, 'ba kitsu:

—Jngu xuta tjintjejinre jngu ya higo ngajin ña tjintjere uva, 'ba kikutsejenre tsa yabiu je yajare tu higo, tunga nijnguú kuasjaire. 7 'Ba meni jako xuta xi tsikuenda ña tjintjere uva, 'ba kitsure: “Je ján nu tjinre nga fa'ekangisjaą ture ya higobi, 'ba nijnguú masjainą. Tichasin, ngat'a tu kjuatjo= titsikjengi nga'ñure nangiu.” 8 'Ba xi tsikuenda ña tjintjere uva kitsingojore: “Na'en, ta'e'ndena nga ngatasen ngisa nubi. Kuakjanndai_rą tuts'in 'ba kuinyangi_rą nangi jma. 9 'Ba tsa sja tu nu xi ndiba, nda tjin. Tunga tsa bi sja, kų̱an stisun.”

Nga Jesús tsinda jngu chjun nixtjin nga nikja'aya

10 Jngu nixtjin nga nikja'aya, Jesús tibakuya enre Na'enchana ngaya jngu ni'ya sinagoga. 11 'Ba kio tijña jngu chjun xi kuatjio'on ján nu tjinre nga tji'me. Jngu isennixtjin xi bi nda kitsitsitinre 'ba bi nde ma basen kixini. 12 'Ba kionga Jesús tsabe chjunbiu, kinchjare 'ba kitsure:

—Na, je kuandai ngat'are chi'in xi kunri.

13 'Ba Jesús yanere ntsja chjunbiu, 'ba ndekuini chubabiu tsakasenkixi ngani 'ba 'etuts'inre nga kitsichjire Na'enchana. 14 Tunga xi ngakure ni'ya sinagoga kuastire, ngat'a Jesús kitsinda chjunbiu nga nixtjin nga nikja'aya. 'Bi kitsu nga jako xuta:

—Jon nixtjin tjin nga ma ña'axa. Ngu kui nixtjinbiu ndibo nga kụando, 'ba bi nixtjin nga nikja'aya.

15 'Ba Jesús kitsingojore:

—¡Xuta xi jó nkjon! ¿A bi chjundo tjiuba xi tjinnu nga nixtjin nga nikja'aya, nga menik'iu nanda? 16 'Ba chjunbi xi ntjere Abraham kuán, xi je tjio'on ján nu tjinre nga chanayi Satanás tjita'ñure nga kitsja chi'inre, ¿a bi machjen nga xjunda ninga tsa nixtjin nga nikja'aya?

17 'Ba kionga Jesús je kitsu kibi, kuasubare ngatsi'i xuta xi stike. Tunga ngatsi'i xutankjiun kuatsja yeje kjuakun xi Jesús tsa'en.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xujma mostaza ko na'yu sanre niñuxtila

Mt. 13:31-33; Mr. 4:30-32

18 'Ba kio Jesús kitsu:

—¿Mé= xi mangusun ña batexuma Na'enchana? 'Ba ¿mé= xi singusunkuaạ? 19 Jo=ni jngu xujma mostaza xi kiskjebe jngu xuta 'ba 'entje ngijñare. 'Ba kuank'a xujmo 'ba jngu ya kuán, 'ba tjiunise xi tutjen ngank'aa ja'etsinda'a ndaba tjiare yo.

20 'Ba Jesús kitsu ngani:

—¿Mé= xi singusunkuaạ ña batexuma Na'enchana? 21 Jo=ni na'yu sanre niñuxtila xi kiskjebe jngu chjun 'ba kitsik'atjijinko 'ñu tsé na'yu. 'Batsa'en tsijin ngayéje na'yu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuntja xi xkju

Mt. 7:13-14, 21-23

22 'Ba kionga Jesús tifi naxinanda Jerusalén, ja'axtiu naxinanda ya'e ko naxinanda chi nga tibakuya enre Na'enchana. 23 'Ba jngu xuta tsiningiyare:

—Na'en, ¿a chuba mani xi k'uangi?

24 'Ba Jesús kitsure:

—T'e_ru kakún nga kuitjas'ion xuntja xkju. Ngat'a xinkixi_nuụ nga ne nkjin mani xi kụamejénre kjua'as'en kio, tunga bi kụanre. 25 'Ba kionga xi naire ni'yo kuisetjen 'ba k'uechja xuntjo, jun xi tenyo ngandetsian sikjanio xuntjo, 'ba kuixun: “Na'en, chju'inịi xuntjo.” Tunga kui kuetsunu: “Bi 'bexkun_nuụ. Bi 'biạ ñá tsojon.” 26 'Ba kio kuixun: “Ñatjen kjininchja 'ba kji'ya, 'ba ngaya ndiyanị kikakuye enre Na'enchana.” 27 Tunga 'bi kuetsunu: “Je 'ba kixin_nuụ nga bi 'bexkun_nuụ 'ba bi 'biạ ñá tsojon. Tinyat'axiun ngatsi'u, jun xi ch'o kjiño'on.” 28 Kio xi'ndo 'ba kuijndo nde'ñú nga xio Abraham ko Isaac ko Jacob 'ba ko ngatsi'i nchja chinga profeta xi tjindu ña batexuma Na'enchana. 'Ba jun, xin kjuinik'endunu. 29 'Ba kjuendibani xuta nituña nga'ndeñu 'ba k'uendut'a yamixa xi kjijña ña batexuma Na'enchana.

30 'Ba chutsijon, tjin xuta xi jaskan ma nganda'e xi tjun kụan,
'ba tjin xuta xi tjun ma nganda'e xi jaskan kụan.

Nga Jesús kji'nda ngat'are naxinanda Jerusalén
Mt. 23:37-39

31 'Ba ndekuini chubabiu yak'a xuta fariseo ja'ekun Jesús,
'ba kitsure:

—T'etji nga'e 'ba xin t'in, ngat'a Herodes mejénre sik'enri.

32 'Ba Jesús kitsure:

—'Bi tangink'in_ru xuta mañabiu: "Chutsejen, nganda'e 'ba
nyujunni k'uaxjią isennixtjin xi bi nda 'ba sindaą xuta, 'ba
xi majánni nixtjin kjuet'anạ." 33 Tunga tjinnere nga janda
kjuią nganda'e ko nyujunni 'ba ko jngini, nga tefią naxinanda
Jerusalén. Ngat'a bi kụan kueya xin naxinanda jngu profeta.

34 '¡Jun xuta tse'e Jerusalén, xi nik'ion nchja chinga pro-
feta 'ba 'be_ru ndiojo xuta xi nikasennu! ¡A tu nkjin
ndiya kuamejénnạ nga sik'enduku_nuụ jotsa'en tjiuxa'ndo
nga 'bendungits'u ki'ndire, tunga bi kuamejénnu! 35 Ngu
nganda'e, je kjuinikumare ni'yanu. 'Ba an 'ba xin_nuụ
nga bi nde xianinu ka'nda nga kuixun: "¡Ngatjatsichikunta'en
Na'enchana xi ndiba ngat'are ja'enre!"

14

Nga Jesús kjen ndaba jngu xuta fariseo

1 'Ba 'ba kuán jngu nixtjin nga nikja'aya, Jesús kikakjen
ndaba jngu ngakure xuta fariseo, 'ba xutabiu nda inyakutse-
jen'a. 2 'Ba 'ba nde kio tijña ngixkun Jesús jngu xuta xi tjinre
chi'in ske. 3 'Ba 'batsa'en Jesús jako chjine kjuatexuma ko xuta
fariseo, 'ba tsiningiyare:

—¿A tixa'nde nga ninda xuta xi tji'me nixtjin nga nikja'aya,
asa bi tixa'nde?

4 Tunga nchjabiu xiu tsik'endu. 'Ba meni Jesús yanere ntsja
xi tji'mio 'ba kitsinda 'ba kitsikasen ngani ndaba. 5 'Ba jako
ngani nchjabiu, 'ba kitsure:

—Tsa ki'ndinu asa tjiundijanu kuintjaiya ngaya jngu ngojo
nixtjin nga nikja'aya, ¿a bi ta'a me'naxjo?

6 'Ba nchjabiu bi kitsingojore, ngat'a bi be jó= kuetsu.

7 'Ba kionga Jesús tsabe jotsa'en xuta xi kuañajan kio
inyafa'ajin yaxile xi inyatitjun nga inya'bendut'a yamixo,
'bitsa'en jakoya:

8 —Tsa tjin xi sikjint'eri jngu s'ire kjuabixan, bi benisin
yaxile xi sejña titjun. Ngat'a kụanre kjua'e ngijngu xi
kjinikjint'e, xi ngisa 'ñu titjun nga ko mare ji, 9 'ba xi
kitsikjint'eri kjua'etsuri: "Ta'e_ri nga'nderi xutabi." 'Ba
'batsa'en kụasuba=ri nga k'uikeni nga'nde xi fet'ani. 10 Tusa
kionga kjuinikjint'eri jngu s'i, teni nga'nde xi fet'ani, tuxi

kionga skueri xi kitsikjint'eri, kjua'etsuri: “Amigu, teni jngu nga'nde xi tijñatitjun.” 'Ba 'batsa'en sakuri kjuaje ngixkun ngatsi'i xi k'uendut'akori yamixo. 11 Ngat'a tu'yañu xi tu kui tajngu nk'a 'baxje yojore, kui= xi kjui'naxjenima. 'Ba xi 'baxjenima yojore, kui= xi sakure kjuaje —kitsu Jesús.

12 'Ba Jesús 'ba nde jako xi kitsikjint'e, 'ba kitsure:

—Kionga sikint'e xuta nga kuechikue nga nyusen asa ngajñu, bi nikjint'e nchja xi nda ya'ari ninga nts'é ninga xingi ninga xuta nyina xi tjindut'a tiñari. Ngat'a tsa 'ba si'en, kui nchjabiu sikjint'e nganiri 'ba 'batsa'en k'uetjusun mé= xi kitsa'e_ri. 13 Tusa kionga kjui'naxje jngu s'i, tikjint'e xuta nɨmą ko xuta xi tsajain ntsja ko xuta xi bi ma fi 'ba ko xuta ka, 14 'ba 'batsa'en nda s'ęri. Ngat'a xutabi bi kų̨anre sja nganiri mé= xi kua'eri, tunga kų̨achjiri nixtjin kionga kjua'aya nganire ngajinre mik'en xuta xi kixi kitsa'en nga tsik'endu —kitsu Jesús.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e s'i je xi ts'axje jngu xuta

15 'Ba kionga jngu xuta xi 'ba nde tijñat'ako Jesús yamixo kjint'e kibi, kitsure:

—¡Ndaxure xuta xi kuakjen ña batexuma Na'enchana!

16 'Ba meni Jesús jako xutabiu, 'ba kitsure:

—Jngu nixtjin jngu xuta ts'axje jngu s'i je 'ba ne nkjin xuta kitsikjint'e. 17 'Ba kionga je echu chų̨bą nga kuakjen, xutabiu kitsikasen jngu chu'ndare tuxi kuetsunire xi kitsikjint'e: “Jabiu, ngat'a je tijñanda ngayéje xichine.” 18 Tunga ngatsi'i kitsije kakunre. Xi tjun kitsure: “Biru kų̨an kjuią. Sa'e fa tsatsią jngu nangi 'ba tjinnere nga kjuikutsejen_rą. Te'bets'arą nga tije kakunnaą.” 19 'Ba kja'e xuta kitsure: “Biru kų̨an kjuią. Sa'e fa tsatsią ón nga tjiundija xi bakjan nangi 'ba tefikut'ayakofa_rą. Te'bets'arą nga tije kakunnaą.” 20 'Ba ngijngu kitsure: “Biru kų̨an kjuią ngat'a sa'e fa tsixan.” 21 'Ba chu'ndabiu jendiba ngani 'ba ye'e yejere nijmi naire kibi. 'Ba 'batsa'en xi naire ni'yo kuastire, 'ba kitsure: “Kitsa t'in ngajin naxinando 'ba ngayéje ndiya xi tjinre, 'ba ndekue nga'e xuta nɨmą ko xuta xi tsajainre ntsja ko xuta ka 'ba ko xi bi ma fi.” 22 'Ba jaskan chu'ndabiu kitsure: “Na'en, je kitsik'etjusaą̨n jotsa'en kisji, tunga tjin= ngisa nga'nde.” 23 'Ba 'batsa'en xi naire kitsu nganire chu'ndare: “T'in ngaya ndiyant'io 'ba nga'nde ki'ndi xi tjindundai nga'e 'ba t'ene_ri xuta nga ngatja'as'en nga'e, tuxi tseni ni'yaną. 24 Ngat'a an xin_nuų nga nijnguú xi tjun kjinikjint'e skine xichineną.”

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e chji xi s'ęngire xi kuetjenngi

25 'Ba nkjin xuta tjenngire Jesús, 'ba kui kitsiku'beya nga kitsure:

26 —Tsa tjin xi mejénre kjuendetjennginą tjinnere nga ngisa
simejénną nga ko mare na'enre ko nare, chjunre ko ki'ndire,
nts'e ko ndichja asa yojore ngayeje. Tsa tsajain, bi kụan
xutanạ kụan. 27 'Ba ngatsi'i xi bi kua'anijin krure 'ba kuende-
tjennginạ, bi kụan xutanạ kụan. 28 Tsa jngu xi tijña ngajinnu
mejénre sinda jngu torre, ¿a bi tjun k'uejña nga sa'en xki jó
tjin kjueyare, tuxi skueni tsa tjinre ton xi machjenre nga
sijngu torrebiu? 29 Ngat'a tsạ sinda tuts'in xjo 'ba jaskan bi
kụanre sijngu torrebiu, ngu ngatsi'i xuta xi skue nga 'ba sa'en,
k'uejnuke. 30 'Ba kuetsure xinkjin: “Kui xutabiu 'etuts'inre
kui xabi, tunga bi kuánre kitsijngu.” 31 'Ba tsa jngu rey xi
tjinre te mi chasoldadu mejénre kuekjanko kja'e rey, ¿a bi
tjun k'uejña nga sikja'etsjen tsa xukjuakore nga skjanko rey
xi ngijngu xi ndeko kan mi chasoldadu? 32 'Ba tsa bere kakun
nga bi xukjuakore, ngu sikasen xuta xi ya'a en nga k'uets'are
kjuaxiu rey xi ngijngu, kionga kjin tjen ngisa. 33 'Bamani,
tu'yañu xi tijña ngajinnu xi bi k'uejña ngayéje xi tjinre, bi kụan
xutanạ kụan.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e naxo
Mt. 5:13; Mr. 9:50

34 ’'Ba naxo nda, tunga tsa chaja xi xtiare, ¿jó tsa'en
kụachjen ngisa? 35 Ngu je kụan tsajmi xi tumé chjire. Bi nde
kụachjennire nangi, ninga ña s'entje ntje. Tu xanikja'a ngisa.
Xi tjin ñojon, ngatinya ñojon —kitsu Jesús.

15

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chutsanga xi kichaja
Mt. 18:10-14

1 'Ba nkjin xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma ko xuta xi
tjinre je kikinyat'a tiñare Jesús nga kikasen ñojonre. 2 Tunga
xuta fariseo ko chjine kjuatexuma kinchjastita'en Jesús, 'ba
tsure xinkjin:

—Kui xutabi kjebetjo xuta xi tjinre je 'ba kjenko.

3 'Ba meni Jesús 'ejña kjuakusunbi, 'ba kitsure:

4 —Tsa tijña ngajinnu jngu xi tjinre jngu sientu chutsanga,
'ba tsa jngu sichaja, ¿a bi sik'endu xi yachute ko yachan
ñajan ngajin ngijño 'ba kuekangisjai xi kichaja ka'nda nga
kụasjaire? 5 'Ba kionga kụasjaire, tsja s'ẹre nga kuasun tjiare.
6 'Ba nga kjuechu ndaba, kuinchjare nga kụañajan nchja xi
nda ya'a 'ba ko xi tjindut'a tiñare, 'ba kuetsure: “Titsjakonu,
ngat'a je kuasjai nganinạ chutsanga xi kichajanạ.” 7 'Ba
xin_nuụ nga 'ba nde tsa'en ngisa s'e ngisa kjuatsja ngank'aa
ngat'are jngu xuta xi tjinre je xi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre
'ba ja'e ngani ngixkun Na'enchana nga ko mare yachute

ko yachan ñajan xuta kixi xi bi tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e ton xi kichaja

8 ''Ba tsa jngu chjun tjinre te ton xi plata nini 'ba tsa jngu cha̱jare, ¿a bi kuaka jngu ndi'i 'ba k'uecha ndaba, 'ba tafi tafi kuangisjai ka'nda nga ku̱asjai nganire tonre? 9 'Ba kionga ku̱asjaire, kuinchjare nga ku̱añajan yanchjin xi nda ya'a 'ba ko yanchjin xi tjindut'a tiñare, 'ba kuetsure: "Titsjakonu, ngat'a je kuasjai nganina̱ ton xi kichajana̱." 10 'Ba xin_nuu̱ nga 'ba nde tsa'en s'e kjuatsja ngajinre ankjelere Na'enchana ngat'are jngu xuta xi tjinre je xi tsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba fa'e ngani ngixkun Na'enchana.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e ki'ndi xi kitsikje mé= xi kitsa'ere

11 'Ba Jesús kitsu ngisa:

—Jngu xuta kis'ere jó ki'ndi xi'in. 12 'Ba xi ngisa ki'ndiu kitsure na'enre: "Na'en, ta'ena mé= xi 'bakona̱." 'Ba xutabiu yakjanyare ki'ndire mé= xi tjinre. 13 'Ba kionga je ja'a jó ján nixtjin, xi ngisa ki'ndiu yateña yeje xi kitsa'ere. 'Ba ko ton xi kisakure kiji jngu nangi t'axin xi kjin. Kio kitsikjeya yeje tonre nga kitsa'enjun kitsa'ent'a. 14 'Ba kionga je kitsikje yeje tonre, kio nangibiu kis'e jngu kjindia xi ne 'ñu, 'ba kuana'enre kui ngayeje. 15 'Ba kio kikajngit'are xa jngu xuta xi tijña nangibiu, 'ba xutabiu kitsikasen ña inya tjiuchingare, tuxi sikjenni. 16 'Ba kuamejénre nga sitse ngats'a ko xi inyakjine tjiuchingo, tunga tu'yá kitsjare. 17 Tuchan kitsikja'etsjen: "¡A tu nkjin mani nchja xi tsa'exa ndaba na'enna̱ xi 'bangire xichine, 'ba an nga'e tebeyaa̱ kjindia! 18 Tusa kjuikun ngañaa̱ na'enna̱ 'ba 'bi xin_ra̱: Na'en, je tsajngijia̱ ngixkun Na'enchana 'ba ngixkuin. 19 Je bi nde 'ba k'inninа̱ nga ki'ndiri k'uin ngisanaa̱. Tusa tu tikona joni jngu chu'ndari." 20 'Ba 'batsa'en 'etju nga kikun ngani na'enre.

''Ba kionga kjin ndiba ngisa, na'enre tsabe 'ba ja'animare 'ba tsangatsanga nga kitsubakja ki'ndire 'ba 'endsu'a. 21 'Ba kio kitsure na'enre: "Na'en, je tsajngijia̱ ngixkun Na'enchana 'ba ngixkuin. Je bi nde 'ba k'inninа̱ nga ki'ndiri k'uin ngisanaa̱." 22 Tunga na'enre jako chu'ndare, 'ba 'bi kitsure: "Kitsa ndeko najñu xi ngisa nda 'ba tikajo ki'ndina̱, 'ba nde t'eya_ru najma ntsja jngu xtungu, 'ba tjaya_ru jnde ngayeje. 23 'Ba ndeko ki'ndi ndija xi nda kji'i 'ba tik'ion. 'Ba sinchja 'ba kjui'naxjia s'i. 24 Ngat'a ki'ndina̱ kibi joni tsa k'en 'ba je ja'aya nganire. Kui kichaja tsakaiñu 'ba je kuasjai ngani." 'Ba 'etuts'inre nga kitsa'en kjuatsja.

25 'Yejerañu ki'ndi xi ngisa chingó ngijñaa tsu'ba kui. 'Ba
kionga jendiba 'ba ja'e tiña ndaba, kjint'ere nga tifane son 'ba
nga inyate xuta. 26 'Ba kio kinchjare jngu chu'nda 'ba tsiningi-
yare mé= xi tjima. 27 'Ba chu'ndo kitsure: "Nts'é= kafa'e ngani,
'ba na'enri ka'bexa nga kanik'en ki'ndi ndija xi nda kji'iu,
ngat'a nda kji'i nga kakjebetjo ngani ki'ndire." 28 'Ba kuastire
ki'ndi xi ngisa chingó, 'ba bi kuamejénre ja'as'en ndaba. 'Ba
meni na'enre 'etju nga kikets'are tuxi kjua'as'enni. 29 Tunga
kui kitsure na'enre: "Je 'ye jó kuatjin nu tetsa'exat'arą, 'ba
ngantsjai tsik'etjusaąn enri, 'ba nisa ñajanni ba'ena jngu na-
tendsu chi tuxi sitsjakoñą nchja xi nda ya'aną. 30 Tunga
nga kafa'e ki'ndiri kibi, xi kitsikjeyako yanchjin ska mé= xi
kitsa'e_ri, kanik'en_ri ki'ndi ndija xi nda kji'iu." 31 'Ba na'enre
kitsingojore: "Ki'ndiną, ngantsjai tenikonaą ji, 'ba ngayéje xi
tjinną tsiji. 32 Tunga nganda'e tjinnere nga kjui'naxjia s'i 'ba
sitsja, ngat'a nts'é jo=ni tsa k'en 'ba je ja'aya nganire. Kui
kichaja tsakaiñu 'ba je kuasjai ngani."

16

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e ngakure chu'nda xi bi kixi kiko xare

1 'Ba Jesús jako xutare 'ba 'bi kitsure:
—Tsik'ejña jngu xuta nyina xi kis'ere jngu ngakure chu'nda
xi tsikuenda tsajmire. 'Ba kik'inre nga chu'ndabiu titsikje
mé= xi tjinre. 2 'Ba meni kinchjare chu'ndabiu 'ba kitsure:
"¿Ánñu 'ba tsuni en xi tent'iąngat'ari? Tikasennaą kuendare
xa xi teñe'en, ngat'a bi nde ji sikuendani mé= xi tjinnąą." 3 'Ba
'bitsa'en kitsikja'etsjen chu'ndabiu: "¿Mé= xi sa'aąn nganda'e
nde? Ngat'a nainą tikja'anąxanąą. Bi xukjuakonąą tsa kuak-
jaąn nangiu, 'ba kųasuba=nąą tsa ton skui'asaąn. 4 Je 'biąą mé=
xi sa'aąn, tuxi s'ęninąą amigu xi skjebetjonąą ndaba, kionga
xja'anąxanąą." 5 'Ba meni kinchjare nga jngu jngu nchja xi
tjenre tse'e naire. 'Ba tsiningiyare xi tjun ja'e: "¿Jó tjin tjenri
tse'e nainą?" 6 'Ba xutabiu kitsingojore: "Jngu sientu barril
aseti." 'Ba chu'ndabiu kitsure: "Jun'ún xujun xi kua'indut'a
xkire mé= xi tjenri 'ba tenifani 'ba tu yachute t'et'asai." 7 'Ba
sa'e 'bi kitsu nganire kja'ere: "'Ba ji, ¿jó tjin tjenri?" 'Ba
xutabiu kitsu: "Jngu sientu kuxta trigo." 'Ba chu'ndabiu kitsu
ngani: "Jun'ún xujunbi xi kua'indut'a xkire mé= xi tjenri.
Tusa tu yachute ko kate t'et'asai." 8 'Ba xi naire tsabexkun nga
chu'nda ch'okunbiu tjinre kjuamañanga 'ba kitsa'en. Ngat'a
xuta xi bi xutare Na'enchana ngisa= tse kjuamañatjinre nga
'bendako kjua xinkjin nga ko mare xutare Na'enchana.

9 ''Ba an xin_nuų —kitsu Jesús—. Tichjon kjuanyina xi tjin
ngasun'ndebi, tuxi ngatjas'eninu xuta xi nda kua'anu. 'Ba

'batsa'en, kionga kjue kjuanyino, s'e̱ xi skjebetjonu nga'nde xi bi fet'a.
10 'Xi kixi fiko nga tsik'etjusun mé= xi ichi, kui= xi 'ba nde kixi fiko nga tsik'etjusun mé= xi tse. 'Ba xi bi kixi fiko nga tsik'etjusun mé= xi ichi, kui= xi 'ba nde bi kixi fiko nga tsik'etjusun mé= xi tse. 11 'Bamani, tsa bi kixi kueko nga sikuendo kjuanyina xi tjin ngasun'ndebi, ¿'yá= xi sja'ndenu nga sikuendo kjuanyina xi kjuakixikjin? 12 'Ba tsa bi kixi kueko nga sikuendo xi kja'e tse'e xuta, ¿'yá= xi sjanu xi tsojon ku̱an?
13 'Nijngu chu'nda ma tsa'exat'are jó nai. Ngat'a jngu xi ku̱astike 'ba xi ngijngu simején, asa jngu xi kixi sa'exat'are 'ba xi ngijngu siton. Kui kjuañu bi ku̱an si'axat'ani_ru Na'enchana ko kjuanyino.
14 Tunga xuta fariseo, xi 'ñu mejénre ton, tsejnuke Jesús kionga kjint'e ngayéje kibi. 15 'Ba kio Jesús jako xuta fariseo, 'ba kitsure:
—Jún= xi nda 'naxjio yojonu ngixkun xuta, tunga Na'enchana be= jotsa'en tjindu inimanu. Ngat'a xi nda 'baxje xuta, kui= xi 'baxjengi Na'enchana.
16 'Mé xi kua'indut'a kjuatexumo ko mé= xi yakuya nchja chinga profeta yatexuma ka'nda nixtjin nga ja'e Juan Bautista. 'Ba ch'anire kui nixtjinbiu tis'eya nijmi nga Na'enchana xi tibatexuma, 'ba ngatsi'i xuta inya'benere yojore nga mejénre kjua'as'en ña batexuma.
17 'Tunga ngisa bi na'en tjin nga xaja nangibi ko ngank'aa nga ko mare nga xaja jngu letrachi tse'e kjuatexuma.
18 'Tu'yañu xi sik'ejña chjunre 'ba k'uejñako kja'e chjun, kui= xi tsa'ent'are kjuachajngi chjunre. 'Ba xi k'uejñako ngani chjun xi kitsik'ejña xi'inre, kui= xi 'ba nde tsa'ent'are kjuachajngi.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuta nyino ko Lázaro
19 'Tsik'ejña jngu xuta nyina xi baja najñu xi 'ñu chji ko najñu xi tsjakun, 'ba nyujun nyujun 'baxje s'i xi 'ñu nda ma —kitsu Jesús—. 20 'Ba nde kio tsik'ejña jngu xuta ni̱ma̱ xi Lázaro 'mi, xi kitsejunre tse 'ba xi fajñaxtiu xuntja ndaba xuta nyino. 21 Kui xuta ni̱ma̱biu 'ñu kitsu kakun nga skine t'ia xi bixungi ngi yamixare xuta nyino, 'ba ka'nda tjiunaño fa'ekumajun tsere. 22 'Ba 'ba kuán nga k'en xuta ni̱mo̱ 'ba ankjele kiko nga'nde ña tijña Abraham. 'Ba 'ba nde k'en xuta nyino ngayeje 'ba kis'eyanijin. 23 'Ba kionga xuta nyino tifa'a kjuanima nga'nde ña fa'axtiu kjuanima xuta 'ba ña bi 'boya ndi'i, kiskutsejennk'a 'ba kjin tsabe Abraham 'ba nga Lázaro tijñat'are. 24 'Ba meni 'ñu kinchja, 'ba kitsure Abraham: "Ji na'en Abraham, ngatja'animari ngat'ana̱. T'ikasen Lázaro

nga ngatatsika'nyi tjunchi najma ntsja 'ba ngatja'etsika'nyi najennạ, ngat'a ne 'ñu fefa'aạ kjuanima nga'e ngajin ndi'ibi.”
25 Tunga Abraham 'bi kitsure: “Ki'ndinạ, tikja'etsjen nga tsja tsa'en tsikeni ngasun'ndio, 'ba Lázaro ja'a kjuanima. Tunga nganda'e tisakure kjua'ñukakun nga'e, 'ba ji temitjaxti kjuanima. 26 'Ba ndaire kibi, jngu xanga jñu xi 'ñu je tikijña ngamasenna. 'Ba meni xi tjindu nga'e xi mejénre kuaje jan bi ma fa'axtiu. 'Ba nde xi tjindu jan bi ma fa'axtiu nga kjua'e nga'e ngayeje.”

27 ”'Ba sa'e xuta nyino kitsu nganire: “Ngu, te'bets'arạ, na'en, nga tikasenchi Lázaro ndaba na'ennạ, 28 ngat'a ón mani nts'iạ. Ngatjike'ere nijmi, tuxi bi ko kui kjua'eni nga'nde kibi ña fa'axtiu kjuanima xuta.” 29 Tunga Abraham kitsure: “Nts'é tjinre kjuatexumare Moisés ko xujun xi kitsi'indu nchja chinga profeta. Kui ngatate sinre.” 30 'Ba xuta nyino kitsu nganire: “Junjun, na'en Abraham. Tunga tsa tjin xi kjua'aya nganire ngajinre mik'en 'ba kuekun nts'iạ, sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana.” 31 Tunga Abraham kitsingojore: “Tsa bi inyabatesinre mé= xi kitsi'indu Moisés ko nchja chinga profeta, 'ba nde bi kụakjainre nisi tjin xi kjua'aya nganire ngajinre mik'en.”

17

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e xuta xi tsa'en nga xuta xi yak'a majngije

Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42

1 'Ba kio Jesús jako xutare, 'ba kitsure:

—'Ba s'ẹntsjai mé= xi sa'en nga xuta majngije, tunga ¡nimaxuni xi sa'en nga xuta xi yak'a kuajngije! 2 Ngisa= nda kụanre xi 'ba sa'en tsa sjen'bangit'a ngisin jngu ndiojo tse 'ba xanikja'ajin ndachikun, kionga kje tsa'enjín nga kuajngije jngu ki'ndi chi joni kibi. 3 Tikuendo yojonu.

”Tsa nts'é timajngije ngat'ari, chukoye nga bi nda titsa'en. 'Ba tsa sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana, tichat'a_ri. 4 Tsa yatu ndiya ch'o sikori nga jngu nixtjin 'ba yatu ndiya kjua'etsuri: “Sik'antjaiyañạ kjuafa'etsjennạ. Tichat'anaạ”, tsa 'ba kuetsuri, tichat'a_ri — kitsu Jesús.

5 'Ba apóstoles kitsure Jesús:

—Tisekoniị tuxi ngisa kụakjain ngisaninị.

6 'Ba Na'enna Jesucristo kitsure:

—Tsa tjinchinu kjuamakjain ninga tu ichi sa joni xujma mostaza, kụan k'uin_ru yabi: “Chjuneye yojori nga'e 'ba t'ik'entjejin yojori ndachikun”, 'ba yabiu sik'etjusunnu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi tsik'etjusun xare

7 'Ba Jesús kitsu ngisare xutare:

—Tsa jngu ngajinnu tjinre jngu chu'nda xi kafikakjan nangiu asa tjiuba kafitsikuenda, 'ba kionga je fa'eni ngijña chu'ndabiu, ¿a tsu=re: "Ndekenit'ai yamixo"? 8 Junjun. Tusa tsure: "T'endai xi skinaą 'ba t'ekungi chinga tjiari nga t'eyana xichine ko nanda xi k'uią, 'ba jaskan kụan sinchje 'ba s'i ji." 9 'Ba ninga bi tsjare kjuanda chu'ndare kionga je kitsik'etjusun xa xi 'exare. 10 'Ba nde tsa'en ko jun, kionga je kjinik'etjusun ngayéje xa xi 'exanu Na'enchana, tixun: "Ña= chu'nda xi tumé chjire, ngat'a tu kui kjinik'etjusan mé= xi kis'enena."

Nga Jesús tsinda te nchja xi kunre chi'in fe'ndujun

11 'Ba kionga tifi Jesús naxinanda Jerusalén, ja'ajin masenre nangi Samaria ko nangi Galilea. 12 'Ba kionga je kuatiñat'a jngu naxinanda chi, kisatejin te nchja xi kunre chi'in fe'ndujun xi kjint'a tsikinya 13 nga kiski'ndaya, 'ba kitsure:

—Ji Jesús, maestru, ngatja'animari ngat'a tsajain.

14 'Ba kionga Jesús tsabe nchjabiu, kitsure:

—Tanginkaku_ru yojonu na'miu.

'Ba kionga inyafi nchjabiu, kuatsje chi'in xi kunre. 15 'Ba jngu xuta xi tjenjinre nchja xi te, kionga tsabe nga je kuanda, jendiba ngani 'ba 'ñu kiski'ndaya nga kitsichjire Na'enchana. 16 'Ba ja'ekasenkunch'int'are Jesús nga kitsikindi 'nda t'anangiu 'ba kitsjare kjuanda. Kui xutabiu tse'e Samaria.

17 'Ba Jesús tsiningiya:

—¿A bi tsa te mani nchja xi kuanda chi'in xi kunre? ¿Ñá kiji xi ngiñajan? 18 ¿Ánñu tu kui tajngu xutabi xi bi tse'e Israel jendibani nga ja'etsichjire Na'enchana?

19 'Ba jako xutabiu, 'ba kitsure:

—Tisetjen 'ba t'in. Ngat'a kuakjainri, kui= kjua kuandani.

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e nixtjin nga kuatexuma Na'enchana

Mt. 24:23-28, 36-41

20 'Ba xuta fariseo tsiningiyare Jesús:

—¿Kjia'áñu kjua'e nixtjin nga kuatexuma Na'enchana?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Kionga kuatexuma Na'enchana, bi tsejen xiare. 21 Ninga bi kuetsu xuta: "Nga'e tijña", asa: "Jaan tijña." Ngat'a je tibatexuma Na'enchana ngajinnu.

22 'Ba kitsure xutare:

—Kjua'e= nixtjin nga kụamejénnu xio ninga tu jngu sa nixtjin kionga kuatexuma Ki'ndire Xuta xi'iun, tunga bi xio.

23 'Ba tjin= xi kuetsunu: “Nga'e tijña”, asa: “Jaan tijña”, tunga
bi mangiun 'ba ninga bi mangintjenngiu. 24 Ngat'a jotsa'en
matsejen ndi'i cho'on ngank'aa nga ba'na, nga matsejen
'nda ngituts'ian ka'nda ña ntjai tsu'biu, 'ba=tsa'en kuatsejen
Ki'ndire Xuta xi'iun nixtjin kionga kjua'e ngani. 25 Tunga
tjinnere nga tjun tse kjuanima kjua'a, 'ba xuta xi tjin nganda'e
skueton. 26 Jó kuán nixtjin nga tsik'ejña Noé, 'ba= kụan
nixtjin kionga kjua'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun. 27 Kui nix-
tjinbiu inyakjen 'ba inya'bi xuta 'ba inyabixan 'ba inyatsik-
ixan ki'ndire xuta. 'Ba inyatsa'en ka'nda nga ja'e nixtjin
nga ja'as'en Noé barku, 'ba tsa'a tsi'ñu 'ba jesunjin nanda
ngatsi'i xuta. 28 'Ba 'ba nde jo kuán nixtjin nga tsik'ejña Lot,
inyakjen 'ba inya'bi xuta, inyabatse tsajmi 'ba inyabateña
tsajmi, inya'bentje 'ba inyatsinda ni'ya. 29 Tunga nixtjin nga
'etju Lot naxinanda Sodoma, jendibajen ngank'aa ndi'i ko
asufre 'ba tsixu t'anangiu, 'ba jesun ngatsi'i xuta. 30 'Ba 'ba=
kụan nixtjin kionga kụatsejen Ki'ndire Xuta xi'iun.

31 ’Kui nixtjinbiu, xi tjindu ngatsja ndaba bi ngat'etukajen
tuxi kjua'ek'axjeni mé= xi tjindu ngaya ndaba. 'Ba xi ngijña
titsa'exa, bi nde ngatjendibani ndaba. 32 Tikja'etsjion mé= xi
kuata'en chjunre Lot. 33 Tu'yañu xi kuangisjai nga sik'angi
yojore, kui= xi tusa sichaja yojore. Tunga xi sichaja yojore,
kui= xi tusa sik'angi yojore.

34 ’'Ba an xin_nuụ. Kui nistjenbiu jó xuta xi kjiyusun
ndekuini nachan, jngu xi stjube 'ba xi ngijngu s'ẹjña. 35 'Ba jó
yanchjin xi ñatjen inya'bo, jngu xi stjube 'ba xi ngijngu s'ejña.
36 'Ba jó nchja xi sema ngijña, jngu xi stjube 'ba xi ngijngu
s'ẹjña —kitsu Jesús.

37 'Ba nchjabiu tsiningiyare Jesús:

—Na'en, ¿ñá=ñu 'ba kụan?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Ña kjijña tjiuba mik'en, kio= mañajan tjiunike.

18

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chjun k'on ko juez

1 'Ba Jesús 'ejñare kui kjuakusunbi xutare, tuxi kuakuyanire
nga tjinnere kjuakontsjai Na'enchana, 'ba nga bi sikjere
kakun. 2 'Ba kitsure:

—Kis'e jngu naxinanda ña tsik'ejña jngu juez xi ninga bi
bekun Na'enchana 'ba ninga bi ndusinre ngat'a tse'e xuta.
3 'Ba ndekuini naxinanda tsik'ejña jngu chjun k'an xi tjinre
kjua ko ngijngu xuta. 'Ba chjunbiu fikun juez nga tsure: “Kixi
t'endai kjua xi tjinkoną xuta xi stikeną.” 4 Nkjin nixtjin ja'a
nga bi 'endare kjua chjunbiu. Tunga jaskan kitsikja'etsjen:
“Ninga bi 'bekụan Na'enchana 'ba ninga bi ndusinną ngat'a

tse'e xuta, 5 tunga chjun k'anbi janda titsistina. Kui kjua tusa kixi k'uendani_ra kjua, tuxi bi sikjeni kjuaje kakuan nga kjua'ekunntsjaina."

6 'Ba Na'enna Jesucristo kitsu ngisare:

—Ngu, tasen ñojon mé= xi kitsu juez xi tsajainre kjuakixi. 7 Ngu, ¿a bi 'ba nde Na'enchana kixi k'uendare kjua xuta xi ja'ajin, xi nga nixtjin nga nistjen mi'are kjuanda? ¿A sik'andaya= nga kuaseko? 8 'Ba xin_nuu nga ta'a k'uendare kjua xuta xi tse'e. Tunga kionga kjua'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun, ¿a saku ngisare ngasun'ndio xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana?

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuta fariseo ko xuta xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma

9 'Ba Jesús 'ba nde ye'ere nijmi kjuakusunbi yak'a xuta xi kixi tsure yojore 'ba 'baxjengi xi yak'a. 10 'Ba kitsu:

—Jó nchja kikjako Na'enchana ningu, jngu xuta fariseo ko jngu xuta xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma. 11 'Ba xuta fariseo xin tsakasen nduju nga 'bitsa'en jako Na'enchana: "Na'en, tsjara kjuanda, ngat'a bi 'ba kuaan an jotsa'en xuta xi yak'a, xi cheje tsa'en, xi ch'okun, xi kjuachajngi tsa'ent'are chjunre. 'Ba ninga bi 'ba kuaan joni xutabiu xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma. 12 An batejña kjindia jó ndiya xki semana, 'ba tsjara diezmo ngayéje xi jenna", kitsu xuta fariseo. 13 Tunga xuta xi kjebechjintjai tsajmi kjin tsakasen nduju 'ba ka'nda bi kuán kakun tsa ngank'aa skutsejennijin. Tusa tso'ot'a nisinre nga 'bi kitsu: "Na'en, ngatja'animari ngat'ana xi xuta je kuáan." 14 An xin_nuu —kitsu Jesús—, kionga xutabi kiji ngani ndaba, je kuachat'are jere, tunga bi xuta fariseo. Ngat'a xi tu kui tajngu nk'a 'baxje yojore, kui= xi kjui'naxjenima. 'Ba xi k'uaxjenima yojore, kui= xi sakure kjuaje.

Nga Jesús tsichikunta'en ki'ndi nisti
Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16

15 'Ba nde ja'echanire Jesús ki'ndi nisti, tuxi sichikunta'enni nga kuanere ntsja; tunga xutare jatiko xi inyafa'eko. 16 Tunga Jesús kinchjare ki'ndi nistiu 'ba kitsure nchjabiu:

—Ta'e'ndio nga ki'ndi nistiu kjua'ekunna, bi 'bechja'nde_ru, ngat'a ña batexuma Na'enchana kui= xi joni nisti tse'e. 17 Ngat'a jngu ki'ndi ta'a kjebe mé= xi ba'ere. 'Ba kjuakixi= xi xin_nuu, tu'yañu xi bi 'ba tsa'en skjebe kjuandare Na'enchana nga kuakjainre nga kui xi batexuma, niñajanni kuan kjua'as'en ña batexuma= Na'enchana.

Nga Jesús fako nijmi jngu xuta nyina
Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31

18 'Ba jngu xuta ngaku tsiningiyare Jesús:

—Ji Maestru xi ndai, ¿mé= xi sa'aạn, tuxi s'ẹninạ kjuabenichun xi bi fet'a?

19 'Ba Jesús kitsure:

—¿Ánñu xuta nda 'mininaạ? Tsajainjín xuta xi nda, tu Na'enchana sani. 20 Je 'ye mé= xi tsu kjuatexumo: "Bi si'en kjuachajngi; bi sik'en; bi cheje si'en; bi en ndesu kjuinukjuai ngat'are xi yak'a; chakuin na'enri ko nari."

21 'Ba xutabiu kitsu:

—Ngayéje kibiu tetsik'etjusaạn 'ndani nga kindiạ.

22 'Ba kionga Jesús kjint'e kibi, kitsure:

—Ngijngu tsajmi chaja ngisari: t'ikateñe ngayéje xi tjinri 'ba xuta xi nịmạ ta'e_ri, 'ba 'batsa'en s'ẹri kjuanyina ngank'aa; 'ba ndetjenngina.

23 Tunga kionga xutabiu kjint'e ion, 'ñu kuabare, ngat'a ne 'ñu nyina. 24 'Ba kionga Jesús tsabe nga kuabare xutabiu, kitsure:

—¡Á tsa'en na'en kụanire xuta xi nyina nga kjua'as'en ña batexuma Na'enchana! 25 Ngisa= bi na'en kụanre nga jngu chakameyu kjua'as'en nts'are nindu, tsa jngu xuta nyina kjua'as'en ña batexuma Na'enchana.

26 'Ba xuta xi kjint'ere tsiningiyare:

—Ngu, ¿'yá= xi kụanre kjuinik'angi tsu'ba?

27 'Ba Jesús kitsingojore:

—Mé xi bi mare tsa'en xuta, kui= xi mare tsa'en Na'enchana.

28 'Ba Pedro kitsure:

—Na'en, jịn kjinik'ejña yejenịị mé= xi tjinnị, 'ba tsetjenngirị.

29 'Ba Jesús kitsure:

—Kjuakixi= xi xin_nuụ, tsa 'yáñu xi 'ejña ndaba, chjunre, nts'e, xichare, asa ki'ndire, tuxi sja'ndeni nga Na'enchana kuatexumare, 30 kui xi ts'axtiu kua'ere ngasun'ndebi, 'ba nixtjin xi sa'e ndiba s'ẹre kjuabenichun xi bi fet'a.

Nga Jesús tsu ngani nga kueya
Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34

31 'Ba Jesús jakot'axin xutare xi tejó, 'ba kitsure:

—Tasen ñojon. Temangin=ña naxinanda Jerusalén ña kụajngu yeje xi kitsi'indu nchja chinga profeta ngat'a tse'e Ki'ndire Xuta xi'iun. 32 Ngat'a kụangantsjare xuta xi bi tse'e Israel, 'ba kui kuejnuke, ch'o siko, k'uetiajunre, 33 kuajare 'ba jaskan sik'en. Tunga xi majánni nixtjin kjua'aya nganire ngajinre mik'en.

34 Tunga xutare nimé kuankjinre, 'ba ninga bi be mé= ngat'a tse'e xi titsu Jesús, ngat'a kis'ejña'more kibiu.

Nga Jesús tsinda jngu xuta ka naxinanda Jericó
Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52

35 'Ba kionga Jesús tifechutiña naxinanda Jericó, jngu xuta
ka tijñandai ndiyo nga tjimi'a ton chje. 36 'Ba kionga xutabiu
kjint'e nga nkjin xuta inyafa'a, tsiningiya mé= xi tjima. 37 'Ba
kik'inre nga Jesús xi tse'e Nazaret tifa'a kio. 38 'Ba meni
kiski'ndaya nga kitsu:

—¡Ji Jesús, ntjere David, chanima kakunnaą!

39 'Ba xuta xi tjentitjun jatiko, tuxi k'uejñaxiuni, tunga tu
ngisa= 'ñu kiski'ndaya nga kitsu:

—¡Ji ntjere David, chanima kakunnaą!

40 'Ba kio Jesús tsakasen'ñu, 'ba 'exa nga kuechja'a xuta ko.
'Ba kionga je ja'e, Jesús tsiningiyare:

41 —¿Mé= xi mejénri nga sa'aąn ngat'a tsiji?

'Ba xuta ko kitsure:

—Na'en, mejénną kųatsejen nganiną.

42 'Ba Jesús kitsure:

—Ngatjamatsejenri. Ngat'a kuakjainri, kui kjua kuandani.

43 'Ba ndekuini chubabiu xuta ko kuatsejen nganire 'ba
kitjenngi Jesús nga kitsichjire Na'enchana. 'Ba ngatsi'i xuta
xi tsabe kibi, 'ba nde kitsichjire Na'enchana ngayeje.

19

Nga Jesús fa'as'en ndaba Zaqueo

1 'Ba Jesús ja'as'en naxinanda Jericó 'ba 'etuts'inre nga
ja'ajin naxinando. 2 'Ba kio tijña jngu xuta nyina xi Zaqueo
'mi, xi jngu ngakure nchja xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are
Roma. 3 Kui mejénre skuexkun tsakaiñu 'yá= ni Jesús, tunga bi
kuán tsabe, ngat'a nkjin mani xuta, 'ba Zaqueo ne xtuba. 4 'Ba
meni tsangatsanga titjunre xutankjiun 'ba tsijun jngu ya xi
sicómoro 'mi, tuxi skueni Jesús, ngat'a tjinnere nga kio kjua'a.
5 'Ba kionga Jesús je tifa'a kio, kiskutsejennk'a ña kji'a xutabiu,
'ba kitsure:

—Zaqueo, tetukajenfani, ngat'a ni'yari tjinnere nga
sikja'ayaą nganda'e.

6 'Ba Zaqueo ta'a 'etukajen 'ba 'ñu tsja tjinre nga kiskje-
betjo Jesús ndaba. 7 Tunga kionga xuta tsabe kibi, ngatsi'i
'etuts'inre nga kitsik'axki Jesús, 'ba kitsure xinkjin:

—Nga ndaba jngu xuta je kitsikja'aya.

8 Tunga Zaqueo tsakasen nduju nga jako Na'enna, 'ba kit-
sure:

—Na'en. Masen sja_rą xuta nįmą mé= xi tjinnę. 'Ba tsa tjin
xi je kitsa'ent'a_rą cheje, ñujun ka'a xi 'ba kji'i sja ngani_rą.

9 'Ba Jesús kitsure:

—Xi naire ni'yabi je 'etukajin jere nganda'e ngat'a je 'yare nga ntjere Abraham. 10 Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun ja'ekangisjai 'ba ja'etsik'angi xi je kichaja tsakaiñu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi kitsa'ere ton
Mt. 25:14-30

11 'Ba kionga xuta inyaminya ñojon mé= xi tinchja Jesús, inyatsikja'etsjen nga je mején kuatsejen jótsa'en Na'enchana kuatexuma; ngat'a Jesús je tifechu tiña naxinanda Jerusalén. Kui kjuañu, kui 'ejñani kjuakusunbi. 12 'Ba kitsu:

—Tsik'ejña jngu xuta xi ntjere rey xi kjin kiji kja'e nangi, tuxi rey s'ianni 'ba jaskan kjua'e ngani. 13 'Ba nga kje fijín, kinchjare te chu'ndare 'ba tse ton kitsingantsja nga jngu jngu nchjabiu, 'ba kitsure: "Ti'axako tonbi ka'nda ngą kjua'e ngañaą." 14 Tunga xuta xi tse'e nangire kuastike xutabiu 'ba kitsikasentjenngi nchja xi ya'a en xi 'bi kuetsu: "Bi mejénnį tsa kui xutabi xi reynį kuan."

15 'Tunga rey kjiña'an 'ba jendiba ngani nangire. 'Ba kionga je ja'e, 'exa nga kjuinukjuare chu'nda xi kitsingantsja ton, tuxi skueni jó tjin kejensunre nga jngu jngu. 16 'Ba ja'e xi titjun, 'ba kitsure: "Na'en, tonri ngite ka'a je kitsikejensun ki'ndire." 17 'Ba xi rey kitsure: "Nda tjin, jngu ni chu'nda xi nda. Ngat'a kixi= k'ikuę xachi xi kitsjare, kui kjua sja'ndeirą nga kuatexumari te naxinanda." 18 'Ba kio ja'e chu'nda xi majóni, 'ba kitsu: "Na'en, tonri ngi'ón ka'a je kitsikejensun ki'ndire." 19 'Ba xi rey kitsure: "Ji xi kuatexumari ón naxinanda."

20 ''Ba kio ja'e ngijngu xi kitsu: "Na'en, nga'e tijña ton xi kjiningantsjanaą. Nda= 'ejñatjaą ngajin jngu najñu; 21 ngat'a kitsakjunñą ngat'ari. Ngat'a ji jngu= ni xuta xi 'ñu tjenre, 'ba chjube mé= xi bi ji kik'ejñe, 'ba 'bekui chan xi bi ji kik'entje." 22 'Ba xi rey kitsure: "Ji chu'nda ch'okun. Ko fani enre ndsu'bai sa'enrą kjua. Je 'ye nga an jngu= ñą xuta xi 'ñu tjenre, 'ba kjebią mé= xi bi an 'ejñaą, 'ba 'bekuą chan xi bi an 'entjíą. 23 Kui kjuañu ¿ánñu bi kjinikja'as'enni tonną ngaya banco? Ngat'a tsa 'ba kjiñe'en, kionga ja'aą, kixuntsjaą tonną 'ba ko ki'ndire tsakaiñu." 24 'Ba xi rey kitsure nchja xi kio inya: "Chja'á_ru tonre xutabi 'ba ta'e_ru xi te mani tse'e." 25 'Ba nchjabiu kitsure: "Na'en, tunga kui xutabiu je te ka'a ton tjinre." 26 'Ba xi rey kitsu: "An 'ba xin_nuų. Ngatsi'i xi tjinre ngisa= tse kua'e ngisare, tunga xi tsajainre, tusa stjukja'are ka'nda xi tjinchire. 27 'Ba ngat'a tse'e xi stikeną, xi bi mejénre nga kuatexuma_rą, ndekonu nga'e 'ba ngixkuąn tik'ion."

Nga Jesús fa'as'en naxinanda Jerusalén
Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19

28 'Ba kionga Jesús je 'ba kitsu, kijitjunre xutare nga janda
kiji naxinanda Jerusalén. 29 'Ba kionga je kuatiñat'are naxi-
nanda Betfagé ko Betania, echu tjenngi xi Ya Olivo 'mi. 'Ba
kio kitsikasen jó xutare. 30 'Ba kitsure:

—Tangiun naxinanda chi xi tijña nguba kio, 'ba kionga
kuitjas'ion, xio jngu ki'ndi burru xi tjita'ñu, xi kje nisa
'yajín 'bejñakjare. Chjundo 'ba ndeko nga'e. 31 'Ba tsa tjin
xi skuiningiyanu: "¿Ánñu techjundañú tjiubo?", 'bi t'in_ru:
"Na'ennaxu machjenre."

32 'Ba kiji xi kjinikasen, 'ba tsabe ki'ndi burru jofatsa'en nga
je kitsu Jesús. 33 'Ba yejerañu inyakjenda ki'ndi burru, xi naire
tsiningiyare:

—¿Ánñu techjundañú ki'ndi burru?

34 'Ba kui kitsingojore:

—Na'ennaxu machjenre.

35 'Ba 'batsa'en ja'ekore Jesús ki'ndi burru, 'ba yasunre
tjiutsanga chajare 'ba kitsik'ejñakjare. 36 'Ba jotsa'en Jesús
tifi, xuta inyabayuju tjiutsanga chajare ngaya ndiyo. 37 'Ba
kionga je inyafechu ña fijenya tjenngi Ya Olivo, ngatsi'i xi
tjenngire Jesús 'etuts'inre nga kiski'ndaya nga tsja titsubare
'ba nga inyatsichjire Na'enchana ngat'are ngayéje kjuakun xi
tu tsabe. 38 'Ba inyatsu:

—¡Ngatatsichikunta'en Na'enchana rey xi ndibani ngat'are
ja'enre! ¡Ngatjas'e kjuaxiu ngank'aa, 'ba ngatjanichjire
Na'enchana ngank'aa!

39 Tunga yak'a xuta fariseo xi tjenjinre xutankjiun kitsure:

—Maestru, chjutikue xutari.

40 'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba xin_nuu tsa xutabi xiu k'uendu, 'ba=nde ndiojo
ski'ndaya.

41 'Ba kionga Jesús je echu tiñare naxinanda Jerusalén,
kiski'ndantjai nga tsabe naxinandabiu. 42 'Ba kitsu:

—¡Jún, xuta Jerusalén, tsa kuira nixtjinbi kuankjinnu mé=
xi tsja_nuu kjuaxiu! Tunga nganda'e tijña'monu. 43 Ngu
kjua'e nixtjin kionga xi stikenu k'uetinstundainu ko xjo nga
k'uechjanu, 'ba bi sja'ndenu tsa kuiyu. 44 'Ba niki sik-
jekjuakjinnu 'ba sik'en xuta xi tse'e nanginu. 'Ba nijnguú
ndiojo nde s'enduxjonenire xinkjin. Ngat'a bi kji'yo nixtjin
nga Na'enchana ja'etsik'anginu.

Nga Jesús 'baxje xi inyabateña tsajmi ña ma ndetsinre ningu
Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22

45 'Ba kio Jesús ja'as'en ña ma ndetsinre ningu 'ba 'etuts'inre
nga ts'axje xi inyabateña tsajmi. 46 'Ba kitsure:

—'Bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Ni'yaną, kui= xi kụan ni'ya ña xuta ma fakoną.” Tunga jun, ngijore chacheje kjiño'on.

47 'Ba nyujun nyujun Jesús yakuya ña ma ndetsinre ningu. 'Ba xi ngakure na'miu ko chjine kjuatexuma 'ba ko xuta chingare naxinando tsangisjai jótsa'en kụan sik'enni Jesús. 48 Tunga bi kisakure jó sa'enire, ngat'a ngatsi'i xuta 'ñu nda inyaminya ñojonntsjai mé= xi Jesús titsu.

20

Nga chjaningiyare Jesús 'yá xi kitsjare kjua'ñu
Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33

1 Jngu nixtjin yejerañu Jesús tibakuya ña ma ndetsinre ningu 'ba titsikja'axtiuyare xuta en ndare Na'enchana, kitsitiñat'are xi ngakure na'miu ko chjine kjuatexuma 'ba ko xuta chingare naxinando, 2 'ba kitsure:

—'Ba t'innịị. ¿Mé= kjua'ñu xi tjinri nga 'bi teñe'en? 'Ba ¿'yá xi kitsjari kjua'ñu nga ma 'bi teñe'en?

3 'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba nde an skuiningiya_nuụ jngu tsajmi. 'Ba tingojonu. 4 ¿'Yá= xi kitsikasen Juan Bautista nga ja'ekatenda, a Na'enchana, asa xuta=?

5 'Ba nchjabiu jonijmiko xinkjin nga 'bi kitsu:

—Tsa kuixan nga Na'enchana kitsikasen, kui kuetsu=na: “Ngu, ¿ánñu bi kuakjainninu mé= xi kitsu Juan?” 6 'Ba tsa kuixan nga xuta kitsikasen, ngu ngatsi'i xuta kue'ena ndiojo nga sik'enna, ngat'a makjainre nga Juan jngu profeta kuán.

7 'Ba 'bitsa'en kitsingojore Jesús:

—Bi 'yeẹ 'yá= xi kitsikasen.

8 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nganire:

—'Ba ninga an bi 'ba xin_nuụ mé kjua'ñu xi tjinną nga 'bi tsa'aạn.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e nchja ch'okun xi tsa'exako uva
Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11

9 'Ba Jesús 'etuts'inre nga 'ejñare jngu kjuakusun xutankjiun, 'ba kitsu:

—Jngu xuta 'entje uva. 'Ba kitsikeyare nangiu nchja xi mare tsa'exako uva 'ba kui kjin kiji, 'ba 'ñu tsé ts'andayare. 10 'Ba kionga echu chanre tu, xi naire nangiu kitsikasen jngu chu'ndare, tuxi kueki'anire nchjabiu nga sjare tu xi 'bakore. Tunga nchjabiu ye'ere chu'ndabiu 'ba tu tjejen ntsja nga kitsikasen. 11 'Ba kio xi naire nangiu kitsikasen ngani ngijngu chu'ndare; tunga nchjabiu 'ba nde ye'e nganire chu'ndabiu, 'ba ch'o kitsiko 'ba tu tjejen ntsja nga kitsikasen. 12 'Ba xi naire

nangiu kitsikasen ngani ngijngu chu'ndare, tunga nchjabiu 'ba nde kitsi'on nganire chu'ndabiu 'ba ts'axje.

13 ’Tuchan xi naire nangiu 'bi kitsu: “¿Mé= xi sa'aą̱n? Tusa sikasią̱n ki'ndi xi 'ñu tjoną̱. 'Ba kų̱an kionga nchjabiu skue ki'ndiną̱, skuekun.” 14 Tunga kionga nchjabiu tsabe nga titsitiñat'are ki'ndire xi naire nangiu, 'bi kitsure xinkjin: “Kui=bi xi xuntsja yeje xi tjinre na'enre. Tusa sik'ian, tuxi tsajan kų̱anni mé= xi xuntsja.” 15 'Ba meni nchjabiu kikot'axin nga'nde ña tjintje uva ki'ndire xi naire nangiu 'ba kitsik'en.

’'Ba mani, xi naire nangiu, ¿Mé= xi siko nchjabiu? 16 Ngu kjua'etsikjesun nchjabiu 'ba kja'e xuta sikeya nganire nga'nde ña tjintje uva —kitsu Jesús.

'Ba kionga xuta xi inya kio kjint'e kibi, kitsu:

—¡Niñajanni 'ba ngatjama!

17 Tunga Jesús kiskutsejen'a nchjabiu 'ba kitsure:

—Ngu, ¿jó tsunire en xi kua'indut'a enre Na'enchana? Ngat'a 'bitsa'en kua'indut'a: “Ndiojo xi nchja chjine xjo ts'axjengi, kui= xi je kuánni ndiojo titjun.” 18 'Ba tu'yañu xi skasun ndiojobiu, niki kų̱axkua. 'Ba xi kuijennere ndiojobiu, niki kų̱axi —kitsu Jesús.

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e kjua'bechjintjai
Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17

19 'Ba ndekuini chubabiu xi ngakure na'miu 'ba ko chjine kjuatexuma kuamejénre kitsuba Jesús, ngat'a be= nga Jesús 'ejña kjuakusunbi ngat'a tse'e kui, tunga kitsakjunke xutankjiun. 20 'Ba kjinikasen ña tijña Jesús yak'a nchja, tuxi kiskutsejen'monire. Kui xi kitsimaña yojore nga nda xuta kitsu, tuxi sa'enni nga Jesús kuetsu jngu en xi bi 'ba tjin, 'ba 'batsa'en kų̱an singantsjare gobernador tse'e Roma. 21 'Ba kui nchjabiu kitsure:

—Maestru, 'ya=ni jin nga kjuakixi= xi sji ko xi bakuye 'ba nga bi kabi ñe'en kjua xuta. Tusa ko kjuakixi bakuye ndiyare Na'enchana. 22 ¿A tixa'nde asa bi tixa'nde nga k'uechjintjai_ra ña xuta ngakure Romano? ¿A k'uechji=ña, asa bi k'uechja?

23 Tunga Jesús be= kjuamañare nchjabiu, 'ba kitsure:

24 —Takunu jngu ton denario. ¿'Yá= tse'e isen xi kjit'a nga'e, 'ba 'yá= tse'e ja'en xi kua'indut'a tonbi?

'Ba nchjabiu kitsingojo:

—Tse'e xuta titjun César.

25 'Ba Jesús kitsure:

—Ngu, ta'e_ru César mé= xi kui tse'e, 'ba ta'e_ru Na'enchana mé= xi tse'e kui.

26 'Ba nchjabiu bi kuán kitsa'en nga Jesús kuetsu jngu en xi bi 'ba tjin ngixkun xutankjiun. Tusa kuakunre en xi kitsingojo Jesús 'ba xiu tsik'endu.

Nga Jesús bakuya nga kjua'aya nganire xuta
Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27

27 'Ba kio yak'a nchja saduceo ja'ekun Jesús. Kui nchjabiu
tsu nga mik'en bi nde fa'ayanire; 'ba ja'ekiningiyare Jesús, 'ba
kitsure:
28 —Maestru, 'bitsa'en kitsi'indu xujunna Moisés: "Tsa jngu
xi'in xi je tsixanko chjun kueya, 'ba tsa bi kis'ekore ki'ndi,
jngu nts'e xuta xi k'ion kuixanko ngani chjun k'anbiu tuxi
sjanire ki'ndi nts'e xi k'ion." 29 Ngu, tsik'endu yatu nchja xi
nts'e mani. Xi matitjun tsixan; tunga k'en, 'ba bi kis'ere ki'ndi.
30 'Ba chjunbiu tsixanko ngani xi majóni, xi 'ba nde k'en, 'ba
bi kis'ere ki'ndi ngayeje. 31 'Ba chjunbiu tsixanko ngani xi
majánni ngayeje, 'ba 'ba kitsa'en ngatsi'i xi yak'a. Ngayatu
jesun, 'ba bi kis'ere ki'ndi. 32 'Ba jaskan 'ba nde k'en chjun-
biu ngayeje. 33 'Bamani, nixtjin nga kjua'aya nganire xuta
ngajinre mik'en, ¿'yá= tse'e kụan chjunbi? Ngat'a ngayatu
tsixanko.
34 'Ba Jesús kitsure:
—Xuta xi tjin nixtjin nganda'e bixan 'ba tsikixan ki'ndire.
35 Tunga xuta xi Na'enchana sa'enre kjua nga 'bakore nga
k'uendukun nixtjin xi sa'e ndiba, xi kjua'aya nganire ngajinre
mik'en, kui= xi bi nde kuixanni 'ba bi nde sikixanni ki'ndire,
36 ngat'a bi nde kụan kueyani. Tusa k'uendu jotsa'en tjindu
ankjele, 'ba ki'ndire Na'enchana kụan, ngat'a ja'aya nganire
ngajinre mik'en. 37 Tunga ngat'a tse'e nga kjua'aya nganire
xuta, ka'nda Moisés 'ba nde 'ejñatsejen nga kjua'aya nganire
xuta ngajinre mik'en, kionga kitsi'indu ngat'a tse'e ya na'ya
xi titijin ndi'i. Ngat'a 'bitsa'en kitsure Na'enchana: "Na'enre
Abraham ko Na'enre Isaac 'ba ko Na'enre Jacob." 38 'Ba
Na'enchana bi na'enre mik'en kuán, tu tse'e sani xi tjindukun.
Ngat'a ngixkun Na'enchana tjindukun= ngatsi'i xuta.
39 'Ba kio yak'a chjine kjuatexuma kitsu:
—'Ba= tjin mé= xi sji, maestru.
40 'Ba bi nde mani kakun nga miningiya ngisare Jesús.

Nga Jesús miningiya 'yá ntje ndibanire Cristo
Mt. 22:41–23:36; Mr. 12:35-40; Lc. 11:37-54

41 'Ba 'batsa'en Jesús tsiningiyare:
—¿Áñu tsuni xuta nga ntjere David ndibani Cristo?
42 Ngat'a ndekuini David 'bitsa'en kitsi'indut'a xujun Salmos:
Na'enchana kitsure Xuta chinganạ:
"Teni ngate kixinạ
43 ka'nda ngạ xi stikeri ngi ndsakui sik'endaạ."
44 Ngu, ¿jótsa'en Cristo ntjere David kjuendibani, nga
ndekuini David "Xuta chinganạ" tsure?

45 'Ba yejerañu ngatsi'i xuta inyaminya ñojon, Jesús jako
xutare, 'ba kitsure:
46 —Tikuendo yojonu ngat'a tse'e chjine kjuatexuma. Ngu,
matsjare 'betsuma nga baja najñu nduju 'ba matsjare nga ko
'ñu tsé kjuaxuta nikja'ayare ngajin ndetsin. 'Ba matsjare nga
'bendusun yaxile xi tjun inya ni'ya sinagoga 'ba nga'nde xi
ngisa nda kja'ajin nga jngu s'i. 47 'Ba kui xi kja'are ni'yare
yanchjin k'an, 'ba sa'e 'ñu tsé fako Na'enchana meni xuta xi
kja'ere kuetsuni: “Ne nda xuta.” Kui kjuañu xutabiu ne tsé
kjuanima kjua'axtiuni.

21

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e ton chje
Mr. 12:41-44

1 'Ba kionga Jesús kiskutsejen, tsabe xuta nyina xi in-
yaminya tonre ngaya kaxa xi tse'e ton chje. 2 'Ba nde tsabe
jngu chjun k'an nɨmą xi 'eya kaxa tse'e ton chje jó ton xkua xi
chuba kjiya. 3 'Ba Jesús kitsu:
—Kjuakixi= xi xin_nuų nga kui chjun k'an nimabi ngisa=
tse kitsja tu'bani ko ngatsi'i xi yak'a. 4 Ngu ngatsi'i xi yak'a
tu kui xi 'bangire kitsja, tunga chjunbi, ngajin kjuanimare, je
kitsja yeje xi machjenre nga k'uejñakun.

Nga Jesús tsu mé= xi kuakutsejen nga kjue ngasun'ndio
Mt. 24:1-28; Mr. 13:1-23

5 'Ba yak'a xutare inyanchja ngat'a tse'e ningu, jótsa'en
tsjatsa'en kjiña'axako ndiojo xi tsjakun, 'ba nde ko tsajmi
tsjakun xi tiba'e kjuatjore Na'enchana. Tunga Jesús kitsu:
6 —Kjua'e= nixtjin nga ngayéje kibi xi jun techutsejen'o
kjuekjua. Kuixungi yeje 'ba nijnguú nde ndiojo
s'ɨenduxjonenire xinkjin.
7 'Ba 'batsa'en nchjabiu tsiningiyare:
—Maestru, ¿kjia'á nga 'bi kų̱an? 'Ba ¿mé= chuba xi s'ɨe kionga
je k'uetjusun yeje kibi?
8 'Ba Jesús kitsu:
—Tikuendo yojonu nga tu'yá ngat'ejñunu. Ngat'a ne nkjin
xuta kjua'e xi ja'enną sichjen, 'ba kuetsu: “An= ña xi Cristo”,
'ba: “Nixtjinbiu je matiña ya'a.” Tunga bi mangintjenngiu
kui. 9 'Ba kionga jun kjuinu'yo nga tjin kjuachan 'ba nga
tsajain kjuaxiu ngajinre naxinanda xi tjin, bi kun, ngat'a
tjinne=re nga tjun 'ba kų̱an, tunga kje fa'ejín nixtjin nga kjue
ngasun'ndebi ya'a.
10 'Ba Jesús kitsu ngisare:
—Naxinanda skjanko kja'e naxinanda, 'ba chikun skjanko
kja'e chikun. 11 'Ba nga i nga jaan s'ɨe chon xi ne 'ñu ko kjindia

'ba ko chi'in xi 'ñu. 'Ba kụatsejen ngank'aa chuba ya'e 'ba ko mé= xi kuinyakunre xuta.

12 ’Tunga kionga kje majín ngayéje kibi, jun titjun subanu xuta 'ba sjenngikenu. Singantsjanu ngaya ntsja xi ngakure ni'ya sinagoga 'ba sikja'as'ennu nduya. 'Ba tu ngat'a tsa'an= nini kuekonu ngixkun rey 'ba ngixkun gobernador. 13 'Ba kionga 'ba kuato'on, sạku'ndenu nga k'ue_ru nijmi nchjabiu ngat'a tsa'an. 14 'Bi tsa'en tikja'etsjion nga bi tjinnere nga k'uendatitjun jó kuixun tuxi kuinyakoñu yojonu. 15 Ngat'a an sja_nuụ en ko kjuankjin kakun jótsa'en kjuinukjuo meni nga xuta xi stikenu bi sa'ennu kionga xuko. 16 'Ba ka'nda xichanu ko nts'io ko xingiu 'ba ko xuta xi nda ya'anu singantsjanu 'ba yak'a xi tjin ngajinnu kjuinik'en. 17 'Ba tu ngat'anạ= nini kụastike tsi'inu xuta. 18 Tunga nijnguú ntsja ku chạja. 19 ¡Kixi tinyo 'ba bi nikje_ru kakún, tuxi k'uangiñu!

20 ’'Ba kionga xio nga chasoldadu k'uetinstunndaire naxinanda Jerusalén, ngatja'yo nga je kuatiña nixtjin nga kjuekjua. 21 'Ba kui nixtjinbiu, xi tjindu nangi Judea ngatanga ña tjin nindu, 'ba xi tjindu ngajin naxinanda Jerusalén ngat'etju naxinando, 'ba xi tjindu ngijñaa, bi nde ngatjendiba ngisani ngajin naxinando. 22 Ngat'a kui nixtjinbiu sakure chjire xuta ngat'are mé= xi bi nda kitsa'en, tuxi 'batsa'en kụajngu yejeni xi kua'indut'a enre Na'enchana. 23 ¡Nimaxunini yanchjin xi kui nixtjinbiu tji'yamore ki'ndi 'ba xi inyatsikaki ki'ndire! Ngat'a tse kjuanima xi s'ẹ ngasun'ndio, 'ba kjuastire Na'enchana kjua'enere naxinandabi. 24 'Ba tjin xi kjuinuñare kicha, 'ba yak'a tji'ñu nga kuechani ngayéje nangi xi tjin. 'Ba xuta xi bi tse'e Israel kuinyane naxinanda Jerusalén 'nda ngạ kụajngu nixtjin xi kika'e'ndere nga kuatexuma.

Kionga kjua'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun
Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37

25 ’'Ba s'ẹre chụbạ tsu'biu, so 'ba ko niñu. 'Ba nga'e, t'anangiu, ngayéje naxinanda 'ñu sạkjun 'ba bi skue mé= xi sikja'etsjen ngat'a tse'e jotsa'en 'ñu kjuane ndachikun 'ba jotsa'en 'ñu kuaje nk'a tsindiure nando. 26 'Ba xuta kueyaya nga sạkjun kionga skue mé= xi kụata'en ngasun'ndio, ngu ka'nda nga'ñu xi tjin ngank'aa steya. 27 'Ba kio xiare Ki'ndire Xuta xi'iun, nga tjindibajin yufi ko 'ñu tsé kjua'ñu 'ba ko kjuaje. 28 'Ba kionga k'uetuts'inre nga 'ba kụan, tinyo 'ba chutsijon ngank'aa, ngat'a je matiña nixtjin nga kụando — kitsu Jesús.

29 'Ba Jesús 'ba nde 'ejña jngu kjuakusun, 'ba kitsu:

—Chutsejen'o ya higo ko nituñare ya xi tjin. 30 Kionga je 'betuts'inre nga 'betjure nts'en, je 'yo nga nixtjinre chundaba

matiña. 31 'Ba nde 'ba= tsa'ennire kionga xio nga je 'ba tjima, ngatja'yo nga je matiña nixtjin nga kuatexuma Na'enchana.

32 'Kjuakixi= xi xin_nuu nga kuajngu yeje kibi kionga kje fesunjín xuta xi tjin nganda'e. 33 Ngank'aa 'ba ko t'anangiu kjuet'a, tunga enna bi kjuet'a.

34 'Tikuendo yojonu, 'ba bi ba'e'ndio tsa sitajajin inimanu mé= xi ch'otjin joni kjuach'i ko kjuamafo ngat'a tse'e mé= xi mejénre yojonu asa mé= xi tjin ngasun'ndio. Ngat'a tsa 'ba si'on, kionga kjua'e nixtjinbiu, ta'a skanenu joni jngu chen. 35 'Ba= tsa'en kui nixtjinbiu kjuendibanere ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio. 36 Kui kjua tetsubandañu jun, 'ba chukontsjo Na'enchana, meni nga s'eninu nga'ñu nga kuiyu ngayéje kjuanima xi kuan, 'ba nga kixi kuinyo ngixkun Ki'ndire Xuta xi'iun —kitsu Jesús.

37 'Ba nyujun nyujun Jesús yakuya ña ma ndetsin ningu, 'ba nga majñu fitsikja'aya tjenngi xi Ya Olivo 'mi. 38 'Ba ngatsi'i xuta tajñu tajñu ja'e ña ma ndetsin ningu nga fa'ekasen ñojonre Jesús.

22

Nga xutaxa foyare nga suba Jesús
Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53

1 'Ba je matiña s'i pascua, kionga xuta judío kjine niñuxtila xi tsajainre na'yu san. 2 'Ba xi ngakure na'miu 'ba ko chjine kjuatexuma inyamangisjai ndiya jótsa'en kuan sik'en Jesús, ngat'a tsakjunke xutankjiun.

3 'Ba chanayi Satanás ja'as'enjin inimare Judas xi 'ba nde Iscariote 'mi, jngu xi tejó xutare Jesús. 4 'Ba kui kikun xi ngakure na'miu ko xi ngakure chasoldadu xi tsikuenda ningu, 'ba jonijmiko nchjabiu ngat'are jótsa'en kuan singantsjare Jesús. 5 'Ba nchjabiu kuatsjare 'ba 'endako Judas nga sjare ton. 6 'Ba Judas kuakjainre 'ba 'etuts'inre nga tsangisjai mé= fa chuba xi ngisa nda nga singantsja Jesús kionga bi skue xutankjiun.

Nga kjenko xutare Jesús
Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26

7 'Ba je ja'e nixtjin nga xuta judío kjine niñuxtila xi tsajainre na'yu san, 'ba nga tsik'en chutsanga tse'e s'i pascua. 8 'Ba Jesús kitsikasen Pedro ko Juan, 'ba kitsure:

—Tangink'endo xichine tse'e s'i pascua, meni nga ñatjen sinchjaña.

9 'Ba nchjabiu tsiningiyare:

—¿Ña=ñu mejénri nga kuek'endai xi xina?

10 'Ba Jesús kitsure:

—Kionga kuitjas'ion ngajin naxinando, kio skajiun jngu xuta xi jngu nisa nanda ya'a. Tangintjengiu 'nda ni'ya ña kui kjua'as'en, 11 'ba 'bi t'in_ru xi naire ni'yo: “Maestru tsuri: ¿Ñáre nga'ndeñu nga kuakjenkuą xutaną kionga kuechji jñiį s'i pascua?” 12 'Ba kio kui kuakunu jngu nga'nde teya xi je tijñanda 'ba xi ngank'are ni'yo tijña. Kio t'endo xi xina.

13 'Ba xutare kiji 'ba 'ba fa tsa'en kuasjaire jotsa'en ja'ba je kitsure Jesús. 'Ba kio 'enda xi skine jñu s'i pascua.

14 'Ba kionga je echu chụbą nga kuakjen, Jesús ko apóstoles tsik'endut'a yamixo. 15 'Ba Jesús kitsure:

—¡A tu 'ñu= mejénną nga ñatjen skinaą ko jun xichine tse'e s'i pascuabi, kionga kje fa'axtiujíąn kjuanima! 16 Ngat'a 'ba xin_nuụ nga bi nde skineñą xi tse'e s'i pascua 'nda ngą kụajngu jó tsunire s'iu ña batexuma Na'enchana.

17 'Ba 'batsa'en kiskjebe chutsinbiu 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsu:

—Chjubio kibi 'ba tika'bisun_ru xingiu. 18 Ngat'a xin_nuụ nga bi nde binu k'uiñą ka'nda nixtjin nga kuatexuma Na'enchana.

19 'Ba jaskan kiskjebe niñuxtilo 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsijoya 'ba kitsjare xutare, nga titsu:

—Kui=bi xi yojoną, xi singantsja nga kueya nga tu kjuanda tsojon. 'Ba ti'on, tuxi kjua'etsjenninu ngat'a tsa'an.

20 'Ba kionga je tsakjen, 'ba nde kiskjebe chutsinbiu, nga titsu:

—Kui chutsinbi xi bakutsejen kjua xatse xi ti'bendakoni Na'enchana ko xutare ngat'are jinną xi titsen nga tu kjuanda tsojon nga s'ẹnda kjuo.

21 ’Tunga nganda'e, xuta xi singantsjaną 'ba nde tijñat'akoną yamixabi. 22 Ngat'a 'ba= kụanre Ki'ndire Xuta xi'iun jotsa'en kis'enda ngat'are kui, tunga ¡nimaxuni xuta xi singantsja kui! —kitsu Jesús.

23 'Ba 'batsa'en xutare 'etuts'inre nga tsiningiyare xinkjin 'yá= xi singantsja.

Nga Jesús tsu 'yá= xi ngisa tjun tijña

24 'Ba kio xutare josiko xinkjin ngat'are 'yá= xi ngisa tjun tijña ngajinre. 25 Tunga Jesús kitsure:

—Rey xi batexuma naxinanda xi bi judío 'ñu batexumare xutare. 'Ba nchja xi tjinre xa mejénre nga xuta kuetsure nga nda inyatsa'en. 26 Tunga ngajinnu bi 'ba kụan. Tusa xi ngisa tjun tijña ngajinnu ngatatsa'en yojore joni tsa kui xi ngisa ki'ndi. 'Ba xi batexuma ngatatsa'en yojore joni tsa kui xi chu'ndare xi yak'a. 27 Ngu, ¿'yá= xi ngisa tjun tijña? ¿A xi 'bejñat'a yamixo nga kjine=, asa chu'nda xi 'beya xichine=?

¿A bi tsa xi 'bejñat'a yamixo? Tunga an tejñajin_nuu joni chu'ndanu.
28 'Jun bi kjinikumanuu kionga kichut'ayakona. 29 Kui kjua sjani_nuu kjua'ñu nga kuatexumo, jotsa'en kitsjana Na'enna, 30 tuxi sinchjañu 'ba s'iuñu t'a yamixana ña kuatexumaa, 'ba kuetsubasun yaxile ña si'an_ru kjua ntjere xuta Israel xi tejó ka'a mani.

Nga Jesús tsutitjun nga Pedro kuetsu nga bi xutare kuán
Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38

31 'Ba Jesús kitsu:
—Simón, chanayi Satanás tsi'akjua nga k'uetsujmeyanu joni ko trigo. 32 Tunga an je 'etsa_ra Na'enchana ngat'a tsiji, tuxi bi sichajani kjuamakjainri. 'Ba kionga kjua'e ngani ngixkuan, tisekue nts'é tuxi kixi kuinyantsjaini.
33 'Ba Simón kitsure:
—Na'en, tjijngu takuan nga kjuikora nduya 'ba ka'nda kueyakora.
34 'Ba Jesús kitsure:
—Pedro, an xinra, kionga kje kji'ndajín chaxicha nixtjin nganda'e, ji je ján ndiya kisji nga bi xutana kuáin.
35 'Ba sa'e tsiningiyare xutare:
—Kionga kitsikasen_nuu 'ba kixin_nuu nga bi x'o chitsa, ninga ton ninga jnde, ¿a tjin= xi kichajanu?
'Ba nchjabiu kitsure:
—Tumé kichajani.
36 'Ba Jesús kitsu nganire:
—Tunga nganda'e, xi tjinre chitsa, ngataba'a. 'Ba nde ngataba'a tonre. 'Ba xi tsajainre kicha, ngatateña najñu ndujure 'ba ngatatsejngu. 37 Ngu 'ba xin_nuu, nga tjinnere nga k'uetjusun enbi xi kua'indut'a enre Na'enchana ngat'a tsa'an: "'Ba kui xi 'ba nde kis'exkijinre xuta ch'okun." Ngat'a ngayéje xi kua'indut'a ngat'ana tjinnere nga k'uetjusun.
38 'Ba nchjabiu kitsure:
—¡Na'en, nga'e tjindu jó kicha!
'Ba Jesús kitsu ngani:
—Je kuán nde.

Nga Jesús fako Na'enchana
Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42

39 'Ba sa'e Jesús 'etju 'ba kiji tjenngi Ya Olivo jotsa'en ntsjai. 'Ba nde xutare kitjenngi ngayeje. 40 'Ba kionga je echu kio, Jesús kitsure:
—Chja'a_ru kjuanda Na'enchana, tuxi bi xut'ayakoninú.
41 'Ba kitsikjint'are jo kji'i ma chanikja'a jngu ndiojo. 'Ba kio tsakasenkunch'in 'ba jako Na'enchana, 42 'ba kitsure:

—Na'en, tsa mejénri k'uejñat'axinnaą kui kjuanimabi, t'ejñat'axinnaą. Tunga bi ngatjama jotsa'en an mejénną, tusa jotsa'en ji mejénri.

43 'Ba kuatsejen jngu ankje xi jendibajenni ngank'aa nga ja'etsjare nga'ñu. 44 'Ba kionga ne tse kjuanima tifa'axtiu Jesús, ngisa 'ñu jako Na'enchana, 'ba nandubare tsixu t'anangiu joni tinre jin xi tsiña.

45 'Ba kionga je jet'are nga tifako Na'enchana, tsisetjen 'ba jendiba ngani ña tjindu xutare. 'Ba kjiyufe nga echu ngat'a je kitsikjejndare kjuabo. 46 'Ba Jesús kitsure:

—¿Ánñu tetsjujñafeñu? Tisetjion 'ba chja'a_ru kjuanda Na'enchana, tuxi bi xut'ayakoninú.

Nga fa'enduba Jesús
Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn 18:2-11

47 'Ba yejerañu tinchja Jesús, nkjin xuta ja'e. 'Ba Judas xi jngu xutare Jesús xi tejó tjentitjunre xutankjinbiu. Kui kitsitiñat'are Jesús 'ba 'endsu'a. 48 'Ba Jesús kitsure:

—Judas, ¿a ningantsjani Ki'ndire Xuta xi'iun ko jngu ndsu'a?

49 'Ba kionga xutare xi inyandaire Jesús tsabe mé= xi tjima, tsiningiyare:

—Na'en, ¿a kicha= kuixkjankonį?

50 'Ba jngu xutare xi s'ejña kio yajare chu'ndare na'mi titjun, 'ba tsatet'a ñojon kixi. 51 Tunga Jesús kitsu:

—Je kuán nde. Bi 'ba ño'on.

'Ba kitsiko ñojon chu'ndabiu, 'ba kitsinda. 52 'Ba sa'e Jesús jako xi ngakure na'miu ko xi ngakure chasoldadure ningu 'ba ko nchja chingare naxinando xi ja'etsuba, 'ba kitsure:

—¿Ánñu ko kicha ko ya kich'añu nga ja'echja'anuų, joni tsa jngu chacheje kuáąn? 53 Nyujun nyujun tsakatejñajinntsjai_nuų nga yakuya ña ma ndetsinre ningu, 'ba niñajanni kjindubanuų. Tunga tsojon horabi, kionga xi jñu batexuma.

Nga Pedro tsu nga bi xutare Jesús kuán
Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27

54 'Ba sa'e nchjabiu kitsuba Jesús 'ba kiko ndaba na'mi titjun. 'Ba Pedro kjin tjenngire. 55 'Ba ngamasenre ngandetsin ni'yabiu nchjabiu 'etse ndi'i 'ba tsik'endundaire, 'ba Pedro 'ba nde tsik'ejñajinre ngayeje. 56 'Ba kio jngu chjun chu'nda tsabe kui nga tijñat'a ndi'u, 'ba nda kiskutsejen'a, 'ba kitsu:

—Kui xutabi 'ba=nde tsak'ajmeko Jesús.

57 Tunga Pedro 'e'mota'en yojore nga kitsu:

—Na, bi 'bexkuąn xutabiu.

58 'Ba sangutjun, ngijngu xuta tsabe ngani, 'ba kitsure:

—Ji 'ba=nde makue nchjabiu ngayeje.

Tunga Pedro kitsu:

—Junjun, na'en, bi makuą.

59 'Baru tsa jngu hora jaskan ngani, ngijngu xuta 'ñu si kitsu:

—Kjuakixi= nga Jesús tsak'ajmetjenngi, ngat'a 'ba=nde Galilea tse'e ngayeje.

60 Tunga Pedro kitsu ngani:

—Na'en, bi 'bią mé= xi te'mi_ri.

'Ba ndekuini chubabiu, yejerañu Pedro tinchja, ta'a kiski'nda jngu chaxicha. 61 'Ba 'batsa'en Na'enna Jesucristo kitsiku'be 'ba kiskutsejen'a Pedro, 'ba kio Pedro ja'etsjenre en xi ja'ba je kitsure: "Kionga kje kji'ndajín chaxicha nixtjin nganda'e, ji je ján ndiya kisji nga bi xutaną kuáin." 62 'Ba sa'e Pedro 'etju nga'ndebiu, 'ba 'ñu kiski'nda.

Nga nisubare Jesús
Mt. 26:67-68; Mr. 14:65

63 'Ba xi inyatsikuenda Jesús inyabejnuke 'ba inyabajare. 64 'Ba 'e'mo tuxkun, 'ba miningiyare:

—Ji xi profeta 'mi_ri yojori, 'ba t'innii̱, ¿'yá= xi yajari nganda'e nde?

65 'Ba kitsure nkjin kuya en ch'otsu.

Nga Jesús ña'anre kjua ngixkun xutaxa judío
Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn 18:19-24

66 'Ba kionga je kis'e isen, kuañajan nchja chingare naxinando ko xi ngakure na'miu 'ba ko chjine kjuatexuma, 'ba kiko Jesús ña mañajan ngatsi'i xutaxa judío. 'Ba kio tsiningiyare:

67 —'Ba t'innii̱, ¿a ji= ni xi Cristo?

Tunga Jesús kitsure:

—Tsa xin_nuų nga kui= ñą, bi kų̱akjainnu. 68 'Ba tsa skuiningiya_nuų, bi singojonuų ninga bi kjuinuntjinnuų. 69 Tunga ba'anire nganda'e Ki'ndire Xuta xi'iun k'uejña ngate kixire Na'enchana xi 'ñu tse kjua'ñu tjinre.

70 'Ba sa'e ngatsi'i tsiningiyare:

—¿A jixu xi Ki'ndire Na'enchana kuáin?

'Ba kui kitsure:

—Jún= suba je 'ba temixun.

71 'Ba meni nchjabiu kitsu:

—¿A machjen ngisana xuta xi kuetsu mé= xi kitsa'en? Ña= suba je kjinu'ya en xi kitsu.

23

Nga Jesús ña'anre kjua ngixkun Pilato
Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38

1 'Ba ngatsi'i xutaxa tsisetjen 'ba kiko Jesús ngixkun Pilato,
gobernador tse'e Roma. 2 'Ba nga je tjindu ngixkun, 'etuts'inre
nga kiskaninejere, 'ba kitsu:
—Kui xutabi kja'e ndiya tifiko naxinandani. Titsu nga
tichja'nde nga s'ẹchjire xuta titjun César mé= xi machjintjai,
'ba nde titsu nga kui xi Cristo, jngu rey ngayeje.
3 'Ba Pilato tsiningiyare Jesús:
—¿A ji= ni reyre xuta judío?
'Ba Jesús kitsingojore:
—Ji je 'ba kisji.
4 'Ba kio Pilato jako xi ngakure na'miu ko xutankjiun, 'ba
kitsure:
—Nime je sakuna ngat'are xutabi.
5 Tunga nchjabiu a tu si kitsu:
—Jotsa'en kui tibakuya timinyasiyare xutankjiun ngayéje
nga'nde xi tjin nangi Judea. 'Etuts'inre nangi Galilea 'ba
ka'nda nga'e je ja'e nga 'ba titsa'en.
6 'Ba kionga Pilato kjint'e kibi, tsiningiya tsa Jesús jngu xuta
tse'e Galilea kuán. 7 'Ba kionga kik'inre nga Jesús ndibani
nangi Galilea, ña batexuma Herodes, 'batsa'en kitsikasen
Jesús ngixkun Herodes, xi 'ba nde tijña naxinanda Jerusalén
kui nixtjinbiu. 8 'Ba kionga Herodes tsabe Jesús, 'ñu tsja
kuánre, ngat'a je nda'e mejénnire skue. Ngat'a nkjin ndiya
kjint'e ngat'a tse'e Jesús, 'ba mejénre skue nga kui sa'en jngu
kjuakun. 9 'Ba tsé tsiningiyare, tunga nijnguú en kitsingojo
Jesús. 10 'Ba 'ba nde kio inya xi ngakure na'miu ko chjine kjua-
texuma nga 'ñu inyakaninejere Jesús. 11 'Ba 'batsa'en Herodes
ko chasoldadure joni tsajmi xi tumé chjire kitsiko Jesús. 'Ba
tsejnuke nga kitsikaja jngu najñu xi tsja kji'i joni xi baja rey,
'ba kitsikasen nganire Pilato. 12 'Ba kui nixtjinbiu Herodes
ko Pilato, xi nganda'eñu stike xinkjin tsakaiñu, 'etuts'inre nga
nda tsaka'a xinkjin.

Nga Pilato 'bexa nga kjuinik'en Jesús
Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39–19:16

13 'Ba meni Pilato 'eñajan xi ngakure na'miu ko xutaxa 'ba
ko xutankjiun, 14 'ba kitsure:
—Jun ja'ekonuu xutabi. Temixun nga timinyasiyare xu-
tankjiun. 'Ba ngixkún je tsiningiya_ra, 'ba bi kisakuna tsa
tjinre je xutabi ngat'are ngayéje xi tefangiu. 15 Ninga Herodes
bi kisakut'are je. Kui kjua kitsikasen nganina xutabi. Ngu,
je te'yo nga tumé kitsa'en xutabi xi 'bakore nga kueya.
16 'Bamani, k'uexaa nga s'ẹre 'ba sa'e suntjian.
17 'Ba xki nu xki nu nga s'i pascua, Pilato tjinnere nga
tsik'ejñandai jngu xuta xi kjiyuya nduya. 18 Tunga tu jngu
kitsa'en jndare xutankjiun nga kiski'ndaya, 'ba kitsu:

—¡Ngatjanik'en xutabiu! ¡Tik'ejñandainiį Barrabás!
19 Barrabás kis'eya nduya, ngat'a ngajin naxinanda
Jerusalén kiskjanko nchja xi tse'e Roma, 'ba kitsik'en jngu
xuta. 20 'Ba Pilato mejénre nga sik'ejñandai Jesús, kui kjua jako
ngani xutankjiun. 21 Tunga xutankjiun ngisa 'ñu kiski'ndaya,
'ba kitsu:
—¡Tjat'ai kru xutabiu! ¡Tjat'ai kru xutabiu!
22 'Ba xi majánni ndiya Pilato jako ngani, 'ba kitsure:
—Ngu, ¿mé= kjua xi ch'otjin kitsa'en xutabi? Nimé tisakunạ
xi 'bakore nga kueya. 'Bamani, k'uexaạ nga s'ẹre 'ba sa'e
suntjiạn.
23 Tunga xutankjiun ngisa 'ñu si kitsa'en nga tsi'are Pilato
nga k'uet'a kru Jesús, ka'nda nga kjinisinre. 24 Kui kjua
Pilato kitsjani enre nga k'uetjusunre mé= xi inyami'a. 25 'Ba
meni kitsik'ejñandai xuta xi xutankjiun ja'ajin, xuta xi kjiya
nduya ngat'a kiskjanko nchja xi tse'e Roma 'ba kitsik'en jngu
xuta. 'Ba kitsingantsja Jesús, tuxi sikoni jotsa'en mejénre
xutankjiun.

Nga s'et'a kru Jesús
Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27

26 'Ba kionga Jesús inyafikat'a kru, kitsuba jngu xuta xi
tse'e nangi Cirene, xi Simón 'mi, xi ngijña tjindibani. Kui xi
kitsika'anijin kru, 'ba kitjenngi Jesús.
27 'Ba nde nkjin xuta tjenngire ko yanchjin xi
inyakji'ndantjai Jesús ngat'a kjima'onre. 28 Tunga kitsiku'be
Jesús 'ba kiskutsejen'a yanchjinbiu, 'ba kitsure:
—Jun yanchjin Jerusalén, bi an chi'ndantjainuụ. Tusa
chi'ndo ngat'a tsojon 'ba ngat'a tse'e ki'ndinu. 29 Ngat'a
kjua'e= nixtjin nga 'bi kuetsu xuta: "Ndaxure yanchjin xi 'ndi,
xi niñajanni kis'eya'more ninga bi kitsikaki ki'ndi." 30 'Ba
kio kuetsure nindu: "Tixuneni." 'Ba kuetsure tjengiu:
"T'e'moni." 31 Ngat'a tsa 'bi mata'en ya xkjuen, ngisa= tu
kụata'en kionga je kixi —kitsu Jesús.
32 'Ba tjenko nchjabiu jó nchja ch'okun xi 'ba nde k'uet'ako
kru Jesús. 33 'Ba kionga je echu nga'nde xi Nindaku Mik'en
'mi, kio yat'a kru Jesús ko ngojó nchja ch'okunbiu. Jngu ngate
kixire 'ba jngu ngate skjunre. 34 'Ba Jesús kitsu:
—Na'en, tichat'a_ri, ngat'a bi be mé= xi inyatsa'en.
'Ba chasoldadu kitsiskaya najñure Jesús, tuxi xianire 'yá=
xi k'uakore 'ba sika'bire xinkjin. 35 'Ba kio inya xutankjiun
nga inyakutsejen'a. 'Ba ka'nda xutaxa inyatsisubare Jesús,
'ba kitsu:
—Kui xutabi kitsik'angi xuta xi kja'ere. Ngatatsik'angi
tajngu yojore nganda'e tsa kjuakixi nga kui xi Cristo xi
Na'enchana ja'ajin.

36 'Ba chasoldadu 'ba nde inyatsisubare Jesús ngayeje. Kitsitiñat'are 'ba kitsjare binu san. 37 'Ba inyatsure:

—Tsa ji xi reyre xuta judío, tik'angi tajngui yojori.

38 'Ba nde kis'et'a ngasun nk'a ku Jesús jngu yate xi tsu: "Kui=bi xi reyre xuta judío."

39 'Ba jngu xuta ch'okun xi ñatjen kjit'ako kru Jesús, 'bitsa'en ch'o kitsure:

—Tsa ji xi Cristo, tik'angi tajngui yojori 'ba 'ba nde tik'anginiį jin.

40 Tunga xi ngijngu jatiko xutabiu, 'ba kitsure:

—¿A bi kunye Na'enchana, ninga ndekuini kjuanima temitja'axtiuni? 41 'Ba tjin= ndiyare nga temitja'axtia kjuanima ña, ngat'a 'ba fa ni tsa'en te'bechja jo kjiña'an. Tunga kui xutabi tumé xi ch'otjin kitsa'en.

42 'Ba sa'e jako Jesús, 'ba kitsure:

—Jesús, tikja'etsjen ngat'a tsa'an kionga je kuatexumai.

43 'Ba Jesús kitsure:

—Kjuakixi= xi xinrą, nga nganda'e kuenikonaą ngank'aa, nga'nde ña nda chun.

Nga 'me Jesús
Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30

44 'Ba kionga je mején nyusen nixtjinbiu, kuajñu ngayéje ngasun'ndio ka'nda ngą chuba ján nga kuangixun. 45 'Ba tsu'biu bi nde kji'yanire. 'Ba masen kitijndajen najñu xi kitjenchja nga'nde xi 'ñu tsje tse'e ningu. 46 'Ba Jesús 'ñu kiski'ndaya, 'ba kitsu:

—Na'en, ngaya ndsai te'bejñaą inimaną.

'Ba nga je 'ba kitsu, k'en.

47 'Ba kionga xi ngakure chasoldadu Romano tsabe mé= xi kuán, kitsichjire Na'enchana, 'ba kitsu:

—Kjuakixi= nini nga kui xutabi jngu xuta xi kixi.

48 'Ba kionga ngatsi'i xutankjiun xi kio kuañajan nga inyakutsejen'a, tsabe mé= xi kuán, 'ñu kjimabare nga kiji ngani ndaba. 49 Tunga ngatsi'i xuta xi bexkun Jesús kjin inya nga inyakutsejen mé= xi tjima. 'Ba 'ba nde kio inyajinre yanchjin xi jendetjenngi 'nda nga 'etju nangi Galilea.

Nga s'eyanijin Jesús
Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42

50 'Ba kio tijña jngu xutaxa xi Kuse 'mi xi Arimatea tse'e, naxinanda xi tijña ngajinre nangi Judea. Xi nda xuta 'ba kixi fiko yojore ngixkun Na'enchana. 51 Xi 'ba nde tikuyare nixtjin nga kuatexuma Na'enchana 'ba xi bi tijngu kakun jo tsa'en joyare xutaxa xi yak'a 'ba nga jo kitsa'en. 52 'Ba kui kikun Pilato 'ba tsi'are yojore Jesús. 53 'Ba kionga je ts'ajent'a kru,

yaxtejun jngu najñu tjibe 'ba yajñaya jngu tsju xi kitju'ngi jngu naxi, ña nisa'yajín s'eyanijin. 54 Kui nixtjinbiu xuta judío inya'benda xi skine s'i pascua, 'ba je ti'betuts'inre nixtjin nga nikja'aya. 55 'Ba yanchjin xi tjenko Jesús 'nda nangi Galilea kiji 'ba tsabe tsju, 'ba kiskutsejen jótsa'en kis'ejña yojore Jesús. 56 'Ba jendiba ngani ndaba 'ba 'enda nanda xi ixi jen ko tsajmi xi nda jen. 'Ba yanchjinbiu kitsikja'aya nixtjin nga nikja'aya, jotsa'en tsu kjuatexumo.

24

Nga fa'ayare Jesús ngajinre mik'en
Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10

1 'Ba 'ñu tajñu nixtjin xi 'betuts'inre semana, yanchjinbiu kiji ngani ña tijña tsju 'ba ja'eko tsajmi xi nda jen xi 'enda. 2 'Ba kionga ja'e, tsabe nga je kitukja'axin ndiojo xi kis'extiuchjani tsju. 3 'Ba ja'as'en, tunga bi kuasjaire yojore Na'enna Jesús. 4 'Ba nga bi be mé= xi sikja'etsjen ngat'are kibi, tukjia'a inyat'are jó nchja xi 'na kun najñu yaja. 5 'Ba 'ñu kitsakjun yanchjinbiu 'ba kitsikindi 'nda t'anangiu. Tunga nchjabiu kitsure:

—¿Ánñu ngajinre mik'en teminyisjaiñu xi tijñakun? 6 Bi nga'e tijña. Je ja'ayare ngajinre mik'en. Tikja'etsjen_ru yojonu mé= xi kitsunu kionga tsik'ejña nangi Galilea: 7 "Ki'ndire Xuta xi'iun tjinnere nga kụangantsja ngaya ntsja xuta xi tjinre je, 'ba s'ẹt'a kru, 'ba xi majánni nixtjin kjua'aya nganire ngajinre mik'en."

8 'Ba kio ja'etsjenre yanchjinbiu mé= xi kitsu Jesús. 9 'Ba kionga je ja'eni tsju ye'ere nijmi ngayéje kibi xutare xi tejngu ko ngatsi'i xuta xi yak'a. 10 María Magdalena ko Juana ko María xi nare Santiago 'ba ko yanchjin xi yak'a xi tjenko, kui xi ja'eke'ere nijmi nchja chinga apóstol. 11 Tunga nchja chinga apóstol tu kjuaska kuánre en xi inyabe'ere nijmi yanchjinbiu, 'ba bi kuakjainre. 12 Tunga Pedro tsisetjen 'ba tsangatsanga nga kiji tsju. 'Ba kionga kiskutsejenya tsju, tu najñu xi kis'extejun yojore= tsabe. 'Ba jendiba ngani ndaba nga tjimakun=re mé= xi kuán.

Nga Jesús fako nijmi jó xutare xi inyafi Emaús
Mr. 16:12-13

13 'Ba ndekuini nixtjinbiu jó xutare Jesús inyafi naxinanda chi xi Emaús 'mi, naxinanda xi tejnguru kilómetro mare naxinanda Jerusalén. 14 'Ba nga inyafi, inyafako nijmi xinkjin ngat'are ngayéje xi kuán. 15 'Ba yejerañu inyafo nijmi, ndekui fani Jesús kitsitiñat'are 'ba ñatjen kijiko ngaya ndiyo. 16 Tunga nchjabiu bi be 'yá= ni kui, ngat'a Na'enchana 'echja'ndere nga skuexkun. 17 'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿Mé= xi techuba nijmiko xingiu nga temangiun ndiyo?

'Ba nchjabiu ba tjinre nga tsikinya'ñu. 18 'Ba kio xuta xi Cleofas 'mi kitsure:

—¿A tu ji sani xi ja'ekitjajme naxinanda Jerusalén xi bi be mé= xi kuán sa'e fa tiña nganda'e?

19 'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿Mé= xi kuán?

'Ba nchjabiu kitsure:

—Ngat'are xi kuata'en Jesús tse'e Nazaret. Kui xi kuán jngu profeta xi kitsa'en kjuakun ya'e, 'ba ko en xi kis'ere kjua'ñu yakuya ngixkun Na'enchana ko ngatsi'i xutankjiun. 20 Tunga xi ngakure na'miu ko xutaxa ni kitsingantsja, tuxi kjuinik'enni, 'ba kis'et'a kru. 21 'Ba jin kjinikja'etsjeen tsakaiñu nga kui= xi sindai naxinanda Israel. Tunga je kuaján nixtjin nga 'ba kuán. 22 'Ba nde yak'a yanchjin xi tjin ngajinni kaminyakunni. Ngu sa'e tajña kafi tsju, 23 tunga bi kamasjaire yojore Jesús. 'Ba kafa'etsuni nga ankjele kamatsejenre 'ba nga kui katsure nga tijñakun Jesús. 24 'Ba jaskan yak'a nchja xi tjin ngajinni 'ba nde kafi tsju 'ba 'ba fa tsa'en kabe jofa katsu yanchjinbiu, tunga bi kabe Jesús.

25 'Ba Jesús kitsure:

—¡Á chikunñu 'ba taja koni inimanu nga bi nda makjainnu ngayéje xi kitsu nchja chinga profeta! 26 ¿A bi tjinnere nga kjua'axtiu kjuanima xi Cristo 'mi, kionga kje sakujínre kjuajere?

27 'Ba sa'e Jesús kitsuyare nchjabiu jó tsunire ngayéje xujun enre Na'enchana nga tinchja ngat'are kui. 'Etuts'innire xujun xi kitsi'indu Moisés ka'nda nga kitsikjet'a ngayéje xujun xi kitsi'indu nchja chinga profeta.

28 'Ba kionga je kuatiñare naxinanda chi ña inyafi nchjabiu, Jesús kitsa'en joni tsa kuaje ndiya. 29 Tunga nchjabiu 'enere nga k'uejñako, 'ba kitsure:

—Tenikonii nga'e, ngat'a je kuangixun 'ba je tjima'ña.

Kui kjua Jesús kikoni, 'ba tsik'ejñako nchjabiu. 30 'Ba kionga je tjindut'a yamixo, Jesús kiskjebe niñuxtilo 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana. 'Ba yakjanya 'ba kitsjare nchjabiu. 31 'Ba tukjia'a kitju'ingi xkun nchjabiu, 'ba tsabexkun Jesús. 'Ba ndekuini chubabiu Jesús kichajajin isen ngixkun nchjabiu. 32 'Ba kitsure xinkjin:

—Kuiru kjua tsja kuánnire inimana kionga tifakona ngaya ndiyo, 'ba kionga titsuyana jó tsunire mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana.

33 'Ba ndekuini chubabiu tsisetjen 'ba kiji ngani naxinanda Jerusalén, 'ba kio tsabe nga kuañajan xutare xi tejngu ko nchja xi tjinduko. 34 'Ba nga echu, kik'inre:

—Kjuakixi= nini nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en Na'enna 'ba je kuatsejenre Simón.

35 'Ba sa'e ngojó nchjabiu ye'ere nijmi mé= xi kuánre ngaya ndiyo 'ba jótsa'en tsabexkun Jesús nga yakjanya niñuxtilo.

Nga Jesús matsejenre xutare
Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23

36 'Ba yejerañu inyafo nijmi xutare ngat'are kibi, Jesús ja'ekasenjin masenre, 'ba kitsure:

—Ngatjas'enu kjuaxiu.

37 Tunga xutare 'ñu kitsakjun, 'ba kitsikja'etsjen nga inyabe jngu isennixtjin. 38 'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿Ánñu tekunñu? ¿Ánñu jó ján tefañu inimanu nga 'batsa'en tenikja'etsjion? 39 Kui= ña. Chutsejen'o ndsaą ko ndsakuą. Tikonuų 'ba chutsijon. Jngu isennixtjin tsajainre yojo ko ninda jotsa'en jun te'yo nga tjinną an.

40 'Ba kionga je 'ba kitsure, yakure ntsja ko ndsaku. 41 Tu kjuare nga 'ñu tsja kjimare nchjabiu 'ba inyamakunkonire, kui kjua bi inyamakjainre. 'Ba meni Jesús tsiningiyare:

—¿A tjinchinu xichina nga'e?

42 'Ba 'batsa'en kitsjachire tjiuti tsju, 43 'ba Jesús kiskjebe 'ba kiskine ngixkun nchjabiu. 44 'Ba sa'e kitsure:

—Mé= xi kuata'aąn, kui= xi kixin_nuų kionga tsakatejñajin_nuų. Kixin_nuų nga tjinnere nga k'uetjusun ngayéje xi kua'indut'a ngat'a tsa'an xujun kjuatexumare Moisés ko xujunre nchja chinga profeta 'ba ko xujun Salmos.

45 'Ba Jesús ju'i'ndere kjuafa'etsjenre nchjabiu, tuxi kuankjinnire mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana. 46 'Ba kitsure:

—'Bitsa'en kua'indut'a, nga xi Cristo tjinnere nga kjua'axtiu kjuanima, 'ba xi majánni nixtjin kjua'aya nganire ngajinre mik'en, 47 'ba nga ko kjua'ñure kjua'axtiuya ngat'a tse'e kui ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio. X'ianre naxinanda Jerusalén nga k'uere nijmi xuta nga tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana, tuxi kuachat'anire jere. 48 Jun xi kji'ya yojo kibi, 'ba jun= k'uio nijmi ngat'are kibiu. 49 'Ba an sikasen_nuų mé= xi kitsutitjun Na'ennąa nga sjanu. Tunga tetsubo nga'e naxinanda Jerusalén ka'nda ngą xuntsjo kjua'ñu xi kjua'eni ngank'aa.

Nga Jesús mijin ngank'aa
Mr. 16:19-20

50 'Ba sa'e Jesús 'etjujinko xutare naxinando, 'ba kiko ka'nda naxinanda Betania. 'Ba kiskjenitjen ntsja 'ba kit-sichikunta'en. 51 'Ba yejerañu titsichikunta'en, kitsikjinre nga

kitjunitjen ngank'aa. 52 'Ba kionga xutare je kitsichjire Jesús,
jendiba ngani naxinanda Jerusalén, 'ba 'ñu tsja inyamare
ngajin inimare. 53 'Ba nyujun nyujun fa'entsjai ningu nga
tsichjire Na'enchana.

Ennda ngat'a tse'e Jesucristo jotsa'en kitsi'indu
SAN JUAN

En xi kuán yojo

1 Nga tuts'inre tsajmi je tijña Ion, 'ba Ion Na'enchana
tsek'ejñako, 'ba Ion kui= xi Na'enchana. 2 Kui=bi xi tsek'ejñako
Na'enchana 'ndani nga tuts'inre tsajmi. 3 Tu ngat'are kui
kuanda ngayéje xi tjin, 'ba tumé tsajmi kuanda tsa bira
ngat'are. 4 Ngajinre kui tjin kjuabenichun, 'ba kio ndibanire
kjuabenichun xi tsitsejenre xuta. 5 Ba'na= ña jñu ndi'u xi
tsitsejenre xuta, 'ba xi jñu bi chukjuakore nga tsik'o ndi'u.

6 Ja'e jngu xuta xi Juan 'mi xi Na'enchana kitsikasen.
7 Kui xi ja'etsuyakixi ngat'are ndi'i xi tsitsejenre xuta, tuxi
kụakjainnire ngatsi'i xuta mé= xi ja'etsuya. 8 Bi kui xi ndi'u.
Tu ja'etsuyakixi sani ngat'are ndi'u. 9 Ndi'i xi kjuakixi fa 'ba
xi tsitsejenre ngatsi'i xuta, kui= xi ja'e ngasun'ndio.

10 Ja'ek'ejña ngasun'ndio 'ba ngat'are= kui kuanda nga-
sun'ndio, tunga xuta ngasun'ndio bi tsabexkun. 11 Ja'e
nga'ndere ña tse'e, tunga xutare bi kiskjebetjo. 12 Tunga
ngatsi'i xuta xi kiskjebetjo 'ba kuakjainre ngat'are kui, kui xi
kitsja'ndere nga kụan ki'ndire Na'enchana. 13 Kui xutabiu xi
kitsin ngat'are Na'enchana. Bi kitsin jotsa'en tsin xuta xi tjin,
ninga bi jotsa'en tijña ndiyare xuta, ninga bi jotsa'en mejénre
xuta.

14 'Ba Ion kuán yojo 'ba tsek'ejñajinnị nga kitse kjuanda ko
kjuakixi ngajinre. 'Ba kji'yeẹ kjuaje xi tjinre, ngat'a kui= xi
Ki'ndi jngutuuture Na'enchana. 15 Juan kitsuyakixi ngat'are
nga 'bi kitsu: “Ngat'are= kui kinchjaạ nga kixiạn: Xi jaskan
ndiba nga ko mare an, kui xi tjun nga ko mare an, ngat'a kui=
xi ja'ba je tijña.”

16 'Ba mé= xi kisakuna ngatsi'a jendiba=ni kjuanda je
xi tse'e, kjuanda xki kjuanda. 17 Ngat'a ngat'are Moisés=
kika'ena kjuatexumare Na'enchana, tunga kjuandare ko
kjuakixire Na'enchana ngat'are Jesucristo= kisakuna. 18 Nisa
'yajín be jó kji'i Na'enchana. Tu jngu sani Ki'ndi jngutuuture,
xi tijña ña tijña Na'enchana, kui= xi kitsuyana ngat'are kui.

Juan tsuyakixi ngat'are Jesús
Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17

19 'Bi tsa'en kinchja Juan nga kitsuyakixi ngat'are Cristo,
kionga xuta judío xi tjin naxinanda Jerusalén kitsikasen
na'mi ko xuta lebita nga tsiningiyare Juan 'yá= ni kui. 20 'Ba
kitsu xi kjuakixi Juan 'ba bi ts'onacha. 'Ba kitsu:

—Bi an xi Cristo.
21 'Ba nchjabiu kitsu nga tsiningiya nganire:
—¿Ngu 'yá= ni ji? ¿A ji= ni xi Elías?
—Bi an —kitsu Juan.
—¿A ji= ni xuta chinga profeta xi tjinnere nga kjua'e? —kitsu nchjabiu.
—Junjun —kitsu Juan.
22 —¿Ngu 'yá= ni ji, tsu'ba? —kitsu ngani nchjabiu—. Ngat'a tjinnere nga kuangiko ngani_rį en kixi nchja xi kitsikasennį. ¿Jó sji ngat'a tsiji?
23 'Ba Juan kitsu:
—Jotsa'en kitsi'indu xuta chinga profeta Isaías enre Na'enchana: "An= ña jngu xuta xi tinchja nangi t'axin nga titsu: Tjakixiu ndiyare Na'enna."
24 'Ba nchja xi kjinikasen ngat'are xuta fariseo, 25 kui= xi tsiningiyare Juan nga kitsure:
—Ngu tsa bi ji= xi Cristo, ninga Elías, ninga xuta chinga profeta xi tjinnere nga kjua'e, ¿ánñu tebatendani xuta?
26 'Ba Juan kitsu:
—An nanda tebatendakoña xuta. Tunga ngajinnu tjin= jngu xi bi 'yo, 27 xi jaskan kjua'e nga ko mare an xi bi bakinna nga skjendaą na'ñu jndere.
28 Kibi kuán nga'nde xi Betania 'mi, nga'nde xi tijña xingunda ndaje Jordán ña Juan tibatenda xuta.
29 'Ba nixtjin nga kuanyujun Juan tsabe Jesús nga titsitiñat'are, 'ba kitsu:
—Chutsijon, kibi= xi chutsangare Na'enchana xi fa'axin jere xuta ngasun'ndio. 30 Ngat'are= kui kinchjaą nga kixiąn: "Xi jaskan ndiba nga ko mare an, kui xi tjun nga ko mare an, ngat'a kui= xi ja'ba je tijña." 31 Ninga an kje 'bejíąn 'yá= ni kui. Tunga tuxi s'ejñatsejennire xuta tse'e Israel ngat'are kui, kui kjuañu ko nanda tebatendañą xuta.
32 'Ba 'bitsa'en kitsuyakixi Juan ngat'are Jesús:
—Tsa'bią Isennixtjintsjere Na'enchana joni jngu tjiunise tiba xi jendibajen ngank'aa 'ba ja'ek'ejñasunre. 33 'Ba ninga an kje 'bejíąn 'yá= ni kui. Tunga xi kitsikasennąą nga ko nanda kuatendañą xuta, kui= xi kitsunąą: "Xi xie nga kjuendejenkun Isennixtjintsjenąą 'ba k'uejñasunre, kui= xi kuatenda xuta ko Isennixtjintsjenąą." 34 An tsa'bią 'ba texinyakixią nga kui= xi Ki'ndire Na'enchana —kitsu Juan.

Jesús nchjare xutare xi tjun

35 Kionga kuanyujun, kio inya ngani Juan ko jó xutare. 36 'Ba kionga tsabe nga Jesús ja'a kio, Juan kitsu:
—Chutsijon, kibiu= xi chutsangare Na'enchana.

37 'Ba ngojó xutare kjint'e mé= xi kitsu 'ba kitjenngi Jesús.
38 'Ba Jesús kiskutsejen ngastun 'ba tsabe nga tjenngire nch-
jabiu, 'ba kitsure:
—¿Mé= xi teminyisjo?
—Ji rabi —kitsu nchjabiu—, ¿ñá=ñu teni? (Rabi, en xi
tsunire: maestru.)
39 —Ndechutsijon —kitsu Jesús.
'Ba 'batsa'en kiji nchjabiu 'ba tsabe ña tijña Jesús. 'Ba
kio tsik'enduko nchjabiu kui nixtjinbiu, ngat'a je kuangixun.
Jeru mején chuba ñujun ya'a.
40 'Ba nchja xi jó xi kjint'e mé= xi kitsu Juan 'ba kitjenngi
Jesús, jngu xi Andrés 'mi, xi nts'e mani Simón Pedro. 41 Xi tjun
kikangisjai Simón xi nts'e mani 'ba kitsure:
—Je kuasjainį xi Mesías. (Mesías, en xi tsunire: Cristo.)
42 'Ba 'batsa'en Andrés ja'eko nts'e nga ja'ekun Jesús, 'ba
Jesús kiskutsejen'a Simón 'ba kitsure:
—Ji xi Simón, ki'ndire Juan. Tunga nganda'e Cefas k'uinri.
(Cefas, xi tsunire: Pedro.)
43 Nixtjin nga kuanyujun Jesús kuamejénre nga kuaje ña
tijña nangi Galilea 'ba 'batsa'en kikun Felipe. 'Ba kitsure:
—Ndetjenngina.
44 Felipe jngu= xuta xi tse'e Betsaida, ña 'ba nde kio nangire
Andrés ko Pedro. 45 'Batsa'en Felipe kikun Natanael, 'ba
kitsure:
—Je kuasjainį xutabiu xi Moisés kitsi'indut'a ngat'are
xujun kjuatexumo 'ba xi nchja chinga profeta kitsi'indu
ngat'are ngayeje. Kui xi Jesús ki'ndire Kuse, jngu xuta xi tse'e
Nazaret.
46 'Ba Natanael kitsu:
—¿A ma 'betju ngajinre Nazaret tsajmi xi nda?
—Jabi 'ba ndechutsejen —kitsure Felipe.
47 Kionga Jesús tsabe nga Natanael ndibakun, kitsu
ngat'are:
—Kibi jngu= xuta xi Israel fa tse'e xi bi 'bonacha.
48 —¿Jó tsa'en 'yaninaą? —kitsu Natanael.
—Tsa'berą kionga kje nchjajínri Felipe, kionga teningi ya
higuera —kitsingojore Jesús.
49 'Ba kitsu ngani Natanael:
—Maestru, ji= ni xi Ki'ndire Na'enchana 'ba ji= ni xi reyre
xuta xi tse'e Israel.
50 'Ba Jesús kitsure:
—¿A tu kui= kjua nga kixinrą: “tsa'berą ngi ya higuera”, a
kui= kjuañu kuakjainniri ngat'anąˀ Ngu ngisa= tse kjuakun
xia ngisai nga ko mare kibi.
51 'Ba 'ba nde kitsure:

—Kjuakixi= mé= xi texin_nuu̱. Xiañu nga stju'i ngank'aa 'ba nga ankjelere Na'enchana kuenijin 'ba k'uetuk'ajent'are Ki'ndire Xuta xi'iun.

2

Kjuakun xi kitsa'en Jesús ngajin jngu kjuabixan

1 Nga kuangajngi kis'e jngu kjuabixan naxinanda Caná, naxinanda xi tijña ngajinre nangi Galilea, 'ba kio kiji nare Jesús. 2 'Ba nde Jesús ko xutare kiji kjuabixon, ngat'a kjinikint'e ngayeje. 3 'Ba kionga je je binu, 'batsa'en kitsure nare Jesús nga jako:

—Je bi nde tjinnire binu.

4 —Na, ¿ánñu an 'ba te'mininaa̱ kibiu? Kje fechujín chubana̱ —kitsu Jesús.

5 'Ba 'batsa'en nare Jesús kitsure nchja xi inyabatesin kio:

—Tik'etjusun ngayéje mé= xi kuetsunu —kitsure.

6 'Ba kio tjindu jon tiji xi ndiojo kuandakoni. Kui xi tsichjen xuta judío kionga tsitsje yojore ngixkun Na'enchana, jo tsu kjuachingare. 'Ba nga jngu jngu tijibiu s'enru tsa yachute asa yachute ko kan litro nanda.

7 'Ba Jesús kitsure nchja xi inyabatesin kio:

—Titsio nanda tijiu.

'Ba nchjabiu 'ñu kitsitse tijiu, 8 'ba 'batsa'en Jesús kitsu:

—Chuba chjubio 'ba tanginko_ru xuta xi kjinentsjare s'iu.

'Ba 'ba kitsa'en nchjabiu. 9 'Ba 'batsa'en xuta xi kjinentsjare s'iu kiskut'a nanda xi je kuán binu, tunga bi be ña jendibanire. Tu kui sani nchja xi inyabatesin kio xi be, ngat'a kui= xi ts'axje nando. Kui kjua xuta xi kjinentsjare s'iu kinchjanire xi xi'iun. 10 'Ba kitsure:

—Ngatsi'i xuta tjun binu xi nda tsja, 'ba kionga je 'ñu ka'bi xuta, tu kui sani xi bi 'ñu nda tsja. Tunga ji, tojo tijñatjo=ri ka'nda nganda'e 'ba teba'e=ni binu xi 'ñu nda.

11 Kui kjuakunbiu xi tjun kitsa'en Jesús naxinanda Caná, naxinanda xi tijña ngajinre nangi Galilea. 'Batsa'en yakutsejen kjuajere, 'ba kuakjainre xutare ngat'are kui.

12 'Ba jaskan nga je kuán kibiu, Jesús kiji naxinanda Capernaum nga tjenko nare ko nts'e 'ba ko xutare. 'Ba kio tsek'endu jó ján nixtjin.

Jesús 'baxje nchja xi inyabateña tjiuba ningu
Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46

13 Kionga je timatiña s'i pascua xi 'baxje xuta judío, Jesús kiji naxinanda Jerusalén. 14 'Ba ña ma ndetsinre ningu tsabe nchja xi inyabateña tjiundija ko chutsanga 'ba ko tjiunise tiba 'ba ko nchja xi tjindu kionga inyatsik'antjaiya ton. 15 'Ba 'batsa'en Jesús kiskjebe na'ñu 'ba kitsinda jngu na'ñu'ya 'ba

ko kui ts'axje tsi'ikoni ngaya ningu chutsanga ko tjiundija. 'Ba nde kiskanitsojo tonre nchja xi kio inyatsik'antjaiya ton 'ba tso'otsakjan yamixare. 16 'Ba kitsure nchja xi inyabateña tjiunise tiba:

—¡Tji'naxjio tjiunisenu nga'e! ¡Bi ndetsin ño'on ndaba Na'enna̲!

17 'Ba 'batsa'en ja'etsjenre xutare nga 'bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tifengi nga'ñuna̲ ngat'a 'ñu ts'axtiu tsimijaa̲n ni'yari.”

18 'Ba 'batsa'en xuta judío tsiningiyare Jesús:

—¿Mé= kjuakun xi tebakutsejenni̲ nga tjinri kjua'ñu nga 'bi teñe'en? —kitsure.

19 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tikjekjuo ningubi, 'ba an ján nixtjin skjenitjen ngañaa̲.

20 'Ba xuta judío kitsu ngani:

—Yachan jon nu kuandani ningubi. ¿Jótsa'en ján nixtjin xjunitjenni ji?

21 Tunga ngat'are yojore Jesús= kinchja nga kitsu ningu. 22 Kui= kjuañu, kionga je ja'aya nganire ngajinre mik'en, ja'etsjenre xutare mé= xi kitsu 'ba kuakjainre en xi kua'indut'a enre Na'enchana ko en xi kitsu Jesús.

23 'Ba kionga tijña Jesús naxinanda Jerusalén ngajinre s'i pascua, ne nkjin xuta kuakjainre ngat'are kui kionga tsabe kjuakun xi kitsa'en. 24 Tunga Jesús, bi kunre ngat'are xutabiu, ngat'a be= jó kun ngatsi'i. 25 Bi kuachjenre tsa tjin xi kuetsuyare jó= kun xuta, ngat'a be= jó kun ngajin inimare.

3

Jesús fako nijmi Nicodemo

1 Jngu xuta fariseo xi Nicodemo 'mi, xi 'ba nde ngakure xuta judío, 2 kui xi ngajñu ja'ekun Jesús 'ba kitsure:

—Maestru, 'ya=ni nga ji jngu maestru xi Na'enchana kitsikasen. Ngat'a tu'yá ku̲anre sa'en kjuakun xi teñe'en tsa bi Na'enchana tijña ngajinre.

3 'Ba Jesús kitsu nganire:

—Kjuakixi= xi texinra̲. Xi bi tsin ngani ngijngu ndiya, kui bi ku̲an skue ña batexuma Na'enchana.

4 'Ba Nicodemo kitsu:

—¿Jótsa'en jngu xuta tsin ngani ngijngu ndiya kionga je chinga? ¿A ku̲an kjua'as'en xi majóni ndiya ngaya ngats'a nare 'ba tsin ngani?

5 Jesús kitsingojore:

—Kjuakixi= xi texinra̲. Xi bi tsinjin nanda 'ba ko Isennixtjintsjere Na'enchana, kui bi ku̲an kjua'as'en ña batexuma Na'enchana. 6 Ngatsi'i xi tsin jotsa'en tsin xuta, kui

xi tjindukun joni xuta. 'Ba ngatsi'i xi tsin ngat'are Isennix-
tjintsjere Na'enchana, kui= xi Isennixtjintsjere Na'enchana
tsik'endukun. 7 Bi makunri ngat'are mé= xi kixinra̱, nga
machjen= nga tsin ngañu ngijngu ndiya. 8 Ntjo fi= nituña
nga'nde nga mejénre, 'ba nu'ya_ri nga fane. Tunga bi 'ye ñá
ndibani 'ba ña tifi ngani. 'Ba=nde tsa'en ngat'are ngatsi'i xuta
xi tsin ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana —kitsu Jesús.

9 'Ba Nicodemo kitsu ngani:

—¿Jó tjinnire xi tesji?

10 'Ba Jesús kitsure:

—Ji xi chamaestrure xuta tse'e Israel. ¿A bi 'ye kibi?
11 Kjuakixi= xi texinra̱. Jin 'be=nii̱ nijmi ngat'are mé= xi 'yee̱
'ba mixun=nii̱ ngat'are xi kji'yee̱, tunga jun bi makjainnu mé=
xi mixii̱n. 12 Tsa bi makjainnu kionga fako nijmi_nuu̱ ngat'are
mé= xi tjima ngasun'ndebi, ¿jótsa'en ku̱akjainnu tsa kjuako
nijmi_nuu̱ ngat'are mé= xi tjima ngank'aa?

13 'Nisa'yajín mijin ngank'aa. Tu jngu sani Ki'ndire Xuta
xi'iun xi jendibajenni ngajaan. 14 'Ba jotsa'en kiskjen-
itjen Moisés tjiuye nangi t'axiun, 'ba=nde tsa'en tjinnere
nga stjunitjen Ki'ndire Xuta xi'iun, 15 tuxi 'batsa'en s'e̱nire
kjuabenichun xi bi fet'a ngatsi'i xuta xi ku̱akjainre ngat'are
kui.

16 'Ngat'a Na'enchana 'ñu= kitsimején xuta tse'e nga-
sun'ndio ka'nda kitsja Ki'ndi jngutuuture, tuxi ngatsi'i xi
ku̱akjainre ngat'are kui bi cha̱jani, tusa s'e̱re kjuabenichun
xi bi fet'a. 17 Ngat'a Na'enchana bi kitsikasen Ki'ndire nga-
sun'ndio tuxi kuanejeni xuta. Tusa kitsikasen tuxi k'uangini
ngat'are kui.

18 'Xi ku̱akjainre ngat'are Ki'ndire Na'enchana, kui xi bi
skaneje. Tunga xi bi ku̱akjainre ngat'are kui, kui= xi je
kiskaneje ngat'a bi makjainre ngat'are Ki'ndi jngutuuture
Na'enchana. 19 'Bi= tsa'en s'eneje xuta. Ja'e ngasun'ndio
ndi'i xi tsitsejenre xuta, tunga ngisa= 'ñu kuamejénre xuta xi
jñu nga ko mare ndi'u, ngat'a bi nda tjin mé= xi inyatsa'en.
20 Ngat'a ngatsi'i xi ch'o inyatsa'en, kui= xi ch'oke be ndi'i xi
tsitsejenre 'ba bi tsitiñat'are, tuxi bi xianire mé= xi inyatsa'en.
21 Tunga xi inyatsa'en xi kixi tjin, kui= xi tsitiñat'are ndi'u, tuxi
xianire nga inyatsa'en jotsa'en mejénre Na'enchana.

Juan tsuyakixi ngani ngat'are Jesús

22 Kja'e nixtjin ngani Jesús kiji ko xutare nangi Judea. 'Ba
kio tsek'ejñako jó ján nixtjin nga yatenda xuta xi tjin kio. 23 'Ba
nde Juan tibatenda xuta jngu nga'nde xi Enón 'mi, nga'nde xi
tijñat'a tiñare Salim, ngat'a 'ñu tjin nanda kio, 'ba ja'e xuta nga
kisatenda. 24 Ngu Juan kje s'eyajín nduya ya'a.

25 'Ba 'batsa'en nchja xi xutare Juan 'etuts'inre nga josiko
jngu xuta judío ngat'are jótsa'en tjinnere nga sitsje yojore
xuta ngixkun Na'enchana. 26 'Ba 'batsa'en xutare Juan kikun
'ba kitsure:
—Maestru, xuta xi ja'ekunri xingunda ndaje Jordán xi
kjinukjuai ngat'are, kui= xi 'ba nde tibatenda 'ba ngatsi'i xuta
inyafechukun.
27 'Ba Juan kitsingojo:
—Tumé ma sakure xuta tsa bi ngank'aa kika'enire. 28 Jun=
xi nda kjinu'yanu nga kixiạn, nga bi an xi Cristo, tu
kjinikasentitjun=nạ. 29 Joni jngu kjuabixan. Xuta xi tibixanko
xi chjun, kui= xuta xi xi'iun. 'Ba amigure xi xi'iun xi sejñat'are
'ba tibasen ñojonre mé= xi titsu, kui= xi 'ñu tsja mare nga nt'ere
jndare xi xi'iun. 'Ba nde 'ba= tsa'enni ko an nganda'e. Je
tjijngu kjuatsjaṇạ.
30 'Ba Juan kitsu ngisa:
—Machjen= nga kui ngisa nk'a ngatamijin ngisa, 'ba ngat-
jandejiạn an.
31 'Xi ndibani ngank'aa, kui= xi ngisa je ngisa nga ko mare
tu'yañu. Xi ngasun'ndio tse'e, kui= xuta xi ngasun'ndio
nangire 'ba ngat'are xi tjima ngasun'ndio nchja. Xi ndibani
ngank'aa, kui= xi ngisa je ngisa nga ko mare tu'yañu 32 'ba
titsuyakixi= ngat'are mé= xi tsabe 'ba xi kjint'e. Tunga
tu'yá makjainre ngat'are mé= xi titsu. 33 Tunga xi mak-
jainre mé= xi titsu kui, kui= xi tsikixiya nga Na'enchana
xi tjinre kjuakixi. 34 Ngat'a xi Na'enchana kitsikasen, enre
Na'enchana nchja, ngat'a Na'enchana kitsja yejere Isennix-
tjintsjere. 35 Na'enchana 'ñu= tsimején Ki'ndire, 'ba ngayéje
xi tjin je kitsingantsja ngaya ntsja. 36 Xi makjainre ngat'are
Ki'ndiu, kui= xi tjinre kjuabenichun xi bi fet'a. Tunga xi
bi tsik'etjusunre enre Ki'ndiu, kui xi bi s'ẹ̣re kjuabenichun.
Tusa kjuastire Na'enchana tijñanere.

4

Jesús fako nijmi jngu chjun xi tse'e Samaria

1 Xuta fariseo kjint'e en nga Jesús ngisa 'ñu tjin ngisare
xuta nga ko mare Juan 'ba nga ngisa 'ñu nkjin xuta tibatenda
ngisa. 2 (Ninga bi Jesús fa xi tibatenda xuta. Tu xutare xi
'ba inyatsa'en.) 3 'Ba kionga Jesús tsabe mé= xi kjint'e xuta
fariseo, 'batsa'en 'etju nangi Judea 'ba jendiba ngani nangi
Galilea.
4 'Ba tjinnere nga kjua'axtiu nangi Samaria. 5 'Ba 'batsa'en
ja'e Sicar, naxinanda xi tijña ngajinre nangi Samaria, naxi-
nanda xi tijñat'a tiñare xu'ba xi Jacob kitsjare ki'ndire xi Kuse
'mi. 6 'Ba kio tijña ngojo nandare Jacob, 'ba Jesús kik'ejñat'a

ngojo nandabiu, ngat'a je jejndare nga tsu'ba ngaya ndiyo. Jeru mején nyusen ya'a. 7 'Ba kio ja'e jngu chjun xi tse'e Samaria xi ja'ek'axje nanda. 'Ba Jesús kitsure:

—Ta'echinaą nanda xi k'uią.

8 Ngu kui chubabiu bi tjinduko xutare, ngat'a xichine= kikatse ngajin naxinando.

9 'Ba chjunbiu kitsure:

—¿Jótsa'en an techja'anaą nanda xi s'i, nga ji jngu xuta judío kuáin 'ba nga an jngu= ñą chjun xi tse'e Samaria?

Chjunbiu kitsu kibi ngat'a bi nda ya'a xuta judío ko xuta xi tse'e Samaria.

10 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa 'yari mé= xi Na'enchana tsja 'ba tsa 'yaxkuin 'yá= xi timi'ari nanda, ji xja'a_ri 'ba kui sja=ri nanda xi tsjare kjuabenichun xuta.

11 'Ba chjunbiu kitsu nganire:

—Ji na'en, tsajainri mé= xi kjui'naxjekoni nando, 'ba ne nanga ngojo nando. Ngu, ¿ñá k'uinchja'e nanda xi tsjare kjuabenichun xuta? 12 ¿A ngisa= je ngisai ji nga ko mare xuta chingana Jacob? Kui xi 'ejñana ngojo nandabi, xi ndekui kits'ini nandare 'ba 'ba nde kits'i ki'ndire ko tjiuba xi kis'ere.

13 'Ba Jesús kitsure:

—Nitu 'ya xi k'ui nandabi kụaxinda= nganire. 14 Tunga xi k'ui nanda xi an tsjaą bi nde kụaxinda ngisanire. Ngat'a nanda xi tsjaą, kui= xi kụan ngajin yojore xutabiu joni jngu ngojo nanda ña ngantsjai 'betju tajngu nanda, 'ba 'batsa'en sjare kjuabenichun xi bi fet'a.

15 'Ba chjunbiu kitsu:

—Na'en, ta'ena nandabiu, tuxi bi nde kụaxinda ngisaninạ 'ba bi nde kjua'ek'exjeñą nanda nga'e.

16 'Ba Jesús kitsu nganire:

—T'ichja'e xi'inri 'ba ndekue nga'e.

17 —Tsajainnạ xi'in —kitsu chjunbiu.

'Ba Jesús kitsure:

—Kjuakixi= xi tesji, nga tsajainri xi'in. 18 Ngat'a je ón xi'in tsikenikue, 'ba xi tenikue nganda'e bi xi'inri mani. Kjuakixi= xi kisji.

19 'Ba chjunbiu kitsure:

—Na'en, xuta chinga profeta=ru kuáin. 20 Xuta chinganị kitsichjire Na'enchana nga'e nindubi. Tunga jun mixun=ñu nga naxinanda Jerusalén= nga'nde ña machjen nga sichjire Na'enchana.

21 'Ba Jesús kitsure:

—Na, ngatjamakjainri mé= xi texinrą. Kjua'e nixtjin kionga bi nde kja'eñu nindubi 'ba bi nde kuanginñu naxinanda Jerusalén nga sichji_ru Na'enchana. 22 Jun bi 'yo 'yá= xi

nichji_ru. Tunga jin 'ya=ni 'yá= xi nichji_ri, ngat'a ngajinre xuta judío= ndibani xi sik'angi xuta. 23 Tunga je tifa'e nixtjin 'ba nganda'e= nga xuta xi tsichji kjuakixire Na'enchana sichjire nga ko fani kjuakixi jotsa'en kuakuyare Isennixtjintsjere Na'enchana. Ngat'a kui= xuta xi 'batsa'en mejénre Na'enchana nga sichjire. 24 Na'enchana, kui= xi Isennixtjin. Kui kjuañu xi sichjire, tjinnere nga ko fani kjuakixi sichjire jotsa'en kuakuyare Isennixtjintsjere Na'enchana —kitsu Jesús.

25 'Ba chjunbiu kitsure:

—'Be=ña nga kjua'e Mesías (kui xi Cristo 'mi). 'Ba kionga kui kjua'e, kuetsuya yejena jó tsunire xi tjin.

26 —Kui= ña, xi tifakori —kitsu Jesús.

27 'Ba kio ja'e ngani xutare, 'ba kuakunre nga Jesús tifako nijmi jngu chjun. Tunga ni'yá kuán kakun tsiningiyare mé= xi mejénre asa mé= xi tifako nijmi chjunbiu. 28 'Ba 'batsa'en chjunbiu 'ejña nisare 'ba kiji ngajin naxinando nga kike'ere nijmi xuta 'ba kitsu:

29 —Ndechutsejen_ru jngu xuta xi kitsuna ngayéje xi tu je kitsa'aan. Ngu tsa kui= ni xi Cristo.

30 'Ba 'batsa'en 'etjutsi'i naxinando 'ba kiji ña tijña Jesús. 31 'Ba kionga chjunbiu kiji ngajin naxinando, xutare Jesús inya'bets'are nga inyatsure:

—Maestru, tinchjachi.

32 Tunga Jesús kitsure:

—Tjin=na xichine xi bi 'yo jun.

33 'Ba 'batsa'en xutare tsiningiyakañare xinkjin:

—¿A tjin= tsé xi ja'ekore xichine?

34 'Ba Jesús kitsure:

—Xi chinena, kui= nga sa'aan jotsa'en mejénre xi kitsikasenna 'ba nga sik'etjusaan xa xi tse'e. 35 ¿A bi mixun jun: "Ñujun sa chaja ngisa nga kjua'e chanre tsujmi ntjio"? Tunga an xin_nuu: Chju'ingiu tuxkún 'ba chutsijon. Xuta xi ndiba jan jo=ni chan xi je ja'e nixtjinre, 'ba je kuan s'eku. 36 Xi 'beku chon, kui= xi machjire. 'Ba chan xi ti'beku, kui xi tsunire xuta xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba 'batsa'en tujngu ngatatsitsja xi 'bentje 'ba xi 'beku chon. 37 Ngat'a kjuakixi= xi tsu en xi tsu: "Jngu xi 'bentje 'ba kja'ere xi 'beku." 38 An kitsikasen_nuu nga k'ueku chanre tsujmi ntje xi bi jun kik'engiu kjuanima. Kja'e xi 'etuts'inre xo, tunga ko jun texuntsjo nganda'e chjire xa xi kitsa'en —kitsu Jesús.

39 'Ba nkjin= xuta xi tse'e Samaria xi tjindu nga'ndebiu kuakjainre ngat'are Jesús, ngat'a chjunbiu kitsu: "Kitsuna ngayéje xi tu je kitsa'aan." 40 'Bamani, kionga xuta xi tse'e Samaria ja'ekun Jesús, tsi'are nga k'uejñako kio. 'Ba jó nixtjin

tsek'ejña Jesús, 41 'ba 'ñu nkjin xuta kuakjain ngisare ngat'are
en xi kinchja. 42 'Ba xutabiu kitsure chjunbiu:
—Nganda'e makjainn̲i bi tu ngat'are en xi kisji. Ngat'a
j̲in fani xi je kjinu'ya_ri̲ 'ba 'ya=ni nga kjuakixi= nga kui= xi
sik'angi xuta xi tse'e ngasun'ndio.

Jesús tsinda ki'ndire jngu xuta xi tsa'exat'are rey

43 Kionga je ja'a jó nixtjin, Jesús 'etju kio 'ba kiji ngani
nangi Galilea. 44 Ngat'a Jesús kitsuyakixi nga jngu profeta bi
'yakun ña nangire fa. 45 'Ba kionga echu nangi Galilea, xuta
xi kio tse'e kiskjebetjo, ngat'a tsabe ngayéje xi kitsa'en Jesús
naxinanda Jerusalén ngajinre s'iu. Ngat'a ko kui kiji s'iu.
46 'Batsa'en echu ngani Jesús Caná, nga'nde xi tijña ngajinre
nangi Galilea, ña nando kitsa'enni binu. 'Ba naxinanda
Capernaum tijña jngu xuta xi tsa'exat'are rey xi 'ñu tji'me
ki'ndire. 47 Kionga kui kjint'e en nga Jesús 'etju nangi Judea
'ba nga ja'e nangi Galilea, 'batsa'en ja'ekun Jesús 'ba 'ets'are
nga kuaje ndaba, tuxi sindani ki'ndire xi je mején kueya.
48 'Bamani Jesús kitsure:
—Tsa bi xio kjuakun ko chuba xi bakutsejen kjua'ñure
Na'enchana, bi ku̲akjainnu.
49 'Ba xi tsa'exat'are rey kitsure:
—Na'en, ti'en kjuanda, ndibafanichi nde'anire nga kje
'mejín ki'ndina̲.
50 'Ba kio Jesús kitsure:
—T'in ngani ni'yari. Je nda ngani ki'ndiri.
'Ba xutabiu kuakjainre en xi kitsu Jesús 'ba kiji. 51 'Ba
kionga je masen tjen ndiyo, kisatejin nchja chu'ndare 'ba
kitsure:
—Je nda ngani ki'ndiri.
52 'Batsa'en xutabiu tsiningiyare nchja chu'ndare jó chun
'etuts'inre nga kuanda ngani ki'ndire, 'ba nchjabiu kitsingo-
jore:
—Chuba jngu nga kuangixun ngujña 'etjukajinre chi'in
nt'ai ki'ndiri.
53 'Batsa'en na'enre ki'ndibiu ja'etsjenre nga kui= chubabiu
nga Jesús kitsure: "Je nda ngani ki'ndiri." 'Ba xutabiu ko
ngatsi'i xi tjin ngaya ndaba kuakjainre ngat'are Jesús. 54 Kui
kjuakunbi xi majóni xi kitsa'en Jesús, kionga 'etju nangi Judea
'ba ja'e ngani nangi Galilea.

5

Jesús tsinda jngu xuta xi bi ma fi

1 Kja'e nixtjin ngani kionga xuta judío inya'baxje jngu s'i,
Jesús kiji naxinanda Jerusalén. 2 'Ba kio tijña jngu nga'nde ña
inya nanda xi tiñare xuntjare naxinando xi Xuntja Chutsanga

'mi. Kui nga'nde ña inya nanda xi Betesda 'mi nga en hebreo.
'Ba ón mani ngi ni'yare, 3 ña tjindu nkjin xuta xi sefesun: xuta
ka, xi bi ma fi, 'ba ko xi bi nda ndsaku. Kui xi inyakuyare nga
steya nando. 4 Ngat'a tu sak'ua nga jngu ankjere Na'enchana
fa'e ngajin nga'ndebiu ña inya nanda 'ba tsiteyangire, 'ba
xi tjun tsungijin yojore ngajin nando kionga je kiteya, kui=
xi manda tume chi'in xi kunre. 5 'Ba kio kjijñajinre xuta xi
sefesun jngu xuta xi kuakantjio'on ján nu tjinre nga tji'me.
6 'Ba kionga Jesús tsabe nga xutabiu tikjijña kio 'ba 'ba nde
tsabe nga je nkjin nu tjinre nga tji'me, kitsure:

—¿A mejénri kuanda ngani?

7 'Ba xuta xi tji'mio kitsu:

—Ji na'en, tu'yá tjinnạ xi kuasekonạ, tsa sungijinnạ nando
kionga teya. 'Ba kionga sungijiạn yojonạ tsakaiñu, tu kja'e xi
tjun tsungijin yojore.

8 'Ba Jesús kitsure:

—Tisetjen, chjube nijñari xi tetsjujñasin 'ba t'in.

9 'Ba ndekuini chubabiu kuanda ngani xutabiu, 'ba ja'aya
nijñare xi tikjijñasun 'ba kiji. Tunga kui nixtjinbiu, nixtjin nga
nikja'aya=. 10 Kui kjuañu xuta judío kitsunire xuta xi kuando:

—Xutu= nganda'e. Bi tixa'nderi nga x'e nijñari.

11 'Ba xutabiu kitsure:

—Xi kitsindanạ, kui xi 'ba kitsunạ: “Chjube nijñari xi tet-
sjujñasin 'ba t'in.”

12 'Ba nchjabiu tsiningiyare:

—¿'Yá= xi 'ba kitsuri: “Chjube nijñari xi tetsjujñasin 'ba t'in”?

13 Tunga xuta xi kuanda bi be 'yá= xi kitsinda, ngat'a Jesús
je kijijinre ngajinre xutankjiun xi inya kio. 14 'Ba jaskan Jesús
kiskajin ngani xutabiu ña ma ndetsinre ningu 'ba kitsure:

—Ji na'en, je kuanda ngani nganda'e. Bi nde ña'anni je, tuxi
bi nde satet'aniri xi ngisa ch'o.

15 'Ba 'batsa'en xutabiu kiji 'ba ye'ere nijmi xuta judío nga
Jesús= xi kitsinda. 16 'Ba kui kjuañu xuta judío kitsjengikeni
Jesús, ngat'a tsa'en= kibi nixtjin nga nikja'aya. 17 'Ba 'batsa'en
Jesús kitsure nchjabiu:

—Na'ennạ titsa'exa ka'nda nganda'e, 'ba 'ba nde an
tetsa'exa.

18 Kui= kjuañu xuta judío ngisa tsangisjai ndiyanire nga
mejénre sik'en Jesús, ngat'a bi tsa tu nixtjin nga nikja'aya
tjimangane, tunga 'ba=nde tsu nga Na'enchana xi na'enre 'ba
'ba=tsa'en ndekui tajngu joni Na'enchana kitsa'en yojore.

Jesús tsuya ngat'are xare

19 'Ba 'batsa'en Jesús kinchja 'ba kitsure nchjabiu:

—Kjuakixi= xi texin_nuu. Tumé ma tsa'en Ki'ndire
Na'enchana xi tu kuenda tse'e. Tu kui sani mé= xi tjibe nga

titsa'en Na'enre, kui= xi tsa'en kui ngayeje. Ngat'a ngayéje mé= xi tsa'en Na'en, ndekuinire xi tsa'en Ki'ndiu. 20 Ngat'a Na'en 'ñu= tsimején Ki'ndiu 'ba baku=re ngayéje mé= xi tsa'en. 'Ba kuaku=re xa xi ngisa je ngisa nga ko mare kibi, tuxi kụakunninu. 21 Ngat'a jotsa'en Na'en tsikja'ayare xuta ngajinre mik'en 'ba tsik'endukun ngani, 'ba=nde tsa'en Ki'ndiu tsik'endukun xi mejénre sik'endukun. 22 Ngat'a bi Na'en xi tsa'enre kjua xuta. Tusa Ki'ndiu kitsjare nga kui xi sa'enre kjua ngatsi'i xuta, 23 tuxi ngatsi'i xuta skuekunni Ki'ndiu jotsa'en bekun Na'en. Xi bi bekun Ki'ndiu, 'ba=nde bi bekun Na'en xi kui kitsikasen.

24 'Kjuakixi= xi texin_nuụ. Xi kuasen ñojon ennạ 'ba kụakjainre ngat'are xi kitsikasennạ, kui= xi s'ẹre kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba bi si'anre kjua ngat'are jere xutabiu, ngat'a je ja'axtiu ngajinre kjuabeya 'ba ja'as'en ña tjin kjuabenichun. 25 Kjuakixi= xi texin_nuụ. Kjua'e= chụbạ 'ba nganda'e= nga je ja'e chụbạbiu kionga mik'en kjuint'e jndare Ki'ndire Na'enchana. 'Ba xi kjuint'e, kui= xi s'ẹre kjuabenichun. 26 Ngat'a jotsa'en tu ngat'a tse'e Na'enchana tijña kjuabenichun, 'ba=nde tsa'en kitsja nga tu ngat'a tse'e Ki'ndiu k'uejña kjuabenichun. 27 'Ba Na'en kitsjare kjua'ñu Ki'ndiu tuxi sa'enire kjua xuta, ngat'a kui= xi Ki'ndire Xuta xi'iun. 28 Bi makunnu kibi. Ngat'a kjua'e= chụbạ kionga kjuint'e jndare Ki'ndiu ngatsi'i xuta xi kjiyunijin 29 'ba kuisetjen ngani. Xi nda kitsa'en, kui= xi kuisetjen nga s'ẹre kjuabenichun. Tunga xi bi nda kitsa'en, kui= xi kuisetjen nga si'anre kjua.

Jesús tsu mé= xi bakutsejen nga kika'ere kjua'ñu

30 'Tumé ma tsa'aạn xi tu kuenda tsa'an. Jotsa'en nt'iạ, 'ba=tsa'en tsa'aạn kjua. 'Ba kixi tsa'aạn kjua, ngat'a bi an 'baxje_rạ kjua'ñu yojonạ. Tusa tsa'aạn xi mejénre Na'en xi kitsikasennạ. 31 Tsa an xinyakixiạ ngat'anạ, bi ndiya chjubere en xi xiạn. 32 Tunga tjin= jngu xi tsuyakixi ngat'anạ, 'ba 'be=ñạ nga kjuakixi= en xi tsuyakixi ngat'anạ. 33 Jun kjinikasion nchja xi kikiningiyare Juan, 'ba kui= xi kitsuyakixi ngat'are mé= xi kjuakixi. 34 Tunga an bi machjennạ tsa xuta kuetsuyakixi ngat'anạ, tunga te'bejñatsejen_nuụ kibiu, tuxi k'uangiñu. 35 Juan, jo=ni jngu ndi'i xi kiti 'ba kitsitsejen, 'ba jun kuamejénnu nga kjinitsjajin ngutjun ndi'ire. 36 Tunga an tjinnạ xi tsuyakixi ngat'anạ xi ngisa je ngisa nga ko mare en xi kinchja Juan. Ngat'a xa xi kitsjanạ Na'enchana nga sik'etjusaạn 'ba xi tetsa'aạn nganda'e, kui= xi 'ba nde titsuyakixi ngat'anạ 'ba tibakutsejen nga Na'enchana xi kitsikasennạ. 37 'Ba Na'en xi kitsikasennạ, kui= xi 'ba nde titsuyakixi ngat'anạ. Jun kje nu'yajin_ru jndare ninga kje

'yajíun jó kji'i. 38 Ninga bi tijñajin inimanu enre, ngat'a bi
makjainnu ngat'are xi kitsikasen. 39 Ne 'ñu chut'ayo enre
Na'enchana, ngat'a manu nga kio sa̱kujinnu kjuabenichun xi
bi fet'a. 'Ba ndekuini enre Na'enchana xi 'ba nde titsuyakixi
ngat'ana̱, 40 tunga bi mejénnú fo'o ngat'ana̱, tuxi s'e̱ninu
kjuabenichun.

41 'Bi kjuajere xuta xi temangisjaa̱. 42 Tunga an
'bexkun_nuu̱ 'ba 'beña̱ nga bi nimijion Na'enchana.
43 Ngat'a ja'e=ña̱ ngat'are ja'enre Na'enchana̱, 'ba jun bi
techjubetjonuu̱. Tunga tsa kja'e kjua'e xi tu ja'enre ya'a sa,
tusa kui xjubetjo. 44 Kui kjuañu, ¿jó tsa'en ku̱akjainninu
ngat'ana̱? Tsa nde ngajinre xingiu mejénninu s'e̱nu kjuaje
'ba bi minyisjo kjuaje ngixkun Na'enchana xi jngututu.
45 Bi nikja'etsjion tsa an kuaneje_nuu̱ ngixkun Na'enchana.
Xi kuanejenu, Moisés= xi techuya_ru nga sakunu kjuanda
ngat'are. 46 Ngu tsa makjainnu mé= xi kitsi'indu Moisés,
'ba=nde ku̱akjainnu ngat'ana̱, ngat'a Moisés kitsi'indu=
ngat'ana̱. 47 Tunga tsa bi makjainnu mé= xi kitsi'indu Moisés,
¿jótsa'en ku̱akjainninu en xi tenchjaa̱? —kitsu Jesús.

6

Jesús tsikjén ón mi xuta
Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17

1 Kja'e nixtjin ngani Jesús kiji xingunda ndachikun Galilea,
xi 'ba nde ndachikun Tiberias 'mi. 2 'Ba ne nkjin xuta
tjenngire, ngat'a tsabe kjuakun xi kitsa'en nga kitsinda xuta
xi sefesun. 3 'Ba 'batsa'en Jesús tsijin jngu nindu 'ba kio
tsek'ejñako xutare. 4 Kui nixtjinbiu je tjimatiña s'i pascua xi
'baxje xuta judío. 5 Kionga Jesús kiskutsejen 'ba tsabe nga ne
nkjin xuta inyatsitiñat'are, kio jako Felipe 'ba kitsure:

—¿Ñá=ñu kuinda niñuxtila xi skine xutankjiun?

6 Tunga tuxi skut'áyakoni Felipe nga 'ba kitsure, ngat'a be=
kui mé= xi sa'en. 7 'Ba 'batsa'en Felipe kitsu:

—Tsa jó sientu ton denario niñuxtila kuinda, ninga tsa ichi
ichi kua'ere nga jngu jngu, bi ku̱anni.

8 'Ba 'batsa'en kinchja jngu xutare Jesús xi Andrés 'mi, xi
nts'e mani Simón Pedro 'ba kitsu:

9 —Nga'e sejña jngu chi'ndi xi ya'a ón niñuxtila xi kuan-
dakoni cebada ko jó tjiuti. Tunga, ¿jótjin ku̱anire xutankjiun
kibiu?

10 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu:

—'Ba t'in_ru nga ngat'endu ngatsi'i xuta.

'Ba kui nga'ndebiu ne tjin xka ngijña, 'ba tsek'endu ngajin
ngijño jeru mején ón mi xuta xi'in. 11 'Ba 'batsa'en Jesús

kiskjebe niñuxtilo 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana 'ba kitsitsojosunre xuta xi tsik'endu kio. 'Ba 'ba nde kitsiko tjiutiu ngayeje nga kitsjare jotjin mejénre xuta. 12 'Ba kionga je nda kitsere xuta, 'batsa'en jako ngani xutare 'ba kitsure:

—T'eku xkua xi ts'angiu, tuxi tumé kjuetsunni.

13 'Ba 'batsa'en nchjabiu 'eku xkua xi ts'angire niñuxtila cebada xi ón, 'ba tejó nisin kuán xkua xi ts'angire xuta. 14 'Ba kionga xutankjiun tsabe kjuakun xi kitsa'en Jesús, 'batsa'en 'ba kitsure xinkjin:

—Kjuakixi= nga kui xuta chinga profeta xi tjinnere nga kjua'e ngasun'ndebi.

15 Tunga Jesús tsabe nga nchjabiu mejénre kueko kjua'ñu nga rey sa'en. Kui kjua tsakasent'axin nganire nga kik'ejña tajngu nindu.

Jesús fisun ndachikun
Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52

16 Kionga je tjima'ña, xutare Jesús ja'ejen 'nda ndai ndachikun. 17 'Ba kionga je kuajñure nde, tunga tojo kje fa'etjenngijín Jesús, ja'as'en barku, tuxi kjua'axtiukjani ndachikun nga kuaje Capernaum. 18 'Ba tukjuan kuán jngu ntjo 'ñu xi niki kiskjenitjen ndachikun. 19 Kionga je echu ón asa jon kilómetro, kio tsabe nchjabiu nga Jesús ndibasun ndachikun nga titsitiñat'are barku, 'ba kitsakjun.

20 Tunga Jesús kitsure:

—An= ña. Bi kun.

21 'Ba nchjabiu kuatsjare nga Jesús ja'as'en barku, 'ba tukjia'a echu sani nangi ña inyafi.

Jesús tsuya ñáre niñuxtila xi kjuakixi

22 Nga kuanyujun xuta xi tsek'endu xingunda ndachikun tsabe nga tu jngu sani barku xi 'etju kio 'ba nga Jesús bi ja'as'en nga kiko xutare, ngat'a tu kiji suba= xutare. 23 'Ba 'batsa'en ja'e jó ján kja'e barku xi 'etjuni Tiberias nga ja'etiña ña kiskine niñuxtila xuta, kionga Jesús je kitsjare kjuanda Na'enchana. 24 'Bamani, kionga xutankjiun tsabe nga Jesús bi nde kio tijñani ninga xutare, 'batsa'en ja'as'en barkubiu nga kikangisjai kui naxinanda Capernaum. 25 'Ba kionga je kuasjaire xingunda ndachikun, kitsure:

—Maestru, ¿kjia'áñu ja'e nga'e?

26 'Ba Jesús kitsingojore:

—Kjuakixi= xi xin_nuu̱. Kji'yañu kjuakun xi kitsa'aan, tunga bi kui kjuañu teminyisjaininuu̱. Tu Ngat'are= nga nda kitsitsenu niñuxtila xi kichinio, kui kjuañu teminyisjainiñuu̱. 27 Bi ña'axa_ru xichine xi mare fe. Tusa ti'axa_ru xichine xi bi

fe, xi sjanu kjuabenichun xi bi fet'a. Kui xichinebiu xi sjanu Ki'ndire Xuta xi'iun, ngat'a kui= xi 'exare Na'enchana.

28 'Ba nchjabiu kitsu:

—¿Mé= xi tjinnere nga si'eẹn jịn, tuxi sik'etjusunniị xa xi mejénre Na'enchana?

29 'Ba Jesús kitsingojo nganire:

—Kui xa kibi xi mejénre Na'enchana nga sik'etjusun, nga tjinnere nga kụakjainnu ngat'are xi kitsikasen.

30 'Ba nchjabiu kitsu ngani:

—¿Mé= kjuakun xi kuakutsejenniị, tuxi xianiị 'ba kụakjainnị ngat'a tsiji? ¿Mé= xa xi ñe'en? 31 Joni xuta chingana, kui xi kiskine tsajmi xi chine xi mana 'mi kionga tsek'endu nangi t'axiun. Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Ngank'aa kika'enire niñuxtila xi kiskine."

32 'Ba Jesús kitsu:

—Kjuakixi= xi xin_nuụ. Bi Moisés xi kitsjanu niñuxtila xi jendibajenni ngank'aa. Tusa Na'enchanạ tsja_nuụ nganda'e niñuxtila xi kjuakixi xi ndibajenni ngank'aa. 33 Ngat'a niñuxtila xi tsja Na'enchana, kui= xi jendibajenni ngank'aa 'ba mare tsik'endukun xuta ngasun'ndebi.

34 'Ba nchjabiu kitsu:

—Na'en, ta'entsjainiị niñuxtilabiu.

35 'Ba Jesús kitsure:

—An= ñạ niñuxtila xi tsik'endukun xuta. Xi kjua'e ngat'anạ bi nde kụabojonire, 'ba xi kụakjainre ngat'anạ bi nde kụaxindanire. 36 Tunga je kixin_nuụ, ninga tsa te'yanuụ tunga bi tjimakjainnu. 37 Ngatsi'i xuta xi Na'ennạ tsjanạ kjua'e ngat'anạ, 'ba xi kjua'e ngat'anạ bi k'uaxjiạ ngandetsian. 38 Ngat'a ngank'aa jendibajenñạ, tuxi sik'etjusunñạ jotsa'en mejénre Na'en xi kitsikasennạ 'ba bi jotsa'en an mejénnạ. 39 'Ba xi kitsikasennạ mejénre nga nijnguú sichajaạ xi je kitsjanạ. Tusa mejénre nga sikja'aya ngani_rạ ngajinre mik'en xutabiu nga kjuet'a nixtjin. 40 Ngat'a Na'ennạ mejénre nga ngatsi'i xi skue Ki'ndiu 'ba kụakjainre ngat'a tse'e s'ẹ=re kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba an sikja'aya ngani_rạ ngajinre mik'en xutabiu nga kjuet'a nixtjin —kitsu Jesús.

41 'Ba 'batsa'en xuta judío ch'otsa'en kinchja cheje ngat'a tse'e Jesús, ngat'a kitsu nga kui= xi niñuxtila xi ngank'aa jendibajenni. 42 'Ba kitsu:

—¿A bi kui xutabi xi Jesús, ki'ndire Kuse? 'Yaña na'enre ko nare. ¿Jó tjinnire nga 'ba titsu nga ngank'aa jendibajenni?

43 'Ba Jesús kitsure:

—Bi ch'otsa'en chuko xingiu ngat'are mé= xi kixiạn. 44 Ngat'a ni'yá kụan kjua'e ngat'anạ tsa bi Na'en xi kitsikasennạ kjua'eko, 'ba an sikja'aya ngani_rạ ngajinre mik'en

nga kjuet'a nixtjin. 45 'Ba=tsa'en kitsi'indu nchja chinga
profeta: “Na'enchana kuakuyare ngatsi'i xuta.” 'Bamani,
ngatsi'i xi basen ñojonre Na'enchana 'ba xi mare ngat'are mé=
xi tsu, kui= xi kjua'e ngat'aną.
46 'Nisa 'yajín be jó kji'i Na'enchana. Tu jngu sani xi
jendibani ña tijña Na'enchana, kui= xi je tsabe jó= kji'i kui.
47 Kjuakixi= xi xin_nuų. Xi kų̈akjainre ngat'aną, kui= xi
tjinre kjuabenichun xi bi fet'a. 48 An= ña niñuxtila xi tsjare
kjuabenichun xuta. 49 Xuta chinganu kiskine tsajmi xi chine
xi mana 'mi nangi t'axiun, tunga tojo jesun. 50 Tunga niñuxtila
kibi ngank'aa jendibajenni, tuxi tu'yani xi skine bi nde
kueyani. 51 An= ña niñuxtila xi tijñakun xi ngank'aa jendiba-
jenni. Tsa tjin xi skine niñuxtilabi, kui= xi s'ẹ̈re kjuabenichun
xi bi fet'a. 'Ba niñuxtila xi sja, kui= xi yojoną xi sjantjai_rą xuta
ngasun'ndebi tuxi s'ẹ̈nire kjuabenichun —kitsu Jesús.
52 'Ba 'batsa'en xuta judío tu josiko xinkjin 'ba kitsu:
—¿Jó tsa'en kų̈an sjana yojore xutabi nga xinia?
53 'Ba Jesús kitsu:
—Kjuakixi= xi xin_nuų. Tsa bi xino yojore Ki'ndire Xuta
xi'iun 'ba bi s'iu jinre, bi s'ẹ̈ kjuabenichun ngajinnu. 54 Xi
skine yojoną 'ba k'ui jinną, kui= xi s'ẹ̈re kjuabenichun xi bi
fet'a, 'ba an sikja'aya ngani_rą xutabiu nga kjuet'a nixtjin.
55 Ngat'a yojoną kui= xi xichine kjuakixi 'ba jinną kui= xi
nanda kjuakixi. 56 Xi skine yojoną 'ba k'ui jinną, kui= xi
k'uendujinntsjainą, 'ba an kuatejñajinntsjai_rą. 57 Jotsa'en
Na'enchana xi tsja kjuabenichun kitsikasennąa 'ba ngat'are
kui tejñakuą̈n, 'ba=nde tsa'en ngat'are xuta xi sa'ennąa xi-
chinere, kui= xi sja_rą kjuabenichun. 58 Kibi= niñuxtila xi
ngank'aa jendibajenni 'ba bi joni tsajmi xi chine xi mana
'mi xi kiskine xuta chinganu 'ba tojo jesun. Ngat'a xi skine
niñuxtilabi, kui= xi s'ẹ̈re kjuabenichun xi bi fet'a.
59 'Ba=tsa'en kinchja Jesús nga yakuya ngaya jngu ni'ya
sinagoga naxinanda Capernaum.

En xi tsja kjuabenichun xi bi fet'a

60 Kionga kjint'e xutare en xi kinchja, 'batsa'en nkjin xi 'ba
kitsu:
—¿'Yá= xi kų̈akjainre enbi? 'Ñu= na'en tjinre.
61 Tunga Jesús tsabe nga ch'otsa'en inyafocheje xutare
ngat'are kibiu 'ba kitsure:
—¿A ch'o manu kibiu? 62 ¿'Ba jó kų̈annu tsa xio Ki'ndire
Xuta xi'iun kionga kuenijin ngani nga'nde ña jendibani?
63 Isennixtjintsjere= Na'enchana xi tsjare kjuabenichun xuta,
tunga ni'mé xi tse'e ngasun'ndio kų̈anre sjare kjuabenichun
xuta. 'Ba en xi kixin_nuų, kui= xi tse'e Isennixtjintsjere
Na'enchana 'ba tsjare kjuabenichun xuta. 64 Tunga tjin=

ngajinnu yak'a xi bi makjainre kitsu Jesús, ngat'a 'nda nga tuts'inre ja'ba be= 'yá xi bi makjainre 'ba 'yá xi singantsja.
65 'Ba 'ba nde kitsu:

—Kui= kjua 'ba kixinni_nuu nga tu'yá kuan kjua'e ngat'anaa tsa Na'enchana bi sa'en nga kuan kjua'e ngat'anaa.

66 'Nda kui nixtjinbiu nkjin xutare kitsikumare 'ba bi nde tsak'ajmekoni. 67 'Ba 'batsa'en Jesús jako xutare xi tejó 'ba tsiningiyare:

—¿A mejénnú kuangiun jun ngayeje?

68 'Ba Simón Pedro kitsingojore:

—Na'en, ¿'yá= ngisa xi kuangitjenngii? Ji= xi nukjua nijmi en xi tsjare kjuabenichun xi bi fet'a xuta. 69 Je makjainni 'ba 'ya=ni nga ji= xi Cristo, xi Ki'ndire Na'enchana xi tijñakun.

70 'Ba Jesús kitsure:

—An= kiskja'ajin_nuu jun xi tejó, tunga ngajinnu tjin jngu xi chanayi.

71 Nga 'ba kitsu ngat'a tse'e Judas Iscariote kinchja. Xi ki'ndire Simón. Ngat'a kui= xi singantsja 'ba jngu xutare xi tejó.

7

Jesús fi jngu s'i naxinanda Jerusalén

1 'Ba jaskan Jesús tsu'ba nangi Galilea. Bi kuamejénre nga tsak'ajme tsejen nangi Judea, ngat'a xuta judío xi tjindu kio tsangisjai ndiya jótsa'en sik'enni kui. 2 Tunga je tjimatiña s'i xi 'baxje xuta judío xi s'ire ni'ya xi tu beni ngisa. 3 'Ba 'batsa'en 'bi kitsu nts'e Jesús:

—Bi tu nga'e beni. Tusa t'in ña tijña nangi Judea, tuxi skueni xutari mé= xi teñe'en. 4 Ngu tsa jngu xuta mejénre xiaxkun bi 'bejña'mo mé= xi tsa'en. Kui kjuañu tsa ñe'en kjuakun, tusa takutsejen_ri yojori xuta ngasun'ndebi 5 —kitsu nts'e, ngat'a ni nts'ejín kuakjainre ngat'are kui.

6 'Ba Jesús kitsure:

—Kje fa'ejín chubanaa. Tunga ngat'anu jun, tume chubañu ma ño'on mé= xi mejénnú. 7 Bi ma mastikenu xuta nga-sun'ndebi jun, tunga inyamastike=naa an ngat'a texiny-ata'enñaa nga ch'o tjin mé= xi inyatsa'en. 8 Tangiun jun s'iu. Tunga an bi kjuiaa, ngat'a kje fa'ejín chubanaa 9 —kitsu Jesús 'ba tsek'ejña nangi Galilea.

10 Tunga kionga je kiji nts'e Jesús, 'batsa'en kui kiji s'iu ngayeje. Tunga bi kiji tsejen, tu kiji 'mo. 11 'Ba xuta judío tsangisjai Jesús ngajin s'iu, 'ba kitsu:

—¿Ña=ñu tijña xutabiu nde?

12 'Ba ngatsi'i xutankjiun inyafo nijmi ngat'are Jesús. Tjin
yak'a xi tsu: "Kui jngu= xuta xi nda xuta." 'Ba tjin yak'a xi
kitsu: "Junjun. Kui jngu= xuta xi 'bonachare xuta."
13 Tunga xutankjiun bi kuán kinchja tsejen ngat'are Jesús,
ngat'a tsankjunke xuta judío.

Jesús bakuya ngajin s'ire ni'ya xi tu beni ngisa

14 Kionga je masen tjen s'iu, Jesús ja'as'en ña ma ndetsinre
ningu 'ba yakuya. 15 'Ba xuta judío tu 'ba= kuánre 'ba kitsure
xinkjin:
—¿Jótsa'en manire xujun xutabi, nga bi kiskut'aya?
16 'Ba Jesús kitsure:
—En xi tebakuyaą bi tsa'an. Tse'e xi kitsikasennąą. 17 Tsa
tjin xi mejénre sa'en jotsa'en mejénre xi kitsikasennąą, kui= xi
skue ñá ndibani en xi tebakuyaą, tsa tse'e Na'enchana asa tu
kuenda tsa'an tenchjaą. 18 Jngu xuta xi tu kuenda tse'e nchja,
kui= xi mejénre nga xiakun. Tunga xi mejénre nga xiakun xi
kitsikasen, kui= xi nchjakixi 'ba tumé ma chaninejere.
19 '¿A bi Moisés xi kitsjanu kjuatexumo? Tunga nijngujín
jun tenik'etjusun kjuatexumo. ¿Ánñu mejénninu sik'ennuų?
—kitsu Jesús.
20 'Ba xutankjiun kitsingojore:
—¡Ngu isennixtjin xi bi nda tijñajinri! ¿'Yá= xi mejénre
sik'enri?
21 'Ba Jesús kitsure:
—Jngu kjuakun xi kitsa'aąn, 'ba ngat'are kui tu 'ba= kuán
tsi'inu. 22 Moisés yakuyanu nga sik'etjusun mé= xi circun-
ción 'mi (ninga tsa bi fa Moisés xi 'etuts'inre kibiu, tusa nchja
chinganu xi 'ejñatuts'innu kibiu.) 'Ba nik'etjusun kibiu ninga
tsa nixtjin nga nikja'aya. 23 'Ba 'ba niko ki'ndi xi'innu ninga
tsa nixtjin nga nikja'aya, tuxi bi kuiyuneñu kjuatexumare
Moisés. Nda tjin tsu'ba. Tunga tsa 'ba ño'on, ¿ánñu temas-
tichaninuų nga nixtjin nga nikja'aya kitsindakjiąn ngayéje
yojore jngu xuta? 24 Bi ño'on kjua tu ngat'are jotsa'en mat-
sejen mé= xi tsa'en xuta. Tusa ko kjuakixi ti'on kjua.

Bi mankjinre xuta nga Jesús xi Cristo

25 'Ba 'batsa'en yak'a xuta xi Jerusalén tse'e 'bi kitsure
xinkjin:
—¿A bi kui xutabi xi nchjabiu mejénre sik'en? 26 Ngu
chutsijon. Tsja tsa'en tinchja tsejen 'ba tumé inyatsure. ¿A
je kuankjinre xutaxo nga kui fa ni xi Cristo? 27 Tunga 'yaña
ñá ndibani xutabi. Kionga kjua'e xi Cristo, tu'yá skue ñá
kjua'eni.
28 'Ba 'batsa'en 'ñu kinchja Jesús nga yakuya ña ma
ndetsinre ningu 'ba kitsu:

—Temixun nga 'yanuu̱ 'ba nga 'yo ñá ndibañą. Tunga bi kuenda tsa'an ja'aą. Xi kitsikasennąą, kui= xi kjuakixi 'ba kui bi 'yo. 29 Tunga an 'be=ñą. Ngat'a kio= jendibañą ña tijña, 'ba kui= xi kitsikasennąą.

30 'Ba 'batsa'en nchjabiu kuamejénre nga kue'ñu, tunga ni'yá kitsuba, ngat'a kje fa'ejín chubare. 31 'Ba nkjin mani xuta xi inya ngajinre xutankjiun xi kuakjainre ngat'are kui 'ba kitsure xinkjin:

—Kionga kjua'e xi Cristo, ¿a ngisa= tse kjuakun sa'en ngisa nga ko mare xi titsa'en xutabi?

32 'Ba 'batsa'en xuta fariseo kjint'e mé= xi inyafo nijmi xutankjiun ngat'are Jesús. 'Ba meni xi ngakure na'mi ko xuta fariseo kitsikasen nchja xi tsikuenda ningu, tuxi subani Jesús. 33 'Ba Jesús kitsu:

—Tu chuba nixtjin kuatejñajin ngisa_nuu̱, 'ba jaskan kjui ngañą ña tijña xi kitsikasennąą. 34 Kuijnyisjainuu̱ tunga bi nde xianinu. Ña kuikatejñaą bi ku̱an kjuechu.

35 'Ba 'batsa'en xuta judío kitsure xinkjin:

—¿Ñá= kuaje xutabi, nga bi nde ku̱asjainina? ¿A kuekun tsé xingia xi tjindujinre xuta griego 'ba kio kuakuyare xuta griego? 36 'Ba: ¿Jó tsunire en xi kinchja nga tsu: “Kuijnyisjainuu̱ tunga bi nde xianinu”, 'ba: “Ña kuikatejñaą bi ku̱an kjuechu”?

37 Nixtjin nga je tifet'anį̱ s'iu, kui xi 'ñu 'baxje xuta, 'ba 'batsa'en tsakasen nduju Jesús nga 'ñu kinchja 'ba kitsu:

—Tsa tjin xi xindare, ngatjendiba ngat'anąą 'ba ngat'i. 38 'Ba 'bi ku̱anre jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana. Xi ku̱akjainre ngat'anąą, kui= xi stjujin ngajin yojore ndaje xi tjinre nanda xi tsjare kjuabenichun.

39 'Bi kitsu Jesús nga kinchja ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana xi jaskan sakure xuta xi ku̱akjainre ngat'are kui. Ngat'a kui nixtjinbiu kje fa'ejín Isennixtjintsjere Na'enchana, ngat'a Jesús kje sakujínre kjuajere.

40 'Ba kionga xutankjiun kjint'e enbi, 'batsa'en jonijmi ngat'are Jesús.

—Kjuakixi=nini nga kui= xi xuta chinga profeta —kitsu yak'a.

41 'Ba yak'a kitsu ngani:

—Kui= xi Cristo.

—Junjun —kitsu ngani kja'ere—. Ngat'a bi nangi Galilea kjua'eni xi Cristo. 42 ¿A bi 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana, nga ntjere David kjua'eni xi Cristo 'ba nga naxinanda Belén kjua'eni, ña nangire David?

43 'Ba 'batsa'en xutankjiun tsakjanya ngat'are Jesús. 44 'Ba tjin xi kuamejénre nga suba'ñu, tunga ni'yá 'ba kitsa'en.

45 'Ba 'batsa'en nchja xi tsikuenda ningu ja'e ngani ña tjindu
xi ngakure nchja na'mi ko xuta fariseo.
—¿Ánñu bi ja'ekoñu xutabiu nde? —kitsu xutaxo nga
tsiningiyare.
46 'Ba nchjabiu kitsure:
—Ni'sa 'yajín 'batsa'en nchja jotsa'en tinchja xutabiu.
47 'Ba nchja fariseo kitsure:
—¿A 'ba=nde ko jun je tsak'onachanu xutabiu? 48 ¿A tjin
tsé ngajinre xutaxo xi makjainre ngat'are kui? 'Ba ¿a tjin
tsé ngajinre xuta fariseo xi makjainre ngat'are kui ngayeje?
49 Tunga ngat'are xutankjiun xi bi mankjinre kjuatexumo,
kui= xi ch'okun ngixkun Na'enchana.
50 'Ba 'batsa'en Nicodemo, jngu xi ngajinre, xuta fariseo xi
ja'ekun Jesús nga jñu, kinchja 'ba kitsu:
51 —Jo tsu kjuatexumana, titjun tjinnere nga kuasen
ñojon_ra xuta, tuxi xiaña mé= xi kitsa'en. 'Ba jaskan si'an_ra
kjua —kitsu.
52 'Ba nchjabiu kitsure:
—¿A 'ba=nde nangi Galilea ndibani ji ngayeje? Nda
chut'aye enre Na'enchana 'ba xiani nga nisa jngujín profeta
ndibani nangi Galilea.
53 'Ba 'batsa'en nga jngu jngu kiji ndaba.

8

Chjun xi kitsa'ent'are kjuachajngi xi'inre

1 'Ba 'batsa'en Jesús kiji Tjengi Ya Olivo. 2 'Ba kionga je kis'e
isen nixtjin nga kuanyujun, ja'e ngani ningu. Kio ja'ekun
ne nkjin xuta, 'ba kio tsik'ejña nga yakuyare. 3 'Ba chjine
kjuatexuma ko xuta fariseo ja'ekore jngu chjun xi kji'yare nga
kjuachajngi titsa'ent'are xi'inre 'ba kitsikasen masen. 4 'Ba
kitsure Jesús:
—Maestru, chjunbi kji'yare nga kjuachajngi titsa'ent'are
xi'inre. 5 'Ba 'batsa'en kitsi'indut'a Moisés kjuatexumo nga ko
ndiojo kjuinik'enkoni xi 'ba sa'en. 'Ba ji nde, ¿jó sji?
6 Tunga tuxi kiskut'ayako=ni Jesús nga 'bi kitsure, ngat'a
mejénre kuaneje. 'Ba 'batsa'en Jesús yejen tsindi nkjain 'ba
ko najma ntsja kitsi'indut'a t'anangiu. 7 'Ba ngat'a tojo in-
yaminingiyare nchjabiu, yejennk'a ngani nkjain 'ba kitsure:
—Xi tsajainjínre je, kui xi titjun ngate'ere ndiojo chjunbiu.
8 'Ba 'batsa'en yejen tsindi ngani nkjain 'ba janda
kitsi'indut'a t'anangiu. 9 'Ba kionga kjint'e nchjabiu enbiu,
nga jngu jngu kiji tsaka'anire xi ngisa 'ñu chinga. 'Ba 'batsa'en
tu Jesús ko chjunbiu tsik'endujin masenre xutankjiun. 10 'Ba
'batsa'en Jesús yejennk'a ngani nkjain 'ba kitsure:

—Na, ¿ñá kiji nchjabiu nde? ¿A tu'yá nde tibanejeniri nga tsu nga tjinnere nga kjuinik'enri?

11 'Ba chjunbiu kitsu:

—Junjun, na'en. Nijngujín.

'Ba Jesús kitsure:

—Ninga an bi xiạn nga kuitjaxti kjuanima ngayeje. T'in ngani 'ba bi nde mijnyije ngisani.

Jesús bakuya nga kui= xi ndi'ire xuta

12 'Ba 'batsa'en Jesús jako ngani xutankjiun 'ba kitsure:

—An= ña ndi'i xi tsitsejenre xuta tse'e ngasun'ndebi. Xi kuetjennginạ bi ña jñu chun kuetsuma. Tusa s'ẹ̱re ndi'i xi sjare kjuabenichun.

13 'Ba xuta fariseo kitsure:

—Tu ngat'a tsiji tenikixiya tajngui. Bi chjire en xi tesji.

14 'Ba Jesús kitsingojore:

—Ninga tsa tu ngat'a tsa'an tetsikixiyaạ, tunga chjire en xi tenchjaạ, ngat'a 'be=ñạ ñá jendibañạ 'ba ñá kjui ngañạ. Tunga jun bi 'yo ñá jendibañạ 'ba bi 'yo ñá kjui ngañạ. 15 Jun ña'an=ñu kjua jotsa'en tijña nga'e ngasun'ndebi, tunga an tu'yá tsa'en_rạ kjua. 16 'Ba tsa tsa'aạn kjua, kixi tsa'aạn, ngat'a bi tejña tajnguạ. Tusa tijñakonạ Na'en xi kitsikasennạ. 17 'Ba ka'nda kjuatexumanu 'bi= tsa'en kua'indut'a: "Tsa jó xuta ngusun ma nga nchja, kui enbi xi chjire." 18 Tu ngat'a ta'an= tetsikixiyaạ, 'ba 'ba=nde Na'en xi kitsikasennạ titsikixiya ngat'anạ ngayeje —kitsu Jesús.

19 'Ba nchjabiu kitsure:

—¿Ñá=ñu tijña Na'enri?

—Bi 'yanuụ ninga bi 'yo Na'ennạ. Tsa 'yanuụ, 'ba=nde xio Na'ennạ ngayeje —kitsu Jesús.

20 'Ba kui enbi xi kinchja nga yakuya ndetsinre ningu, ña tijña kaxare ton chje. 'Ba tu'yá kitsuba, ngat'a kje fa'ejín chubare.

21 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nganire:

—An= kjui=ñạ 'ba kuijnyisjainuụ, tunga ngajinre jenu kueyajiun. Ña kjuiạ bi kụan kjuechu.

22 'Ba xuta judío kitsu nganire xinkjin:

—¿Ánñu tsuni nga ña kuaje bi kụan kjuecha? ¿A tit-sikja'etsjen nga sik'en tajngu yojore?

23 Tunga Jesús kitsure:

—Ngindio tsojon, tunga an ngank'aa tsa'an. Ngasun'ndebi= nanginu jun, tunga an bi ngasun'ndebi nanginạ. 24 Kui= kjuañu 'ba texinni_nuụ nga kueyajiun jenu. Tsa bi kụakjainnu nga 'yá= ñạ an, kueyajinñu jenu.

25 'Ba xuta judío tsiningiya nganire:

—¿'Yá=ni ji?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Xi je kixin_nuu 'ndani nga tuts'inre. 26 Tse en tjinna xi kuan kuinchjaa ngat'anu 'ba sa'en_nuu kjua. Tunga xi kitsikasenna, kui= xi tjinre kjuakixi. 'Ba xi kjint'ia nga kinchja xi kitsikasenna, kui= xi texin_ra ngasun'ndebi.

27 Tunga nchjabiu bi kuankjinre tsa ngat'are Na'enchana jako kui. 28 Kui kjuañu Jesús kitsu ngisa:

—Kionga xjunitjennk'o Ki'ndire Xuta xi'iun, kio xio nga 'yá= ña an 'ba nga tumé tsa'aan xi tu kuendana. Jotsa'en yakuyana Na'enchana, kui= xi texian. 29 Ngat'a xi kitsikasenna, kui= xi tijñakona. Bi tsik'ejña tajnguna Na'enchana, ngat'a tsik'etjusun ntsjai=ña mé= xi matsjare.

30 'Ba kionga 'bi titsu Jesús, ne nkjin kuakjainre ngat'are kui.

Jesús bakuya ngat'are 'yá xi ki'ndire Abraham

31 'Ba 'batsa'en Jesús jako xuta judío xi kuakjainre ngat'are kui:

—Tsa janda sik'etjusun enna, kjuakixi= nga kuon xutana, 32 'ba xiañu mé= xi kjuakixi, 'ba kjuakixiu sinndainu — kitsure.

33 'Ba nchjabiu kitsure:

—Jin ntjere Abraham kuáin, 'ba nisañajanni chu'nda mai. ¿Jótsa'en 'bi te'minii nga kuandai?

34 'Ba Jesús kitsu ngani:

—Kjuakixi mé= xi texin_nuu. Ngatsi'i xi inyamajngi je, kui= xi kuán chu'ndare je. 35 Joni jngu chu'nda, bi s'entsjaire nga'nde ngaya ni'yo. Tunga ki'ndire xuta xi tse'e ni'yo, kui= xi s'entsjaire nga'nde. 36 'Ba 'batsa'en, tsa Ki'ndire Na'enchana sinndainu, kuandai kjuakixinu. 37 'Be=ña nga jun xi ntjere Abraham, tunga mejénnú sik'ennuu, ngat'a bi mejénnú fa'as'ejinnu enna. 38 An xinña mé= xi yakutsejenna Na'enna, 'ba jun ña'an=ñu mé= xi bakuyanu na'ennu.

39 Nchjabiu kitsingojo:

—Na'enni, kui= xi Abraham.

'Ba Jesús kitsure:

—Tsa jun xi ki'ndire Abraham, 'baru si'on jo kitsa'en Abraham. 40 Tunga nganda'e mejénnú sik'ennuu, ninga tsa texinya_nuu en kjuakixi xi yakuyana Na'enchana. Niñajanni 'bi kitsa'en Abraham. 41 Jun= xi 'ba ño'on jo kitsa'en na'ennu.

'Ba nchjabiu kitsu:

—Jin bi ngajin kjuachajngi kitsin. Jngututu na'en tjinni, kui xi Na'enchana.

42 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nganire:

—Tsa Na'enchana xi na'ennu, nimején=ru_nuu jun, ngat'a an jendiba=ña ña tijña Na'enchana 'ba nga'e tejñaa. Bi ngat'a tsa'an nga ja'aa. Kui suba kitsikasenna. 43 Bi mankjinnu

en xi tenchjaą, ngat'a bi ba'e'ndio nga fa'as'enjinnu enną. 44 Chanayiu xi na'ennu 'ba kui tse'e_ru. 'Ba jun mejénnú si'on jotsa'en mejénre kui. Xi 'ndani nga tuts'inre kitsik'en xuta. Bi basen kixiko xi kjuakixi, ngat'a tsajain ngajinre mé= xi kjuakixi. Kionga nchja en ndesu, jo kun kui 'ba=tsa'en nchja, ngat'a kui= xi ndesu 'ba bakuya en ndesu. 45 Tunga an texin=ñą mé= xi kjuakixi, 'ba kui= kjua bi makjainninu. 46 ¿A tjin= ngajinnu xi kụan kuakutsejen nga tjinną je? Tunga tsa kjuakixi mé= xi texiąn, ¿ánñu bi makjainninu? 47 Xi Na'enchana tse'e, kui= xi basen ñojon en xi tse'e Na'enchana. Tunga bi Na'enchana tse'e_ru. Kui= kjuañu bi mejénninu basen ñojon enre kui — kitsu Jesús.

48 'Ba xuta judío kitsu:

—Kjuakixi= mé= xi mixiịn, nga ji= ni jngu xuta tse'e Samaria 'ba nga tijñajinri isennixtjin xi bi nda.

49 'Ba 'batsa'en Jesús kitsingojore:

—Bi isennixtjin xi bi nda tijñajinną. Tusa 'bekuąn Na'enną, tunga jun bi 'yakunnuụ. 50 Bi kjuaje temangisjaą ngixkun xuta. Tunga tjin= xi tjimangisjai kjuajeną, 'ba kui= xi tsa'en kjua. 51 Kjuakixi= xi xin_nuụ. Tsa tjin xi sik'etjusun enną, niñajanni kueya.

52 'Ba xuta judío kitsu ngani:

—Nganda'e 'ya=ni nga ji tijñajinri isennixtjin xi bi nda. Ngu Abraham ko nchja chinga profeta jesun. Tunga ji sji nga niñajanni kueya xuta xi sik'etjusun enri. 53 ¿A ngisa= 'ñu je ngisai ji nga ko mare Abraham xi xuta chingana xi k'en? 'Ba nde jesun nchja chinga profeta ngayeje. ¿'Yá= tema_ri yojori ji?

54 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa tu an tajngu tetsjarą kjuaje yojoną, tumé chjire kjuajeną. Tunga xi tibakutsejen kjuajeną, kui= xi Na'enną, xi 'ba nde Na'en 'mi_ru jun ngayeje. 55 Bi 'yaxkun jun kui, tunga an 'bexkun=ñą. Tsa xin_nuụ nga bi 'bexkuąn, 'ba=nde xuta ndesu kuán joni jun. Tunga 'bexkun=ñą 'ba tetsik'etjusun=ñą enre. 56 Tsja kuánre Abraham xi xuta chinganu nga tsabe nga kjua'aą. Tsabe 'ba tsja kuánre.

57 'Ba xuta judío kitsure:

—Ninga kje yachutejín nu tjinri, ¿jótsa'en tesji nga je kji'ye Abraham?

58 'Ba Jesús kitsingojore:

—Kjuakixi= xi texin_nuụ. Kionga kje tsinjín Abraham, ja'ba je tejñaą an.

59 'Ba 'batsa'en nchjabiu kiskjebe ndiojo, tuxi kue'enire ngat'a mejénre sik'en. Tunga Jesús tsik'ejña'mo 'ba 'etju ña ma ndetsinre ningu.

9

Jesús tsinda jngu xuta ka

1 Nga tifa'a Jesús, kio tsabe jngu xuta xi ka 'ndani nga kitsin.
2 'Ba 'batsa'en xutare tsiningiyare:

—Maestru —kitsure—, ¿'yá xi tjinre je nga 'batsa'en ka kitsinni xutabi? ¿A kui? ¿Asa xichare?

3 'Ba Jesús kitsingojore:

—Ninga kui ninga xichare tjinre je. 'Ba=tsa'en kitsin tuxi xi-ani ngajinre mé= xi mare tsa'en Na'enchana. 4 Machjen= nga sik'etjusan xa xi tse'e xi kitsikasenna̱ kionga tsejen ngisaa̱. Ngat'a nga je kụajñu, tu'yá nde kụan sa'exa ngisani. 5 Yejerañu nga tejñaa̱ nga'e ngasun'ndebi, an ña̱ ndi'i xi tsitsejenre xuta xi tse'e ngasun'ndebi.

6 'Ba kionga je 'ba kitsu, 'etia t'anangiu 'ba ko ndatiare 'endachi ndasiji, 'ba kitsikajun tuxkun xuta ko. 7 'Ba kitsure:

—Tichunkjain nga'nde ña inya nanda xi Siloé 'mi. (Siloé, en xi tsunire: xi kjinikasen.)

'Ba xuta ko kikunkjan, 'ba kionga jendiba ngani, je nda matsejenre ya'a. 8 'Ba xuta xi ndai ndaba ko xuta xi tsabe nga mi'a ton kitsure xinkjin:

—¿A bi tsa kui xutabi xi 'bejña'in nga mi'a ton?

9 'Ba yak'a kitsu:

—Jun, kui.

'Ba tjin xi kitsu:

—Bi kui, tunga 'ba=tsa'en matsejen joni kui.

'Ba xutabiu kitsure:

—An= ña̱.

10 'Ba 'batsa'en nchjabiu tsiningiyare:

—¿Jótsa'en kitju'ingini tuxkuin?

11 'Ba kui kitsingojore:

—Xuta xi Jesús 'mi ka'benda ndasiji 'ba katsikajun tuxkuaa̱n 'ba 'bi katsuna̱: "Tichunkjain nga'nde ña inya nanda xi Siloé 'mi." Kui kjuañu kijiña̱ 'ba kionga je kakunkjaa̱n, kamatsejenna̱ ya'aniñu.

12 'Ba 'batsa'en nchjabiu tsiningiyare:

—¿Ñá tijña xutabiu nde?

—Bi 'bia̱ —kitsu xutabiu.

13 'Ba 'batsa'en nchjabiu ngixkun xuta fariseo kiko xuta xi je kuatsejenre. 14 'Ba nixtjin nga 'enda ndasiji Jesús 'ba nga tsix'angi tuxkun xutabiu, nixtjin nga nikja'aya= ngat'a xutu= nixtjinbiu. 15 Kui kjuañu xuta fariseo tsiningiyanire jótsa'en kuatsejenre. 'Ba xutabiu kitsu:

—Ndasiji katsikajun tuxkuaa̱n, 'ba kakunkjaa̱n 'ba kamatsejenna̱.

16 'Ba 'batsa'en yak'a nchja fariseo kitsu:

—Bi Na'enchana kitsikasen xuta xi 'bi katsa'en, ngat'a bi bekun nixtjin nga nikja'aya.

'Ba tjin xi kitsu:

—¿Jótsa'en jngu xuta xi tjinre je kụan sa'en kjuakun joni kibi?

'Ba 'batsa'en tsakjanya xuta fariseo ngat'are Jesús. 17 'Ba 'batsa'en tsiningiya nganire xuta xi sa'e fa kuatsejenre:

—'Ba ji xi kitju'ingi tuxkuin, ¿jó sji ngat'are xutabiu? —kitsure.

'Ba kui kitsingojore:

—Jngu profeta kui.

18 Tunga xuta judío bi kuakjainre tsa kui xutabiu xi ka kuán'in tsakaiñu, 'ba tsa kui xi je matsejen nganire. Kui kjuañu kinchjanire xichare 19 'ba tsiningiyare:

—¿A kui ki'ndinu kibi xi 'mi_ru nga ka nga kitsin? 'Ba ¿jótsa'en nga je kuatsejenre nde?

20 'Ba xichare kitsingojore:

—'Ya=nị nga kui xi ki'ndinị 'ba nga ka nga kitsin. 21 Tunga bi 'yeẹ jótsa'en kuatsejen nganire, 'ba bi 'yeẹ 'yá xi kakjex'angi tuxkun. Tusa kui chjaningiya_ru. Je chinga. Kụan kui kue'esubanu nijmi ngat'a tse'e.

22 'Bi kitsu xichare xutabiu ngat'a tsakjunke xuta judío. Ngat'a xuta judío ja'ba je 'endakokjua xinkjin tsa tjin xi sikixiya nga Jesús= xi Cristo, kui= xi kjui'naxje ni'ya sinagoga. 23 Kui kjuañu xichare xutabiu kitsuni: "Chjaningiya_ru. Je chinga."

24 'Ba 'batsa'en xuta judío kinchja nganire xi majóni ndiya xuta xi je kuatsejenre 'ba kitsure:

—Tikixiye nga Na'enchana xi tjinre kjuaje. Jịn 'ya=ni nga kui xutabiu jngu xuta xi tjinre je.

25 'Ba xutabiu kitsingojo:

—Tsa jngu xuta xi tjinre je kui, bi 'biạ. Tu kui sani xi 'biạ, nga an xi ka'iạn tsakaiñu, tunga nganda'e je matsejen nganinạ.

26 'Ba nchjabiu kitsu nganire:

—¿Jó katsikori? ¿Jótsa'en kakjex'angi tuxkuin?

27 'Ba kui kitsingojore:

—Je ye'e_nuụ nijmi, tunga bi tebatesinnuụ. ¿Ánñu mejénninu nga 'ba xin ngani_nuụ? ¿A mejénnú kuon xutare xutabiu ngayeje?

28 'Ba nchjabiu jatiko 'ba kitsure:

—Ji xi xutare xutabiu kuáin. Tunga jịn xutare Moisés kuáịn. 29 'Ya=nị nga Moisés kinchja en xi Na'enchana kitsuyare, tunga bi 'yeẹ ñá= jendibani xutabiu.

30 'Ba xutabiu kitsingojore:

—Ngu, tu 'ba= manạ nga bi 'yo ñá jendibani xutabiu, tunga kiskje'ingi tuxkuaạn an. 31 'Yañạ nga Na'enchana bi basen ñojonre xuta xi tjinre je. Tu kui sani xi bekun 'ba tsa'en mé= xi mejénre Na'enchana, kui= xi basen ñojonre. 32 Nisañajanni nu'yare tsa tjin xi kjex'angi tuxkun xuta xi ka 'ndani nga kitsin. 33 Tsa bi Na'enchana kitsikasen xutabiu, tumé kụan sa'en.

34 'Ba nchjabiu kitsure:

—Ji= xi ngajinre je kitsin. ¿A ji kuakuyaniị?

'Ba ts'axje ni'ya sinagoga.

35 'Ba 'batsa'en Jesús kjint'e nga kji'naxje xutabiu, 'ba kionga kisatejin ngani 'bi kitsure:

—¿A makjainri ji ngat'are Ki'ndire Xuta xi'iun?

36 'Ba xutabiu kitsingojore:

—Na'en, ¿'yá= niñu, tuxi kụakjainninạ ngat'are?

37 'Ba Jesús kitsure:

—Je= kji'ye. Kui= ñạ an xi techuba nijmikue.

38 'Ba 'batsa'en xutabiu tsakasenkunch'int'are Jesús 'ba kitsure:

—Makjainnạ, Na'en.

39 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu:

—An ja'e=ñạ ngasun'ndebi tuxi kụanni kjua, 'ba tuxi kụatsejennire xi ka 'ba nga kụaka xi matsejenre.

40 'Ba yak'a xuta fariseo xi inyako Jesús kjint'e enbi 'ba tsiningiyare:

—¿A ko jịn xi kaị?

41 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa jun xi ko, bi s'ẹnu je. Tunga jun te'minuụ nga matsejennu. Kui= kjuañu tjinninu je.

10

Jesús bakuya jngu kjuakusun ngat'a tse'e xi tsikuenda chutsanga

1 'Ba Jesús kitsure:

—Kjuakixi= xi texin_nuụ. Tu'yañu xi bi xuntjare nch'are chutsango kjua'as'en 'ba tusa xin kjua'as'enntjai, kui= xi chacheje xi mejénre kueko chutsango. 2 Tunga xi fa'as'en ña tijña xuntjo, kui xi tsikuenda chutsango. 3 Kui xi basen'nda xuntjare nch'o kje'ire kionga be xi tsikuenda chutsanga. 'Ba chutsangare nt'e jndare, 'ba nga jngu jngu chutsangare ja'enre nchjanire 'ba 'betjuko ngandetsin nch'o. 4 'Ba kionga je 'betjuko ngatsi'i chutsangare, 'ba 'batsa'en fititjunre, 'ba chutsango fitjenngi ngat'a be= jndare. 5 Tunga bi fitjenngi xuta xi bi bexkun. Tusa mangare, ngat'a bi be jndare xutabiu 6 —kitsu Jesús nga yakuya kjuakusunbi, tunga bi kuankjinre xuta jó tsunire.

7 'Ba 'batsa'en 'ba kitsu ngani Jesús:

—Kjuakixi= xi texin_nuu̱. An= ña̱ xuntja ña fa'as'en chutsango. 8 Ngatsi'i xi tjun ja'e nga ko mare an, kui= xi chacheje 'ba xi mejénre kueko chutsango. Tunga chutsango bi kjint'e jndare. 9 An= ña̱ xi xuntjo. Xi ngat'ana̱ kjua'as'en, kui= xi k'uangi. 'Ba xutabiu jo=ni chutsanga xi fa'as'en 'ba 'betju ngaya nch'o 'ba sakure ngijña xi kjine.

10 'Chachojo fa'e tuxi fikoni 'ba tsik'en 'ba tsikje chutsango. Tunga an ja'e=ña̱ tuxi s'e̱ni kjuabenichun 'ba tuxi 'nu tse s'e̱ni. 11 An= ña̱ xi nda tsikuenda chutsanga. 'Ba xi nda tsikuenda chutsanga, kui= xi tsja yojore ngat'are chutsangare. 12 Tunga xuta xi tu chu'nda ma, xi bi kui tse'e xo 'ba xi bi kui tse'e chutsango, kui= xi tsik'endu suba chutsango 'ba manga kionga be nga ndiba tjiundsejen. 'Ba tjiundsejen kjine chutsango 'ba tsitsojosun. 13 'Ba 'batsa'en manga xuto ngat'a tu chu'nda ma 'ba bi kuendare chutsango.

14 'An= ña̱ xi nda tsikuenda chutsanga. 'Ba 'be=ña̱ xi tsa'an 'ba 'ba nde kui bena̱, 15 jotsa'en bena̱ Na'enchana an 'ba jotsa'en 'bia an kui. 'Ba tsjana̱ yojona̱ ngat'are chutsango. 16 'Ba inya ngisana̱ kja'e chutsanga xi bi nch'abi inya. 'Ba=nde tjinnere nga kjua'ekua̱ kui ngayeje, 'ba kjuint'e jndana̱, 'ba tu jngu stin sani ku̱an 'ba jngu sani ku̱an xi sikuenda.

17 'Kui= kjuañu tsimejénnina̱ Na'enchana an, ngat'a tsjana̱ yojona̱ nga kueya, tuxi kjua'aya nganina̱. 18 Tu'yá ku̱an sik'enna̱. Tusa tsja tajngua̱ yojona̱ nga kueya. Tjin=na̱ kjua'ñu nga tsjaa̱ yojona̱, 'ba=nde tjinna̱ kjua'ñu nga kjua'aya nganina̱ ngajinre mik'en. 'Ba=tsa'en 'exana̱ Na'enna̱ —kitsu Jesús.

19 'Ba kionga xuta judío kjint'e enbi, nde tsakjanya ngani. 20 Nkjin xuta kitsu:

—Isennixtjin xi bi nda tijña ngajinre xutabiu 'ba ska=re. ¿Ánñu tebasen ñojonni_ru jun?

21 'Ba tjin ngisa xi kitsu:

—Bi 'batsa'en kuinchja xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda. ¿A ku̱anre isennixtjin xi bi nda skjex'angi tuxkun xuta ka?

Xuta judío bi kuakjainre ngat'are Jesús

22 Nixtjinre nch'an 'ba naxinanda Jerusalén inya'baxje s'i xuta, nga inyatsikja'etsjenya nixtjin kionga kjinitsje ningu ngixkun Na'enchana. 23 'Ba Jesús tsu'ba ña ma ndetsinre ningu nga'nde xi Ngini'yare Salomón 'mi. 24 'Ba 'batsa'en xuta judío tsik'etsumandaire 'ba kitsure:

—¿Jó tjin nixtjin sisti ngisanii̱? Tsa kjuakixi nga ji xi Cristo, 'ba t'inkixinii̱ nganda'e.

25 'Ba Jesús kitsingojore:

—Je 'ba kixin_nuų, tunga bi kuakjainnu. Mé xi tetsa'aą̈n ngat'are ja'enre Na'ennąą̈, ki=biu xi tibakutsejen ngat'anąą̈. 26 Tunga bi makjainnu, ngat'a bi chutsanganąą̈ kuon jun. 27 Xi chutsanganąą̈ nt'e= jndanąą̈, 'ba 'be=ñą̈, 'ba ndetjennginąą̈. 28 An tsja_rą̈ kjuabenichun xi bi fet'a 'ba niñajanni chąja. 'Ba ni'yá kjua'anąą̈ ngaya ndsaą̈. 29 Na'ennąą̈= kitsjanąą̈ chutsango 'ba ngisa= je ngisa kui nga ko mare tu'yañu. 'Ba ni'yá kų̈an kjua'are chutsanga xi tjindu ngaya ntsja. 30 Na'en ko an jngu ma sani.

31 'Ba 'batsa'en xuta judío kiskjebe ngani ndiojo, nga mejénre sik'en. 32 'Ba Jesús kitsure:

—Ne nkjin xa xi nda je kitsa'aą̈n ngajinnu, xa xi kitsjanąą̈ Na'ennąą̈. ¿Ñáre ngajinre kui mejénnú k'uenuų̈ ndiojo?

33 'Ba xuta judío kitsingojore:

—Bi ngat'are nga kjiñe'en xa xi nda k'ue_rį̈ ndiojo. Tu ngat'are nga bi te'yakuin Na'enchana. Ngat'a ji tu xuta nga-sun'ndebi= kuáin, tunga te'naxjeni yojori joni Na'enchana.

34 'Ba Jesús kitsure:

—'Bi= tsa'en kua'indut'a kjuatexumanu ña kitsu Na'enchana: "Kixin_nuų nga na'en kuon." 35 'Yaña nga xi kua'indut'a enre Na'enchana bi ma miyunia, 'ba na'en kitsure Na'enchana xuta xi kika'ere enre. 36 Joni an, Na'enchana 'exanąą̈ 'ba kitsikasennąą̈ ngasun'ndebi. Kui kjuañu, ¿jótsa'en te'minuų jun nga bi te'bekuą̈n Na'enchana kionga texią̈n nga an= ñą̈ Ki'ndire Na'enchana? 37 Tsa bi tetsa'aą̈n xa xi tse'e Na'ennąą̈, ngu bi ngatjamakjainnu ngat'a tsa'an. 38 Tunga tsa tetsa'aą̈n xare, ninga bi ngatjamakjainnu ngat'anąą̈, tunga ngatjamakjainnu ngat'are xo, tuxi xiañu 'ba kų̈ankjinninu nga Na'enchana tijñajinnąą̈ 'ba an tejñajin_rą̈ kui —kitsu Jesús.

39 Kui kjuañu nchjabiu kuamején nganire nga suba'ñu, tunga Jesús 'etju kio.

40 'Ba 'batsa'en echu ngani xingunda ndaje Jordán 'ba kik'ejña nga'nde ña Juan yatenda titjun xuta. 41 Nkjin xuta ja'ekun Jesús kio 'ba kitsure xinkjin:

—Nijnguú kjuakun kitsa'en Juan, tunga kjuakixi= ngayéje mé= xi kitsu kui ngat'are xutabi.

42 'Ba nkjin xuta kuakjainre ngat'are Jesús nga'ndebiu.

11

Jesús tsikja'aya nganire Lázaro ngajinre mik'en

1 'Ba jngu xuta xi Lázaro 'mi tji'me, xi Betania tse'e ña 'ba nde naxinandare María ko Marta xi ndichja mani. 2 Kui María xi 'estenjunre nanda xi ixi jen ndsaku Na'enna Jesús 'ba ndekuini ntsja ku kitsixijunkoni. Kui xi nts'e mani Lázaro xi

tji'me. 3 'Ba 'batsa'en ngojó yanchjinbiu kitsikasen enre Jesús 'ba kitsure:

—Na'en, xi 'ñu tjori tji'me.

4 'Ba kionga Jesús kjint'e enbiu, kitsu:

—Bi sik'enkjinre chi'in xi kunre. Tusa chi'iun kuakutsejen kjuajere Na'enchana, 'ba 'batsa'en s'e̲jñatsejen kjuajere Ki'ndire Na'enchana.

5 'Ba ninga Jesús 'ñu tjore Marta ko ndichja 'ba ko Lázaro, 6 tunga kionga kjint'e nga Lázaro tji'me, tusa tsik'ejña ngisa ngijó nixtjin nga'nde ña tijña. 7 'Ba jaskan jako xutare 'ba kitsure:

—Tjin ngaña nangi Judea.

8 Tunga xutare kitsure:

—Maestru, kje nda'éni nga xuta judío kuamejénre kitsik'enkoniri ndiojo. ¿Ánñu mejénniri k'uin ngani ngajaan?

9 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A bi tejó hora tjinre nga jngu nixtjin? Xi nga nixtjin tsu'ba, bi satengi, ngat'a tjibe= ndi'ire ngasun'ndebi. 10 Tunga xi ngajñu tsu'ba, kui= xi satengi ngat'a tsajainre ndi'ijín.

11 Nga je 'ba kitsu Jesús, kitsu ngisa:

—Lázaro xi amiguna ña tikijñafe=, tunga kuitsikja'a_ra̲.

12 'Ba xutare kitsure:

—Na'en, tsa tikijñafe, stju nga'ñu nganire.

13 Nga 'ba kitsu Jesús, ngat'are kjuabeyare Lázaro= kinchjani, tunga xutare kuankjin=re nga tu tikijñafe sani. 14 Kui kjuañu Jesús ye'ekixinire nijmi xutare 'ba kitsure:

—Je ka'me Lázaro. 15 'Ba tsja mana̲ nga bi kio tejña̲a̲, ngat'a ngisa= nda ngat'anu, tuxi ku̲akjainninu. Tunga tjichan.

16 'Ba 'batsa'en Tomás xi xuta 'ñú 'mi kitsure xuta xi yak'a:

—Tjian ko ña, tuxi kueyakoña ngayeje.

17 'Ba kionga Jesús echu naxinanda Betania, kik'inre nga Lázaro je ñujun nixtjin tjinre nga kjijñaya tsju. 18 Betania tijña tiñare naxinanda Jerusalén, jánru kilómetro tjinre. 19 'Ba nkjin xuta judío ja'ba je ja'ekun Marta ko María nga ja'etsjare kjua'ñu kakun ngat'are nts'e xi k'en. 20 'Ba kionga Marta kjint'e nga Jesús je ndibatiña, 'batsa'en 'etju nga kikja'aya ndiya, tunga María tsik'ejña ngaya ni'yo. 21 'Ba Marta kitsure Jesús:

—Na'en, tsa tojo nga'era teni, biru k'en nts'ia̲. 22 Tunga 'be=ña̲ ninga tsa nganda'e xja'a_ri tumeñu Na'enchana, sjaari.

23 'Ba Jesús kitsure:

—Kjua'aya= nganire nts'é.

24 'Ba Marta kitsure:

—'Be=ña̲ nga kjua'aya nganire kionga kjuet'a nixtjin nga kjua'aya tsi'i nganire mik'en.

25 'Ba meni Jesús kitsure:
—An= xi tsikja'ayare mik'en 'ba an= xi tsjare kjuabenichun xuta. Xi kụakjainre ngat'anạ, ninga tsa je k'en, s'ẹ= nganire kjuabenichun. 26 'Ba ngatsi'i xi tjindukun 'ba makjainre ngat'anạ, bi kueyakjin. ¿A mankjainri mé= xi texinrạ?
27 'Ba Marta kitsure:
—Jun, na'en. Makjainnạ nga ji= xi Cristo, xi Ki'ndire Na'enchana xi tjinnere nga kjua'e ngasun'ndebi.
28 Nga je 'bi kitsu, kikinchjat'axinre María xi ndichja mani 'ba kitsure:
—Maestru je ja'e 'ba tinchjari.
29 'Ba kionga María kjint'e enbi, ta'a fani tsisetjen 'ba kikun ña sejña Jesús, 30 ngat'a kje fa'as'enjín Jesús ngajin naxinando. Tojo kio= sejña ña kisatejin Marta. 31 'Ba kionga xuta judío xi tjinduko ngaya ni'yo nga inyatsjare kjua'ñu kakun tsabe nga María 'bajndsu 'bajndsu tsisetjen 'ba 'etju ngandetsian, kitjenngi, ngat'a kitsikja'etsjen nga kikji'nda ña tijña tsju.
32 'Ba kionga María echu ña sejña Jesús, tsakasenkunch'int'are 'ba kitsure:
—Na'en, tsa tojo nga'era teni, biru k'en nts'iạ.
33 'Ba kionga Jesús tsabe nga tikji'nda María 'ba nga in-yakji'nda xuta judío xi tjenko, on kuánre kakun 'ba kuabare.
34 'Ba tsiningiyare:
—¿Ñá=ñu kikjajño?
'Ba xuta kitsu:
—Ndechutsejen, na'en.
35 'Ba Jesús kiski'nda. 36 'Ba xuta judío kitsure xinkjin:
—Chutsijon. ¡Á tsa'en tjo kitsa'enni!
37 Tunga yak'a kitsu:
—Kui xutabi xi kiskjex'angi tuxkun jngu xuta ka, ¿a tumé kuán kitsa'enchí tuxi bi k'enni Lázaro?
38 Nde 'nu on kuán nganire Jesús nga echu tsju xi jngu ngijo. 'Ba ko jngu ndiojo tjichjakoni xuntjare. 39 'Ba Jesús kitsu:
—Chja'axiun ndiojo.
'Ba Marta, ndichja xuta xi k'en, kitsure:
—Na'en, jeru ch'o jen, ngat'a je ñujun nixtjin tjinre nga k'en.
40 'Ba Jesús kitsu nganire:
—¿A bi 'ba kixinrạ: tsa kụakjainri, xiani kjuajere Na'enchana?
41 'Ba 'batsa'en ja'axin ndiojo, 'ba Jesús kiskutsejennk'a ngank'aa 'ba kitsu:
—Na'en, xik'uechjiri nga tebasen ñojonnaạ. 42 'Be=ñạ nga basen ñojonntsjainaạ, tunga 'ba= kixiạn nga tu kjuanda tse'e xuta xi inya nga'e, tuxi kụakjainnire nga ji kjinikasennaạ.
43 'Ba kionga je 'ba kitsu, 'batsa'en 'ñu kinchja 'ba kitsu:
—¡Lázaro, t'etji kio!

44 'Ba xi je k'ion 'etju 'ba ko najñu tji'ñukoni ntsja ko ndsaku,
'ba nkjain ts'atjijunkoni kja'e najñu. 'Ba Jesús kitsure xuta xi
inya kio:
—Chjundo 'ba ta'e'nde_ru ngatji.

Xutaxa foyare nga sik'en Jesús
Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2

45 'Ba nkjin xuta judío xi ja'ekun María kuakjainre ngat'are
Jesús, ngat'a tsabe mé= xi kitsa'en kui. 46 Tunga tjin xi kikun
xuta fariseo 'ba ye'ere nijmi mé= xi kitsa'en Jesús. 47 'Ba
'batsa'en xi ngakure na'mi ko xuta fariseo kitsikjint'e nga
kuañajan ngatsi'i xutaxo 'ba kitsure:
—¿Mé= xi si'an nde? Ngat'a je ne tse kjuakun titsa'en
xutabiu. 48 Tsa janda kua'e'nde_ra nga 'ba sa'en, ngatsi'i xuta
kuakjainre ngat'a tse'e 'ba nchja xi tse'e Roma kjua'e= 'ba
sikjekjua= nga'nde chikunna ko naxinandana.
49 'Ba jngu xi ngajinre nchjabiu xi Caifás 'mi, xi na'mi titjun
kuán nubiu, kitsure:
—Tumé 'yo jun. 50 ¿A bi mankjinnu nga ngisa= nda tjin
tsa jngu xuta kueyantjaire tu kjuanda tse'e ngatsi'i xuta, tuxi
'batsa'en bi xajani naxinandana?
51 Tunga bi tu kuenda tse'e kinchja nga 'ba kitsu. Tusa
kinchja enre Na'enchana joni jngu profeta. Ngat'a kui= xi
na'mi titjun kuán nubiu, kionga 'ba kitsu nga Jesús xi kueyan-
tjai tu kjuanda tse'e xuta judío. 52 'Ba bi tu kjuanda tse'e xuta
judío k'enntjai. Tusa 'ba nde k'en tu kjuanda tse'e ngatsi'i
ki'ndire Na'enchana xi semasun, tuxi 'batsa'en kuañajanni 'ba
jngu stin kuan sa. 53 'Bamani, ka'nda kui nixtjinbiu xutaxo
joyare nga sik'en Jesús.
54 'Ba kui kjuañu Jesús bi nde nda tsak'ajme masenni nga-
jinre xuta judío. Tusa kiji jngu naxinanda chi xi Efraín 'mi xi
tijñat'a tiñare nga'nde kixi. 'Ba kio tsek'ejñako xutare.
55 'Ba kionga je tifechu tiña s'i pascua xi 'baxje xuta judío, ne
nkjin xuta inya'betju nangire nga inyafi naxinanda Jerusalén,
tuxi sitsjeni yojore ngixkun Na'enchana kionga kje fechujín
nixtjinre s'iu. 56 'Ba kio tsangisjai Jesús 'ba tsiningiyare
xinkjin nga tsikinya ndetsinre ningu 'ba kitsure xinkjin:
—¿Jó mixun? ¿A kjua'e= xutabiu s'iu? ¿Asa bi kjua'e?
57 'Ba xi ngakure na'mi ko xuta fariseo 'exa nga tsa tjin xi be
ñá tijña Jesús, ngate'e nijmi, tuxi kuan subani.

12

Nanda xi ixi jen s'estenjunre Jesús
Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9

1 Kionga chaja ngisa jon nixtjin nga kjuechu s'i pascua,
Jesús ja'e naxinanda Betania, ña ndaba Lázaro xi kitsikja'aya

nganire ngajinre mik'en. 2 Kio kis'enda xi chine tu ngat'are
Jesús, 'ba Marta 'eya, 'ba Lázaro 'ba nde tsek'ejñajinre xuta xi
tsik'endut'ako yamixa Jesús. 3 'Ba 'batsa'en María ja'eko je
mején masen litro nanda xi ixi jen xi nardo 'mi, xi 'ñu nda
'ba xi 'ñu chji, xi 'estenjun ndsaku Jesús 'ba ndekuini ntsja
ku kitsixijunkoni. 'Ba niki ts'ajnda ngaya ni'yo ko jndare
nandabiu. 4 'Ba 'batsa'en Judas Iscariote, jngu xi xutare Jesús
xi jaskan singantsja, kitsu:

5 —Tsa tusa ján sientu ton denario kisateñani nanda ixi
jenbi, tuxi 'batsa'en kuan kuisekoni xuta nimą tsakaiñu.

6 Tunga nga 'ba kitsu bi kui kjua tsa nga fa'etsjenre xuta
nimą. Tu ngat'are tonbiu titsikja'etsjen, ngat'a kui= xi
'bejñatjo ton 'ba jngu chacheje kui xi kjebe ton xi 'bejñatjo 'ba
tsitse'e. 7 'Ba Jesús kitsure:

—Bi ji b'echja'nde_ri chjunbiu. Ngat'a ti'bejñatjo= nanda
ixi jenbi tsakaiñu ka'nda nga s'eyanijian. 8 Ngat'a xuta
nimą ngantsjai k'uendujinnu, tunga an bi ngantsjai ku-
atejñajin_nuu.

9 'Ba ne nkjin xuta judío kjint'e nga Jesús tijña naxinanda
Betania 'ba kikun. Tunga bi tu Jesús kikun. 'Ba=nde kiji ngat'a
mejénre skue Lázaro xi kjinikja'aya nganire ngajinre mik'en.
10 'Ba 'batsa'en xi ngakure na'mi kuañajan 'ba 'endako xinkjin
nga 'ba nde sik'en Lázaro ngayeje. 11 Ngat'a tu ngat'are Lázaro=
ne nkjin xuta judío inyaminyat'axinre 'ba inyamakjainre
ngat'are Jesús.

Jesús fa'as'en naxinanda Jerusalén
Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40

12 Nga kuanyujun ñu nkjin xuta kjint'e nga 'ba nde Jesús
kjua'e naxinanda Jerusalén, ngat'a nkjin mani xi ja'ek'axje
s'i pascua. 13 'Ba 'batsa'en tsate tjiare ya xkajen 'ba 'etju nga
kikja'aya ndiya 'ba kiski'ndaya nga kitsu:

—¡Ngatjanichjire Na'enchana! ¡Ngatatsichikunta'en
Na'enchana kui xi ndibani ngat'are ja'enre! ¡Ngatatsichikun-
ta'en Na'enchana xi kuatexumare xuta xi tse'e Israel!

14 'Ba Jesús kisakure jngu chaburru 'ba tsik'ejñakjare,
jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

15 Bi kun xuta xi tse'e naxinanda Sión,
ngat'a je ndiba reynu
nga tijñasunre jngu ki'ndi burru.

16 'Ba nga 'ba kuán, bi kuankjinre xutare kibiu. Tunga
jaskan, kionga Jesús yakutsejen kjuajere, kio= ja'etsjenre
xutare nga enre Na'enchana 'ba=tsa'en kua'indut'a ngat'are
kui 'ba nga 'ba kitsiko xutankjiun.

17 'Ba xuta xi inya kionga Jesús kinchjare Lázaro ngaya
tsju nga kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en, kui xi ye'e

nijmi mé= xi tsabe. 18 Kui= kjuañu 'ñu nkjin xuta 'etjuni nga
kikja'aya ndiya Jesús, ngat'a kjint'e ngat'are kjuakunbiu xi
kitsa'en. 19 'Ba 'batsa'en xuta fariseo 'bi kitsure xinkjin:
—¿A te'yañu? Tumé kụan si'an. Chutsijon. Ngatsi'i xuta
inyafitjenngi xutabiu.

Jesús tsuyatitjun nga kueya

20 'Ba xutankjiun tjenjinre yak'a xuta griego xi 'ba nde ja'e
naxinanda Jerusalén nga ja'etsichjire Na'enchana ngajinre
s'iu. 21 Kui xi ja'ekun Felipe, xuta tse'e Betsaida, nga'nde xi
tijña ngajinre nangi Galilea, 'ba kitsure:
—Na'en, mejénnị nga xiẹ Jesús.
22 'Ba 'batsa'en Felipe kike'ere nijmi Andrés, 'ba ngojó kike'e
nganire nijmi Jesús. 23 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:
—Je ja'e chụbạ nga s'ẹjñatsejen kjuajere Ki'ndire Xuta
xi'iun. 24 Kjuakixi= xi texin_nuụ. Tsa xujma trigo bi
k'uantjaiya nga s'eyanijin, janda s'ẹjña tajngu. Tunga tsa
k'uantjaiya, kio= nga sja chan xi 'ñu tse. 25 Xi tjore yojore
ngasun'ndebi, tusa sichaja. Tunga xi bi tjore yojore nga-
sun'ndebi, kui= xi tusa kjua'atjo nga k'uejñakunntsjai. 26 Tsa
tjin xi mejénre sa'exat'anạ, ngatjandetjennginạ. 'Ba ña ku-
atejñaạ, 'ba=nde kio k'uejña xi sa'exat'anạ. 'Ba tsa tjin xi
sa'exat'anạ, Na'enchana xi nk'a k'uaxje xutabiu.
27 'Ne 'ñu tjimafore kakuạn nganda'e. ¿'Ba jó xiạn? ¿A
xinñạ: "Na'en, t'ejñat'axinnaạ kjuanimabi nganda'e"? Jun-
jun, ngat'a tu kui xa ja'eñạ. 28 Tusa takutsejen kjuajeri, Na'en
—kitsu Jesús.
'Ba kio kjinu'yare jngu jnda ngank'aa xi kitsu:
—Je yakutsijiạn kjuajenạ 'ba nde kuakutsejen ngañaạ.
29 'Ba nga kjint'ere jndabiu xutankjiun, yak'a xi kio inyajin
kitsu:
—Jngu cho'on janeya.
'Ba yak'a kitsu:
—Jngu ankje jako.
30 'Ba Jesús kitsure:
—Bi kjuanda tsa'an nga kjinu'yare jndabiu, tu kjuanda
tsojon. 31 Nganda'e= nga je si'anre kjua ngasun'ndebi,
'ba nganda'e= kjui'naxje xi tibatexumare ngasun'ndebi.
32 'Ba kionga xjunitjennk'anạ ngasun t'anangiu, sa'aạn nga
kjua'et'a tsi'inạ xuta xi tjin ngasun'ndio.
33 Nga 'ba kitsu ye'e= nijmi ngat'are jótsa'en kueya. 34 'Ba
xutankjiun kitsu:
—Tunga 'ya=ni mé= xi kua'indut'a kjuatexumo, nga Cristo
k'uejñakunntsjai. ¿Jótsa'en 'ba te'miniị nga tjinnere nga chju-
nitjennk'a ngasun t'anangiu Ki'ndire Xuta xi'iun? ¿'Yá= xi
Ki'ndire Xuta xi'iun?

35 'Ba Jesús kitsure:

—Tu ngichuba nixtjin k'uejñajin ngisanu ndi'u. Tetsumo yejerañu tijñajinnu ndi'u, tuxi bi kụajñuta'enninu. Ngat'a xi ña jñu tsu'ba bi be ñá fi. 36 Ngatjamakjainnu ngat'are ndi'u yejerañu tjin ngisanu, tuxi tse'e ndi'u kụanñu —kitsu Jesús, 'ba 'batsa'en 'etju 'ba tsik'ejña'more xutankjiun.

37 'Ba ninga tsa nkjin kjuakun kitsa'en Jesús ngixkun xutabiu, tunga bi kuakjainre ngat'are kui. 38 'Ba kuán tuxi k'uetjusunni en xi kitsu xuta chinga profeta Isaías, ña 'bitsa'en kitsi'indu:

Na'en, ¿'yá= xi kuakjainre ngat'are en xi kjinukjuại?
¿'Yá= xi kis'ejñatsejenre kjua'ñure Na'enchana?
39 Kui kjuañu bi kuán kuakjainnire xuta, ngat'a 'ba nde tsa'en kitsi'indu Isaías enre Na'enchana:
40 Na'enchana 'echja tuxkun xutabiu 'ba kitsitaja inimare,
tuxi bi skueni,
'ba tuxi bi kụankjinnire,
tsa chjen sik'antjaiya inimare, 'ba an sindaạ.
41 'Ba kitsu Isaías ngat'a tsabe= kjuajere Jesús 'ba Ngat'are= kinchja.

42 'Ba nkjin= xuta kuakjainre ngat'are Jesús ka'nda xutaxa. Tunga bi kitsikixiya, ngat'a tsakjunke= xuta fariseo 'ba bi mejénre nga kjui'naxje ngaya ni'ya sinagoga. 43 'Ba kitsa'en ngat'a ngisa= 'ñu kuatsja ngisare nga s'ẹre kjuaje ngajinre xuta nga ko mare ngixkun Na'enchana.

44 'Ba 'ñu kinchja Jesús nga kitsu:

—Xi makjainre ngat'anạ, bi tu ngat'a tsa'an makjainre. 'Ba=nde makjainre ngat'are xi kitsikasennạ. 45 'Ba xi ko xkun beninạ, 'ba=nde be xi kitsikasennạ. 46 An= ñạ ndi'i xi ja'etsitsejenre xuta ngasun'ndebi, tuxi ngatsi'i xi kụakjainre ngat'anạ bi k'uenduni ña jñu. 47 'Ba tsa tjin xi kjuint'e en xi tenchjaạ tunga bi sik'etjusun, bi an xi skanineje_rạ xutabiu. Ngat'a bi ja'ekanineje_rạ xuta ngasun'ndebi. Tusa ja'etsik'angiạ. 48 Tunga xi k'uejñat'axinnạ 'ba bi sik'etjusun en xi tenchjaạ, tjin= xi sa'enre kjua xutabiu. En xi tenchjaạ=, kui= xi sa'enre kjua xutabiu kionga kjuet'a nixtjin. 49 Ngat'a bi tu kuenda tsa'an tenchjaạ. Tusa Na'en xi kitsikasennạ, kui= xi 'exanạ mé= xi tjinnere nga xiạn 'ba kuakuyaạ. 50 'Ba 'be=ñạ nga kjuatexumare, kui= xi sjare kjuabenichun xi bi fet'a xuta. 'Bamani, jotsa'en kitsunạ Na'enchana, 'ba=tsa'en tenchjaạ.

13

Jesús banejun ndsaku xutare

1 'Ba je mején nixtjinre s'i pascua 'ba Jesús be= nga je tifechu chụbạ nga k'uetjujin ngasun'ndebi nga kuaje ngani ña tijña

Na'enchana. Kitsimejénntsjai xuta xi kuakjainre ngat'a tse'e xi tjindu ngasun'ndebi, 'ba niki 'ñu= kitsimején.

2 'Ba Jesús tsakjen jñuko xutare, 'ba chanayiu ja'ba je kitsjare kjuafa'etsjen Judas Iscariote ki'ndire Simón nga kui xi singantsja Jesús. 3 'Ba Jesús be= nga Na'enchana kitsingantsja ngaya ntsja ngayéje xi tjin, 'ba be= nga jendibani ña tijña Na'enchana 'ba nga kio kuaje ngani. 4 'Bamani, kionga inyakjen, Jesús tsisetjent'a yamixo 'ba ts'axje najñu nduju xi yaja 'ba kiskjebe jngu toalla 'ba 'ekja ndayare. 5 'Ba kio 'eya nanda ngaya jngu nisu 'ba 'etuts'inre nga yanejun ndsaku xutare 'ba ko toalla xi 'ekja ndayare kitsixijunkoni.

6 'Ba 'batsa'en echu ña tsik'ejña Simón Pedro. 'Ba Pedro kitsure:

—Na'en, ¿a kuanejun=ni ndsakuạ?

7 'Ba Jesús kitsingojore:

—Nganda'e bi 'ye mé= xi tetsa'aạn, tunga jaskan kụankjinri.

8 'Ba Pedro kitsu nganire:

—Niñajanni sja'ndiạ nga ji kuanejin ndsakuạ.

'Ba Jesús kitsingojo nganire:

—Tsa bi kuanejaạn ndsakui, bi nde s'ẹniri nga'nde ngajinre xuta xi tsa'an.

9 'Ba Simón Pedro kitsure:

—Na'en, bi tu ndsakuạ banejin, tusa ko ndsaạ 'ba ko nindakuạ ngayeje.

10 'Ba Jesús kitsure:

—Xi je kamindu tu ndsaku sani machjen nga kjuejun, ngat'a tsje ngayéje. 'Ba jun je tsjio, tunga bi ngatsi'u.

11 Ngat'a be= 'yá= xi singantsja, kui= kjuañu 'ba kitsuni: “Bi tsjio ngatsi'u.”

12 'Ba kionga je kuánre nga yanejun ndsaku xutare, tsakaja ngani najñu ndujure 'ba tsik'ejñat'a ngani yamixo 'ba kitsu:

—¿A mankjinnu mé= xi kitsiko_nuụ? 13 Jun maestru ko na'en 'minuụ. 'Ba kjuakixi= xi mixun, ngat'a kui= ñạ. 14 'Bamani, tsa an xi je yanejun_nuụ ndsakú nga an xi maestrunu ko na'ennu, kui= kjuañu tjinnenire nga kuanejunñu ndsaku xingiu ngayeje. 15 Je 'ejña kusun_nuụ, tuxi 'ba si'anñu jo kitsiko_nuụ. 16 Kjuakixi= xi texin_nuụ. Nijnguú chu'nda ngisa je ngisa nga ko mare naire. 'Ba jngu xuta xi kis'exare bi ngisa je ngisa nga ko mare xi 'exare. 17 Je 'yo kibi. Kjuanda tsojon tsa sik'etjusun.

18 'Bi ngat'are ngatsi'u nga 'ba texiạn. 'Be=ñạ 'yá xi kiskja'ajiạn. Tunga tuxi k'uetjusunnini enre Na'enchana ña 'batsa'en kua'indut'a: “Xi kjenkonạ, kui= xi je kuán xuta xi kuastikenạ.” 19 Je tjen 'ba texin_nuụ yejerañu nga kje 'ba majín, tuxi kionga 'ba kụan kụakjainninu nga an xi tejñaạ. 20 Kjuakixi= xi texin_nuụ. Xi skjebetjo xuta xi tsikasiạn, kui=

xi skjebetjoną an. 'Ba xi skjebetjoną, kui= xi skjebetjo xi kitsikasennạ.

Jesús tsu nga Judas singantsja
Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23

21 Kionga Jesús je 'ba kitsu, 'ñu kuafore kakun 'ba kitsu nga kitsikixiya:

—Kjuakixi= xi texin_nuụ. Jngu ñu jun xi singantsjạną.

22 'Ba 'batsa'en nga jngu jngu xutare kiskutsejen'a xinkjin, ngat'a bi be 'yá= xi titsure Jesús. 23 'Ba kio tijñat'a tiñare Jesús xutare xi 'ñu tjore, nga ñatjen tikjent'ako yamixo. 24 Kui kjuañu Simón Pedro 'ekunire nga kui skuiningiyare Jesús 'yá= xi titsure. 25 'Ba 'batsa'en xutare 'ñu kitsitiñat'a ngisare Jesús 'ba kitsure:

—¿'Yá= niñu, na'en?

26 'Ba Jesús kitsingojore:

—Sika'nyichạ niñuxtila 'ba kui xi sja_rạ, kui.

'Ba 'batsa'en kitsika'nyi niñuxtilo 'ba kitsjare Judas Iscariote, ki'ndire Simón. 27 'Ba kionga Judas kika'ere niñuxtilo, ja'as'enjinre chanayiu. 'Ba Jesús kitsure Judas:

—Kitsa ti'en mé= xi si'en.

28 Tunga nijnguú xi tjindut'a yamixo kuankjinre ánñu 'ba kitsunire. 29 Tjin= xi kitsikja'etsjen nga Jesús kitsure Judas nga tjinnere kuatse mé= xi machjen s'iu asa sjare ton xuta nịmạ, ngat'a Judas 'bejñatjo ton. 30 'Ba kionga kika'ere niñuxtilo Judas, ta'a fani 'etju ngandetsian. 'Ba kui chubabiu je jñu ya'a.

Jesús tsu nga Pedro k'ue'mota'en
Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34

31 'Ba kionga je kiji Judas, Jesús kitsu:

—Nganda'e xiare kjuajere Ki'ndire Xuta xi'iun, 'ba=nde xiare kjuajere Na'enchana ngat'are Ki'ndiu. 32 Tsa 'yare kjuajere Na'enchana ngat'are Ki'ndiu, 'ba=nde tsa'en Na'enchana kuakutsejen kjuajere Ki'ndiu, 'ba je 'ba sa'en xati. 33 Jun ki'ndinạ, tojo kuatejñajin ngichi_nuụ. kuijnyisjainuụ, tunga ña kjuiạ bi kụan kjuechu. 'Ba nde texin_nuụ nganda'e jo kixin_rạ xuta judío. 34 Jngu kjuatexuma xatse sja_nuụ: timijón xingiu. Jotsa'en tsimején_nuụ jun, 'ba=nde tsa'en timijon xingiu ngayeje. 35 'Ba 'ba=tsa'en skue ngatsi'i xuta nga jun= ñu xi xutạną, tsa simejénkaño xingiu.

36 'Ba Simón Pedro kitsure:

—¿Ñá=ñu k'uin, na'en?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Bi kụan sjennginaạ nganda'e ña kjuiạ, tunga jaskan sjennginaạ.

37 'Ba Pedro kitsu ngani:

—Na'en, ¿ánñu bi kụan sjennginirạ nganda'e nde? Tjijngu kakuạn nga kueyantjairạ.

38 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A tjijngu kakuin nga kueyantjainaạ? Kjuakixi= xi texinrạ. Je ján ndiya kike'mota'ennaạ kionga kje kji'ndajín chaxicho.

14

Jesús tsu nga kuekun ngani Na'enchana

1 Jesús kitsu:

—Bi on ngatjamare kakún. Ngatjamakjainnu ngat'are Na'enchana 'ba 'ba nde ngatjamakjainnu ngat'anạ. 2 Ndaba Na'ennạ ne nkjin nga'nde ña ma betsuba tjin. Tsa bira tjin, biru kixin_nuụ nga kjuik'enda_nuụ nga'nde. 3 'Ba tsa kjuik'enda_nuụ nga'nde, 'ba=tsa'en kjua'ekja'a ngani_nuụ, tuxi 'ba nde kio kuetsubañu ña kuatejñaạ. 4 'Ba 'yañu ndiya xi fi ña kjuiạ.

5 'Ba Tomás kitsure:

—Na'en, bi 'yeẹ ñá= te'mi. ¿Jótsa'en xianị ndiyo?

6 'Ba Jesús kitsure:

—An= ñạ ndiyo 'ba an= ñạ kjuakixiu ko kjuabenichun. Ni'yá ma fechu ña tijña Na'enchana tsa bi ngat'anạ. 7 Tsa 'yaxkunnuụ, 'ba=nde xiaxkun Na'ennạ. 'Ba 'nda nganda'e je 'yaxkun, 'ba je kichutsejen'o.

8 'Ba Felipe kitsure:

—Na'en, takunịi Na'enchana 'ba tu kụanninị kibiu.

9 'Ba Jesús kitsure:

—Je nda'e tejñajin_nuụ 'ba tojo kje 'yaxkunjínnaạ, Felipe. Xi tjibenạ, 'ba=nde tjibe Na'enchana. ¿Ánñu 'ba te'mininaạ: "Takunịi Na'enchana"? 10 ¿A bi makjainri nga an tejñajin_rạ Na'enchana 'ba Na'enchana tijñajinnạ? En xi texin_nuụ bi kuenda tsa'an tenchjaạ. Tusa Na'en xi tijñajinntsjainạ, kui= xi titsa'en xa xi tse'e. 11 Ngatjamakjainnu nga an tejñajin_rạ Na'enchana 'ba nga kui tijñajinnạ. 'Ba tsa tsajain, nisi tu ngat'are xa xi tetsa'aạn ngatjamakjainnu.

12 'Kjuakixi= xi texin_nuụ. Xi kụakjainre ngat'anạ, ndekui xa sa'enni joni xi tetsa'aạn. 'Ba ngisa= ya'e ngisa xa xi sa'en xutabiu, ngat'a an tefi=ñạ ña tijña Na'enchana. 13 'Ba ngayéje xi xjo'o ngat'are ja'ennạ sja_nuụ, tuxi s'ejñatsejenni kjuajere Na'enchana ngat'are Ki'ndiu. 14 Tsa tjin xi xjo'o ngat'are ja'ennạ, sja_nuụ.

Jesús tsu nga sikasen Isennixtjintsjere Na'enchana

15 'Tsa nimejénnuụ an, tik'etjusun kjuatexumanạ. 16 'Ba an skui'a_rạ Na'enchana, 'ba kui sjanu ngijngu xi 'ba nde

kuasekonu 'ba xi k'uejñajinntsjainu ngatsi'u. 17 Kui= xi Isennix-
tjintsjere Na'enchana xi kuakutsejen mé= xi kjuakixi. Xuta
ngasun'ndebi bi kụan sakure, ngat'a bi be 'ba bi bexkun
'yá= ni kui. Tunga jun, je 'yaxkun 'yá= ni kui, ngat'a kui= xi
tijñajinnu ngatsi'u 'ba jaskan k'uejñajinnu nga jngu jngu.
18 'Bi sik'endu suba_nuụ, kjua'ekun ngani_nuụ. 19 'Ba tu
ngingutjun= ngisa tu je bi nde skueninạ xuta ngasun'ndebi,
tunga jun xianuụ. Ngat'a tejñakunña, kui kjuañu 'ba nde kuet-
subakunñu. 20 Kui nixtjinbiu xio nga an tejñajin_rạ Na'ennạ
'ba jun tetsubajinnuụ 'ba an tejñajin_nuụ. 21 Xi kjua'atjo
kjuatexumanạ 'ba sik'etjusun, kui= xi tsimejénnạ. 'Ba xi
tsimejénnạ, Na'ennạ 'ba=nde simején 'ba 'ba=nde simijían an
'ba kuakutsejen_rạ yojonạ.
22 'Ba 'batsa'en Judas (xi bi Judas Iscariote) kitsure:
—Na'en, ¿jótsa'en nga tu jịn kuakutsejenniị yojori 'ba bi
xuta ngasun'ndio?
23 'Ba Jesús kitsingojore:
—Tsa tjin xi tsimejénnạ, sik'etjusun= ennạ. 'Ba Na'ennạ
sịmején= xutabiu, 'ba Na'ennạ ko an kjua'echun=nị 'ba kuet-
subako=nị. 24 Tunga xi bi tsimejénnạ, bi sik'etjusun ennạ. 'Ba
en xi tenu'yo, bi tsa'an. Tse'e= Na'en xi kitsikasennạ.
25 'Texin_nuụ kibi yejerañu tejñajin ngisa_nuụ. 26 Tunga
xi kuasekonu, Isennixtjintsjere Na'enchana xi kui sikasen
ngat'are ja'ennạ, kui xi kuakuya yejenu 'ba sikja'etsjen
yejenu xi texin_nuụ.
27 'Te'bejña_nuụ kjuaxiu. Kjuaxiunạ tetsja_nuụ. Bi
'batsa'en tsjaạ an jotsa'en tsja xuta ngasun'ndebi. Bi on
ngatjamare kakún 'ba bi kun. 28 Je kjinu'yo nga 'ba kixin_nuụ
nga kjuiạ 'ba nga kjua'ekun ngani_nuụ. Tsa kjuakixi
nga nimejénnuụ an, 'ba=nde tsja s'ẹnu nga kjuiạ ña tijña
Na'enchana, ngat'a ngisa= 'ñu je ngisa Na'enchana nga ko
mare an. 29 'Ba nganda'e je tjen 'ba texin_nuụ yejerañu kje
'ba majín, tuxi kụakjainninu kionga 'ba kụan.
30 'Bi nde tsé kjuakoni_nuụ, ngat'a je ndiba xi batexu-
mare ngasun'ndebi. Kui bi tjinre kjua'ñu tuxi kuatexuman-
inạ, 31 tunga tjinne=re nga 'ba kụan, tuxi skueni xuta nga-
sun'ndebi nga tsimijían Na'enchana 'ba nga tetsik'etjusaạn
jotsa'en kitsunạ. Tisetjion 'ba tjian.

15

Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e na'ñu uva ko tjiare

1 'An= ña tuts'in na'ñu uva xi kjuakixi, 'ba Na'ennạ= xuta
xi tsikuenda. 2 'Ba ngayéje tjia xi tjinnạ xi bi tsja tu, kui=
xi batet'aạ. 'Ba ngayéje tjia xi tsja tu, kui xi tsichunre
'ba tsitsje, tuxi ngisa sja ngisani tu. 3 'Ba je tsjio jun

ngat'are en xi texin_nuu̱. 4 Tetsubajinntsjainuu̱, 'ba an kuatejñajinntsjai_nuu̱. Jngu tjia bi ma tsja tajngu tu tsa tsajainre tuts'in. 'Ba 'ba nde tsa'en jun bi kuo'o tu tsa bi kuetsubajinntsjainuu̱.

5 'An= ña̱ tuts'in na'ñu uva, 'ba jun= ñu tjiare. Xi tijñajinntsjaina̱ 'ba tejñajinntsjai_ra̱, kui= xi 'ñu tsja tu. Ngat'a tsa tsajainnuu̱ an, tumé ku̱an si'on. 6 Xi bi k'uejñajinntsjaina̱, kui= xi xanikja'a 'ba xi̱ joni tjia xi tit'are na'ñu uva. 'Ba s'e̱nduku 'ba sikja'ajin ngajin ndi'u nga kueti.

7 'Tunga tsa kuetsubajinntsjainuu̱ 'ba tsa enna̱ k'uejñajinntsjainu, chjo'o tume xi mejénnú 'ba kua'e=nu. 8 Ki=bi xi kuakutsejen kjuajere Na'enna̱, tsa 'ñu ku̱o'o tu 'ba 'ba=tsa'en ku̱on xutana̱. 9 Jotsa'en tsimejénna̱ an Na'enchana, 'ba=nde tsa'en tsimején_nuu̱ jun. Tetsubajinntsjo kjuanimejenna̱. 10 Tsa sik'etjusun kjuatexumana̱, kuetsubajinntsjaiñu kjuanimejenna̱, jotsa'en tetsik'etjusaa̱n kjuatexumare Na'enna̱ 'ba tejñajinntsjaa̱ kjuanimejenre.

11 ''Ba texin_nuu̱, tuxi s'e̱jñajinninu kjuatsjana̱ 'ba 'ba=tsa'en ku̱ajngukjin kjuatsjanu. 12 Kui=bi xi kjuatexumana̱: Ngatimejénkaño xingiu jotsa'en tsimején_nuu̱ jun. 13 Tsajain kjuanimejen xi ngisa je ngisa nga ko mare kibi, tsa tjin xi kueyantjai amigure. 14 'Ba jun= ñu amiguna̱ tsa sik'etjusun kjuatexuma xi tetsja_nuu̱. 15 Bi nde chu'nda xinni_nuu̱, ngat'a chu'nda bi be mé= xi tsa'en naire. Tunga amiguna̱= texin_nuu̱, ngat'a te'bejñatsejen_nuu̱ ngayéje xi kitsuna̱ Na'enna̱. 16 Bi jun kichja'ajinnuu̱. Tusa an ja'ajin_nuu̱ 'ba kitsja xa_nuu̱ nga kuangiun 'ba kuo'o tu, 'ba 'ñu tsé xukjuare tunu. 'Ba 'batsa'en Na'enchana sjanu tumeñu xi xja'a_ru ngat'are ja'enna̱. 17 'Bi= tsa'en tebatexuma_nuu̱: Timejénkaño xingiu.

Jesús tsu nga ku̱asticha xutare

18 'Tsa ku̱astikenu xuta ngasun'ndebi, tikja'etsjion nga an tjun kuastikena̱. 19 Tsa tse'e_ru ngasun'ndebi, simejénnu xuta ngasun'ndebi jotsa'en tsimején xinkjin. Tunga bi tse'e ngasun'ndio kuon, ngat'a an ja'ajin_nuu̱ ngajinre xuta ngasun'ndebi. Kui= kjuañu mastikeninu. 20 T'ejinkakún en xi kixin_nuu̱, nga jngu chu'nda bi ngisa je ngisa nga ko mare naire. Tsa kitsjenngikena̱ xuta ngasun'ndebi, 'ba=nde jun sjenngikenu. 'Ba tsa kitsik'etjusun enna̱, 'ba=nde sik'etjusun ennu. 21 'Ba 'ba= sikonu xuta ngasun'ndebi ngat'a xutana̱= kuon 'ba ngat'a bi be 'yá= xi kitsikasenna̱.

22 'Tsa bi ja'ekjaku̱a xutabiu, bi s'e̱re je. Tunga nganda'e bi nde tjinni jótsa'en kuaseko yojore ngat'are je xi inyatsa'en. 23 Xi mastikena̱, 'ba=nde mastike Na'enna̱. 24 Kitsa'aa̱n ngajinre xutabiu xa xi kje ña'anjín. Tsa bi 'ba kitsa'aa̱n, bi s'e̱re

je. Tunga je tsabe 'ba kuastikenį Na'ennạ ko an. 25 'Ba kuán tuxi k'uetjusunni mé= xi kua'indut'a kjuatexumare xutabiu, ña 'bi tsu: “Kuastikenạ ninga nimé kitsa'aạn xi kjen ndiya nga kụastikenạ.”

26 ’Tunga kjua'e= xi kuasekonu, xi sikasen_nuụ ngat'a tse'e Na'enchana. Kui xi Isennixtjintsjere Na'enchana xi kuakutsejen mé= xi kjuakixi 'ba xi ndibanire Na'enchana. Kui= xi sikixiya ngat'anạ. 27 'Ba 'ba=nde jun sikixiyo ngat'anạ, ngat'a tetsubakonuụ 'ndani nga tuts'inre.

16

1 ’Texinya_nuụ kibi, tuxi bi sichajañu kjuamakjainnu ngat'anạ. 2 Ngat'a kjui'naxjenu ngajinre ni'ya sinagoga. 'Ba kjua'e= nixtjin kionga tu'yañu xi sik'ennu sikja'etsjen nga Na'enchana inyatsa'exat'are kionga 'ba sikonu. 3 'Ba 'ba sikonu xuta ngat'a bi benį, ninga Na'enchana ninga an. 4 Texinya_nuụ kibi, tuxi kionga kjua'e nixtjinbiu, kjua'etsjenu nga 'ba kixin_nuụ.

Jesús tsu mé= xi sa'en Isennixtjintsjere Na'enchana

’Bi kixinya_nuụ kibi nga tuts'inre, ngat'a an tejñajin_nuụ. 5 Tunga nganda'e tefi=ñạ ña tijña xi kitsikasennạ, 'ba jun bi techjaningiyanuụ ñá kjuiạ. 6 Tusa 'ñu kjimabare inimanu ngat'a 'ba= texin_nuụ. 7 Tunga kjuakixi= mé= xi texin_nuụ. Ngisa= ndani ngat'a tsojon nga kjuiạ. Ngat'a tsa bi kjuiạ, bi kjua'e xi kuasekonu. Tunga tsa kjuiạ, sikasen_nuụ kui. 8 'Ba kionga kui kjua'e, k'uejñatsejenre xuta ngasun'ndebi 'yá= xi tjinre je 'ba mé= xi kjuakixi 'ba nga Na'enchana sa'enre kjua. 9 S'ejñatsejen jere xuta, ngat'a bi makjainre ngat'anạ. 10 'Ba s'ẹjñatsejen mé= xi kjuakixi, ngat'a tefi=ñạ ña tijña Na'ennạ 'ba bi nde xianinuụ. 11 'Ba s'ẹjñatsejen nga Na'enchana sa'enre kjua, ngat'a je kitsa'enre kjua xi batexumare ngasun'ndebi.

12 ’Tjin= ngisanạ mé= xi xin_nuụ, tunga bi kụankjin yejenu nganda'e. 13 Tunga kionga kjua'e Isennixtjintsje xi 'bejñatsejen mé= xi kjuakixi, sja ndiyanu, tuxi xiañu ngayéje xi kjuakixi. Ngat'a bi kuenda tse'e kuinchja, tusa kuinchja mé= xi kjuint'e. 'Ba kuetsuyanu mé= xi jaskan kụan. 14 Kui kuakutsejen kjuajenạ, ngat'a sạku=re mé= xi tsa'an 'ba kuetsuyanu. 15 Ngayéje mé= xi tjinre Na'enchana, 'ba=nde tsa'an. Kui= kjuañu 'ba texinni_nuụ nga Isennixtjintsjio sạkure ngayéje xi tsa'an 'ba kuetsuyanu. 16 Tu ngichuba ngisa bi nde xianinuụ, 'ba ngichubachi ngani xia nganinuụ.

Kjuabare xutare Jesús kjuatsja kụan ngani

17 'Ba 'batsa'en yak'a xutare tsiningiyare xinkjin:

—¿Jó tsunire xi titsu: “Tu ngichuba ngisa bi nde xianinuu̱ 'ba ngichubachi ngani xia nganinuu̱”? ¿'Ba jó tsunire: “Ngat'a tefi=ña̱ ña tijña Na'enchana”? 18 'Ba ¿jó tsunire en xi tsu: “ngichuba ngisa”? Bi mankjinna mé= xi tifakona —kitsu.

19 'Ba Jesús tsabe nga xutare mejénre skuiningiyare jó tsunire kibiu 'ba kitsure:

—¿A ngat'are mé= xi kixia̱n, nga tu ngichuba ngisa bi nde xianinuu̱ 'ba ngichubachi ngani xia nganinuu̱, a kui= xi techuba nijmini_ru? 20 Kjuakixi= xi texin_nuu̱. Xi'ndañu 'ba ku̱abanu, tunga xuta ngasun'ndebi kjuatsja s'e̱re. Ninga ku̱abanu, tunga kjuabanu kjuatsja ku̱an ngani. 21 Joni jngu chjun xi kue'e ki'ndi. S'ere kjuandusin, ngat'a je ja'e chubare. Tunga kionga je kitsin ki'ndiu, bi nde fa'etsjennire kjuanima xi kafa'axtiu, ngat'a tsja mare nga kitsin jngu ki'ndi ngasun'ndebi. 22 'Ba nde tsa'en tjimandusinnu jun nganda'e ngayeje, tunga skue ngani_nuu̱ 'ba tsja s'e̱ nganire inimanu. 'Ba tu'yá ku̱an kjua'anu kjuatsjanu.

23 ”'Ba kui nixtjinbiu nimé nde xjaningiyaninuu̱. Kjuakixi= xi texin_nuu̱. Na'enchana sjanu tumeñu xi xja'a_ru ngat'are ja'enna̱. 24 Ka'nda nganda'e nisamé chjo'o ngat'are ja'enna̱. Tunga nganda'e chjo'o 'ba sa̱kunu, tuxi ku̱aajngukjinni kjuatsjanu.

25 ’Je 'ba kixin_nuu̱ enbi ko kjuakusun, tunga kjua'e= nixtjin kionga bi nde k'uejña ngisani_nuu̱ kjuakusun. Tusa xinyakixi kixi_nuu̱ ngat'are Na'enchana. 26 Kui nixtjinbiu xjo'o mé= xi mejénnú ngat'are ja'enna̱, 'ba bi machjen tsa an skui'antjai_nuu̱ ngixkun Na'enchana. 27 Ngu kui 'ba=nde tsimejénnu jun ngayeje, ngat'a nimejénnuu̱ an 'ba makjainnu nga jendibaña̱ ña tijña Na'enchana. 28 Jendiba=ña̱ ña tijña Na'enchana 'ba ja'aa̱ ngasun'ndebi. Sik'ejña ngañaa̱ ngasun'ndebi 'ba kjuikun ngañaa̱ Na'enchana —kitsu Jesús.

29 'Ba xutare kitsu:

—Nganda'e techuko kixi kixinii̱ 'ba bi te'bejñanii̱ kjuakusun. 30 'Ba nganda'e tjimankjin=ni̱ nga 'yani ngayéje xi tjin, 'ba nga bi machjen tsa tjin xi skuiningiyari. Kui= kjuañu makjainnini̱ nga jendibai ña tijña Na'enchana.

31 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A makjainnu nganda'e nde? 32 Tunga kjua'e= chuba 'ba je= ja'e chubabiu nganda'e kionga sitsojosun yojonu nga jngu jngu. 'Ba kuangiun ña jendibañu 'ba sik'ejña tajngunuu̱. Tunga bi tejña tajngua̱, ngat'a Na'enchana tijñakona̱. 33 Je kixin_nuu̱ kibi, tuxi ngat'ana̱ s'e̱ninu kjuaxiu. Nga'e ngasun'ndebi kjuanima kuitjaxtiu, tunga ti'ñu kakún ngat'a an je= kitsa'en_ra̱ ngasun'ndebi.

17

Jesús fako Na'enchana ngat'are xutare

1 Kionga je 'ba kitsu Jesús, kiskutsejen ngank'aa 'ba kitsure
Na'enchana:
—Na'en, je= ja'e chụbạ. Takui kjuajere Ki'ndiri, tuxi 'ba
nde Ki'ndiri kuakuni kjuajeri. 2 Ngat'a kika'exa_ri nga kua-
texumare ngatsi'i xuta, tuxi s'ẹnire kjuabenichun xi bi fet'a
ngatsi'i xi ji kika'e_ri. 3 'Ba nga xuta s'ẹre kjuabenichun xi bi
fet'a, kui= nga skueri nga ji= xi Na'en jngututu xi kjuakixi 'ba
nga skue Jesucristo xi ji kjinikasen.
4 'Je= yakutsijaạn kjuajeri ngasun'ndebi nga kitsijnguạ
xa xi kika'enạ. 5 'Ba nganda'e Na'en, ta'enaạ ndekuini
kjuaje ngixkuin, kjuaje xi ja'ba tjinnạ kionga kje majín nga-
sun'ndebi.
6 'Xuta xi kika'enaạ xi tjin ngasun'ndebi je 'ejñatsejen_rạ 'yá=
ni ji. Tsiji xutabiu 'ba kika'e=naạ, 'ba kitsik'etjusun= enri.
7 'Ba nganda'e be= nga ngayéje xi kika'enaạ kio= ndibani ña
teni. 8 Ngat'a en xi kika'enaạ, kui= xi kixinya_rạ xutabiu, 'ba
kiskjebetjo 'ba kuankjinre nga kjuakixi kio jendibañạ ña teni.
'Ba makjainre nga ji kjinikasennaạ.
9 'Te'bets'arạ ngat'are kui 'ba bi ngat'are xuta
ngasun'ndebi. Te'bets'arạ ngat'are xuta xi kika'enaạ, ngat'a
tsiji. 10 Ngatsi'i xi tsa'an, 'ba=nde tsiji. 'Ba xi tsiji, 'ba=nde
tsa'an. 'Ba kjuajenạ tjimatsejen ngajinre xutabiu.
11 'Bi nde kuatejña ngisañạ ngasun'ndebi, tunga kui janda=
k'uendu ngasun'ndebi, 'ba an kjuiạ ña teni. 'Ba ji Na'en xi tsje,
tikuendai xutabiu ko kjua'ñure ja'enri, ja'en xi kika'enaạ, tuxi
jngu kụanni joni ña. 12 Kionga tsakatejñaạ ngajinre xutabiu
ngasun'ndebi, kitsikuenda=ñạ ko kjua'ñure ja'en xi kika'enaạ
'ba kiskutsejen_rạ, 'ba ni'yá kichaja. Tu kui sani xi je 'batjinni
nga xaja, kui= xi kichaja, tuxi k'uetjusunni mé= xi kua'indut'a
enri.
13 'Tunga nganda'e tefi=ñạ ña teni. 'Ba texin=ñạ kibi
yejerañu tejña ngisaạ ngasun'ndebi, tuxi kjuatsjanạ
s'ẹjñajinkjinni inimare xutabiu. 14 An je= kixinya_rạ enri,
'ba xuta ngasun'ndebi kuastike=, ngat'a bi ngasun'ndebi
tse'e jotsa'en bi ngasun'ndebi tsa'an. 15 Bi temi'arạ nga
kjui'naxjejin ngasun'ndebi, tusa 'naxjet'axin_ri xi ch'okun.
16 Xutabiu bi ngasun'ndebi tse'e, jotsa'en bi ngasun'ndebi
tsa'an. 17 Tik'endutsje xutabiu, tuxi kụan sa'enni xa xi tsiji.
Enri kjuakixi=. 18 Jotsa'en kjinikasennaạ ngasun'ndebi,
'ba=nde tsa'en tetsikasiạn xutabiu ngasun'ndebi. 19 'Ba
te'bejñatsjiạ yojonạ nga sa'aạn xa xi tsiji tu kjuanda tse'e
xutabiu, tuxi ko kui 'ba nde s'endutsjeni ngajinre mé= xi
kjuakixi nga sa'en xa xi tsiji.

20 ’'Ba bi tu ngat'are xutabiu te'bets'arą. 'Ba=nde te'bets'arą
ngat'are xi kụakjainre ngat'anạ kionga kjuint'e en xi kuetsu
xutabiu, 21 tuxi jngu kụani ngatsi'i. Jotsa'en tenijinnaạ 'ba an
tejñajinrą, Na'en, 'ba nde tsa'en jngu ngatjamajinna xutabiu,
tuxi kụakjainnire xuta ngasun'ndebi nga ji kjinikasennaạ.
22 'Ba je= kitsja_rą kjuaje xi kika'enaą, tuxi jngu kụani jotsa'en
jngu mañą. 23 An tejñajin_rą 'ba ji tenijinnaą, tuxi 'ba tsa'en
jngu kụankjinni, 'ba 'batsa'en xuta ngasun'ndebi skue nga ji
kjinikasennaạ 'ba nga nimején xutabiu jotsa'en nimejénnaạ
an.
24 ’Ji Na'en, mejénnạ nga k'uendukonạ xuta xi kika'enaạ
ña kuatejñaą, tuxi skueni kjuajenạ, kjuaje xi kika'enaą,
ngat'a kjinimején=naą kionga kje majín ngasun'ndebi. 25 Ji
Na'en xi tjinri kjuakixi, xuta ngasun'ndebi bi beri. Tunga
an 'berą, 'ba xutabiu be= nga ji kjinikasennaą. 26 'Ba
je 'ejñatsejen_rą xutabiu 'yá= ni ji 'ba janda= k'uejñatsejen
ngisa_rą, tuxi simejénni xi yak'a jotsa'en nimejénnaą 'ba tuxi
an kuatejñajinni_rą.

18

Jesús ja'enduba
Mt. 26:47-58; Mr. 14:43-50, 53-54; Lc. 22:47-54

1 Kionga Jesús je 'ba kitsure Na'enchana, kiko xutare 'ba
ja'axtiu xingunda xanga Cedrón, 'ba ja'as'en jngu nga'nde ña
tjintje ya xi ma chine ture. 2 'Ba Judas xi singantsja 'ba nde
be nga'ndebiu, ngat'a Jesús nkjin ndiya kuañajanko xutare
kio. 3 Kui kjuañu Judas ja'eko yak'ani chasoldadu ko nchja
xi tsikuenda ningu xi kitsikasen xi ngakure na'mi ko xuta
fariseo xi ja'e nga ya'a ndi'i xi tsikjen aseti ko ndi'i xi s'ekuya
'ba ko kicha. 4 Tunga Jesús je be ngayéje xi kụanre 'ba kint'e
nchjabiu 'ba kitsure:

—¿'Yá= xi temijnyisjo?

5 'Ba nchjabiu kitsingojore:

—Jesús xi Nazaret tse'e.

'Ba Jesús kitsure:

—Kui= ñą an.

'Ba nde kio sejñajinre nchjabiu Judas xi titsingantsja. 6 'Ba
kionga je 'ba kitsu Jesús: “Kui= ñą an”, nchjabiu kiji ngastun
'ba tsixu t'anangiu. 7 'Ba 'batsa'en Jesús tsiningiya nganire:

—¿'Yá= xi temijnyisjo?

'Ba nchjabiu kitsu:

—Jesús xi Nazaret tse'e.

8 'Ba Jesús kitsu nganire:

—Je 'ba kixin_nuụ nga kui= ñą an. Tsa an xi temijnyis-
jainuụ, ta'e'ndio nga ngatafi nchjabi.

9 'Ba kuán tuxi k'uetjusunni en xi kinchja Jesús nga jako
Na'enchana, kionga 'ba kitsu: “Na'en, xuta xi kika'enaą, ni'yá
kichaja.” 10 'Ba 'batsa'en Simón Pedro ts'axje kicha xi kjit'are
'ba tsatet'a ñojon kixi xuta xi Malco 'mi, xi chu'ndare na'mi
titjun. 11 'Ba Jesús kitsure Pedro:

—Tjaya ngani kichari tjiuxinre. Tsa Na'enchana titsjaną
kjuanimabi, ¿a bi tjinnere nga kjua'axtią?

12 'Ba 'batsa'en chasoldadu ko xi ngakure 'ba ko nchja xi
tsikuenda ningu kitsuba Jesús 'ba 'et'a'ñu. 13 'Ba ndaba Anás
titjun kiko, ngat'a kui xi na'enchi'yare Caifás xi na'mi titjun
kuán nubiu. 14 'Ba kui Caifás xi inya'a xuta judío nga ngisa=
nda tjin tsa jngu xuta kueyantjaire tu kjuanda tse'e ngatsi'i
xuta.

Pedro b'e'mota'en ngat'are Jesús
Mt. 26:59-66, 69-75; Mr. 14:55-64, 66-72; Lc. 22:55-62, 66-71

15 Simón Pedro ko ngijngu xutare Jesús kitjenngi. 'Ba ngat'a
xutare Jesús xi ngijngu bexkun na'mi titjun kui ja'as'enko
Jesús ngandetsin ndaba na'mi titjun. 16 Tunga Pedro tsakasen
ngandetsian ña tijña xuntjo. Kui kjuañu xutare Jesús xi
bexkun na'mi titjun 'etjuni 'ba jako na xi titsikuenda xuntjo
'ba kitsikja'as'en Pedro. 17 'Ba 'batsa'en na xi titsikuenda
xuntjo tsiningiyare Pedro:

—¿A bi ko ji xi 'ba nde xutare chingabiu kuáin?

'Ba Pedro kitsu:

—Bi an.

18 'Ba nch'an kuán kui nixtjinbiu. Kui kjuañu chu'nda ko
nchja xi tsikuenda ningu inyatsi'isunire yojore t'a ndi'i xi
'etse, 'ba Pedro 'ba nde s'ejñajinre nga titsi'isure yojore.

19 'Ba na'mi titjun tsiningiyare Jesús ngat'are xutare 'ba
ngat'are mé= xi bakuya. 20 'Ba Jesús kitsingojore:

—Kinchjatsejen=ñą ngixkun ngatsi'i xuta ngasun'ndio.
Ngantsjai yakuya ni'ya sinagoga ko ndetsinre ningu, ña
mañajan ngatsi'i xuta judío. 'Ba nimé kinchja'maą. 21 ¿Ánñu
an techjaningiyaninaą? Chjaningiya_ri xuta xi kjint'e mé= xi
kinchjaą. Kui xi be= mé= xi kinchjaą.

22 Kionga je 'ba kitsu Jesús jngu xuta xi tsikuenda ningu
tso'ot'are 'ba kitsure:

—¿Ánñu 'batsa'en teningojoni_ri na'mi titjun?

23 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa ch'o kixiąn, 'ba t'innaą ñáre en ch'otsu xi kinchjaą.
Tunga tsa 'batjin mé= xi kixiąn, ¿ánñu michut'aninaą?

24 'Ba 'batsa'en Anás tji'ñure Jesús nga kitsikasenre Caifás xi
na'mi titjun.

25 Yejerañu Simón Pedro tsakasen ngisa nga titsi'isure yo-
jore t'a ndi'u. 'Ba 'batsa'en kichjaningiya nganire:

—¿A bi ko ji xi 'ba nde jngu xutare xutabiu kuáin?

'Ba Pedro 'e'mota'en yojore 'ba kitsu:

—Bi an.

26 'Ba jngu chu'ndare na'mi titjun xi xinkjin mani xuta xi Pedro tsatet'a ñojon 'ba nde tsiningiyare:

—¿A bi ko ji tesenkue xutabiu nga tsa'berą ngajaan, ña tjintje ya?

27 Tunga Pedro 'e'mota'en ngani. 'Ba ndekuini chubabiu kiski'nda jngu chaxicha.

Jesús ña'anre kjua ngixkun Pilato
Mt. 27:1-2, 11-31; Mr. 15:1-20; Lc. 23:1-5, 13-25

28 'Ba 'batsa'en nchjabiu 'etjuko Jesús ndaba Caifás nga kiko ni'ya pretorio, ndaba ña tsa'en kjua xuta titjun Roma. 'Ba je tjis'e isen. 'Ba nchjabiu bi ja'as'en ni'ya pretorio, ngat'a tsa kjua'as'en jngu ni'ya xi bi tse'e xuta judío, tsu nga bi nde tsjeni ngixkun Na'enchana 'ba bi nde ma kjineni xichine s'i pascua. 29 Kui kjuañu Pilato 'etjuni ngandetsian nga ja'ekjako 'ba kitsure:

—¿Mé= kjua tefangiñu xutabi?

30 'Ba nchjabiu kitsingojore:

—Tsa bi xuta ch'okun kibi, bi ji singatsjarį.

31 'Ba kio Pilato kitsure:

—Tusa tangiko 'ba ti'an_ru kjua jotsa'en tijña kjuatexumanu.

'Ba xuta judío kitsu:

—Bi tixa'ndenį tsa sik'en xuta.

32 'Ba 'batsa'en 'etjusun en xi kinchja Jesús nga kitsuyatitjun jotsa'en kueya. 33 'Ba 'batsa'en Pilato ja'as'en ngani ni'ya pretorio 'ba kinchjare Jesús 'ba kitsure:

—¿A ji= ni reyre xuta judío?

34 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A kjuafa'etsjenri ndibanire nga techjaningiyanaą? ¿Asa tu kui= kjua nga tjin xi ye'eri nijmi ngat'anąą?

35 'Ba Pilato kitsingojore:

—¿A xuta judío kuáąn an? Naxinandari ko xi ngakure na'mi kitsingantsjari ngat'anąą. ¿Mé= xi kjiñe'en?

36 'Ba Jesús kitsingojo nganire:

—Bi nga'e ngasun'ndebi ña batexumaą. Tsa ngasun'ndebi ña batexumaą, ¿a bi sikjanntjainą xuta xi inyatsa'exat'anąą, tuxi bi kųangantsjañą ngat'are xuta judío? Tunga bi nga'e ña batexumaą.

37 'Ba 'batsa'en Pilato kitsure:

—¿A rey= ni tsu'ba?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Ji xi 'ba tesji nga rey= ña an. Kui= kjua kitsiñaa 'ba kui= kjua ja'eña ngasun'ndebi, tuxi xinyakixiña ngat'are mé= xi kjuakixi. 'Ba ngatsi'i xi tsimején kjuakixi nt'e=naa.

38 'Ba Pilato kitsu nganire:

—¿Mé= xi kjuakixi?

'Ba kionga je 'ba kitsu, 'etju nga kikjako ngani xuta judío 'ba kitsure:

—Tumé je tisakunaa ngat'are xutabiu. 39 Tunga jun je 'batsa'en nganu, nga tsindaaa jngu xuta nduya xi chjo'o nga s'i pascua. ¿A mejénnú nga sindaaa reyre xuta judío?

40 'Ba 'batsa'en nchjabiu kiski'ndaya:

—¡Bi kui xutabiu! ¡Tuusá Barrabás!

'Ba Barrabás, jngu chacheje kui.

19

1 'Ba 'batsa'en Pilato 'exa nga s'eere Jesús. 2 'Ba chasoldadu kitsinda jngu corona na'ya 'ba 'esun nindaku, 'ba kitsikaja jngu najñu nduju kuán joni xi baja rey. 3 'Ba 'batsa'en inyatsitiñat'are 'ba inyatsure:

—¡Te'ndari, reyre xuta judío!

'Ba inyamo'ot'a tsare.

4 'Ba 'batsa'en Pilato 'etju ngani ngandetsian 'ba kitsure nchjabiu:

—Nga'e k'uaxje_nuu xutabiu, tuxi xiañu nga tumé je tisakunaa ngat'are kui.

5 'Ba 'batsa'en Jesús 'etju ngandetsian nga tji'sunre corona xi na'ya 'ba yaja najñu nduju kuon. 'Ba Pilato kitsu:

—¡Nga'e sejña xutabiu!

6 'Ba kionga xi ngakure na'mi ko nchja xi tsikuenda ningu tsabe Jesús, kiski'ndaya:

—¡Tjat'ai kru xutabiu! ¡Tjat'ai kru kui!

'Ba Pilato kitsure:

—Tusa jun tangiko 'ba tet'o kru, ngat'a an tumé je tisakunaa ngat'are kui.

7 'Ba xuta judío kitsu ngani:

—Tjin=nii kjuatexuma, 'ba jotsa'en tijña kjuatexumanii 'ba=tsa'en tjinnere nga kueya xutabi, ngat'a Ki'ndire Na'enchana titsa'en yojore.

8 Kionga Pilato kjint'e kibiu, ngisa 'ñu kitsakjun. 9 'Ba 'batsa'en ja'as'en ngani ni'ya pretorio 'ba kitsure Jesús:

—¿Ñá=ñu tsiji?

Tunga Jesús bi kitsingojore.

10 'Ba 'batsa'en Pilato kitsu nganire:

—¿A bi xukonaaa? ¿A bi 'ye nga kuannaa kuet'araa kru asa sik'ejñandairaa?

11 'Ba Jesús kitsingojore:

—Nime ma ñe'en ngat'anạ tsa bi Na'enchana kitsja'nderi. Kui kjuañu, xi kitsingantsjanạ ngat'ari ngisa= 'ñu tse je tjinre nga ko mare ji.

12 Tsaka'anire chubabiu Pilato 'etuts'inre nga tsangisjai ndiya jótsa'en kụan sik'ejñandai Jesús. Tunga xuta judío kiski'ndaya:

—¡Tsa sik'ejñandai xutabiu, bi nda teñe'en ngixkun xuta titjun César! ¡Xi rey tsa'en tajngu yojore, kui= xi stike xuta titjun César!

13 'Ba kionga Pilato kjint'e enbi, 'batsa'en ts'axje Jesús ngandetsian 'ba tsik'ejña nga'nde ña tsa'en kjua, nga'nde xi "Ña kjiya ndiojo" 'mi, xi Gabata 'mi nga en hebreo. 14 'Ba nixtjinbiu je inya'benda xuta mé= xi machjen s'i pascua, ngat'a je tifechu tiña s'iu. Jeru mején nyusen ya'a. 'Ba Pilato kitsure xuta judío:

—¡Nga'e sejña reynu!

15 'Ba nchjabiu kiski'ndaya:

—¡Tji'naxje xutabiu! ¡Tji'naxje! ¡Tjat'ai kru kui!

'Ba Pilato kitsure:

—¿A kuat'a=ñạ kru reynu?

'Ba xi ngakure na'mi kitsu:

—¡Tsajain ngisanị kja'e rey, tu jngu sani xuta titjun César!

16 'Ba 'batsa'en Pilato kitsingantsja Jesús, tuxi s'ẹt'ani kru, 'ba nchjabiu kiko.

Jesús set'a kru
Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43

17 'Ba 'batsa'en Jesús 'etju nga ya'anijin krure nga kiji nga'nde xi nga'ndere nindaku mik'en 'mi (xi Gólgota 'mi nga en hebreo). 18 Kio kiset'a kru kui ko kja'e ngisa jó nchja. Jngu xi kiset'a kru ngate kixire 'ba jngu ngate skjunre. 19 'Ba 'batsa'en Pilato 'exa nga sẹt'a jngu yate ngasunnk'a ku Jesús. Xi 'bitsa'en kua'indut'a: "Jesús xi Nazaret tse'e, reyre xuta judío." 20 'Ba nkjin xuta judío 'exkiya kibiu, ngat'a tiñare naxinando nga'nde ña kiset'a kru Jesús 'ba ngat'a yatebiu kua'indut'a en hebreo ko en latín 'ba ko en griego. 21 'Ba 'batsa'en xi ngakure na'mire xuta judío ja'ekun Pilato 'ba kitsure:

—Bi nda tjin nga: "Reyre xuta judío", kua'indut'a yatebiu. Tusa tjat'ai nga: "Kui xi kitsu: An= ña reyre xuta judío."

22 'Ba Pilato kitsingojore:

—En xi je kitsi'indut'aạ, je kitsi'indut'aạ.

23 'Ba kionga je chasoldadu je yat'a kru Jesús, 'batsa'en kiskjebe najñu xi yaja 'ba ñujun ka'a ts'axje. 'Ba jngu ka'a ts'akore nga jngu jngu chasoldadu. 'Ba nde kiskjebe najñu

nduju xi yaja Jesús xi bi kitjuya, tu jngu ka'a sani ngisin ka'nda ngi'ndere. 24 'Ba kitsure xinkjin:

—Bi k'uejnda kibi. Tusa siskayañ'yá xi k'uakore.

'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana ña 'batsa'en kua'indut'a: "Kitsika'bire xinkjin najñuną 'ba kitsiskaya najñu ndujuną." 'Ba 'ba= kitsa'en chasoldadu.

25 'Ba tsikinyat'a tiña krure Jesús nare ko ndichja nare 'ba ko María xi chjunre Cleofas 'ba ko María Magdalena. 26 'Ba kionga Jesús tsabe nare ko xutare xi 'ñu tsimején nga kio sejñat'are, kitsure nare:

—Na, ki'ndiri sejña kio.

27 'Ba kitsure xutare:

—Nari s'ejña kio.

'Ba ndekuini chubabiu xutare kiskjebetjo nare Jesús ndaba.

Jesús 'me
Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49

28 Kionga je kuán kibi, Jesús be nga je kuajngu ngayéje xi tjinnere nga k'uetjusun 'ba kitsu:

—Xindaną

'Ba kitsu, tuxi 'etjusunni jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana.

29 'Ba kio tijña jngu nisa xi inya binu san. 'Ba nchjabiu kitsika'nyi jngu tsanga ko binu son 'ba 'eku jngu yare hisopo 'ba kitsitiñat'are ts'a Jesús. 30 'Ba kionga je kits'i binu son kitsu:

—Je= 'etjusun yeje.

'Ba 'batsa'en yejen tsindi nindaku 'ba k'en.

31 'Ba kui nixtjinbiu tis'enda xichine xi tse'e nixtjin nga nikja'aya. 'Ba xuta judío bi mejénre nga yojore janda s'etjen 'bangi t'a kru kionga kjua'e nixtjin nga nikja'aya, ngat'a 'ñu kun kui nixtjinbiu. Kui kjuañu tsi'anire Pilato nga xut'okja ngasure nchja xi tjindut'a kru 'ba nga xja'axin yojore. 32 'Ba 'batsa'en ja'e chasoldadu 'ba kiskjet'okja ngasure ngojó nchja xi kjiyut'ako kru Jesús. 33 Tunga kionga echu ña kjit'a Jesús, tsabe nga je k'en. Kui kjuañu bi kiskjet'okjani ngasure.

34 Tunga jngu chasoldadu juñare lanza nisinre Jesús, 'ba ta'a 'etju jin ko nanda. 35 'Ba xuta xi tsabe mé= xi kuán, kui= xi be'enijmi 'ba xi tsu kui kjuakixi=. 'Ba be= nga kjuakixi mé= xi titsu, tuxi 'ba nde kuakjainninu jun ngayeje. 36 Ngat'a 'ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana ña 'batsa'en kua'indut'a: "Nijngu nindare stjut'o." 37 'Ba nde tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ña 'ba tsu: "Nchjabiu skutsejen'a xuta xi juñare."

Jesús s'eyanijin
Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56

38 'Ba jaskan kionga je 'ba kuán, Kuse xi Arimatea tse'e,
xi 'ba nde xutare Jesús xi tsak'ajmetjenngi'mo ngat'a
tsankjunke xuta judío, kui xi tsi'are Pilato nga sja'ndere
nga kueko yojore Jesús. 'Ba 'batsa'en Pilato kitsja'ndere, 'ba
xutabiu kikja'a yojore Jesús 'ba kiko. 39 'Ba nde ja'e Nicodemo,
xuta xi kikun Jesús nga jñu, ja'eko jeru mején kate kilo tsajmi
xi nda jen xi mirra ko áloe ts'atjijinre xinkjin. 40 'Ba ngojó
kiskjebe yojore Jesús 'ba kitsik'atjijun najñu xi yajunre tsajmi
xi nda jen, jotsa'en ngare xuta judío nga beyanijin xinkjin.
41 'Ba ña kiset'a kru Jesús, tijñat'a tiñare jngu nga'nde ña tjintje
ya xi ma chine ture. 'Ba nga'ndebiu tijña jngu tsju xatse xi
nisa'yajín s'eyanijin kio. 42 Kio yajñaya yojore Jesús nchjabiu,
ngat'a tijña tiña tsju 'ba ngat'a kui nixtjinbiu xuta judío je
inya'benda xichine s'iu.

20

Jesús fa'aya nganire ngajinre mik'en
Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-11; Lc. 24:1-12

1 Nga tamingu nga tajñu, kionga tojo jñu ngisa, María Mag-
dalena kiji ña tijña tsju 'ba tsabe nga kitukja'axin ndiojo xi
kis'extiuchjani tsju. 2 'Ba 'batsa'en tsangatsanga nga kikun
Simón Pedro ko xutare xi ngijngu xi Jesús 'ñu tsimején 'ba
kitsure:

—¡Je kitukja'axin yojore naina ngaya tsju, 'ba bi 'yeę ñá
kis'ejña ngani!

3 'Ba 'batsa'en Pedro ko xutare xi ngijngu kiji ña tijña
tsju. 4 Tsangatsanga ngojó, tunga xutare xi ngijngu ngisa
'ñu tsangatsanga nga ko mare Pedro 'ba kui tjun echu tsju.
5 Tunga bi ja'as'en. Tu tsakasen tsindi tuxi skutsejenyani
'ba tsabe nga kio tijña najñu xi ts'atjijun yojore Jesús. 6 'Ba
'batsa'en Pedro echutjenngi ngani 'ba ja'as'en tsju, 'ba 'ba nde
kui tsabe najñu xi kio tijña 7 ko najñu xi ts'atjijun nindaku
Jesús xi bi kio tijñajinre najñubiu. Tu t'axin tijña nga tjikuya.
8 'Ba 'batsa'en 'ba nde ja'as'en xutare xi ngijngu xi tjun echu
tsju, 'ba tsabe 'ba kuakjainre. 9 Ngat'a kje mankjinjínre nch-
jabiu enre Na'enchana xi 'batsa'en kua'indut'a nga tjinnere
nga kjua'aya nganire Jesús ngajinre mik'en. 10 'Ba 'batsa'en
xutare Jesús jendiba ngani ndaba.

11 Tunga María tsakasen ngandetsin tsju nga tikji'nda.
'Ba yejerañu tikji'nda tsakasen tsindi tuxi skutsejenyani tsju
12 'ba tsabe jó ankje xi yaja najñu tiba, xi tjindu nga'nde ña
kis'ejña yojore Jesús tsakaiñu. Jngu xi tsik'ejña ña kis'ejña nin-
daku, 'ba jngu xi tsik'ejña ña kitsjen ndsaku. 13 'Ba ankjelebiu
kitsure María:

—Na, ¿ánñu techi'ndani?

'Ba María kitsu:

—Ngat'a kitukja'axin= yojore nainą, 'ba bi 'bią ñá kis'ejña ngani.

14 'Ba yejerañu 'ba titsu, kitsiku'be nindaku 'ba tsabe nga kio sejña jngu xuta. Kui xi Jesús, tunga bi tsabexkun. 15 'Ba Jesús kitsure:

—Na, ¿ánñu techi'ndani? ¿'Yá= xi temijnyisjai?

'Ba María kitsikja'etsjen nga kui= xuta xi tsikuenda ya xi kio tjintje 'ba kui kjuañu kitsunire:

—Na'en, tsa ji ka'mikue, 'ba t'innaą ñá kafajñe, 'ba kuikja'a ngañaą.

16 'Ba Jesús kitsure:

—María.

'Ba 'batsa'en María kitsiku'beya 'ba nga ko en hebreo kitsure:

—¡Rabuni! (En xi tsunire: maestru.)

17 'Ba Jesús kitsure:

—Bi chjunnaą, ngat'a kje fijiąn ña tijña Na'enną. Tunga tik'e_ri nijmi nts'ią nga kuikatejñakuą Na'enną xi 'ba nde Na'ennu, Na'enchanę xi 'ba nde Na'enchanu.

18 'Ba 'batsa'en María Magdalena kike'ere nijmi xutare Jesús nga tsabe Na'enna 'ba 'ba nde ye'ere nijmi mé= xi kitsure.

Jesús matsejenre xutare
Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49

19 'Ba kionga je kuajñu ndekuini nixtjin tamingu, tjichja xuntja nga'nde ña kuañajan xutare Jesús, ngat'a inyatsakjunke xutaxa judío. 'Ba 'batsa'en Jesús ja'ekasenjinre 'ba kitsure:

—Ngatjas'enu kjuaxiu.

20 'Ba kionga je 'ba kitsure, yakure teyantsja ko nisinre. 'Ba tsja kuánre xutare nga tsabe ngani Na'enna. 21 'Ba Jesús kitsu nganire:

—Ngatjas'enu kjuaxiu. Jotsa'en Na'enchana kitsikasennąą, 'ba=nde tsa'en tetsikasen_nuų nganda'e.

22 'Ba kionga je 'ba kitsu, 'entjore nchjabiu 'ba kitsure:

—Chjubetjo ngajin inimanu Isennixtjintsjere Na'enchana. 23 Xi sichat'a_ru jere, kuachat'are jere. 'Ba xi bi sichat'a_ru jere, janda= s'ęre jere.

24 'Ba Tomás xi 'ba nde xuta 'ñú 'mi, xi 'ba nde jngu xutare xi tejó, bi kio tijñajinre kionga ja'e Jesús. 25 'Ba xutare xi yak'a ye'ere nijmi 'ba kitsure:

—Je= kji'yeę Na'enna.

Tunga Tomás kitsure:

—Tsa bi skuią chubare xiun ngaya ntsja, 'ba tsa bi skanis'iąn najma ndsaą ña kijire xiun, 'ba tsa bi skanis'iąn ndsaą nisinre, bi kụakjainnạ.

26 'Ba kionga je ja'a jin nixtjin, tjinduya ngani ngaya jngu ni'ya xutare, 'ba nde kio tijñajinre Tomás. 'Ba ninga tjichja xuntjo, Jesús ja'ekasenjin nganire 'ba kitsure:

—Ngatjas'enu kjuaxiu.

27 'Ba 'batsa'en kitsure Tomás:

—Chutsejen_ri ndsaą 'ba chanis'en najma ndsai nga'e. 'Ba ndechanis'en ndsai nisinnạ. Bi nitajai inimari. Tusa ngatjamakjainri.

28 'Ba Tomás kitsingojore:

—¡Nainą 'ba Na'ennạ!

29 'Ba Jesús kitsure:

—Makjainri ngat'a je= kji'yanaą. Ndare xuta xi bi tsabenạ tunga kuakjainre.

30 'Ba nkjin ngisa kjuakun xi kitsa'en Jesús ngixkun xutare xi bi i tjit'a xujunbi. 31 Tunga kibi tjit'a, tuxi kụakjainninu nga Jesús xi Cristo, Ki'ndire Na'enchana, 'ba tuxi s'ẹninu kjuabenichun nga kụakjainnu ngat'are kui.

21

Jesús matsejenre yatu xutare

1 'Ba jaskan nde kuatsejen nganire Jesús xutare ndai ndachikun Tiberias. 'Ba 'bitsa'en kuatsejenre: 2 Ñatjen tjindu Simón Pedro, ko Tomás xi 'ba nde xuta 'ñú 'mi, ko Natanael xi Caná tse'e, nga'nde xi tijña ngajinre nangi Galilea, ko nistire Zebedeo, 'ba ko kja'e ngisa jó xutare. 3 'Ba 'batsa'en Simón Pedro kitsure xi yaka:

—Tjiuti tefik'engi_rạ.

'Ba nchja xi yak'a kitsure:

—'Ba=nde kuangikorị jịn.

'Ba 'batsa'en 'etju 'ba ja'as'en jngu barku, tunga kui nistjenbiu nijnguú tjiuti kitsuba. 4 'Ba kionga je mején tjis'e isen, Jesús ja'ekasen ndai ndachikun, tunga xutare bi tsabexkun. 5 'Ba Jesús kitsure:

—Jun na'en, ¿a kje xuntsjajíun tjiuti?

'Ba nchjabiu kitsingojore:

—Junjun.

6 'Ba Jesús kitsu nganire:

—Ngate kixire barku chanikjo'o na'yanu 'ba sąkunu.

'Ba 'ba kitsa'en nchjabiu, 'ba ninga bi nde ma kjenijinni na'yo, ngat'a ne nkjin tjiuti kiskaya na'yare. 7 'Ba 'batsa'en xutare xi Jesús 'ñu tsimején kitsure Pedro:

—¡Na'enna kibiu!

'Ba kionga Simón Pedro kjint'e nga 'ba kik'inre: “Na'enna kibiu”, tsakaja ngani najñure (ngat'a ts'axje) 'ba kiskijin ndachikun. 8 'Ba jaskan xutare xi yak'a echuko barku nga inya'befe na'ya xi kitse tjiuti, ngat'a bi kjin mare nangi kixiu ña kui inya, jeru mején jngu sientu metro. 9 'Ba kionga nchjabiu 'etukajen barku, tsabe ndi'i x'i, 'ba jngu tjiuti kjijñajin ko niñuxtila. 10 'Ba Jesús kitsure:

—Ndeko masion tjiuti xi kisakunu.

11 Kui kjuañu tsijunni Simón Pedro barku 'ba 'efe ña nangi na'ya xi kitse tjiuti ya'e, xi jngu sientu masen ko ján mani. 'Ba ninga tsa 'batsa'en nkjin mani tjiutiu, tunga bi 'ejnda na'yo. 12 'Ba Jesús kitsure nchjabiu:

—Ndechino.

'Ba nijnguú xutare kuán kakun nga tsiningiyare: “¿'Yá=ni ji?”, ngat'a be= nga Na'enna kibiu. 13 'Ba 'batsa'en Jesús kitsitiñat'are 'ba kiskjebe niñuxtilo 'ba kitsjare nchjabiu, 'ba 'ba nde kitsa'en ko tjiutiu. 14 Kibi= xi majánni ndiya nga Jesús kuatsejenre xutare, jaskan nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en.

Jesús tsja xare Pedro

15 'Ba kionga je tsakjen, Jesús tsiningiyare Simón Pedro:

—Simón, ki'ndire Jonás, ¿a ngisa= 'ñu nimejénnaą ji nga ko mare nchjabi?

'Ba Pedro kitsingojore:

—Jun na'en, 'yani nga tsimejénrą ji.

'Ba Jesús kitsu nganire:

—Tikuendai chutsanganą.

16 'Ba tsiningiya nganire xi majóni ndiya:

—Simón ki'ndire Jonás, ¿a nimején=naą?

'Ba Pedro kitsingojo nganire:

—Jun na'en, 'yani nga tsimejénrą ji.

'Ba Jesús kitsure:

—Tikuendai chutsanganą.

17 'Ba tsiningiya nganire xi majánni ndiya:

—Simón ki'ndire Jonás, ¿a nimején=naą?

'Ba Pedro kuabare nga kichjaningiyare xi majánni ndiya: “¿A nimején=naą?”, 'ba kitsure:

—Na'en, 'ya yejeni xi tjin. 'Ya=ni nga tsimejénrą ji.

'Ba Jesús kitsure:

—Tikuendai chutsanganą. 18 Kjuakixi= xi texinrą. Kionga sa'e ki'ndi, kichaja tajngu=ni najñuri tuxi k'uinni nituña ña kuamejénri. Tunga kionga je kuachingai, kjuente=ni ndsai 'ba tjin= xi sikajari najñuri 'ba kuekori ña ji bi mejénri k'uin.

19 Nga 'bi kitsu Jesús, kitsuyatitjuun jótsa'en kueya Pedro nga kuakutsejen kjuajere Na'enchana. 'Ba jaskan kitsure ngayeje:
—Ndetjenngina.

Jesús nchja ngat'are xutare xi 'ñu tsimején

20 'Ba 'batsa'en Pedro kiskutsejen ngastun 'ba tsabe nga tjenngire xutare xi Jesús 'ñu tsimején, xi tijñat'a tiñare Jesús kionga kiskine xichine s'i pascua 'ba xi ja'ba je tsiningiyare: “Na'en, ¿'yá xi singantsjari?” 21 'Ba kionga Pedro tsabe xutabiu, tsiningiyare Jesús:
—Na'en, 'ba kui xutabi, ¿mé= xi kụanre?
22 'Ba Jesús kitsure:
—Tsa mejénnạ nga janda k'uejña ka'nda nga kjua'e ngañaạ, ¿mé= kuendari? Ji ndetjenngina.
23 Jaskan kiya enbi ngajinre xi makjainre ngat'are Jesús, nga bi kueya xutare kibiu. Tunga bi 'ba kitsu Jesús, tsa bi kueya xuto. Tu kitsu sani: “Tsa mejénnạ nga janda k'uejña ka'nda nga kjua'e ngañaạ, ¿mé= kuendari?”
24 'Ba ndekuini xutare xi tsuyakixi ngat'are kibiu 'ba kui kitsi'indu kibi. 'Ba 'ya=nị nga kjuakixi= en xi kinchja.
25 'Ba tjin= ngisa kja'e tsajmi xi kitsa'en Jesús. 'Ba tsa jngu jngu s'ẹt'a ngayéje xi kitsa'en, biru s'ẹn ngayéje ngasun'ndio xujun xi s'ẹt'a kibiu.

Xujun xi kua'indut'a mé= xi kitsa'en nchja chinga apóstol
HECHOS

Jesús tsutitjun nga kjua'e Isennixtjintsjere Na'enchana

1 Ji na'en, Teófilo, xujun xi tjun kitsi'indura kixian ngat'are
ngayéje xi Jesús 'etuts'inre nga kitsa'en 'ba yakuya 2 'nda
nixtjin nga kitjunitjen ngank'aa. 'Ba kionga kje fijín, Jesús
tu ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana yakuyanire nchja
chinga apóstol xi ja'ba je kiskja'ajin mé= xi tjinnere nga sa'en.
3 Jaskan nga je k'en Jesús 'ba ja'aya nganire, nkjin ndiya
ja'ekakuchuyare nchja chinga apóstol nga tijñakun. Yachan
nixtjin nga kitsitsejenre yojore 'ba jako nijmi ngat'are ña
batexuma Na'enchana.
4 'Ba kionga tojo tijñako ngisa nchja chinga apóstol, 'enere
nga bi k'uetju naxinanda Jerusalén.
—Chuya_ru ka'nda nga xuntsjo mé= xi Na'enchana kit-
suyatitjunnu nga sjanu jotsa'en nga kixin_nuu —kitsure—
. 5 Ngat'a Juan ko nanda yatenda xuta, tunga jun, tu
chuba nixtjin= chaja ngisare nga satendo ko Isennixtjintsjere
Na'enchana.

Jesús mijin ngank'aa

6 'Ba 'batsa'en nchja xi kio kuaku tsiningiyare Jesús:
—Ji na'en —kitsure—, ¿a nganda'e= kua'ere xuta xi Israel
tse'e nga kuatexuma nganire nangi xi tse'e?
7 —Bi jun 'bakonu nga xio mé= chuba 'ba mé= nixtjin
Na'enchana sijngu mé= xi kiskusunre nga sa'en, xi tu kui
tajngu batexumare —kitsingojore Jesús—. 8 Tunga sakunu
kjua'ñu kionga Isennixtjintsjere Na'enna kjua'e ngajinnu,
'ba k'ue=ñu nijmi ngat'ana bi tu nga'e Jerusalén 'ba=nde
ngayéje nangi Judea ko nangi Samaria 'ba jo kji'i tji'bindai
ngasun'ndebi.
9 Nga jaskan nga je 'ba kitsu Jesús, 'ba nchja chinga apóstol
inyakutsejenre, 'batsa'en kitjunitjen ngank'aa. Jngu yufi
'e'mo 'ba nchjabiu bi nde tsabe ngisani. 10 'Ba yejerañu nchja
chinga apóstol 'ñu nda inyakutsejen ngank'aa jotsa'en tifi
Jesús, tukjia'a jó nchja xi yaja najñu tiba ja'ekinyat'are.
11 —Jun, na'en xi Galilea tse'e —kitsure—, ¿ánñu tenya
ndujunñu nga techutsijion ngank'aa? Ndekuini Jesús xi
kitjunitjen ngajinnu xi kiji ngank'aa, 'ba=tsa'en kjua'e ngani
jotsa'en kji'yo nga kiji.
12 'Ba 'batsa'en nchja chinga apóstol ja'e ngani naxinanda
Jerusalén nga jendibani tjenngi xi Ya Olivo 'mi. Kui tjenngiu

tijña tiñare naxinanda Jerusalén joru ni tsa jngu kilómetro.
13 'Ba kionga je ja'e ngajin naxinando, 'batsa'en tsijin ngank'a
ni'ya ña tjinduya. Kibi= xi ja'enre nchja chinga apóstol: Pedro,
Santiago, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, San-
tiago xi ki'ndire Alfeo, ko Simón xi mako nchja cananista 'ba
ko Judas xi nts'e Santiago. 14 Ngatsi'i nchjabi ko ngatsi'i nts'e
Jesús, ko María xi nare 'ba ko kja'e ngisa yanchjin tu jngu=
kitsa'en kjuafa'etsjenre nga ñatjen jakontsjai Na'enchana.

Matías jngu apóstol ma

15 Jngu nixtjin kionga kuañajan xuta xi makjainre ngat'a
tse'e Jesús xi jngu sientu ko kanru mani, 'ba 'batsa'en Pedro
tsakasen nduju ngamasenre kui.

16 —Jun nts'iạ xian —kitsure—, tjinnere nga 'etjusun mé=
xi kua'indut'a enre Na'enchana jotsa'en kitsu David kionga
Isennixtjintsjere Na'enchana kitsikinchja ngat'are Judas, kui
xuta xi kitsja ndiyare nchja xi kitsuba Jesús. 17 Ngat'a Ju-
das kuán jngu xuta xi tsajain 'ba tu jngu xa kis'ere joni jịn
tsakaiñu. 18 Tunga bi nda kitsa'en, 'ba ko ton xi kuachjinire
kjuach'okunre tsatse jngu xu'ba. 'Ba kio kisasen ngasten
nga kintjaingi 'ba masen yojore niki kitsinga, 'ba 'etju yeje
ndse'ere. 19 'Ba ngatsi'i xuta xi tjindu naxinanda Jerusalén
kjint'e mé xi kuán, 'ba Alcédama kik'in nga'ndebiu nga enre.
Kui xi tsunire: Xu'bare Jin. 20 Ngat'a 'bitsa'en kua'indut'a
xujun xi tse'e Salmos:

Ngatas'e tiya ndaba xutabiu,
'ba tu'yá ngat'ejñaya.
'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a:
Kja'e xi ngatasaku nganire xare.

21 ''Ba tjindujinna nga'e nchja xi ngantsjai tseketsumakonị
kionga tijñako ngisana Na'enna Jesús, 22 'ndani nga yatenda
Juan 'ba 'nda nga nixtjin nga kitjunitjen ngank'aa. 'Bamani,
jngu xuta xi ngajinre nchjabi machjen nga kjua'as'enjinre
stinnị meni nga ko jịn ngatatsikixiya nga Jesús ja'aya nganire
ngajinre mik'ion —kitsu Pedro.

23 'Ba 'batsa'en kiskja'ajin jó nchja, jngu xi Kuse xi 'ba nde
Barsabás 'mire xi 'ba nde 'yaxkunre joni Justo ngayeje, 'ba xi
ngijngu xi Matías 'mi. 24 'Ba 'ba kitsu nga tsi'are Na'enchana:

—Ji Na'en, ji xi 'ye inimare ngatsi'i xuta. Takunịị ñáre
ngojó nchjabi xi je kichja'ajin, 25 tuxi kụanni jngu apóstol 'ba
kua'enire xabi, xa xi kitsichaja Judas ngat'are jere, kionga kiji
nga'nde xi 'bakore.

26 'Ba 'batsa'en kitsiskayani, 'ba Matías kejenre, 'ba
ja'as'enjinre stinre nchja chinga apóstol xi ngitejngu.

2

Jotsa'en ja'e Isennixtjintsjere Na'enchana

1 Kionga ja'e nixtjinre s'i Pentecostés, ngatsi'i xi makjainre
ngat'a tse'e Jesús tu jngu nga'nde kuañajan. 2 'Ba tukjia'a
janeya ngank'a jo ma nga 'ñu fa'a ntjo, 'ba janeya ni'ya ña tjin-
duya. 3 'Ba kuatsejen ngasun nindaku nga jngu jngu xutabiu
kitsojosunre tsajmi xi jo kun najenre ndi'i. 4 'Ba ngatsi'i
kitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana. 'Ba 'batsa'en
'etuts'inre nga kinchja kja'e kuanga en jotsa'en nga Isennix-
tjintsje kitsjare nga kuinchja.

5 'Ba kui nixtjinbiu tjindu naxinanda Jerusalén nchja judío
xi bekun Na'enchana, xi jendibani ngayéje nangi xi tjin nga-
sun'ndebi. 6 'Ba kuañajan ngatsi'i xutankjiun nga kjint'e si'a
xi janeya, 'ba bi be mé= xi sikja'etsjen, ngat'a nga jngu jngu
inyant'ere enre. 7 'Ba tu 'ba= kjimare 'ba kjimakunre nga
tsiningiyare xinkjin:

—¿A bi tsa xuta xi Galilea tse'e ngatsi'i xi 'batsa'en in-
yanchja? —kitsure xinkjin—. 8 ¿Jótsa'en nga tenu'yani_ra nga
inyanchja en xi mana nga jngu jngua? 9 Ngat'a tjindujinna
nga'e xuta xi nangi Partia tse'e, xuta xi Media tse'e, xuta
xi Elam tse'e, xuta xi ndibani nangi Mesopotamia, Judea,
Capadocia, Ponto, Asia, 10 Frigia, Panfilia, Egipto ko nga'nde
xi tjin nangi Libia xi tiñare naxinanda Cirene 'ba ko xuta xi
jendibani naxinanda Roma. 11 Tjin xi nchja judío 'ba tjin xi bi
judío tunga makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. Tjin xuta xi
Creta tse'e 'ba ko xuta árabe. 'Ba ngatsi'a tenu'ya_ra nga enna
inyatsuyani xutabi kjuaje xi tsa'en Na'enchana.

12 'Ba ngatsi'i kuakunre 'ba bi be mé= xi sikja'etsjen.

—¿Jó tsunire kibi? —kitsure xinkjin.

13 —Ch'i=ni nchjabiu —kitsu yak'a xi tu tsejnuke.

Pedro ye'ere nijmi xuta

14 'Ba 'batsa'en Pedro tsakasen nduju ko nchja apóstol xi
ngitejngu, 'ba 'ñu kinchja nga kitsure xuta naxinando:

—Jun nchja judío ko ngatsi'u xi tetsubo naxinanda
Jerusalén, ngatja'yo 'ba tasen ñojon mé= xi xin_nuu̱. 15 Bi
ch'i nchjabi jotsa'en tenikja'etsjion, ngat'a sa'e= chuba ñajan
nga tajñu. 16 Kui=bi xi kitsutitjun xuta chinga profeta Joel:

17 'Bi= ku̱an nixtjin xi fet'ani,
sja_ra̱ Isennixtjinna̱ ngatsi'i xuta, kitsu Na'enchana.
Ki'ndi xi'innu 'ba ki'ndi yanchjinnu kuinchja ngat'ana̱ joni
jngu profeta,
'ba nchja nistinu s'ejñatsejenre mé= xi tijña'mo,
'ba nchja chinganu kua'ere chini xi kjuakixi.

18 Kui nixtjinbiu sja_rą Isennixtjinną nchja chu'ndaną 'ba ko
yanchjin chu'ndaną.
'Ba kuinchja ngat'aną joni jngu profeta.
19 Sa'aą̈n kjuakun ngank'aa
'ba chu̱bą xi kuakutsejen kjuajenę t'anangiu,
'ba s'ę jin ko ndi'i 'ba ko ni'ndi xi yufi ni.
20 Tsu'biu ku̱ajñu
'ba na'enso ini ku̱an joni jin,
kionga kje fa'ejín nixtjin nga kjua'e Na'enna,
nixtjin xi je 'ba xi tjinre kjuaje.
21 'Ba k'uangi ngatsi'i xi kuinchja ja'enre Na'enna.

22 ''Bamani jun na'en xi Israel tsojon, tasen ñojon mé= xi xin_nuu̱. Jesús xi Nazaret tse'e, kui jngu xuta xi Na'enchana yaku chuya ngajinnu. Ngat'a Na'enchana kitsjare kjua'ñu nga kitsa'en ngajinnu kjuaje ko kjuakun ko chuba xi yakutsejen kjua'ñure Na'enchana jotsa'en jun nda 'yo. 23 Kui Jesús xi kuangantsja, jotsa'en tjun kitsikja'etsjen 'ba kuamejénre Na'enchana 'ndani nga 'etuts'inre. 'Ba jun kjindubo 'ba kjinik'ion, kionga kjiningantsjo ngaya ntsja nchja ch'okun tuxi s'et'ani kru. 24 Tunga Na'enchana kitsikja'aya nganire 'ba 'ejñat'axinre kjua'onre kjuabeya, ngat'a kjuabeya bi kuánre kitsik'ejña'ñu. 25 Ngat'a 'ba kitsu David nga kinchja ngat'are Jesús:
Tsa'bią nga Na'enna ngantsjai tijña ngixkuaą̈n.
Ngat'a ngate kixiną sejñat'a, kui kjua bi kjuatseni inimaną.
26 Kui kjuañu kuatsjanire inimaną, 'ba en xi tsja tsu 'etjuni
ndsu'baą,
'ba ka'nda yojoną tikuyare nga sąkure mé= xi nda.
27 Ngat'a bi sikumanaą nga'ndere mik'en,
'ba bi kua'e'nde tsa kjue'ndu Xuta Tsje xi tsiji.
28 Kikakutsejennaą ndiya xi fi ña k'uendukun xuta,
'ba sitsenaą kjuatsja nga kuatejñaą ngixkuin.

29 'Jun nts'ią xian, ma mixan ko kjuakixi ngat'are xuta chingana David nga k'en 'ba kis'eyanijin, ngat'a ka'nda nixtjin nganda'e tijñajin ngisana tsjure. 30 Kui= xi jngu profeta kuán 'ba tsabe nga Na'enchana ja'ba je= kitsjare en ngat'are ja'enre nga ntje xi tse'e stjujin xi k'uejñasun nga'ndere ña batexuma rey. 31 'Ba 'batsa'en David tsabe titjun mé= xi ku̱an 'ba kitsuya nga Cristo kjua'aya nganire, nga bi s'ę̱jña nga'ndere mik'en, 'ba nga bi kjue'ndu yojore. 32 Kui Jesús kibi xi Na'enna kitsikja'aya nganire, 'ba ngatsi'i jin tenikixiyeę̱ ngat'are kibi. 33 Kui xi kitsa'ere kjuaje nga kjinik'ejña ngate kixire Na'enchana 'ba kisakure Isennixtjintsjere Na'enchana xi Na'enchana kitsuyatitjun nga sjare. 'Ba kui Isennixtjinbi xi

titsikasen 'ba kui xi te'yo 'ba xi tenu'yo nganda'e. 34 Ngat'a bi
David xi tsijin ngank'aa, tunga 'ba= kitsu:
Na'enchana kitsure Na'enna̱:
“Teni ngate kixina̱,
35 ka'nda nga xi stikeri ngi ndsakui sik'enda.”

36 ’Kui kjua nda ngatja'yañu ngatsi'u xi Israel tse'e, nga
Jesús xi jun kikjat'o kru, kui= xi Na'enchana kitsa'en Na'en 'ba
Cristo —kitsu Pedro nga kinchja.

37 'Ba kionga kjint'e kibi nchja xi tjindu kio, ne ba kis'ere 'ba
tsiningiyare Pedro ko nchja chinga apóstol xi yak'a:

—Jun nts'e xian, ¿mé= xi tjinnere nga si'ea̱n?

38 'Ba Pedro kitsingojore:

—Tik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba ndiba ngañu ngixkun
Na'enchana. 'Ba nga ko ja'enre Jesucristo ngatasatendo nga
jngu jngu tuxi ku̱achat'anu jenu 'ba 'batsa'en Na'enchana
sjanu Isennixtjintsjere. 39 Ngat'a tsojon mé= xi kitsuyatitjun
Na'enchana, 'ba tse'e ki'ndi nistinu, 'ba tse'e ngatsi'i xuta xi
kjin tjindu, ngatsi'i xuta xi Na'enchana kuinchjare nga kjua'e
ngat'are Kui.

40 Kui enbi ko kja'e ngisa en xi kitsu Pedro nga kinchja 'ba
nga 'enere xuta.

—T'etut'axin_ru kui xuta ch'okun xi tjin nganda'e —
kitsure.

41 Kui kjua kisatendani xuta xi yatesinre en xi kitsu Pedro.
Kui nixtjinbiu jánru mi xuta ja'e ngisa ngajinre xuta xi je kuak-
jainre ngat'a tse'e Jesús. 42 Kjit'a yasen ñojon en xi bakuya
nchja chinga apóstol, 'ba jngu kitsa'en xinkjin, 'ba kuañajan
nga yakjanya niñuxtila xi kiskine, 'ba nga jako Na'enchana.

Jotsa'en tsek'endu xuta xi tjun kuakjainre ngat'a tse'e Jesús

43 Kuakunre ngatsi'i xuta, ngat'a nchja chinga apóstol
kitsa'en nkjin kjuakun ko chuba xi yakutsejen kjuajere
Na'enchana. 44 'Ba ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e
Jesús jngu kitsa'en yojore 'ba tujngu kitsichjenko xinkjin
ngayéje mé= xi tjinre. 45 Yateña nangire 'ba ko xi tjinre, 'ba
kitsitsojosun ton ngajinre ngatsi'i xuta xi yak'a nga kitsjare
jó tjin machjenre nga jngu jngu. 46 Nyujun nyujun kuañajan
ña ma ndetsinre ningu 'ba xki ni'ya yakjanya niñuxtila nga
kiskineko xinkjin ko kjuatsja 'ba nga inda kjiyuju inimare.
47 Kitsichjire Na'enchana, 'ba ngatsi'i xuta xi naxinando tse'e
nda kinchja ngat'a tse'e. 'Ba nyujun nyujun Na'enchana
kitsikasen ngisare ngajinre kui kja'e ngisa xuta xi inya'bangi.

3

Pedro tsinda jngu xuta xi bi ma fi

1 Jngu nixtjin nga chuba ján nga kuangixun, Pedro ko Juan
kiji ningu, ngat'a kui= chubabiu nga xuta xi tse'e Israel fako
Na'enchana. 2 'Ba kio tijña jngu xuta xi bi ma fi 'ndani nga
kitsin. Xi nyujun nyujun nik'ejñaxtiu xuntja ningu xi Nda
Kji'u 'mi, tuxi skui'a kjuatjonire ton xuta xi fa'as'en ña ma
ndetsinre ningu. 3 'Ba kionga xutabiu tsabe Pedro ko Juan
nga inyafa'as'en ña ma ndetsinre ningu, tsi'akjuatjore ton.
4 'Ba 'batsa'en Pedro ko Juan kiskutsejen'a xutabiu. 'Ba Pedro
kitsure nga jako:

—Chutsejen'anii.

5 'Ba 'batsa'en xutabiu kiskutsejen'a nga kiskuya nga
kua'ere ton. 6 Tunga Pedro kitsure:

—Tsajainna ton xi plata ninga ton xi oro ni, tunga mé= xi
tjinna sjara. Nga koni nga ja'enre Jesucristo xi Nazaret tse'e,
tisetjen 'ba titjajme.

7 'Ba 'batsa'en Pedro kitsuba ntsja kixi xutabiu nga kit-
sikisetjen, 'ba ta'a kisaku nga'ñure ndsaku ko ngisin ndsaku
xutabiu. 8 'Ba se kiskjink'a nga tsisetjen, 'ba tsak'ajme. 'Ba
'batsa'en ja'as'enko Pedro ko Juan ña ma ndetsinre ningu.
Tsu'ba 'ba tikjink'akoni 'ba titsichjire Na'enchana. 9 Ngatsi'i
xuta tsabe nga tsu'ba 'ba nga titsichjire Na'enchana, 10 'ba
tu 'ba= kuánre 'ba kitsakjun ngat'are mé xi kuánre xutabiu.
Ngat'a bexkun nga kui xutabiu xi 'bejña nga mi'a ton ngantja
ningu xi Nda Kji'u 'mi.

Pedro tsikja'axtiuya enre Na'enchana ña ma ndetsinre ningu

11 Xuta xi kuanda, bi nde titsuntjint'ani Pedro ko Juan.
'Ba 'batsa'en ngatsi'i xuta inyamakunre 'ba kuañajan ña inya
nchjabiu ngini'ya xi Ngini'yare Salomón 'mi. 12 'Ba kionga
Pedro tsabe kibi, jako naxinando, 'ba kitsure:

—Jun xuta naxinanda Israel, ¿ánñu tjimakunninu kibi?
¿'Ba ánñu techutsejen'aniniji joni tsa kjua'ñu tsajain 'ba
tsa ngat'a nga 'ñu 'yakuin Na'enchana, tsa kui kjua kuán
kjinik'ajmeni kui xutabi? 13 Na'enre xuta chingana Abraham
ko Isaac ko Jacob, kui= xi kitsjare kjuaje Ki'ndire. Kui Jesús
xi jun kjiningantsjo 'ba kji'yaton ngixkun Pilato, kionga kui
kuamejénre nga sik'ejñandai. 14 Tunga jun kji'yatonñu xuta
tsje 'ba xi kixi. Tusa tsikixun nga jngu xuta xi kitjenre mik'en
kika'enu. 15 'Ba 'batsa'en kjinik'ion kui xi tsik'endukun
xuta. Tunga Na'enchana kitsikja'aya nganire 'ba jin= xi
tenikixiyee kibi. 16 Ngat'a makjainni ngat'are Jesús, kui=
kjua ngat'are ja'enre Jesús kitsa'e nga'ñure xutabi xi te'yo 'ba
'yaxkun. Ngat'a makjainni ngat'are Jesús, kui= kjua xutabi
kuandakjinni ngixkun ngatsi'u.

17 ’'Ba nganda'e, nts'iạ xian, 'be=ñạ nga bi 'yo mé= xi
kjiño'on. 'Ba nde xutaxanu bi be mé= xi kitsa'en. 18 Tunga
'ba=tsa'en Na'enchana kitsik'etjusun mé= xi kitsuyatitjun
kionga kitsikinchja ngatsi'i profeta, nga Cristo tjinnere kjua'a
kjuanima. 19 Kui kjuañu tik'antjaiyañu kjuafa'etsjennu
'ba ndiba ngañu ngixkun Na'enchana, tuxi sichat'aninu
jenu. Tsa 'ba si'on, Na'enchana sjanu nixtjin nga kụan
sikja'ayo 20 'ba sikasennu Jesús, kui xi kitsa'e titjunre xa nga
kụan Cristonu. 21 Jesucristo tjinnere nga k'uejña ngank'aa
nganda'e, ka'nda nga kjua'e nixtjin nga s'ẹnda ngani ngayéje
xi kitsu Na'enchana nixtjin kuatse jan, jotsa'en kitsikinchja
profeta tsjere. 22 Jotsa'en kitsu Moisés nixtjin kuatse jan:
“Na'enchana, kui= xi Na'ennu. Kui xi sikasennu jngu profeta
xi k'uetjujin ngajinnu, jotsa'en kitsikasenna. Tasen ñojon
ngayéje mé= xi kuetsunu, 23 ngat'a tu'yañu xi bi kuasen ñojonre
profetabiu, kui= xi kjui'naxjejin ngajinre xuta naxinando.”

24 ’'Ba Samuel 'ba ko ngatsi'i profeta xi jaskan kis'e 'ba=nde
kinchja ngat'are nixtjinbi. 25 'Ba tsojon= kụan mé= xi kinchja
profeta, 'ba tu kjuanda tsojon nga Na'enchana 'endako kjua
xuta chinganu, kionga 'ba kitsure Abraham: “Ngatsi'i naxi-
nanda xi tjin ngasun'ndebi kụachikunta'en ngat'are ntje xi
s'ẹri.” 26 Kionga Na'enchana kitsikja'aya nganire Ki'ndire,
jun= titjun kitsikasennu, tuxi sichikunta'enninu 'ba meni nga
jngu jngu xi tjin ngajinnu k'uenduni tsajmi xi ch'otjin.

4

Pedro nchja ngixkun xutaxa

1 'Ba Pedro ko Juan tojo inyafako xuta naxinandabiu kionga
ja'e nchja na'miu ko xi ngakure xi tsikuenda ningu 'ba ko
nchja saduceo. 2 Kui 'ñu kjimastire, ngat'a Pedro ko Juan
inyabakuyare xuta naxinandabiu 'ba inya'be'ere nijmi nga
ngat'are Jesús nga je kis'ejña kusun nga kjua'aya nganire
xuta ngajinre mik'en. 3 'Ba 'batsa'en kitsuba 'ba kiskanis'en
nduya ka'nda nixtjin nga kuanyujun, ngat'a je kuangixun kui
nixtjinbiu. 4 Tunga xuta xi kjint'e mé= xi kinchja Pedro ko
Juan, nkjin kuán xi kuakjainre ngat'a tse'e Jesús. Ónru mi kuán
nchja xi kuakjainre.

5 'Ba 'ba kuán nixtjin nga kuanyujun, xutaxare naxinando
ko nchja chingare naxinando 'ba ko nchja chjine tse'e kju-
atexuma kuañajan naxinanda Jerusalén. 6 'Ba nde ja'e Anás
xi na'mi titjun, Caifás, Juan, ko Alejandro, 'ba ko ngatsi'i
nchja xi xinkjin nchja na'mi ngaku. 7 'Ba 'batsa'en kichja'a
Pedro ko Juan 'ba kjinikinya ngamasenre nchjabiu tuxi
xjaningiyanire.

—¿Mé= kjua'ñu xi tjinnu nga nindo xuta? —kitsu nchja xabiu—. ¿'Yá= xi ti'bexanu nga 'ba teño'on?

8 'Ba 'batsa'en kinchja Pedro nga kitse ngajinre Isennix-tjintsjere Na'enchana 'ba kitsure:

—Jun xutaxa ko nchja chingare naxinanda Israel, 9 nganda'e techjaningiyanii ngat'are kjuanda xi kuán ngat'a tse'e jngu xuta xi bi ma fi'in 'ba jótsa'en kuandanire. 10 Ngatja'yo ngatsi'u 'ba ko ngatsi'i xuta naxinanda Israel nga ja'enre Jesucristo xi Nazaret tse'e xi jun kjinik'ent'o kru 'ba xi Na'enchana kitsikja'aya nganire, ngat'are kui kuandani xuta xi sejña nduju ngixkún nga'e. 11 Kui Jesús, ndiojo xi tsabeton nchja chjinexjo tunga je ndiojo titjun kuán. 12 Tsajain ngisa xi mare tsik'angi xuta, ngat'a Na'enchana bi kja'e kitsikasen ngisa ngasun'ndebi xi nga ko ja'enre kuan sik'anginina.

13 'Ba 'batsa'en kuakunre xutaxabiu, kionga kjint'e nga 'batsa'en ko kjua'ñu kakun kinchja Pedro ko Juan 'ba tsabe nga tuxkia xuta= kuán 'ba xi bi kiskut'aya. Tsabexkun nga kui xi ja'ba je tsek'etsumako Jesús. 14 Tunga bi kuán jo kitsure ngat'a inyabe nga xuta xi kuanda sejñat'are nchjabiu. 15 'Ba 'batsa'en 'exare nga ngat'etjujin ña kuañajan, 'ba xutaxabiu joyanire xi jngu= xi jngu.

16 —¿Mé= xi sikua nchjabi? —kitsu—. Ngat'a ngatsi'i xuta xi tjindu naxinanda Jerusalén je be kjuakun xi kitsa'en, 'ba bi kuan k'ue'ma. 17 Tusa kuinyakun_ra, tuxi tu'yá nde kuetsuyanire ngat'are ja'enre Jesús 'ba tuxi bi nde kuajenduju ngisani enre ngajinre xuta naxinando.

18 'Ba 'batsa'en kinchja nganire nchjabiu 'ba inyakunre nga bi nde kuinchjani ninga bi nde kuakuyani ngat'are ja'enre Jesús. 19 Tunga Pedro ko Juan 'bi kitsu nga kitsingojore xutaxabiu:

—Chusun_ru mé= xi nda tjin ngixkun Na'enna —kitsure—. ¿A jun= xi sik'etjusunri asa Na'enchana? 20 Ngat'a bi kuan xiu kuetsubai ngat'are mé= xi kji'yee 'ba kjinu'yee.

21 'Ba 'batsa'en xutaxabiu inyakun ngisare, tunga kitsik'endundai. Bi kisaku ndiyare jótsa'en sikja'a kjuanima, ngat'a ngatsi'i xuta naxinando kitsichjire Na'enchana ngat'are mé xi kuán. 22 Ngu xuta xi kuanda ngat'are kjuakunbi, ts'axtiu yachan nure.

Xuta xi makjainre mi'are kjua'ñukakun Na'enchana

23 Kionga je kjinik'endundai Pedro ko Juan, ta'a kikun xuta xi yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba ye'ere nijmi ngayéje xi kitsure nchja na'mi ngaku ko nchja chingare naxinando. 24 'Ba kionga xuta xi yak'a kjint'e kibi, ngatsi'i tujngu kitsa'en kjuafa'etsjenre nga jako Na'enchana 'ba kitsu:

—Ji Na'en, ji xi kjiñe'en ngank'aa, t'anangiu ko ndachikun
'ba ko ngayéje xi kio tjin. 25 Ngat'are Isennixtjintsjeri
kjinikinchje David xuta chinganį. Kui xi 'ba nde kitsa'exat'ari
'ba kjinikinchje:

¿Ánñu inyakjanni naxinanda xi tjin ngasun'ndebi?

¿Ánñu xuta foyanire tsajmi xi tsajain ndiyare?
26 Tsik'endunda nga skjan nchja rey xi tjin ngasun'ndebi,
'ba xutaxabiu kuañajan
tuxi k'uendani kjua xi bi nda tjin ngat'are Na'enchana 'ba ko
Cristore.
27 'Ngat'a kjuakixi= nga naxinandabi rey Herodes ko Poncio
Pilato kuañajanko xuta xi Israel tse'e 'ba ko xi bi tse'e Israel
'ba 'enda kjua xi bi nda tjin ngat'are Jesús xi Ki'ndi tsjeri
xi kjiñe'en nga Cristo kuán. 28 'Ba 'batsa'en kitsik'etjusun
nchjabiu ngayéje mé= xi kjini'indutitjin 'ba xi kichusun_ri
nga tjinnere nga kụan. 29 'Ba nganda'e, ji Na'en, chutsejen'ai
mé= xi mejénre sikonį nchjabiu 'ba ti'en nga xutari ngatat-
sikja'axtiuya en xi tsiji ko kjua'ñukakun. 30 Tsejen ngatamare
xi sefesun kjua'ñuri, 'ba ngat'are ja'enre Jesús, Ki'ndi tsjeri,
ngatjama kjuakun 'ba ko chụbą xi kuaku kjuajeri.
31 'Ba kionga je jet'are nga jako Na'enna, nga'nde
ña kuañajan jatse; 'ba Isennixtjintsjere Na'enchana ja'e
ngajinre ngatsi'i, 'ba kitsikja'axtiuya enre Na'enchana ko
kjua'ñukakun.

Xi makjainre ngat'a tse'e Jesús kitsikjenko xinkjin tsajmi xi tjinre

32 'Ba ngatsi'i xi kuakjainre ngat'a tse'e Jesús jngu kitsa'en
inimare ko kjuafa'etsjenre. Ni'yá tsu tsa tu kui tajngu tse'e
mé= xi tjinre. Tusa tu jngu je kitsikjenko xinkjin mé= xi tjinre.
33 'Ba ko 'ñu tse kjua'ñu nchja chinga apóstol kitsikja'axtiuya
nga ja'aya nganire Na'enna Jesús, 'ba Na'enchana 'ñu kit-
sichikunta'en ngatsi'i. 34 'Ba ngajinre xutabiu tsajain xi na'en
chunre, ngat'a ngatsi'i xi tjinre tsa xu'ba asa ni'ya bateña 'ba
fa'eko ton jotjin ba'ere. 35 'Ba nchja chinga apóstol fa'etsjare,
'ba kui bakjanyare ngatsi'i xuta jotsa'en machjenre nga jngu
jngu.
36 'Ba tsik'ejña jngu xuta lebita xi kitsin nangi Chipre xi Kuse
'mi, xi nchja chinga apóstol Bernabé kitsure nga ja'en skare.
(Kui ja'en xi tsunire: Xi tsja kjuaje kakun.) 37 'Ba Bernabé
yateña jngu xu'ba xi tjinre 'ba ja'etsjare nchja chinga apóstol
ton xi kuachjinire.

5

Jere Ananías ko Safira

1 Tunga jngu xuta xi Ananías 'mi nde yateña jngu xu'ba. 'Ba
chjunre Safira 'mi. 2 Kui xi 'ejñat'axin jngu ka'a ton xi jotjin
kika'ere xu'bare 'ba xi ngijngu ka'a ja'etsjare nchja chinga
apóstol. 'Ba nde tsabe chjunre mé= xi kitsa'en ngayeje. 3 'Ba
kio Pedro kitsure:

—Ji Ananías, ¿ánñu chanayiu ja'as'enjinni inimari, nga en
ndesu te'mi_ri Isennixtjintsjere Na'enchana nga kichjube
jngu ka'a ton jotjin kika'eri xu'bari nga kikateñe? 4 Kionga kje
bateñajín xu'bo, ¿a bi tsa tsiji? 'Ba kionga je kikateñe, ¿a bi je
tsiji ton? ¿Ánñu 'batsa'en kjinikja'etsjenni nga 'ba kjiñe'en?
Na'enchana xi kik'in_ri en ndesu, bi xuta.

5 Kionga kjint'e enbi, Ananías je mik'en nga kiska t'anangiu.
'Ba a tu 'ñu kitsakjun ngatsi'i xuta xi kjint'e mé xi kuán. 6 'Ba
kio ja'e jó ján nchja nisti 'ba yaxtejun najñu yojore, 'ba 'etjuko
nga kik'eyanijin.

7 Jánru hora jaskan, ja'e chjunre Ananías xi bi be mé xi kuán.
8 'Ba kio Pedro tsiningiyare:

—'Ba t'inna ¿a 'bi= tjin kich'o xu'banu nga kikateño?

—Jun, 'ba= tjin kikateñaniį —kitsingojo Safira.

9 —¿Ánñu kaminya'añu xingiu nga mejénnú xut'ayako Isen-
nixtjintsjere Na'enchana? —kitsu Pedro —. Nchjanisti
xi tjindu ngastun xuntjo kui= xi kik'eyanijin xi'inri, 'ba
nganda'e nde, ji kuekori.

10 'Ba ndekuini chubabiu je mik'en chjunbiu nga kiskat'a
ndsaku Pedro. 'Ba kionga ja'as'en nchja nistibiu, tsabe nga
je kjijñak'en chjunbiu 'ba 'etjuko nga kik'eyanijint'are xi'inre.
11 'Ba niki 'ñu kitsakjun ngatsi'i xi makjainre ngat'are Jesús 'ba
ko ngatsi'i xuta xi kjint'e kibi.

Kjuakun xi kitsa'en nchja chinga apóstol

12 'Ba nchja chinga apóstol nkjin kjuakun ko chu̱ba̱ xi
yakutsejen kjuajere Na'enchana kitsa'en ngajinre naxinand-
abiu, 'ba ngatsi'i tu jngu kitsa'en kjuafa'etsjenre 'ba kuañajan
ngini'ya xi Ngini'yare Salomón 'mi. 13 'Ba xuta xi yak'a bi
kua'ñukakun nga kuañajanjinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e
Jesús, tunga naxinandabiu nda kinchja ngat'a tse'e. 14 'Ba
kuankjin ngisa xuta, xi xi'in ko yanchjin, xi ja'e ngisa ngajinre
xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.

15 'Ba ka'nda ngaya ndiyo kikani xuta xi inyasefesun xi
kitsikayusun nijña ko nachan, tuxi kionga kjua'ani Pedro
ninga tu nk'ianre kjua'anere xi inyafesun. 16 'Ba nde ja'e nkjin
xuta naxinanda xi tjindu ngandaire naxinanda Jerusalén nga
ja'eko xinkjin xi inyasefesun 'ba ko xi tjindujinre isennixtjin
xi bi nda, 'ba ngatsi'i kuanda.

17 'Ba 'batsa'en a tu 'ñu kuaxinre na'mi titjun ko ngatsi'i xi
mako xi nchja saduceo kuán. 18 'Ba kitsikasen nchja xi kitsuba

nchja chinga apóstol 'ba kiskanis'en ngaya nduyare naxinando. 19 Tunga ngajñu jngu ankjere Na'enchana kiskjex'a xuntja nduyo 'ba ts'axje nchjabiu 'ba 'bi kitsure:

20 —Tangiun, tanginkinya nduju ña ma ndetsinre ningu 'ba t'e_ru nijmi xuta naximando ngayéje en xi tse'e kjuabenichun xatsebi.

21 'Ba 'batsa'en kitsik'etjusun nchja chinga apóstol en xi kik'inre. 'Ba nga kuanyujun, ja'as'en ña ma ndetsinre ningu 'ba yakuya. 'Ba ndekui chubabiu ja'e na'mi titjun 'ba ko nchja xi mako nga'nde ña mañajan xinkjin. 'Ba kio kitsikjint'e ngatsi'i nchja ngakure xuta xi Israel tse'e 'ba 'exa nga kuechja'a ngaya nduyo nchja chinga apóstol. 22 Tunga kionga nchja xi tsikuenda ningu echu nduyo, bi kuasjaire nchja chinga apóstol. 'Ba 'batsa'en jendiba ngani nga ja'eke'e nijmi.

23 —Tichja tsjan tsjan xuntja nduyo nga echiį. 'Ba chasoldadu xi kio inyatsikuenda inyaxtiu xuntjo. Tunga kionga kichju'i, tu'yá kji'yeę ngaya —kitsu.

24 Kionga kjint'e enbi, na'mi titjun ko nchja na'mi ngaku 'ba xi ngakure chasoldadu xi tsikuenda ningu, ka'nda bi nde beni mé= xi sikja'etsjen 'ba tsiningiyare xinkjin jótsa'en kjuechukjet'ani kjuabi. 25 Tunga jngu xuta 'ba ja'etsure:

—Jun, na'en, nchja xi kichanis'ion nduya tsakaiñu ña ma ndetsinre ningu= inya 'ba inyabakuyare xuta naxinando.

26 'Ba 'batsa'en nchja xi tsikuenda ningu 'ba ko xi ngakure kiji 'ba ja'eko ngani nchja chinga apóstol. Tunga bi kitsi'onre ngat'a tsakjun tsa ndiojo kue'ere xuta naxinando. 27 Kionga ja'eko, kitsikinya ngixkun xutaxa xi kuañajan kio. 'Ba kio na'mi titjun tsiningiyare:

28 —¿A bi je 'ba kik'inkixiri nga bi nde kuan kuakuyañu ngat'are xutabiu? 'Ba ¿mé= xi teño'on jun? —kitsure—. Ngatsi'i xi tse'e Jerusalén be mé= xi tebakuyo, 'ba mejénnú nga jin xanineniį kjuabeyare xutabiu.

29 —Tjinnere nga Na'enchana titjun sik'etjusun_ri nga ko mare xuta —kitsingojo Pedro 'ba ko nchja chinga apóstol xi yak'a —. 30 Na'enre xuta chingana kitsikja'aya nganire Jesús, xi jun kjinik'ent'o kru. 31 Na'enchana kitsjare kjuaje 'ba kitsik'ejña ngate kixire. Kui= xi xuta titjun nganda'e 'ba xi tsik'angi xuta tuxi sjanire kjuanichat'a xuta xi Israel tse'e kionga tsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba fa'e ngani ngixkun Na'enchana. 32 Jin= xi tenikixiyeę ngat'are kibi 'ba 'ba nde Isennixtjintsjere Na'enchana ngayeje, Isennixtjin xi Na'enchana tsjare xuta xi tsik'etjusunre.

33 Kionga kjint'e enbi xutaxabiu, niki 'ñu kuakjanre, ka'nda kuamejénre sik'en nchja chinga apóstol. 34 'Ba 'batsa'en

tsakasen nduju ngajinre nchjabiu jngu xuta fariseo xi Gamaliel 'mi, jngu chjine kjuatexuma xi 'yaxuta ngat'are ngatsi'i xuta naxinando. Xi 'exa nga kjui'naxje ngutjun nchja chinga apóstol.

35 —Jun na'en naxinanda Jerusalén —kitsure xutaxa xi yak'a—, nda chusun_ru mé= xi siko kui xutabi. 36 Ngat'a jo kuán nganda'eñu, isetjen jngu xuta chinga xi Teuda 'mi. 'Ba kui kitsure yojore jngu xuta xi 'ñu chjire, 'ba ñujunru sientu nchja kitjenngi. Tunga Teuda kjinik'en 'ba ngatsi'i xi kitsjenngire kitsojoba. 'Ba kio jet'a yeje. 37 'Ba jaskan ngani, nixtjin nga tukja'aya xki xuta naximando, isetjen Judas xi Galilea tse'e, 'ba kitsa'en nga nkjin xuta kitjenngire. Tunga 'ba nde kui kjinik'en ngayeje 'ba ngatsi'i xi kitsjenngire kitsojoba.

38 »'Bamani, sja_nuu jngu kjuafa'etsjen nganda'e: Ngat'ejño nchjabiu 'ba tumé nde nikonu. Ngat'a tsa tu tse'e sa xuta xi tsikja'etsjen 'ba xi tsa'en nchjabiu, kjuet'a. 39 Tunga tsa tse'e Na'enchana, bi kuan sikase'ñu. Chutsejen_ru yojonu tsa tu Na'enchana= nini xi tebixkjankoñu.

40 'Ba 'batsa'en xutaxabiu kuakjainre mé= xi kitsu Gamaliel. Kinchjare nchja chinga apóstol 'ba yajare 'ba 'echja'ndere nga bi nde kuinchja ngisani ngat'a tse'e Jesús. Jaskan kitsik'endundai ngani. 41 'Ba nchja chinga apóstol 'etukajinre xutaxabiu 'ba 'ñu tsja titsubare, ngat'a Na'enchana je kitsja'ndere nga kjua'a kjuanima tu kjuare ja'enre Jesús. 42 'Ba ngantsjai nixtjin ña ma ndetsinre ningu 'ba xki ni'ya janda bakuya 'ba kitsikja'axtiuya ngat'a tse'e Jesucristo.

6

Yatu xuta s'enere xa tuxi kuasekoni nchja chinga apóstol

1 Kui nixtjinbiu kionga je kjimankjín xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, 'batsa'en xi nchja en griego kitsik'axki xi nchja en hebreo. Kitsu nga bi nda inyasatesinre yanchjin k'an xi tjin ngajinre nga nyujun nyujun kji'ba'bisunre xi chine. 2 'Ba nga tejó nchja chinga apóstol kinchjare ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.

—Jin tjinnere nga sikja'axtiuyee enre Na'enchana. 'Ba bi nda tjin tsa k'uejñee nga sikja'axtiuyee ion tuxi kuatesinnii yamixo —kitsure—. 3 'Ba kui kjuañu jun, nts'ia xian, tinyisjaijiun ngajinnu yatu nchja xi nda 'yaxkun, xi kjitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko kjuankjin kakun, tuxi s'enenire xabi. 4 'Bamani jin, janda xukuai Na'enchana 'ba janda sikja'axtiuyee enre.

5 'Ba 'batsa'en ngatsi'i kuakjainre mé= xi kitsu nchja chinga apóstol 'ba kiskja'ajin nchjabi: Esteban, jngu xi 'ñu makjainre 'ba xi kjitse Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre, ko

Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, ko Parmenas 'ba ko Nicolás
xi Antioquía tse'e. Kui xutabi xi bi judío, tunga je nda'e
makjainnire ngat'a tse'e Na'enchana. 6 'Ba jaskan kui nchja xi
yatu ja'echani ngixkun nchja chinga apóstol, 'ba nchja chinga
apóstol tsi'are kjuanda Na'enchana ngat'are kui 'ba yanere
ntsja.
7 'Ba kinduju enre Na'enna, 'ba xuta xi makjainre ngat'a
tse'e Jesús 'ñu nkjin kjima naxinanda Jerusalén, 'ba nkjin
nchja na'mi kuakjainre ngayeje.

Kionga kjinduba Esteban

8 'Ba mani Esteban, 'ñu kjinichikunta'en ngat'are
Na'enchana. 'Ba ko kjua'ñure Na'enchana kitsa'en kjuakun
ko chu̱ba̱ ya'e xi yakutsejen kjuajere Na'enchana ngajinre
xuta naxinando. 9 Tunga jngu nixtjin yak'a xuta xi tse'e ni'ya
sinagoga xi Chu'nda xi Je Kjinik'endundai 'mi, 'ba yak'a xuta
xi Cirene tse'e, ko xi Alejandría tse'e, 'ba ko yak'a xi jendibani
nangi Cilicia ko nangi Asia 'etuts'inre nga josiko Esteban.
10 Tunga bi kuán kitsa'enre Esteban, ngat'a Isennixtjintsjere
Na'enchana kitsjare kjuankjin kakun nga kinchja.
11 'Ba 'batsa'en 'echjire yak'a nchja, tuxi kuetsuni nga
kjint'ere nga Esteban ch'o kitsu ngat'a tse'e Moisés 'ba ngat'a
tse'e Na'enchana. 12 'Ba 'bitsa'en kjinistire xuta naxinando
ko nchja chinga 'ba ko nchja chjine kjuatexumo. 'Ba kitsuba
Esteban 'ba kiko ña mañajan xutaxa titjun. 13 'Ba ja'echani
nchja xi kinchja en ndesu nga kitsu:
—Kui xutabi ch'o tsu ngantsjai ngat'a tse'e ningutsjebi
'ba ngat'a tse'e kjuatexumo. 14 Kjinu'yeę nga kitsu nga
Jesús xi Nazaret tse'e sikixuya ningubi 'ba nga sik'antjaiya
kjuachinga xi 'ejñana Moisés.
15 'Ba ngatsi'i xutaxa xi kio tjindu kiskutsejen'a Esteban 'ba
tsabe nga jo kji'i nkjain ankje.

7

Esteban nchjntjai yojore ngixkun xutaxo

1 'Ba na'mi titjun tsiningiyare Esteban:
—¿A kjuakixi= xi inyatsu nchjabiu? —kitsure.
2 'Ba Esteban kitsingojore:
—Jún nts'ia̱ 'ba jun xi na'en, tasen ñojon. Na'enchana
xi tjinre kjuaje kuatsejenre xuta chingana Abraham kionga
tijña ngisa nangi Mesopotamia, kionga kje fik'ejñajín nangi
Haran. 3 'Ba kitsure: "T'ejñe nangiri 'ba xingi 'ba tikeni
nangi xi an kuakura̱." 4 'Ba 'batsa'en Abraham 'etju nangi
Caldea 'ba kik'ejña naxinanda Haran. 'Ba kionga je k'en
na'enre, Na'enchana kitsikasen Abraham nangibi kioña jun
tetsubo nganda'e. 5 Tunga bi kitsjare nga'nde xi ku̱atse'e

nangibi, 'ba ninga bi kitsjare ña kuasen ndsaku. Tunga kitsuya titjunre nga sjare nga kụatse'e nangiu 'ba nga jaskan kụatse'e ntje xi s'ẹre, ninga kje tjiínre ki'ndi Abraham kui nixtjinbiu. 6 Na'enchana 'ba nde kitsure Abraham nga ntje xi s'ẹre k'uendu nangi xi bi kui tse'e, 'ba nga xuta chu'nda kụan, 'ba nga ñujun sientu nu kjua'a kjuanima. 7 Tunga 'ba nde kitsure Na'enchana: "An sikja'aạ kjuanima xuta naxinanda ña chu'nda kụan, 'ba jaskan k'uetju kio 'ba sichjinạ kui nga'ndebi."

8 'Na'enchana 'endako kjua Abraham 'ba kitsure nga sa'en xi circuncisión 'mi. 'Ba kui= kjuañu, kionga je jin nixtjin kitsin Isaac, Abraham kitsa'en circuncidar. 'Ba 'ba nde kitsa'en Isaac ko ki'ndire Jacob. 'Ba 'ba nde kitsa'en Jacob ko ngatejó ki'ndi nistire, xi xuta chingana kuán.

9 'Kui ki'ndire Jacob, xi xuta chingana kuán, kuaxinre ngat'a tse'e nts'e Kuse 'ba yateñare xuta xi Egipto tse'e. Tunga Na'enchana tsakaseko Kuse 10 'ba ja'axin yejere kjuabare kui. Na'enchana kitsjare kjuankjin kakun 'ba kjuanda ngixkun Faraón xi ngaku titjunre Egipto. 'Ba Faraón kitsja xare Kuse nga kụan xuta titjunre xuta xi Egipto tse'e 'ba xi ngakure ngatsi'i xi tjin ni'yare.

11 ''Ba 'batsa'en kis'e kjindia 'ba 'ñu tse kjuaba ngayéje nangi Egipto ko ngayéje nangi Canaán, 'ba xuta chingana bi nde kisakunire xi chine. 12 Kionga kjint'e en Jacob nga nangi Egipto tjin xi chine, kio titjun kitsikasenni ki'ndi nistire xi xuta chingana. 13 'Ba xi majóni ndiya, Kuse yakure yojore nts'e. 'Ba 'batsa'en Faraón tsabexkun xinkjin Kuse. 14 'Ba kio Kuse 'exa nga kuechja'a Jacob xi na'enre 'ba ko ngatsi'i xinkjin xi yachute ko kan'ón mani. 15 'Ba 'batsa'en Jacob ja'ek'ejña nangi Egipto, 'ba kio k'en. 'Ba nde kio jesun ki'ndi nistire xi xuta chingana kuán. 16 'Ba jaskan yojore Jacob kichani Siquem, 'ba kiseyanijin tsju xi Abraham tsatset'are ki'ndire Hamor nga kitsjare ton xi plata ni.

17 'Kionga je kuatiña nixtjin nga kuajngu en xi kitsu titjunre Na'enchana Abraham, 'ñu nkjin kuan ngisa xuta naxinandana xi nangi Egipto tsik'endu. 18 'Ba kio yatexuma kja'e xuta ngaku titjunre Egipto xi bi tsabexkun Kuse. 19 Kui xi 'ejñure xutana 'ba ch'o kitsiko xuta chingana. 'Ba 'enere nga sikumare ki'ndixure, tuxi kueyani.

20 'Kui nixtjinbiu kitsin Moisés. Jngu ki'ndi xi nda kji'i kuán ngixkun Na'enchana, 'ba ján sa kitsicha xichare ngaya ndaba. 21 'Ba kionga je tjinnere nga sikumare, ki'ndi chjunre Faraón kiskjebe 'ba kitsicha jo fani tsa ki'ndire. 22 'Ba 'batsa'en Moisés kisakuyare kjuachjinere xuta Egipto, 'ba 'ñu kuán nga kinchja 'ba ko ngayéje xi kitsa'en.

23 ’'Ba kionga je yachan nure, inimare Moisés kitsuni nga
kuekun xuta xinkjin, xi xuta tse'e Israel. 24 'Ba kionga tsabe
nga jngu xuta xi Egipto tse'e ch'o titsiko jngu xuta xi Israel
tse'e, tsakaseko 'ba kitsik'en xi Egipto tse'e. 'Ba 'batsa'en
kitsingojo xi tjimata'en xuta xi Israel tse'e. 25 Moisés kit-
sikja'etsjen nga kuankjinre xinkjin ngat'are xa xi kitsa'ere.
Tunga xinkjin bi kuankjinre nga Na'enchana ja'ba je kitsja
xare kui, tuxi sik'endundaini.
26 ’Nga kuanyujun Moisés tsabe nga jó nchja xi Israel tse'e
inyakjanko xinkjin 'ba kuamejénre nga kuatekjanyare. 'Ba
kitsure: “Jun, na'en, nts'io ñu. ¿Ánñu nde jun teni'oni_ru
xingiu xi jngu= xi jngu?” 27 'Ba 'batsa'en xuta xi titsi'onre
xuta xi ngijngu kitsungiñia Moisés 'ba kitsure: “¿'Yá= xi
titsja xari nga kuatexumaniį 'ba nga k'uendai kjuanį? 28 ¿A
mejénri sik'ennaą jotsa'en kjinik'en ngujña xuta xi Egipto
tse'e?” 29 Kionga Moisés kjint'e enbiu, tsanga 'ba kik'ejña
nangi Madián, ña tu'yá bexkun. 'Ba kio kis'ere jó ki'ndi.
30 ’Yachan nu jaskan, jngu ankje ja'ekun Moisés nga'nde
t'axin xi tiñare ngijñacha xi Sinaí 'mi. Yakure yojore ngajin
ndi'ire na'yantsje xi titi. 31 Moisés tu 'ba= kuánre kionga tsabe
mé= xi tjimatsejenre. 'Ba 'batsa'en kitsitiña tuxi ngisa nda
skueni. 'Ba kjint'ere jndare Na'enchana xi kitsure: 32 “An= ña
Na'enre xuta chingari, an ña Na'enre Abraham ko Isaac 'ba
ko Jacob.” 'Ba Moisés jatse nga kitsakjun 'ba bi ma kakun
nga kutsejen'a. 33 'Ba 'batsa'en Na'enchana kitsure: “'Naxje
jnderi, ngat'a nga'nde ña tesen nga'nde tsje. 34 Te'beña
jótsa'en fa'a kjuanima xuta xi tsa'an xi nangi Egipto tjindu 'ba
tent'eña nga inyatsine, 'ba je 'etukajian nga sik'endundaą. 'Ba
'batsa'en jabi nga'e ngat'a an sikasenrą nangi Egipto.”
35 ’Kui Moisés=bi xi tsabeton nchjabiu nga kitsure: “¿'Yá= xi
titsja xari nga kuatexumaniį 'ba nga k'uendai kjuanį?”, kui
xi ankjere Na'enchana kuatsejenre ngajin na'yantsje xi titi.
'Ba 'batsa'en Na'enchana kitsikasen Moisés 'ba kitsja xare nga
kui xi kuatexumare xutana 'ba nga sik'endundai.
36 ’'Ba 'batsa'en Moisés ts'axjejin nangi Egipto xuta chin-
gana. 'Ba yachan nu kitsa'en kjuakun ko chubą xi yakutsejen
kjuajere Na'enchana nangi Egipto ko ngajinre Ndachikun
Iniu 'ba ko nangi t'axin. 37 Ndekuini Moisés kibi xi kit-
sure xutare Israel: “Na'enchana sikasennu jngu profeta xi
k'uetjujin ngajinnu, jotsa'en kitsikasenną an.” 38 'Ba kui
Moisés xi tsik'ejñajinre xuta xi kuañajan nangi t'axin. Kui xi
jako ankje ngijñacha xi Sinaí 'mi 'ba jako ngani xuta chingana.
Kui xi kitsa'ere nga sjana en xi tsjana kjuabenichun.
39 ’Tunga xuta chingana, bi kuamejénre nga yasen ñojon
ion. Tusa tsabeton 'ba kuamejénre nga kiji ngani nangi

Egipto. 40 'Ba xuta chingana kitsure Aarón: “Tindaniį na'en
xi kuetitjunnį. Ngat'a bi 'yeę mé xi kuánre kui Moisés xi
ts'axjejinnį nangi Egipto.” 41 'Ba 'batsa'en kitsinda jngu
isenre tjiundija, 'ba kitsik'en tjiuba tuxi sjanire chje isenbi.
'Ba ts'axjere s'i xi ko ntsja 'endani.

42 ’Tu kjuare kibi, Na'enchana bi nde kitsisinnire xutabiu.
Tsakasent'axinre 'ba kitsja'ndere nga sichjire niñu xi tjin
ngank'aa, jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana xi kitsi'indu
xuta chinga profeta:

Jun xuta xi Israel tse'e,
¿a an kika'enuų chje ko tjiuba xi kjinik'ion,
nga yachan nu nga tseketsubo nangi t'axin?
43 Tusa kichank'angiu ni'yachire na'en xi Moloc 'mi,
ko niñure na'en xi Renfán 'mi,
'ba ko isen xi kjinindo tuxi sichjini_ru.
'Ba kui= kjuañu sa'enña nga kjin kuechaninu jun
nga'nde xi ngisa t'axin tijñare nangi Babilonia.

44 ’'Ba xuta chingana nangi t'axin tsek'endu 'ba kiko ningu
xi najñu ni xi bakutsejen nga Na'enchana 'endakokjua naxi-
nandare, xi kuanda jotsa'en kuamejénre Na'enchana. Ngat'a
Na'enchana ja'ba je 'exare Moisés nga k'uenda ningu xi najñu
ni jofa tsa'en kuatsejenre. 45 'Ba jaskan kitsa'ere xuta chin-
gana kui ningu najñubiu nga kųatse'e. 'Ba kui ningu najñubiu
ya'a kionga ja'e nangibi, nixtjin nga tjinre xa Josué. 'Ba
kiskjanko xuta xi tjindu nga'e, xi Na'enchana ts'axje ngixkun
xuta chingana. 'Ba 'batsa'en kuachjen ningu najñubiu ka'nda
nga David kuán rey.

46 ’'Ba David kisakure kjuanda ngixkun Na'enchana, 'ba
tsi'are nga sindare jngu nga'nde ña kųan k'uejña Na'enchana,
Na'enre xuta chingana Jacob. 47 Tunga Salomón kui xi
kitsinda ni'yare Na'enchana. 48 Tunga Na'enchana xi
ngank'aa tijña bi 'bejñaya ni'ya xi tsinda xuta. Ngat'a 'batsa'en
xuta chinga profeta kitsi'indu enre Na'enchana:

49 Ngank'aa yaxile xi batejñasaąn nga batexumaą.
'Ba t'anangiu, kio= ña tsikja'ayanią ndsakuą.
¿Ñáre ni'ya xi sindanuų?, kitsu Na'enchana.
¿'Ba ñáre nga'nde ña kųan sikja'ayaą?
50 ¿A bi an xi kitsinda ngayéje kibi?

51 ’Tunga jun —kitsu ngisa Esteban—, ne xton. Inimanu
jo=ni xuta xi bi be Na'enchana 'ba bi mejénnú kjuinu'yo
xi kjuakixi. Ngantsjai bi nik'etjusun_ru Isennixtjintsjere
Na'enchana. Jun ngusunñu ko xuta chinganu. 52 Xuta
chinganu kitsjenngike ngatsi'i profeta 'ba ka'nda kitsik'en
xi kitsuyatitjun ngat'are xuta tsje xi kjua'e. 'Ba kionga je

ja'e, jun kjiningantsjo 'ba kjinik'ion. 53 'Ba bi tenik'etjusun kjuatexumare Na'enchana nisi kuangantsjo ngat'are ankje.

Kjinik'en Esteban

54 Kionga xutaxo kjint'e mé= xi kitsu Esteban, a tu 'ñu= kuakjanre 'ba niki tsajnga nde'ñu. 55 Tunga Esteban, kitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana nga kiskutsejen ngank'aa, 'ba tsabe kjuajere Na'enchana 'ba nga Jesús sejña nduju ngate kixire Na'enchana.

56 —¡Chutsijon! —kitsu—. Te'bia̱ nga tixa ngank'aa 'ba nga Ki'ndire Xuta xi'in ngate kixire Na'enchana s'ejña.

57 Tunga 'ñu kiskji'ndaya nchjabiu nga 'echja ñojon, 'ba ngatsi'i kikja'a Esteban. 58 'Ba ts'axjejin naxinando 'ba kio ye'ere ndiojo. 'Ba xi kuán testigo 'endure najñure ngi ndsaku jngu chana'en xi Saulo 'mi nga sikuenda.

59 'Ba yejerañu tisatere ndiojo, Esteban jako Na'enchana 'ba kitsu:

—Ji Na'en Jesús, chjubetjai inimana̱.

60 'Ba 'batsa'en tsakasenkunch'in 'ba 'ñu kiskji'ndaya:

—Ji Na'en, bi kuenda chjube_ri jere.

'Ba nga je 'ba kitsu, ta'a k'en.

8

Saulo tsjengike xi makjainre ngat'a tse'e Jesús

1 'Ba Saulo 'ba= kji'i kakun nga kjinik'en Esteban. 'Ba ndekuini nixtjinbiu 'etuts'inre nga 'ñu kitsjengicha xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tjin naxinanda Jerusalén. Kitsojosun ngatsi'i nga kiji nga'nde xi tjin nangi Judea 'ba ko nangi Samaria. Tu nchja chinga apóstol sani xi tsek'endu naxinanda Jerusalén. 2 'Ba yak'a nchja xi tsimején Na'enchana kik'eyanijin Esteban 'ba kiski'ndantjai. 3 Tunga Saulo 'ñu kuamejénre nga sikjekjin xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús 'ba xki ni'ya ja'as'en nga kiskjefe xi xi'in 'ba ko xi yanchjin 'ba kiskanis'en nduya.

Nikja'axtiuya enre Na'enchana nangi Samaria

4 Kui xuta xi kitsojosun kitsikja'axtiuya enre Na'enchana nituña ña fi. 5 Joni Felipe xi kiji naxinanda Samaria nga kitsikja'axtiuyare xuta xi tjin kio ngat'are Cristo. 6 'Ba xuta jngu kitsa'en yojore nga yasen ñojon mé= xi tsu Felipe, ngat'a kjint'e 'ba tsabe nga mé= xi kitsa'en kui nga yakutsejen kjuajere Na'enchana. 7 Ngat'a nkjin isennixtjin xi bi nda xi 'etjukajinre xuta 'ñu kiski'ndaya nga 'etju, 'ba nkjin xuta xi bi ma fi 'ba xi ni̱má ndsaku kuanda. 8 Tu kjuare kibiu, 'ñu tse kjuatsja kis'e ngajinre xuta xi naxinando tse'e.

9 Tunga kio tijña jngu xuta xi Simón 'mi, xi je nda'e tsa'enni
kjuatje'e. Kui xi 'ejñure naxinanda Samaria 'ba kitsure yojore
nga kui jngu xuta xi 'ñu chjire. 10 Ngatsi'i xuta yasen ñojonre
xutabiu ka'nda xi ki'ndi 'ba ka'nda xi chinga.
—Xutabi= xi nga'ñure Na'enchana xi Nga'ñu je 'mi —kitsu
xuta.
11 Inyabatesinre Simón ngat'a kuankjin nu nga tsa'en kju-
atje'e 'ba nga 'batsa'en tsak'onachare xuta. 12 Tunga kionga
kuakjainre xuta en nda xi Felipe tsikja'axtiuya ngat'are ña
batexuma Na'enchana 'ba ngat'are Jesucristo, nchja xi'in ko
yanchjin kisatenda. 13 'Ba nde Simón kuakjainre ngayeje 'ba
kisatenda. 'Ba 'etuts'inre nga kitjenngi Felipe 'ba kuakunre
kionga tsabe chu̱ba̱ xi yakutsejen kjuajere Na'enchana ko
kjuakun ya'e xi tsa'en Felipe.
14 Kionga nchja chinga apóstol xi tjindu naxinanda
Jerusalén kjint'e en nga xuta xi tjin nangi Samaria je
kuakjainre ngat'a tse'e enre Na'enchana, kitsikasen ngajaan
Pedro 'ba ko Juan. 15 'Ba kionga echu kio, jako Na'enchana
ngat'are xuta xi Samaria tse'e tuxi sa̱kunire Isennixtjintsjere
Na'enchana. 16 Ngat'a kje fa'ejín ngajinre Isennixtjintsje.
Tu sa'e sani kisatenda nga ko ja'enre Na'enna Jesús. 17 'Ba
'batsa'en Pedro 'ba ko Juan yanere ntsja, 'ba xutabiu kisakure
Isennixtjintsjere Na'enchana.
18 'Ba kionga Simón tsabe nga xuta sakure Isennixtjintsjere
Na'enchana kionga nchja chinga apóstol banere ntsja,
'batsa'en kuamejénre nga sjare ton.
19 —'Ba nde ta'enu ko an kjua'ñubi —kitsure nchja chinga
apóstol—, meni nga tu'ya xi kuane_ra̱ ndsaa̱ 'ba nde sa̱kunire
Isennixtjintsjere Na'enchana.
20 'Ba 'batsa'en Pedro kitsure:
—Ngatachajakori tonri ngat'a nikja'etsjenni nga ko
ton ma minda mé= xi Na'enchana tsja. 21 Bi ji 'bakori
'ba bi tsiji xabi, ngat'a ngixkun Na'enchana bi kixi tijña
inimari. 22 T'ejñe jeri kibiu 'ba ndiba ngani ngixkun
Na'enchana, 'ba tets'a_ri Na'enchana tsa sichat'ari nga
'bitsa'en kjinikja'etsjen. 23 Ngat'a te'beña̱ nga kitse ngajinri
kjuasja 'ba nga kjuach'okun titsik'ejña'ñuri.
24 'Ba Simón kitsingojore:
—Chuko jun Na'enchana ngat'ana̱, tuxi tumé ku̱anninа̱ xi
jun kik'innuu̱.
25 'Ba kionga nchja chinga apóstol je kitsikixiya 'ba kit-
sikja'axtiuya enre Na'enchana kio, 'batsa'en kiji ngani naxi-
nanda Jerusalén. 'Ba ngaya ndiyo, ja'a nkjin nga'nde xi tjin
nangi Samaria nga kitsikja'axtiuya en ndare Jesús.

Felipe fako nijmi jngu xuta xi Etiopía tse'e

26 'Ba 'batsa'en jngu ankjere Na'enchana jako Felipe 'ba
kitsure:
—Tisetjen 'ba t'in ndiya xi fini naxinanda Jerusalén 'nda
Gaza.
Kui ndiyabi xi fa'a nangi t'axin. 27 'Ba Felipe tsisetjen 'ba
kiji, 'ba ngaya ndiyo kiskajin jngu xuta xi Etiopía tse'e. Kui
jngu xuta eunuko, jngu xuta xi nk'a xare xi tsa'exat'are chjun
Candace xi reinare xuta xi Etiopía tse'e. Kui xi 'bejñatjo
ngayéje tonre chjunbiu. Kui ja'ba je kiji naxinanda Jerusalén
tuxi sichjinire Na'enchana 28 'ba jendiba ngani nangire. 'Ba
tijñayare carretare nga ti'bexkiya enre Na'enchana xujun xi
kitsi'indu profeta Isaías.
29 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana jako Felipe:
—T'in 'ba titiñat'a_ri xuta xi tijñayare carretabiu —kitsure.
30 'Ba kionga echut'a tiñare, Felipe kjint'e nga xutabiu
ti'bexkiya xujun xi kitsi'indu profeta Isaías.
—¿A timankjin=ri mé= xi te'bexkiye? —kitsure.
31 —¿Jótsa'en kụankjinninạ nga tsajain xi titsuyanạ? —
kitsu xutabiu. 'Ba tsi'are Felipe nga kuijin 'ba k'uejñat'are kui.
32 'Bi tsa'en kua'indut'a ña ti'bexkiya xutabiu:
Kui xi kjinik'en joni chutsanga,
'ba bi kiski'ndaya.
Xi joni chutsanga xi títi tsangare,
'ba nde tsa'en bi kiskje'i ts'a.
33 Kjinisubare 'ba bi kixi kis'endajinre kjua.
¿'Yá= xi kụan kuinchja ngat'a tse'e ki'ndire?
Ngat'a bi nde tijñakun ngisani ngasun t'anangiu.
34 'Ba kio kinchja xuta xi xa nk'a tjinre xi tse'e Etiopía nga
tsiningiyare Felipe:
—'Ba t'innạ —kitsure—, ¿'yá= ngat'a tse'e xi titsu profeta
nga'e? ¿A ngat'a tse'e= tinchja asa ngat'a tse'e kja'e xuta?
35 'Ba 'batsa'en Felipe kinchja 'ba 'nda ña ti'bexkiya xutabiu
'etuts'innire nga kitsuyare en ndare Jesús. 36 'Ba kionga
inyafiya ndiyo, echu ña tjiyajndiu nanda.
—Tjin nanda nga'e. ¿A bi kụan sạtendaạ? —kitsu xi xa nk'a
tjinre xi tse'e Etiopía.
37 —Tsa ko ngayéje inimari makjainri, kụan —kitsu Felipe.
—Jun, makjainnạ nga Jesucristo xi Ki'ndire Na'enchana —
kitsu xutabiu.
38 'Ba 'batsa'en 'exa nga kitsikasen'ñu carretare, 'ba ngojó
'etukajen nga kiji ngajin nando, 'ba Felipe yatenda xuta xi xa
nk'a tjinre xi tse'e Etiopía. 39 'Ba kionga je 'etukajin nando,
Isennixtjintsjere Na'enchana kiko t'axin Felipe. 'Ba xuta xi
xa nk'a tjinre xi tse'e Etiopía bi nde tsabe ngisani, tunga 'ñu
tsja tjinre nga janda kiji ndiyo. 40 'Ba Felipe tsabe nga je echu

naxinanda Azoto 'ba ja'axtiu xki nga'nde nga titsikja'axtiuya en ndare Jesús 'nda nga echu naxinanda Cesarea.

9

Jotsa'en kuakjainre Saulo ngat'a tse'e Jesús
Hch. 22:6-16; 26:12-18

1 'Ba yejerañu Saulo, janda tjiminyakunre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús nga mejénre sik'en. Kui kjuañu kikunni na'mi titjun 2 'ba tsi'are xujun xi tsjare kjua'ñu, tuxi kụan kuajeni ni'ya sinagoga xi tjin naxinanda Damasco 'ba kio kuangisjai xuta xi fitjenngi ndiya xi yakuya Jesús, a xi xi'in= asa xi yanchjin, tuxi kuekoni nduyare naxinanda Jerusalén. 3 Tunga kionga tifiya ndiyo 'ba je echutiñare naxinanda Damasco, tukjia'a tsa'na ngandaire Saulo jngu ndi'i xi ndibani ngank'aa. 4 'Ba Saulo kiska t'anangiu 'ba kjint'ere jngu jnda xi kitsu:

—Saulo, Saulo, ¿ánñu an tjenngichaninaạ?

5 —¿'Yá= ni ji, Na'en? —kitsu Saulo.

—An= ña Jesús xi tjenngiche —kitsu xi jako—. 6 Tisetjen 'ba titjas'en naxinando. 'Ba kio k'uinri mé= xi tjinnere nga si'en.

7 'Ba nchja xi tjenko Saulo tu tsikinyajma, ngat'a kjint'ere jndo tunga tu'yá tsabe. 8 'Ba kio Saulo tsisetjen, tunga kionga kiskje'i tuxkun bi nde kuatsejennire. 'Ba 'batsa'en kjinduba ntsja 'ba kichani naxinanda Damasco. 9 'Ba ján nixtjin tsik'ejña ka. Tumé kiskine 'ba tumé kits'i.

10 'Ba naxinanda Damasco tijña jngu xuta xi Ananías 'mi, xi makjainre ngat'a tse'e Jesús. Kui xi ngaya nijñare kuatsejenre Na'enna.

—¡Ji Ananías! —kitsure.

—Nga'e tejñaạ, Na'en —kitsingojo Ananías.

11 —Tisetjen 'ba t'in ndiya xi Ndiya Kixi 'mi —kitsu Na'enna —. 'Ba nga kjuechi ndaba Judas, chjaningiye ngat'are jngu xuta xi Saulo 'mi xi Tarso tse'e. Nganda'e fa tifakonạ. 12 'Ba ngajin nijñare kuatsejenre nga jngu xuta xi Ananías 'mi fa'as'en ña tijña 'ba banere ntsja tuxi kụatsejen nganire.

13 Kionga Ananías kjint'e enbi, kitsu:

—Ji Na'en, ne nkjin xuta ja'ba be'enạ nijmi ngat'a tse'e xutabi 'ba ngat'are ngayéje kjuach'o xi je kitsiko xuta tsjeri xi tjindu naxinanda Jerusalén. 14 'Ba nganda'e je ja'e nga'e nga ya'a xujun xi tsjare kjua'ñu xi kitsjare xi ngakure nchja na'mi, tuxi kuekoni nduya ngatsi'i xi makjainre ngat'a tsiji.

15 Tunga Na'enna kitsure:

—T'in. Ngat'a an je ja'ajiạn kui xutabiu nga kui xi kue'ere nijmi ngat'anạ ngajinre xuta xi bi tse'e Israel 'ba ngixkun

nchja ngaku titjun 'ba ngajinre xuta xi Israel tse'e. 16 'Ba an
kuaku_ra jó kji'i tse kjuanima kjua'a ngat'are ja'enna.
17 'Ba kio Ananías kiji 'ba ja'as'en ni'ya ña tijña Saulo 'ba
yanere ntsja.
—Ji nts'ia Saulo —kitsure—, Na'enna Jesús xi kuatsejenri
ngaya ndiya ñá jendibani ji, kitsikasenna tuxi ngatamat-
sejen nganiri 'ba nga ngatjatse ngajinri Isennixtjintsjere
Na'enchana.
18 'Ba tukjia'a 'etukangini tuxkun Saulo tsajmi xi jokun
tjiutsje, 'ba ta'a kuatsejen nganire. 'Ba 'batsa'en tsisetjen=
'ba kisatenda. 19 Nga je tsakjen, kisaku nganire nga'ñu, 'ba jó
ján nixtjin tsik'ejñajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi
tjindu Damasco.

Saulo tsikja'axtiuya enre Na'enchana ni'ya sinagoga

20 'Ba ta'a Saulo 'etuts'inre nga kitsikja'axtiuyare enre
Na'enchana xuta xi tjindu ni'ya sinagoga nga kitsu nga Jesús=
xi Ki'ndire Na'enchana. 21 Ngatsi'i xi kjint'ere tu 'ba= kuánre
'ba kitsu:
—¿A bi tsa kibi xi tjenngike xutare naxinanda Jerusalén xi
makjainre ngat'a tse'e Jesús? —kitsure xinkjin—. ¿A bi tsa 'ba
nde kui xa ja'eni nga'e, tuxi subani xuta 'ba kuekoni ngixkun
ngakure nchja nijmi?
22 Tunga Saulo tu ngisa= 'ñu kua'ñukakun 'ba 'ejñatsejen nga
Jesús= xi Cristo. 'Ba 'batsa'en 'ejñujin kjuafa'etsjenre xuta
judío xi tjindu Damasco.
23 Kionga je ja'a nkjin nixtjin, nchja judío joyanire tuxi
sik'enni Saulo. 24 Tunga Saulo kik'ere nijmi mé= xi joy-
anire. Nga nixtjin ko nga nistjen nchjabiu kiskun'nda Saulo
xuntja ña 'betjuni naxinando, tuxi sik'enni. 25 'Ba 'batsa'en
xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús tsakaseko
Saulo. 'Ba ngajñu 'eya jngu nisinya 'ba ts'ajenntjai xjo xi
tjinch'andainire naxinando.

Saulo ndiba ngani naxinanda Jerusalén

26 Kionga Saulo echu naxinanda Jerusalén, kuamejénre nga
kuañajanko xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús. Tunga ngatsi'i
tsakjunre, ngat'a bi makjainre nga 'ba nde kui makjainre
ngat'a tse'e Jesús. 27 'Ba kio Bernabé kiko Saulo ngixkun nchja
chinga apóstol 'ba ye'ere nijmi nga Saulo tsabe Na'enna ngaya
ndiyo, 'ba nga Na'enna jako, 'ba nga Saulo kitsikja'axtiuya
enre Jesús ko kjua'ñu naxinanda Damasco.
28 'Ba 'batsa'en Saulo tsik'ejña naxinanda Jerusalén 'ba
tsak'ajmeko nchja chinga apóstol. 'Ba kinchja ngat'are
Na'enna ko kjua'ñukakun. 29 Saulo jako nijmi 'ba josiko xuta
judío xi nchja en griego. Tunga nchjabi tsangisjai ndiya
jótsa'en kuan sik'enni kui. 30 Kionga xuta xi makjainre ngat'a

tse'e Na'enna Jesús kjint'e kibi, kiko Saulo naxinanda Cesarea 'ba kio kitsikasen ngani Tarso.

31 'Ba 'batsa'en bi nde kitsjenngichani xuta xi fi ningu xi tjindu ngayéje nangi Judea ko nangi Galilea 'ba ko nangi Samaria. 'Ñu kuakjain ngisare ngat'a tse'e Na'enna 'ba tsakjunke Na'enna nga tsik'endu, 'ba Isennixtjintsjere Na'enchana tsakaseko nga 'ñu kuankjin ngisa.

Pedro tsinda jngu xuta xi Eneas 'mi

32 'Ba Pedro tsu'bakun xuta xi fi ningu xi tjindu xki nga'nde, 'ba nde ja'ekun xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo xi tjindu naxinanda Lida. 33 'Ba kio tsabe jngu xuta xi Eneas 'mi, xi kuajin nu tjinre nga kjijñasun nachan, ngat'a bi ma fi. 34 'Ba Pedro kitsure:

—Ji Eneas, Jesucristo titsindari nganda'e. Tisetjen 'ba tjandai nachanri.

'Ba ndekuini chubabiu Eneas tsisetjen. 35 'Ba ngatsi'i xuta xi tjindu naxinanda Lida ko Sarón tsabe nga tsisetjen Eneas 'ba 'batsa'en kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.

Pedro tsikja'ayare jngu chjun

36 'Ba naxinanda xi Jope 'mi tsik'ejña jngu chjun xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi Tabita 'mi, ja'en xi tsunire Dorcas nga en griego. Kui chjunbiu ngantsjai kitsa'en mé= xi nda 'ba kitsjare xuta nimą mé= xi machjenre. 37 Kui nixtjinbiu kisate chi'in 'ba k'en, 'ba jaskan nga je jejun yojore, kis'ejña ngank'a ni'yare.

38 'Ba naxinanda Jope tijñat'a tiñare Lida, 'ba kionga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús kjint'e nga kio tijña Pedro, kitsikasen jó xuta nga 'ets'are:

—Bi nik'andaye. Ndechunfanichinii.

39 'Ba Pedro tsisetjen 'ba kiko nchjabiu. Kionga je echu Jope, xuta xi tjindu kio kiko ngank'a ni'ya ña kjijña yojore xi k'ion. Ngatsi'i yanchjin k'on ja'et'are Pedro nga inyakji'nda 'ba inyabakure xutjire 'ba ko kja'e ngisa najñu xi kitsinda Dorcas kionga tijñakun ngisa. 40 'Ba kio Pedro ts'axje ngatsi'i xi tjindu kio, 'ba tsakasenkunch'in nga jako Na'enna, 'ba kiskutsejen'a yojore xi k'ion 'ba kitsu:

—Ji Tabita, tisetjen.

'Ba kiskje'ingi tuxkun chjunbiu, 'ba kionga tsabe nga kio tijña Pedro, tsik'ejñakixi. 41 Pedro kiskjebe ntsja chjunbiu 'ba kitsikisetjen. Jaskan kinchjare xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús ko yanchjin k'on, 'ba yakure nga chjunbiu je tijñakun ngani. 42 'Ba ngatsi'i xuta xi tjindu Jope kjint'e mé xi kuán 'ba 'ñu nkjin xuta kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna

Jesucristo. 43 'Ba nkjin nixtjin tsik'ejña Pedro naxinanda Jope,
ndaba jngu xuta xi Simón 'mi xi tsa'exako tjiuxin.

10

Pedro fikun xuta xi Cornelio 'mi

1 Ña naxinanda Cesarea tsik'ejña jngu xuta xi Cornelio 'mi,
jngu xi ngakure jngu stin chasoldadu xi Chasoldadu Italiano
'mi. 2 Kui 'ba ko ngatsi'i xi tjindu ndaba tsimején 'ba bekun
Na'enchana, 'ba tsjare xuta nimą mé= xi machjenre, 'ba
ngantsjai fako Na'enchana. 3 Jngu nixtjin, chubą ján nga
kuangixun, Cornelio kuatsejenre jngu ankjere Na'enchana
ngaya nijñare. 'Ba tsabe tsejen tsejen nga ankjebiu ja'as'en ña
tijña. 'Ba kitsure:

—¡Ji Cornelio!

4 —¿Mé= xi mejénri na'en? —kitsu Cornelio nga tikutsejen'a
'ba titsakjun koni.

—Na'enchana tjijintakunre nga chukue 'ba tsja mare
ngat'are mé= xi teñe'en nga teba'e_ri xuta nimą mé= xi mach-
jenre —kitsu ankjebiu—. 5 Tikasen tsu'ba jó ján xuta naxi-
nanda Jope tuxi kuikja'ani jngu xuta xi Simón 'mi xi 'ba nde
'yaxkunre joni Pedro. 6 Kui xi tijña ndaba Simón xi tsa'exako
tjiuxin, xuta xi tiña ngandai ndachikun kjijña ni'yare.

7 Kionga je kiji ankje xi jako, Cornelio kinchjare jó
chu'ndare xi tsa'exa ndaba 'ba kiskja'ajin ngajinre chasol-
dadure xi ngantsjai batesinre jngu xi tsimején Na'enchana.
8 'Ba jaskan nga je ye'ere nijmi ngayéje mé xi kuán, kitsikasen
naxinanda Jope.

9 Nga kuanyujun, yejerañu nchjabiu je echu tiña nax-
inando, Pedro tsijin ngasun nk'are ni'yo tuxi kjuakoni
Na'enchana. 'Baru tsa nyusen ya'a, 10 'ñu kuabojore 'ba
mejénre skine niñu. Tunga yejerañu tis'endare xi chine,
kis'ere jngu chini. 11 Tsabe nga tju'i ngank'aa, 'ba nga ndejen
'nda t'anangiu jngu tsajmi xi matsejen joni jngu najñu tjibe
xi je xi tji'ñu nga ñujun tje'enre. 12 Tjinduya ngayare najñubiu
ngayéje kuya tjiuba xi 'betsuma ko xi 'befe yojore t'anangiu
ko tjiunise xi tutjen ngank'aa. 13 'Ba Pedro kjint'ere jngu jnda
xi kitsure:

—Ji Pedro, tisetjen. Tik'en tjiubabiu 'ba chine.

14 —Junjun Na'en —kitsu Pedro—. Nisañajanni kjinią tsajmi
xi jndi, xi bi tsje ngixkun Na'enchana.

15 —Xi Na'enchana je kitsitsje, bi jndi 'miri ji —kitsu
nganire jndo.

16 Ján ndiya 'ba kuán, 'ba jaskan najñubiu kitjube ngani
ngank'aa. 17 Kionga Pedro titsikja'etsjen mé= xi tsunire xi
kuatsejenre, ndekuini chubabiu nchja xi kitsikasen Cornelio

tsikinyaxtiu xuntja ni'yo nga inyamangisjai ndaba Simón.
18 'Ñu kinchja nga tsiningiya tsa kio tijña Simón xi 'ba nde
Pedro 'mi. 19 'Ba yejerañu Pedro tojo titsikja'etsjen ngisa
ngat'are xi kuatsejenre, Isennixtjintsjere Na'enchana kit-
sure:

—Chutsejen. Ján nchja inyamangisjairi. 20 Tisetjen 'ba
t'etukajen. Bi nitajai takuin 'ba t'ikue, ngat'a an kitsikasiạn
nchjabiu.

21 'Ba kio Pedro 'etukajen nga ja'ekjako nchjabiu.

—An= ña, na'en, xi teminyisjo. ¿Mé= xa ja'eñu? —kitsure.

22 —Cornelio, xi ngakure chasoldadu, kitsikasenni —kitsu
nchjabiu—. Kui xi jngu xuta xi kixi 'ba xi bekun Na'enchana,
'ba ngatsi'i xuta judío nda nchja ngat'are. Kui xi jngu ankjere
Na'enchana kitsure nga tjinnere nga ji k'uinchin ndaba, 'ba
nga tjinnere kuasen ñojon mé= xi k'uin_ri.

23 'Ba 'batsa'en Pedro kitsikja'as'en nchjabiu, 'ba kio
tsik'endu kui nistjenbiu. Nga kuanyujun, Pedro kiko nch-
jabiu, 'ba nde kiko yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna
Jesús xi tjindu Jope. 24 'Ba nga kuanyujun echu naxinanda
Cesarea, kioña Cornelio ñatjen inyakuyare ko xinkjin 'ba ko
xuta xi nda ya'a xi kitsikjint'e. 25 Kionga Pedro je tifa'as'en
ni'yabiu, Cornelio ja'etsite'ndare 'ba tsakasenkunch'int'are
nga kitsichjire. 26 Tunga Pedro kitsikisetjen.

—Tisen ndiji —kitsure—, ngat'a an jngu= ña xuta joni ji.

27 'Ba tifako nga ja'as'en ni'yo 'ba tsabe nga nkjin xuta
kuañajan kio. 28 'Ba 'batsa'en kitsure:

—Jun 'yañu nga kjuatexumare xuta judío bi tsja'ndere tsa
jngu xuta judío kụañajanko xuta xi bi judío asa kjua'as'en
ndaba. Tunga Na'enchana je yakuna nga tu'yá kụan xin_ra
jndi asa bi tsje ngixkun Kui. 29 Kui kjuañu kionga kjinukjuana,
bi kitsitajaạ takuaạn nga jendiba. 'Bamani, 'ba t'innuụ, ¿ánñu
an kjinukjuaninuụ? —kitsu Pedro.

30 'Ba Cornelio kitsu:

—Kuañujun nixtjin tjinre, kionga tefakuạ Na'enchana nga'e
ni'yana, nga chụbạ ján nga kuangixun. 'Ba tukjia'a ja'ekasen
ngixkuaạn jngu xuta xi yaja jngu najñu xi 'na kji'i. 31 Kui
xi kitsuna: “Cornelio, Na'enchana tjijintakunre nga chukue
'ba tsja mare ngat'are mé= xi teñe'en nga teba'e_ri xuta nịmạ
mé= xi machjenre. 32 'Ba tikasen tsu'ba jó ján xuta naxi-
nanda Jope tuxi kuikja'ani jngu xuta xi Simón 'mi xi 'ba nde
'yaxkunre joni Pedro. Kui xi tijña ndaba Simón xi tsa'exako
tjiuxin, xuta xi tiña ngandai ndachikun kjijña ni'yare.” 33 'Ba
'batsa'en kitsikasenfañaạ nga kuekinyisjairi, 'ba ji kjiña'an=ni
kjuanda nga jendibai. Kui kjuañu nganda'e tetsubani ngatsi'i

nga'e ngixkun Na'enchana, 'ba mejénni kuaseñejeen ngayéje xi Na'enchana je 'exari nga sji —kitsu Cornelio.

Pedro kitsuya enre Na'enchana ndaba Cornelio

34 'Ba Pedro kitsu nga kinchja:

—Nganda'e timankjinna nga kjuakixi nga Na'enchana bi kabi tsa'en ngajinre xuta. 35 Tusa kjebetjo nitu'ya xuta naxinanda xi tjin ngasun'ndebi xi tsakjunke 'ba xi kixi tsa'en ngixkun.

36 'Na'enchana kitsikasenre en xuta xi Israel tse'e nga kitsikja'axtiuya en nda xi tsja kjuaxiu ngat'are Jesucristo. Jesucristo, kui= xi Naire ngatsi'i xuta. 37 Jun 'yañu mé xi kuán jo kji'i nangi Judea, xi 'etuts'innire nangi Galilea jaskan kjuasatenda xi Juan ye'e nijmi. 38 'Ba 'yañu jótsa'en Na'enchana kitsjare kjua'ñu Jesús xi Nazaret tse'e 'ba kitsikasen Isennixtjintsjere nga ja'etse ngajinre. Kui xi tsak'ajme nga tsa'en mé= xi nda 'ba tsinda ngatsi'i xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda. Ngat'a Na'enchana tijñako kui.

39 ''Ba jin tuxkuin fani kji'yani ngayéje xi kitsa'en Jesús nangi Judea ko naxinanda Jerusalén. Kui xi kjinik'en nga kis'et'a kru. 40 Tunga Na'enchana kitsikja'aya nganire xi majánni nixtjin 'ba kitsa'en nga kuatsejen nganini. 41 Bi ngayéje naxinando kuatsejenre, tu jin sani xi Na'enchana ja'ajin titjunni nga kuáin testigo. Jin kichinekue 'ba kji'yukue kionga je ja'aya nganire. 42 'Ba 'exani nga k'ue_ri nijmi xuta naxinando 'ba kjuinikixiyee nga Na'enchana kitsja xare Jesús nga kui= xi sa'enre kjua xuta xi tjindukun 'ba xi je jesun. 43 Ngatsi'i nchja chinga profeta kitsikixiya ngat'a tse'e Jesús 'ba kitsu nga ngat'are ja'enre Jesús kuachat'are jere ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are kui.

Xuta xi bi judío kisakure Isennixtjintsjere Na'enchana

44 Kionga tojo tinchja ngisa Pedro, Isennixtjintsjere Na'enchana jendibajennere ngatsi'i xuta xi inyaminya ñojon ion. 45 'Ba nchja judío xi makjainre xi tjenko Pedro tu tsikinyajma kionga tsabe nga xuta xi bi judío 'ba nde kisakure Isennixtjintsje xi tsja Na'enchana. 46 Ngat'a kjint'e nga xuta xi kio= tjin kinchja kja'e kuanga en nga kitsichjire Na'enchana. 'Ba 'batsa'en Pedro tsiningiyare 47 nga kitsu:

—¿A tjin xi 'bechja'nde nga satenda xutabi, xi je kisakure Isennixtjintsjere Na'enna joni ña?

48 'Ba Pedro 'exa nga ko ja'enre Jesucristo satenda xutabiu. 'Ba jaskan kis'ets'are Pedro nga k'uejña jó ján nixtjin kio.

11

Pedro be'ere nijmi xuta xi fi ningure Jerusalén me xi kuán ndaba Cornelio

1 'Ba nchja chinga apóstol 'ba ko yak'a xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tjindu nangi Judea kjint'e nga xuta xi bi judío 'ba nde kuakjainre ngat'a tse'e enre Na'enchana. 2 'Ba kionga Pedro ja'e ngani naxinanda Jerusalén, nchja xi 'ñu makjainre ngat'are circuncisión josiko.

3 —¡Ji tsitjas'en=ni ndaba 'ba tsechiko=ni nchja xi bi kjiña'an circuncidar! —kitsure.

4 'Ba 'batsa'en Pedro 'etuts'inre nga tsjafani tsa'en ye'ere nijmi ngayéje xi kuán.

5 —An= tejñaą nangi Jope —kitsu—, 'ba kionga tefakuą Na'enchana, kis'eną joni jngu chini. Tsa'bią jngu tsajmi xi matsejen joni jngu najñu tjibe xi je xi tji'ñu nga ñujun tje'enre. Ndejen 'nda ngank'aa 'ba ja'e 'nda ña tejñaą. 6 'Ba kionga nda kiskutsejen'a xi tjin ngaya, tsa'bią tjiuba xi 'betsuma, tjiuba ts'en, tjiuba xi 'befe yojore t'anangiu 'ba ko tjiunise xi tutjen ngank'aa. 7 'Ba kjint'ią jngu jnda xi kitsuną: "Ji Pedro, tisetjen. Tik'en tjiubabiu 'ba chine." 8 'Ba kixiąn: "Junjun, Na'en. Nisañajanni kjinią tsajmi xi jndi, xi bi tsje ngixkun Na'enchana." 9 'Ba 'batsa'en jnda xi jendibani ngank'aa jako nganiną xi majóni ndiya. "Xi Na'enchana je kitsitsje, bi jndi 'miri ji", kitsuną. 10 'Ba ján ndiya 'ba kuán, 'ba kiongayéje tsajmibiu kitjube ngani ngank'aa.

11 ''Ba ndekuini chubabiu ján nchja xi kjinikasenkunną xi jendibani naxinanda Cesarea echu ni'ya ña tejñaą. 12 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana kitsuną nga bi sitajaą takuaąn nga kjuikuą nchjabiu. 'Ba nde kikoną ngajon nts'ia kibi, 'ba tsitjas'eęn ndaba kui xutabiu. 13 'Ba kio ye'enį nijmi jótsa'en tsabe ngaya ndaba jngu ankje xi sejña nduju 'ba xi kitsure: "Tikasen jó ján xuta naxinanda Jope tuxi kuikja'ani jngu xuta xi Simón 'mi xi 'ba nde 'yaxkunre joni Pedro. 14 Kui xi kjuakori en xi sik'angiri ji ko ngatsi'i xi tjindu ngaya ni'yari."

15 ''Ba kionga 'etuts'in_rą nga kinchjaą, Isennixtjintsjere Na'enchana jendibajennere xutabiu 'ba fa tsa'en jotsa'en jendibajenne titjunna ña. 16 'Ba 'batsa'en ja'etsjenną mé= xi ja'ba je kitsuna Na'enna Jesús: "Juan yatenda ko nanda, tunga jun sątendo ko Isennixtjintsjere Na'enchana." 17 'Bamani, tsa Na'enchana titsjare xutabiu ndekuini xi kitsjana ña xi makjainna ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, ¿'yá= niñą an tsa k'uechja'nde_ra Na'enchana?

18 Kionga nchjabiu kjint'e en xi kitsu Pedro, bi nde josini. Tusa 'ñu kitsichjire Na'enchana.

—A 'ba=nde kitsja'ndere Na'enchana nga xuta xi bi tse'e Israel k'uendu jere 'ba kjua'e ngani ngixkun, tuxi sa̱kunire kjuabenichun xi bi fet'a —kitsu.

Nikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Antioquía

19 'Ba 'batsa'en xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi kitsojosun nga kjitsjenngicha jaskan nga kjinik'en Esteban, tjin xi echu ka'nda nangi Fenicia ko isla xi Chipre 'mi 'ba ko naxinanda Antioquía. Tu xuta judío sani kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana. 20 Tunga kis'e ngajinre nchjabiu yak'a xi Chipre tse'e 'ba xi Cirene tse'e xi echu ña Antioquía 'ba ka'nda xuta xi bi judío kitsikja'axtiuyare en ndare Na'enna Jesús. 21 Kjua'ñure Na'enchana tsakaseko, 'ba nkjin kuán xi kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna 'ba ja'atjo.

22 'Ba kionga xuta xi fi ningu Jerusalén kjint'e mé xi kuán, kitsikasen Bernabé naxinanda Antioquía. 23 'Ba kionga Bernabé echu kio, tsabe jótsa'en Na'enchana titsichikunta'en xuta xi kio tjindu 'ba tsja kuánre. 'Ba jakoya ngatsi'i nga ko ngayéje inimare janda kixi nga titjenngi Na'enchana. 24 Ngat'a Bernabé, jngu xuta xi nda inimare, xi kitse Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre 'ba xi 'ñu makjainre ngat'a tse'e Na'enna. 'Ba 'ñu nkjin ngisa xuta kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.

25 Jaskan kibi, Bernabé kiji naxinanda Tarso nga kikangisjai Saulo. 26 'Ba kionga kuasjaire, ja'eko naxinanda Antioquía. 'Ba jngu nu fa tsik'endujinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba 'ñu nkjin xuta yakuyare. 'Ba xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi kis'e naxinanda Antioquía, kui= xi titjun kik'inre cristiano.

27 Kui nixtjinbiu yak'a nchja chinga profeta 'etjuni naxinanda Jerusalén nga kiji naxinanda Antioquía. 28 Jngu xi Agabo 'mi, xi Isennixtjintsjere Na'enchana kitsikinchja nga tsakasen nduju 'ba kitsuya nga jngu kjindia s'e̱ jo kji'i ngasun'ndio. 'Ba jaskan 'ba kuán, kionga tjinre xa xuta titjun Claudio. 29 'Ba 'batsa'en xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tjindu naxinanda Antioquía 'endako xinkjin nga sja nga jngu jngu mé= xi tjinre jotsa'en bere kakun, tuxi kuasekoni nts'e ngat'are kjuamakjain xi tjinre xi tjindu nangi Judea. 30 'Ba 'ba kitsa'en 'ba kitsikasen Bernabé ko Saulo tuxi kuekonire ton chje nchja chingare xuta xi fi ningu Jerusalén.

12

Pedro 'betju nduya

1 Kui nixtjinbiu rey Herodes 'etuts'inre nga kitsjengike yak'a xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. 2 'Ba 'exa nga ko kicha kjuinik'enni Santiago xi nts'e Juan. 3 'Ba

kionga tsabe nga nchja judío kuatsjare mé= xi kitsa'en, 'ba nde 'exa nga kjuinduba Pedro. 'Ba ngajinre s'i pascua nga 'bi kuán, nixtjin nga chine niñuxtila xi tsajainre na'yu san. 4 Kionga je kitsuba Pedro, Herodes kiskanis'en nduya 'ba ñujun ka'a chasoldadu xi ñujun ñujun kitsik'endu'nda. Ngat'a Herodes kuamejénre nga sa'enre kjua Pedro ngixkun xuta naximando, kionga kjua'a s'iu. 5 Kui kjua nda kjinikuendani Pedro nga kjiya nduya, tunga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús 'ñu tsi'are Na'enchana ngat'are kui.

6 'Ba mé xi kuán nistjen kionga ja'e nixtjin nga Herodes mejénre sa'enre kjua Pedro ngixkun xuta naxinando tsakaiñu, Pedro tikijñafe nga kjijña ngamasenre jó chasoldadu 'ba jó na'ñu kicha tjit'a'ñut'anire 'ba kja'e chasoldadu xi inya'nda ngantja nduyo. 7 Tukjia'a jngu ankjere Na'enchana kuatsejen kio 'ba tsa'naya nduyo, 'ba tje'enre Pedro kitsiko nga kitsikja'are.

—Tisetjen fani —kitsure.

'Ba na'ñu kicha xi tji'ñukja ntsja Pedro tsixu.

8 —T'ekjandai tjiuxinjnderi 'ba tjaye jnderi —kitsure ankje, 'ba Pedro 'ba kitsa'en.

'Ba kio kitsu ngisare:

—Cheje tjiutsanga chajari 'ba ndetjenngina.

9 'Ba kio Pedro 'etjutjenngi ankje ninga bi be tsa kjuakixi asa bi kjuakixi mé= xi ankje titsa'en. Joni tsa chini tiba'ere kuánre. 10 Ja'a ña tjindu chasoldadu xi titjun inya'nda kio, 'ba jaskan xi majóni. 'Ba kio echu xuntja kicha xi 'betjuni ndiya xi fi ngajin naxinando. Tsix'a tajngu xuntjabiu, 'ba kionga je 'etju, kijiya jngu ndiya 'ba tukjia'a kichaja ankje nga tsakasent'axinre Pedro.

11 'Ba 'batsa'en Pedro kuankjinre, joni tsa ja'a nganire 'ba kitsure yojore:

—Je kuankjinna nga kjuakixi nini nga Na'enchana kitsikasen ankjere. Je kitsik'ejñandaina ngaya ntsja Herodes 'ba ko ngayéje xi xuta naxinanda judío mejénre sikona.

12 'Ba nga kuankjinre mé xi kuán, Pedro kiji ndaba María, nare Juan xi 'ba nde Marcos 'mi, 'ña nkjin xuta kuañajan nga inyafako Na'enchana. 13 'Ba nga Pedro echu kio, kitsikjanet'a xuntjare xjo xi tichjandaini ni'yo, 'ba jngu ki'ndi chjun xi Rode 'mi 'etju nga kikutsejen 'yá= ñu. 14 'Ba kionga ki'ndi chjunbiu kjint'e jndare Pedro, 'ñu kuatsjare 'ba nga'ndere nga skje'i xuntjo, tusa tsangatsanga nga kike'ere nijmi xuta xi yak'a nga Pedro sejñaxtiu xuntjo.

15 —A ska=ri —kik'inre.

Tunga ki'ndi chjunbiu tojo 'ba= kitsu nga kjuakixi=.

—'Ba kuan tsa ankjere kui —kitsu nchjabiu.

16 Yejerañu Pedro janda titsikjanet'a xuntjo. 'Ba tuchan
nchjabiu kiskje'i xuntjo 'ba nga tsabe nga Pedro, 'ñu kit-
sakjun. 17 Tunga Pedro kiskjenitjen ntsja, tuxi xiu k'uenduni
nchjabiu. 'Ba kio ye'ere nijmi jótsa'en Na'enchana ts'axje
ngaya nduyo.

—T'e_ru nijmi Santiago 'ba ko nts'ia xi yak'a mé xi kuán —
kitsu Pedro 'ba jaskan 'etju nga xin kiji.

18 'Ba kionga je kis'e isen, chasoldadu niki 'ñu= kis'ejñujinre,
ngat'a bi be mé xi kuánre Pedro. 19 'Ba kio Herodes 'exa nga
kuinyisjai, 'ba kionga bi kuasjaire, kitsa'enre kjua chasol-
dadu xi inya'nda nduyo 'ba 'exa nga kjinik'en. Jaskan kibi,
Herodes 'etjuni nangi Judea nga kik'ejña naxinanda Cesarea.

Jotsa'en k'en Herodes

20 Herodes stike xuta xi naxinanda Tiro tse'e 'ba ko xuta
xi naxinanda Sidón tse'e. Kui kjuañu xutabiu jngu kitsa'enni
yojore nga ja'ekun Herodes. Titjun chinga Blasto nda
tsaka'a, jngu xi xa nk'a tjinre ngajinre nchja xi tsa'exat'are
Herodes. 'Ba ngat'are Blasto tsi'are nixtjin nga kụan kjuako
rey Herodes, tuxi skui'anire kjuaxiu, ngat'a naxinanda xi
tse'e nchjabiu batse xi chine xi tjin nangire Herodes.

21 'Ba meni Herodes 'ejña nixtjin nga kjuako nijmi nchjabiu.
'Ba kionga ja'e kui nixtjinbiu, tsakaja najñu tse'e s'i, tsik'ejña
nga'nde ña batexuma 'ba kinchja. 22 'Ba 'batsa'en xutankjiun
tsé kiski'ndaya:

—Bi jngu xuta xi tinchja, tusa jngu na'en —kitsu.

23 'Ba ndekuini chubabiu, jngu ankjere Na'enchana kit-
sja chi'inre Herodes, tu ngat'are nga bi kitsikixiya nga
Na'enchana xi tjinre kjuaje. 'Ba tjiuyaja kiskine ngaya
ngats'a, 'ba k'en.

24 Tunga kinduju enre Na'enchana 'ba kjinikja'axtiuya
ngayéje nga'nde. 25 'Ba ngat'are Bernabé ko Saulo, kionga
je jet'a xa xi kitsa'ere ngat'are naxinanda Jerusalén, jendiba
ngani nga jendeko Juan xi 'ba nde Marcos 'mi.

13

Bernabé ko Saulo 'betuts'inre xare

1 Ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi
tjindu naxinanda Antioquía kis'e nchja chinga profeta ko
chamaestru: Bernabé, Simón xi 'ba nde Xuta xi Jma 'mi, Lucio
xi Cirene tse'e, ko Manaén xi ñatjen kuacha ko Herodes xi
yatexuma nangi Galilea, 'ba ko Saulo. 2 Jngu nixtjin, yejerañu
kuañajan nga inyatsichjire Na'enchana 'ba nga tjindu kjindia,
kio Isennixtjintsjere Na'enchana kitsure:

—Tikinyat'axinnu Bernabé 'ba ko Saulo tuxi sa'enni xa xi
sja_rạ.

3 'Ba 'batsa'en, jaskan nga jako ngisa Na'enchana 'ba
tsik'endu kjindia, xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús yanere
ntsja Bernabé 'ba ko Saulo 'ba kitsikixant'a.

Bernabé 'ba ko Saulo echu isla xi Chipre 'mi

4 'Ba 'batsa'en nchjabiu kjinikasen ngat'are Isennix-
tjintsjere Na'enchana 'ba kiji naxinanda Seleucia. 'Ba
ja'as'en jngu barku xi kiko isla xi Chipre 'mi. 5 'Ba kionga
echu naxinanda Salamina, kitsikja'axtiuya enre Na'enchana
ni'ya sinagogare xuta judío xi kio tjindu. 'Ba nde tjenko Juan
ngayeje nga tibaseko.

6 'Ba jaskan ja'axtiu ngayéje isla xi Chipre 'mi 'ba echu
naxinanda Pafos. 'Ba kio kisatejin jngu xuta judío xi chatje'e
kuán xi Barjesús 'mi. Kui xi jngu profeta kitsure yojore.
7 'Ba Barjesús tjenko xuta titjunre nangi Chipre, xi jngu
xuta nkjikakun xi Sergio Paulo 'mi. 'Ba kio xuta titjun-
biu kinchjare Bernabé 'ba ko Saulo, ngat'a mejénre kuasen
ñojon enre Na'enchana. 8 Tunga kui chatje'ebiu, xi Elimas
'mi nga en griego, kui xi kuastike Bernabé 'ba ko Saulo.
'Ba kuamejénre nga 'echja'ndere nga xuta titjun kuakjainre
ngat'a tse'e Na'enna Jesús. 9 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana
kitse ngajinre Saulo xi 'ba nde Pablo 'mi, 'ba kui kiskutsejen'a
chatje'ebiu 10 nga kitsure:

—¡Ji xi ch'onacha_ri xuta 'ba xi 'ñu ch'okuin! ¡Ji xi ki'ndire
chanayi kuáin ngat'a 'ba teñe'en joni kui! ¡Ji xi stiche mé=
xi tsje ngixkun Na'enchana! ¿A bi k'uejñe nga sitsitin ndiya
kixire Na'enchana? 11 'Ba nganda'e kjua'ñure Na'enchana
sikja'ari kjuanima. Kueni ka= ni 'ba chuba nixtjin bi nde xiani
tsu'biu —kitsure.

'Ba tukjuan chatje'ebiu bi nde kuatsejennire 'ba kuajñure.
Kitsiku'beya nga tsangisjai jngu xuta xi kuafengi. 12 'Ba
kionga xuta titjun tsabe mé xi kuán, kuakjainre ngat'a tse'e
Na'enna Jesús, ngat'a kuakunre kionga kjint'e mé= xi yakuya
nchja chinga apóstol ngat'are Na'enchana.

Pablo tsikja'axtiuya enre Na'enchana nga'nde xi Pisidia 'mi

13 'Ba kio Pablo 'ba ko nchja xi tjenko ja'as'en jngu barku.
'Etjuni naxinanda Pafos 'ba echu naxinanda Perge xi tijñajinre
nangi Panfilia. 'Ba Juan kio kitsik'endu 'ba kui jendiba ngani
naxinanda Jerusalén. 14 Tunga Pablo ko nchja xi yak'a 'etjuni
Perge 'ba kiji Antioquía, nga'nde xi tijñajinre nangi Pisidia.
Nga nixtjin nga xutu ja'as'en ni'ya sinagoga xi kio tikijña
'ba tsik'endu. 15 'Ba kionga je kis'exkiya xujun kjuatexumo
ko xujunre nchja chinga profeta, nchja ngakure xuta ni'ya
sinagoga kitsikjint'e:

—Jun nts'e xian —kitsure—, tsa tjinnu mé= en xi sja nga'ñure xuta, 'ba t'in_ru nganda'e.

16 'Ba 'batsa'en Pablo tsisetjen 'ba kiskjenitjen ntsja tuxi kuasen ñojonnire xuta.

—Jun nchja xi Israel tse'e ko xi bi tse'e Israel xi 'yakun Na'enchana, tasen ñojon —kitsu—. 17 Na'enre xuta naxinanda Israel kiskja'ajin xuta chingana 'ba jngu naxinanda je kitsa'en, kionga tjindu ngisa nangi Egipto, ña tu tsik'endut'a. Jaskan ko kjua'ñure ts'axje xuta chingana xi tjindu nangibiu 18 'ba 'baru tsa yachan nu kichukjuakore nangi t'axin. 19 'Ba kionga kitsikje yatu naxinanda ya'e xi tjin nangi Canaán, kitsjare xuta chingana nangibiu tuxi kuatsẹ'ẹni. 20 'Ba ñujunru sientu masen nu ts'andayare.

'Jaskan kitsja xare nchja juez ka'nda nga echu nixtjinre xuta chinga profeta Samuel. 21 'Ba jaskan naxinandana tsi'a jngu rey xi kuatexumare, 'ba Na'enchana kitsjare Saúl, ki'ndire Cis xi ntjere Benjamín. Kui xi yatexuma yachan nu. 22 Jaskan Na'enchana ja'are xare Saúl 'ba kitsa'en nga David rey kuán. Ngat'are David= kitsuyakixi Na'enchana nga 'bi kitsu: "Je= kisakunạ David xi ki'ndire Isaí. Jngu xuta xi tsja mare inimanạ, xi sik'etjusun yeje jofatsa'en nga mejénnạ." 23 'Ba jngu xi ntjere David, kui xi Jesús, kui xi Na'enchana kitsikasen tuxi sik'angini xuta naxinanda Israel, jotsa'en ja'ba je kitsuyatitjun nixtjin kuatse jan.

24 'Kionga kje fa'ejín Jesús, Juan kitsikja'axtiuyare enbi ngatsi'i xuta xi Israel tse'e 'ba kitsure nga tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba satenda. 25 Tunga, kionga je tifikjet'a xare Juan, kitsu: "Xi tenikja'etsjion nga 'yá= ña, bi kui kuán xi jun tjimankjinnu. Tunga jaskanre an ndiba jngu xi ka'nda an bi bakinnạ nga skjendaạ na'ñu jndere."

26 'Jún nts'iạ xian, xi ntjere Abraham ko jun xi bi tse'e Israel xi 'yakun Na'enchana, ña= kjinikasenna enbi xi tsik'angina. 27 Ngat'a xuta naxinanda Jerusalén ko xutaxare bi kuankjinre 'yá= ni Jesús ninga bi kuankjinre mé= xi kua'indut'a xujunre nchja chinga profeta xi s'exkiya xki nixtjin nga xutu. 'Exa nga sik'en Jesús 'ba 'batsa'en kitsik'etjusun mé= xi kitsi'indu nchja chinga profeta. 28 Ninga tumé kuasjaire ngat'are Jesús nga kụan sik'en, tunga tsi'are Pilato nga ngatatsik'en.

29 ''Ba nga je kitsik'etjusun nchjabiu ngayéje xi kua'indut'a enre Na'enchana ngat'are Jesús, ts'ajent'a kru 'ba kikanis'en tsju. 30 Tunga Na'enchana kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en. 31 Nkjin nixtjin Jesús yakure yojore nchja xi 'etjukoni nangi Galilea 'ba kiko naxinanda Jerusalén. Nganda'e kui

nchjabiu xi inyatsikixiya ngat'are Jesús ngajinre xuta naxinando.
32 ’'Ba jin 'ba=nde tenikja'axtiuyeę kui en ndabi, xi tsu
ngat'are tsajmi xi Na'enchana kitsuyatitjunre xuta chingana
nga sjare. 33 Kui tsajmibiu xi Na'enchana je kitsik'etjusun
ngat'a tsajan xi ntjere xuta chingana kuán, kionga kitsikja'aya
nganire Jesús ngajinre mik'en. Jotsa'en kua'indut'a salmo xi
majóni: “Ji= ni xi Ki'ndiną. Nganda'e tsjarą kjuabenichun.”
34 'Ba ja'ba je kitsja enre nga kitsikja'aya nganire nga-
jinre mik'en tuxi bi nde kjue'nduni yojore, ngat'a 'bi kitsu:
“Sja_nuų kjuanichikinta'en xi kjuakixi, xi kixinya titjun_rą
David.”
35 ’Kui kjuañu 'ba nde tsa'en kua'indut'ani kja'e salmo:
“Bi kua'e'nde nga kjue'ndu yojore Xuta tsjeri.” 36 Ngat'a
kjuakixi= nga David, nixtjin nga tsik'ejñakun, kitsa'exát'are
Na'enchana. 'Ba kitsa'en mé= xi mejénre Na'enchana. Jaskan
k'en 'ba kis'eyanijint'are xichare 'ba je'ndu yojore. 37 Tunga
bi je'ndu yojore xuta xi Na'enchana kitsikja'aya nganire nga-
jinre mik'en.
38 ’'Bamani, jun nts'ią ngatja'yo nga tu ngat'a tse'e Jesús=
kuachat'anu jenu. 'Ba enbi xi nikja'axtiuyanu nganda'e.
39 Kjuatexumare Moisés bi kuán kitsindainu jenu ngixkun
Na'enchana. Tunga Jesús kui xi tsindaire jere ngatsi'i xuta
xi makjainre ngat'are kui. 40 Kui kjuañu chunni_ru yojonu
tuxi bi jun ngatjendibaneñu mé= xi kitsi'indu nchja chinga
profeta:
41 Chutsijon, jun xi 'yaton,
'ba ngatamakunnu 'ba ngatabeyo.
Ngat'a an tetsa'aąn jngu tsajmi nixtjin nga tetsuba ngiso,
jngu tsajmi xi bi kuakjainnu,
ninga tsa tjin xi kuetsuyanu.
42 'Ba kionga Pablo ko Bernabé 'etjuni ni'ya sinagoga, xuta
sinagoga 'ets'are nga sikja'axtiuya ngisare enbi nixtjin xutu xi
ndiba ngani. 43 'Ba kionga xuta je 'etjuni ni'ya sinagoga, nkjin
xi judío 'ba ko xi judío kitsa'en yojore xi bekun Na'enchana
kitjenngi Pablo ko Bernabé. Ngojó jakoya xutabiu 'ba 'enere
nga ngata'bejin kakunntsjai kjuandare Na'enchana.
44 'Ba nga xutu ngani, mejenru ngatsi'i naxinando kuañajan
ngani, tuxi kuasen ñojonnire enre Na'enchana. 45 Tunga
kionga nchja judío tsabe xutankjiun, 'ñu kuachini 'ba kja'e
kitsu ngat'are mé= xi Pablo tibe'e nijmi 'ba ch'o kitsure.
46 'Ba 'batsa'en Pablo ko Bernabé ko 'ñu tse kjua'ñukakun
kinchja ngisa:
—Machjen='in nga jun titjun kjua'axtiuyanu enre
Na'enchana —kitsure—. Tunga jun bi techjubetjo ion 'ba

'batsa'en tebakutsejenñu nga bi bakinnu kjuabenichun xi bi fet'a. Kui kjuañu tusa xuta xi bi tse'e Israel kuangichunnii nganda'e. 47 Ngat'a Na'enchana 'bi= kitsuni nga 'exani:

Ji jo=ni jngu ndi'i
xi tsitsejenre naxinanda xi tjin ngasun'ndio,
tuxi k'uikoni_ri en xi sik'angi xuta
ka'nda ña fet'a ngasun'ndio.

48 Kionga xuta xi bi judío kjint'e enbi, kuatsjare 'ba kitsu nga enre Na'enchana tjinre kjuaje. 'Ba ngatsi'i xi Na'enchana je kiskja'ajin nga s'ere kjuabenichun xi bi fet'a kuakjainre ngat'a tse'e.

49 'Ba kinduju enre Na'enchana nga kjinikja'axtiuya ngayéje nga'nde xi tjin nangibiu. 50 Tunga nchja judío inya'a yanchjin xi bekun Na'enchana 'ba xi nda 'yaxkunre, 'ba nde inya'a ngakure naxinando nga kitsikjanre. 'Ba 'etuts'inre nga kitsjengike Pablo ko Bernabé 'ba ts'axje ngajin nangire. 51 'Ba 'batsa'en Pablo ko Bernabé 'etsujme chojore ndsaku tuxi yaku chuyani nga bi kui tjinre je, 'ba kiji naxinanda xi Ikonio 'mi. 52 'Ba xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, 'ñu kis'ere kjuatsja 'ba kitse Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre.

14

Pablo ko Bernabé tsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Ikonio

1 'Ba 'bi kuán naxinanda Ikonio, Pablo ko Bernabé ñatjen ja'as'en ni'ya sinagogare xuta judío xi kio tjindu. Ngat'a ko kjua'ñukakun kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana, kui kjua 'ñu nkjin xuta judío 'ba ko xi bi judío kuakjainnire ngat'a tse'e Na'enna Jesús. 2 Tunga nchja judío xi bi makjainre ngat'a tse'e Jesús kitsikjanre xuta xi bi judío tuxi ch'otsa'en kitsikja'etsjenni ngat'are nts'ia.

3 Nkjin nixtjin ts'andayare kio Pablo ko Bernabé 'ba ko kjua'ñukakun kinchja ngat'are Na'enna Jesús. 'Ba Na'enchana yaku chuya nga kjuakixi= en xi inyanchja nchjabiu ngat'are kjuandare, 'ba kitsjare kjua'ñu nga sa'en kjuakun 'ba ko chubą xi kuakuchuya kjuajere Na'enchana. 4 Tunga naxinando tsakjanya. Tjin xi kuako xuta judío, 'ba tjin xi kuako nchja chinga apóstol.

5 'Ba 'batsa'en nchja xi bi judío 'ba ko kui xi judío ngusun kuán xutaxare naxinando, tuxi ch'o sikoni 'ba kue'enire ndiojo nchja chinga apóstol. 6 Tunga kionga nchja chinga apóstol kjint'e kibiu, tsanga 'ba kiji Listra ko Derbe, naxinandare nangi Licaonia, 'ba ko nga'nde xi tjindundai kio. 7 'Ba nde kio kitsikja'axtiuya en ndare Jesús.

Pablo ko Bernabé tsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Listra

8 Naxinanda Listra tsik'ejña jngu xuta xi bi ma fi ngat'a nimá ndsaku 'ndani nga kitsin. 9 Kui xi tsik'ejña nga yasen ñojon mé= xi Pablo titsu. 'Ba Pablo kiskutsejen'a xutabiu 'ba tsabe nga makjainre nga kuanda. 10 'Ba 'batsa'en 'ñu kinchja:

—Tisenkixi —kitsure.

'Ba xutabiu jngu fani kiskjink'a nga tsakasen nduju 'ba tsak'ajme. 11 'Ba kionga xuta naxinanda tsabe mé= xi kitsa'en Pablo, kiski'ndaya nga kinchja en tse'e Licaonia:

—Kui=bi na'en xi joni yojore xuta xi je 'etukajen ngajinna —kitsu.

12 Inyatsu nga Bernabé= na'en xi Zeus 'mi 'ba Pablo= na'en xi Hermes 'mi, ngat'a Pablo xi tinchja. 13 'Ba xuta naxinando ko na'mi xi tsa'exat'are na'en Zeus kuamejénre nga sjare chje nchja chinga apóstol 'ba ja'eko tjiundija ko naxu tji'bi 'nda ngantja naxinando, ña tikijña ningure na'en Zeus.

14 Tunga kionga Bernabé ko Pablo tsabe mé= xi tjima, 'ejndajen najñure 'ba tu mangatsanga kiji ngajinre xuta naxinando nga kiski'ndaya:

15 —Jun na'en —kitsure—, ¿ánñu 'bi teña'anñu? Jin xuta= nii xi 'ba nde kun joni jun. Tenikja'axtiuyanii enre Na'enchana ngajinnu tuxi k'uejñañu xi teño'on, xi nimé chjire, 'ba kjua'e ngañu ngixkun Na'enchana xi tijñakun. Kui xi kitsa'en ngank'aa, t'anangiu ko ndachikun 'ba ko ngayéje xi kio tjin. 16 Nixtjin kuatse jan Na'enchana kitsja'ndere nga jngu jngu naxinanda xi tjin ngasun'ndebi janda kuaje jo tsa'en mejénre. 17 Tunga ninga 'ba tsa'en, jandarani kitsjare xuta mé= xi nda, tuxi yaku chuyanire yojore. Ngat'a kui xi tsikasenna tsi, 'ba tsjana chan xi nda, 'ba tsjana xi chine, 'ba tsitsejin inimana kjuatsja.

18 Ninga Pablo ko Bernabé 'ba kitsu, na'en kuánre nga 'echja'ndere xuta naximando nga sjare chje.

19 'Ba kio nchja judío xi jendibani naxinanda Antioquía 'ba ko naxinanda Ikonio, kui xi ja'etsitsa'en xuta naxinando. 'Ba ye'ere ndiojo Pablo, 'ba kionga je ye'ere ndiojo, kiskjefe ka'nda ngubare naxinando, ngat'a kitsikja'etsjen nga je k'en. 20 Tunga kionga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús kuañajanndaire Pablo, kui tsisetjen 'ba ja'as'en ngani ngajin naxinandabiu. 'Ba nga kuanyujun, 'etjuni kio ko Bernabé 'ba kiji naxinanda xi Derbe 'mi.

Pablo ko Bernabé ja'e ngani naxinanda Antioquía

21 Kionga je kitsikja'axtiuya en ndare Jesús naxinanda Derbe ña 'ñu nkjin xuta kuakjainre, Pablo ko Bernabé kiji

ngani naxinanda Listra ko naxinanda Ikonio 'ba ko naxinanda Antioquía. 22 'Ba kio kitsjare kjua'ñukakun xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús nga kixi kuinya ngixkun Na'enchana. 'Ba 'enere nga k'uetsubajin kakunntsjai ngayéje xi makjainre. 'Ba 'batsa'en 'ba nde kitsure:

—Tjinnere nga tse kjuanima kuitjaxtia 'ba 'batsa'en kụan kuitjas'enña ña batexuma Na'enchana.

23 'Ba nde nga jngu jngu ningu xi tjin nga'ndebiu, Pablo ko Bernabé kitsja xare nchja chinga xi fi ningu. 'Ba kionga je jako Na'enchana ngat'are kui 'ba tsik'endu kjindiakoni, kitsik'endu nchja chingabiu ngaya ntsja Na'enchana, xi ja'ba je kuakjainre.

24 'Ba kionga 'etjuni kio, ja'axtiu nangi Pisidia 'ba ja'e ngani nangi Panfilia. 25 'Ba kionga je kitsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Perge, kiji naxinanda Atalia. 26 'Ba kio ja'as'en jngu barku xi kiko naxinanda Antioquía, naxinanda xi tijñajinre nangi Siria, ña tjun Pablo ko Bernabé kjinike'nda ngaya ntsja Na'enchana, tuxi kui kuasekoni nga sik'etjusun xa xi tiba'ere, xi je kuajngu nganda'e.

27 'Ba kionga ja'e naxinanda Antioquía, 'eñajan xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús 'ba ye'ere nijmi ngayéje xi Na'enchana kitsa'enko kui 'ba jótsa'en Na'enchana kitsja'ndere xuta xi bi judío nga kụan kụakjainre ngayeje. 28 'Ba Pablo ko Bernabé tsé tsik'enduko kio xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús.

15

Nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu kuañajan

1 Kui nixtjinbiu yak'a nchja xi jendibani nangi Judea echu naxinanda Antioquía 'ba 'etuts'inre nga yakuyare xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo nga kitsure:

—Tsa bi si'on circuncidar jotsa'en bakuya kjuachingare Moisés, bi kụan k'uangiu.

2 'Ba 'batsa'en jó ya kuán. 'Ba Pablo ko Bernabé 'ñu josiko nchjabiu. 'Ba 'batsa'en 'endako tsi'i xinkjin nga Pablo ko Bernabé ko yak'a nchja xi makjainre xi kio tse'e kuaje naxinanda Jerusalén kioña kjuako nijmi nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu ngat'are kjuabi. 3 'Ba kio nchja xi kjinikasen 'etju 'ba ja'a nangi Fenicia ko nangi Samaria nga inyabe'e nijmi jótsa'en xuta xi bi judío kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana. 'Ba ngatsi'i xi makjainre kio 'ñu kuatsjare nga kjint'e enbi.

4 Kionga ja'e naxinanda Jerusalén, nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu 'ba ko ngatsi'i xi yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo kiskjebetjo, 'ba Pablo ko Bernabé ye'ere

nijmi nchjabiu ngayéje mé= xi kitsa'en Na'enchana ko kui.
5 Tunga yak'a nchja fariseo xi ja'ba kuakjainre ngat'a tse'e
Jesús tsisetjen 'ba kitsu:

—Nchja xi bi judío tjinnere nga si'an circuncidar 'ba
tjinnere nga k'uin_ra nga ngatatsik'etjusun kjuatexumare
Moisés.

6 'Ba 'batsa'en nchja chinga apóstol 'ba ko nchja chin-
gare ningu kuañajan 'ba jako nijmi xinkjin ngat'are kjuabi.
7 Kionga je tsé joyanire ngat'are kibiu, Pedro tsisetjen.

—Jun nts'iạ xian —kitsure—, 'yañu nga je nda'eni
Na'enchana ja'ajinnạ ngajinnu, tuxi sikja'axtiuyani_rạ
en ndare Jesús xuta xi bi judío, tuxi kụakjainnire. 8 'Ba
Na'enchana xi be inimare ngatsi'i yakutsejen nga 'ba nde
kiskjebetjo xutabiu kionga kitsjare Isennixtjintsjere jotsa'en
kitsjana ña. 9 Bi kabi kitsa'en Na'enchana ngajinre xutabiu
'ba ngajinna. Tusa 'ba nde kitsitsje inimare tu ngat'are nga
kuakjainre.

10 ''Bamani nganda'e, ¿ánñu techut'ayakoñu Na'enchana?
¿Ánñu mejénninu sika'anijinñu xuta xi makjainre ngat'a tse'e
Jesús ch'a xi bi kichukjuakore xuta chingana 'ba ninga ña
bi chukjuana nga ch'anijian? 11 Ngat'a makjainna nga tu
ngat'are kjuandare Na'enna Jesús k'uangia, jotsa'en 'ba nde
k'uangi xutabiu.

12 'Ba kio ngatsi'i xiu tsik'endu 'ba yasen ñojonre mé= xi kitsu
Bernabé ko Pablo, jotsa'en Na'enchana kitsjare kjua'ñu nga
kitsa'en kjuakun ko chụbạ xi yakutsejen kjuajere Na'enchana
ngajinre xuta xi bi judío. 13 'Ba kionga je jet'are nga kinchja
Bernabé ko Pablo, 'batsa'en Santiago kinchja:

—Jun ntsíạ, tasen ñojonnu —kitsu—. 14 Je ye'ena nijmi
Simón jótsa'en Na'enchana 'etuts'inre nga ja'animare xuta xi
bi tse'e Israel 'ba ja'ajin ngajinre xutabiu jngu naxinanda xi
'ba nde tse'e kụan. 15 'Ba ndekuinire xi kitsu nchja chinga
profeta, kioña kua'indut'a:

16 Jaskan kibi kjua'e ngañaạ,
'ba sinda ngañaạ ndaba David xi je tsixuya,
'ba sindaxatse ngañaạ mé= xi je jetsun,
'ba skjenitjen ngañaạ,
17 tuxi xuta xi yak'a kụangisjaini Na'enchana
ñatjen ko ngatsi'i naxinanda xi bi judío,
xi je kinchja_rạ nga tsa'an kụan.
18 'Ba 'ba kitsu Na'enchana xi 'ejñatsejen kibi 'ndani
nganda'eñu.

19 'Kui kjua 'ba texinñạ nga bi k'uejña_ra kjuana'en xuta
xi bi tse'e Israel xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo.
20 Tusa si'indu_ra xujun xi kuetsure nga bi ngatakjine tsajmi

xi kitsa'ere joni chje ngat'are na'en xi ntsja xuta kuandani 'ba nga bi ngatatsa'en kjuachajngi, 'ba nga bi ngatakjine yojore tjiuba xi kjindusin, 'ba nga bi jin ngatakjine. 21 Ngat'a 'ndani nganda'eñu tjin xi tsikja'axtiuya kjuatexumare Moisés xki nga'nde, 'ba tjin xi 'bexkiya kjuatexuma ngantsjai nga xutu ngaya ni'ya sinagoga.

Xujun xi kitsikasen xuta xi fi ningu Jerusalén

22 'Ba 'batsa'en nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu 'ba ko ngatsi'i xi yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Jesús joyare nga skja'ajin nchja xi sikasenko Pablo 'ba ko Bernabé naxinanda Antioquía. 'Exare Judas xi 'ba nde Barsabás 'mi 'ba ko Silas, kui nchjabiu xi ngaku ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús kio. 23 'Ba 'bi tsu xujun xi kjinikasenko:

"Jin nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu tenikasen_ri kjuate'nda nts'e xi bi judío xi tjindu naxinanda Antioquía ko nangi Siria 'ba ko nangi Cilicia. 24 Kjinu'yee nga tjin yak'a nchja xi nga'e kijinii, xi echutsistinu 'ba 'ejñujinnu ngat'are mé= xi makjainnu. Tunga bi jin kik'exa_ri nchjabiu. 25 Kui kjuañu, jotsa'en ngusun kuáin, nga kuamejénni nga kik'exa_ri nchja xi tenikasenkue Bernabé ko Pablo xi nimejéen. 26 Kui xi bi nde mafonire tsa kueya ngat'are ja'enre Na'enna Jesucristo. 27 'Ba 'bamani, tenikaseen Judas 'ba ko Silas, kui xi ndekuini en kjuakonu nga kuetsuyanu jo tsu xujun. 28 Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko jin nda kuánni nga tu kui ch'abi xi sika'anijinri, xi tjinnere nga sik'etjusun. 29 Bi nde xineñu tsajmi xi kitsa'ere joni chje ngat'are na'en xi ntsja xuta kuandani, 'ba ninga jin, ninga yojore tjiuba xi kjindusin, 'ba bi si'on kjuachajngi. Tsa k'uendut'axiun kibi, nda si'on. Te'ndanu ngatsi'u."

30 'Ba 'batsa'en nchja xi kis'exare kiji 'ba echu naxinanda Antioquía. Kio kitsikjint'e ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús 'ba kitsingantsja xujun. 31 Kionga xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús 'exkiya xujun, kuatsjare ngat'are kjua'ñukakun xi tiba'ere. 32 'Ba Judas ko Silas, kui xi 'ba nde nchja chinga profeta. Kui kjuañu jakoni nts'ia nga kitsjare kjua'ñukakun 'ba tsakaseko nga kixi kuinya ngixkun Na'enchana. 33 Chuba nixtjin ts'andayare kio, 'ba 'batsa'en nts'ia kitsikasenku nganire nchja xi kitsikasen nga titjunre 'ba kitsure nga ngatas'ere kjuaxiu nga kitsikixant'a. 34 Tunga Silas kuamejénre nga tsik'ejña kio. 35 'Ba Pablo ko Bernabé tsik'endu naxinanda Antioquía nga yakuya 'ba kitsikja'axtiuya en ndare Na'enchana. 'Ba nkjin ngisa xi 'ba nde kitsa'en.

Pablo ko Bernabé kabi kuánre xinkjin

36 Kionga je ja'a jó ján nixtjin, Pablo kitsure Bernabé:
—Tangìnchun ngañą nts'ia xi tjindu xki nga'nde ña tu kjinikja'axtiuya enre Na'enchana, tuxi xiañą jótsą'en tjindu —kitsure.
37 Bernabé kuamejénre nga kueko Juan, xi 'ba nde Marcos 'mi, 38 tunga Pablo kitsu nga bi nda tjin nga kueko xuta xi kitsik'endu nangi Panfilia 'ba nga bi kiko nduju xare. 39 Kabi kuánre xinkjin 'nda nga kitsintjit'a xinkjin. 'Ba Bernabé kiko Marcos 'ba ja'as'en barku nga kiji isla xi Chipre 'mi. 40 Yejerañu Pablo kiskja'ajin Silas 'ba, jaskan nga je kjinike'nda ngaya ntsja Na'enchana ngat'are nts'ia, 'etju. 41 'Ba ja'a nangi Siria ko nangi Cilicia 'ba kitsjare kjua'ñukakun xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi kio tjindu.

16

Timoteo fitjenngi Pablo

1 'Ba 'batsą'en Pablo echu naxinanda Derbe ko naxinanda Listra. 'Ba kio tsabexkun jngu xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi Timoteo 'mi. Nare Timoteo jngu chjun judío xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús, tunga na'enre jngu xuta griego. 2 'Ba nts'ia xi tjindu naxinanda Listra ko naxinanda Ikonio nda nchja ngat'are Timoteo. 3 Pablo kuamejénre nga Timoteo kueko 'ba titjun kitsa'en circuncidar, tuxi bi ch'o kụanire xuta judío xi tjindu kui nga'ndebiu. Ngat'a ngatsi'i be= nga na'enre Timoteo jngu xuta griego kuán.
4 'Ba xki nga'nde ña ja'a, kitsuyare xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús mé= xi 'enda ko xinkjin nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu xi tjindu naxinanda Jerusalén, tuxi sik'etjusunni. 5 'Bamani, xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ñu kuakjain ngisare 'ba xki nixtjin nkjin kuan ngisa.

Pablo fi nangi Macedonia

6 'Ba 'batsą'en Pablo ko nchja xi tjenko ja'a nangi Frigia 'ba ko nangi Galacia, ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana bi kitsja'ndere nga sikja'axtiuya enre Na'enchana nangi Asia. 7 Kionga echu tiñare nangi Misia, nchjabiu kuamejénre nga kjua'as'en nangi Bitinia, tunga Isennixtjintsjere Jesús bi kitsja'nde nganire. 8 Kui kjuañu tu ja'axtiu ndiya nangi Misia nga kiji naxinanda Troas.
9 'Ba ngajñu, Pablo tsabe ngaya nijñare jngu xuta xi Macedonia tse'e xi sejña nduju 'ba titsu nga ti'bets'are: “Ndibai nangi Macedonia 'ba tisekonịi.” 10 'Ba kionga Pablo tsabe kibiu, ta'a tseketsubandaị nga kuangịin nangi Macedonia. Ngat'a kjinikja'etsjeẹn nga Na'enchana tinchjanị tuxi sikja'axtiuyani_rị enre xuta xi kio tjindu.

Pablo ko Silas echu naxinanda Filipos

11 'Ba 'batsa'en tsijñeę barku xi 'etju naxinanda Troas, 'ba
tsangin ndiyeę isla xi Samotracia 'mi, 'ba nga kuanyujun,
echiį naxinanda xi Neápolis 'mi. 12 'Ba 'etjiį kio 'ba tsangin
naxinanda Filipos, jngu naxinanda titjunre nangi Macedo-
nia, kioña nkjin xuta xi Roma tse'e tjindu. 'Ba jó ján nixtjin
ts'andayanį kio.

13 Nga xutu 'etjiį ngajin naxinando 'ba tsangin tiñare ña
fa'a ndajio, kioña kjinikja'etsjeęn nga xuta mañajan nga
fako Na'enchana. Kio tsiketsubaį nga kik'inya_riį ngat'are
Na'enchana yanchjin xi kuañajan kui nga'ndebiu. 14 'Ba jngu
chjun xi Lidia 'mi, xi naxinanda Tiatira tse'e xi bateña najñu
kuán xi chji, kui xi bekun Na'enchana 'ba tibasen ñojon ion.
'Ba Na'enchana kitsiko inimare nga ngisa nda yasen ñojon
ngisare en xi tinchja Pablo. 15 'Ba 'batsa'en ñatjen kisatenda
chjunbiu ko xinkjin, 'ba 'ets'anį nga kuetsubaį ndaba.

—Tsa kjuakixi nga tebixun nga makjainnạ ngat'a tse'e
Na'enna Jesús, jabiu ndeketsubo ni'yanạ —kitsunį 'ba 'ñu
'enenį nga kuetsubaį ndaba.

Pablo ko Silas chanis'en nduya

16 'Ba 'bi kuán, kionga temangiįn nga'nde ña xuta fako
Na'enchana, kio kiskajiįn jngu ki'ndi chjun xi chu'nda xi
tijñajinre isennixtjin xi mare tsa'enxki. Xi naire ne tse ton
jenre ngat'are mé= xi 'bejñatsejen kui ki'ndi chjunbiu nga
tsa'enxki. 17 Kui ki'ndi chjunbiu kitsjennginį 'ba kiski'ndaya
tjennginį:

—Kui jmibi xi chu'ndare Na'enchana xi 'ñu je, xi inyabaku
ndiyanu jótsa'en k'uangiu —kitsu.

18 Nkjin nixtjin 'ba kitsa'en. Tuchan Pablo bi nde
kichukjuakonire. Kitsiku'beya 'ba kitsure isennixtjin xi
tijñajinre ki'ndi chjunbiu:

—Ko nga ja'enre Jesucristo texinrạ nga t'etukajin_ri ki'ndi
chjunbi.

'Ba ndekuini chubabiu isennixtjinbiu 'etukajinre ki'ndi
chjunbiu.

19 Tunga kionga xi naire tsabe nga bi nde kụan kuejen
ngisanire ton, kitsuba Pablo ko Silas 'ba 'efe kjua'ñu ngixkun
nchjaxo ña ma ndetsin. 20 'Ba kitsikinya ngixkun nchja juez.

—Kui nchjabi xi nchja judío 'ba kjuasi inya'bejña naxi-
nandana —kitsu—. 21 'Ba inyabakuya kjuachinga xi bi ma
nik'etjusan ña 'ba ninga bi ma ña'an, ngat'a Roma= tsajan.

22 'Ba 'batsa'en xuta naxinando kuastinere Pablo ko Silas,
'ba nchja juez 'exa nga ngat'axjere najñure nchjabiu 'ba nga
ko ya ngatjas'enire. 23 Jaskan nga je 'ñu nkjin ndiya yajare,
kiskanis'en nduya 'ba 'exare xuta xi tsikuenda nduyo nga nda

sikuenda nchjabiu. 24 Kionga je kitsa'ere kjua'ñu xutabiu,
kiko Pablo ko Silas 'ba kiskanis'en nga'nde ña ngisa 'mo chun
nduyo, 'ba 'e'ñu tsjan tsjan ndsaku.

Nga kuandai Pablo ko Silas ngaya nduyo

25 Tunga joruni tsa masen nistjen, yejerañu Pablo ko Silas
inyafako 'ba inyasekonire Na'enchana, 'ba xi yak'a xi tjindu
nduyo inyaminya ñojonre, 26 tukjia'a ja'a jngu chon xi niki
'ñu=, xi niki 'etsujmeyare xjo ngindere nduyo. 'Ba ndekuini
chubabiu kitju'i ngayéje xuntjare nduyo, 'ba kitjunda ngayéje
na'ñu kicha xi titsu'ñuni xi inya nduyo. 27 Kionga xuta
xi tsikuenda nduyo ja'are 'ba tsabe nga xuntjare nduyo
tixa tete, ts'axje kichare nga mejénre sik'en yojore, ngat'a
kitsikja'etsjen nga xi inya nduyo je 'etju. 28 Tunga Pablo
kiski'ndaya:

—Tumé nikue yojori, ngat'a nga'e= tetsubaị ngatsi'i —
kitsure.

29 'Ba 'batsa'en xuta xi tsikuenda nduyo tsi'a jngu ndi'i
'ba tu mangatsanga ja'as'en ngaya 'ba niki tifatsekun= nga
tsakasenkunch'int'are Pablo ko Silas. 30 'Ba kio ts'axje ngojó
'ba tsiningiyare:

—Jun na'en —kitsure—, ¿mé= xi tjinnere nga sa'aạn tuxi
k'uangiña?

31 —Ngatamakjainri ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba
k'uangi=ni ji 'ba ko xingi —kitsingojo Pablo ko Silas.

32 'Ba jako ngat'are enre Na'enchana xutabiu 'ba ko ngatsi'i
xi tjindu ndaba. 33 'Ba ndekuini chubabiu ngajñu, xutabiu
yanejun ña onre Pablo ko Silas, 'ba ta'a kui ko ngatsi'i xinkjin
kisatenda. 34 Jaskan kiko ndaba 'ba kitsikjén, 'ba ngatsi'i tsja
kuánre nga kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana.

35 Nga je kis'e isen, nchja juez kitsikasen chapolicia nga
kuetsure xuta xi tsikuenda nduyo nga ngatasik'endundai
Pablo ko Silas. 36 'Ba 'batsa'en xuta xi tsikuenda nduyo kitsure
Pablo en xi ja'ek'inre:

—Je nchja juez kitsikasen en nga k'uaxjenu —kitsure—.
Kui kjuañu t'etjuñu nganda'e 'ba ko kjuaxiu tangiun.

37 Tunga Pablo kitsure nga jako chapolicia xi nchja juez
kitsikasen:

—Jịn xuta tse'e Roma ni, 'ba ngixkun xuta naxinanda yajanị
nga bi titjun kitsa'ennị kjua, 'ba kiskanis'ennị nduyo. ¿Áñu
nganda'e mejénnire k'uaxje'moninị? ¡Junjun! Tusa kui suba
ngatja'ek'axjenị.

38 'Ba 'batsa'en nchjabiu kiji ngani nga kike'ere nijmi nchja
juez mé= xi kitsu Pablo, 'ba nchja juez kitsakjun kionga
kjint'e nga nchjabiu xuta romano= nini. 39 Kui kjuañu
ja'eki'anire kjuajetakun Pablo ko Silas, 'ba ts'axje 'ba 'ets'are

nga ngat'etju ngajin naxinando. 40 Kionga je 'etju nduyo, Pablo ko Silas kiji ndaba Lidia. 'Ba jaskan nga je tsabe nts'ia 'ba kitsjare kjua'ñukakun, kiji ngani.

17

Mé xi kuata'en Pablo naxinanda Tesalónica

1 Pablo ko nchja xi tjenko ja'a naxinanda Anfípolis ko naxinanda Apolonia, 'ba jaskan echu naxinanda Tesalónica kioña jngu ni'ya sinagogare xuta judío kjijña. 2 Jotsa'en ngare Pablo, ja'as'en kio nga xutu. Ján nixtjin nga xutu jako nijmi xuta mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana. 3 Kitsuyare xuta 'ba 'ejñachuyare nga Cristo tjinnere nga kjua'a kjuanima 'ba nga kjua'aya nganire ngajinre mik'en.

—Ngat'are kui Jesús kibi xi tebe'enuu̱ nijmi nganda'e, kui= xi Cristo —kitsure.

4 Yak'a xuta xi kio tjindu kuakjainre 'ba ñatjen kuañajanjinre Pablo ko Silas. 'Ba 'ba nde ne nkjin xuta griego xi bekun Na'enchana kuakjainre 'ba nkjin yanchjin xi nda 'yaxkunre ngayeje.

5 'Ba 'batsa'en kuaxinre xuta judío xi bi makjainre. Kui xi inya'a yak'a nchja ch'okun xi semaya ndiyo, tuxi ku̱añajanni nga sa'en kjuasi ngajin naxinando. 'Ba ja'ekjankjanxtiu xuntja ndaba Jasón nga inyamangisjai Pablo ko Silas, tuxi k'uaxjeni 'ba singantsjanire xuta naxinando. 6 Tunga kionga bi kuasjaire, kiko kjua'ñu ngixkun nchjaxo Jasón ko yak'a nts'ia xi kio tjindu. 'Ba 'bi kitsu nga kiski'ndaya:

—Nchja xi inyatsa'en kjuasi ngayéje ngasun'ndio, kui= xi 'ba nde je ja'e nga'e ngayeje. 7 'Ba Jasón kiskjebetjo nchjabiu ndaba. 'Ba ngatsi'i nchjabiu inyamangane kjuatexumare César 'ba inyatsu nga tjin ngijngu ngaku titjun xi Jesús 'mi —kitsu.

8 Kionga xuta naxinando 'ba ko nchjaxo kjint'e enbi, ka'nda bi be mé= xi sikja'etsjen. 9 Tunga jaskan nga Jasón ko nchja xi yak'a 'echjintjai yojore, kitsik'endundai ngani.

Mé xi kitsa'en Pablo ko Silas naxinanda Berea

10 'Ba 'batsa'en ta'a nga je jñu, nts'ia kitsikasen Pablo ko Silas naxinanda xi Berea 'mi. Kionga echu kio, ja'as'en ni'ya sinagogare xuta judío. 11 'Ba kui xuta judíobi xi ngisa nda kjuafa'etsjenre nga ko mare nchja xi naxinanda Tesalónica tse'e, 'ba tsja tsa'en inya ñojon en xi kinchja Pablo. Nyujun nyujun 'exkiya enre Na'enchana tuxi skueni tsa kjuakixi xi inya'mire. 12 'Bamani, nkjin kuán xi kuakjainre, 'ba ngajinre xuta griego 'ba nde kuakjainre, nkjin yanchjin xi nda 'yaxkunre 'ba ko nkjin xuta xi'in ngayeje.

13 Tunga kionga xuta judío xi tjindu naxinanda Tesalónica
kjint'e nga Pablo 'ba nde titsikja'axtiuya enre Na'enchana
naxinanda Berea ngayeje, ja'e kio 'ba 'ejña nganire kjuasi
xuta naxinandabiu. 14 Tunga ta'a nts'ia kitsikasen Pablo
ngandai ndachikun, yejerañu Silas ko Timoteo tsik'endu
ngisa naxinanda Berea. 15 'Ba nchja xi kikaniya ndiya Pablo
'nda naxinanda Atenas jendiba ngani nga je kjint'e en xi
kitsikasen Pablo, nga kuetsure Silas ko Timoteo nga ngata-
mañajant'a xati nganire.

Pablo tsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Atenas

16 Kionga Pablo tikuya naxinanda Atenas nga kjuechu Silas
ko Timoteo, 'ñu ba kuánre inimare nga tsabe nga ngajin
naxinando kitse na'en xi ntsja xuta kuandani. 17 'Bamani,
ngaya ni'ya sinagoga jako xuta judío ko xi bi judío xi bekun
Na'enchana, 'ba nyujun nyujun jako xi mañajan ña ma
ndetsin.

18 'Ba nde Pablo jako nijmi yak'a nchja nkjin kakun xi
epicúreo 'mi ko yak'a xi estoico 'mi.

—¿Mé= xi mejénre kuetsuna nganda'e xutabi xi tuxkia nga
mare en? —kitsu yak'a.

'Ba kja'ere kitsu:

—Tibe'e=ru nijmi ngat'are kja'e na'en.

'Bi kitsu nchjabiu ngat'a Pablo titsikja'axtiuyare en ndare
Jesús 'ba nga xuta kjua'aya nganire ngajinre mik'en. 19 'Ba
'batsa'en nchjabiu kiko nga'nde xi Areópago 'mi 'ba tsiningi-
yare:

—¿A kụan xiẹ mé= en xatse xi tebakuyaniị? —kitsure—.
20 Ngat'a techukoniị en xi kje nu'yajíịn. Kui= kjuañu mejénninị
xianiị jó tsunire kibiu.

21 'Bi kitsu ngat'a ngatsi'i xuta xi Atenas tse'e ko xuta xi xin
nangire xi kio tjindu, kui xi tu matsjare nchja nijmi asa minya
ñojon jngu en xatse. 22 'Ba 'batsa'en Pablo tsakasen nduju nga
masenre nchja xi kuañajan nga'ndebiu xi Areópago 'mi 'ba 'bi
kitsure:

—Jun, xi Atenas tsojon, ngu te'beña nga jun ne 'ñu 'yakun
na'en xi tjin ngasun'ndebi, 23 ngat'a kionga tsu'baạ ngajin
naxinandanu, tsa'biạ nga nkjin mani na'en xi 'yakun. 'Ba nde
tsa'biạ jngu altar kioña 'bitsa'en kua'indut'a: "Ngat'are na'en
xi bi 'yare." 'Bamani, Na'en xi 'yakun xi bi 'yo, kui ngat'are
tebe'enuụ nijmi.

24 'Kui Na'en xi kitsa'en ngasun'ndio ko ngayéje tsajmi xi
tjinre 'ba kui= xi batexumare ngank'aa ko t'anangiu. Kui
bi 'bejñaya ningu xi xuta tsinda. 25 Bi machjenre tsa xuta
kuatesinre. Tumé machjenre, ngat'a kui= xi tsja tsi'ina
kjuabenichun 'ba ko ntjo xi chjujnda 'ba ko ngayéje tsajmi xi

tjin. 26 'Ba ngat'are jngu xuta kitsa'enni ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio 'ba 'enda nixtjin ko nga'nde ña k'uendu nga jngu jngu. 27 'Bi kitsa'en meni nga ngatsi'i kụangisjaini Na'enchana, joni tsa tu ntsja tifini nga kụan kụasjaire, ninga bi kjin tijñana Na'enchana nga jngua jngua.

28 'Ngat'a tu ngat'are Na'enchana tetsubachunña 'ba niteya 'ba tjinna kjuabenichun, jotsa'en 'ba nde kitsu yak'a nchja nkjin kakun xi tjindu ngajinnu: "Ntjere Na'enchana ña." 29 'Bamani, tsa ntjere Na'enchana ña, bi tjinnere nga sikja'etsjian tsa 'ba kji'i Na'enchana joni na'en xi kuandakoni ton xi oro ni ko ton xi plata ni 'ba ko ndiojo. Kui tsajmi xi xuta 'benda jotsa'en nga mare 'ba jotsa'en tsikja'etsjen.

30 'Na'enchana tu ja'axtiunk'a mé= xi xuta kitsa'en nixtjin kuatse jan, ngat'a kje bejín. Tunga nganda'e tuñañu nga tjindu xuta, Na'enchana tifakoya ngatsi'i xuta nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Kui. 31 Ngat'a Na'enchana je 'ejñare nixtjin kionga ko kjuakixi kụanre kjua xuta ngasun'ndebi. 'Ba xuta xi Na'enchana kitsja xare, kui= xi sa'enre kjua. Kui= xi kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba 'batsa'en yakutsejenre ngatsi'i xuta nga kjuakixi= kibiu — kitsu Pablo.

32 Kionga nchjabiu kjint'e ngat'are nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'ion, tjin xi tsejnuke Pablo. Tunga tjin yak'a xi kitsu:

—Mejénnị kuinu'ya nganiị ngat'are kibi kja'e nixtjin.

33 'Ba 'batsa'en Pablo 'etjujin kio, 34 'ba tjin yak'a xi kuakjainre, xi kitjenngi Pablo. Jngu xi Dionisio 'mi, xi 'ba nde mañajanko nchjabiu nga'nde xi Areópago 'mi, 'ba nde kuakjainre jngu chjun xi Dámaris 'mi 'ba ko yak'a ngisa.

18

Mé xi Pablo kitsa'en naxinanda Corinto

1 'Ba 'batsa'en Pablo 'etjuni naxinanda Atenas 'ba kiji naxinanda Corinto. 2 'Ba kio kiskajin jngu xuta judío xi Aquila 'mi, xi kitsin naxinanda xi Ponto 'mi. Kui xi sa'e chuba nixtjin ja'eni nangi Italia ko Priscila xi chjunre, ngat'a Claudio xi xuta titjunre xuta romano 'enere ngatsi'i xuta judío nga tjinnere nga k'uetjujin naxinanda Roma. 'Ba Pablo kikun xutabiu. 3 'Ba kio tsik'ejñajinre 'ba kitsa'exako nga kitsinda ni'ya xi najñu ni, ngat'a tujngu xa mare ko xutabiu. 4 'Ba ngantsjai nga xutu Pablo kikjako xuta ni'ya sinagoga 'ba 'ejñatsejenre xuta judío ko xuta griego nga kjuakixi= mé= xi tinchja.

5 Kionga Silas ko Timoteo 'etju nangi Macedonia 'ba echu naxinanda Corinto, Pablo tu kui xa kitsa'en nga kitsikja'axtiuya enre Na'enchana 'ba kitsikixiyare xuta judío

nga Jesús kui= xi Cristo. 6 Tunga xuta judío kuastike Pablo 'ba ch'o kitsure. Kui kjua Pablo 'etsujmeni najñure, 'ba kitsure:

—Tsojon= je nga chojo. Bi an tjinna je. 'Ba ba'anire nganda'e kjuikuan xuta xi bi judío.

7 'Ba 'batsa'en 'etju kio 'ba kiji ndaba jngu xuta xi Ticio Justo 'mi, xi bekun Na'enchana 'ba ndaba kjijñat'a tiñare ni'ya sinagoga. 8 'Ba Crispo, xi ngakure ni'ya sinagoga, ko ngatsi'i xinkjin kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. 'Ba nde nkjin xuta xi naxinanda Corinto tse'e kuakjainre 'ba kisatenda kionga kjint'e en xi titsikja'axtiuya Pablo.

9 'Ba 'batsa'en Na'enchana jako Pablo nga nistjen joni jngu chini:

—Bi kuin —kitsure—. Janda tikja'axtiuye ion 'ba bi 'bechje ndsu'bai. 10 Ngat'a an tejñakora, 'ba tu'yá kuan si'onri. Ngat'a ne nkjin xuta tjinna kui naxinandabi.

11 'Ba Pablo tsik'ejña kio jngu nu masen nga yakuyare enre Na'enchana xuta xi naxinanda Corinto tse'e. 12 Tunga nixtjin nga Galión batexuma nangi Acaya, xuta judío jngu kitsa'en kjuafa'etsjenre nga kuastike Pablo. 'Ba kiko nga'nde ña Galión 'benda kjua.

13 —Kui xutabi tjimangane kjuatexumo —kitsu—. Ngat'a kja'e tsa'en tibakuyare xuta nga tjinnere nga xiakun Na'enchana.

14 Pablo je mején kuinchja tsakaiñu, tunga Galión jakotitjun xuta judío nga 'bi kitsure:

—Jun xuta judío, tsa te'minuu ngat'are jngu kjua asa tsajmi xi 'ñu ch'otjin, an tjinnere nga k'uendaa 'ba kuasen ñojon_nuu. 15 Tunga kibi, kui xi tu ngat'are en ko ja'en 'ba ko ngat'are kjuatexumanu. Kui kjuañu jun t'endasubakoñu xingiu. Bi mejénna k'uendaa kjua ngat'are kibi.

16 'Ba tso'oxje nchjabiu nga'nde ña 'benda kjua. 17 'Ba 'batsa'en ngatsi'i xuta kitsuba jngu xuta Sóstenes 'mi, xi ngakure ni'ya sinagoga, 'ba nde kio ye'enire xutabiu nga'nde ña Galión 'benda kjua. Tunga Galión bi kitsisinre mé xi kuán.

Pablo fi ngani naxinanda Antioquía

18 Pablo ts'andaya ngisare nkjin nixtjin nga tsik'ejñajinre nts'ia xi tjindu naxinanda Corinto. 'Ba jaskan nga je kitsikixant'a, ja'as'en jngu barku 'ba ñatjen ko Aquila 'ba ko Priscila kiji nangi Siria. 'Ba nga echu naxinanda Cencrea, Pablo 'ejun yeje ntsja ku, tuxi yaku chuyani nga titsik'etjusun jngu en xi kitsa'enko Na'enchana. 19 Kionga echu naxinanda Éfeso, Pablo kitsik'endu Aquila ko Priscila 'ba ja'as'en ni'ya sinagoga, kioña jako xuta judío. 20 'Ba xuta judíobiu 'ets'are nga nkjin nixtjin ngat'ejña ngisa, tunga Pablo bi kuakjainre.

21 —Tsa Na'enchana mejénre, kjua'ekun ngani_nuu̱ —kitsu
nga kitsikixant'a.

Jaskan tsijin jngu barku 'ba 'etjuni naxinanda Éfeso.
22 Kionga echu naxinanda Cesarea, tsijin naxinanda
Jerusalén tuxi sit'endanire xuta xi makjainre ngat'a tse'e
Na'enna Jesús xi kio tjindu, 'ba jaskan kiji ngani naxinanda
Antioquía. 23 'Ba jaskan nga je ts'andayare jó ján nixtjin kio,
'etju nga ja'a xki nga'nde xi tjindu nangi Galacia 'ba ko nangi
Frigia. Tsakaseko ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús
jotsa'en kixi kuinya ngixkun Na'enchana.

Jotsa'en Apolos kitsikja'axtiuya enre Na'enchana

24 'Ba kui nixtjinbiu jngu xuta judío xi Apolos 'mi, xi
kitsin naxinanda Alejandría, echu Éfeso. Kui xi jngu xuta xi
tsja tsa'en tsikja'axtiuya 'ba 'ñu be xujun enre Na'enchana.
25 Nda kisakuyare mé= xi tse'e Na'enna Jesús 'ba ko ngayéje
kakun kinchja nga kixi yakuya ngat'are Jesús. Tunga bi nda
mankjinre ngat'are nga satenda xuta, ngat'a kjint'e nga tu
Juan yatenda xuta. 26 'Ba 'batsa'en 'etuts'inre nga kinchja
ko kjua'ñukakun ni'ya sinagoga. 'Ba kionga Aquila ko Priscila
kjint'ere Apolos, kikot'axin 'ba ngisa nda kitsuyare ndiyare
Na'enchana.

27 Kionga Apolos kuamejénre nga kuaje nangi Acaya, nts'ia
xi tjindu naxinanda Éfeso tsakaseko. Kitsi'indure jngu xu-
jun xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tjindu
nangi Acaya, tuxi nda skjebetjoni Apolos. 'Ba kionga Apolos
echu kio, tsakaseko 'ñu nkjin xuta xi ngat'are kjuandare
Na'enchana je kuakjainre. 28 Ngat'a ngixkun ngatsi'i xuta
kitsuya ko kjua'ñukakun nga bi kjuakixi mé= xi tsu xuta judío.
Yakuya mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana 'ba 'batsa'en
'ejñatsejen nga Jesús xi Cristo.

19

Mé xi Pablo kitsa'en naxinanda Éfeso

1 Yejerañu Apolos tijña naxinanda Corinto, Pablo ja'axtiu
ngijñacha xi tjindu nangi Asia 'ba echu naxinanda Éfeso, ña
kiskajin yak'a xuta xi je kuakjainre ngat'a tse'e Jesucristo.
2 'Ba kitsure Pablo nga tsiningiyare:

—¿A kisakunu Isennixtjintsjere Na'enchana kionga kuak-
jainnu?

—Ninga kje nu'yajíi̱n tsa tjin Isennixtjintsjere Na'enchana
—kitsingojo nchjabiu.

3 —¿Ñáre kjuasatenda xi kisakunu? —kitsure Pablo.

—Jotsa'en yatenda Juan —kitsu ngani nchjabiu.

4 'Ba 'batsa'en Pablo 'bi kitsure:

—Juan yatenda xuta xi je kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ja'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba kitsure nga ngatamakjainre ngat'are xi kjua'e jaskanre kui. 'Ba xi ja'e jaskanre kui, Jesús=.

5 Kionga nchjabiu kjint'e kibi, ngat'are ja'enre Na'enna Jesús kisatenda. 6 'Ba kionga Pablo yanere ntsja nchjabiu, ja'etse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba kinchja kja'e kuanga en 'ba kinchja enre Na'enchana jotsa'en nchja nchja chinga profeta. 7 'Ba tejó mani nchjabiu.

8 Jánru sa kiji Pablo ni'ya sinagoga nga kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana xuta ko kjua'ñukakun. Kitsuyare 'ba 'ejñatsejen ngat'are ña batexuma Na'enchana. 9 Tunga tjin yak'a xi taja kitsa'en inimare 'ba bi kuamejénre nga kuakjainre. Tusa ch'o tsa'en kinchja ngixkun ngatsi'i xuta ngat'are ndiya xatse xi tibakuya Pablo. Kui kjuañu Pablo tsakasent'axinnire 'ba kiko xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús ni'ya scuelare jngu xuta xi Tirano 'mi. 'Ba nyujun nyujun jako xuta kio. 10 'Ba 'ba kitsa'en jó nu, 'ba 'batsa'en ngatsi'i xuta xi tjindu nangi Asia, xi judío ko xi griego, kjint'e enre Na'enchana.

11 'Ba Na'enchana kitsjare kjua'ñu Pablo nga kitsa'en kjuakun xi ya'e. 12 Ka'nda xuta kiko pañu ko najñu fat'a xi Pablo kitsiko. Kui xi fikore xuta xi inyafesun, 'ba kuanda chi'in xi kunre 'ba 'etukajinre isennixtjin xi bi nda.

13 Tunga tjin yak'a nchja judío xi semaya ndiya xi mare 'baxjejin isennixtjin xi bi nda xi tjindu ngajinre xuta. Kui xi kuamejénre kitsichjen ja'enre Na'enna Jesús:

—Ngat'are ja'enre Jesús xi Pablo titsikja'axtiuya, texin_nuu nga t'etukajiun —kitsure isennixtjin xi bi nda.

14 'Ba 'ba kitsa'en ngayatu ki'ndi xi'inre jngu xuta xi ngakure na'mi judío xi Esceva 'mi. 15 Tunga jngu nixtjin isennixtjin xi bi nda jako nchjabiu nga kitsingojore:

—'Bexkunña Jesús ko Pablo, tunga jun, ¿'yá=ñu jun?

16 'Ba xuta xi tijñajinre isennixtjin xi bi ndo kiskjijunre nchja xi yatu 'ba kiskjanko 'ba kitsa'enre. 'Ba 'batsa'en nchjabiu tsanga nga kua'onre 'ba niki kitsikayusti= nga 'etjuni ngaya ni'yabiu. 17 Ngatsi'i xuta xi tjin naxinanda Éfeso, xi judío 'ba xi griego, kjint'e mé xi kuán. 'Ba ngatsi'i kitsakjun 'ba kitsu nga ja'enre Na'enna Jesús tjinre kjuaje.

18 Nkjin xi kuakjainre ja'etsu ngixkun xuta ngayéje kjuach'o xi tjun kitsa'en. 19 Yak'a xi kitsa'en kjuatje'e ja'eko xujunre 'ba yaka ngixkun ngatsi'i xuta. 'Ba kionga kuaxki chjire xujunbiu, kuánru yachute mi ton xi plata ni. 20 'Ba 'batsa'en enre Na'enchana ngisa kji'yare 'ba yakutsejen kjua'ñure.

21 Jaskan kibi Pablo 'endiya nga kuaje nga'nde xi tjin nangi
Macedonia ko nangi Acaya 'ba 'batsa'en janda sa'en ndiya
nga kuaje ka'nda naxinanda Jerusalén.
—Jaskan nga kjuechaą kio, tjinnere nga 'ba nde kjuią naxi-
nanda Roma —kitsu Pablo.
22 'Ba 'batsa'en kitsikasen nangi Macedonia jó nchja xi
baseko, kui xi Timoteo ko Erasto. Yejerañu, tsik'ejña ngisa jó
ján nixtjin nangi Asia.

kjuasi xi kis'e naxinanda Éfeso

23 'Ba 'ba kuán kui nixtjinbiu, kis'e naxinanda Éfeso jngu
kjuasi je ngat'a tse'e ndiya xatsere Jesús. 24 Ngat'a jngu xuta
xi Demetrio 'mi, xi tsa'exako plata, kui xi tsinda kusunre
ningure diosa Artemisa. 'Ba 'ñu tse ton jenre nchja xi mare
tsinda tsajmibiu. 25 Ngu Demetrio 'eñajan nchja xi tsa'exat'are
'ba ko nchja xi ndekuini xabiu tsa'enni.
—Jun na'en —kitsure—, 'ya=ñu nga tse ton 'bejñana xabi.
26 Tunga te'yañu 'ba tenu'ya=ñu mé= xi titsa'en Pablo bi
tsa tu nga'e naxinanda Éfeso 'ba=nde nituña nga'nde xi tjin
nangi Asia. Titsu nga kuixu xi tjinre kjuakixi, 'ba titsu nga
na'en xi ntsjaxu xuta tsindani bi na'en. 'Ba nkjin xuta je
kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre. 27 'Ba bi tsa tu xana xi ngi'nde
ti'baxje, 'ba=nde ko ningure diosa je Artemisa ch'o tsa'en
ti'baxje ngayeje. Bi nde xiakunni kjuajere diosabi xi bekun
xuta xi tjindu nangi Asia ko ngayéje ngasun'ndio.
28 Kionga nchjabiu kjint'e kibi, niki 'ñu= kuakjanre 'ba
kiski'ndaya:
—¡'Ñu je Artemisa diosare xuta xi Éfeso tse'e! —kitsu.
29 'Ba xuta naximando, bi be mé= xi sa'en. Ngu jngu
kitsa'en kjuafa'etsjenre nga kikja'a jngu xuta xi Gayo 'mi 'ba
jngu xi Aristarco 'mi, kui xi nangi Macedonia tse'e xi tjenko
Pablo. Kiskjefe nga kiko nga'nde kioña mañajan xuta naxi-
nando. 30 'Ba Pablo kuamejénre nga kjua'as'en ña kuañajan
xuta naxinando, tunga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús
bi kitsja'ndere. 31 Yak'a xuta xa xi tjindu nangi Asia xi nda
ya'a Pablo 'ba nde kitsikasen enre nga tsi'are nga bi kjua'as'en
nga'nde ña kuañajan xuta naxinando.
32 Yejerañu nga'nde ña kuañajan xuta naxinando, 'ñu
kiski'ndaya 'ba si'a kitsa'en xuta, ngat'a bi be mé= xi tjima 'ba
ngisa nkjin mani xi bi be ánñu kio kuañajanni xuta. 33 Tunga
yak'a ngajinre xutankjiun kitsuyare jngu xuta xi Alejandro
'mi mé= xi tjima. Kui xi kitsunginiña xuta judío ngixkun
ngatsi'i xuta. 'Ba 'batsa'en Alejandro kiskjenitjen ntsja nga
tsi'are xutankjiun nga k'uenduxiu, tuxi kuinchjantjaini xuta

judío. 34 Tunga kionga xutankjiun tsabe nga kui jngu xuta judío, jngu kitsa'en jndare nga kiski'ndaya jóru hora:

—¡'Ñu je Artemisa diosare xuta xi Éfeso tse'e! —kitsu.

35 'Ba 'batsa'en xuta chjine en xi kio tjinre xa kuánre kitsik'enduxiu naxinando.

—Jun na'en xi Éfeso tsojon —kitsure—, ngatsi'i xi tjin ngasun'ndio be= nga naxinanda Éfeso tjinre xa nga tsikuenda ningure diosa je xi Artemisa 'mi ko isenre xi jendibani ngank'aa nga nga'e ja'ekejen. 36 'Ba 'batsa'en tu'yá kuan kue'mo kibi. Kui= kjuañu machjenni nga xiu kuetsubo jun 'ba tikja'etsjion mé= xi si'on. 37 Ngat'a nchja xi kafa'eko nga'e bi ja'ekja'acheje mé= xi inya ningu ninga bi ch'o titsure diosana.

38 ''Bamani, tsa Demetrio 'ba ko nchja xi tsa'exako tjinkore kjua xuta xi yak'a, kui xa tjinni nchja juez ko nchjaxa ngat'endako kjua xinkjin. 39 'Ba tsa tjin ngisa kja'e kjua xi kjuangiu, kui= xi s'enda kionga mañajan nchjaxo. 40 Nganda'e ne tjekun tetsuba ngat'a kuan s'engia ngat'are mé xi kuán nganda'e nga si'a teña'an ninga tsajain kjuajín tsakaiñu. Tsa xjaningiyana ngat'are kibi, bi 'ya jó kuixan.

41 Kionga je kitsu kibi, kitsikixant'a xuta xi kio kuañajan.

20

Pablo fi nangi Macedonia

1 Kionga naxinando je tsik'enduxiu, Pablo 'eñajan xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba kitsjare kjua'ñukakun 'ba kitsubakja. Jaskan, kitsikixant'a 'ba kiji nangi Macedonia. 2 'Ba ja'a xki nga'nde xi kio tjin 'ba 'ñu 'enere xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús nga jako. Jaskan echu nangi Grecia 3 kioña tsik'ejña ján sa. 'Ba kionga je mején kjua'as'en barku xi kueko nangi Siria, kjint'e en nga nchja judío je joyanire nga ch'o siko kui. 'Ba kui= kjuañu 'endiya nga kuaje ngani ndiya xi fini nangi Macedonia.

4 Kui nchjabi xi tjenko Pablo, xi Sópater xi jngu xuta xi naxinanda Berea tse'e xi ki'ndire Pirro, Aristarco ko Segundo (nchja xi naxinanda Tesalónica tse'e), Gayo xi naxinanda Derbe tse'e, Timoteo, ko Tíquico 'ba ko Trófimo (nchja xi nangi Asia tse'e). 5 Kui nchjabi kitsjentitjun 'ba kiskuyanin naxinanda xi Troas 'mi. 6 Yejerañu jin, jaskan nga je ja'a s'i kionga chine niñuxtila xi tsajainre na'yu san, tsijñee jngu barku 'ba 'etjii naxinanda Filipos. Xi ma'ónni nixtjin echutjenngii naxinanda Troas, ña ts'andayanin yatu nixtjin.

7 Nixtjin xi 'betuts'inre semana kuañejeen nga kuakjanyeen niñuxtila. Pablo yakuyare xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, ngat'a nixtjin nga kuanyujun k'uetju kio. 'Ba kindujuko enre 'nda masen nistjen. 8 'Ba nkjin ndi'i inyati ngank'a ni'ya ña

kuañejeẹn. 9 'Ba jngu chana'en xi Eutico 'mi tijñaxtiu ventano. Kui xi kuanijñare kionga tsé kindujuko enre Pablo. Kionga je 'ñu tikijñafe, kintjainngi 'nda piso xi majánni, 'ba je mik'en nga kichjunitjen. 10 'Ba 'batsa'en Pablo 'etukajen= 'ba tsik'ejña tsindinere chana'enbiu 'ba kitsubakja.

—Bi kun, ngat'a tijñakun —kitsu Pablo.

11 'Ba 'batsa'en kinijin ngani. Yakjanya niñuxtila 'ba kiskine, 'ba jaskan Pablo kindujuko ngani enre nga jako xuta ka'nda nga kis'e isen, 'ba 'batsa'en kiji. 12 'Ba chana'enbiu nde, je tijñakun nga kiko xuta ndaba, 'ba ngat'are kibiu ngatsi'i ngisa tsja kis'ere kakun.

13 Jịn tsangintitjiịn ko barku 'nda naxinanda Asón, ña kụañejeẹn ko Pablo. Ngat'a 'batsa'en kui je 'endakonị, ngat'a kuamejénre nga ndiya t'anangi kuajeni. 14 'Ba kionga Pablo kiskajiịn naxinanda Asón, tsijin barku 'ba tsangịn naxinanda xi Mitilene 'mi. 15 'Etjunị kio 'ba nga kuanyujun tsitjaị isla xi Quío 'mi, 'ba xi majóni nixtjin echiị isla xi Samos 'mi. Kjinikja'ayeẹ naxinanda Trogilio 'ba nga kuanyujun echiị naxinanda Mileto. 16 'Ba 'ba kjiñe'eẹn ngat'a Pablo bi kuamejénre nga kuaje ndiya xi fi naxinanda Éfeso, tuxi bi k'uandayanire nga'nde xi tjin nangi Asia. Ngat'a maxatire nga kjuechu naxinanda Jerusalén, ngat'a mejénre k'uejña kio kionga k'uetju s'i pentecostés.

En xi Pablo kitsure nchja chingare ningu naxinanda Éfeso

17 Tunga kionga echiị naxinanda Mileto, Pablo kitsikasen en nga kinchjare nchja chingare ningu naxinanda Éfeso. 18 'Ba kionga ja'e nchjabiu, Pablo kitsure:

—'Yañu jotsa'en tsakatejñajin_nuụ ngatsi'u 'nda nixtjin nga titjun ja'eña nga'e nangi Asia. 19 Tetsa'exat'a_rạ Na'enchana nga 'ñu ts'axjenimaạ yojonạ, 'ba kiski'ndaạ nga on kuánre inimanạ mé= xi joyata'ennạ nchja judío. 20 Tunga bi yejent'ia_rạ nga ye'e_nuụ nijmi mé= xi nda ngat'anu. Yakuya_nuụ ngixkun xuta ko ngaya ni'yanu. 21 Je 'ba kixinkixi_rạ xuta judío ko xuta griego nga tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba kụakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo.

22 ''Ba nganda'e tefiạ naxinanda Jerusalén nga tetsik'etjusun_rạ Isennixtjintsjere Na'enchana. 'Ba bi 'biạ mé= xi kụata'aạn ngajaan. 23 Tunga ngayéje nga'nde ña fiạ tsuyatitjunnạ Isennixtjintsje nga nduya ko kjuanima tikuyanạ. 24 Tunga bi mafonạ ngat'are kjuabenichunnạ. Bi 'ñu chjire kibiu ngat'a tsa'an. Tu jngu tsajmi xi mejénnạ, mejénnạ nga ko kjuatsja kjuechukjet'a mé= xi tetsa'aạn 'ba

sijnguaą xa xi kitsjanạ Na'enna Jesús, nga xinkixiạ ngat'are en ndare xi 'bejña chuya kjuandare Na'enchana.

25 ’'Ba be=re takuaạn nga bi nde xianinuụ ngatsi'u jun xi ja'ekun_nuụ 'ba kitsikja'axtiuya_nuụ nga Na'enchana xi batexuma. 26 'Bamani, nixtjin nganda'e tebe'eyakixi_nuụ nijmi nga bi an tjinnạ je, tsa tjin xi chạja. 27 Ngat'a tumé 'ejña'mo_nuụ. Je kixin_nuụ ngayéje mé= xi mejénre Na'enchana.

28 ’'Bamani, chutsejen_ru yojonu 'ba tikuendo ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Ngat'a Isennix-tjintsjere Na'enchana kitsja xanu nga jun xi sikuendo ningure Na'enna Jesús, xi ko jinre tsatseni. 29 Ngat'a 'be=ñą kibi. Jaskan nga kjuiạ, kjua'e ngajinnu nchja xi mejénre sichaja xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, jotsa'en tjiundsejen ngajinre chutsanga. 30 'Ba ka'nda ngajinnu s'ẹ xi kuakuya en xi bi kjuakixi, tuxi xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna kuetjenngini. 31 Kui kjuañu tikuendañu yojonu. Tikja'etsjion nga ján nu, nga nixtjin 'ba nga nistjen, bi kit-sikja'ayaą nga ko ndaxkuạn jakoya_nuụ nga jngu jngu.

32 ’'Ba nganda'e, nts'iạ xian, ngaya ntsja Na'enchana tet-sike'nda_nuụ. Ngatasekonu en xi nchja ngat'are kjuandare Na'enchana, kui enbiu xi kụanre sjanu kjua'ñu ngixkun Na'enchana 'ba sjanu mé= xi sạkure ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana. 33 Bi kuamejénnạ tsa sitsa'aạn ton xi plata ni ninga xi oro ni ninga najñu xi tse'e kja'e xuta. 34 Jun 'yañu jotsa'en kitsa'exaą tuxi kisakuninạ mé= xi kuachjenạ 'ba nde mé= xi kuachjenre xi tjenkonạ. 35 Ngantsjai 'ejña kusun_nuụ nga 'batsa'en tjinnere si'axa, tuxi kuisekoña xuta xi tsajainre mé= xi machjenre. Tikja'etsjion enre Na'enna Jesús xi tsu: “Ngisa= nda ni nga kua'a tu'banire nga kua'ena.”

36 Kionga je 'ba kitsu Pablo, tsakasenkunch'in 'ba ñatjen ko ngatsi'i jako Na'enchana. 37 'Ba ngatsi'i kiski'nda nga kitsub-akja 'ba 'endsu'a Pablo. 38 'Ñu kuabare xutabiu ngat'are en xi kitsu Pablo nga bi nde skue ngisaniị. 'Ba kikaniya ndiya ka'nda ña kijña barku.

21

Nga Pablo kiji naxinanda Jerusalén

1 Kionga je kjinik'endiị nts'ia, 'batsa'en tsitjas'eẹn jngu barku 'ba tjen ndiya tsangịn isla xi Ko 'mi. Nga kuanyujun echiị naxinanda Rodas, 'ba jaskan echiị naxinanda Pátara. 2 Naxinanda Pátara kisakunị kja'e barku xi tifi nangi Fenicia, kui xi tsijña_rị 'ba tsangịn. 3 Nga jaskan nga kji'yeẹ isla xi Chipre 'mi, tsitjat'a_ri ngate skjunnị nga tsangịn nangi

Siria. 'Ba 'batsa'en echiį naxinanda Tiro, ngat'a kio tjinnere stjujeęn ch'are barku.

4 'Ba kionga je kiskajiįn xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo xi kio tjindu, yatu nixtjin kuánnį ko kui. Nts'iabiu kitsure Pablo nga bi ngatji naxinanda Jerusalén, ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana yakutsejenre mé= xi kuan. 5 Kionga je ja'a nixtjinbiu, 'etjunįi kio 'ba kikaniya ndiyanį ngatsi'i xi xi'in ko xi yanchjin 'ba ko ki'ndi nistire 'nda nga 'etjujiįn naxinando. 'Ba ngandai ndachikun tsikinyakunch'iįn 'ba kichukuę Na'enchana. 6 Jaskan nga je kjinikixant'aį xingii, jin tsitjas'eęn barku, 'ba kui kiji ngani ndaba.

7 Barkubiu 'etjukonii naxinanda Tiro 'ba tsangin naxinanda Tolemaida. Kjinite'nda_rį nts'ia xi tjindu kio 'ba jngu nixtjin kuankonį. 8 Nga kuanyujun 'etjiį kio 'ba echiį naxinanda Cesarea. 'Ba 'batsa'en tsanginketsubaį ndaba Felipe. Kui xi 'ba nde tsikja'axtiuya en ndare Jesús, 'ba 'ba nde tjinre xa ngajinre nchja xi yatu mani xi baseko nchja chinga apóstol. 9 Felipe tjinre ñujun ki'ndi yanchjin xi xungu, xi yanchjin profeta kuán. 10 Je nkjin nixtjin tjinre nga kio tetsubaį kionga ja'eni nangi Judea jngu profeta xi Agabo 'mi. 11 Kui xi ja'ekunnį 'ba ja'akja'a tjiuxinjndere Pablo 'ba 'et'a'ñu ntsja ko ndsaku 'ba kitsu:

—Isennixtjintsjere Na'enchana tsu nga 'bitsa'en k'uet'a'ñu xuta xi naire tjiuxinjndebi nchja judío xi tjindu naxinanda Jerusalén. 'Ba singantsjare nchja xi bi tse'e Israel.

12 Kionga je kinu'yeę kibi, jin ñatjen ko xuta xi kio tjindu kik'ets'a_rį Pablo nga bi ngatji naxinanda Jerusalén.

13 —¿Ánñu techi'ndañu 'ba tenibanu? —kitsu Pablo—. Ngat'a tjijngukakuan nga bi tsa tu set'añą, 'ba=nde nga kueya naxinanda Jerusalén ngat'are Na'enna Jesús.

14 Kionga bi kuán kjini'indaį inimare Pablo, tumé nde kik'inni_rį.

—Ngatjama jots'en mejénre Na'enchana —tu kik'in ngisa_rį.

15 Jaskan kibi tsiketsubandaį 'ba tsangin naxinanda Jerusalén. 16 Kikoni yak'a nchja xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi naxinanda Cesarea tse'e. 'Ba tsekuę ndaba jngu xuta xi isla Chipre tse'e xi Mnasón 'mi, xi je nda'e kuakjainnire ngat'a tse'e Jesús. Kui xi kitsja'ndenį nga kuetsubaį ndaba.

Pablo fikun Santiago

17 Kionga echiį naxinanda Jerusalén, tsja tsa'en kiskjebetjonį nts'ia. 18 Nga kuanyujun Pablo ko jin tsanginchiįn Santiago. 'Ba kio tjindu ngatsi'i nchja chingare ningu nga

echi̱i̱. 19 'Ba 'batsa'en Pablo kitsite'ndare nchjabiu 'ba tsjafani tsa'en ye'ere nijmi ngayéje mé= xi Na'enchana kitsa'en ngajinre xuta xi bi judío ngat'are xa xi kitsjare Na'enchana. 20 Kionga nchjabiu kjint'e enbi, kitsichjire Na'enchana 'ba kitsure Pablo:

—Ji nts'e, je 'yee̱ nga nkjin mi mani xuta judío xi je makjainre ngat'a tse'e Jesús, 'ba ngatsi'i 'ñu bekun kjuatexumo. 21 'Ba je kik'ere nijmi ngat'a tsiji nga tebakuya_ri ngatsi'i xuta judío xi tjindujinre xi bi judío nga ngat'ejñat'axin kjuatexumare Moisés, 'ba nga te'mi_ri nga bi sa'en circuncidar ki'ndire 'ba nga bi sik'etjusun kjuachingana.

22 'Ngu, ¿mé= xi ma ña'anre? Ngu kjuint'e= xutabiu nga je ja'e nga'e. 23 Kui kjuañu ngisa= ndani nga 'bi si'en: Nga'e tjindujinni̱ ñujun nchja xi sik'etjusun jngu en xi je 'endako Na'enchana. 24 T'ikue 'ba titsjekue yojori ngixkun Na'enchana. T'echjintjai tuxi nchjabiu k'uejun yejeni ntsja ku. 'Batsa'en ngatsi'i xuta skue nga 'ba nde ji tenik'etjusin kjuatexumo 'ba nga bi kjuakixi mé= xi kjint'e ngat'a tsiji.

25 ''Ba xuta xi bi judío xi je makjainre ngat'a tse'e Jesús, ji̱n je kjinikasen_ri̱ jngu xujun ngat'are mé= xi kichubayani_ri̱. 'Ba kik'in_ri̱ nga bi ngatakjine tsajmi xi kitsa'ere joni chje na'en xi ntsja xuta kuandani, 'ba nga bi jin ngatakjine 'ba nga bi ngakjine yojore tjiuba xi kjindusin, 'ba nga bi ngatatsa'en kjuachajngi.

26 'Ba 'batsa'en Pablo kiko ngañujun nchjabiu 'ba nga kuanyujun kitsitsjeko yojore ngixkun Na'enchana. Jaskan ja'as'en ningu tuxi kuetsuni kjia'á=ñu kjuet'a nga sitsje yojore 'ba kjia'á=ñu tjinnere nga kjua'eko chjere nga jngu jngu.

Nga nduba Pablo

27 Kionga je mején kjuet'a xi mayatuni nixtjin xi machjen nga tsitsje yojore xuta ngixkun Na'enchana, yak'a nchja judío xi jendibani nangi Asia tsabe Pablo ngaya ningu. 'Ba 'batsa'en kitsa'en kjuasi ngajinre ngatsi'i xuta naxinando 'ba kitsuba Pablo 28 nga 'ñu kiski'ndaya:

—¡Jún na'en xi Israel tse'e, tisekoni̱i̱! —kitsu—. Kui xutabi tuchuña tsu'ba nga tibakuya tsi'ire xuta nga bi chjire xutana ko kjuatexumare Moisés 'ba ko ningubi. Ka'nda ja'as'enko nchja xi bi judío nga'e nga kitsijndi nga'nde tsjebi ngixkun Na'enchana.

29 'Ba kitsu nchjabiu ngat'a ja'ba je tsabe Trófimo, xi jngu xuta xi naxinanda Éfeso tse'e, kionga tjenko Pablo ngajin naxinando. 'Ba nchjabiu kitsikja'etsjen nga Pablo ja'as'enko xutabiu ngaya ningu ngayeje.

30 'Ba 'batsa'en si'a kitsa'en ngatsi'i xuta naxinando 'ba tu mangatsanga ja'e xuta. Kitsuba Pablo 'ba kiskjefe nga ts'axje

ningu 'ba ta'a 'echja xuntjare ningu. 31 'Ba xuta naxinando je mején sik'en Pablo, kionga xi ngakure chasoldadu romano echure en nga si'a inyatsa'en ngatsi'i xuta xi naxinanda Jerusalén tse'e. 32 Kui xi ta'a 'eñajan chasoldadu 'ba tsangatsanga ña kuañajan xuta naxinando. Kionga xuta tsabe nga xi ngaku 'ba ko chasoldadu ndiba, bi nde yajanire Pablo.

33 'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kitsitiña, kitsuba Pablo 'ba 'exa nga seta'ñu ko jó na'ñu kicha. Jaskan tsiningiyare 'yáñu kui 'ba mé= xi kitsa'en. 34 Tunga tu kja'e kjuanga kitsu xutankjiun, 'ba bi kuankjinre xi ngakure chasoldadu mé= xi tjima, ngat'a si'a inyatsa'en xuta. Kui kjuañu 'exani nga kueko Pablo ña 'bendu chasoldadu. 35 Kionga echu escalónre ña 'bendu chasoldadu, tjinnere tsaka'anijin Pablo, ngat'a 'ñu kjan inyamare xuta naxinando. 36 Ngat'a 'ñu nkjin xuta inyakji'ndaya:

—¡Ngat'en xutabiu! —inyatsu nga tjenngire.

Pablo nchjntjai yojore ngixkun xuta naxinando

37 Kionga je xanis'en Pablo ña 'bendu chasoldadu, 'bi kitsure xi ngakure:

—¿A kụan kjuakongutjunrạ?

—¿A mari nukjua en griego? —kitsu xi ngakure chasoldadu —. 38 ¿A bi tsa ji ni xi nangi Egipto tse'e xi je nda'e 'etuts'innire jngu kjuachan nga kuastike chikunre Roma 'ba kiko nangi t'axin ñujun mi nchja xi tsikjesun xuta?

39 —An= ñạ jngu xuta judío —kitsu Pablo—. Kitsiạn naxinanda Tarso, naxinanda je xi tijñajinre nangi Cilicia. Temi'arạ, ta'e'ndechinaạ nga kjuakuạ xutankjiun.

40 'Ba kionga je kitsa'e'ndere, Pablo tsakasen ndujusun escalón 'ba kiskjenitjen ntsja tuxi sik'exiuni xuta. 'Ba kionga je xiu tsik'endu, en hebreo jakoni.

22

1 —Jun nts'iạ 'ba jun na'en xian, tasen ñojon mé= xi xin_nuụ nganda'e nga kuinchjantjaạ yojonạ —kitsu.

2 Kionga xuta kjint'e nga en hebreo tifako Pablo, ngisa xiu tsik'endu.

3 —An= ñạ jngu judío —kitsu Pablo—. Kitsiạn naxinanda Tarso, naxinanda xi tijñajinre nangi Cilicia, tunga naxinandabi kuachaạ. Nda yakuyanạ Gamaliel jotsa'en tijña kjuatexumare xuta chingana. 'Ba 'ba fa tsa'en 'ñu 'bekuạn Na'enchana jo ño'on jun ngatsi'u nganda'e.

4 'Kitsjenngikiạ xuta xi fitjenngi ndiya xatsere Jesús, ka'nda kuamejénnạ nga kjuinik'en. 'Ba kiskjefiạ 'ba kiskanis'iạn nduya a xi'in asa yanchjin. 5 Na'mi titjun ko ngatsi'i nchja chingare naxinando kụan sikixiya ngat'are mé= xi texiạn. Kui

xi kitsjanạ xujun xi sikasen_rạ xutana xi tjindu naxinanda Damasco. Kui xujunbiu kitsjanạ kjua'ñu nga kikangisjaạ kio xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, tuxi kjua'ekoñạ nga'e Jerusalén nga kjuinikja'a kjuanima.

6 'Tunga yejerañu, kionga tefiạ ndiyo 'ba nga je kuatiñat'a_rạ naxinanda Damasco, 'baru tsa nyusen, tukjia'a tsa'nandainạ jngu ndi'i je xi jendibani ngank'aa. 7 'Ba kiskaạ t'anangiu 'ba kjint'e_rạ jngu jnda xi kitsunạ: "Saulo, Saulo, ¿ánñu tetsjenngichaninaạ?" 8 'Ba 'batsa'en tsiningiya_rạ: "¿'Yá=ni ji, Na'en?" 'Ba 'bi kitsunạ: "An= ñạ Jesús xi Nazaret tse'e xi ji tetsjenngiche." 9 'Ba nchja xi tjenkonạ, tsabe ndi'u 'ba kitsakjun, tunga bi kjint'ere jnda xi jakonạ. 10 'Ba an kixin_rạ: "¿Mé= xi mejénri nga sa'aạn, Na'en?" 'Ba Na'enna kitsunạ: "Tisetjen 'ba t'in naxinanda Damasco. Kio 'ba k'uin yejeri mé= xi tjinnere nga si'en." 11 'Ba 'batsa'en nchja xi tjenkonạ tsikinyangi tjianạ nga kikonạ naxinanda Damasco, ngat'a kjua'ñure ndi'u kitsikanạ.

12 ''Ba kio tijña jngu xuta xi Ananías 'mi xi 'ñu bekun Na'enchana jotsa'en kua'indut'a kjuatexumare Moisés. Nda nchja ngat'are kui ngatsi'i xuta judío xi kio tjindu. 13 Kui xi ja'ekunnạ 'ba kitsitiñat'anạ nga kitsunạ: "Ji nts'iạ Saulo, ngatamatsejen nganiri." 'Ba ndekuini chubabiu kuán kiskutsejen'a kui. 14 'Ba Ananías kitsunạ: "Na'enre xuta chingana kiskja'ajinri, nga ji xi kụankjinri mé= xi mejénre 'ba nga xie Xuta xi kixi ngixkun Na'enchana 'ba nga kjuinu'ye jndare. 15 Ngat'a ji xi k'uikue enre ngayéje ngasun'ndio 'ba sikixiya_ri ngatsi'i xuta ngat'are mé= xi kji'ye 'ba kjinu'ye. 16 'Ba nganda'e bi nde chuya ngisani. Tisetjen 'ba ngasatendai. Tanejin jeri nga kjuinukjue ja'enre Na'enchana."

17 ''Ba 'batsa'en ja'e ngañaạ naxinanda Jerusalén. 'Ba kionga tefakuạ Na'enchana ngaya ningu, kitsa'enạ joni jngu chini. 18 'Ba tsa'biạ Na'enna Jesús, 'ba 'bi kitsunạ: "Tikitsai nga t'etjufani ngajin naxinanda Jerusalén, ngat'a nchjabiu bi kuatesinre en xi k'uinya_ri ngat'anạ." 19 'Ba 'bi kixin_rạ: "Ji Na'en, kui nchjabiu be= nga xki ni'ya sinagoga kiskjefiạ nga kiskanis'iạn nduya 'ba yaja_rạ xuta xi makjainre ngat'a tsiji. 20 'Ba kionga kjinik'en Esteban, xi kitsikixiya ngat'a tsiji, an kio fa tesiaạn nga tjijngukakuạn mé xi kuán, ka'nda kitsikuenda=ñạ najñure nchja xi kitsik'en." 21 Tunga Na'enna Jesús 'bi= kitsunạ: "T'in, ngat'a an kjin tetsikasenrạ nga k'uinchin xuta xi bi judío."

Pablo ngaya ntsja xi ngakure chasoldadu

22 'Ba xuta naxinando 'ndasani enbiu yasen ñojon, tunga kio 'etuts'in nganire nga si'a kitsa'en:

—¡Tusa ngat'en xuta xi 'ba kji'u! —kitsu—. ¡Bi machjen tsa k'uejñakun!

23 'Ba janda inyakji'ndaya 'ba inyakanikja'a najñure 'ba inya'betsojojin isen chojo. 24 Kui kjuañu xi ngakure chasoldadu 'exani nga xanis'en Pablo ngaya ña 'bendu chasoldadu, 'ba 'exa nga s'ẹre, tuxi kuetsuyani ánñu 'batsa'en inyakji'ndayani xutankjiun ngat'are. 25 Tunga kionga je tji'ñure tuxi kuajanire, Pablo tsiningiyare chasoldadu xi kio tjinre xa:

—¿A ma se'ere jngu xuta romano xi kje ña'anjínre kjua? —kitsure.

26 Kionga chasoldadubiu kjint'e kibiu, kikun xi ngakure.

—Chutsejen_ri yojori mé= xi si'en, ngat'a kui xutabi jngu= xuta romano —kitsure.

27 'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kitsitiñat'are Pablo 'ba tsiningiyare:

—'Ba t'ínna, ¿a ji= ni jngu xuta romano? —kitsure.

—Jun —kitsu Pablo.

28 —'Ñu tse ton kis'enginạ an nga kuán jngu xuta romano —kitsu xi ngakure chasoldadu.

—Tunga an, kui= ñạ 'nda nga kitsiạn —kitsu ngani Pablo.

29 Kui kjuañu ta'a tsikinyat'axinni nchja xi kuajare Pablo tsakaiñu, 'ba ka'nda xi ngakure chasoldadu kitsakjun kionga tsabe nga jngu xuta romano= nini xi 'eta'ñu.

Pablo nchjntjai yojore ngixkun nchjaxa judío

30 Nga kuanyujun, xi ngakure chasoldadu kuamejénre nga nda skue ánñu nchja judío inyabangini Pablo. Kui kjuañu kiskjendani na'ñu kicha xi tjí'ñukonire 'ba 'exa nga kụañajan nchja ngakure na'miu 'ba ko ngatsi'i nchjaxa judío. 'Ba 'batsa'en ts'axje Pablo 'ba kitsikasen ngixkun nchjabiu.

23

1 'Ba 'batsa'en Pablo kiskutsejen'a nchjaxa xi kio kuañajan:

—Jun nts'iạ —kitsure—, ka'nda nganda'e xiu= tjin kjuafa'etsjennạ ngixkun Na'enchana ngat'are jotsa'en tefikuạ yojonạ.

2 'Ba 'batsa'en Ananías xi na'mi titjun 'exare nchja xi inyat'a tiñare Pablo nga ngatamo'o'a ts'a.

3 —Na'enchana ko'ot'ari ji, xuta jó nkjain —kitsu Pablo—. Ji kio teni nga tebendai kjua jotsa'en tijña kjuatexumo. ¿Ánñu temiyuneni mé= xi kua'indut'a kjuatexumo nga te'bexai nga kuichut'anạ?

4 —¡Ánñu ch'o te'mini_ri na'mi titjun xi Na'enchana kitsja xare! —kitsu nchja xi kio inyatiña.

5 —Jun ntsía —kitsu Pablo—, bi 'be'ian tsa na'mi titjun. Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi ch'o 'mi_ri xutaxare naxinandari.”

6 'Ba kuankjinre Pablo nga ngajinre nchjaxo tjindu yak'a nchja saduceo ko yak'a nchja fariseo. Kui kjuañu 'ñu kinchjani:

—Jun nts'ia —kitsure—, an ña jngu fariseo 'ba nde xichana nchja fariseo kuán. Tjiña'an=na kjua ngat'a tekuyaa nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en.

7 Kionga 'ba kitsu Pablo, nchja fariseo ko nchja saduceo 'etuts'inre nga josiko xinkjin. Yakjanya yojore nchja xi kio kuañajan. 8 Ngat'a nchja saduceo tsu nga bi nde kjua'ayanire xuta ngajinre mik'en 'ba nga bi tjin ankjele ninga isennixtjin. 'Ba tunga nchja fariseo makjain yejere ngat'are kibiu. 9 'Ba ngatsi'i 'ñu kiski'ndaya. 'Ba 'batsa'en yak'a nchja chjine kjuatexuma xi mako nchja fariseo tsisetjen 'ba 'ñu kinchja:

—Tumé xi ch'o tjin tisakuni ngat'are xutabi —kitsu—. ¿'Baá kuan tsa jngu isennixtjin asa jngu ankje jako?

10 Kionga je ngisa 'ñu josiko xinkjin nchjabiu, kitsakjun xi ngakure chasoldadu romano tsa nchjabiu sixi Pablo. Kui kjuañu 'exani nga chasoldadu k'uaxjejinni Pablo ngajinre nchjabiu 'ba kueko ngani ña 'bendu chasoldadu.

11 'Ba nistjen nga kuanyujun Na'enna Jesús kuatsejenre Pablo.

—Ngat'etsjare takuin —kitsure—. Ngat'a jofatsa'en tenikixiye ngat'ana nga'e naxinanda Jerusalén, 'ba fa nde tsa'en tjinnere nga k'uinikja'axtiuye ngat'ana naxinanda Roma.

Nchja judío joyare nga sik'en Pablo

12 Nga kuanyujun yak'a nchja judío joyare 'ba 'endako kjua xinkjin 'ba kitsja ts'a nga Na'enchana ngatatsjare kjuana'en tsa skine niñu asa k'ui nanda tsa kje tsik'enjín Pablo. 13 Maru ts'axtiu yachan nchja xi 'batsa'en joyata'en Pablo. 14 'Ba 'batsa'en nchjabiu ja'ekun nchja ngakure na'miu ko nchja chingare naxinando 'ba 'bi kitsure:

—Kik'endakue kjua xingii 'ba kika'ee ndsu'bai nga Na'enchana ngatatsjani kjuana'en tsa xinee niñu asa s'ii nanda tsa kje nik'enjíin Pablo. 15 Kui kjuañu nganda'e jun ko nchjaxa xi yak'a chja'ani_ru xi ngakure chasoldadu nga ngatja'eko Pablo nyujunni, nga'e ngixkún. T'in_ru nga mejénnú ngisa nda xio kjuare. 'Ba jin kuetsubandai nga sik'en kionga kje fa'ejíin —kitsu nchjabiu.

16 Tunga ki'ndire ndichja Pablo kjint'e en xi joya'more nchjabiu. 'Ba 'batsa'en ja'as'en ña 'bendu chasoldadu nga

kike'ere nijmi Pablo. 17 'Ba Pablo kinchjare jngu chasoldadu xi kio tsikuenda 'ba kitsure:

—T'iko_ri chi'ndibi xi ngakunu, ngat'a tjin= en xi kuetsure.

18 Kui kjuañu chasoldadu kikoni chi'ndibiu ña tijña xi ngakure.

—Xuta xi tijña nduya xi Pablo 'mi kinchjana 'ba tsi'ana nga kjua'ekua nga'e ngixkuin kui chi'ndibi —kitsu chasoldadubiu —. Tjinxu jngu en xi kuetsuri.

19 'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kiskjebe ntsja chi'ndibiu 'ba tsiningiyat'axinre:

—¿Mé= en xi mejénri k'uinnaa? —kitsure.

20 'Ba chi'indibiu kitsure:

—Nchja judío je joyare nga skui'ari nga k'uikue Pablo nyujunni ngixkun nchjaxo. Kuetsuxuri nga ngisa nda mejénre skue kjuare Pablo. 21 Tunga bi ngatamakjainri kibiu, ngat'a inyakuya'mo ts'axtiu yachan nchja xi mejénre sik'en Pablo. 'Ba je kitsja ts'a nga Na'enchana ngatatsjare kjuana'en tsa skinexu niñu asa k'uixu nanda tsa kje tsik'enjín Pablo. Je tjindunda nganda'e nga inyakuyare mé= xi sji ji —kitsu.

22 'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kitsikixant'a chi'indibiu.

—Tu'yá 'be_ri nijmi mé= xi kik'innaa —kitsure.

Pablo nikasen ngixkun xuta titjun Félix

23 'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kinchjare jó chasoldadu xi batexumare jngu jngu sientu 'ba kitsure:

—T'endundo jó sientu chasoldadu xi kuaje ndsaku=ni, yachute ko kan xi k'uendukjare chakabayu 'ba jó sientu xi kua'a lanza, tuxi kuajeni naxinanda Cesarea chubą ñajan ngajñu. 24 'Ba nde tinyando chakabayu xi k'uejñakjare Pablo. Tanginko tuxi nda kjuechuni ngixkun xuta titjun Félix.

25 'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kitsinda jngu xujun 'ba 'bitsa'en kitsi'indu:

26 “Claudio Lisias titsikasenri kjuate'nda xuta titjun Félix.
27 Kui xutabi xi tetsikasenra nga'e, kui xi nchja judío kitsuba 'ba kuamejénre kitsik'en. Tunga kionga kjint'ią nga xuta romano= nini, 'ba tsa'en kikua chasoldaduna 'ba ts'axjejiąn ngajinre nchjabiu. 28 'Ba kitsikasiąn xutabi ngixkun xutaxa judío, ngat'a kuamejénna skuią mé= kjuañu inyabangini.
29 'Ba tsa'bią nga inyabangi ngat'are mé= xi kua'indut'a kjuatexumare nchjabiu 'ba tumé xi kichaninejere xutabi bakinre nga kueya 'ba ninga tsa nduya k'uejña. 30 Tunga kjint'ią en nga nchja judío joya'more nga sik'en. Kui kjuañu ta'a kitsikasennira. 'Ba nde je kixin_ra nchja xi inyabangi nga tjinnere nga ngixkuin kuetsu mé= xi tjinkore xutabi.”

31 'Ba 'batsa'en chasoldadu kiko Pablo ngajñu naxinanda xi Antípatris 'mi jotsa'en kis'exare. 32 Nga kuanyujun chasoldadu xi kiji ndsaku=ni ja'e ngani ña 'bendu. Tu kui xi tjindukjare chakabayu kiko ngisa Pablo. 33 Kionga echu naxinanda Cesarea, kitsjare xujunbiu xuta titjun 'ba nde kitsingantsja Pablo ngayeje. 34 Kionga je 'exkiya xujunbiu, xuta titjunbiu tsiningiyare Pablo ñá=ñu jendibani. 'Ba kionga kjint'e nga nangi Cilicia tse'e, 35 'bi kitsure:

—Kionga kjua'e nchja xi inyabangiri, kuasen ñojonrą.

'Ba jaskan 'exa nga kuakuenda Pablo ni'ya masenre Herodes.

24

Pablo nchjntjai yojore ngixkun xuta titjun Félix

1 Kionga ja'a ón nixtjin, echu Ananías xi na'mi titjun naxinanda Cesarea, 'ba tjenko yak'a nchja chingare xuta judío ko jngu xuta xi Tértulo 'mi, xi 'bets'antjai xuta. Kui xi echukangi Pablo ngixkun xuta titjun. 2 'Ba kionga ja'echani Pablo, 'batsa'en 'etuts'inre Tértulo nga yangi 'ba kitsu:

—Xik'uechjiri, ji xuta titjun, ngat'a tsiji tjinnį kjuaxiu nganda'e ngat'a nda= tebatexumai ko kjuankjin kakunri ngat'are kjuandare naxinandanį. 3 Ngayéje kibi tsja manį nga sakunį nitukjia'añu 'ba nituña nga'ndeñu 'ba teba'erį kjuanda ji na'en, xuta titjun Félix. 4 Tunga bi mejénną tsé kjua'arą nixtjinri. Kui kjuañu temi'anirą nga tąsen ñojon ngutjunchinįį.

5 'Ngu je= kji'yeę nga kui xutabi jngu xuta ch'okun, xi titsa'en kjuasi ngajinre ngatsi'i xuta judío xi tjin ngasun'ndio. Kui= xi ngakure xuta xi Nazareno 'mi. 6 Ka'nda kuamejénre kitsijndi ninguną. Kui= kjuañu kjindubanį 'ba kuamejénnį kjiña'an_rį kjua jotsa'en tijña kjuatexumanį. 7 Tunga xi ngakure chasoldadu xi Lisias 'mi ja'ekja'a kjua'ñunį 8 'ba kitsunį nga ji tjinnere kjua'echunrį jin xi tefangiį xutabi. Ngu kųan xjaningiya_ri, tuxi xiakixini mé= kjua tefanginįį xutabi —kitsu Tértulo.

9 'Ba nchja judío xi kio tjindu 'ba nde kitsja en nga 'batjin kjua. 10 'Ba 'batsa'en xuta titjun kitsjare chųbą ko ntsja Pablo tuxi kuinchjani.

—Tsja maną nga kuinchjantjaą yojoną ngixkuin, ngat'a 'be=ñą nga je nkjin nu tjinri nga tebatexumai naxinandanį —kitsu Pablo—. 11 Jotsa'en kųan xie, sa'e= tjinną tejó nixtjin nga ja'etsichji_rą Na'enchana naxinanda Jerusalén. 12 'Ba ni'yá tsabeną tsa tjin xi tefosikuą asa tsa tetsa'aąn kjuasi ngaya ningu 'ba ninga ngaya ni'ya sinagogajín 'ba ninga ngajin

naxinandojín. 13 Kui nchjabi tsajainre mé= xi kuakuchuya
ngat'are mé= xi inyakaninejena̱.
14 'Tunga xinra̱ kui enbi. Bekunña̱ Na'enre xuta chingani̱
jotsa'en tijña ndiyare Jesús, ndiya xi nchjabi inyatsure nga
tjimangane kjuatexumani̱. Makjain yejena̱ ngat'a tse'e mé= xi
kua'indut'a kjuatexumani̱ ko xujunre nchja chinga profeta.
15 An 'ba nde tekuya_ra̱ mé= xi nchjabi inyakuyare, nga
Na'enchana sikja'aya nganire ngatsi'i xuta ngajinre mik'en,
xi nda kitsa'en ko xi bi nda kitsa'en. 16 'Bamani, 'bene_ra̱
yojona̱ nga tsje s'e̱jña kjuafa'etsjenna̱ ngixkun Na'enchana
'ba ngixkun xuta.
17 'Nkjin nu kuánna̱ nga bi tsakatejña̱a̱ naxinanda Jerusalén.
Jaskan ja'e ngaña̱a̱ nga ja'eko_ra̱ ton chje naxinandana̱. 'Ba
ja'etsja_ra̱ kjuatjo Na'enchana. 18 'Ba 'bi tetsa'aa̱n ngaya
ningu kionga je kitsitsjia̱ yojona̱ ngixkun Na'enchana, kionga
bi nkjin xuta tjin, 'ba tu'yá inyatsisi'a. Kio tsabena̱ yak'a
nchja judío xi jendibani nangi Asia. 19 Kui= xi tjinnere nga
kjua'e ngixkuin nga kuangina̱ tsa mé= kjua xi tjinkona̱ kui.
20 'Ba tsa tsajain, kui nchjabi ngatatsu mé= xi ch'otjin kisakure
ngat'ana̱ kionga kijia̱ ngixkun xutaxa judío. 21 Asa tu kui=
kjua kio=nga tejñajin_ra̱, 'ñu kinchjaa̱ nga 'bi kixia̱n: "Tjimana̱
kjua nganda'e ngat'a tekuyaṉ̃a̱ nga kjua'aya nganire xuta
ngajinre mik'en."
22 Xuta titjun Félix nda be ndiya xi tse'e Jesús 'ba kionga
kjint'e enbi, 'ejñat'ia kjuo.
—Kionga kjua'e ngakure chasoldadu xi Lisias 'mi, kio= 'nda
k'uendajia̱n kjuanu —kitsure nchjabiu.
23 'Ba 'batsa'en 'exare chasoldadu xi tsikuenda Pablo
nga janda ngat'ejña'ñu, tunga ngatatsja'ndere nga k'uajme
ngandaire kio, 'ba nga ku̱an kjua'ekore xinkjin mé= xi mach-
jenre.
24 Jaskan nga je jó ján nixtjin, Félix ja'eko chjunre xi jngu
chjun judía xi Drusila 'mi. 'Exa nga kjua'e Pablo 'ba yasen
ñojon ánñu makjainnire ngat'a tse'e Jesucristo. 25 Pablo
kitsuyare jótsa'en k'uejñat'axian jena ngixkun Na'enchana,
'ba jótsa'en k'uech'ora yojona mé= xi tsu inimana, 'ba nga
Na'enchana sa'enna kjua ngat'are mé= xi teña'an. Tunga
kionga xuta titjun Félix kjint'e mé= xi kinchja Pablo, kitsakjun.
—Tu t'inri nganda'e —kitsure—. Kionga ku̱a'a ngania̱,
kuinchjara̱.
26 'Ba 'ba nde xuta titjun Félix tikuyare nga Pablo sjare ton
tuxi sik'ejñandaini. Kui kjua 'ñu nkjin ndiya kinchjanire 'ba
jako nijmi. 27 'Ba 'batsa'en jó nu ja'a, 'ba Porcio Festo tsik'ejña
ngani xuta titjun nga'ndere Félix. 'Ba kionga jet'a xare Félix
kitsik'ejña'ñu Pablo, tuxi nda xianire ngixkun xuta judío.

25

Pablo nchjntjai yojore ngixkun xuta titjun Festo

1 Kionga je ja'a ján nixtjin nga kiskjebe xare Festo, 'etjuni naxinanda Cesarea 'ba kiji naxinanda Jerusalén. 2 'Ba kio xi ngakure na'miu ko xutaxare xuta judío kitsuyare mé= kjua inyabangini Pablo. 3 'Ba tsi'are Festo jngu kjuanda, nga ngat'exa nga Pablo kuechani naxinanda Jerusalén, ngat'a mejénre sijngu mé= xi joyanire, nga ngaya ndiyo sik'en Pablo. 4 Tunga Festo kitsingojore nga Pablo kjiya nduya naxinanda Cesarea 'ba nga je mején kuaje kio.

5 —Ngatjikoną nchja xi tjinre xa ngajinnu. Tsa tjin xi ch'otjin kitsa'en xutabiu, kiongatangi —kitsu.

6 'Ba Festo ts'andayaru ngisare jin asa te nixtjin kiongajinre nchjabiu, 'ba jaskan kiji ngani naxinanda Cesarea. 'Ba nga kuanyujun tsik'ejñasun yaxile ña 'benda kjua 'ba 'exa nga kuechja'a Pablo. 7 'Ba kionga je ja'as'en Pablo, nchja judío xi jendibani naxinanda Jerusalén kitsendaire 'ba kiskaninejere. Nkjin ka'a kjua xi ne na'en tjinre yangi xi bi kuán 'endu chuba.

8 —Nimé je tjinną —kitsu Pablo nga kinchjantjai yojore—. Bi tsa nganią kjuatexumare xuta judío 'ba ninga tse'e ningujín 'ba ninga tse'e xi ngaku titjun Césarjín.

9 Tunga xuta titjun Festo mejénre nga nda xiare ngixkun nchja judío. Kui kjuañu tsiningiyanire Pablo:

—¿A mejénri k'uin naxinanda Jerusalén tuxi ngajaan k'uendañą kjuari? —kitsure.

10 —Tesenñą ngixkun xuta xi kitsja xare xi ngaku titjun César, ña tjinnere nga s'ęnda kjuaną —kitsu Pablo—. Ji nda 'ye nga tumé je tjinną ngat'are xuta judío. 11 Tsa ch'o kitsa'aąn 'ba tsa kjendiya nga kueya, 'ba=nde tsja'ndią nga kueya. Tunga tsa bi kjuakixi ngayéje mé= xi inyabanginą, tu'yá kųan singantsjaną ngat'are nchjabiu. Temi'arą nga xi ngaku titjun César k'uenda kjuaną.

12 'Ba 'batsa'en Festo jako nijmi nchja xi baseko, 'ba jaskan jako ngani Pablo:

—Ji techje'e nga xi ngaku titjun César k'uenda kjuari. Ngu ngaku titjun César k'uinchin —kitsure.

Festo ko Agripa jako nijmi ngat'are kjuare Pablo

13 Kionga je ja'a jó ján nixtjin, echu naxinanda Cesarea rey Agripa ko chjun Berenice nga kitsite'ndare Festo. 14 Nkjin nixtjin ts'andayare kio, 'ba Festo ye'ere nijmi reybiu kjuare Pablo.

—Nga'e tijña jngu xuta xi Félix kitsik'ejña nduyo kionga jet'are xare —kitsure—. 15 Kionga kijią naxinanda Jerusalén, xi ngakure na'miu ko xutaxare xuta judío yangi xutabiu 'ba

tsi'anạ nga k'uexaạ nga kjuinik'en. 16 'Ba kixin_rạ nga xutaxa romano bi 'batsa'en ngare tsa tuchuba 'bexa nga nik'en xuta. Ngat'a titjun farani xi tis'engi skjo'ako xi inyabangi, tuxi kụan kjuinchjantjaini yojore ngat'are mé= xi tis'engi.

17 ’'Bamani, kionga nchjabiu ja'e nga'e, bi kitsik'andayaạ. Ta'a fani nga kuanyujun tsakatejñaạ nga'nde ña 'bendaạ kjua 'ba 'exa nga kuechja'a xutabiu. 18 Tunga kionga kinchja nchja xi inyabangi, tumé kjua xi ch'otjin joni xi ja'ba kitsikja'etsjiạn yangi. 19 Tu 'esit'are ngat'are jotsa'en Pablo bekun Na'en xi tse'e xuta judío 'ba nga makjainre ngat'are jngu xuta xi je k'en xi Jesús 'mi, xi Pablo tsu nga tijñakun.

20 ’Tunga bi 'be'iạn jótsa'en k'uendaạ kjuabi. Kui kjuañu tsiningiyani_rạ Pablo tsa mejénre kuaje naxinanda Jerusalén, tuxi jaan s'ẹndani kjuare. 21 Tunga Pablo tsi'a nga ngaku titjunre Roma k'uendare kjua. Kui kjuañu 'exañaạ nga janda k'uejña'ñu ka'nda nga kụan sikasenrạ ngaku titjun César.

22 —An= 'ba=nde mejénnạ kjuint'e_rạ kui xutabiu —kitsu Agripa.

—Nyujunni kjuinu'ya_ri —kitsure Festo.

23 Kui kjuañu nga kuanyujun, echuni Agripa ko chjun Berenice. Tu nịmạ= xi kuán nga ja'as'en ña kuañajan xuta nga tjenko nchja ngakure chasoldadu ko nchja ngakure naxinando. 'Ba 'batsa'en Festo 'exa nga ngatichja'are Pablo.

24 —Ji na'en rey Agripa ko jun na'en xi kuañajan nga'e —kitsu Festo—, nga'e tijña kui xutabi xi ngatsi'i nchja judío inyabangi. 'Ba inyatsa'en xuta judío xi tjindu naxinanda Jerusalén 'ba 'ba nde xi tjindu nga'e. Inyakji'ndaya nga inyami'anạ nga k'uexaạ nga kjuinik'en xutabi. 25 Tunga ngat'anạ, tumé kuasjainạ ngat'are xi kitsa'en xutabi nga kjenndiya nga kueyani. Tunga kui tsi'a nga s'ẹnda kjuare ngixkun ngaku titjun xi tijña Roma. Kui kjuañu kitsikja'etsjenñạ nga sikasen_rạ jaan.

26 ’Tunga bi nda 'biạ mé= en xi si'indut'a xujun xi sikasen_rạ xuta xi kitsja xanạ. Kui kjuañu nga nga'e ja'ekoñạ xutabi ngixkún 'ba ji fani xi ja'ekorạ, rey Agripa, tuxi xjaningiyani_ra 'ba 'batsa'en sạkuna en xi sikasen_rạ ngaku tijun xi tijña Roma. 27 'Bamani tumé chjire tsa sikasiạn jngu xi kjiya nduya 'ba bi xiạn mé= kjua tis'engini.

26

Pablo nchjntjai yojore ngixkun rey Agripa

1 'Ba 'batsa'en Agripa kinchja:

—Kụan kjuinukjuantjai yojori —kitsure Pablo.

'Ba 'batsa'en Pablo kiskjenijin ntsja nga kinchjantjai yojore:

2 —Ne tsja manạ, rey Agripa, nga kụan kuinchjantjaạ yojonạ ngixkuin nganda'e ngat'are ngayéje mé= xi nchja judío inyabanginạ. 3 Ngat'a ji xi nda 'ye ngayéje kjuachingare xuta judío 'ba mé= xi fosiko xinkjin. 'Bamani, temi'arạ nga sitsejndai yojori nga kuasen ñojonnaạ.

4 'Ngatsi'i xuta judío be= jótsa'en tsakatejñajin_rạ 'ndani nga ki'ndiạ, ngat'a tsakat'ejñajinñạ nanginạ 'ba ko naxinanda Jerusalén. 5 'Ba nde nchjabiu be= ngayeje 'ba kụan kuetsuyakixi tsa mejénre, nga an ñạ jngu fariseo 'ba ngantsjai kitsik'etjusun=ñạ kjuachingare xuta fariseo xi 'ñu kixi ngisa ngajinnị xi xuta judío 'minị.

6 'Nganda'e tesiaạn nga'e nga tis'enda kjuanạ ngat'a tekuyañạ nga Na'enchana sik'etjusun en xi kitsuyatitjunre xuta chinganị. 7 Ndekuini en xi inyakuyare nga sạkure xuta naxinandanị, xi tejó ka'a mani xuta chinganị. Kui kjuañu inyatsichjinire Na'enchana 'ba inyatsa'exat'anire nga nixtjin nga nistjen. Ji na'en rey Agripa, ngat'are mé= xi tekuya_rạ= kui= kjua inyabanginạ nchja judío. 8 ¿Ánñu bi makjainninu nga Na'enchana sikja'aya nganire xuta ngajinre mik'en?

9 'Nga nda'eñu, an 'ba=nde kitsikja'etsjiạn nga tjinnere nga sa'aạn nkjin tsajmi xi ch'otjin ngat'are ja'enre Jesús xi Nazaret tse'e. 10 'Ba 'ba= kitsa'aạn naxinanda Jerusalén. Ko kjua'ñure ngakure na'miu, kiskanis'iạn nduya xuta tsjere Na'enchana. Kionga nik'en, 'ba nde an xiạn nga 'ba ngatjama. 11 Nkjin ndiya kitsikja'aạ kjuanima, tuxi kuetsuni nga bi makjainre. 'Ba 'ba kitsa'aạn xki ni'ya sinagoga. 'Ba a tu 'ñu sti kuánnạ ngat'are xutabiu ka'nda kitsjengike=ñạ nituña nangiñu. 12 Ko kjuafa'etsjenbiu tefiạ naxinanda Damasco, kionga je 'exanạ 'ba kitsjanạ kjua'ñu xi ngakure na'miu. 13 Tunga nga nyusen kionga tjenyaạ ndiyo, ji na'en rey, tsa'biạ jngu ndi'i je xi jendibani ngank'aa, xi ngisa 'ñu ngisa ko mare ndi'ire tsu'biu. Kui xi tsa'nandainạ 'ba ngandaire nchja xi tjenkonạ. 14 'Ba 'batsa'en kiskaị t'anangiu 'ba kjint'iạ jngu jnda xi en hebreo jakonạ. 'Bi kitsunạ: "Saulo, Saulo, ¿ánñu tjennginạ? Nde ji teni'onniri yojori, joni jngu tjiundija kionga xi naire fuñare yayojo."

15 ''Ba 'ba kixiạn: "¿'Yá= ni ji, Na'en?" 'Ba 'bi kitsunạ Na'enna: "An= ñạ Jesús, xi ji tjenngiche. 16 Tunga tisetjen 'ba tisenkixi. Ngat'a sjaxa=rạ, kui= kjuañu kitsitsejnnirạ yojonạ. Tjinnere nga si'axat'anaạ 'ba sikixiye ngat'are mé= xi kji'ye ngat'anạ 'ba ko mé= xi xia ngisai. 17 An sikuendarạ ngat'a tse'e xuta naxinandari 'ba ngat'a tse'e xuta xi bi judío xi tetsikasenkunrạ nganda'e. 18 Ji= ni xi xju'ingi tuxkun xuta, tuxi k'uetjuni ña jñu chun 'ba kjua'as'en ña tsejen chun, 'ba tuxi k'uetjujinni ña batexuma chanayiu 'ba kjua'as'en ña

batexuma Na'enchana, 'ba tuxi sa̱kunire kjuanichat'are jere ko jngu nga'nde ngajinre xuta xi tsje ngixkun Na'enchana ngat'a makjainre ngat'a tsa'an.”

19 ’'Bamani, ji na'en rey Agripa, yasen ñojon_ra̱ xi kuatsejenna̱ xi jendibani ngank'aa. 20 Titjun kitsikja'axtiuya_ra̱ enre Na'enchana xuta xi tjindu naxinanda Damasco 'ba jaskan xi tjindu naxinanda Jerusalén ko ngayéje nga'nde xi tjindu nangi Judea 'ba nde xuta xi bi judío ngayeje. Kixin_ra̱ nga ngatatsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ngatja'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba ngatatsa'en mé= xi k'uenduchuba nga je kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre. 21 Tu kui= kjuabiu nga nchja judío ja'etsubanina̱ ngaya ningu 'ba kuamejénre nga sik'enna̱.

22 ’Tunga Na'enchana tibasekona̱ ka'nda nganda'e. Kui= kjuañu tojo tesenkixiña̱ nga texinya_ra̱ xuta nimą ko xi nyina. Ndekuini en xi tenchjaa̱ jo nga kitsu nchja chinga profeta ko Moisés, mé= xi tjinnere nga k'uetjusun. 23 Ngat'a kui kitsu nga Cristo tjinnere nga kjua'a kjuanima 'ba nga kui titjun kjua'aya nganire ngajinre mik'en, tuxi 'batsa'en sitsejennire naxinandani̱ ko xuta xi bi judío jotsa'en k'uangi.

24 Kionga Pablo 'ba kitsu nga tinchjantjai yojore, 'batsa'en kiski'ndaya Festo:

—¡Skaruri, Pablo! Ngat'a 'ñu= chut'aye, kui= kjua je kuaskaniri —kitsu.

25 —Bi skana̱, ji na'en xuta titjun Festo —kitsu Pablo—. Tusa tenchjaa̱ mé= xi kjuakixi 'ba mé= xi 'batjin. 26 Rey Agripa be= kibiu. Kui= kjua 'ñu nda ma tenchjaa̱ña̱ ngixkun. Ngat'a bere takuaan nga kui 'ba nde be ngayéje kibi. Ngat'a bi jngu nga'nde ña 'mo chun nga 'bi kuán. 27 Ji na'en rey Agripa, ¿a makjainri mé= xi kitsu nchja chinga profeta? An 'be=ña̱ nga makjainri —kitsure.

28 —¿A ngutjun fani mejénri nga ku̱an jngu xi makjainre ngat'a tse'e Cristo? —kitsu rey Agripa.

29 —Ninga tsa ngutjun fani 'ba ninga tsa tsé —kitsu Pablo —, temi'a_ra̱ Na'enchana nga bi tu ji tajngu, tusa ko ngatsi'i xi inyaminya ñojonna̱ nganda'e ngatamo joni an, ninga bi ko na'ñu kichabi.

30 'Ba 'batsa'en tsisetjen reybiu ko xuta titjun 'ba ko chjun Berenice 'ba ngatsi'i xi kio tjinduko. 31 Kikjoyat'axinre kui kjuabiu.

—Tumé kitsa'en xutabiu xi kjenndiya nga kueya 'ba ninga tsa nduya k'uejña —kitsure xinkjin.

32 —Tsa xutabiu bi tsi'a nga ngaku titjun César k'uenda kjuare, ku̱an sik'ejñandai tsakaiñu —kitsu Agripa nga jako Festo.

27

Pablo nikasen naxinanda Roma

1 Kionga je kitsikja'etsjen nga sikasennii̱ nangi Italia, kuangantsja Pablo ko kja'e ngisa nchja xi inya nduya ngaya ntsja jngu chasoldadu xi Julio 'mi xi jngu ngakure chasoldadure xuta titjun. 2 Tsijñee̱ jngu barku xi naxinanda Adramitio tse'e, xi je mején kuaje nga'nde xi tjindundaire ndachikunre nangi Asia. 'Ba 'batsa'en tsangii̱n ngajin nanda 'ba 'ba nde tsekue̱ Aristarco xi naxinanda Tesalónica tse'e, naxinanda xi tijñajinre nangi Macedonia. 3 'Ba nga kuanyujun echii̱ naxinanda xi Sidón 'mi, 'ba chasoldadu Julio kitsa'enre jngu kjuanda Pablo. Kitsja'ndere nga kikun nchja xi nda ya'a tuxi kui nchjabiu ku̱an sjanire mé= xi machjenre.

4 'Ba 'batsa'en 'etjukue̱ barku kio 'ba tsitjandai̱ isla xi Chipre 'mi, ngat'a ntjo tjindiba jotsa'en temangii̱n. 5 Tsitjaxtiukjai̱ ndachikun ngandaire nangi Cilicia ko nangi Panfilia 'ba echii̱ naxinanda Mira, naxinanda xi tijñajinre nangi Licia.

6 Kio kisakure xi ngakure chasoldadu jngu barku xi naxinanda Alejandría tse'e xi tifi nangi Italia. Kui xi kitsikja'as'enni̱. 7 Nkjin nixtjin tafi tsangii̱n ngajin nando ko kjuana'en 'ba tuchan echutiña_ri̱ ngankjain nangi Gnido. 'Ba ngat'a ntjo tojo 'batsa'en tibe'e jotsa'en temangii̱n, tsitjat'a_ri̱ ngankjain nangi Salmón 'ba tsitjat'ai̱ isla xi Creta 'mi. 8 Tojo 'batsa'en na'en tsangii̱n ngajin nando jokji'i nduju isla Creta. Jaskan echii̱ jngu nga'nde xi Buenos Puertos 'mi tiñare naxinanda Lasea.

9 Je ne nkjin nixtjin kjinichejee̱, 'ba je ne tjekun tjima nga mangijian ndachikun, ngat'a je matiña nixtjinre nch'an. Kui= kjuañu Pablo 'enenire nchjabiu.

10 —Jun na'en —kitsure—, tsejen tjimana̱. Tsa janda kuangian, ch'o ku̱anna 'ba bi tsa tu barku ko ch'are sichaja, ka'nda ku̱anre kueya ña ngayeje.

11 Tunga xi ngakure chasoldadu bi yatesinre mé= xi kitsu Pablo. Tusa xi naire barku ko xuta xi tsa'exako barku yasen ñojonre. 12 'Ba ngat'a kui nga'ndebiu bi nda tsa kio kjua'ana nixtjinre nch'an, kui kjua ngisa nkjin kuánni xi 'batsa'en kitsikja'etsjen nga tusa nda tjin nga k'uetju kio, 'ba tsa ku̱an kjuechu naxinanda Fenice, naxinanda xi tijñajinre isla Creta ña fechu barku. Ngat'a nda ma s'ejña barku kio, 'ba ku̱an kjua'ana nixtjinre nch'an kio.

Ntjo'ñu xi kuán ngajin ndachikun

13 'Ba 'batsa'en kionga 'etuts'inre nga kitsjen jngu ntjo xi bi 'ñu, xi jendibani ngajin ndachikun, nchjabiu kitsikja'etsjen nga ku̱an sa'en mé= xi mejénre. Kui kjua 'etjukoni barku 'ba kikotiñare nga'ndai isla Creta. 14 Tunga sangutjun kuán

jngu ntjo xi niki 'ñu, xi jendibani ngasun t'anangiu. Kui ntjo
xi Nordeste 'mi. 15 Kui xi kiskjefe barku, 'ba bi nde kuán
tsanginkoni ña mejénni. Kui kjua kitsa'e'ndeni_ri nga ntjo
kuekoni. 16 'Ba 'batsa'en tsitjandai_ri jngu isla chi xi Clauda
'mi, kui xi 'echjachire ntjo. 'Ba 'ñu na'en kuánni nga kjinikijiin
ngasun barku xutsu xi kjifere. 17 Kionga je kuán, nchjabiu
'e'ñukja barku ko na'ñu tuxi 'ñu s'eni. 'Ba kitsakjun nga
kjua'as'enjin tsumi xi tjin kio xi Sirte 'mi. Kui kjua kiskjejenni
najñure barku 'ba kitsja'nde nga kueko ntjo.

18 'Ba nga kuanyujun 'ñu kitjen ngisa ntjo, 'ba nchjabiu
'etuts'inre nga kiskanikja'ajin ndachikun ch'are barku. 19 'Ba
xi majánni nixtjin, kiskanikja'ajin ka'nda tsajmi xi machjen
nga fiko barku. 20 Nkjin nixtjin nga bi kuatsejen tsu'biu
'ba ninga niñu 'ba ntjo xi 'ñu tojo tjenneni. Kui kjua
kjinikja'etsjenniin nga bi nde kuetsubachun ngisaniin.

21 Kionga je ja'a nkjin nixtjin nga bi tsechiin, Pablo tsakasen
ndujujinre nchjabiu 'ba 'bi kitsure:

—Jun na'en, bi nda kjiño'on nga bi kikatesinnu, 'ba bi
nda kjiño'on nga 'etjuko barku isla Creta. Biru kjuanima
tebitjaxtiu nganda'e 'ba biru tenichojo mé= xi kich'o tsu'ba.
22 Tunga nganda'e texin_nuu nga tsja t'e_ru kakún, ngat'a
tu'yá kueya ngajinnu. Tu barku sani xaja. 23 Ngat'a sa'e
ngajñu kamatsejennan jngu ankjere Na'enchana xi tse'e kuán
'ba xi tsa'exat'a_ran. 24 'Ba katsunan: "Bi kuin, Pablo. Tjin-
nere nga k'uinni ngixkun ngaku titjun César, 'ba Na'enchana
titsjari kjuandabi nga nijnguú nchja xi tjinduyakori barku
kjuesun." 25 'Bamani jun na'en, tsja ngatjas'ennu. Ngat'a
kun_ran Na'enchana 'ba be=re takuaan nga 'ba kuan jofa
tsa'en nga ka'minan. 26 Tunga tjinnere nga ntjo skanikja'ana
jngu isla —kitsu Pablo.

27 Jngu nistjen kionga je jó semana tjinni nga tetsumajiin
ndachikun xi Adriático 'mi nga tifikoniin ntjo, 'baru tsa masen
nistjen, nchja xi inyatsa'exakore barku tsejen kuánre nga je
kuatiñeen ña nangi. 28 Kui kjua kitsichuban jó kji'i nanga nando,
'ba kan tjio'on jngu metro nanga. 'Ba 'batsa'en tsangin ngichiin
'ba kitsichuban ngani, 'ba kan yatu metro kuananga ngani.
29 'Ba ngat'a kitsakjun tsa naxi satekjoyako, kui kjua tuts'in
barku kiskanikja'ajinni nando ñujun kicha iye xi sikajña'ñu
barku 'ba 'ets'are Na'enchana nga kitsa ngatjas'e isen.

30 'Ba 'batsa'en nchja xi inyatsa'exakore barku kuamejénre
nga kuanga. Inya'bajenjin nando xutsu 'ba kitsu nga
skanikja'a ngisa ngankjain barku mé= xi sikajña'ñure.
31 Tunga Pablo jako chasoldadu ko xi ngakure 'ba kitsure:

—Tsa nchjabi bi k'uendu ngaya barku, jun bi kuan
k'uangiu.

32 'Ba 'batsa'en chasoldadu tsate na'ñure xutsu 'ba kitsikix-
ujin nando.
33 Kionga je tjis'e isen, Pablo 'enere ngatsi'i nchjabiu nga
tjinnere nga skinechi me=ñu.
—Je tjinnu jó semana nganda'e nga 'ñu tenikjo 'ba nga
tetsuba kjindio nga tumé techino —kitsure—. 34 'Bamani,
te'bets'a_nuu nga chinechu nganda'e. Kui xi kuasekonu tuxi
k'uanginiñu. Ngat'a tu'yá sichaja ninga jngu ntsja ku.
35 Kionga 'ba kitsu Pablo, 'batsa'en kiskjebe jngu niñuxtila
'ba kitsjare kjuanda Na'enchana ngixkun ngatsi'i nchjabiu.
Yakjanya 'ba 'etuts'inre nga kiskine. 36 'Ba 'ba nde
kua'ñukakun ngatsi'i nchja xi yak'a 'ba 'ba nde kiskine
niñuxtilo ngayeje. 37 Jó sientu masen ko kanjon mani ngatsi'i
xi tetsubayeę barku. 38 'Ba kionga je kuánre, 'batsa'en
kiskanikja'ajin ndachikun trigo, tuxi kuakijñani barku.

Nga tiungijndiu barku

39 Kionga je kis'e isen, nchjabiu bi bexkun nangi xi kio
tjin. Tunga tsabe jngu nga'nde kixi ña tjin tsumi 'ba
kuamejénre nga sitiñat'ako barku kio, tsa kuan kjuechuko.
40 Kui kjua tsate'ñuni na'ñu xi tji'ñunire kicha iye xi tsikajña'ñu
barku 'ba kiskanikja'angijndiu kichabiu ngajin ndachikun
'ba kitsixanre mé= xi baku ndiyare barku. 'Ba 'batsa'en
kitsikijinnk'a najñure barku, tuxi ntjo kuekoni ña tsumiu.
41 Tunga kisatet'are jngu nga'nde ña tjin tsumi ngi nando. Kio
kis'ejin'ñu ku barku 'ba bi nde kuán kiteyani. 'Ba 'batsa'en
tsindiure nando titsixi tuts'in barku.
42 Chasoldadu joyare nga sik'en nchja nduyo, tuxi bi
kuangani nga kuate nando. 43 Tunga xi ngakure kuamejénre
nga sik'angi Pablo 'ba bi kitsja'ndere chasoldadu nga 'ba
sa'en. Tusa 'exa nga 'yá xi mare nanda, kui titjun nga
ngatakjijin nando, tuxi kjuechuni nangi kixiu, 44 'ba nga nchja
xi yak'a ngatjisun yate asa xire barku. 'Ba 'batsa'en ngatsi'i
ts'angi nga echu nangi kixiu.

28

Mé xi Pablo kitsa'en isla xi Malta 'mi

1 Kionga je 'etjujiin nandabi, kik'innį nga isla Malta 'mi
kio. 2 Xuta xi kio tjindu nda= xuta 'ba nda yatesinnį ngatsi'i.
'Etsenį jngu ndi'i, ngat'a nch'an tjima 'ba tjiba'a tsi kui nix-
tjinbiu. 3 Pablo 'eku jó chikin 'ba kionga tikanikja'ajin ndi'u,
tukjia'a 'etukajin jngu tjiuye xi tjimangare nt'aire ndi'u 'ba
kiskine ntsja Pablo 'ba kitsjen'bangi. 4 Kionga xuta xi kio
tjindu tsabe nga tjiuyebiu tjen'bangit'a ntsja Pablo, 'bi kitsure
xinkjin:

—Kjuakixi=ru nga jngu xuta xi tsikjesun xuta kibi —kitsu—. Ninga tsa ts'angi ngajin ndachikun, Na'enchana xi kixi tsa'en kjua bi mejénre nga janda k'uejñakun.

5 Tunga Pablo 'etsujmejin tjiuyo ngajin ndi'u, 'ba tumé kuánre. 6 Ngatsi'i xuta inyakuya nga kuijin Pablo asa tu je mik'en nga ska. Tunga nga je tsé inyakuya 'ba tsabe nga tumé kuánre, kitsik'antjaiya ngani kjuafa'etsjenre 'ba kitsu nga Pablo jngu na'en kuán.

7 'Ba tiñare nga'ndebiu tjindu xu'bare jngu xuta xi Publio 'mi, xi xuta titjunre nga'ndebiu. Kui xi kiskjebetjonį 'ba nda yatesinnį ján nixtjin. 8 'Ba 'ba kuán, nga na'enre Publio kjijña'on nga chi'in nt'ai kunre 'ba tifa'are. 'Ba 'batsa'en Pablo ja'as'en ña kjijña 'ba jaskan nga je jako Na'enchana ngat'are kui, yanere ntsja 'ba kitsinda. 9 Kionga je 'ba kuán, 'ba nde ja'e kio kja'e xuta xi inyafesun xi kio tjindu 'ba kuanda. 10 'Ba 'batsa'en nkjin tsajmi= kitsjanį 'ba kionga je kichjube nganiį kja'e barku, 'ba nde kitsjanį mé= xi kuachjennį nga kuangiįn.

Pablo fechu naxinanda Roma

11 Kionga je ja'a ján sa, tsanginkuę jngu barku xi kio kitsikja'a nixtjinre nch'an. Kui xi naxinanda Alejandría tse'e 'ba ku barku kuandat'a isenre na'en xi Cástor ko Pólux 'mi. 12 'Ba echiį naxinanda Siracusa 'ba ján nixtjin ts'andayanį kio. 13 'Etjiį kio 'ba tsangit'aį ngandaire nangi xi kio tjin 'ba 'batsa'en echiį naxinanda xi Regio 'mi. 'Ba nga kuanyujun tsisetjen jngu ntjo, kui kjua 'nda xi majóni nixtjin echukuę barku naxinanda Puteoli. 14 Kio kiskajiįn yak'a xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tsi'anį nga kuetsubakuę jngu semana. 'Ba 'batsa'en echunį naxinanda Roma.

15 'Bamani xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tjindu Roma, kionga kjint'e en ngat'a tsajain, ja'ekja'aya ndiyanį ka'nda nga'nde xi Foro Apio 'mi ko nga'nde xi Ján Tabernas 'mi. Kionga Pablo tsabe nchjabiu, kitsjare kjuanda Na'enchana 'ba tsja kis'ere inimare. 16 'Ba kionga tsitjas'eęn naxinanda Roma, Pablo kitsa'e'ndere nga k'uejñat'axin 'ba nga tu jngu chasoldadu sikuenda.

Pablo tsikja'axtiuyare enre Na'enchana xuta judío xi tjindu Roma

17 Kionga je ja'a ján nixtjin, Pablo kinchjare nga kuañajan nchja ngakure xuta judío xi kio tjindu. 'Ba kionga nchjabiu je kuañajan, 'bi kitsure:

—Jun nts'ią xian, tumé xi kitsikuaą xuta naxinandana 'ba ninga bi tsa nganią kjuachingare xuta chingana. Tunga xuta xi tjindu naxinanda Jerusalén kitsingantsjanę ngaya ntsja nchja romano. 18 Kui xi kitsa'ennę kjua 'ba kuamejénre nga sik'ejñandainę, ngat'a bi kuasjaire ngat'anę xi kjenndiya nga

kueya. 19 Tunga nchja judío bi kitsja'nde. Kui kjua tjinnenire
tsi'añą nga ngaku titjun César k'uenda kjuaną, ninga bi tjinną
mé= xi kuangią ngat'are xuta naxinandana. 20 Kui kjuañu
kinchjani_nuų, ngat'a mejénną skue_nuų 'ba kjuako_nuų.
Ngat'a tjikja'ñuną na'ñu kichabi tu ngat'are mé= xi techuya_ra
ña xi xuta tse'e Israel kuán kitsu Pablo.
21 —Jin bi kixuntsjai xujun xi jendibani nangi Judea, xi
nchja ngat'a tsiji —kitsu nchjabiu —. 'Ba ninga nts'ia xi
jendibani ngajaan tumé en xi ch'o nchja ngat'a tsiji ja'ekonį.
22 Tunga mejénnį kjuinu'yeę jotsa'en nikja'etsjen, ngat'a
'ya=ni nga nituña nga'ndeñu bi nda nukjua ngat'are ndiya xi
tenikja'axtiuye.
23 Kui kjua 'ejñanire jngu nixtjin, 'ba ne nkjin xuta ja'e kui
nixtjinbiu ni'ya ña tijña Pablo. Jngu nixtjin fa jako Pablo
nga 'ejña chubare 'ba kitsuyakixire ngat'are ña batexuma
Na'enchana. Kitsichjen xujun kjuatexumare Moisés 'ba ko
xujun xi kitsi'indu nchja chinga profeta tuxi kitsi'indani in-
imare xuta ngat'are Jesús. 24 'Ba 'batsa'en tjin xi kuakjainre
mé= xi kitsu Pablo 'ba tjin xi bi kuakjainre. 25 'Ba kionga je
josiko xinkjin, 'etuts'inre nga kiji ngani ndaba 'ba Pablo tu
'bi= kitsu ngisare:
—Kjuakixi= mé= xi Isennixtjintsjere Na'enchana kitsik-
inchja profeta Isaías nga jako xuta chinganu nga kitsu:
26 T'ichin 'ba 'ba t'in_ri naxinandabi:
Ninga nda kuinya ñojon, bi kų̱ankjinnu.
'Ba ninga nda xutsijon, bi xio.
27 Ngat'a je ne taja kuán inimare xutabi,
'ba kitsixtaya yojore 'ba 'echja tuxkun,
tuxi bi skueni 'ba bi kjuint'eni,
'ba tuxi bi kų̱ankjinnire,
'ba tuxi bi kjua'eni ngixkuaą̱n 'ba an sindaą̱.
28 'Kui kjuañu nde tjinnenire nga xiañu nganda'e nga
Na'enchana kitsikasenre en xi sik'angi xuta xi bi judío. 'Ba
kui kuinya ñojon=re enbiu.
29 Kionga 'ba kitsu Pablo, nchja judío 'ñu josiko xinkjin nga
kiji.
30 Jó nu kuánre Pablo nga tsik'ejñaya ni'ya xi 'echjintjai 'ba
kjebetjo ngatsi'i xi fechukun. 31 Kitsikja'axtiuyare ngat'are ña
batexuma Na'enchana 'ba yakuyare ngat'are Na'enna Jesu-
cristo. Tsajain xi 'echja'ndere 'ba tu'yá kitsina'enre.

Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'are Jesús xi tjindu naxinanda Roma
ROMANOS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuų xujunbi, xi tetsa'exangi_rą
Jesucristo xi xakji'i kjinukjuaniną nga kųaąn apóstore 'ba
'ejñat'axinną, tuxi sikja'axtiuyañą en ndare.

2 Kui xi nixtjin kuatse jan kitsu nga kitsja ts'a Na'enchana
nga kitsikinchja nchja chinga profetare, jotsa'en kua'indut'a
xujun tsjere, 3 xi tsuyana ngat'are Na'enna Jesucristo xi
Ki'ndire Na'enchana mani. Kui xi ntjere David jendibani
nga kuán jngu xuta ngasun'nde. 4 'Ba nga ja'aya nganire
ngajinre mik'en 'ba=tsa'en kis'ejñatsejenni nga kui xi Ki'ndire
Na'enchana xi tjinre kjua'ñu, jotsa'en tsinkjin kakunna Isen-
nixtjintsje xi tsitsjena.

5 Ngat'are Jesucristo= Na'enchana kitsjaną kjuandabi nga
jngu apóstol kuáąn. Tuxi sikja'axtiuyañą en ndare nga-
jinre ngatsi'i naxinanda xi tjin, tuxi xuta ngatjamakjain-
nire ngat'are kui 'ba ngatatsik'etjusunni enre nga sichjire
ja'enre. 6 Xi 'ba nde kio tetsubajin_ru ngayeje xi kinchjanu
Na'enchana nga xuta xi tse'e Jesucristo kuon. 7 Na'enchana
tsimejénnu jun ngatsi'u xi makjainnu ngat'a tse'e xi tetsubo
Roma 'ba kinchjanu nga kuon xuta tsje xi tse'e.

Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko
Na'enna Jesucristo.

8 Titjunfarą, ngat'are Jesucristo tsja_rą kjuanda
Na'enchana ngat'anu ngatsi'u, ngat'a ngayéje ngasun'ndio
nda inyanchja xuta ngat'are jotsa'en makjainnu Na'enna.
9 Na'enchana xi ko fani ngayéje inimaną tetsa'exat'a_rą
nga tetsikja'axtiuyaą en nda ngat'a tse'e Ki'ndire be= nga
ngantsjai fa'etsjeną ngat'a tsojon nga fakuą. 10 Mi'antsjai_rą
Na'enchana tsa kui xi tsu kakun tuchan jngu nixtjin
sja'ndeną, nga kųan kjuikun_nuų. 11 Ngat'a ne mejénną
skue_nuų, tuxi kuasekoni_nuų nga sąkunu mé= xi tsjana
Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba nga nda kixi kuinyo
ngat'are Na'enna. 12 Asa jo tsu en, mejénną kionga je tejñaą
ngajinnu kua'e nga'ñukaña_ra xingia ngat'are jotsa'en tujngu
makjainna jun ko an.

13 Jun nts'ią, mejénną nga xio nga je nda'e mejénniną
kjuikun_nuų, tunga ka'nda nganda'e tojo tjin tsajmi xi
ti'bechja'ndeną. Ngat'a mejénną sa'aąn ngajinnu ndekuini xa

xi tetsa'aạn ngajinre naxinanda xi yak'a tuxi skueñạ kjuandare xanạ ngat'a tsojon ngayeje. 14 Na'enchana 'exanạ 'ba tjinnere nga sa'aạn xare ngajinre tu'ya xutañu, a xuta xi mare en griego= asa kja'e xuta=, a xi chjine= asa xi nimé kjiña'anre. 15 Kui= kjuañu ne 'ñu mejénninạ nga 'ba nde sikja'axtiuya_nuụ enre Na'enchana jun xi tetsubo naxinanda Roma.

16 Bi masubanạ ngat'are en ndare Na'enchana, ngat'a kui= xi kjua'ñure Na'enchana xi tsik'angi ngat'are kjua'ñure je ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are kui, ch'anira xuta judío ko xuta naxinanda xi yak'a. 17 Ngat'are kui en ndare xi bakutsejenna jótsa'en kụakixi xuta ngixkun Na'enchana, tu ngat'are nga makjainre 'ba nga janda kụakjain ngisare, jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Xi kixi ngixkun Na'enchana, kui xi s'ere xi kjuabenichun fa tu ngat'are nga makjainre.”

18 Ngat'a s'ejñatsejen kjuastire Na'enchana xi ndibani ngank'aa. Ndibanere ngatsi'i xuta xi bi bekun kui nga inyatsa'en tsajmi xi bi nda, xi nga ko kjuach'okunre 'bechja'ndere yojore nga xiare xi kjuakixi. 19 Ngat'a tijñatsejenre xutabiu mé= xi 'yare ngat'are Na'enchana, ngat'a ndekui 'ejñatsejennire. 20 Ka'nda nga kitsinda Na'enchana ngasun'ndio, 'ya=re mé= xi bi matsejen ngat'are kui. Kibi= nga tujngu kui xi Na'enchana 'ba nga kjua'ñure niñajanni kjuet'a. Kibi nda 'yare nga chutsejenre mé= xi kitsinda. Kui= kjuañu tsajainni jótsa'en kuasekoni yojore xutabiu.

21 Ngat'a ninga tsa tsabe ngat'are Na'enchana xutabiu, bi kitsichjire jotsa'en machjen 'ba ninga bi kitsjare kjuanda. Tusa kitsikja'etsjen mé= xi tumé chjire 'ba kis'ejñujinre inima xtanre. 22 Kitsu nga kui= xi xuta nkjin kakun, tunga tu xuta chikun kuánni. 23 'Ejñat'axin kjuajere Na'enchana xi bi fet'a, 'ba tusa kitsichjire isenre xuta xi fekjua, xi tse'e tjiunise, xi tse'e tjiuba xi ñujun ndsaku 'ba ko xi tse'e tjiuye.

24 'Bamani Na'enchana kitsikumare xutabiu ngajinre kjuach'o xi tsu inimare. Ngu tuchume= tsajmi xi tjinre kjuasuba kitsiko yojore xinkjin. 25 'Ejñat'axin kjuakixire Na'enchana 'ba tusa en ndesu kuakjainre. Tsabekun 'ba kitsichjire mé= xi Na'enchana kitsinda 'ba bi Na'enchana xi kitsinda tsajmibiu yatesinre. Xi tujngu kui machjen nga sichjire ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

26 Kui= kjuañu Na'enchana kitsikumanire xutabiu ngajinre mé= xi 'ñu mejénre, xi tjinre kjuasuba. Ka'nda yanchjinre kitsik'antjaiya ndiya xi Na'enchana kitsjare ngasun'ndebi nga bi nde 'batsa'en kitsichjenni yojore. 'Ba kitsa'en mé= xi bi tsaka'a ndiya xi kitsjare Na'enchana. 27 'Ba 'ba nde tsa'en xuta xi'iun kitsik'antjaiya ndiya xi kitsjare Na'enchana ngasun'ndebi. 'Endut'axin yanchjinre nga tusa ndekuini xuta

xi'in xinkjin 'ñu kuamejénre. Kitsiko xuta xi'in xinkjin mé= xi masubana. 'Ba kisakure chji xi 'bakore ngat'are kjuach'o xi kitsa'en nga kitsikjetsun yojore.

28 Ngat'a jotsa'en nga bi kuamejénre xutabiu nga janda k'uejin kakun nga kui= xi Na'enchana, kui= kjuañu kui kitsikumanire ngajin kjuafa'etsjenre xi tumé chjire, tuxi sa'enni mé= xi bi ma ña'an. 29 Ngatsi'i kitse ngajin inimare nkjin kuya tsajmi ch'o. Tu kui mején yejere mé= xi tjinre xinkjin 'ba mastike xinkjin. Kitse ngajin inimare kjuaxin kakun ko kjuachan ko kjuach'onacha 'ba ko kjuach'okun. Tsik'en xuta 'ba nchjandesuta'en xinkjin. 30 Tsik'axki xinkjin, 'ba mastike Na'enchana, 'ba 'baxjengi xinkjin. Tsink'a kakun, tu kui nda 'baxje suba yojore, 'ba 'baxjejin kjuafa'etsjenre nkjin kuya kjua xi ch'otjin. Bi tsik'etjusunre xichare, 31 ne taja= nindaku, bi tsik'etjusun en xi nchja, tu'yá tsimején, 'ba bi fa'animare xinkjin 'ba ninga ni'yá tsichat'are.

32 'Ba be= xutabiu nga Na'enchana je 'ejña kjuatexuma xi tsu nga nga'ya= xi 'batsa'en machjen nga kueya. Tunga tojo 'ba inyatsa'en 'ba nase tsja= mare nga tjin ngisa xi 'ba nde tsa'en ngayeje.

2

1 'Ba 'bamani tu'ya xi kuáin ji, tsa techjube nga'ndere Na'enchana nga teña'an_ri kjua xuta xi kja'ere, tsajain jótsa'en kuisekue yojori. Ngat'a kionga ji teña'an_ri kjua xuta xi kja'ere, nde ji techaninejeni_ri yojori. Ngat'a mé= xi teña'an_ri kjua xuta xi ngijngu, ndekui ña'anni nda tsa ji ngayeje.

2 'Ba 'yaña nga Na'enchana kixi tsa'en kjua kionga kaninejere xuta xi 'batsa'en. 3 'Ba ji xi teña'an_ri kjua xuta xi kja'ere ngat'are mé= xi tsa'en 'ba xi ndekui tsajmi ña'anni ji ngayeje, ¿a mari ji nga k'uangi kionga Na'enchana sa'en kjua? 4 ¿A bi te'naxjengi kjuanda je xi tjinre Na'enchana nga bi ta'a makjanre 'ba nga tsejndakoni ngayeje? ¿A bi te'ye nga kuifa ni kjuandare Na'enchana xi tifikori nga kjuechut'a_ri 'ba nga sik'antjaiya inimari? 5 Tunga ji ne xtain 'ba bi mejénri kjuinik'antjaiye inimari 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana. 'Ba 'batsa'en tenikjinta'en kjuana'en yojori xi kjua'enere xuta nixtjin kionga Na'enchana sikasen kjuastire 'ba nga kuakutsejen nga kui= xi kixi tsa'en kjua.

6 Ngat'a Na'enchana k'uechjire xuta ngat'are mé= xi kitsa'en nga jngu jngu. 7 'Ba kjuabenichun xi bi fet'a sjare tu'ya xutañu xi mangisjai nga sa̱kure kjuaje xi Na'enchana tsjana nga nda xiare 'ba nga k'uendukunntsjai nga bi inyafere kakun nga inyatsa'en mé= xi nda. 8 Tunga

Na'enchana sikasennere kjuastire ko kjuastijndare xuta xi tsisinre kjua, xi bi tsik'etjusun xi kjuakixi nga xi tusa kjua ch'okun tsik'etjusun. 9 Kjuanima 'ba ko kjuaba s'e̱re ngatsi'i xuta xi ch'o tsa'en, ch'anira xuta judío ko xuta naxinanda xi yak'a ngayeje. 10 Tunga ngatsi'i xuta xi nda tsa'en, kui= xi s'e̱re kjuaje 'ba nda xiare 'ba s'e̱re kjuaxiu, ch'anira xuta judío ko xuta naxinanda xi yak'a ngayeje.

11 Ngat'a Na'enchana bi kabi tsa'en xuta. 12 Ngatsi'i xuta xi majngi je 'ba bi be kjuatexumare Moisés, kui= xi kueyat'axinre kjuatexumabiu. 'Ba ngatsi'i xi be kjuatexumo 'ba majngi je, kui= xi ko kui kjuatexumabiu ku̱ankonire kjua. 13 Ngat'a bi kixi ngixkun Na'enchana xi tu kjuatexumo basen ñojonre. Tu kui= xi tsik'etjusun kjuatexumo xi kixi ku̱an ngixkun Na'enchana.

14 Tunga kionga xuta xi bi judío, xi bi kitsa'ere kjuatexumare Moisés, tsa'en mé= xi bakuya kjuatexumo ngat'a inimare ndibajinni, 'batsa'en kuenda tse'e suba sakunire jngu kjuatexuma, ninga tsajainjínre kjuatexumare Moisés. 15 Bakutsejen ngat'are jotsa'en tjindu nga ngajin inimare kua'indut'a mé= xi bakuya kjuatexumo. Inimare tsuyakixi tsa nda tjin asa bi nda tjin xi tsa'en. 'Ba kjuafa'etsjenre bangi asa baseko. 16 'Ba= ku̱an nixtjin kionga tu ngat'are Na'enna Jesucristo Na'enchana sa'enre kjua mé= xi tjindujin'more inimare xuta. Jo tsu en ndare xi tetsikja'axtiuyaa̱.

17 'Ba ji xi xuta judío 'mi_ri yojori, ma'ñut'a kakuin kjuatexumare Moisés 'ba nk'a 'naxje yojori nga tu tsiji tajngu 'mi_ri Na'enchana. 18 'Ba 'yani mé= xi mejénre kui, 'ba kjuatexumo bakuya=ri nga xja'ajin mé= xi nda. 19 Bere takuin nga ku̱an kuaku ndiya_ri xuta xi ka 'ba nga ku̱an kuakutsejen_ri joni jngu ndi'i xuta xi sema ña jñu xi tsajainre Na'enna. 20 'Ba bere takuin nga ku̱an kuakuya_ri xuta xi bi be mé= xi tse'e Na'enchana 'ba nga ji ku̱ain xuta chjinere xuta xi bi mankjinre, ngat'a tjinri tse kjuankjin kakun ko kjuakixi xi bakutsejenri kjuatexumo.

21 Tunga ji xi bakuya_ri xuta xi kja'ere, ¿ánñu bi ji tjun bakuyani_ri yojori? Ji xi 'be_ri nijmi xuta nga bi ma ña'an cheje, ¿a bi ñe'en cheje ji? 22 Ji xi sji nga bi ma ña'an kjuachajngi, ¿a bi 'ba ñe'en ji? Ji xi mastiche na'en xi ntsja xuta tsindani, ¿a bi ñe'en cheje ningure na'enbiu? 23 Ji xi nk'a 'naxje yojori ngat'are kjuatexumo, ¿a te'yakun=ni Na'enchana kionga bi tenik'etjusin kjuatexumo? 24 Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tu ngat'anu nga ch'otsa'en ti'baxki Na'enchana ngajinre xuta ngasun'ndio.”

25 Kjuakixi= nga kuasekori tsa kjiñe'en xi circuncisión 'mi tsa tenik'etjusin jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo. Tunga tsa

bi tenik'etjusin kjuatexumo, nde 'ba=nire jo=ni tsa bi kjiñe'en circuncidar yojori. 26 'Ba tsa tusa xi bi kuán circuncidar tsik'etjusun jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo, kui= xi xiare joni xi kuata'en xi circuncisión 'mi. 27 Xi tsik'etjusun kjuatexumo ninga tsa bi kuán circuncidar, kui= xi sa'enri kjua ji xi bi tenik'etjusin kjuatexumo ninga tsa kjiñe'en xi circuncisión 'mi 'ba ninga tjinri kjuatexuma xi kua'indut'a xujun.

28 Ngat'a bi xuta judío kjin xi tu ngasun nk'a yojore matsejen joni xuta judío. 'Ba bi circuncisión kjin xi tu ngasun nk'a yojo kuata'en. 29 Tusa kui= xi xuta judío kjin xi tjin ngajin inimare mé= xi tse'e xuta judío. 'Ba xi circuncisión kjin kui= xi ma ngajin inimare xuta. Kui=bi xi ndibanire Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba bi kui= xi kua'indut'a xujun. Xi tsa'en kibiu nda= 'yare, bi xuta xi nda nchja ngat'are, tu Na'enchana sani.

3

1 'Bamani, ¿mé= chji xi tjin ngisare nga ma judío asa nga ma circuncidar? 2 Ne nkjin kuya chji xi tjin ngisare. Kui=bi xi titjun nga Na'enchana kitsingatsjare xuta judío enre.

3 Tsa tjin xi bi kuakjainre ngat'are enre, ¿a tu kui kjuañu Na'enchana bi sik'etjusunnire en xi kitsure? 4 ¡Ngu niñajanni 'ba kụan! Ninga tsa ndesu ngatsi'i xuta, tunga Na'enchana tojo 'ba=tsa'en ko kjuakixi. Ngu enre 'ba=tsa'en kua'indut'a:

S'ẹjñatsejen nga ji xi kixi kionga sji mé= enñu,
'ba si'anni ji kionga kụanri kjua.

5 Tunga tsa kjuach'okunna 'bejñatsejen nga Na'enchana xi kixi, ¿jó kuixan? ¿A kuixun=ña nga Na'enchana bi tjinre kjuakixi kionga tsikasenna kjuastire? (Kionga 'ba texiạn, tenchjaạ=ñạ jotsa'en nchja xuta.) 6 Tunga, ¡niñajanni 'ba kụan! Ngat'a tsa Na'enchana bi tjinre kjuakixi, ¿jótsa'en kụan sa'enire kjua xuta ngasun'ndio?

7 Tunga tsa en ndesu xi tenchjaạ tsa kui= xi 'batsa'en k'uejñatsejen kjuakixire Na'enchana 'ba kui sạku=ngisare kjuaje, ¿ánñu tojo tjiña'an ngisaninạ kjua joni tsa an xi xuta je kuáạn? 8 ¿A bi tusa nda tjin nga si'an mé= xi bi nda tjin, tuxi kjua'eni kjuanda? Jo tsu yak'a xuta xi ch'otsa'en inyatsik'axkinạ nga 'bixu tsu en xi tebakuyaạ. Tunga xi 'ba inyatsu machjen nga kjua'a kjuanima.

9 Ngu, ¿a ngisa nda ngisaị jịn xi judío kuáịn nga ko mare xutare naxinanda xi yak'a? ¡Junjun! Ngat'a je= 'yakụan nga ngatsi'i, a xi judío asa xi bi judío tjindu ngajin kjua'ñure je.

10 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Tsajain xuta xi kixi, nijngujín tjin.

11 Tsajain xuta xi mankjinre.

Tsajain xuta xi mangisjai ndiya xi tse'e Na'enchana.

12 Kja'e ndiya xi bi nda kiji ngatsi'i,
nimé nde chjinire kjua xi tsa'en.
Tsajain xuta xi tsa'en xi nda,
nijngukjinjín tjin.
13 Naxujndare joni jngu tsju xi tixa,
'ba tsiteya najenre nga nchja en ndesu,
'ba en xi 'betju ts'a joni xanre tjiuye.
14 Kitse nga'a ts'a en xi ch'otsu 'ba ko en xi nchjabojonire xuta.
15 'Ba tu tjindundantsjai nga mejénre sik'en.
16 Ndiya xi semaya tsinima= 'ba tsi'on=re xuta,
17 'ba bi inyabe ndiya ñá tjin kjuaxiu.
18 Bi tjijin kakunre
nga Na'enchana xi tjinnere nga kjuikuncha.

19 'Yañaje kibi. Ngayéje mé= xi tsu kjuatexumo, Na'enchana tifako xuta xi kitsa'ere kjuatexumo, tuxi 'batsa'en k'uechjani ts'a ngatsi'i xuta 'ba si'annire kjua ngayéje ngasun'ndio ngixkun kui. 20 Ngat'a nijngu xuta kụakixi ngixkun Na'enchana tu ngat'are tsa sik'etjusun mé= xi kua'indut'a xujun kjuatexumare Moisés. Tusa kjuatexumo machjen tuxi 'bejñatsejennina nga tjinna je.

21 Tunga nganda'e, je 'ejñatsejen Na'enchana jótsa'en makixini xuta ngixkun kui. Bi kjuatexumo xi 'batsa'en, ngu ndekuini kjuatexumo ko xujun xi tse'e profeta tsuyakixi mé= xi tijñatsejen nganda'e. 22 Ngat'are kjuamakjainre ngat'a tse'e Jesucristo, 'ba=tsa'en makixini xuta ngixkun Na'enchana. 'Ba makixi ngatsi'i xi makjainre, ngat'a kui bi kabi tsa'en xuta. 23 Ngatsi'i xuta tsajngi je 'ba kjin tjindu ngat'are kjuajere Na'enchana. 24 Tunga tu ngat'are kjuandare Na'enchana titsja kjuatjo nga makixi xuta, ngat'a Jesucristo 'echjintjai xuta tuxi kuandaini ngat'are jere.

25 Na'enchana kitsa'en Jesucristo jngu chje kionga 'estenntjaina jinre, tuxi sạkunina kjuanichat'a nga kụakjainna ngat'are kui. 'Ba=tsa'en yakutsejen Na'enchana kjuakixire. Ngat'a bi kiskaninejere xuta xi tsajngi je nganda'eñu, 26 ngu kui tjinre kjuatsejnda. Tunga tibakutsejen nixtjin nganda'e jótsa'en tsikixina; jotsa'en kixi kui, 'ba 'ba nde kixi tsa'en xi makjainre ngat'are Jesús.

27 'Bamani, ¿jótsa'en nk'a kjui'naxjeña yojona? Bi ma. S'ejñat'axin= kibiu. ¿Jótsa'en s'ejñat'axinni? ¿A ngat'are tsa tenik'etjusun=ña mé= xi kua'indut'a kjuatexumo? Bi kui kjuañu. Tu ngat'are nga makjainna. 28 Ngat'a mankjinna nga mani nga makixi xuta ngixkun Na'enchana tu ngat'are nga makjainre 'ba bi ngat'are tsa sik'etjusun mé= xi kua'indut'a kjuatexumo.

29 ¿A tu xuta judío sani xi Na'enre Na'enchana? ¿A bi 'ba
nde Na'enre ngatsi'i xuta xi yak'a ngayeje? Jun, kjuakixi=
nga 'ba nde Na'enre xi bi judío ngayeje. 30 Ngat'a jngututu
mani Na'enchana. Kui xi tsa'en nga makixi xuta judío xi kuán
circuncidar ngat'a makjainre, 'ba nde tsa'en nga makixi xuta
xi yak'a xi bi kuán circuncidar tu ngat'are nga makjainre.
31 'Ba meni, tu ngat'are nga makjainna, ¿a tenichajaña chjire
kjuatexumo? ¡Junjun! Tusa 'batsa'en teba'e_ra chji xi mach-
jenre kjuatexumo.

4

1 'Ba 'batsa'en: ¿jó kuixan ngat'are Abraham xi kuán xuta
chingana nga'e ngasun'ndebi? ¿Mé= xi kisakure? 2 Tsa
Abraham kuakixi tu ngat'are mé= xi nda kitsa'en, kuan
nk'a k'uaxje yojore, tunga bi ngixkun Na'enchana. 3 Ngu
'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Abraham kuak-
jainre ngat'a tse'e Na'enchana, 'ba kui=bi xi kiskjebere
kuenda kui nga kiskjebetjo Abraham joni xuta kixi."
4 Jo=ni xuta xi tsa'exa, chji xi kui ba'ere bi joni jngu kjuatjo,
tu jo=ni tsa jngu tsajmi xi machjen nga kua'ere. 5 'Ba ngat'are
xuta xi bi bere kakun ngat'a tse'e mé= xi nda kitsa'en 'ba tsa
tusa makjainre ngat'a tse'e Na'enchana xi kixi tsa'en xuta je,
Na'enchana be= nga makjainre xutabiu 'ba kui je= kiskjebere
kuenda nga kiskjebetjo joni xuta kixi.
6 ¡Á ndanire xuta xi Na'enchana kjebetjo joni xuta kixi 'ba
bi kuenda kjebere mé= xi kitsa'en! 'Ba nde kitsu David 7 ñá
'bitsa'en kitsi'indu:
¡Á ndanire xuta xi kjinichat'are jere,
xi kis'echjintjai jere!
8 ¡Á ndanire
xi Na'enchana bi kuenda tsa'en jere!
9 ¿A tu kui tsé xuta xi kuán circuncidar sąkure kjuand-
abi? ¿Asa 'ba=nde ko xi bi kuán circuncidar? Je tsikixan
nga Abraham kuakjainre 'ba kui= kjua kichjubenire kuenda
'ba kitjubetjo joni xuta kixi. 10 Tunga, ¿kjia'áñu kitjubetjo
Abraham? ¿A kionga je kuán circuncidar? ¿Asa kionga kjejín?
Kitjubetjo= kionga kje majín circuncidar.
11 Jaskan Abraham kuán circuncidar joni tsa jngu chụbą
kis'et'are. Chụbąbiu jo=ni jngu sello xi bakutsejen kjuakixi
xi kisakure ngat'a kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana kionga
kje majín circuncidar. Meni 'batsa'en, Abraham je kuán
na'enre ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana
ninga tsa bi kuán circuncidar. Na'enchana be= nga makjainre
xutabiu 'ba kui=bi xi kjebere kuenda nga kjebetjo joni xuta
kixi. 12 'Ba nde Abraham kuán na'enre xuta xi kuán circunci-
dar, tunga bi tsa tu kui kjua nga kuán circuncidar, 'ba=nde

xi 'batsa'en makjainre jotsa'en kuakjainre xuta chingana Abraham kionga kje majín circuncidar.

13 Na'enchana kitsjare ts'a Abraham nga kui ko ntje xi jaskan s'e̱re xuntsja ngasun'ndio nga ku̱atse'e. Tunga bi ngat'are tsa kitsik'etjusun kjuatexumo Abraham, tsa kui kjuañu Na'enchana kitsjanire ts'a, tu ngat'are kjuakixi xi kisakure kionga kuakjainre. 14 Ngat'a tsa xi inyatsik'etjusun kjuatexumo, kui= xi xuntsja mé= xi Na'enchana kitsja ts'a nga sja, tsa 'baratsa'en tumé chjinire nga makjainna ngat'a tse'e Na'enchana 'ba 'ba=nde tsa'en xaja chjire en xi kitsja ts'a Na'enchana ngayeje. 15 Ngat'a kjuatexumo tsikasenne=re xuta kjuastire Na'enchana kionga bi tsik'etjusun. Tunga ña tsajain kjuatexuma, 'ba=nde tsajain xi mangane kjuatexumo.

16 'Bamani tu ngat'are nga makjainre xuta, kui= kjuañu sa̱kunire mé= xi kitsja ts'a Na'enchana, 'ba 'batsa'en ngat'are kjuandare kui sa̱kure kibiu. 'Batsa'en kjuakixi= nga sa̱kukjinre ngatsi'i ntjere Abraham, bi tsa tu kui xi ya'a kjuatexumo, 'ba=nde xi makjainre jótsa'en kuakjainre Abraham. Ngat'a kui= xi na'enna ngatsi'a. 17 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Ji= xi je kitsa'enra̱ na'enre nkjin naxinanda." 'Ba 'batsa'en Abraham kuakjainre 'ba kuán na'enna ngixkun Na'enchana, Na'en xi tsik'endukun xuta xi je mik'en 'ba tsinda mé= xi kje nisañajanni s'e 'ba s'e.

18 Abraham kiskuyare 'ba kiskunkonire mé= xi kitsure Na'enchana, ninga tsa nde tsajainnire mé= xi kiskunre. Kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana 'ba 'ba=tsa'en kuánni "na'enre nkjin naxinanda". Ngat'a: "'Batsa'en nkjin ku̱an ntjeri", kitsure Na'enchana. 19 Bi kitsikjere kakun Abraham ngat'are mé= xi kuakjainre, ninga tsa tsabe nga je mején jngu sientu nure 'ba bi nde s'e̱nire ntje asa nga chjunre Sara 'ndi ngayeje. 20 Bi jó ján yaja kakun Abraham ngat'are mé= xi Na'enchana kitsjare ts'a nga sjare. Tusa ngisa 'ñu nda kuakjain ngisare 'ba 'ejñatsejen nga Na'enchana xi tjinre kjuaje. 21 'Ba niki nda= tsabere kakun nga Na'enchana tjinre kjua'ñu tuxi sik'etjusunni mé= xi kitsjare ts'a. 22 Kui= kjuañu Na'enchana tsabeni nga makjainre 'ba kiskjebere kuenda ngat'are kibi 'ba kiskjebetjo Abraham joni xuta kixi.

23 'Ba ña kua'indut'a nga Na'enchana kiskjebetjo Abraham joni xuta kixi, bi tu ngat'are Abraham nga 'batsa'en kua'indu. 24 'Ba=nde kua'indu ngat'ana. Ngat'a Na'enchana 'ba=nde skjebena kuenda 'ba skjebetjona joni xuta kixi, ña xi makjainna ngat'a tse'e. Kui xi kitsikja'ayare ngajinre mik'en Na'enna Jesús, 25 xi kuangantsja tuxi kjuinik'enntjaini ngat'are jena 'ba kjinikja'aya nganire ngajinre mik'en tuxi sikixinina ngixkun Na'enchana.

5

1 'Bamani je= kuakixia tu ngat'are nga makjainna. 'Batsa'en
tjinna kjuaxiu ngixkun Na'enchana ngat'are Na'enna Jesu-
cristo. 2 Ngat'a makjainna ngat'a tse'e Jesucristo, kui kjuañu
kisakunina kjuandabi 'ba nda kixi tenya ngajin kjuando 'ba
tsja= mana ngat'are kjuajere Na'enchana xi techuya_ra nga
sa̱kut'ana.
3 'Ba bi tsa tu kui kibi. 'Ba=nde tsja= mana ngajinre
kjuanima xi temitjaxtia, ngat'a 'yañа nga kjuanimabiu tsja
nga'ñuna 'ba chukjuakona mé xi temata'an. 4 'Ba tsa
chukjuakona, nda= 'baxjena Na'enchana. 'Ba tsa nda
'baxjena Na'enchana, ma chuya_ra kjuanda xi sjana. 5 'Ba bi
sakuna kjuasuba, ninga tsa kje sakujínna mé= xi techuya_ra.
Ngat'a Na'enchana je kitsitse ngajin inimana kjuanimejenre
nga kitsjana Isennixtjintsjere.
6 Kionga tojo inda tjin ngisana ngixkun Na'enchana, Cristo
k'enntjaina, ña xi xuta je kuáan, kionga je echu nixtjin xi 'ejña
Na'enchana. 7 Ne na'en tjinre nga tjin xi kueyantjaire jngu
xuta xi kixi. Ningara tsa tjin xi ku̱akakun kueyantjaire jngu
xuta xi nda xuta. 8 Tunga Cristo, k'enntjaina kionga xuta je
ngisa. 'Ba 'ba=tsa'en Na'enchana yaku jó kji'i tsimejénna ña.
9 Me nganda'e je kuakixia ngat'a Cristo 'esten jinre nga
k'en ngat'ana. Kui= kjuañu k'uangiña ngat'are Cristo
nixtjin nga sikasen kjuastire Na'enchana. 10 Kionga
kuasticha Na'enchana, nda= tsaka'a nganina ngat'are
kjuabeyare Ki'ndire. Kui= kjua 'yañа nga k'uangia ngat'are
kjuabenichunre Ki'ndire, ña xi je nda= kich'a ngañа
Na'enchana nganda'e. 11 'Ba bi tsa tu kui kibi. 'Ba=nde
tsja mana ngat'are Na'enchana, ngat'a tu ngat'are Na'enna
Jesucristo Na'enchana je nda ya'a nganina nganda'e.
12 Ngat'a tu ngat'are jngu= xuta ja'as'en jio ngasun'ndio, 'ba
jio ja'eko kjuabeya. 'Ba 'batsa'en kjuabeyo ja'at'are ngatsi'i
xuta, ngat'a ngatsi'i tsajngi je. 13 Ja'ba je tjin je ngasun'ndio
kionga kjetjinjín kjuatexumo, tunga jio bi chjubere kuenda
ña tsajain kjuatexuma. 14 Tunga kjuabeyo yatexuma ka'nda
nixtjinre Adán 'ba 'nda tse'e Moisés, 'ba jesun xuta ninga bi
tsajngi je jo kitsa'en Adán nga bi kitsik'etjusun jngu kjuatexu-
mare Na'enchana. Adán jo=ni nguyare xuta xi jaskan kjua'e.
15 Tunga je xi tsajngi Adán bi ma ningusunkua ko kjuatjo
xi kitsjana Na'enchana ngat'are kjuandare. Ngat'a nkjin xuta
jesun ngat'are jere jngusa xuta, tunga 'ñu je ngisa kjuandare
Na'enchana xi kitsjare nkjin xuta ngat'are kjuandare jngusa
xuta, kui xi Jesucristo 'mi.
16 Jere jngusa xuta bi ma ningusunkua ko kjuatjo xi kit-
sjana Na'enchana ngat'are kjuandare. Ngat'a kitsa'en kjua

Na'enchana ngat'are je xi jngututu 'ba kiskaninejere xuta, tunga jaskan nga je 'ñu tse je kis'e, ja'e kjuatjobiu xi kitsjana Na'enchana xi tsa'en nga makixi xuta. 17 Ngu kjuabeyo yatexuma ngat'are xuta xi jngututu, ngat'a tsajngi je. Tunga xuta xi tisakure kjuanda jere Na'enchana ko kjuakixi xi tu titsja ngat'are xuta xi jngututu xi Jesucristo 'mi kuatexuma 'ba k'uendukunntsjai.

18 'Ba jotsa'en ngat'are je xi tsajngi Adán kichaninere ngatsi'i xuta, 'ba nde tsa'en ngat'are mé= xi kixi tjin xi kitsa'en Jesucristo makixini ngatsi'i xuta tuxi s'ẹnire kjuabenichun. 19 Ngat'a jotsa'en bi kitsik'etjusun xuta xi titjun kui kjuañu nkjin xuta kuánni xuta je, 'ba nde jotsa'en kitsik'etjusun xuta xi ngijngu kui= kjuañu nkjin xuta kụakixini ngixkun Na'enchana.

20 'Ba nde ja'es'ejña kjuatexumo, tuxi kji'yanire jotsa'en kuatseni jio. Tunga kionga je kuatse jio, 'ñu kuatse ngisa kjuandare Na'enchana. 21 Ngu jotsa'en yatexuma jio tuxi kueyani xuta, 'ba=nde tsa'en yatexuma kjuandare Na'enchana nga sikixi xuta ngixkun kui, tuxi s'ẹntsjainire kjuabenichun ngat'are Na'enna Jesucristo.

6

1 'Bamani, ¿jó kuixan? ¿A tojo kuijnyije ngisa, tuxi ngisa kuakutsejen ngisani kjuandare Na'enchana? 2 ¡Ngu niñajanni! Je tseya ña ngat'are jio. 'Ba 'batsa'en, ¿jótsa'en janda kuetsuba ngisaña ngat'are jio? 3 Ngu je 'yo nga ngatsi'a xi kisatenda ngat'are Jesucristo jngu je makua kui, 'ba jngu je ma ngajin kjuabeyare. 4 Kionga kisatenda ngat'are Cristo, 'ba=tsa'en tseyakua 'ba kis'eyanijinkua, tuxi kuetsubakun xatse ngaña joni Cristo xi ja'aya nganire ngajinre mik'en ngat'are kjuajere Na'enchana.

5 Ngat'a tsa je jngu kuakokjian Cristo jotsa'en k'en, 'ba=nde tsa'en jngu kụan ko kui nga kjua'aya nganina jotsa'en kui ja'aya nganire ngajinre mik'en. 6 'Yaña kibi. Jotsa'en tseketsuba nganda'eñu kis'et'akoña kru Cristo, tuxi sikjetsunni kjua'ñure je xi tijñajin yojona 'ba bi nde si'axat'a ngisani_ra jio. 7 Ngat'a kui xi je 'me, je mandai ngat'are jio. 8 'Ba tsa je tseyakua Cristo, makjainna nga 'ba nde kuetsubakunkua.

9 'Yaña nga Cristo ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba bi nde kueya ngisani. 'Ba kjuabeyo bi nde tjin ngisanire kjua'ñu ngat'are kui. 10 Ngat'a nga k'en Cristo, jngu ndiya= tse k'ensa ngat'are jio. Tunga nga tijñakun, ngat'are Na'enchana tijñakun. 11 'Ba nde tsa'en jun, 'batsa'en tikja'etsjion ngat'anu nga je tseyo ngat'are je 'ba tetsubakunñu ngat'are Na'enchana nga jngu kuanko Jesucristo.

12 'Bamani bi ba'e'nde_ru jio tsa kui xi kuatexumare yojonu
xi 'me, tsa sik'etjusun_ru nga si'on xi mejénre yojonu xi
'me. 13 Bi ningantsja_ru jio yojonu tsa siko mé= xi ch'otjin.
Tusa, jun xi je tseyo 'ba ja'aya nganinu ngajinre mik'en, tin-
gantsja_ru yojonu Na'enchana tuxi sikoni mé= xi kixi ngixkun
kui. 14 'Ba bi nde s'ẹnire jio kjua'ñu ngajinnu, ngat'a bi nde
kjuatexumo tibatexumaninu nga tetsubo. Tusa kjuandare
Na'enchana tetsubangiu nganda'e.

15 'Bamani, ¿a kuijnyijeña tsa bi nde kjuatexumo tibatexu-
manina nga tusa kjuandare Na'enchana tetsubangia? ¡Ngu
niñajanni 'ba kụan! 16 Ngu je nda 'yo kibi. Tsa tjin xi
singantsja_ru yojonu nga sik'etjusun_ru joni chu'ndare, ngu
jun= kuon chu'ndare xi sik'etjusun_ru. Tsa chu'ndare je
kuon, kueyañu. Tunga tsa sik'etjusun_ru enre Na'enchana,
kuetsubajinñu kjuakixire. 17 Tunga xik'uechjire Na'enchana
ningara jun xi chu'ndare je kuon nixtjin kuatse jan, nganda'e
nde ko ngayéje inimanu tenik'etjusun en xi kika'enu nga
kisakuyanu. 18 Je kuando ngat'are jio 'ba je chu'ndare xi
kjuakixi kuon.

19 Tefako_nuụ nga te'bejña chuba _nuụ kibi, ngat'a ngat'are
kjua'indanu bi ta'a mankjinnu. Jotsa'en nixtjin kuatse jan
kjiningantsjo yojonu nga kuon chu'ndare mé= xi jndi ngixkun
Na'enchana ko mé= xi ch'o, tuxi ch'o kjiña'anñu. Nganda'e
'ba=nde tsa'en tingantsjo yojonu nga kuon chu'ndare xi
kjuakixi, tuxi xuta tsjere Na'enchana kụanñu.

20 Kionga chu'ndare je kuon, bi kuenda kjiño'on tsa bi kixi
tsiketsubo ngixkun Na'enchana. 21 Tunga, ¿mé= xi kejennu
nga 'ba kjiño'on? Kui= xi tsja_nuụ kjuasuba nganda'e ngu
kui= xi fikore kjuabeya xuta. 22 Tunga nganda'e je kuando
ngat'are kjua'ñure je 'ba je kuon chu'ndare Na'enchana. 'Ba
kjuanda xi tjijennu kui= nga temo xuta tsjere Na'enchana
'ba teño'on mé= xi fikore xuta ña s'ẹntsjaire kjuabenichun.
23 Ngat'a chji xi tsja jio, kjuabeya. Tunga Na'enchana tsja
kjuatjo nga k'uendukunntsjai xuta nga tujngu ko Na'enna
Jesucristo.

7

1 Jun nts'iạ, tefako_nuụ jun xi 'yo kjuatexumo. Ngu je
nda 'yo nga kjuatexumo tu tjinsani=re kjua'ñu ngat'are jngu
xuta yejerañu tijñakun ngisa. 2 Joni jngu chjun xi tjinre
xi'in. 'Ba=tsa'en kua'indut'a kjuatexumo nga bi kụan sik'ejña
xi'inre yejerañu tijñakun ngisa. Tunga tsa kueya xi'inre, je
kuandai nganire yojore ngat'are kjuatexumare kjuabixon.
3 'Bamani tsa kja'e xuta kuixanko nga tijñakun ngisa xi'inre,
tsu=nire nga titsa'ent'are kjuachajngi xi'inre. Tunga tsa

xi'inre kueya, kụandai ngani ngat'are kjuatexumabi. Bi titsa'en kjuachajngi tsa kja'e xi'in kuixanko ngani ya'a.

4 'Ba nde tsa'en ngat'a tsojon nts'iạ. Je= tseyo ngat'are kjua'ñure kjuatexumo nga tseyako Cristo kionga k'en, tuxi kja'e xi tse'e kụan ngañu. Xi ja'aya nganire ngajinre mik'en, kui= xi tse'e_ru nganda'e. 'Ba=tsa'en kụan si'anña mé= xi nda, xi tse'e Na'enchana. 5 Kionga mé= xi tsu yojona tibatexuma ngisana, kjuatexumo kitsja ndiyare jio 'ba kitsa'en nga kjinimijáan mé= xi bi nda. Kitsa'exa nga-jin yojona 'ba kjiña'an mé= xi 'bakore kjuabeya. 6 Tunga nganda'e je bi nde kjuatexumo batexumanina, ngat'a je= tseya ngat'are mé= xi 'et'a'ñuna nixtjin kuatse jan. Kui kjuañu nganda'e teña'axangini_ra Na'enchana ndiya xatsere jotsa'en tibakuna Isennixtjintsjere. Bi nde teña'axangini_ra jotsa'en kua'indut'a xujun nixtjin kuatse jan.

7 'Bamani, ¿jó kuixan? ¿A kjuatexumo xi tjinre je? ¡Ngu niñajanni! Tunga tsa bira kis'e kjuatexuma, biru tsa'biạ mé= xi je 'mire. Ngu, biru tsa'biạ nga bi nda tjin tsa simijáạn mé= xi bi tsa'an tsa bi 'batsa'en kua'indut'a kjuatexumo: “Bi nimején tsajmi xi tjinre xuta xi kja'ere.” 8 Tunga jio kitsichjen mé= xi kua'indut'a kjuatexumabi 'ba meni 'batsa'en kitsa'en nga jendibanire takuaạn nga kitsimijáạn nkjin kuya tsajmi xi bi tsa'an. Ngat'a tsa tsajain kjuatexuma, tsajain kjua'ñure jio.

9 Joni an. Kionga kje batexumajínnạ kjuatexumo, tsakatejñakunñạ. Tunga kionga kuankjinnạ mé= xi kua'indut'a kjuatexumo, kisakure kjua'ñu jio, 10 'ba an tseyaạ. Kjuatexuma xi tjinni nga sik'ejñakunnạ tsakaiñu, tusa kui kikonạ kjuabeya. 11 Ngat'a jio kitsichjen mé= xi kua'indut'a kjuatexumo 'ba 'batsa'en ts'akonachanạ. 'Ba ndekuini xi kua'indut'a kjuatexumo kitsik'enkoninạ.

12 'Ba 'batsa'en kjuatexumo tojo tsje. 'Ba xi kua'indut'a kjuatexumo tsje, kixi= 'ba nda koni. 13 ¿A tsu=nire nga xi ndo xi kikonạ kjuabeya? ¡Ngu niñajanni! Tusa jio kitsichjen xi ndo nga kikonạ kjuabeya, tuxi xiaña nga kui xi je. 'Ba 'batsa'en ngat'are mé= xi kua'indut'a kjuatexumo kji'yare nga ne 'ñu ch'okun kuan ngisa jio.

14 'Yaña nga kjuatexumo ndibanire Isennixtjintsjere Na'enchana. Tunga an xuta ngasun'nde= ñạ. Je= tsatsenạ jio 'ba chu'ndare kuáạn. 15 Bi mankjinnạ mé= xi tsa'aạn. Ngat'a mejénnạ sa'aạn mé= xi nda tjin tunga bi 'ba tsa'aạn. 'Ba tusa xi ch'okiạ kui= xi tsa'aạn. 16 Tunga tsa tsa'aạn mé= xi bi mejénnạ tsa'aạn, 'ba=tsa'en xinkixiạ nga kjuatexumo nda. 17 Ngat'a bi nde anni xi 'batsa'en nga 'ba tsa'aạn, tu kui je xi tijñajinnạ.

18 'Be=ña nga nimé xi nda tjin ngajinna ngat'a xuta nga-
sun'nde kuáan. Ngat'a ninga tsa mejénna sa'aan xi nda, bi
chukjuakona nga tsik'etjusaan. 19 Bi tsa'aan mé= xi nda xi
mejénna sa'aan. Tusa mé= xi ch'o xi bi mejénna sa'aan, kui= xi
tsik'etjusaan. 20 Tunga tsa tsa'aan mé= xi bi mejénna sa'aan,
bi nde an fani xi 'batsa'en. Tu kui je xi tijñajinna xi 'batsa'en.

21 Mankjin=na kibi: kionga mejénna sa'aan mé= xi nda, tusa
kjuach'okun saku ngajinna. 22 Tsja mare inimana ngat'are
kjuatexumare Na'enchana. 23 Tunga mankjinna nga kja'e
kjuatexuma titsa'exajin yojona. Kui xi kjanko kjuatexuma xi
titsja ndiyare kjuankjin kakunna 'ba kui kjuatexumare je xi
tijñajin yojona tsik'ejña'ñuna.

24 ¡Nimaxu ña! ¿'Yá= xi sindaina ngajinre yojobi xi 'bakore
kjuabeya? 25 ¡Tsja_ra kjuanda Na'enchana! Ngat'are Na'enna
Jesucristo kuandaiña. 'Bamani ko kjuankjin kakunna
tetsa'enxat'a_ra kjuatexumare Na'enchana, tunga joni nga
xuta ngasun'nde kuáan, kjuatexumare jio tetsa'exat'a_ra.

8

1 'Bamani bi nde xaninejenire xuta xi tujngu ko Cristo
Jesús. Xutabiu bi nde tsa'enni mé= xi tsu yojore nga
sendu, tusa sendu jotsa'en titsja ndiyare Isennixtjintsjere
Na'enchana. 2 Ngat'a kjua'ñure Isennixtjintsjere Na'enchana
tsik'endukunna ngat'are Cristo Jesús 'ba tsindaina ngat'are
kjuatexumare je ko tse'e kjuabeya.

3 Ngat'a xi bi kuánre kitsa'en kjuatexumare Moisés, kui=
xi kitsik'etjusun Na'enchana nga kitsikasen Ki'ndire. Ngu
kjuatexumo bi kis'ere kjua'ñu ngajinre xuta, ngat'a inda=
yojore. Tunga ja'e Ki'ndire Na'enchana nga tsaka'a yojo inda
joni jngu xuta ngasun'nde, xi majngi je, tuxi 'echjintjaini
jere xuta. 'Ba 'batsa'en Na'enchana kitsichajin kjua'ñure jio
ngajinre yojo inda. 4 'Ba= kitsa'en tuxi sik'etjusuñña en tsje
xi kua'indut'a kjuatexumo, ña xi bi nde tetsubaña joni xuta xi
tsik'etjusunre mé= xi tsu yojo jere, tusá jotsa'en titsja ndiyana
Isennixtjintsjere Na'enchana.

5 Ngat'a xi tjindu joni xuta ngasun'ndio xi inda yojore, kui=
xi tsikja'etsjen mé= xi tsu yojo jere. Tunga xi tjindu jotsa'en
mejénre Isennixtjintsjere Na'enchana, kui= xi tsikja'etsjen
mé= xi tse'e Isennixtjintsjio. 6 'Ba xi tsikja'etsjen mé= xi tsu
yojo jere, kui= xi sakure kjuabeya. Tunga xi tsikja'etsjen
mé= xi tse'e Isennixtjintsjere Na'enchana, kui= xi sakure
kjuabenichun ko kjuaxiu. 7 Ngat'a xi tsikja'etsjen mé= xi
tsu yojo jere, kui= xi stike Na'enchana. Ngu ni mejénjínre
ni majiínre tsuba'ñu kjuatexumare. 8 'Ba xi tjindu jotsa'en

tsu yojo jere, kui xi bi mare tsik'etjusun mé= xi matsjare Na'enchana.

9 Tunga ngat'anu jun, je bi nde nik'etjusuni_ru mé= xi tsu yojo jenu nga tetsubo. Tusa nik'etjusun_ru mé= xi tsu Isennixtjintsjere Na'enchana nga tetsubo, ngat'a kui= xi tijña ngajinnu ngatsi'u. Xi bi tijña ngajinre Isennixtjintsjere Cristo, bi Cristo tse'e. 10 Tunga tsa Cristo tijña ngajinnu, tsu=nire nga tijñakun inimanu ngat'are kjuakixi xi kisakunu, ninga tsa 'bakore kjuabeya yojonu ngat'are je.

11 Na'enchana kitsikja'aya nganire Jesús ngajinre mik'en. 'Ba tsa Isennixtjintsjere tijña ngajinnu ngatsi'u, kuifa xi kitsikja'aya nganire Jesús ngajinre mik'en 'ba nde tsa'en sik'endukun yojonu xi 'me. 'Ba sa'en tu ngat'are Isennixtjintsjere xi tijña ngajinnu ngatsi'u.

12 'Bamani nts'iạ, je bi nde tjennina ngat'are yojona tsa kuetsuba ngisa jotsa'en tsu yojo jena. 13 Ngat'a tsa kuetsubo joni xuta xi tsik'etjusun mé= xi tsu yojo jere, kueyañu. Tunga tsa ko Isennixtjintsjere Na'enchana sichajiun mé= xi mejénre yojonu, kuetsubakunñu.

14 Ngatsi'i xi Isennixtjintsjere Na'enchana baku ndiyare, kui= xi ki'ndire Na'enchana kuán. 15 Ngat'a kisakunu Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba bi chu'nda kitsa'ennu, tuxi kjuikun ngañu. Tusa kitsa'ennu ki'ndire Na'enchana 'ba ka'nda bakuyana nga kụan k'uin_ra Na'enchana: “Pachi.” 16 'Ba ndekuini Isennixtjintsjere Na'enchana jngu mako inimana 'ba tsuyakixi nga ña= xi ki'ndire Na'enchana kuáan. 17 Ngu, ña xi je ki'ndire Na'enchana kuáan, 'ba nde sạkut'ana mé= xi tse'e Na'enchana, 'ba ko Cristo sạkut'akonina. Tuxi sạkut'anina kjuajere Cristo, tjinnere nga xja'akua kjuanimare ngayeje.

18 'Ba 'be=ña nga kjuanima xi temitjaxtia nixtjin nganda'e tumé kjinjín tsa singusunkuaạ kjuajere Na'enchana xi jaskan kụatsejen ngajinna. 19 Ngayéje xi kitsinda Na'enchana inyakuya 'ba 'ñu mejénre skue nixtjin nga Na'enchana kuakutsejen jó= kun xi ki'ndire. 20 Ngat'a mé= xi kuando bi nde tjinnire nga'ñu nga sik'etjusun mé= xi tjinnere nga sa'en tsakaiñu. Kui bi kuamejénre nga 'ba kuata'en. Tunga Na'enchana 'ba=tsa'en 'enda nga 'ba kuánre. Tunga mé= xi kuando 'ba=nde tikuyare nixtjin 21 nga bi nde kjuetsunni, kionga kụandai ngat'are ch'a xi ya'anijín. Ngat'a k'uendundaiko ki'ndire Na'enchana 'ba sạkut'are kjuajere.

22 'Yaña nga 'nda nganda'e ngayéje xi kitsinda Na'enchana inyafa'axtiu= kjuanima 'ba tsine joni jngu chjun xi tibe'e ki'ndi. 23 'Ba bi tu kui= xi inyafa'axtiu kjuanima, 'ba=nde ko ña ngayeje. Ngat'a je tijñajinna Isennixtjintsjere Na'enchana, nga tjen kika'e titjunna ngajinre ngayéje mé= xi tu sakuna

jaskan. Techja'a=ña kjuanima ngajin inimana nga techuya nixtjin nga Na'enchana sa'enkjinna ki'ndire, nixtjin nga k'uangia. 24 Ngat'a je ts'angia kui kjua techuyani_ra kibiu. Tunga tsa je kisakuna mé= xi techuya_ra, bi nde xiuya ngisani_ra kibiu. Ngu ni'yá nde kuyare xi je tjinre. 25 Tunga tsa techuya_ra mé= xi kje 'yajían, tjinnere nga xiuya_ra ko kjuatsejnda ka'nda nga sakuna.

26 'Ba= nde Isennixtjintsjere Na'enchana basekona ngat'are kjua'indana. Ngat'a bi 'ya xi chja'a jotsa'en tjinni nga xja'a, tunga Isennixtjintsjere Na'enchana fani xi 'bets'antjaina. Bi sakuna en tuxi kuixunña jotsa'en tsinentjaina Isennixtjintsjio ngixkun Na'enchana. 27 'Ba Na'enchana kutsejenjin nga jngu jngu inimare xuta 'ba be= mé= xi mejénre tsu Isennixtjintsjio. Ngat'a jotsa'en mejénre Na'enchana, 'ba=tsa'en Isennixtjintsjio 'bets'antjai xuta tsjere kui.

28 'Yaña nga ngayéje xi mata'en xuta xi tsimején Na'enchana, kui tsichjen kibiu nga tu kjuanda tse'e xutabiu, xuta xi xakji'i kinchjare jotsa'en kuamejénre. 29 Ngat'a xuta xi Na'enchana tsabexkun titjun, kui= xi 'ba nde 'endunda titjun nga kụan joni isenre Ki'ndire, tuxi Ki'ndire kụanni Ki'nditjun ngajinre nts'e xi nkjin mani. 30 'Ba xi Na'enchana 'endunda titjun, kui= xi 'ba nde xakji'i kinchjanire. 'Ba xi kinchjare, kui= xi 'ba nde kitsa'en nga kuakixi ngixkun. 'Ba xi kitsa'en nga kuakixi, kui= xi 'ba nde kitsjare kjuaje.

31 'Bamani, ¿jó kuixan ngat'are kibi? Tsa Na'enchana tijñakona, tsajain xi kụan sa'enna. 32 Kui xi bi 'echja'nde nga Ki'ndire kjua'a kjuanima, tusa kitsingantsja nga kjinik'en ngat'ana ngatsi'a. Kui kjuañu, ¿jótsa'en bi ñatjen sjana ko Ki'ndire ngayéje xi tjin? 33 ¿'Yá= xi kuanejena, ña xi Na'enchana je kiskja'ajinna? ¿A Na'enchana? Junjun, ngat'a kui= xi kitsa'en nga kixi kuáan. 34 ¿'Yá= xi skaninejena? ¿A Cristo Jesús=? Junjun, ngat'a kui= xi k'en ngat'ana 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba tijña ngate kixire Na'enchana nga ti'bets'antjainna.

35 ¿'Yá= xi kụan k'uejñat'axinna kjuanimejenre Cristo? ¿A kjuanima= asa kjuana'en xi temitjaxtia? ¿A kjuatsjenngicha=, a kjindia asa kjuax'an? ¿Asa mé= xi tjekun? ¿Asa nga kjuinik'enna? 36 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Ngat'a tsiji ngantsjai tjekun tetsubaị ngat'are kjuabeya,
'ba xuta 'bexkinị joni chutsanga xi je tjindunda nga kueya.

37 Tunga ngajinre ngayéje kibi, tusa ngisa ña'an ngisa ngat'are Cristo xi kitsimejénna. 38 Ngat'a be=re takuaạn nga tsajain xi kụan k'uejñat'axinna kjuanimejenre Na'enchana, ninga tsa kueya 'ba ninga tsa kuetsubakuan, 'ba ninga ankjejín ninga xi batexumajín ninga xi tjinre kjua'ñu, 'ba

ninga xi tjima nganda'ejín 'ba ninga xi jaskan kụan, 39 'ba ninga xi nk'a= ninga xi nangajín, 'ba nijngu tsajmi xi yak'a xi kitsinda Na'enchana. Tsajain xi kụan k'uejñat'axinna kjuanimejenre Na'enchana, kjuanimejen xi yakutsejenna Na'enna Cristo Jesús.

9

1 Kjuakixi= xi texiạn. Bi te'bonachaạ ngat'a makjainnạ ngat'are Cristo 'ba jngu= makuaạ. Isennixtjintsjere Na'enchana titsja ndiyare kjuankjin kakunnạ nga titsuyakixinạ nga tjin= ndiyare xi tenchjaạ. 2 Ne ba tjimanạ 'ba niki tjimakjine inimanạ 3 ngat'are nts'ia xi xuta naxinandanạ mani nga'e ngasun'ndio. Ka'nda mejénnạ tsakaiñu tsa Na'enchana skaninejenạ 'ba tsa k'uejñat'axinnạ Cristo, tsa 'batsa'en kụan sik'angiạ xingiạ.

4 Xi naxinandanạ xutare Israel. Na'enchana kitsa'en ki'ndire. Tsek'ejñajinre 'ba yakutsejenre kjuajere. 'Endako kjua 'ba kitsjare kjuatexumare 'ba yakutsejenre jótsa'en tjinnere nga sichjire 'ba kitsjare ts'a mé= xi sjare. 5 Xutare Israel ntje chinga xi kiskja'ajin Na'enchana jendibanire. Xi 'ba nde kio jendibanire Cristo kionga tsaka'a yojore joni xuta ngasun'ndio. 'Ba Cristo, Naina xi batexumare ngayéje mé= xi tjin. Ngatjanichjintsjaire ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

6 Tunga bi tsa tsu kjua nga en xi kitsja ts'a Na'enchana bi 'etjusun. Tunga kui= xi ma, bi ngatsi'i xuta xi ndibani xuta chingana xi Israel 'mi, kui fa xi xutare Israel. 7 'Ba bi ngatsi'i ntje xi ndibanire Abraham, tsa kui fa xi ki'ndire mani. Ngat'a Na'enchana 'bi kitsure: “Ntje xi s'ẹ̱ri, kui= xi kjuendibanire ntjere Isaac.”

8 Kui xi tsunire nga bi ki'ndire fa Na'enchana xi kis'ere Abraham jotsa'en nga'e ngasun'ndio. Tusa ki'ndi xi kis'ere jotsa'en kitsja ts'a Na'enchana, kui= xi 'bexki joni ntjere Abraham. 9 Ngat'a kui enbi xi kitsjare ts'a Na'enchana Abraham: “Nu xi ndiba tunga ndekuini nixtjinbi kjua'ekun nganiṛạ, 'ba Sara s'ẹ̱re jngu ki'ndi xi'in.”

10 'Ba bi tsa tu kibi. 'Ba=nde kuata'en Rebeca xi kuán chjunre xuta chingana Isaac, kionga kis'eya'more ki'ndi 'ñu. 11 Na'enchana kitsjare ts'a ngat'are ki'ndire kionga kje tsinjín 'ba kje tsa'enjín mé= xi nda ninga mé= xi ch'o, tuxi kụajnguni mé= xi 'endatitjun Na'enchana nga kiskja'ajin ki'ndi xi kuamejénre. Kibi bakutsejen nga Na'enchana kja'ajin xuta xi kui mejénre 'ba bi ngat'are mé= xi nda tsa'en xuta. 12 Kui kjuañu 'ba kitsunire Rebeca: “Ki'ndi xi tjun tsin, kui= xi sa'exangire xi tjenngi ngañu.” 13 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Kitsimején=ñạ Jacob 'ba tsa'beton=ñạ Esau.”

14 'Bamani, ¿jó kuixan? ¿A kabi tsa'en Na'enchana? ¡Niñajanni 'batsa'en! 15 Ngat'a Na'enchana 'bi kitsure Moisés:
“Kjua'anima=na ngat'are xi mejénna nga kjua'animana,
'ba kjua'anima kakun=na ngat'are xi mejénna kjua'anima
kakuna.” 16 'Bamani bi ngat'are mé= xi mejénna ninga
mé= xi nda ña'an tsa Na'enchana tsichikunta'en xuta, tu
ngat'are nga fa'animare=. 17 Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a
ña Na'enchana 'bi kitsure Faraón: “Kui= kjua kitsja xanira,
tuxi kuakutsejenña kjua'ñuna ngat'ari 'ba tuxi s'eyanijmini
ngat'ana jo kji'i ngasun'ndio.” 18 'Bamani Na'enchana
fa'anima=re xi mejénre nga kjua'animare, 'ba tsitaja=
inimare xi mejénre nga sitaja= inimare.

19 Ngu tsa k'uinnaa: “¿Ánñu Na'enchana kaninejenire xuta
ya'a? Ngat'a xuta tu tsa'ensani mé= xi Na'enchana tsu kakun
nga sa'en.” 20 Tunga, ji xi tu xuta ngasun'nde kuánsai, ¿'yá=
ni ji tsa kuatekjo'akue Na'enchana? Jngu tiji nangi bi ma
tsure xi kitsinda: “¿Ánñu 'bitsa'en kjinindaninaa?” 21 ¿A bi
tjinre ndiyare xuta xi tsinda tijiu nga siko nangibiu jotsa'en
nga kui mejénre? Kuan ndekui ni nangibiu sindakoni jngu tiji
xi tu xakji'i kuachjennire jngu nixtjinre s'i 'ba ko ngijngu xi
sichjenntsjai.

22 Nde 'ba= tsa'ennire ngat'are Na'enchana. Kui tjinre
ndiyare nga kuakutsejen kjuastire 'ba nga k'uejñatsejen
kjua'ñure. Tunga 'ba= nde tjinre ndiyare nga xjukjuakore
'ba nga sitsejnda yojore ngat'are xuta xi joni tiji, xi machjen
nga kjuendibanere kjuastire 'ba xi tjindunda nga kjuekjua.
23 'Ba=nde Na'enchana tjinre ndiyare nga 'bejñatsejen jótsa'en
je kjuajere ngat'are xuta xi jo=ni tiji xi tifa'animare, xi je
'endunda titjun nga sakure kjuajere.

24 Ña= ña kui xutabi. Na'enchana xakji'i kinchja=nina bi tsa
tu ngajinre xuta judío, 'ba=nde ngajinre xuta naxinanda xi
yak'a ngayeje. 25 Jotsa'en xuta chinga profeta Oseas kitsi'indu
enre Na'enchana:
Xi bi naxinandana tsakaiñu,
nganda'e naxinandana xin_ra.
'Ba xi bi kitsimijáan,
kui= xi simijáan.
26 'Ba ndekuini nga'nde ña 'ba kik'inre xuta:
“Jun bi naxinandana kuon”,
kio 'ba k'uin nganire
nga kui= xi ki'ndire Na'enchana xi tijñakun.

27 'Ba 'ba kitsu xuta chinga profeta Isaías nga kinchja
ngat'are xutare Israel: “Ninga tsa 'batsa'en nkjin mani xutare
Israel joni tsumi xi tjin ndai ndachikun, tunga tu chuba
ma sani xi k'uangi. 28 Ngat'a je sik'etjusun xati kjuakixire

Na'enchana ngat'are xi kitsu nga kụan jo kji'i ngasun'ndio.”
29 'Ba ndekuini Isaías kitsutitjun: “Tsa bi 'ejña ngisana ntje
Na'enchana xi tjinre ngayéje kjua'ñu, jeru 'ba nde kuata'an
joni xutare Sodoma 'ba kuáan joni xutare Gomorra tsakaiñu.”
30 'Bamani, ¿jó kuixan ngat'are kibi? Xuta xi bi judío, xi bi
tsangisjai nga kụakixi ngixkun Na'enchana, kui= xi kisakure
kjuakixi. Kuakixi= ngat'a kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana.
31 Tunga ngat'are xutare Israel, tsangisjai nga sik'etjusun
kjuatexumo tuxi kụakixini ngixkun Na'enchana, tunga bi
echutjenngi. 32 ¿Ánñu nde? Ngat'a bi tsangisjai kjuakixi
xi sakure xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. Tusa
kuamejénre nga sik'etjusun mé= xi kua'indut'a kjuatexumo,
tuxi 'batsa'en kụakixini. Ngu, kisatengi ndiojo xi satengi xuta,
33 jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “An k'uejñaạ nangi
Sión jngu ndiojo xi satengi xuta, jngu naxi xi ko'otsakjan
xuta. Tunga ngat'are xi kụakjainre ngat'are kui, bi sạkure
kjuasuba.”

10

1 Jun nts'iạ, xi mejénre inimanạ 'ba nga 'bets'antjaạ xutare
Israel ngixkun Na'enchana, kui= nga mejénnạ nga k'uangi.
2 Ngat'a kụan xinyakixiạ ngat'are kui nga 'ñu inyamangisjai
mé= xi tse'e Na'enchana. Tunga bi mankjinre jótsa'en tjinni
nga 'ba sa'en. 3 Ngu bi yatesinre kjuakixi xi Na'enchana
mare tsja. Tu kuenda tse'e suba= tsangisjai jotsa'en kụakixini
ngixkun Na'enchana. 'Ba bi tsuba'ñu ndiya xi kui 'ejña
tuxi kụakixini xuta ngixkun. 4 Ngat'a 'etjusun= kjuatexumo
kionga ja'e Cristo, tuxi kụakixini ngixkun Na'enchana ngatsi'i
xi makjainre ngat'are kui.

5 Moisés kitsi'indu ngat'are jotsa'en kụakixi xuta ngixkun
Na'enchana nga sik'etjusun kjuatexumo, 'ba kitsu: “Xi
sik'etjusun ngayéje mé= xi kua'indut'a kjuatexumo, sạkure
kjuabenichun ngat'are kjuatexumo.” 6 Tunga 'batsa'en
kitsi'indu ngat'are kjuakixi xi sạkure xuta xi makjainre: “Bi
'batsa'en nikja'etsjen: ¿Yá= xi kuijin ngank'aa?” Kui xi tsunire
tuxi sa'enni nga kjuendejen Cristo. 7 'Ba 'ba nde kitsu ngayeje:
“'Ba bi 'batsa'en nikja'etsjen: ¿'Yá= xi kuaje ña tjindu mik'en?”
(Kui xi tsunire tuxi sa'enni nga skjennitjen Cristo ngajinre
mik'en.) 8 Tunga kitsu Moisés ngayeje: “Tijñat'a tiñari enre
Na'enchana, ngajin inimari tijña 'ba nukjua=ni ngat'are.”
'Ba kui enbi xi tenikja'axtiuyeẹ nganda'e, en xi tjinnere nga
kụakjainre xuta.

9 Ngat'a tsa ko ndsu'bai sikixiye nga Jesús= xi Na'enna, 'ba
tsa ko ngayéje inimari kụakjainri nga Na'enchana kitsikja'aya
nganire ngajinre mik'en, k'uangi=ni. 10 Ngat'a ko inimare

xuta makjainnire 'ba makixi. 'Ba ko ts'a tsikixiya ngat'are Jesucristo 'ba 'bangi.

11 'Batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Xi kụakjainre
ngat'are kui, bi sạkure kjuasuba.” 12 Ngat'a bi kabi tsa'en
ngajinre xuta judío ko xuta xi kja'ere. Ngat'a jngututu
mani Na'enre ngatsi'i xuta 'ba tsjare kjuanyina xi tjinre
ngatsi'i xi nchja ja'enre. 13 Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre
Na'enchana: “K'uangi= ngatsi'i xi kuinchja ja'enre Na'enna.”

14 Tunga, ¿jótsa'en kuinchja xuta ja'enre xi bi makjainre
ngat'are kui? ¿'Ba jótsa'en kụakjainre ngat'are xi kje
nt'ejín ngat'are kui? ¿'Ba jótsa'en kjuint'eni tsa tsajain xi
sikja'axtiuyare enre? 15 ¿'Ba jótsa'en sikja'axtiuyani xuta
enre tsa bi nikasen nga sikja'axtiuya? Jotsa'en kua'indut'a
enre Na'enchana: “Á kji'i tse ni kjuatsja nga fa'ekunna xi
tsikja'axtiuya en xatse xi nda tsu.”

16 Tunga bi ngatsi'i xutare Israel yatesinre en ndare
Na'enchana. Ngat'a 'bi kitsu Isaías: “Ji Na'en, ¿'yá= xi kuak-
jainre ngat'are en xi kjinikja'axtiuyeẹ?” 17 'Bamani mak-
jainre xuta kionga nt'ere en xatsebi. 'Ba nu'yare en xatsebi
kionga nikja'axtiuya ngat'are Cristo. 18 Tunga xiạn ngat'are
xutare Israel: ¿A bi= tsé kjint'ere enbi? Jun, kjint'e=. Ngat'a
'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Ngayéje ngasun'ndio kjinu'yare jndare,
'ba ka'nda ña fet'a ngasun'ndio echu enre.

19 'Ba 'ba nde xiạn ngayeje: Ngu ¿a bi= tsé kuankjinre xutare
Israel ngat'are kibi? Tunga titjun Moisés 'batsa'en kitsi'indu
enre Na'enchana:
An sa'aạn nga jun s'enu kjuaxin kakun
ngat'are xuta xi kje jngujín naxinanda,
'ba sa'aạn nga kụasticho
jngu naxinanda xi tumé mankjinre.

20 'Ba jaskan kuan kakun Isaías nga 'ba nde tsa'en kitsi'indu
enre Na'enchana:
Xi bi tsangisjainạ,
kui= xi kuasjai_rạ.
'Ba xi bi tsiningiya ngat'anạ,
kui= xi yakutsejen_rạ yojonạ.

21 Tunga ngat'are xutare Israel 'batsa'en kua'indut'a: “Tsa'a
nixtjin yejen_rạ ndsaạ jngu naxinanda xi xtan 'ba xi nga'a.”

11

1 Kui kjua xinñạ, ¿a 'ejñat'axin= Na'enchana naxinandare?
¡Nisañajanni! Ngat'a an 'ba=nde xutare Israel kuáạn xi ntjere
Abraham jendibañạ. An ndibaniñạ xuta xi jendibanire xuta
chingana Benjamín. 2 Na'enchana bi 'ejñat'axin naxinandare
xi ja'ba je kiskja'ajin titjun.

¿A bi 'yo jótsa'en kua'indut'a enre Na'enchana, ña Elías
yatejene xutare Israel ngixkun Na'enchana nga jako? 'Ba
'bi=tsa'en kua'indut'a: 3 “Ji Na'en, xutabi je= kitsik'en nchja
chinga profeta xi tsiji 'ba je kitsikjekjua nga'nde tsjeri. 'Ba
tu an ts'angi ngisaą, 'ba 'ba nde mejénre sik'enną ngayeje.”
4 Tunga Na'enchana kitsure: “Je kitsik'endut'axin_rą yojoną
yatu mi nchja xi bi tsikinyakunch'int'are Baal.”

5 'Ba 'ba nde tjima nixtjin nganda'e ngayeje. Chuba xutare
Israel tjindu ngisa xi Na'enchana kiskja'ajin tu ngat'are
kjuandare. 6 'Ba tsa ngat'are kjuandare Na'enchana ki-
tukja'ajinni xuta, kui xi tsunire nga bi kichja'ajin tu ngat'are
mé= xi nda kitsa'en. Ngat'a tsa kichja'ajin xuta tu ngat'are
mé= xi nda kitsa'en, kjuandare Na'enchana bi nde chjinire
ya'a.

7 Ngu, kui= xi ma. Mejen ngatsi'i xutare Israel bi kisakure
kjuakixi xi tsangisjai. Xi chubabiu xi Na'enchana kiskja'ajin,
kui= xi kisakure kjuakixi. Tunga xi yak'a kuataja ini-
mare. 8 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Na'enchana
'ejñujinre kjuafa'etsjenre xutabiu 'ba kitsa'en nga tuxkun bi
kụan skuekoni 'ba nga ñojon bi kụan kjuint'ekoni ka'nda
nixtjin nganda'e.” 9 'Ba nde kitsu David:

Joni chja'ya ko nạ'ya ngatjama s'ire xutabiu,

tuxi satengini 'ba tuxi sạkunire kjuanima xi 'bakore.

10 Ngatjama ka tuxi bi nde kụatsejennire,

'ba ngatamindiyakontsjai ch'a ndayats'in.

11 Kui kjua 'ba xinñą, ¿a tu ndiya kiskatojo= xutare Israel
kionga kisatengi? ¡Nisañajanni! Tusa ngat'are jere xutare
Israel ja'ejinre naxinanda xi yak'a en xi sik'angire, tuxi
'batsa'en kụachinini xutare Israel. 12 Ngu tsa xuta xi bi judío
kisakure kjuanyinare Na'enchana kionga kitsichaja xutare
Israel nga tsajngi je, ngisajín tu kụan ngisa kionga sạku
nganire xutare Israel nga'nde xi tse'e ngixkun Na'enchana.

13 Tefako_nuụ jun xi bi xutare Israel kuon. Na'enchana
kitsa'ennạ jngu apóstol ngat'a tsojon 'ba tsikja'etsjenñaą nga
ne chjire xanạ. 14 Tsa 'batsa'en kụan sa'enñą nga naxinan-
danạ kụachini ngat'anu, 'ba tsa'aạn tuxi 'batsa'en k'uangi
yak'ani. 15 Ngat'a xuta xi bi judío kisakure kjuaxiu ngixkun
Na'enchana kionga kis'endut'axin xutare Israel. Kui kjua, ¿jó
fa ngisa kụan kionga xutare Israel xjubetjo ngani? Kụan joni
xuta xi je jesun 'ba k'uendukun ngani. 16 Tsa tsje ngixkun
Na'enchana na'yu xi nindako niñuxtila chje xi ba'etitjunre
Na'enchana, kui xi tsunire nga 'ba=nde tsje ngayéje na'yure
niñuxtilo. 'Ba tsa tsje ngixkun Na'enchana jamare yo, kui xi
tsunire nga 'ba nde tsje tjiare.

17 Xutare Israel, kui jo=ni jngu ya olivo xi kitit'a masen
tjiare. 'Ba ji jo=ni tjiare ya olivo xi s'e ngijñacho. Tunga je=
kisakuri nga'ndere tjia xi kitit'o 'ba kisakut'ari kjuabenichun
xi tijña ngajin jamare ya olivo xi ndo. 18 Tunga bi nk'a 'naxje
yojori, tsa sji nga ji xi ngisa 'ñu nda ngisai nga ko mare tjia xi
kitit'o. Tsa mejénri nk'a kjui'naxje yojori, tusa tikja'etsjen nga
jamare yo xi tsja nga'ñuri 'ba bi ji xi ba'e_ri nga'ñu jamo.
19 Ngu tsa 'ba sji: "Kitit'a tjiare yo, tuxi an s'et'aña
nga'ndere." 20 Nda tjin. Kitit'a ngat'a bi kuakjainre ngat'a
tse'e Na'enchana. 'Ba ji kixi tesen nganda'e ngat'a mank-
jainri. Kui kjuañu bi nikja'etsjenni tsa ji xi ngisa 'ñu nda
ngisai. Tusa tikunche Na'enchana. 21 Ngat'a tsa Na'enchana
bi kitsichat'are tjia ndare ya olivo, ¿a tu kjua 'mini ji sichat'ari
tjia xi tu kiset'ai?
22 Chutsejen jótsa'en nda 'ba jótsa'en 'ñu mejenre
Na'enchana xuta. 'Ñu yejenre xi tsajngi je 'ba ji nda= kitsikori.
'Ba nda= sikori, tsa janda kueni ngajin kjuandare. Tunga tsa
bi 'ba si'en, 'ba=nde kuichat'ari ngayeje.
23 'Ba nde xutare Israel, tsa si'inda inimare 'ba kuakjain
nganire ngat'a tse'e Na'enchana, kua'e nganire nga'nde xi
tse'e. Ngu Na'enchana tjinre kjua'ñu nga k'uet'a ngani ya
olivo. 24 Ngat'a ji jo=ni tjiare ya olivo xi tjin ngijñacho
'ba kitsa'e'nderi nga kiset'ai ya olivo xi ndo. Na'en tjinre
tsajmibiu. 'Bamani, ¿a bi kuan kua'e'nde nganire xutare
Israel nga s'et'a ngani ya olivo xi tse'e fa? Ngat'a kui= xi tjia xi
ndo.
25 Jun nts'ia, mejénna nga xio kibi xi Na'enchana 'ejña'mo,
tuxi bi nk'a kakun kjui'naxjeñu yojonu. Yak'a xi tjin nga-
jinre xutare Israel kuataja inimare ka'nda nga kuajngu nax-
inanda xi bi judío xi kichja'ajin nga sakure nga'nde ngixkun
Na'enchana. 26 'Ba kionga 'ba kuan, k'uangi ngatsi'i xutare
Israel. Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Nangi Sión kjua'eni xi sik'angi xuta.
Kui= xi k'uejñat'axinre kjuach'okun ntjere Jacob.
27 'Ba kui= kjuabi xi k'uendakua xutabiu,
kionga je kjua'axian jere.
28 Nganda'e mején ngatsi'i xutare Israel tsabeton en ndare
Na'enchana 'ba kui= kjua stikeni Na'enchana. 'Ba kuán nga
tu kjuanda tsojon. Tunga Na'enchana tsimején xutare Israel
ngat'a ntje chingare= kiskja'ajin. 29 Ngat'a Na'enchana bi
kja'a mé= xi tsja 'ba ninga bi tsik'endut'axin xuta xi xakji'i
nchjanire. 30 Nixtjin kuatse jan bi kjinu'ya_ru Na'enchana,
tunga nganda'e tefa'anima kakun_ru tu ngat'are nga bi
kjint'e xutare Israel. 31 'Ba nde 'batsa'enni nganda'e. Xutare
Israel bi inyant'ere Na'enchana tuxi Na'enchana kjua'anima

kakunnire kui ngat'a je ja'anima kakun_ru. 32 Ngu nijnguú xuta kjint'ere Na'enchana, 'ba Na'enchana kitsikuma tsi'ire ngajin kjuaxtanre tuxi kjua'animanire ngatsi'i.

33 ¡Á tuku kji'i jeni kjuanyinare Na'enchana! ¡Á tsa'en tseni kjuafa'etsjenre ko kjuankjin kakunre! Tu'yá ma tsuya jó tjinnire mé= xi tsa'en. 'Ba tsajain xi mankjinre ndiyare. 34 Ngat'a, ¿'yá xi be jó tjinnire kjuankjin kakunre Na'enchana? ¿'Yá= xi kitsuyare mé= xi tjinnere nga sa'en? 35 ¿'Yá= xi kitsikeyare tsajmi Na'enchana, tuxi tjinnere nga siku'be nganire? 36 Ngat'a Na'enchana kitsinda ngayéje xi tjin. Tjin= tu ngat'are kjua'ñure 'ba tuxi sa̱kunire kjuaje. ¡Ngatjas'ere kjuaje Na'enchana nixtjin xi bi fet'a! 'Ba ngatjama.

12

1 'Bamani nts'ia̱, ngat'a tifa'anima kakun_ra Na'enchana, kui kjua te'bets'ani_nuu̱ nga tingantsja_ru yojonu Na'enchana joni jngu chje tjikun xi tsje 'ba xi ku̱atsjare. Tsa 'ba si'on, sichji_ru ko ngayéje kakún. 2 Bi chjungi_ru jotsa'en tjindu xuta xi tse'e ngasun'ndio. Tusa tik'antjaiyo yojonu jotsa'en Na'enchana titsixatse kjuafa'etsjennu, tuxi 'batsa'en ku̱ankjinninu mé= xi mejénre Na'enchana, mé= xi nda ko mé= xi matsjare 'ba ko mé= xi tsjekjin.

3 Ngat'are kjuanda xi kitsjana̱ Na'enchana tefako_nuu̱ nga jngu jnguu jun ngatsi'u. Bi mitjaxtiune_ru jo kji'i tjinni nga sikja'etsjion ngat'a tsojon. Tusa chubare tsa'en tikja'etsjenntsjo jo kji'i chubare kjuamakjain xi Na'enchana kitsjanu nga jngu jnguu jun. 4 Joni yojona. Nkjin ka'a tjinre, 'ba kja'e kjuanga xa tsa'en nga jngu jngu ka'a. 5 'Ba nde 'ba= tsa'ennire ngat'ana xi makjainna. Nkjin maṉ̃a. Tunga jngu= yojo ma ngat'are Cristo, 'ba nga jngu jngua jngu= ka'a yojobiu kuáan.

6 Kja'e kjuanga xa xi mana ña'an. Kui kjuanda xi kitsjana Na'enchana nga jngua jngua. Xi kika'ere nga kuinchja joni nchja chinga profeta, kui xi ngatsuya enre Na'enchana jotsa'en kika'ere nga makjainre. 7 Xi kika'ere nga kuaseko xuta xi yak'a, kui xi 'ba ngatatsa'en. Xi kika'ere nga kuakuya, kui xi ngatakuya. 8 Xi kika'ere nga sja kjua'ñukakun, kui xi ngatatsja kjua'ñukakun. Xi kika'ere nga sja ton, kui xi ngatatsja ton ko ngayéje inimare. Xi kika'ere nga kuatexuma, kui xi kixi ngatjiko xare. Xi kika'ere nga kjua'anima kakunre xuta xi kja'ere, kui xi tsja ngatjas'ere nga 'ba sa'en.

9 Nga ko fani kjuakixi timijion xingiu. Ngatjamasticho mé= xi ch'o 'ba tangitjenngintsjo mé= xi nda. 10 Timijion xingiu jo fani tsa nts'io, ngat'a nts'io maṉ̃u. Chaxutakaṉ̃o xingiu nga ngisa mejénnú xi tu kjuanda tse'e nts'io. 11 Nt'e ti'on

ngat'are mé= xi teño'on 'ba bi nitsi'o. Ngat'etsjatsjare inimanu nga si'axangi_ru Na'enna. 12 Tsja ngat'enu nga chuya_ru mé= xi sjanu Na'enchana. Ngatachukjuakonu kjuanima xi temitja'axtiu. 'Ba bi tu sak'ua chuko Na'enchana. 13 Ta'e_ru mé= xi chajat'are xuta tsjere Na'enchana 'ba nda chjubetjo 'yá= xi kjuechukunnu.

14 Chja'a_ru Na'enchana nga kui ngatatsichikunta'en xi tjenngikenu. Chja'atjo xi 'ba tsikonu 'ba bi xi ch'o chjo'o ngat'are. 15 Titsjako xi tsja titsubare 'ba chi'ndako xi inyakji'nda. 16 Nda ch'antsjo xingiu. Bi nink'o kakún. Tusa nda ch'o xuta x'an. Bi xuta nkjin kakun 'misuba_ru yojonu.

17 Bi 'ba nde ningojo_ru xi ch'o sikonu. Tusa ti'on mé= xi nda tjin ngixkun ngatsi'i xuta. 18 Tsa kụan, tsa ngat'anu tijña, ngatjas'ekonu kjuaxiu ngatsi'i xuta. 19 Nts'iạ xian, bi jun ningojo mé= xi tjinikonu. Tusa ta'e'ndio nga kjuastire Na'enchana xi 'ba sa'en. Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a: “An= ña xi singuajaạ. An= ña xi k'uechji ngani_rạ mé= xi 'bakore xuta.” 'Ba tsu Na'enchana. 20 'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a ngayeje: “Tsa bojore xuta xi stikeri ji, ta'e_ri xi skine. Tsa xindare, ta'e_ri nanda xi k'ui. Ngat'a tsa 'ba si'en, tusa kụasubare xuta xi stikeri.” 21 Bi ba'e'nde tsa kjuach'okun sa'enri. Tusa ti'en mé= xi nda 'ba 'batsa'en si'an_ri kjuach'okun.

13

1 Ngatsi'i xuta tjinnere nga sik'etjusun enre xutaxa xi tjin. Ngat'a ngayéje xa xi tjinre Na'enchana ndibanire, 'ba kui 'enda xa xi tjin. 2 Kui kjuañu xi bi tsik'etjusun enre xutaxa, kui= xi stike mé= xi Na'enchana je 'ejña. 'Ba xi 'batsa'en, ndekui tjimangikjua subanire yojore nga xaninejere.

3 Ngat'a xutaxa bi tjindu tuxi kuinyakunnire xi nda tsa'en, tu kui sani xi ch'o tsa'en. ¿A mejénri nga bi kjuinkunche xutaxa? Tusa xi nda ti'en, 'ba nda= skueri xutaxo. 4 Ngat'a kjuanda tsiji nga inyatsa'exangire Na'enchana xutabiu. Tunga tsa si'en mé= xi bi nda, tjinnere nga kjuikunche xutaxo ya'a. Ngat'a bi tuxkia tjinre kjua'ñu xutabiu. Inyatsa'exangire Na'enchana, tuxi sikja'ani kjuanima 'ba sa'enire kjua xi ch'o tsa'en. 5 Kui kjuañu tjinnenire nga sik'etjusan enre xutaxa. Bi tsa tu ngat'are nga sa'enna kjua 'ba=nde tuxi kixi s'ẹni kjuafa'etsjenna.

6 'Ba kui kjua 'bechjintjaini_ru xutaxa, ngat'a kui inyatsa'exangire Na'enchana 'ba tu kuifa ni xa inyatsa'en. 7 Ta'e_ru mé= xi 'bakore nga jngu jngu xutaxa. T'echjintjai_ru 'ya xi kjebechjintjai tume tsajminu. Chaxuto xi tjinnere nga chaxuta, 'ba chakun xi tjinnere nga xiakun.

8 Tu'yá ngatatsjennu tse'e. Tunga tjin xi kitsjensjainu. Kui= nga nimijáan xingia. Ngat'a xi tsimején xinkjin, kui= xi titsik'etjusun ngayéje kjuatexumare Na'enchana. 9 Ngat'a kjuatexumo 'bi=tsa'en kua'indut'a: "Bi ñe'en kjuachajngi. Bi nik'en xuta. Bi ñe'en cheje. Bi nukjuai en ndesu. Bi nimején mé= xi tjinre xuta xi kja'ere." Kui kjuatexumabi ko kja'e ngisa kjuatexuma jngu ma ko kibi: "Timején xingi jofatsa'en nimején yojori." 10 Xi tsimején xinkjin, kui bi ch'o tsiko. Kui kjua nga nimijáan xingia 'batsa'en nik'etjusun yaja kjuatexumo.

11 'Ba ti'on ngat'a je te'yo nixtjin xi tetsuma nganda'e. Je= chubare nga sikja'a_ra yojona. Ngat'a nixtjin nga k'uangia je ngisa tiña tijña tu'bani ko nixtjin nga tjun kuakjainna. 12 Je tifa'a nistjen, 'ba je tjis'e isen. Kui kjuañu joni najñu xi jndi chja'axinña mé= xi ña'an ña jñu 'ba xaja mé= xi ña'an ña tsejen joni chasoldadu xi banda yojore nga fikjan. 'Ba 'batsa'en sikuendaña yojona ngat'are xi ch'o. 13 Kixi tanginkua yojona joni xuta xi setsuma nga nixtjin. Bi k'uetsubajian kjuaxkje'a ninga kjuach'i ninga kjuachajngi ninga bi kjuatsjare yojo. 'Ba nde bi kuixkjankua xingia ninga bi ngatjas'ena kjuaxin kakun. 14 Tusa ti'on mé= xi kitsa'en Na'enna Jesucristo, 'ba bi nikja'etsjion jótsa'en sik'etjusun mé= xi tsu yojo jenu.

14

1 Nda chjubetjo xi makjainre tunga xi bi tjijngu kakun ngat'are mé= xi ma ña'an 'ba bi chubasiko ngat'are jotsa'en tsikja'etsjen. 2 Tjin xi makjainre nga ma kjine tume xichine, 'ba tjin yak'a xi bi titsujngu kakun ngat'are mé= xi ma kjine 'ba tu̱ xi machajin nangiu= kjine. 3 Xi kjine tume xichine bi ch'oke ngatjabe xi 'bechjonre yojore. 'Ba xi 'bechjonre yojore bi ngatsik'axki xi kjine tume xichine, ngat'a Na'enchana je kiskjebetjo xutabiu. 4 ¿'Yá= ni ji xi tenik'axki chu'ndare xi kja'ere? Tsa kixi sejña asa tisatengi chu'ndabiu, naire kjinere kibiu. 'Ba kixi= kuasen, ngat'a Na'enna tjinre kjua'ñu nga kixi sikasen.

5 Tjin xi tsu nga jngu nixtjin ngisa= kun nga ko mare kja'e nixtjin, 'ba tjin yak'a xi tsu nga tu ngusun= ngayéje nixtjin. Nga jngu jngu tjinnere nga sikja'etsjen jotsa'en bere kakun. 6 Xi fa'ajin jngu nixtjin tuxi skuekunni, kui= xi 'batsa'en tuxi bekunni Na'enna. 'Ba xi kjine tume xichine, kui= xi 'batsa'en tuxi bekunni Na'enna, ngat'a tsjare kjuanda Na'enchana ngat'are xichinere. 'Ba xi 'bechjonre yojore, kui= xi 'batsa'en tuxi bekunni Na'enna, 'ba 'ba=nde tsjare kjuanda Na'enchana.

7 Ngat'a tsajainjían ña xi kuenda tse'e suba tijñakun asa tsa kuenda tse'e suba 'me. 8 Tsa tetsubakuan, ngat'are Na'enna

tetsubakuan. 'Ba tsa beya, ngat'are Na'enna beya. 'Bamani ninga tsa tetsubakuan asa beya, Na'enna tse'era. 9 Ngat'a kui= kjua k'enni Cristo 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en, tuxi 'batsa'en kụanni Naire xuta xi je jesun 'ba ko xi tjindukun.

10 'Ba ji nde, ¿ánñu tenik'axkini nts'é? 'Ba nde ji, ¿ánñu ch'ocha 'yani nts'é? Ngat'a ngatsi'a tjinnere nga kụanna kjua ngixkun Na'enchana. 11 'Ba=tsa'en kua'indut'a: "An= xi tejñakụan, titsu Na'enchana. Ngatsi'i xuta kuinyakunch'in ngi xkuaạn 'ba ngatsi'i sikixiya nga an= xi Na'encha." 12 'Bamani nga jngu jngua kua'e_ra kuenda Na'enchana ngat'are mé= xi kjiña'an.

13 Kui kjua bi nde sik'axki ngisaña xingia. Tusa tikja'etsjion jotsa'en bi si'anñu mé= xi sichajare nts'io ninga mé= xi k'uejñare kjuana'en kjuamakjainre. 14 'Be=ña 'ba be=re takuaạn nga tsajain xi tu kuenda tse'e suba jndi ngixkun Na'enchana. Ngat'are Na'enna Jesucristo mankjinna kibiu. Tunga tsa tjin xi kuetsu: "Jndi kibi ngixkun Na'enchana", ngu jndi= kibiu ngat'are xuta xi 'ba kuetsu.

15 Tunga tsa tu ngat'are tsajmi xi techine mandusinre nts'é, bi nde tenik'etjusunni jotsa'en tijña kjuanimejen. Bi ba'e'nde tsa tu ngat'are xichineri xajani xuta xi Cristo k'enntjaini. 16 Bi ba'e'ndio tsa ch'o tsa'en kuinchja xuta ngat'are mé= xi nda ngat'a tsojon. 17 Ngat'a ña batexuma Na'enchana, bi mé= xi china ninga mé= xi 'yá= xi chjire. Tusa kjuakixi ko kjuaxiu 'ba ko kjuatsja xi tsjana Isennixtjinre Na'enchana, kui= xi chjire. 18 Xi 'bitsa'en tsa'exangire Cristo, kui= xi tsitsjare Na'enchana 'ba 'ba nde xuta nda nchja ngat'are.

19 'Bamani kuinyisja jótsa'en s'ẹnina kjuaxiu 'ba jótsa'en kuisekokaña xingia nga ngisa 'ñu kụakjain ngisana ngat'are Na'enchana. 20 Bi ngat'are xichineri nikjetsin xa xi titsa'en Na'enchana ngajinre xuta xi tse'e. Kjuakixi= nga tsje ngixkun Na'enchana ngayéje xichine xi tjin, tunga bi nda tjin tsa xine tsajmi xi k'uejñare kjuana'en kjuamakjainre xuta xi yak'a. 21 Tusa nda si'en tsa bi xine yojo ninga s'i binu ninga si'an ngisai tumeñu xi k'uejñare kjuana'en kjuamakjainre nts'é.

22 Jotsa'en mankjainri ngat'are kibi, tu ji sani 'batsa'en ngatjamakjainri ngixkun Na'enchana. ¡Á ndanire xi bi kaninejere yojore nga tsa'en mé= xi bere kakun nga nda tjin! 23 Tunga xi bi tjijngu kakun tsa ma asa bi ma kjine jngu tsajmi, kui= xi xaninejere tsa skine, ngat'a bi 'ba titsa'en jotsa'en makjainre. Ngat'a ngayéje xi bi ndibanire jotsa'en makjainna, kui= xi je.

15

1 Ña xi bi jó ján kjuafa'etsjen tjinna ngat'are mé= xi ma si'an, tjinnere nga k'uechjon_ra yojona nga tu kjuanda tse'e xi mak-

jainre tunga xi kje titsujngu kakun ngat'are mé= xi ma ña'an.
Bi kuinyisja mé= xi tu ña tajngu matsjana. 2 Tusa nga jngu
jngua tjinnere nga kuinyisja mé= xi matsjare xingia 'ba mé= xi
nda ngat'are, tuxi ngisa 'ñu kụakjain ngisanire ngat'are mé=
xi tse'e Na'enchana. 3 Ngat'a ninga Cristo bi tsangisjai mé=
xi tu kui tajngu kuatsjare. Tusa kuata'en jotsa'en kua'indut'a
enre Na'enchana: “En ch'otsu xi kitsuri xuta, kui= xi ja'et'ana
ngayeje.” 4 Ngayéje mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana
nixtjin kuatse jan, kua'indut'a tuxi kuaku ndiyanina. Ngat'a
ngajin enre Na'enchana sakuna kjuatsejnda ko kjua'ñukakun,
tuxi kụan xuyani_ra mé= xi sjana Na'enchana.

5 Na'enchana xi tsjana kjuatsejnda ko kjua'ñukakun, kui
ngatatsa'en nga jngu ngatjama kjuafa'etsjennu jotsa'en
mejénre Cristo Jesús. 6 Tuxi 'batsa'en ñatjen 'ba kuixun tsi'iñu
ko jngu jnda nga k'uio nijmi nga Na'enchana xi Na'enre
Na'enna Jesucristo xi tjinre kjuaje.

7 'Bamani nde, nda chjubetjo xingiu jotsa'en nda
kiskjebetjonu Cristo, tuxi 'batsa'en s'ẹjñatsejenni kjuajere
Na'enchana. 8 Ngat'a an 'ba texin_nuụ nga Cristo
ja'etsa'exangire xuta xi judío kuán, tuxi yakutsejenni
kjuakixire Na'enchana. Ja'etsik'etjusun mé= xi Na'enchana
kitsjare ts'a ntje chingare xuta judío, 9 tuxi naxinanda xi bi
judío kue'eni nijmi nga Na'enchana xi tjinre kjuaje. Ngat'a
'ba=nde ja'anima kakunre ngayeje. Jotsa'en kua'indut'a enre
Na'enchana: “Kui= kjuañu sichjiniraụ ngajinre naxinanda xi
bi judío 'ba siạ jngu son xi sichjire ja'enri.”

10 'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a ngayeje: “Jun naxinanda
xi bi judío, titsjako xuta xi tse'e Na'enchana.” 11 'Ba 'ba
nde tsu ngisa: “Jun ngatsi'i naxinanda xi bi judío, tichji_ru
Na'enchana. Ngatatsichjire Na'enchana ngatsi'i xuta xi tjin
ngasun'ndio.”
12 'Ba 'ba nde tsa'en kitsi'indut'a xuta chinga profeta Isaías:
“Jamare Isaí stjukjani xuta xi kjua'ekatexumare naxinanda
xi bi judío, 'ba ngat'are kui naxinando skuyare mé= xi sja
Na'enchana.”

13 Na'enchana xi techuya ngat'are, kui ngatatsitsejin yeje
inimanu kjuatsja ko kjuaxiu jun xi makjainnu ngat'are, tuxi
janda ngisa kixi kuinya ngisañu ngat'are mé= xi techuya_ru
jotsa'en titsja nga'ñunu Isennixtjintsjere Na'enchana.

14 Bere takuaạn, nts'iạ, nga kitsejinnu kjuanda 'ba nga
nda mankjinnu, tuxi kụan xukoyañu xingiu. 15 Tunga
tjin= xi tjima kakuạn nga tetsi'indut'a_nuụ xujun nga'e,
tuxi sikja'etsjenya ngañu. Ngat'are kjuanda xi kitsjanạ
Na'enchana, 16 an tetsa'enxangi_rạ Cristo Jesús nga tu
kjuanda tse'e naxinanda xi bi judío. An jo=ni jngu na'mi

xi titsa'exangire en ndare Na'enchana. Tetsikja'axtiuya_ra naxinanda xi bi judío, tuxi kuanni joni chje xi matsjare Na'enchana, xi titsitsje Isennixtjintsjere kui.

17 Tetsa'enxangi_ra Na'enchana nga jngu makuaa Cristo Jesús 'ba kui= kjuañu 'ñu tsja tjinninа ngat'are xana. 18 Ngat'a bi makakuan nchja mé= xi kja'ere, tu kui sani jótsa'en titsa'exajinna Cristo, tuxi sik'etjusunni enre Na'enchana naxinanda xi bi judío. Cristo titsichjen jndana ko xana 19 'ba ti'bejñatsejen kjua'ñu ngajinre mé= xi tetsa'aan. Ngat'a ko kjua'ñure Isennixtjintsjere Na'enchana je kitsa'aan mé= xi bakutsejen kjuajere Na'enchana ko kjuakun. 'Batsa'en je jena nga kitsikja'axtiuyaa en ndare Cristo 'nda naxinanda Jerusalén 'ba ka'nda nangi Iliria.

20 Ngantsjai kuamejénna nga kitsikja'axtiuyaa en ndare Cristo nga'nde ña kje nu'yajínre ja'enre. Ngat'a bi kuamejénna 'esun ngisa_ra xa xi 'etuts'inre xuta xi kja'ere. 21 Tusa tetsa'aan jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Xi kje 'miyajínre ngat'are,
kui= xi skue.
'Ba xi kje nt'ejín ngat'are,
kui= xi kuankjinre.

22 Kui= kjuañu nkjin ndiya bi kisaku ndiyanina nga kjuikun_nuu. 23 Tunga nganda'e je= kuajnguna xa xi tetsa'aan nangi xi tjin nga'e 'ba je tjinre nu nga mejénna kjuikun_nuu. 24 Kui kjua mejénninа skue_nuu nga kjua'aa ña tetsubo, kionga kjuia nangi España. Tsja kuanna nga kuatejñajin_nuu ninga tsa tu chuba nixtjin, 'ba tsa kuan kuisekonuu nga kuekoya ndiyanuu.

25 Tunga nganda'e Jerusalén= tefia nga kjuikasekua xuta tsjere Na'enchana xi tjindu kio. 26 Ngat'a ko ngayéje inimare xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi tjin nangi Macedonia ko nangi Acaya 'eku ton, tuxi sikasennire xuta tsjere Na'enchana xi tjindu naxinanda Jerusalén xi machjenre tsajmibiu. 27 Tsja kuánre nga 'ba kitsa'en. 'Ba kjuakixi= nga tjenre tse'e xutabiu. Ngat'a mé= xi tse'e Na'enchana xi kisakure xutare Israel, kui= xi kisakut'are naxinanda xi bi judío. Kui kjua naxinanda xi bi judío tjinnere nga kuaseko xutare Israel nga kuakjanyako mé= xi tjinre nga'e ngasun'ndio. 28 'Bamani kionga je kuajnguna xabi 'ba kionga je singantsjaa mé= xi kuaku, 'ba=tsa'en kjuia nangi España 'ba kjua'aa ña tetsubo. 29 'Ba 'be=ña nga Cristo 'ñu sichikunta'enna kionga kjuikun_nuu.

30 Jun nts'ia, ngat'are Na'enna Jesucristo 'ba ngat'are kjuanimejen xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana te'bets'a_nuu nga jngu kuakonuu jotsa'en tekjanntjaa enre Na'enchana. Chukontsjo Na'enchana ngat'ana. 31 Chja'a_ru

nga ngatatsindainą ngat'are xuta xi bi makjainre xi tjindu nangi Judea. 'Ba nde chja'a_ru nga xuta tsjere xi tjindu Jerusalén nda ngatakjebe mé= xi kjuiko_rą. 32 'Ba=tsa'en, tsja s'ęną nga kjuechukun_nuų 'ba sikja'aya ngutjunchaą ngajinnu tsa Na'enchana tsu kakun. 33 Na'enchana xi tsjana kjuaxiu ngat'ejñakontsjainu ngatsi'u. 'Ba ngatjama.

16

1 An tsike'nda_nuų ndichja Febe xi tjinre xa nga baseko xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi tjindu naxinanda Cencrea. 2 Nda chjubetjo ngat'are Na'enna jotsa'en tjinnere nga si'an ña xi xuta tsjere Na'enchana kuáan. 'Ba tiseko nga ta'e_ru tume tsajmi xi machjenre. Ngat'a kui ne nkjin xuta je tsakaseko 'ba 'ba nde tsakasekoną an ngayeje.

3 Ta'e_ru kjuate'ndaną Priscila ko Aquila, xi 'ba nde inyatsa'exangire Cristo Jesús joni an. 4 Xi bi kitsakjun nga kueya ngat'aną. 'Ba bi tsa tu an xi tetsja_rą kjuanda, 'ba=nde ko ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi bi judío ngayeje.

5 Ta'e_ru kjuate'ndaną xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi mañajan ndaba Priscila ko Aquila. Ta'e_ru kjuate'ndaną Epeneto, xi 'ñu tsimijáąn, xi tjun kuakjainre ngat'are Cristo ngajinre xuta xi tjin nangi Asia. 6 Ta'e_ru kjuate'ndaną María, xi je 'ñu kitsa'exa ngat'anu. 7 Ta'e_ru kjuate'ndaną Andrónico ko Junias, xi xingią mani 'ba xi ñatjen kis'eyakuą nduya. Kui xi nda 'yaxkun ngajinre nchja chinga apóstol 'ba xi tjun kuakjainre ngat'are Cristo nga ko mare an.

8 Ta'e_ru kjuate'ndaną Amplias, xi 'ñu tsimijáąn ngat'are Na'enna. 9 Ta'e_ru kjuate'ndaną Urbano, xi 'ba nde titsa'exangire Cristo joni ña, ko Estaquis, xi 'ñu tsimijáąn. 10 Ta'e_ru kjuate'ndaną Apeles, xi je yakutsejen nga 'ñu makjainre ngat'are Cristo. 'Ba nde ta'e_ru kjuate'ndaną xinkjin Aristóbulo.

11 Ta'e_ru kjuate'ndaną Herodión, xi xingią mani. 'Ba nde ta'e_ru kjuate'ndaną xinkjin Narciso, xi 'ba nde makjainre ngat'are Na'enchana. 12 Ta'e_ru kjuate'ndaną Trifena ko Trifosa, xi 'ba nde inyatsa'exangire Na'enna. Ta'e_ru kjuate'ndaną Pérsida, xi 'ñu tsimijáąn 'ba xi je 'ñu kitsa'exa ngat'are Na'enna ngayeje.

13 Ta'e_ru kjuate'ndaną Rufo, xi Na'enna kiskja'ajin, 'ba ko nare, xi 'ba nde joni naną mani ngayeje. 14 Ta'e_ru kjuate'ndaną Asíncrito ko Flegonte ko Hermes ko Patrobas ko Hermas 'ba ko nts'ia xi ñatjen tjindu. 15 Ta'e_ru kjuate'ndaną Filologo ko Julia ko Nereo ko ndichja ko Olimpas 'ba ko ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana xi ñatjen tjindu.

16 Tite'nda_ru xingiu ko kjuanimejenre Cristo. Ngatsi'i xuta
xi makjainre ngat'are Cristo inyatsikasennu kjuate'nda.
17 Jun nts'iąˌ te'bets'a_nuų nga tikuendo yojonu ngat'are
xi bakjanya xuta 'ba tsichaja xuta xi kja'ere nga 'bejña
kjuana'en ngat'are mé= xi je kisakuyare. Tinyat'axin_ru
xutabiu. 18 Ngat'a xi 'batsa'en, kui xi bi inyatsa'exangire
Na'enna Jesucristo, tusa inyatsa'en mé= xi matsjare yojore.
'Ba ensin en nda nchja nga 'bonachare xuta xi kje 'ñu=
mankjinjínre mé= xi tse'e Na'enchana.
19 Ngatsi'i be= nga nik'etjusun ion. Kui kjua tsja mani-
naą ngat'a tsojon 'ba mejénnaą nga ngisa kųankjin ngisanu
ngat'are mé= xi nda 'ba nga k'uejñat'axiun mé= xi bi nda. 20 'Ba
Na'enchana xi tsjana kjuaxiu je mején sukine chanayiu ngi
ndsakú. Ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesucristo.
21 Inyatsikasennu kjuate'nda Timoteo, xi 'ba nde
titsa'exangire Jesucristo joni an, ko Lucio ko Jasón 'ba ko
Sosípater, xi xingiąˌ mani.
22 'Ba an Tercio xi tu tetsi'indaąˌ xujunbi, 'ba=nde tet-
sikasen_nuų kjuate'nda ngat'are Na'enna ngayeje.
23 Tsikasennu kjuate'nda Gayo, xi ndaba tejñañąˌ 'ba ña
mañajan ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are Cristo. 'Ba nde
inyatsikasennu kjuate'nda Erasto, xi tjinre xa nga 'bejñatjo
tonre naxinando, 'ba nde nts'ia Cuarto.
24 Kjuandare Na'enna Jesucristo ngat'ejñajinnu ngatsi'u. 'Ba
ngatjama.
25 Ngatjanichjire Na'enchana. Kui kųan sa'en nga kixi
kuinyo jotsa'en tsu en ndare. Kui en ndabi xi texinyaąˌ 'ba xi
tjinikja'axtiuya ngat'are Jesucristo. Xi 'bejñatsejen nganda'e
mé= xi 'ejña'mo 'nda nixtjin kuatse jan. 26 Je= kis'ejñatsejen
nganda'e ngat'are xujun xi kitsi'indu nchja chinga pro-
feta 'ba tji'miyare ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio.
'Batsa'en 'exa Na'enchana xi tijñakunntsjai, tuxi kųakjainnire
'ba sik'etjusun enre ngatsi'i xuta.
27 Ngat'are Jesucristo ngatjas'ejñatsejenntsjai kjuajere
Na'enchana xi jngututu 'ba xi nkjin kakun. 'Ba ngatjama.

Xujun xi tjun kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Corinto
1 CORINTIOS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu̱ xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo jotsa'en kuamejénre Na'enchana nga ja'ajinna̱. An ko nts'ia Sóstenes tenikasee̱n xujunbi.

2 Jun xi makjainnu ngat'a tse'e Jesucristo xi tetsubo naxinanda Corinto, ngat'are Cristo Jesús kitsitsjenu Na'enchana 'ba ja'ajinnu nga kuon xuta tsje xi tse'e, 'ba nga tu jngu kuon ko ngatsi'i xuta xi tsichjire ja'enre Na'enna Jesucristo. Xi Na'enna 'ba nde Na'enre xutabiu ngayeje.

3 Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

4 Ngantsjai tsja_ra̱ kjuanda Na'enchana ngat'anu, nga fa'etsjenna̱ kjuanda xi kitsjanu ngat'are Cristo Jesús. 5 Ngu kisakunu ngat'are Jesucristo ngayéje kuya kjuanyina xi tsja Na'enchana, jotsa'en nga nda nukjuo 'ba jotsa'en nga ku̱ankjinnu ngayéje xi tjin. 6 'Ba 'batsa'en kis'ejñatsejenni ngajinnu nga kjuakixi en xi kis'eya nijmi ngat'a tse'e Cristo. 7 Kui kjua nijnguú kjuanda xi tsjana Na'enchana chajaninu nga techuya_ru nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo. 8 'Ba kixi= sikinyanu Na'enchana ka'nda nga kjuet'a nixtjin, tuxi bi s'e̱ninu je nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo. 9 'Ba Na'enchana tsik'etjusun= mé= xi tsutitjun nga sa'en, 'ba kui= xi kinchjanu nga tu jngu kuon ko Ki'ndire, xi Na'enna Jesucristo.

10 Jun nts'ia̱, nga ko ja'enre Na'enna Jesucristo te'bets'a_nuu̱ nga tujngu ngatjamantsjai kjuafa'etsjennu 'ba nga bi ngatjas'e kjuasi ngajinnu. Tusa jngu ti'on yojonu ngat'are jotsa'en nga nikja'etsjion 'ba nga jotsa'en 'yo ngat'are xi tjin. 11 'Bi texia̱n, nts'ia̱, ngat'a xinkjin Cloé ye'ena̱ nijmi nga kjuasixu tjin ngajinnu. 12 Kibi= xi texiñña̱ ngat'a tjinxu xi tsu: “An= ña̱ tse'e Pablo.” 'Ba tjinxu xi tsu: “Tse'e Apolos= ña̱.” 'Ba tjinxu xi tsu: “Tse'e Pedro= ña̱.” 'Ba tjinxu xi tsu: “Tse'e Cristo= ña̱ an.”

13 ¿A nkjin= ya mani Cristo? ¿A Pablo= xi kis'et'a kru nga tu kjuanda tsojon? ¿Asa ja'enre Pablo kisatendañú? 14 'Ba tsja_ra̱ kjuanda Na'enchana nga nijnguú jun yatenda_nuu̱, tu Crispo sani ko Gayo. 15 Meni 'batsa'en ni'yá kuetsuni nga nga ko ja'enna̱ kisatendani. 16 Ngu, 'ba=nde yatendaa̱ xinkjin chinga Estéfanas. Tunga bi fa'etsjenna̱ tsa tjin xi

yatenda ngisaą. 17 Ngu Cristo bi kui xa kitsikasenniną nga xuta kuatendaą, tusa nga sikja'axtiuyaą en ndare 'ba nga bi en xi tsjatsu sichjaą̱n nga kuinchjaą, tuxi bi chą̱jani kjua'ñu xi tjinre kjuabeyare Cristo nga k'ent'a kru.

18 Ngat'a en xi s'eya nijmi ngat'are kjuabeyare Cristo nga k'ent'a kru, tu jaan mare xuta xi inyachaja. Tunga ngat'ana ña xi te'bangia, kui enbiu xi kjua'ñure Na'enchana. 19 Ngat'a 'bi= tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Sichajaą kjuachjinere xuta nkjin kakun, 'ba k'uejñat'axiąn xi tsikja'etsjen nchja xi mankjinre xi tjin.”

20 ¿Ñá tijña xuta nkjin kakun? ¿Ñá tijña xuta chjine xu-jun? ¿Ñá tijña xuta xi mare nchja ngat'a tse'e mé= xi tjin ngasun'ndio? Na'enchana je kitsiskayare kjuafa'etsjenre xuta xi tjin ngasun'ndio. 21 Ngat'a ngajin kjuankjin kakunre Na'enchana 'enda nga bi ko kjuankjin kakun xi tjinre xuta ngasun'ndio kų̱an skuexkunni kui. Tusa kuatsjare Na'enchana nga tsik'angi xuta xi makjainre ngat'a tse'e en xi kjinikja'axtiuyare, en xi tu jan mare xuta ngasun'ndio.

22 Ngat'a xuta judío mejénre skue chų̱bą̱ xi kuakutsejen kjua'ñure Na'enchana, 'ba xuta griego mangisjai kjuankjin kakun. 23 Tunga jį̱n tenikja'axtiuyeę̱ ngat'a tse'e Cristo xi kis'et'a kru. Xi 'bejñare kjuana'en xuta judío 'ba xi tu jaan mare naxinanda xi yak'a. 24 Tunga xuta xi Na'enchana je kinchjare tuxi k'uangini, ninga xi judío, ninga xi griego, kui= xi kiskjebetjo Cristo xi kjua'ñure ko kjuankjin kakunre Na'enchana. 25 Ngat'a xi tse'e Na'enchana xi tu jaan mare xuta, kui= xi ngisa tse kjuankjin kakun tjin ngisare nga ko mare kjuankjin kakun xi tjinre xuta. 'Ba xi tse'e Na'enchana xi tsajainre nga'ñu mare xuta, kui= xi ngisa tse nga'ñu tjin ngisare nga ko mare nga'ñu xi tjinre xuta.

26 Jun, nts'ią, tikja'etsjion 'yá kuon kionga Na'enchana kinchjanu. Bi nkjin mañu xi xuta nkjin kakun mare xuta nga'e ngasun'ndio. Bi nkjin mañu xi ngaku, 'ba bi nkjin mañu xi nda 'yaxkunnu. 27 Tunga Na'enchana ja'ajin= xuta xi chikun mare xuta nga'e ngasun'ndio, tuxi sjanire kjuasuba xuta nkjin kakun. 'Ba Na'enchana ja'ajin= xuta xi tu jaan be xuta nga'e ngasun'ndio, tuxi sjanire kjuasuba nchja ngaku. 28 Xuta xi bi 'yaxkun nga'e ngasun'ndio 'ba xi 'yaton, kui= xi ja'ajin Na'enchana, tuxi bi sichjinire xuta xi tjin. 29 'Ba meni tu'yá kų̱an nk'a k'uaxjeni yojore ngixkun Na'enchana.

30 Tunga Na'enchana tu jngu kitsa'enkonu Cristo Jesús 'ba kitsa'en nga Cristo xi kų̱an kjuankjin kakunna. Ngat'are Cristo je kuakixia ngixkun Na'enchana 'ba kjinitsjena 'ba kuachjintjai jena. 31 'Bamani, jotsa'en kua'indut'a enre

Na'enchana: “Tsa tjin xi mejénre nk'a k'uaxje yojore, nk'a ngatja'baxje yojore ngat'are mé= xi kitsa'en Na'enchana.”

2

1 'Ba an, nts'ią, kionga kijią nga kitsikja'axtiuya_nuų en xi Na'enchana 'ejña'mo nixtjin kuatse jan, bi en xi na'enre asa en xi tsjatsu kitsichjaạn. 2 Ngu, bi kuamejénnạ kinchjaạ ngajinnu ngat'a tse'e kja'e tsajmi, tu ngat'a tse'e Jesucristo sani 'ba ngat'a tse'e kjuabeyare t'a kru. 3 'Ba inda ts'axjią yojonạ nga tsakatejñajin_nuų. Kitsakjuạn 'ba niki jatse=ñạ. 4 'Ba kionga jako_nuų 'ba kitsikja'axtiuya_nuų enre Na'enchana, bi kitsichjaạn en xi tsjatsu tuxi kụakjainnire xuta. Tusa Isennixtjintsjere ko kjua'ñure Na'enchana kis'ejñatsejen ngajinre en xi kinchjaạ, 5 tuxi ngat'are kjua'ñure Na'enchana kụakjainninu 'ba bi ngat'are kjuankjin kakunre xuta.

6 Tunga ngajinre xuta xi je mankjinre ngat'a tse'e mé= xi tse'e Na'enchana, chuko nijmi=nį en nkjin kakun, tunga bi en nkjin kakun xi bakuya xuta, ninga bi xi tse'e xi batexuma nga'e ngasun'ndio xi je inyatsichaja kjua'ñure. 7 Tusa chuba nijmiį ngat'are kjuankjin kakunre Na'enchana xi tijña'mo. Kjuankjin kakun xi 'ejña'mo Na'enchana 'ba xi 'endatitjun nga kje tsindajín ngasun'ndio, tuxi s'ẹnina kjuaje. 8 Nijnguú xi batexuma ngasun'ndio kuankjinre kibiu. Ngat'a tsa kuankjinre, bi yat'a kru Na'enna xi tjinre kjuaje.

9 Tunga jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Mé xi nisañajanni tsabe xuta 'ba bi kjint'e 'ba bi kuán kitsikja'etsjen, kui= xi Na'enchana 'endatitjun nga tu kjuanda tse'e xuta xi tsimején kui.” 10 'Ba kui=bi xi 'ejñatsejenna Na'enchana ngat'are Isennixtjintsjere. Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana kutsejenjin yeje xi tjin, ka'nda xi 'ñu 'mo tijña tse'e Na'enchana. 11 Ngat'a, ¿a tjin= xuta xi be jótsa'en inyatsikja'etsjen xuta xi yak'a? ¿A bi tu nga jngu jngu xuta xi be jótsa'en titsikja'etsjen? 'Ba nde 'ba= tsa'enni tu'yá be mé= xi titsikja'etsjen Na'enchana. Tu jngu sani Isennixtjintsjere Na'enchana xi be.

12 'Ba bi isennixtjin xi tsa'exajinre ngasun'ndio kisakuna ña, tusa Isennixtjintsje xi ndibani ngat'are Na'enchana, tuxi kụankjinnina kjuanda xi kitsjana kui. 13 'Ba ngat'are xi mixiįn, bi nichjeẹn en xi bakuyanį xuta xi nkjin kakun, tusa nichjeẹn en xi bakuyanį Isennixtjintsjere Na'enchana. 'Ba 'batsa'en 'miya_rį xuta xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana mé= xi tse'e Isennixtjintsjio.

14 Tunga xuta xi tsajainre Isennixtjintsjere Na'enchana bi kjebetjo mé= xi tsja Isennixtjintsjio, ngat'a tu jaan mare. 'Ba nįbi ma mankjinre ngayeje, ngat'a tu jngu sani Isennixtjintsjere Na'enchana xi 'bejñatsejen jó tjinnire kibiu. 15 Xi

tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana, kui= xi mankjinre jó tjinnire ngayéje xi tjin. Tunga xuta xi yak'a bi mankjinre jó kun xuta xi tjindujinre Isennixtjintsjere Na'enchana. 16 Ngat'a 'bi= tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "¿'Yá= xi be mé= xi titsikja'etsjen Na'enchana? ¿'Yá= xi kuakuyare?" Tunga kjuafa'etsjenre Cristo kich'a ña, 'ba 'batsa'en nikja'etsjian jotsa'en tsikja'etsjen kui.

3

1 An bi kuán jako_nuu, nts'ia, jotsa'en fakua xuta xi batexumare Isennixtjintsjere Na'enchana, tusa fako_nuu jotsa'en fakua xuta xi tsik'etjusun mé= xi mejénre yojore asa joni xuta xi sa'e k'uetuts'inre ngat'a tse'e Cristo. 2 Kui kjuañu yakuyani_nuu joni nisti ki'ndi xi ndachiki tiba'ere 'ba bi tsajmi xi taja tjinikjine. Ngat'a bi kuankjinnu joni xuta chinga, ninga ka'nda nganda'e kje majínnu, 3 ngat'a tojo tenik'etjusun=ñu mé= xi mejénre yojonu. Kionga tjin ngajinnu kjuachini ko kjuasi, ¿a bi tsunire nga tojo tetsubo jotsa'en tjindu xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo? ¿A bi tsunire nga tojo tenik'etjusun mé= xi mejénre yojonu? 4 Kionga tjin xi tsu: "An tse'e Pablo= ña", 'ba tjin xi tsu: "Tse'e Apolos= ña an", ¿a bi 'ba teño'on joni xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo?

5 Ngu 'batsa'en tsu'ba, ¿'yá= kuán Pablo? ¿'Ba 'yá= kuán Apolos? Kui= xi tu chu'ndanu kuán, 'ba Ngat'are= kui kuakjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Ngu nga jngui jngui kjiña'an=nii xa xi kitsjanii Na'enchana. 6 An 'entjía, 'ba Apolos inyandangire, tunga Na'enchana xi kitsink'a. 7 'Ba 'batsa'en tsu'ba, tumejín xi 'bentje ninga xi minyandangire. Tu Na'enchana sani xi tsink'a, kui= xi je. 8 'Ba xi 'bentje ko xi minyandangire tu jngu. Tunga nga jngu jngu s'echjire jotsa'en nga kitsa'exa. 9 Ngat'a jin ñatjen= teña'axat'a_ri Na'enchana. 'Ba jun jo=ni tsujmi ntjere Na'enchana, 'ba jo=ni ni'ya xi kui ti'benda= ngayeje.

10 Ngat'are kjuandare Na'enchana xi kika'ena, nga an kuáan chamaestru chjinexjo xi 'enda tuts'in xjo. 'Ba nganda'e kja'e= tikjenitjen xjore ni'yo. Tunga nga jngu jngu nda ngatakutsejen jótsa'en nga sindasun xjo. 11 Ngat'a tu'yá nde kuan sindani kja'e tuts'in xjo nga ko mare xi je tikijño, ngat'a Jesucristo jo=ni tuts'in xjore ni'yo. 12 'Ba ngasun tuts'in ni'yo kuan xjunitjensun xjo xi kuandakoni oro, plata, asa ndiojo xi nda kun, yate, ndiji, asa xka ndaje. 13 'Ba xa xi kitsa'en nga jngu jngu xuta s'ejñatsejen nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio. Ngat'a ndi'i xi kjua'e kui nixtjinbiu skut'ayako 'ba kuakutsejen mé= kuya xa xi kitsa'en nga jngu jngu xuta. 14 Tsa

xare xi kiskjenitjensun tuts'inre xjo xukjuakore ndi'u, kui= xi sa̱kure chjire. 15 Tunga tsa 'yá= xi kuiti xare, kui= xi sichaja mé= xi kitsa'en, ninga tsa tu kui tajngu k'uangi joni jngu xi ti'betukajin ndi'u.

16 ¿A bi 'yo nga jun= ñu ningure Na'enchana 'ba nga Isennixtjintsjere tijña ngajinnu? 17 Tsa tjin xi sikjekjua ningure Na'enchana, Na'enchana sikjekjua xi 'ba sa'en. Ngat'a tsje ningure Na'enchana, 'ba jun= ñu ningubiu.

18 Tu'yá ngata'bejñure yojore. Tsa tjin ngajinnu xi 'batsa'en tsikja'etsjen nga kui jngu xuta nkjin kakun ngajinre xuta xi tjin ngasun'ndio, tusa xuta xi tumé chjire ngatatsa'en yojore, tuxi ku̱anni jngu xuta nkjin kakun ngixkun Na'enchana. 19 Ngat'a kjuankjin kakun xi tjinre ngasun'ndebi, kui= xi tumé chjire ngixkun Na'enchana. Ngat'a 'bi= tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Na'enchana tsa'en nga ndekuini kjuamañare xuta nkjin kakun kajin." 20 'Ba 'ba=nde tsa'en kua'indut'a ngayeje: "Na'enchana be= nga tumé chjire mé= xi tsikja'etsjen xuta nkjin kakun." 21 'Bamani, tu'yá nk'a ngata'baxje yojore ngat'are xuta xi tjenngire. Ngu tsojon ngayéje xi tjin. 22 A Pablo=, Apolos=, Pedro=, ngasun'ndio=, kjuabenichun= ko kjuabeyo, xi tjima nganda'e ko xi ku̱an; tsojon ngayéjebiu. 23 'Ba jun tse'eru Cristo, 'ba Cristo Na'enchana tse'e.

4

1 'Bamani tsu'ba, tu 'ba=tsa'en cha kakunni̱ joni xuta xi inyatsa'exat'are Cristo, nchja xi kitsja xare Na'enchana nga kuakuya mé= xi 'mo tijña ngat'a tse'e. 2 Ngu, xi kika'ere jngu xa, tjinnere nga kixi kueko xare. 3 Tunga ngat'a tsa'an, bi mafona̱ tsa ku̱anna̱ kjua ngixkún asa ngixkun juez xi tjin ngasun'ndio. Ninga bi sa'en_ra̱ kjua yojona̱ ngayeje. 4 Ninga tsa xia̱n nga tsje tjin kjuafa'etsjenna̱, bi kui kjua ku̱atsjeniña̱ ngixkun Na'enchana. Ngat'a xi tsa'enna̱ kjua, kui= xi Na'enna. 5 Kui kjuañu bi jun tjun ña'anñu kjua kionga kje fa'ejín Na'enna Jesucristo. Kui kuakutsejen mé= xi tijña'mo ña jñu chun, 'ba k'uejñatsejen jotsa'en tjindu inimare xuta. Kui nixtjinbiu tu Na'enchana xi nda kuinchja ngat'are xuta jotsa'en 'bakore mé= xi kitsa'en nga jngu jngu.

6 Nts'ia̱, tu kjuanda tsojon= nga te'bejña kusaa̱n ngat'ana̱ 'ba ngat'a tse'e Apolos, tuxi xiañu ngat'ani̱ nga bi kuitjaxtiune_ru mé= xi kua'indut'a xujun. Bi nda tjin tsa nk'a kjui'naxjo yojonu ngat'are jngu xuta xi jun tjenngi_ru 'ba ch'o tsa'en xio xi kja'ere. 7 Ngat'a, ¿'yá xi tsu nga ji xi ngisa ndai ngajinre xuta xi yak'a? ¿Mé= xi tjinri xi bi kitsjari Na'enchana? 'Ba tsa kika'eri xi tjinri, ¿ánñu nk'a 'naxjeni yojori joni tsa ji kjiña'an tajngui?

8 Jun jo=ni xuta xi je 'ñu kitsere, jo=ni xuta nyina. Jun jo=ni
rey xi bi nde machjenni_rį jin. Mejénnạ nga rey kjuakixi kuon
tsakaiñu, tuxi ko jin sạkut'aninį xanu nga ñatjen kuatexuma.
9 Ngu 'batsa'en tsikja'etsjiạn an nga jin xi apóstol kuáin,
Na'enchana kitsikinyaniį nga'nde xi fet'ani, joni nchja xi
tjinnere nga kjuinik'en. 'Ba ankjele ko xuta kutsejen'akunni
jótsa'en nikja'andainį ngixkun. 10 Jin jo=ni xuta chikun kuáin
ngat'a Cristo teña'axat'a_rį, tunga jun= xi xuta nkjin kakun
ngat'a tu jngu mo ko Cristo. Jin= xi xuta inda, tunga jun tjinnu
nga'ñu. Jun= xi 'ñu nda benu xuta, tunga jin betonnį.

11 'Ba ka'nda nganda'e temitjaxtiį kjindia ko xinda.
Tsajainnį najñu 'ba tibichut'anį 'ba tu chụbạ tetsumasun=niį.
12 'Ba tifejndanį nga 'ñu teña'axaį. Ch'o tsunį xuta,
tunga 'bets'a=nį ngat'a tse'e xi 'ba tsunį, tuxi Na'enchana
sichikunta'enni ninga 'ba inyatsu. Tjenngikenį xuta,
tunga chukjuako=nį. 13 Ch'o tsa'en fakonį xuta, tunga en
nda ningojo_rį xi 'ba tsunį. Jo=ni xtje bekakunnį xuta
ngasun'ndio, joni tsajmi xi tumé chjire ka'nda nixtjin
nganda'e.

14 Bi tetsi'indu_nuụ kibi, tuxi sjani_nuụ kjuasuba. Tusa
tefakoya_nuụ jun xi joni ki'ndinạ xi 'ñu tsimijaạn. 15 Ngu,
ninga tsa te mi xuta s'ẹnu xi kuakuyanu ngat'a tse'e Cristo,
tunga bi nkjin na'en s'ẹnu. Ngat'a jo=ni na'ennu kuáạn an
ngat'are Cristo Jesús nga kitsikja'axtiuya_nuụ en ndare. 16 'Ba
'batsa'en tsu'ba, 'bets'a_nuụ nga chjunginuụ. 17 Kui kjua
tetsikasenni_nuụ Timoteo, xi jo=ni ki'ndinạ xi 'ñu tsimijaạn
'ba xi nda makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Kui=
xi sikja'etsjenyanu jótsa'en tefikuạ yojonạ ngat'are Cristo
Jesús, 'ba jótsa'en bakuya ngaya ngayéje ningu xi tjin tuña
nga'ndeñu.

18 'Ba tjin yak'a ngajinnu xi nk'a inya'baxje yojore nga iny-
atsikja'etsjen nga bi kjuikun_nuụ. 19 Tunga kjuikun xati_nuụ
tsa Na'enchana mejénre, 'ba meni kio skuiạ mé= xi mare
ña'an xi nk'a 'baxje yojore, 'ba nga bi tsa tu enre xi 'ba
tsu. 20 Ngat'a bi en xi tsja tsu xi bakutsejen jotsa'en ba-
texuma Na'enchana, tusa jotsa'en fiko yojore xuta bakut-
sejen kjua'ñure Na'enchana. 21 ¿Jótsa'en mejénnú? ¿A kju-
atiko_nuụ 'ba sikja'a_nuụ kjuanima nga kjuechukun_nuụ?
¿Asa kjuiko_nuụ kjuanimejen ko kjuant'ekjua?

5

1 'Ba kjuakixi= nga tjinu'yare nga tjin ngajinnu jngu xi
ndekuini najunre tijñakoni. Ka'nda xuta xi bi makjainre
ngat'a tse'e Na'enchana bi 'ba tsa'en. 2 'Ba tu ngisa= nk'a

'naxjo yojonu nga'ndere nga s'e̱nu kjuaba. Kui xuta xi 'ba titsa'en tjinnere nga kjui'naxjejiun ngajinnu.

3 'Ba an, ninga bi tejñajin_nuu̱, tunga tijñakonu kjuafa'etsjenna̱. 'Ba jo=ni tsa tejñajin_nuu̱, nga kitsa'en_ra̱ kjua nga yanejia̱ xuta xi 'ba titsa'en. 4 Kionga ko ja'enre Na'enna Jesucristo ku̱añajant'a_ru xingiu, 'ba=nde k'uejñajinnu kjuafa'etsjenna̱ ko kjua'ñure Na'enna Jesús ngayeje. 5 'Ba kio singantsjare chanayiu xuta xi 'ba titsa'en, tuxi kjuetsunni yojore xi tjinre je 'ba k'uangi inimare nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesús.

6 Bi nda tjin nga nk'a kjui'naxjo yojonu. ¿A bi 'yo nga jngu stinchi na'yu san tsisan yeje ninga tse na'yu? 7 Tisent'axin_ru na'yu san chinga xi titsikjetsunnu, tuxi ku̱anñu joni na'yu xatse xi tsajainre na'yu san, xi joni na'yu xi nichjan nga s'i pascua. Jun=ñu xi kui nganda'e, ngat'a Cristo xi chutsangare s'i pascuana je k'enntjaina. 8 'Bamani tsu'ba, kjui'naxjia s'iu nga sichjan niñuxtila xi tsajainre na'yu san. Xi tsunire nga tsje tijña inimana 'ba nga tjin ngajinna kjuakixi. 'Ba xanikja'a na'yu san chingó, xi tsunire kjuats'en ko kjuach'o.

9 'Ba xujun xi sa kitsikasen_nuu̱ kixin_nuu̱ nga bi sijnguko yojonu xuta xi tjindujin kjuaska. 10 Tunga nga 'ba kixin_nuu̱, bi kixin_nuu̱ nga kuinyat'axinkjin_ru xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo xi tjindujin kjuaska, asa xi 'ñu mejénre tsajmi, asa xi tsa'en cheje, asa xi tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani. Ngat'a tsa bi mejénnú kuetsubajin_ru xuta xi 'ba inyatsa'en, tjinne=re nga k'uetju nga'e ngasun'ndio. 11 Tusa kixin_nuu̱ nga kitsi'indu_nuu̱ nga bi nijnguko yojonu tu'ya xi nts'ia tsure yojore tunga tojo tijñajin kjuaska, asa xi 'ñu mejénre tsajmi, asa tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani, asa nchja en ch'otsu, asa mach'i, asa tsa'en cheje. Xi 'ba tsa'en ka'nda bi chineko niñu.

12 Ngat'a bi an 'bakona̱ nga sa'en_ra̱ kjua xi tjindu ngandetsian, xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Tunga ¿a bi jun 'bakonu nga si'an_ru kjua xi tjindu ngaya, xi makjainre? 13 Ngat'a Na'enchana sa'enre kjua xi tjindu ngandetsian. Kui kjuañu tichuxjejinñu ngajinnu xuta xi timajngi je.

6

1 'Ba kionga ngajinnu tjin jngu xi tjinkore kjua ko kja'e nts'ia, ¿a ku̱an= kakun nga ngat'are xutaxa xi bi bekun Na'enchana kjuik'endako kjua nga'ndere nga ngixkun xuta tsjere Na'enchana? 2 ¿A bi 'yo nga xuta tsjere Na'enchana sa'enre kjua naxinanda xi tjin ngasun'ndio? 'Ba tsa jun si'an_ru kjua naxinando, ¿ánñu bi maninu 'benda kjua xi ichi? 3 ¿A bi 'yo nga ka'nda ankjele ña si'an_ra kjua? Kui

kjuañu tjinnenire kuanna k'uenda kjua xi tisakuna nga-
sun'ndio.
4 Kui kjuañu kionga tjinkonu kjua xingiu ngat'are kjua xi
tjin ngasun'ndio, ¿ánñu nchja xi bi 'yakun ngajinre xuta xi
makjainre ngat'a tse'e Na'enna mangichunñu nga k'uenda
kjuanu? 5 'Bi xin_nuu tuxi kuasubaninu. ¿A nijngukjín= tjin
ngajinnu xi nkjin kakun, xi kuanre k'uendare kjua nts'ia?
6 Tunga xi tjima ngajinnu, ndekuini nts'ia inyabangi xinkjin
'ba ngixkun xutaxa xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna 'ba
inyatsa'en.
7 Ngu nga nde jun tjis'ekonu kjua xingiu, kui= xi ne ch'o tjin.
¿A bi ngisa nda ni tsa xukjuakonu tume kjua xi bi 'ba tjin xi
kuato'on? ¿A bi ngisa nda ni tsa kua'e'ndio nga si'annu cheje?
8 Tunga nde jun= teña'anñu xi bi 'ba tjin 'ba ko cheje. 'Ba nts'ia
xi 'ba teniko.
9 ¿A bi 'yo nga xuta ch'okun bi sakure nga'nde ña batexuma
Na'enchana? Bi 'bejñu_ru yojonu. Bi kjua'as'en ña batexuma
Na'enchana xuta xi tjindujin kjuaska, 'ba xi tsichjire na'en
xi ntsja xuta kuandani, 'ba xi kjuachajngi tsa'ent'are xinkjin,
'ba xi xanda, 10 ninga xi tsa'en cheje, ninga xi 'ñu mejénre
tsajmi, xi mach'i, 'ba xi nchja en ch'otsu, 'ba xi 'bonachare
xuta xi kja'ere. Ngatsi'i xuta xi 'ba tsa'en, bi sakure nga'nde
ña batexuma Na'enchana. 11 'Ba kui=biu xi 'ba nde kitsa'en
yak'a xi tjin ngajinnu nixtjin kuatse jan. Tunga nganda'e
je= kisanejun, je kuatsjio, 'ba xuta kixi= je kuon ngixkun
Na'enchana ngat'are mé= xi kitsa'en Na'enna Jesucristo ko
Isennixtjintsjere Na'enchana.
12 "Ma= tsa'aan tume tsajminu", tsu xuta. 'Ba= tjin tsakaiñu,
tunga bi nda ngayéje kibiu. Ninga tsa ma tsa'aan tume
tsajminu, tunga bi sja'ndia tsa kui xi kuatexumana. 13 "Xi
chine tse'e= ngats'a, 'ba ngats'a tse'e= xi chine", tsu xuta
ngayeje. 'Ba= tjin tsakaiñu, tunga Na'enchana sikjekjua
ngojó. Bi kich'a yojona tuxi siskakoña. Tusa yojona tse'e=
Na'enna, 'ba Na'enna tse'e yojona. 14 Jotsa'en nga ko kjua'ñure
Na'enchana kitsikja'ayare Na'enna ngajinre mik'en, 'ba=nde
tsa'en sikja'ayana ña ngayeje.
15 ¿A bi 'yo nga yojonu, jo=ni tsa ichi yojore Cristo? Kui
kjuañu, jngu xuta xi ichi yojore Cristo ya'a, ¿a sikjen yojore
tuxi sijngukoni jngu chjun ska? ¡Ngu niñajanni! 16 ¿A bi 'yo
nga xi tsiko jngu chjun ska, kui xi tsijnguko yojore chjun
sko? Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Tu
jngu kuan yojore ngojó." 17 Tunga xi tu jngu tsa'en ko yojore
Na'enna, kui= xi tu jngu kuan ko kjuafa'etsjenre ngayeje.
18 Kui kjuañu tisent'axin_ru ngayéje kuya kjuaska. Tume
je xi kja'ere xi tsa'en xuta bi fa'as'enjin yojore. Tunga xi
tijñajin kjuaska, nde kui tajngu tikjejeta'enni ngat'are yojore.

19 ¿A bi 'yo nga yojonu xi ningure Isennixtjintsje xi tijñajinnu,
xi Na'enchana kitsjanu? 'Ba bi nde tsojon tajnguni yojonu.
20 Ngat'a kuachjintjaiñu nga tsindanu. Kui kjua tichjenñu
yojonu nga sichji_ru Na'enchana.

7

1 Mejénna kjuako_nuu nganda'e ngat'a tse'e xi
kichjaningiyanuu nga kjinikasennuu xujun. Nda= tjin tsa
jngu xuta bi siko jngu chjun. 2 Tunga ngat'are kjuaska xi
matsjare yojona, kui kjua tusa ngisa ndani nga jngu jngu
xi'in ngatjas'ere chjunre, 'ba nga jngu jngu chjun ngatjas'ere
xi'inre.
3 'Ba xi xi'in kuán ngatatsik'etjusunre chjunre nga siko,
'ba nde xi chjun kuán ngatatsik'etjusunre xi'inre ngayeje.
4 Ngat'a xi chjun kuán bi nde kui tajnguni batexumanire
yojore, ngat'a 'ba=nde batexumare xi'inre ngayeje. 'Ba nde
'ba=tsa'enni xi xi'in kuán. Bi nde kui tajngu batexumanire yo-
jore, ngat'a 'ba=nde batexumare chjunre ngayeje. 5 'Bamani,
bi 'bech'o_ru yojonu xingiu. 'Ba tsa 'ba si'on, t'endako
titjun xingiu, tuxi 'batsa'en chuba nixtjin singantsjakjinni_ru
yojonu nga xuko Na'enchana. 'Ba jaskan kuetsuko ngañu
xingiu, tuxi bi skut'ayakoninu chanayiu, nga bi xukjuakonu
nga k'uechjon_ru yojonu.
6 Nga 'ba texin_nuu, tetsja'nde_nuu nga kuan 'ba si'on. Bi
kjuatexuma xi tetsja_nuu tsa tjinnere nga 'ba si'on. 7 'Ba
mejénna tsakaiñu tsa ngatsi'i xuta kuan joni an tsakaiñu,
tunga ja kja'e ja kja'e kjuanda kitsjana Na'enchana nga jngua
jngua. Bi tu jngu kjuanda xi kika'ena.
8 'Ba xin_ra xuta xi tsajainre chjun 'ba ko yanchjin xi
tsajainre xi'in 'ba ko yanchjin k'an, nga nda= tjin tsa 'batsa'en
k'uendu joni an. 9 Tunga tsa bi xukjuare nga k'uechjonre
yojore, tusa ngatixan. Ngat'a ngisa= nda tjin nga kuixan tu
'bani nga 'ñu kuetsu inimare.
10 Ngu, xi je tsixan tetsja_ra kjuatexumabi, kjuatexuma xi
bi tsa'an, tse'e= Na'enna Jesucristo. Xi chjun kuán bi ngat-
sik'ejña xi'inre. 11 'Ba tsa sik'ejña xi'inre, bi nde ngatixanni
asa tusa ngatjakonda ngani xi'inre. 'Ba nde 'batsa'enni xi
xi'in kuán bi ngatsik'ejña chjunre.
12 'Ba ngat'are xuta xi yak'a, an xin_ra, bi tsa Na'enna
Jesucristo xi 'batsa'en batexumare. Tsa jngu nts'ia tjinre
jngu chjun xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo,
'ba tsa 'batjin kakun chjunre nga k'uejñako, bi ngatatsik'ejña.
13 'Ba tsa jngu ndichja tjinre xi'in xi bi makjainre ngat'a
tse'e Na'enna Jesucristo 'ba tsa 'batjin kakun xi'inre nga
k'uejñako, bi ngatatsik'ejña. 14 Ngat'a xi xi'in kuán xi bi
makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, matsje ngixkun

Na'enchana tu ngat'are chjunre xi makjainre. 'Ba chjun xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba=nde matsje ngixkun Na'enchana tu ngat'are xi'inre xi makjainre. Tsa bira 'batjin, ki'ndinu bi tsje ngixkun Na'enchana. Tunga nganda'e je tsje ngixkun Na'enchana ki'ndi nistinu.

15 Tunga tsa xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo mejénre sik'ejña chjunre asa xi'inre, ngu, ngatsik'endu xinkjin. Ngu tsa 'batsa'en, bi nde kjinenire nga nts'ia asa ndichja k'uejñako xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Ngat'a Na'enchana kinchja=na tuxi nga kuetsuba s'ẹnina kjuaxiu. 16 Ngu, ¿jótsa'en 'yani ji xi chjun kuáin tsa kụanri kjuinik'angi xi'inri? 'Ba, ¿jótsa'en 'yani ji xi xi'in kuáin tsa kụanri kjuinik'angi chjunri?

17 Tunga ngat'endu nga jngu jnguu jotsa'en tijña kjuanda xi kitsjare Na'enchana 'ba jotsa'en tjindu nga kinchjare Na'enchana. Kui=bi xi 'bene_rạ ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. 18 Tsa kjinukjuare xi kuán circuncidar, ngu janda ngatjama circuncidar. 'Ba tsa kjinukjuare xi bi kuán circuncidar, ngu, bi 'ba ngatjamata'en. 19 Ngat'a tsa kuán circuncidar asa bi kuán circuncidar, bi kui xi chjire. Tu kio sani nga sik'etjusan kjuatexumare Na'enchana, kui= xi chjire.

20 Ngu, nga jngu jnguu janda 'batsa'en ngat'endu jotsa'en tjindu nga kinchjare Na'enchana. 21 Tsa chu'nda kuáin kionga nga kjinukjuari, bi nikjo_ri yojori. Tunga tsa saku ndiyari nga kụandai, ngu tindai yojori. 22 Ngat'a xi chu'nda nga kjinukjuare tuxi kụajngukoni Na'enna Jesucristo, nganda'e kui= xi je ndai ngixkun kui. 'Ba nde 'batsa'enni ngat'are xi xuta ndai nga kjinukjuare, nganda'e nde kui= xi chu'ndare Cristo. 23 Tse 'echjintjainu Na'enchana nga kuando, kui kjuañu bi ba'e'ndeñu nga chu'ndare xuta kuon. 24 'Bamani tsu'ba nts'iạ, jotsa'en tetsubo nga kjinukjuanu, janda 'batsa'en tetseubo ngixkun Na'enchana.

25 'Ba ngat'are yanchjin xi kje tjiínre xi'in, nijnguú kjuatexuma xi tse'e Na'enna Jesucristo tjinnạ xi sja_rạ. Tunga xin_nuụ jotsa'en tsikja'etsjiạn. Ngat'a Na'enchana ja'animarạ nga kitsa'ennạ jngu xi ma chunre. 26 Ngu ngat'anạ nda= tjin nga 'batsa'en ngat'endu xuta jotsa'en nga tjindu, tu ngat'are kjuana'en xi tjin nganda'e. 27 Tsa tjinri chjun, bi mijnyisjai ndiye jotsa'en sik'ejñe. 'Ba tsa tsajainri, bi mijnyi. 28 Tunga tsa kuixain, bi chjuje tsa 'ba si'en. 'Ba tsa jngu chjun xungu bixan, 'ba nde bi kjeje tsa 'ba sa'en. Tunga xi bixan, kui= xi s'ẹre kjuasti xi tse'e ngasun'ndio, 'ba an mejénnạ k'uejñat'axin_rạ kjuastibiu.

29 Nts'iąa, ki=bi xi mejénnąa xin_nuu̱: Tu chuba nixtjin tijña
ngisana. Kui kjuañu nixtjin xi chaja ngisa, xi tjinre chjun
ngat'endu joni tsa tsajainre. 30 'Ba xi tjinre kjuaba ngat'endu
joni tsa tsajainre kjuaba, xi tjinre kjuatsja ngat'endu joni tsa
tsajainre kjuatsja, xi batse tsajmi ngat'endu joni tsa tumé
tjinre, 31 'ba xi titsichjen xi tjin ngasun'ndio ngat'endu joni
tsa tumé chjire tsajmibiu. Ngat'a kjue ngasun'nde xi te'ya
nganda'e.

32 Mejénnąa nga bi sikjo_ru yojonu. Xuta xi sa'e tijña tajngu,
xi kje tjiínre chjun, kui xi tsikja'etsjen xi tse'e Na'enna Je-
sucristo 'ba jó sa'en tuxi tsja s'e̱nire kui. 33 Tunga xi tjinre
chjun, kui xi tsikja'etsjen tsajmi xi tjin ngasun'ndio 'ba jó
sa'en tuxi tsja s'e̱nire chjunre, 34 'ba 'batsa'en bi nde tu jnguni
xi tsikja'etsjen. Jngu chjun xi tsajainre xi'in ko jngu chjun
xungu, kui xi tsikja'etsjen mé= xi tse'e Na'enna Jesucristo 'ba
jótsa'en ku̱atsje yojore ko kjuafa'etsjenre. Tunga yanchjin xi
tjinre xi'in, kui xi tsikja'etsjen tsajmi xi tjin ngasun'ndio 'ba jó
sa'en tuxi tsja s'e̱nire xi'inre.

35 Tu kjuanda tsojon nga 'ba texin_nuu̱ 'ba bi
te'bet'a'ñu_nuu̱. Mejénnąa kuaseko_nuu̱, tuxi kixi kuetsubañu
'ba singantsjakjin_ru yojonu Na'enna Jesucristo nga tu jngu
xi sikja'etsjion.

36 Tsa tjin xi tsu nga je tjinnere kuixanko chjun xi tijñangire
kjua ngat'a bi xukjuare nga k'uechjonre yojore 'ba je nure
nga kuixan, tsa 'batsa'en tsikja'etsjen nga kui xi ngisa nda
tjin, ngatatsa'en jotsa'en timamejénre. Ngatixan. Bi kjeje tsa
'ba sa'en. 37 Tunga xi tjijngu kakun nga bi kuixan 'ba nga
bi tjinnere nga 'ba sa'en 'ba bere kakun nga ma 'bechjonre
yojore, tsa tsikja'etsjen nga tusa nda tjin nga bi kuixan, ngisa=
nda tjin tsa 'ba sa'en. 38 Ngu, xi kuixanko ko chjun xi tijñangire
kjua, nda= tjin tsa 'ba sa'en. 'Ba xi bi kuixan, ngisa= nda tsa
'ba sa'en.

39 Jngu chjun xi je tsixan, tjit'a'ñu ngixkun xi'inre yejerañu
xi'inre tijña ngisa. Tunga tsa kueya, je kuandai ngani 'ba ku̱an
kuixanko tu'ya xuta xi mejénre, nga tunga xuta xi makjain-
nire ngat'a tse'e Na'enchana. 40 Ningara ngisa nda k'uejña
tsakaiñu tsa bi nde kuixanni. Ngu 'batsa'en tsikja'etsjiąn an,
'ba manąa an nga tijñajinnąa Isennixtjintsjere Na'enchana nga
'ba texiąn.

8

1 'Ba nganda'e, mejénnąa kjuako_nuu̱ ngat'are tjiuba xi
kjinik'en joni chje ngat'are na'en xi ntsja xuta kuandani.
'Yaña nga ngatsi'a mankjinna mé= xi tjin. Xi mankjinre xuta,
kui xi tsink'a kakun. Tunga kjuanimejen, kui xi tsja nga'ñure
xuta. 2 Tsa tjin xi 'batsa'en tsikja'etsjen nga mankjinre me=ñu,

kui xi kje majínre xi tjinni nga kuankjinre tsakaiñu. 3 Tunga tsa tjin xi tsimején Na'enchana, Na'enchana be= xutabiu.

4 Ngu ngat'are xichine xi joni chje ba'ere na'en xi ntsja xuta kuandani, ¿a kuan xina? 'Yaña nga na'en xi ntsja xuta kuandani tumé chjire nga'e ngasun'ndio 'ba nga tsajain ngisa kja'e Na'en. Jngututu ma sani Na'enchana. 5 Tjin xuta xi tsu nga nkjin mani xi na'en 'mi 'ba nkjin mani xi nai 'mi xi tjindu ngank'a 'ba ko t'anangiu. 6 Tunga ngat'ana, jngututu mani Na'enna. Xi Na'enchana xi kitsinda ngayéje xi tjin 'ba xi ngat'are nga tetsuba ña. 'Ba nde jngututu mani Naina. Xi Jesucristo xi ngat'are tjin ngayéje xi tjin 'ba xi ngat'are tetsuba ña.

7 Tunga bi ngatsi'i xuta mankjinre kibi. Tjin xi je 'batsa'en ngare nga tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani. 'Ba kionga kjine xichine xi joni chje ba'ere na'enbiu, tsikja'etsjen nga na'enbiu tse'e xichinebiu. 'Ba 'batsa'en ngat'are xi kjine ch'o tsa'en tsik'ejña kjuafa'etsjenre xi inda kjiya.

8 Kjuakixi= nga bi ngat'are xi china skjebetjona Na'enchana. Bi ngisa nda kuan tsa xine_ra, 'ba bi ngisa ch'okun kuan tsa bira xina. 9 Ndaiñu ngat'are mé= xi ma xino. Tunga chutsijon nga xi techino bi ngatatsikajngi je xuta xi bi titsujngu kakun ngat'are mé= xi makjainna.

10 Ngat'a tsa tjin xi kje titsujnguú kakun ngat'are mé= xi makjainna xi skueri ji xi mankjinri kibi nga teni ningure jngu na'en xi ntsja xuta kuandani nga techine xi kio tjin, ¿a bi ko kui kuan kakun skine xichine xi joni chje kika'ere na'enbiu? 11 'Ba 'batsa'en ngat'are xi mankjinri, chajani nts'ia, xi kje tijnguú kakun ngat'are mé= xi makjainna xi Cristo k'enntjai ngat'are.

12 'Ba temijnyije=ñu ngat'are Cristo kionga mijnyijio ngat'are nts'io nga ni'ñu kakun nga sa'en mé= xi ch'o tsa'en tsik'ejña kjuafa'etsjenre. 13 'Bamani, tsa ngat'are xichinena tsa'aan nga kjeje nts'ia, tusa niñajani nde skineña yojo, tuxi bi sikajngijeña nts'ia.

9

1 ¿A bi xuta ndai kuáan? ¿A bi apóstol kuáan? ¿A bi ko tuxkuaan tsa'bekoña Na'enna Jesús? ¿A bi makjainnu ngat'a tse'e Na'enna tu ngat'are nga 'ñu tsa'exat'a_ra kui? 2 Ninga tsa tjin xi tsu nga bi jngu apóstol kuáan, tunga ngat'anu kui= ña. Ngat'a makjainnu ngat'a tse'e Na'enna, 'ba 'ba=tsa'en s'ejñatsejenni nga kjuakixi jngu apóstol kuáan.

3 'Bi=tsa'en tsikjant'aa yojona ngixkun xuta xi tsu nga bi apóstol kuáan: 4 ¿A bi tjinni ndiyare nga sakuni xichine ko xi 'yu? 5 ¿A bi tjinni ndiyare nga s'eni chjun xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, xi k'uetsumakoni jo inyatsa'en nchja chinga

apóstol xi yak'a ko nts'e Na'enna ko Pedro? 6 ¿A tu jin sani an ko Bernabé xi bi tjinni ndiyare nga kuajngi'ani xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna?

7 ¿A tjin= chasoldadu xi tjinnere 'bechjisubare yojore ngat'are mé= xi machjenre? ¿A tjin= xi 'bentje uva 'ba bi kjine ture? ¿A tjin= xi tsikuenda jngu stin tjiuba 'ba bi 'bi ndachiki xi 'baxje? 8 ¿A tu kjuafa'etsjenre xuta= xi texin_nuu? ¿A bi 'ba nde tsa'en kua'indut'a kjuatexumo ngayeje? 9 Ngat'a 'ba=tsa'en kitsi'indu Moisés kjuatexumo: "Bi na'ñu be'o ts'a tjiundijo xi tjimachjen nga timitjia trigo." ¿A tu ngat'are tjiundijo= mafore Na'enchana nga kitsu kibi? 10 ¿A bi kjuanda tsajan ngayeje nga 'ba kitsu? Jun, kua'indut'a kjuatexumo nga tu kjuanda tsajan. Ngat'a xi bakjan nangiu 'ba ko xi mitjia trigo, kui= xi tjinnere nga skunre nga sakure ture.

11 Kui= kjuañu, tsa jin te'bentjee ngajinnu xi tse'e Na'enchana, ¿a tse xi techje'ee tsa sakuchini mé= xi tjinnu nga'e ngasun'ndio? 12 Tsa kja'e xi tjinre ndiyare nga sakure mé= xi tjinnu, ¿a bi ngisa tjinni ndiyare tsakaiñu?

Tunga bi nichjeen kjua'ñuni. Tusa tichukjuakoni ngayéje xi mata'een, tuxi bi ch'a kuanire xuta xi tis'eyare nijmi en ndare Cristo. 13 ¿A bi 'yo nga xi chinere xuta xi tsa'exa ningure Jerusalén= ndibani chje xi fechuko xuta? Xi tsa'exat'a altar sakut'achire yojore tjiuba xi kio nik'en joni chje. 14 'Ba=nde tsa'en 'enda Na'enna Jesucristo nga xuta xi fa'axtiuyare en ndare sjare mé= xi machjenre xi tsikja'axtiuya ion.

15 Tunga an niñajanni kitsichjaan kjua'ñuni. 'Ba ninga bi tetsi'indu_nuu tuxi kua'eninuu tsajmi. ¡Tusá mejénna nga titjun kueya tsa tjin xi kjua'ana kjuatsjabi nga 'ba tsa'aan! 16 Ngat'a nga tetsikja'axtiuyaa en ndare Jesucristo, bi kui kjua nk'a k'uaxjeña yojona. Ngat'a kui xa xi Na'enchana 'enena nga sa'aan. 'Ba nimaxuni ngat'ana tsa bi 'ba sa'aan. 17 'Bamani, tsa tu kui kjua nga mejénna nga 'ba tetsa'aan, 'ba=tjinni nga sakuna chjina. Tunga bi tsa an xi 'batsa'en kuamejénna, jngu xa xi 'batsa'en kis'enena. 18 Kui kjuañu, ¿mé= xi chjina? Kui= kibi. Kjuatsja xi tjinna nga bi fa'achjia nga tsikja'axtiuyaa en ndare Jesucristo, asa jo mixan nga bi tsichjian kjua'ñu xi tjinna nga mi'a mé= xi machjenna.

19 Jotsa'en bi fa'achjia 'ba=nde tsa'en tsajain xi tjinnere nga sik'etjusun_ra, tunga chu'ndare ngatsi'i xuta= tsa'aan yojona, tuxi 'batsa'en nkjin xuta sa'en ngisaña nga k'uangi ngat'are Cristo. 20 Ngajinre xuta judío tsa'aan yojona joni xuta judío, tuxi sa'enña nga k'uangi kui. Ninga tsa bi batexumana kjuatexumare Moisés, tunga ngajinre xuta xi batexumare kjuatexumo tsa'aan yojona joni tsa ko an batexumana, tuxi sa'enña nga k'uangi kui. 21 'Ba ngajinre xuta xi bi judío,

xi tsajainre kjuatexumare Moisés, tsa'aạn yojoṇạ joni tsa ko an tsajainṇạ kjuatexumo, tuxi sa'enñạ nga k'uangi kui. Tunga bi tejñat'axin_rạ kjuatexumare Na'enchana, ngat'a tetsik'etjusun=ñạ kjuatexumare Cristo.

22 'Ba ngajinre xuta xi bi tjijngu kakun ngat'are mé= xi makjainna, tsa'aạn yojoṇạ joni tsa ko an bi tjijngu kakuạn, tuxi sa'enñạ nga k'uangi kui. Ngu, tetsa'aạn yojoṇạ jó= kun nga jngu jngu xuta, tuxi kụan sik'angi yak'añạ. 23 Tetsa'enyajaạ kibi tuxi kuajesun yejeni en ndare Jesucristo, tuxi ko an sạkut'aniṇạ kjuanda xi tsja enndo.

24 ¿A bi 'yo, kionga nkjin mani xi mangatsanga chuya, jngu sani xi tsa'en? Kui kjua nda tiyutsangañu, tuxi si'anñu. 25 Xuta xi mangatsanga chuya ne nda 'bendunda 'ba 'bechjon yejere yojore xi kụan si'onre. Ngu 'batsa'en tuxi sa'enni jngu kjuatjo xi ta'a fekjua. Tunga ña tebeninda=ña tuxi si'anña mé= xi bi fekjua. 26 'Ba ngat'anạ, temangatsanga kixikixiñạ ka'nda nga'nde ña fet'a. Bi tekjaạn joni jngu xi tu chụbạ tibe'ejin isen. 27 Tusa tetsja_rạ kjuanima yojoṇạ 'ba tetsa'aạn nga kjuint'e mé= xi an mejénṇạ. Tsa chjen, jaskan nga je kitsikja'axtiuya_rạ xuta xi yak'a, bi kua'e'ndeṇạ nga kụangatsangaạ chuya ko an.

10

1 Jun nts'iạ, bi mejénṇạ nga sichiyajiun jó kuánre xuta chingana nixtjin kuatse jan. Nga ngatsi'i kitsjen ngi yufi xi yaku ndiyare 'ba ja'axtiu ndachikun. 2 'Ba 'batsa'en ngatsi'i kuajngukoni Moisés nga kisatendajin yufi ko ndachikun. 3 'Ba ndekuini xichine kiskinetsi'i xi kitsjare Na'enchana. 4 'Ba ndekui nanda kits'ini ngatsi'i xi kitsjare Na'enchana. Ngat'a ngatsi'i kits'i nanda xi 'etjure naxi xi kitsjare Na'enchana, naxi xi kitsjenko. 'Ba kui naxibiu Cristo= nini. 5 Ninga 'batsa'en, Na'enchana bi kuatsjare ngat'are nkjin xutabiu, kui kjua tuchuña= kis'enduni mik'en nga'nde t'axin.

6 Ngayéje kibi kuán tuxi s'ejñanina joni jngu kjuakusun ngat'ana, tuxi bi simejénña xi ch'o, jotsa'en kitsimején xutabiu. 7 Ninga bi nichji_ru na'en xi ntsja xuta mandani jo kitsa'en yak'a xutabiu. Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Xuta tsik'endu 'ba kiskine 'ba kits'i, 'ba sa'e tsisetjen nga kitsitsjare yojore.” 8 Bi siskakua yojona jo kitsa'en yak'a xutabiu, 'ba kui= kjua jesunni kanján mi nga tu jngu nixtjin sa. 9 Ninga bi xut'ayakua Na'enchana jo kitsa'en yak'a xutabiu, 'ba kui= kjua kiskinenire tjiuye 'ba jesun. 10 'Ba ninga bi tsujeto'on Na'enchana jo kitsa'en yak'a xutabiu, 'ba kui= kjua ankje xi batexumare kjuabeyo kitsik'enni.

11 Ngayéje kibi xi kuánre xuta chingana, kui xi kis'ejña
kusunna. 'Ba enre Na'enchana kua'indut'a kibiu, tuxi kuaku
ndiyanina ña xi tetsuba nixtjin xi je mején kjuet'a.
12 'Bamani, xi tsikja'etsjen nga nda kixi sejña, ngatakutse-
jenre yojore, tuxi bi skajinni ndekuini je. 13 Xi kjima ngat'a
tsojon nga tichut'ayakonu bi ngisa ts'axtiu ngisa nga ko mare
mé= xi kjima ngat'are xuta xi yak'a. Tsik'etjusun= mé= xi
nchja Na'enchana 'ba bi sja'nde tsa ngisa 'ñu xut'ayakonu nga
ko mare mé= xi kụan xukjuakonu. Tusa sja ndiyanu jótsa'en
k'uetju nga xut'ayakonu, tuxi xukjuakoninu mé= xi kjua'enio.
14 'Bamani tsu'ba, jun nts'iạ xi tsimején_nuụ, tisent'axin_ru
jo tsa'en xuta nga tsichjire na'en xi ntsja xuta mandani.
15 Tefako_nuụ joni xuta xi be mé= xi tsa'en. Nde jun=
tikja'etsjenñu tsa kjuakixi mé= xi texin_nuụ. 16 Kionga 'yáa
binu tsje nga ba'e_ra kjuanda Na'enchana, ¿a bi jngu yojo
maña ko Cristo ngat'a tse'e jinre? 'Ba kionga china niñuxtila xi
bakjanya_ra xingia, ¿a bi jngu yojo maña ko Cristo ngat'a tse'e
yojore? 17 Tu jngu= ma sani niñuxtilo. Kui kjua tu jngu yojo
maña, ninga nkjin maña ña. Ngat'a tu jngu niñuxtila china.
18 Chutsejen'a chuyo xuta xi tse'e Israel. Xi kjine yojore
tjiuba xi ba'ere chje Na'enchana, ¿a bi tu jngu yojo ma ngat'a
tse'e chje xi ba'ere Na'enchana, xi s'endusun altar? 19 Nga
'bi texiạn, bi texiạn nga chjire na'en xi ntsja xuta mandani,
ninga yojo xi ba'ere joni chje. 20 Tusa kui= xi texiạn. Chje
xi tsja xuta xi tjin ngasun'ndio, isennixtjin xi tsa'exat'are
chanayiu tsjare 'ba bi Na'enchana. 'Ba bi mejénnạ an nga jngu
kuon ko isennixtjinbiu. 21 Bi kụan s'iuyo vasore Na'enchana
'ba ko vasore isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu. Bi kụan
xinet'o yamixare Na'enchana 'ba ko yamixare isennixtjinbiu
ngayeje. 22 Tsa si'on kibi, tsunire nga mejénnu nga kụastire
Na'enchana. ¿A nikja'etsjenñu nga ngisa tjinna kjua'ñu ña nga
ko mare Na'enchana?
23 "Ma= tsa'aạn tume tsajminu", tsu xuta. 'Ba= tjin tsakaiñu,
tunga bi ngayéje kjenndiya. "Ma= tsa'aạn tume tsajminu",
tsu xuta. 'Ba= tjin tsakaiñu, tunga bi ngayéje tsja nga'ñuna.
24 Ni'yá ngatamangisjai xi tu kjuanda tse'e, tusa ngatamangis-
jai kjuandare xuta xi yak'a.
25 Kụan xino tume yojo xi sateña 'ba bi nikja'etsjion tsa
kui xi ch'otsa'en k'uejña kjuafa'etsjennu. 26 Ngat'a ngayéje
ngasun'ndio ko ngayéje xi kio tjin, tse'e= Na'enchana.
27 Tsa jngu xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana
sikjint'enu nga kuangin chino niñu ndaba 'ba mejénnú
kuangiun, chino tume xi kueyanu 'ba bi nikja'etsjion
tsa kui xi ch'otsa'en k'uejña kjuafa'etsjennu. 28 Tunga
tsa tjin xi kuetsunu: "Na'en xi ntsja xuta= kuandani

kitsa'ere joni chje yojobi", bi chino. T'echjon_ru yojonu tu ngat'are xi 'ba kitsunu 'ba tu ngat'are kjuafa'etsjenre. 29 Ngat'are kjuafa'etsjenre xi 'ba tsu tenchjaą, bi ngat'are kjuafa'etsjennu. ¿Ánñu jo tsu kjuafa'etsjenre xuta xi kja'ere k'uechja'ndenire mé= xi ma tsa'aąn? 30 Tsa tsja_rą kjuanda Na'enchana ngat'are xi kjinią, ¿ánñu kuetsuni xuta nga bi nda tjin nga skinaą tsajmibiu kionga je kitsja_rą kjuanda Na'enchana?

31 'Bamani, tsa xino asa s'iu asa si'on tume tsajminu, 'ba ti'on tuxi s'ejñatsejenni kjuajere Na'enchana. 32 Bi 'bejña_ru kjuana'en xuta judío ninga xi bi judío ninga xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. 33 Joni an, tume xi tsa'aąn, tsa'en=ñą mé= xi matsjare ngatsi'i xuta. Bi tu kjuanda tsa'an mangisjaą, tusa kjuandare xi yak'a, tuxi k'uangini.

11

1 Chjunginuų jotsa'en kjengi_rą Cristo.

2 Nda 'baxje_nuų nts'ią, ngat'a ngantsjai fa'etsjennu ngat'aną 'ba ngat'a 'bejñatjo xi yakuya_nuų, mé= xi kitsa'eną 'ba kitsikja'axtiuya_nuų. 3 Tunga mejénną nga nda ngatas'ejinnu nga Cristo, kui xi ngakure nga jngu jngu xuta xi'in. 'Ba xi xi'in kuán, kui xi ngakure chjunre. 'Ba Na'enchana, kui xi ngakure Cristo. 4 Tu'ya xuta xi'inñu xi kue'mo nindaku nga kjuako Na'enchana asa nga sikja'axtiuya en xi tsjare Na'enchana, kui xi bi tjibekun xi ngakure. 5 Tunga tu'ya chjunñu xi bi kue'mo nindaku nga kjuako Na'enchana asa nga sikja'axtiuya en xi tsjare Na'enchana, kui chjunbiu bi tjibekun xi ngakure ngat'a jo=ni tsa kis'ejunre kui. 6 Ngat'a tsa jngu chjun bi kue'mo nindaku, tusa ngatate ntsjare. 'Ba tsa kjuasuba nga kuate ntsjare asa nga k'uejunre yojore, ngu, ngate'mo nindaku.

7 Xi xuta xi'in kuán bi tjinnere nga kue'mo nindaku. Ngat'a kui= xi isenre Na'enchana 'ba kui xi bakutsejen kjuajere Na'enchana. Tunga xi chjun kuán, kui xi bakutsejen kjuajere xi xi'in kuán. 8 Ngat'a xuta xi'in xi titjun bi yojore chjun jendibani. Tusa chjun xi titjun yojore xuta xi'in jendibani. 9 'Ba bi kjuanda tse'e chjun kuanda xuta xi'in. Tusa chjun kuanda tu kjuanda tse'e xuta xi'in. 10 Kui kjuañu tjinnenire kue'moni nindaku xi chjun kuán, tuxi kuakuni nga tjin xi batexumare. 'Ba ngatatsa'en tu ngat'are ankjele xi tjin.

11 Tunga ngajinna ña xi makjainna ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, xi xi'in bi tijñat'axinre xi chjun, 'ba xi chjun bi tijñat'axinre xi xi'in. 12 Ngat'a jotsa'en nga chjun xi titjun jendibanire yojore xuta xi'in, 'ba=nde tsa'en nganda'e xi'in tsinnire xi chjun kuán. 'Ba ngayéje xi tjin Na'enchana ndibanire.

13 Jun suba chusun_ru ngat'are kibi. ¿A nda= tjin kionga
jngu chjun kjuako Na'enchana nga bi kue'mo nindaku? 14 Jo
tjin nga'e ngasun'ndio, ¿a bi 'yare nga jngu kjuasuba nga xuta
xi'in sinduju ntsjare? 15 Tunga ngat'are jngu chjun, nda=
bakure nga nduju kụan ntsjare, ngat'a kui xi kitsa'ere nga
nduju kụan ntsjare, tuxi kue'moni nindaku.

16 Tunga tsa tjin xi bi tjijngu kakun ngat'are kibi, ngatjabe
nga bi kja'e tsa'en ña'an ngisai ninga xuta xi yak'a xi mak-
jainre ngat'a tse'e Na'enchana.

17 'Ba xi xin ngisa_nuụ, bi nda 'baxje_nuụ. Ngat'a kioxu nga
mañojon, tusaxu ngisa ma xi ch'o nga ko mare xi nda. 18 'Ba
xi tjun xin_nuụ nijmi xi tji'benạ nga bakjanyaxu xingiu nga
mañojon ngaya ningu. 'Ba tjin= tsajmi xi makjainnạ ngat'are
kibiu. 19 Kjuakixi= nga machjen nga kuakjanyo xingiu, tuxi
xiaña 'yá= xi kixi sejña ngixkun Na'enchana.

20 Kionga mañojon, bi 'ba teño'on jotsa'en yakuyana
Na'enna Jesucristo nga tsakjenko jñu xutare. 21 Ngat'a kioxu
nga bechiu, nga jngu jngu xi tjin ngajinnu ja kjebe ja kjebexu
nga kjine xi tse'e. 'Ba tjinxu xi bi sakure xichine 'ba tjinxu
xi mach'i. 22 ¿A tsajainnu ni'ya ña kụan xino 'ba s'iu? ¿Ánñu
joni tsajmi xi tumé chjire teniko=ñu ningure Na'enchana 'ba
teba'e_ru kjuasuba xuta xi tumé tjinre? ¿Jó xin_nuụ? ¿A nda=
k'uaxjenu? Bi nda k'uaxjenu ngat'are kibi.

23 Ngat'a Na'enna Jesucristo yakuyanạ kibi, 'ba kui
xi kitsikja'axtiuya ngani_nuụ. Ndekuini nistjen nga
kjiningantsja, kiskjebe niñuxtila. 24 'Ba kionga je= kitsjare
kjuanda Na'enchana, yakjanya niñuxtilo 'ba 'bi kitsu:
“Kibi= yojonạ xi singantsjaạ tu kjuanda tsojon. 'Ba ti'on
tuxi kjua'etsjenninu ngat'anạ.” 25 'Ba kionga je kiskine
xichine, 'ba nde kiskjebe chutsiun, 'ba 'bi kitsu: “Kui=
chutsinbiu xi tibakutsejen kjua xatse xi ti'bendakonu
Na'enchana. Ngat'are jinnạ tis'endakoni kjuabiu. 'Ba ti'on
tuxi kjua'etsjenninu ngat'anạ ngantsjai nga s'iu.” 26 'Bamani,
jotjin ndiya nga xino niñuxtilo 'ba s'iu chutsiun, te'beñu nijmi
ngat'are kjuabeyare Na'enna ka'nda nga kjua'e ngani.

27 Ngu, tu'yañu xi bi skuekun nga skine niñuxtilo 'ba nga
k'uiya chutsinre Na'enna, kui xi majngije ngat'are yojore ko
jinre. 28 'Bamani, nga jngu jngu xuta tjinnere nga sinkjinre
kjuafa'etsjenre tsa tsje tjin, kionga kje kjinejín niñuxtilo 'ba
nga kje 'biyaá chutsiun. 29 Ngat'a tsa tjin xi tuchuba skine
'ba tuchuba k'ui nga bi skuekun nga yojore Na'enna kibiu,
kui xi tikanine tajngure je yojore jotsa'en tikjine 'ba tji'bi.
30 Kui= kjuañu tjinni ngajinnu nkjin xi sefesun 'ba xi inda
tjinre, 'ba je jesun masen. 31 Tunga tsa tjun nda sinkjin_ra
kjuafa'etsjenna, bi si'anna kjua. 32 Tunga kionga Na'enna

Jesucristo tsa'enna kjua, kui baku ndiyana xi kjuakixi, tuxi bi cha̱jaña nga si'ankona kjua xuta xi tjin ngasun'ndio.

33 'Bamani nts'ia̱, nga ku̱añojon nga kuechiu, chuya_ru xingiu. 34 Tsa tjin xi 'ñu bojore, ngatakjen ndaba, tuxi bi xaninejeninu kionga ku̱añajanko xingiu. 'Ba ngat'are kjua xi tjin ngisa ngajinnu, kio= k'uendajia̱n nga̱ kjuikun_nuu̱.

12

1 'Ba nganda'e, nts'ia̱, mejénna̱ nga xio xi kjuakixi ngat'are nkjin kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana.

2 'Yañu jó kjiño'on nga kje makjainnu Na'enna. Joni tsa kichjufenu nga tsangitjengiu na'en xi bi mare nchja, xi ntsja xuta kuandani. 3 'Bamani, xin_nuu̱ nga tu'yá xi Isennixtjintsjere Na'enchana titsikinchja ma nchja bojore Jesús. 'Ba nde ni'yá ma tsu: "¡Jesús xi Na'enna!", tsa bi Isennixtjintsjere Na'enchana tijñajin inimare.

4 Ja kja'e ja kja'e kjuanda xi kitsa'ena, tunga tu jngu= ma sani Isennixtjintsjere Na'enchana xi tsjana kibiu. 5 Ja kja'e ja kja'e tsa'en ña'axat'a_ra̱ xingia xi makjainna ngat'a tse'e Na'enna, tunga tu jngu= ma sani Na'enna Jesús xi tsja xana. 6 'Ba ja kja'e ja kja'e xa xi Na'enchana tsa'en ngajinna ngatsi'a, tunga tu jngu Na'enchana xi tsa'en ngayéje kibiu.

7 'Ba nga jngua jngua kitsa'ena mé= xi bakutsejen Isennixtjintsjere nga tu kjuanda tsajan ngatsi'a. 8 Ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana, tjin xi ba'ere kjuanda nga kuinchja en xi tse kjuankjin kakun tjinre, 'ba ngat'are ndekuini Isennixtjiun, tjin xi ba'ere kjuanda nga kuetsuya jó tsunire xi tjin. 9 Tjin xi ndekuini Isennixtjiun tsjare kjuanda nga ngisa nda ku̱akjainre, 'ba tjin xi ndekuini Isennixtjiun tsjare kjuanda nga ku̱anre sinda xuta. 10 Tjin xi mare tsa'en kjuakun, 'ba tjin xi mare tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare. 'Ba tjin xi mankjinre tsa kjuakixi nga Isennixtjintsjere Na'enchana tijña ngajinre xuta asa isennixtjin xi bi nda. Tjin xi mare nchja kja'e kjuanga en, 'ba tjin xi tsuya jó tsunire enbiu. 11 Tunga ngayéje kibi jngu sani 'ba ndekuini Isennixtjintsjere Na'enchana xi tsa'exajinna, 'ba kui xi tsjare kjuanda nga jngu jngu xuta jotsa'en nga Kui mejénre sjare.

12 Joni yojona. Jngu mani, tunga nkjin= ka'a tjinre. 'Ba ngatsi'i ka'a xi tjinre, ninga nkjin ka'a mani tu jngu yojo ma sani. 'Ba nde 'ba= tsa'ennire ngat'are Cristo. 13 Ngat'a tu jngu Isennixtjintsje kisatendaña ngatsi'a 'ba 'ba=tsa'en tu jngu yojo kuánña, ninga xuta judío asa kja'e xuta, ninga xi chu'nda asa xi ndaire yojore. Ngatsi'a kika'ena nga kji'yaa ndekuini Isennixtjintsje.

14 Jngu yojore xuta nkjin= ka'a tjinre, bi tu jngu= mani.
15 Tsa jngu ndsakua kuetsu: “Bi jngu ka'a tse'e yojo kuáa̱n,
ngat'a bi ntsja kuáa̱n”, tsa 'ba kuetsu, ¿a tu kui= kjua bi nde
tse'e yojo ku̱anni? 16 'Ba tsa jngu ñajan kuetsu: “Bi jngu ka'a
tse'e yojo kuáa̱n, ngat'a bi xkun kuáa̱n”, tsa 'ba kuetsu, ¿a
tu kui= kjua bi nde tse'e yojo ku̱anni? 17 Tsa yojona tu jngu
xkuan kuán sa, ¿jótsa'en ku̱an kjuinu'yaña? 'Ba tsa yojona tu
jngu ñajan kuán sa, ¿jótsa'en ku̱an xujenña?

18 Tunga Na'enchana kitsa'en yojona ko nkjin ka'a 'ba 'endu
xki ka'a ña kuamejénre kui. 19 Ngat'a tsa tu ngusun ngayéje
ka'a, bi s'e̱ yojo. 20 Kui kjuañu ninga nkjin ka'a mani, tunga tu
jngu= yojo.

21 'Ba tuxkuan bi ma tsure ndsa: “Bi machjenra̱.” Ninga
nindakua bi ma tsure ndsakua: “Bi machjenra̱.” 22 Tusa xki
ka'a yojona xi mana joni tsa bi 'ñu tjinre nga'ñu, kui xi ngisa
'ñu machjen ngisa. 23 'Ba xki ka'a yojona xi mana nga bi 'ñu
chjire, kui xi ngisa nda nikuenda. 'Ba xki ka'a yojona xi bi
mejénna nga xiare, kui= xi ngisa nik'ejña'ma. 24 'Ba xi ma
'yare, bi machjen nga 'ba sikua. Tunga Na'enchana 'ba=tsa'en
'enda yojona, nga ngisa nda sikuenda ka'are yojona xi mana
nga bi 'ñu chjire. 25 'Ba= kitsa'en Na'enchana, tuxi bi ku̱an
jó ya s'e̱ni xki ka'a xi tjinre yojona, tusa ngusun tsa'en ngat-
sikuendakaña xinkjin. 26 Tsa jngu ka'a yojona on tjimare,
'ba=nde on tjimare xi yak'a. 'Ba tsa jngu ka'a yojona 'ñu nda
tji'naxje, 'ba=nde ngatsi'i xi yak'a tsja kjimare.

27 Ngu ngatsi'u yojore Cristo kuon, 'ba nga jngu jnguu xki
ka'are yojobiu kuon. 28 Ngajinre xuta xi makjainre ngat'a
tse'e Na'enna Jesucristo, Na'enchana ja'ajin apóstoles joni xi
titjun, xi majóni profeta xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana
tsjare, xi majánni maestru, 'ba sa'e xi mare tsa'en kjuakun,
'ba xi mare tsinda xuta, 'ba xi be jótsa'en kuaseko xuta, 'ba xi
be jótsa'en sa'en nga sa'exastin xuta, 'ba xi mare nchja kja'e
kjuanga en xi tsjare Na'enchana.

29 Bi ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo
apóstoles kuán, bi ngatsi'i xi profeta, bi ngatsi'i xi maestru,
'ba bi ngatsi'i xi mare tsa'en kjuakun. 30 Bi ngatsi'i kitsa'ere
kjuanda nga ku̱anre sinda xuta, bi ngatsi'i kitsa'ere kjuanda
nga ku̱anre kuinchja kja'e kjuanga en, 'ba bi ngatsi'i mare
tsuya jó tsunire en xi Na'enchana tsjare xuta. 31 Tunga nga-
jinre ngayéje kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana,
timijon xi ngisa nda kuasekore xuta.

Tunga an kuakun_nuu̱ jngu ndiya xi ngisa nda tjin.

13

1 Tsa nchja nkjin kuya en xi mare xuta 'ba ko en xi nchja

ankjele, tunga tsa bi tsimijaạn xi yak'a, an jo=ni jngu tsajmi xi tu fane asa jngu tsajmi xi ch'otsa'en nu'yare nga nikjane. 2 'Ba tsa manạ nikja'axtiuya enre Na'enchana joni jngu profeta, asa mankjinnạ ngayéje xi 'mo 'ejña Na'enchana, asa 'biạ ngat'are ngayéje xi tjin, asa nda makjainnạ ngat'a tse'e Na'enchana nga ka'nda kụannạ xin sikasen jngu nindu, tunga tsa bi tsimijaạn xi yak'a, tumé chji_rạ. 3 'Ba tsa sja_rạ xuta nịmạ ngayéje xi tjinnạ, 'ba ka'nda singantsjaạ yojonạ tuxi kuitini tu kjuanda tse'e xuta xi yak'a, tunga tsa bi tsimijaạn xi yak'a, tumé chjire kibiu.

4 Xi tjinre kjuanimejen, kui xi tjinre kjuatsejnda 'ba nda xuta. Xi tjinre kjuanimejen bi xin kakun, bi nchja en nk'a kakun, bi nk'a 'baxje yojore, 5 bi ch'o tsa'en ko xi yak'a, bi mangisjai xi tu kjuanda tse'e tajngu, bi ta'a makjanre, bi 'bejin kakun nga ch'o kuata'en, 6 bi tsja s'ere ngat'are mé= xi bi kixi tsa'en xuta. Tusa matsjare ngat'are xi kjuakixi. 7 Xi tjinre kjuanimejen bi tsikjere kakun, bi tsichaja kjuamakjainre, tusa kuyantsjai, 'ba chukjuakore tumeñu.

8 Kjuanimejen niñajanni kjuet'a. Kjua'e nixtjin nga bi nde s'ẹnire kjuanda xuta nga sikja'axtiuya enre Na'enchana joni profeta, ninga nga kuinchja kja'e kjuanga en, ninga nga kụankjinre jó tsunire xi tjin. 9 Ngat'a tu chuba sani xi mankjinna nganda'e, 'ba tu ichi sani xi nikja'axtiuya ngat'are Na'enchana nganda'e. 10 Tunga kionga kjua'e xi kjuakixi kjin, kio= kjue xi tu ichi 'yasa nganda'e.

11 Kionga ki'ndiạ, kinchjaạ jotsa'en nchja jngu ki'ndi chi, 'ba kitsikja'etsjiạn jotsa'en tsikja'etsjen jngu ki'ndi chi, 'ba kuankjinnạ jotsa'en mankjinre jngu ki'ndi chi. Tunga kionga je kuachinga, 'ejñat'axiạn kjuaki'ndinạ. 12 Nganda'e tu xạ= tjimatsejenna joni tsa jngu chutsin techutsejenya. Tunga kjua'e nixtjin nga nda xia. Nganda'e tu chuba mankjinna. Tunga kjua'e nixtjin nga nda kụankjinna, jofatsa'en bena Na'enchana.

13 Ngajáṇ kibi niñajanni kjuet'a: nga makjainna ngat'a tse'e Na'enchana, nga chuya_ra xi sjana, 'ba nga s'ena kjuanimejen. 'Ba ngajinre ngajáṇ, kjuanimijon xi ngisa chjire.

14

1 T'e_ru kakun nga ngisa simejéṇ ngiso xi yak'a 'ba nde timijon nkjin kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana. Tunga ngisa timijon nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja. 2 Ngat'a xi kitsa'ere kjuanda nga kuinchja en xi kja'ere, tu Na'enchana sani fako, bi xuta. Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana ndibanire mé= xi nchja, 'ba tu'yá be jó tsunire xi nchja. 3 Tunga xi kitsa'ere kjuanda nga tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare, kui xi fako xuta, tuxi

sja nga'ñunire, si'ñu kakunni 'ba tsitsja kakun. 4 Xi nchja en xi tu'yá mankjinre ndekui tsjanga'ñu tajngunire yojore. Tunga xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare, kui xi tsja nga'ñure xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna.

5 Mejénna tsakaiñu nga ngatsi'u kua'enu kjuanda nga kjuinukjuo kja'e kjuanga en, tunga ngisa mejénna tsa kua'enu kjuanda nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja. Ngat'a ngisa= chjire enbiu nga ko mare en xi tu'yá mankjinre. Tunga nda= tjin tsa kuinchja en xi tu'yá mankjinre tsa kuetsuyara, tuxi 'batsa'en saku nga'ñunire xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna.

6 'Bamani nts'ia, tsa kjuikun_nuu 'ba kjuako_nuu en xi tu'yá mankjinre, tsa 'ba sa'aan, ¿a kuaseko_nuu? ¿A bi ngisa nda tjin nga xin_nuu mé= xi 'bejñatsejen Na'enchana, asa xin_nuu mé= xi mankjinna, asa sikja'axtiuya_nuu en xi Na'enchana tsja, asa kuakuya_nuu mé= xi kitsa'ena? 7 Ka'nda tsajmi xi tsajainre jnda tunga fane joni tjio asa najni, tsa bi nda kjuinikjane, ¿jó tsa'en xiaña ñáre son xi tjinikjane? 8 'Ba tsa bi nda kjuinikjane tjio, ¿a k'uendunda= chasoldadu nga kuekjan? 9 'Ba nde 'ba= mani ngajinnu. Tsa kuixun en xi tu'yá kuankjinre, ¿jótsa'en kuankjinnire xuta mé= xi kjuinukjuo? 'Ba jo=ni tsa tu kjuinukjuajin ision.

10 Kjuakixi= nga nkjin en tjin ngasun'ndio 'ba ngayéje 'ñu= chjire ngat'are xi mankjinre. 11 Tunga tsa bi mankjinna en xi tifakona jngu xuta, ngu kuan_ra joni jngu xuta xi bi tse'e nangire, 'ba an kuanna xutabiu joni jngu xuta xi xin nangire. 12 Ngu, mé= jun tsu'ba, mejénnú nga s'enu nkjin kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana, chjo'o kjuanda nga kuannu kua'e nga'ñu_ru xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna.

13 'Bamani, xi nchja en xi tu'yá mankjinre, ngati'are Na'enchana, tuxi kuanire kuetsuya jó tsunire en xi nchja. 14 Ngat'a tsa kuinchjaa en xi tu'yá mankjinre nga kjuakua Na'enchana, tu inimana= fako Na'enchana tunga kjuafa'etsjenna bi fa'as'enjinre. 15 'Bamani, ¿mé= xi tjinnere sa'aan ya'a? Ngu sa'aan ngojó. Kjuakua Na'enchana ko inimana, tunga 'ba nde kjuakua ko en xi mankjinna ngayeje. Sia ko inimana, tunga 'ba nde sia ko en xi mankjinna ngayeje. 16 Ngat'a tsa tu ko inimari sa tenichji_ri Na'enchana, 'ba tsa tibasen ñojonri jngu xi bi be mé= xi teñe'en, ¿jótsa'en tu jngu sa'enkori yojore nga sjare kjuanda Na'enchana, kionga bi tjimankjinre mé= xi tesji? 17 Kjuakixi= nga nda teba'e_ri kjuanda Na'enchana nga 'ba teñe'en, tunga bi tisaku nga'ñure xuta xi yak'a.

18 Tsja_ra kjuanda Na'enchana nga ngisa nchja ngisaa kja'e en xi Kui tsjana nga ko mare jun. 19 Tunga nga mañajan

xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, ngisa= ndani tu ón sa ndsu'baą en kuinchjaą xi kų̱ankjinre xuta nga ko mare te mi en xi tu'yá kų̱ankjinre, ngat'a en xi kų̱ankjinre, kui= xi kuasekore xuta.

20 Nts'ią, bi nikja'etsjion joni ki'ndi nisti. Ngatjamo joni ki'ndi nisti ngat'a tse'e kjuach'o, tunga tikja'etsjion jotsa'en tsikja'etsjen xuta chinga. 21 Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a kjuatexumo: "Kja'e en 'ba xuta xi xin nangire sichjiąn nga kjuakuą naxinandabi. Tunga ninga tsa 'ba sa'aą̱n, bi kuasen ñojonnąą, kitsu Na'enchana." 22 'Bamani, en xi kja'e kjuanga nchja xuta, kui xi bakutsejen kjua'ñure Na'enchana nga tu kjuanda tse'e xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e kui 'ba bi kjuanda tse'e xi je makjainre. Tunga en xi Na'enchana tsja xi tsikja'axtiuya xuta, kui xi tu kjuanda tse'e xuta xi je makjainre 'ba bi kjuanda tse'e xi bi makjainre.

23 'Ba 'batsa'en tsa jngu nga'nde kų̱añojon ngatsi'u xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna 'ba tsa ngatsi'u kjuinukjuo en xi tu'yá mankjinre, 'ba kjua'as'en kio xuta xi bi be mé= xi teño'on asa xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, ¿a bi kuetsu nga skanu? 24 Tunga tsa ngatsi'u tenikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsjana, 'ba kjua'as'en kio xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna asa xi bi be mé= xi teño'on, kionga kjuint'e ngayéje xi temixun, kio skue nga tjinre je 'ba kuanejere ngayéje xi temixun. 25 Nga tibasen ñojon, s'ejñatsejen mé= xi tjinndujin'mo inimare, 'ba kuasenkunch'in nga sichjire Na'enchana, 'ba sikixiya nga kjuakixi nga Na'enchana tijñajin ngajinnu.

26 'Ba 'batsa'en, ¿mé= xi tjinnere si'an, nts'ią? Kionga kų̱añajan tsi'u, tjin xi ngatjase jngu salmo, tjin xi ngatakuyare xuta xi yak'a, tjin xi ngatatsuya mé= xi 'bejñatsejen Na'enchana, tjin xi ngatanchja kja'e kjuanga en, 'ba tjin xi ngatatsuya jó tsunire ion. Ngayéje xi si'on nga jngu jnguu, ti'on tuxi kua'e nga'ñuni_ru xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna. 27 'Ba tsa tjin xi kuinchja en xi tu'yá mankjinre, jó asa ka'nda ján ngatjama. Tunga jngu ngatjama sa nga kuinchja, 'ba jngu xi ngatatsuya jó tsunire ion. 28 'Ba tsa tsajain xi mare tsuya jó tsunire ion, tusa xi mare nchja en xi tu'yá mankjinre xiu ngat'ejña ngaya ningu 'ba ngatjako tajngu yojore ko Na'enchana.

29 'Ba ngat'are xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsja, jó asa ján ngatjama. 'Ba xuta xi yak'a ngatatsikja'etsjen jó tsunire en xi inyant'e. 30 'Ba nga tinchja jngu xuta, tsa ngijngu xi kio tijña k'uejñatsejenre Na'enchana jngu en, ngatatsja'ndere xi tjun tinchja tsakaiñu. 31 'Ba 'bi=tsa'en nga jngu jnguu jun sik'ako_ru xingiu nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja, tuxi ngatsi'u kų̱anninu 'ba są̱kunu kjua'ñukakun. 32 Xi

tjinre kjuanda nga tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsja ma batexumare kjuandabiu 'ba ma kuya chu̱ba̱ nga kuinchja.
33 Ngat'a Na'enchana bi mejénre kjuasi, tusa mejénre nga s'e̱ kjuaxiu.

Jo ma ngajinre xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo,
34 xi yanchjin tjinnere nga xiu k'uendu ngaya ningu. Ngat'a bi tixa'ndere nga kuinchja. Tusa tjinnere nga ngisa ngi'nde kueko yojore, jo tsu kjuatexumo.
35 'Ba tsa tjin xi mejénre nga ku̱ankjinre, ndaba ngatjaminingiyare xi'inre. Ngat'a bi nda tjin tsa jngu chjun kuinchja ngajinre xuta xi tjindu ningu.

36 ¿A nikja'etsjenñu nga ngajinnu 'etuts'inre nga kis'eya nijmi enre Na'enchana? ¿A tu jun= xi texuntsjo ion?
37 Tsa tjin xi mare nga kui xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsja asa tisakure jngu kjuanda xi tsja Isennixtjintsjere Na'enchana, kui xi tjinnere nga sikixiya nga kjuatexumare Na'enchana xi tetsi'indu_nuu̱ nga'e.
38 'Ba tsa tjin xi bi kuatesinre xi tetsi'indu_nuu̱ nga'e, 'ba nde bi sa̱tesinre kui ngayeje.

39 'Bamani nts'ia̱, timijon nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja 'ba bi 'bechja'nde_ru xi kuinchja kja'e kjuanga en.
40 Tunga ngayéje xi si'on, nda ti'on 'ba kixi kixi tangiko.

15

1 'Ba nganda'e nts'ia̱, mejénna̱ sikja'etsjenya_nuu̱ en ndare Na'enchana xi ja'ba kitsikja'axtiuya_nuu̱, xi kuakjainnu 'ba xi kixi tenyajiun nganda'e.
2 'Ba Ngat'are= kui k'uangi=ñu tsa nda k'uejñatjo en xi kitsikja'axtiuya_nuu̱, tsa bi 'ba si'on tu kjuatjo= kuakjainnu.

3 Je kitsikja'axtiuya_nuu̱ en xi ngisa tjun tijña xi ja'axtiuyana̱ nga Cristo k'enntjai ngat'are jena jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana,
4 'ba nga kis'eyanijin, 'ba nga xi majánni nixtjin ja'aya nganire ngajinre mik'en jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana,
5 'ba nga yakutsejenre yojore Pedro 'ba jaskan xi tejó.
6 'Ba jaskan yakutsejenre yojore ts'axtiu ón sientu nts'ia. Nkjin mani xi tjindu ngisa, 'ba yak'a je jesun.
7 'Ba 'ba nde tsa'en yakutsejenre yojore Santiago 'ba jaskan ngatsi'i nchja chinga apóstol.

8 'Ba xi fet'ani yakutsejenna̱ yojore an xi joni jngu ki'ndi xi tsején.
9 Ngu an xi ngisa bi 'ñu chjire ngajinre nchja chinga apóstol 'ba bi bakinna̱ nga apóstol k'uinna̱, ngat'a kitsjengi=ña̱ xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo.
10 Tunga tu ngat'are kjuandare Na'enchana= nini kuán=ña̱ 'yá xi kuáa̱n nganda'e. 'Ba bi tu tifiton kjuanda xi kitsjana̱ Na'enchana. Tusa ngisa 'ñu tetsa'exa ngisaa̱ nga ko mare nchja chinga apóstol xi yak'a. Tunga bi an xi 'ba tetsa'aa̱n,

tusa kjuandare Na'enchana xi tijñajinna. 11 'Ba 'batsa'en tsa an
xi kitsikja'axtiuyaa asa nchja chinga apóstol xi yak'a; tunga
xi ngisa chjire kui nga 'batsa'en kjinikja'axtiuyee, 'ba jun
'ba=tsa'en kuakjainnu.

12 Tsa tifa'axtiuya nga ja'aya nganire Cristo ngajinre
mik'en, ¿jótsa'en nga tjin xi tsu ngajinnu nga bi kjua'ayare
mik'en? 13 Ngat'a tsa bi kjua'ayare mik'en, 'ba nde Cristo
bi ja'ayare ngajinre mik'en ngayeje. 14 'Ba tsa bi ja'ayare
Cristo ngajinre mik'en, tsu=nire nga tumé chjire en xi
tenikja'axtiuyee 'ba nga tumé chjire nga makjainnu. 15 Tsa
'ba tjin, jin jín xi tsu en ndesu ngat'a tse'e Na'enchana, ngat'a
tenikixiyanii nga Na'enchana kitsikja'aya nganire Cristo nga-
jinre mik'en. Tsa kjuakixi nga bi kjua'aya nganire xuta
ngajinre mik'en, tsu=nire nga ninga Cristo bi kjuakixi nga
ja'ayare ngayeje. 16 Ngat'a tsa bi kjua'aya nganire mik'en,
ninga Cristo bi ja'ayare ngayeje. 17 'Ba tsa bi ja'ayare Cristo
ngajinre mik'en, tumé chjire nga makjainnu. 'Ba tojo tetsub-
ajinjíun jenu. 18 'Ba jín nde xuta xi kuakjainre ngat'a tse'e
Cristo xi je jesun 'ba jín nde kichaja ngayeje. 19 Tsa tu nixtjin
xi tetsuba nganda'e techuyasa_ra mé= xi sjana Cristo, ña jín xi
ngisa nima ña'an ngajinre xuta xi tjin ngasun'ndio.

20 Tunga kjuakixi= nga Cristo ja'ayare ngajinre mik'en. 'Ba
kui joni ture chan xi tjun, ngat'a kui xi tjun ja'ayare ngajinre
mik'en. 21 Ngat'a jotsa'en ngat'are mé= xi kitsa'en jngu xuta
ja'e kjuabeya ngasun'ndio, 'ba=nde tsa'en ngat'are mé= xi
kitsa'en kja'e xuta kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en.
22 Ngat'a jotsa'en ngat'are Adán fesun ngatsi'i xuta, 'ba=nde
tsa'en ngat'are Cristo k'uendukun ngani ngatsi'i xuta.

23 Tunga jotsa'en nga 'bakore nga jngu jngu 'ba=tsa'en
kjua'ayare: Cristo tjun 'ba jaskan xuta xi tse'e nga kjua'e
ngani kui. 24 Tjun skja'are kjua'ñure ngatsi'i xi batex-
uma 'ba ko ngatsi'i xi tjinre xa 'ba ko xi tjinre kjua'ñu
tsakaiñu, 'ba jaskan singantsja ña batexuma ngaya ntsja
Naina xi Na'enchana, 'ba kio kjue ngasun'ndio ya'a. 25 Ngat'a
Cristo tjinnere nga kuatexumare ka'nda nga ngatsi'i xi stike
k'uendungi ngi ndsaku. 26 'Ba enemigo xi fet'ani nga
sikjekjua, kjuabeyo. 27 Ngat'a Na'enchana kitsik'endungi
ngi ndsaku Cristo ngayéje xi tjin. Tunga kionga tsu nga
kjinik'endungi ngi ndsaku ngayéje xi tjin, tinchja tsejen nga bi
ko Na'enchana tijñangi ngi ndsaku Cristo, ngat'a Na'enchana
xi 'ba kitsa'en nga kui tjindungi ngi ndsaku ngayéje xi
tjin. 28 'Ba nga s'endungi ngi ndsaku Cristo ngayéje xi tjin,
'ba=tsa'en ko Cristo xi Ki'ndire Na'enchana mani singantsja
yojore nga k'uejña ngixkun xi 'ba kitsa'en nga ngi ndsaku

kis'endungi ngayéje xi tjin. 'Ba 'batsa'en Na'enchana tu kui tajngu tse'e kuanni ngayéje xi tjin.

29 'Ba tsa bi kjua'aya nganire ngajinre mik'en, ¿jótsa'en machjen nga xuta batenda yojore ngojore mik'en? Tsa kjuakixi nga bi kjua'ayanire xuta, ¿ánñu tsa'enni kibiu?

30 'Ba ¿ánñu tetsubaniį jngu kjuabenichun xi tu tsjenngichantsjaį tsa bi fa'ayare mik'en? 31 Ngat'a an nts'iąą, nyujun nyujun tjennginą kjuabeya. Kjuakixi= xi xin_nuų jotsa'en kjuakixi nga tsja= maną nga makjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. 32 Tsa tu ngat'are mé= xi mejénre xuta, tsa kui kjua kiskjankoñą tjiuba ts'en xi tjindu naxinanda Éfeso, tsa 'ba kitsa'aąn, ¿mé= xi kitsa'enni_rą? Tsa bi kjua'aya nganire mik'en, ¿ánñu bi si'anña jo tsu xuta: "Xinia 'ba s'ia, ngat'a nyujunni kueyaña"?

33 Bi ba'e'ndio nga s'ejñunu. "Xi tsjenko xuta ch'okun, 'ba=nde ch'okun 'betju." 34 Tikja'etsjen ngañu xi kixi tjin 'ba bi nde minyijeñu. Ngat'a tjin= yak'a ngajinnu xi bi be Na'enchana. 'Ba xin_nuų, tuxi kųasubaninu.

35 Tunga tsa tjin xi 'ba kuetsu: "¿Jótsa'en kjua'aya nganire mik'en? ¿Mé= yojo xi kua'a ngani?" 36 ¡Xuta chikun! Xujma xi s'entje bi fesu tsa bi tjun s'eyanijin 'ba k'uantjaiya. 37 'Ba bi tsa kui xi s'entje kui xi kjuesu, tusa xujma sani, tsa xujma trigo asa kja'e xujma. 38 Tunga Na'enchana tsjare isen xujmo xi mejénre sjare, 'ba tsjare nga jngu tsujmi ntje isen jotsa'en nga 'bakore xujmare.

39 Jotsa'en tjin kja'e kjuanga kuya xujma ko tsujmi ntje, 'ba=nde tjin kja'e kjuanga kuya yojo ngayeje. Kja'e= kun yojore xuta, kja'e= kun xi tse'e tjiuba, kja'e= kun xi tse'e tjiunise, 'ba kja'e= kun xi tse'e tjiuti. 40 'Ba 'ba=nde kja'e kun isen xi tjin ngank'aa ko xi tjin t'anangiu ngayeje, 'ba kja'e tsa'en tsitsejen xi tjin ngank'aa ko xi tjin t'anangiu. 41 Tsu'biu kja'e tsa'en tsitsejen, 'ba na'enso kja'e tsa'en tsitsejen, 'ba niñu kja'e tsa'en tsitsejen ngayeje. 'Ba nga jngu jngu niñu xi tjin kja'e kja'e tsa'en tsitsejen.

42 'Ba=nde kųan nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en. S'eyanijin= xi fe'ndu, tunga xi kjua'aya nganire bi nde kjue'nduni. 43 Xi s'eyanijin kjuasuba tsja, tunga xi kjua'aya nganire s'ę=re kjuaje. S'eyanijin= xi inda, tunga xi kjua'aya nganire s'ę=re nga'ñu. 44 S'eyanijin= yojo xi ya'a xuta, tunga kjua'aya= nganire yojo xi Isennixtjintsjere Na'enchana sjare kjuabenichun. Tsa tjin yojo xi tu xuta ya'a, ngu, 'ba=nde tjin yojo xi Isennixtjintsjere Na'enchana tsjare kjuabenichun ngayeje.

45 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Xuta xi tjun xi Adán 'mi, kui xi kjininda 'ba kitsa'ere kjuabenichun."

Tunga Adán xi fet'ani, kui xi kuán Isennixtjintsje xi tsjare kjuabenichun xuta. 46 Tunga mé= xi tsja Isennixtjintsjio bi titjun ndiba, titjun= ndiba xi xuta ya'a, 'ba jaskan xi tsja Isennixtjintsjio. 47 Xuta xi tjun chojore t'anangiu kuandakoni, tunga xuta xi majóni ngank'aa jendibajenni. 48 Jo kji'i xuta xi chojore t'anangiu kuandakoni, 'ba=nde kun ngatsi'i xi tse'e t'anangiu. 'Ba jo kji'i xuta xi jendibajenni ngank'aa, 'ba=nde kun ngatsi'i xi tse'e ngank'aa. 49 Jotsa'en nganda'e kich'a= isenre xuta xi kuandakoni chojore t'anangiu, 'ba=nde tsa'en x'a= isenre xuta xi jendibajenni ngank'aa.

50 Xin_nuų kibi, nts'iạ, nga yojo xi kich'a nganda'e bi kụan sạku'ndere ña batexuma Na'enchana. Ninga xi fe'ndu bi sạku'ndere ngajinre xi bi fe'ndu. 51 Tjinu'yo kjua'mobi. Bi ngatsi'a kueya, tunga k'uantjaiya tsi'iña. 52 Jotsa'en kitsa 'bechja 'ba chjux'a tuxkuan, 'ba=tsa'en kitsa k'uantjaiya kionga kjuane tjio xi fet'ani. Ngat'a nga kjuane tjio, mik'en kjua'aya nganire 'ba bi nde kueya ngisani, 'ba k'uantjaiya tsi'iña. 53 Ngat'a yojo xi kich'a nganda'e xi fe'ndu, kụan ngani yojo xi bi nde fe'nduni. 'Ba yojona xi 'me nganda'e, kụan ngani yojo xi bi nde 'meni.

54 'Ba kionga xi fe'ndu kụan ngani xi bi nde fe'nduni, 'ba yojo xi 'me kụan ngani yojo xi bi nde 'meni, kio= k'uetjusun en xi kua'indut'a enre Na'enchana: “Xi kitsa'en, kui xi kitsikjekjua kjuabeyo. 55 ¡Ji kjuabeya! ¿Jótsa'en si'an ngani? ¡Ji kjuabeya! ¿Ñá tijña nga'ñu xi sik'enkoni xuta?” 56 Ngat'a nga'ñure kjuabeyo, jio. 'Ba nga'ñure jio kjuatexumo ndibanire. 57 Tunga ba'e_ra kjuanda Na'enchana xi tsa'en nga ña'an_ra je ko kjuabeya tu ngat'are Na'enna Jesucristo.

58 'Bamani, nts'iạ xi tsimijaạn, kixi tinyo 'ba bi nichojo yojonu. Ngantsjai tangiko nduju xare Na'enna Jesucristo, ngat'a 'yañu nga bi tu kjuatjo xi teño'on nga ña'axat'a_ru kui.

16

1 'Ba ngat'are ton xi tjis'eku ngat'a tse'e xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi tjindu Jerusalén, 'ba nde ti'on jo kixin_rạ nts'ia xi tjindu nangi Galacia. 2 Xki tamingu nga jngu jnguu t'ejñat'axinchiu ton, jotjin sạkunu. 'Ba t'ejñatjo tuxi kionga kjuechukun_nuų bi tjinnere nga xja'asunñu ton. 3 'Ba kionga kjuechaạ, sikasiạn naxinanda Jerusalén xuta xi jun xja'ajiun 'ba sja_rạ xujun xi tsjare kjua'ñu, tuxi kuekoni ton xi kiko'o ngat'a tse'e nts'ia xi tjin ngajaan. 4 'Ba tsa nda tjin nga ko an kjuiạ, ngu, ñatjen jín kuekonạ.

5 Kio kjuikun_nuų jaskan nga kjua'aạ nangi Macedonia, ngat'a tjinne=re nga kjua'aạ nangi xi kio tjin. 6 'Ba=

kụan tsa kuatejñako_nuụ chuba nixtjin asa kio kjua'anạ nixtjinre nch'an, tuxi kụan kuisekonuụ ña jaskan kjui ngañạ. 7 Ngat'a bi mejénnạ nga tu kjua'axtiu_nuụ. Tusa mejénnạ kuatejñako_nuụ chuba nixtjin, tsa Na'enchana tsja'ndenạ. 8 Tunga kuatejñaạ naxinanda Éfeso ka'nda nga kjua'e s'i pentecostés. 9 Ngat'a tixa'nde=nạ nga sa'aạn jngu xa xi nda, ninga nkjin xi bi mejénre nga 'ba sa'aạn.

10 Tsa kjuechukunnu Timoteo, nda chjubetjo, tuxi tsja s'ẹnire nga k'uejñajinnu. Ngat'a ndekui xare Na'enna Jesucristo tsa'enni joni an. 11 'Bamani, tu'yá ngatabeton. Tusa tiseko nga ngatjas'ere kjuaxiu nga janda sa'en ndiya, tuxi kjua'ekunninạ nga'e. Ngat'a an ko nts'ia xi yak'a techuyeẹ nga kjua'e.

12 'Ba ngat'are nts'ia Apolos, 'ñu= 'ene_rạ tsakaiñu nga kueko nts'ia xi kjuechukunnu. Tunga bi kuakjainre nga kuaje nganda'e. Kio kuaje nga kụan xi sa'en.

13 Tetsubachun 'ba kixi tinyo ngat'are xi makjainna. Ti'ñu kakún 'ba tenga'ñu. 14 'Ba ngayéje xi si'on ngatakutsejen kjuanimejénnu.

15 Nts'iạ, 'yañu nga xinkjin xuta chinga Estéfanas kui xi tjun kuakjainre enre Na'enchana ngajinre xuta xi tjin nangi Acaya, 'ba kui tu kuifa ni xa inyatsa'en sa nganda'e nga inyabaseko nts'ia xi yak'a. 16 Temi'a_nuụ nga tik'etjusun_ru xuta xi joni kui 'ba ko ngatsi'i xi 'ñu tsa'exa ngat'are xabi.

17 Tsja= manạ nga ja'ekunnạ Estéfanas ko Fortunato 'ba ko Acaico, ngat'a kui= xi tsakasekonạ ngojonu. 18 Kitsjanạ kjua'ñu kakun jo kitsa'en ngajinnu ngayeje. Kui kjuañu chạkunñu xuta xi joni kui.

19 Inyatsikasen_nuụ kjuate'nda nts'ia xi tjin nangi Asia. 'Ba nde Aquila ko Priscila 'ba ko ngatsi'i nts'ia xi mañajan ndaba 'ñu tsikasennu kjuate'nda ngat'are Na'enna Jesucristo. 20 'Ba ngatsi'i nts'ia xi tjin nga'e inyatsikasennu kjuate'nda. 'Ba ko kjuanimejen xi tsjana Na'enna tite'nda_ru xingiu ngayeje.

21 An Pablo ko ndsaạ tetsi'indu_nuụ kjuate'ndanạ.

22 Tsa tjin xi bi tsimején Na'enna Jesucristo, kui xi ngatjas'ejñat'axinre Na'enchana. ¡Ndibai Na'en!

23 Ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesucristo. 24 Tsimején_nuụ ngatsi'u ngat'are Cristo Jesús.

Xujun xi majóni xi San Pablo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Corinto
2 CORINTIOS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo kuáan jotsa'en kuamejénre Na'enchana. An ko nts'ia Timoteo tenikasenri xujunbi jun xi makjainnu ngat'a tse'e Na'enchana xi tetsubo naxinanda Corinto ko ngatsi'u xuta tsjere Na'enchana xi tetsubasun nangi Acaya.

2 Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

3 Ngatanichjire Na'enchana xi Naire ko Na'enre Na'enna Jesucristo, Na'enchana xi fa'animara 'ba xi tsjana kjuaje kakun. 4 Kui tsjana kjuaje kakun ngajinre ngayéje kjua xi temitjaxtia, tuxi ko ña kuan kua'eni_ra kjuaje kakun xuta xi tume kjua tifa'axtiu. Kjuaje kakun xi Na'enchana tsjana, ndekui xi kua'e ngani_ra xuta xi yak'a. 5 Ngat'a jotsa'en 'ñu tisakut'ana kjuanimare Cristo, 'ba=nde tsa'en 'ñu tisakuna kjuaje kakun ngat'are Cristo.

6 Tsa temitjaxtii kjuanima, kio= tjindibanire nga tisakunu kjuaje kakun 'ba nga k'uangiu. 'Ba tsa tisakuni kjuaje kakun, kio= tjindibanire nga tisakunu kjuaje kakun xi kuasekonu nga xukjuakonu ndekui kjuanima xi temitjaxtii. 7 Bi jó ján faii kakuin ngat'are mé= xi chuyeę ngat'a tsojon. Ngat'a 'ya=ni jotsa'en tisakut'anu kjuanimani, 'ba=nde tsa'en sakut'anu kjuaje kakunni.

8 Nts'ia, mejénni nga xio ngat'are kjuana'en xi tsitjaxtii nga'nde xi tijñajin nangi Asia. Ngat'a kjuana'enbiu jo=ni jngu ch'a xi je mején kitsukineni ka'nda bi nde kichukjuakonini. Ka'nda kjinikja'etsjen=nii nga bi nde kuetsubachunni. 9 'Ba kuánni joni tsa kueyeę tsakaiñu. Tunga 'ba kuán tuxi bi ngat'a tsajain xunni_ri, tusa ngat'are Na'enchana xi tsikja'aya nganire mik'en. 10 'Ba Kui ts'axjejinni. 'Ba k'uaxjejin nganini ngajin kjuabeya joni kibiu. 'Ba be=re takuin nga tojo k'uaxjejin ngisani. 11 'Ba jun ma misekonii nga xuko Na'enchana ngat'ani. Tsa nkjin mani xi inyafako Na'enchana ngat'ani, 'ba=nde nkjin mani xi sjare kjuanda Na'enchana ngat'are kjuanda xi sakuni.

12 Kibi= xi kjuatsjani. Kjuafa'etsjenni tsuyakixini nga tsje 'ba nga kixi temekuę yojoni ngajinre xuta ngasun'ndio 'ba ngisa nda ngisa ngajinnu, jotsa'en tibaku ndiyani Na'enchana. Ngat'a bi kjuafa'etsjenre xuta xi tibaku

ndiyanį, tusa kjuandare Na'enchana. 13 Xujun xi nikaseęn
ni'indut'a=nįį tu kui sa tsajmi xi manu 'bexkiyo 'ba
mankjinnu. 'Ba kuyaą nga jngu nixtjin kųankjin yejenu,
14 ninga nganda'e mankjinchinu nga nixtjin nga kjua'e ngani
Na'enna Jesús sąkunu kjuatsja ngat'anį jotsa'en 'ba nde
sakunį kjuatsja ngat'anu ngayeje.

15 Ngat'a be=re takuaąn kibiu, kui kjua kuamejénniną nga
tjun kjuikun_nuų tsakaiñu, tuxi s'ęninu jó ka'a kjuatsja.
16 Kitsikja'etsjiąn nga tjun kjua'aą ngajinnu nga kjuią nangi
Macedonia 'ba kjua'a ngañaą nga kjuendiba ngañaą nangibiu.
'Ba 'batsa'en kųan kuisekonuų nga kuenikasennga ndiyanu
nga kjuią nangi Judea. 17 'Bamani, nga 'batsa'en 'enda, ¿a bi
nda kitsikja'etsjiąn? ¿Asa 'benda=ñą mé= xi sa'aąn jotsa'en
xuta ngasun'ndio, nga ndekuini chubabiu xiąn "jun" 'ba ko
"junjun"?

18 Na'enchana xi be= nga chukorį bi ndekuini chubabiu
mixiįn "jun" ko "junjun." 19 Ngat'a ngajinnu an ko Silvano 'ba
ko Timoteo kjinikja'axtiuyeę enre Na'enchana ngat'are Jesu-
cristo xi Ki'ndire, 'ba Kui xi bi ndekuini chubabiu tsu "jun" 'ba
ko "junjun." Tusa "jun" xi tse'e Na'enchana. 20 Ngat'a ngayéje
xi Na'enchana tsuyatitjun nga sa'en, kui xi "jun" ma ngajinre
Cristo. Kui= kjuañu ngat'are Cristo "'ba ngatjama" mixunña
'ba 'batsa'en sakure kjuaje Na'enchana.

21 Na'enchana xi tsa'en nga jun ko jįn kixi kuinyajian
ngajinre Cristo 'ba kui= xi kitsja xana. 22 'Ba je 'et'ana jngu
chųbą xi baku nga Kui tse'era 'ba kitsjana Isennixtjintsjere
nga k'uejñajin inimana, tuxi xiaña nga sakuna mé= xi jaskan
sjana.

23 Tunga Na'enchana kuetsuyakixi nga kjuakixi= xi
xin_nuų nga kjuanda tsojon nga kje fijíąn naxinanda Corinto
jotsa'en kitsikja'etsjiąn tsakaiñu. 24 Bi tsa mejénnį k'ueneri
mé= xi tjinnere nga kųakjainnu, ngat'a je= kixi tenyo ngat'are
xi makjainnu. Tusa temisekua xingia nga tu jngu xa xi
teña'an, 'ba 'batsa'en s'ęnu kjuatsja.

2

1 Kui kjua kixinñą nga bi nde kjuikunni_nuų, tuxi bi s'ę
nganinu kjuaba. 2 Ngat'a tsa siba_nuų, ¿'yá= xi sitsja nganinąą?
¿A bi tu jún sa, xi kitsjanu kjuaba?

3 Kui kjua kitsi'indu_nuų kja'e xujun tsakaiñu, tuxi bi
sąkuninąą kjuaba ngat'anu nga kjuechukun_nuų. Ngat'a jun=
xi tjinnere nga kua'enuų kjuatsja. 'Ba be=re takuaąn nga
ngatsi'u tu jngu sitsjo kjuatsjanąą. 4 Nga tsi'indu_nuų xujun-
biu tse kjuana'en ja'axtią 'ba 'ñu ba kis'enąą ngayeje ka'nda

kiski'nda=ña. 'Ba bi kitsi'indu_nuu tuxi kuabaninu, tusa tuxi xiañu nga 'ñu tsimején_nuu.

5 'Ba xi kitsjana kjuaba, bi tu an tajngu xi 'ba kitsikona, tusa kitsik'akot'achinu ngatsi'u. Kionga texian kibi, bi 'ñu kun nu'yare enna. 6 Mejen ngatsi'u je 'enere kjuana'en xuta xi 'ba kitsa'en, 'ba je kuanire. 7 'Ba nganda'e tusa tichat'a_ru 'ba ta'e_ru kjuaje kakun, tuxi bi kjuabo sikjenire kakun.

8 Kui kjua temi'ani_nuu nga taku ngani_ru xutabiu kjuanimejénnu. 9 Ngat'a kui kjua kitsi'induni_nuu ngayeje, tuxi skueña jó kji'i inimanu, tsa tjijngu kakún nga sik'etjusun ngayéje xi xin_nuu. 10 Xi sichat'a_ru, 'ba=nde tsichat'a_ra an. Ngat'a xi sichat'aa, tsa tjin mé= xi kitsichat'aa, 'ba= kitsa'aan nga tu kjuanda tsojon ngixkun Cristo, 11 tuxi bi sa'ennina chanayiu. Ngat'a 'yaña kjuamañare.

12 Kionga 'echaa naxinanda Troas nga kitsikja'axtiuyaa en ndare ngat'are Cristo, Na'enna kitsja'ndena nga kitsa'exaa ngat'are kui ña tijña nangibiu. 13 Tunga bi xiu kis'e kjuafa'etsjenna, ngat'a bi kiskajian nts'ia Tito. Kui kjua kitsikixant'añaa xuta xi tjin kio 'ba kijia nangi Macedonia.

14 'Ba Na'enchana ngataba'ere kjuanda xi tsa'en nga ngantsjai ñe'een ngat'are Cristo Jesús 'ba ti'bejñatsejen enre ngat'ani. 'Ba kui enbiu jo=ni tsajmi xi nda jen xi tifa'ajnda nituña nga'ndeñu. 15 Ngat'a jin jo=ni tsajmi xi nda jen xi Cristo tsingantsjare Na'enchana, xi tifa'ajnda ngajinre xi inya'bangi 'ba ngajinre xi inyachaja. 16 Ngat'are xi inyachaja, ch'o inyafa'ajndare 'ba inyatsik'enre. Tunga ngat'are xi inya'bangi nda= inyafa'ajndare 'ba inyatsik'endukunre. ¿'Ba 'yá= xi mare xa joni kibi? 17 Ngu bi tebateñee enre Na'enchana tuxi sakuninin tsajmi jo inyatsa'en nkjin xuta. Tusa ko ngayéje inimanin nukjuain ngixkun Na'enchana en xi tsjanin, ngat'a tu jngu= main ko Cristo.

3

1 ¿A te'betuts'in_rin nga nda tenukjua nganin ngat'anin? ¿Asa machjennin joni xuta xi yak'a jngu xujun xi nda kuinchja ngat'anin, tuxi xjubetjo=ninin jun? ¿'Ba asa machjen=nin tsa jun sindo jngu xujun, tuxi skjebetjonin xuta xi yak'a? 2 Ngu jun suba=ñu xujunbiu xi nda nchja ngat'anin, xi joni tsa kua'indut'a inimanin xi ngatsi'i xuta be= 'ba 'bexkiya. 3 'Yatsejen=re nga jun=ñu jo=ni xujun xi kitsi'indu Cristo, xi kitsikasenkonin, xi bi kjini'indukoni tsajmi xi 'bi. Tusa ko Isennixtjintsjere Na'enchana xi tijñakun kjini'indukoni. 'Ba bi ndiojo kua'indut'a ion, tusa ngajin inimare xuta.

4 Be=re takuin kibi ngat'a chun_rin Na'enchana ngat'are Cristo. 5 Ngu tsajain nga'ñunin xi tu tsajain suba, tsa kuixiin nga

tsajain mé= xi manį ñe'eę̱n. Tusa Na'enchana tsjanį nga'ñu nga 'ba ñe'eę̱n. 6 Ngu kui xi kitsik'endundenį, tuxi kuan si'axat'ani_rį kjua xatse xi 'endako xuta. 'Ba kjua xatsebiu, bi kjuatexuma xi tu kua'indut'a sa, tusa xi titsa'en Isennix-tjintsjere Na'enchana. Ngat'a kjuabeya fikona xi kua'indut'a, tunga Isennixtjintsjere Na'enchana tsjana kjuabenichun.

7 'Ba kjuatexuma xi kua'indut'a ndiojo ja'e ko 'ñu tse kjuaje. 'Ba xuta xi tse'e Israel ka'nda bi kuán kiskutsejen'a Moisés tu ngat'are kjuajere isen xi 'ñu xi kui tjinre, ninga tsa bi tsé kuanre nga 'ñu chu'a. Tunga tsa xa xi kis'ere kjuatexuma kiskaninejere xuta nga ya'a kjuabeya, tsa kui 'ñu kis'ere kjuaje, 8 ¿a bi ngisa 'ñu tjinre kjuaje xa xi tse'e Isennixtjintsjio nga tsjana kjuabenichun? 9 Tsa kis'ere kjuaje xa xi yanejere xuta, ¿a bi ngisa 'ñu tjinre kjuaje xa xi tsikixi xuta ngixkun Na'enchana? 10 Ngat'a kjuaje xi kis'e ngatitjunre bi nde chjinire tsa singusunkuaą kjuaje xi ngisa je ngisa xi tjin nganda'e. 11 Ngu tsa xi fet'a kis'ere kjuaje, ¿a bi ngisa tjinre kjuaje xi bi fet'a?

12 Ngat'a tjin=nį jngu kjuachuya joni kibi, kui= kjua manikakuin nga 'batsa'en nukjuaį. 13 Bi 'ba ñe'eę̱n jo kitsa'en Moisés xi najñu 'e'moni nkjain, tuxi bi skueni xuta xi tse'e Israel nga je tichaja kjuajebiu. 14 Tunga kis'echja kjuafa'etsjenre xuta xi tse'e Israel. 'Ba ka'nda nganda'e, nga 'bexkiya ngat'are kjua xi 'endako Na'enchana, tojo tjin najñu xi be'mo kjuafa'etsjenre. Ngat'a tu kionga makjainre ngat'a tse'e Cristo nga tukja'axin najñubiu. 15 'Ba ka'nda nixtjin nganda'e, nga 'bexkiya xi kitsi'indu Moisés, kji'mo jngu najñu inimare 'ba 'batsa'en bi mankjinre.

16 Tunga kionga xuta makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús, tukja'axin= najñubiu. 17 Ngat'a Na'enna Isennixtjintsjio=. 'Ba ña tijña Isennixtjintsjio, mandai xuta. 18 'Bamani, ngatsi'a bi nde tji'moni nkjain. Tematsejenya=ña joni chutsin kjuajere Na'enna Jesús. 'Ba nyujun nyujun tema jo kji'i, ngat'a ngisa ti-saku ngisana kjuaje xi ndibanire Na'enna xi Isennixtjintsjio.

4

1 Kui kjua bi nikjeni_rį takuin. Ngat'a ja'anima_rį Na'enchana nga kitsjanį xabi. 2 Je kik'ejñat'axiin mé= xi ma ña 'mo, xi tsjare kjuasuba xuta. Bi kjuamaña nichjeę̱n 'ba bi tenik'antjaiyeę̱ enre Na'enchana. Tusa mixiin ña tsejen xi kjuakixi ngixkun Na'enchana 'ba 'batsa'en ngatsi'i xuta xi tsje tjindu kjuafa'etsjenre be= jó kuin. 3 Tsa tijña'mo ngisa en ndare Na'enchana xi tenikja'axtiuyeę̱, tu ngat'are xuta xi xaja= tijña'mo. 4 Ngat'a na'en xi batexuma ngasun'ndio kitsijñu kjuafa'etsjenre xuta xi bi makjainre,

tuxi bi skueni ndi'u xi ndibani en ndare Na'enchana. Kui kjua bi mankjinnire en nda xi nikja'axtiuyeę ngat'are kjuajere Cristo xi ngusun kji'i jo kji'i Na'enchana.

5 Bi ngat'anį tenikja'axtiuyeę, tusa ngat'are Jesucristo xi Na'enna mani. Tu kui sa xi mixiįn ngat'anį nga chu'ndanu kuáįn jįn nga tu kjuanda tse'e Jesús. 6 Ngat'a Na'enchana xi 'exa nga kụa'na ndi'u ña jñu 'ba ndekuini ndi'ibiu kitsitsejin inimanį, tuxi 'batsa'en xianire kjuajere Na'enchana xi matsejenjin nkjain Jesucristo.

7 Kitsa'enį kjuanyina kibi. Tunga jįn jo=ni tiji nangi ña tijñaya kjuanyino, tuxi s'ęjñatsejenni nga Na'enchana tse'e kjuañu jebiu 'ba bi tsajain. 8 'Ñu nkjin mani kjua xi temitjaxtiį, tunga tisaku ndiya=nį. Kjimafonį, tunga bi tifere takuįn. 9 Tjin xi tjenngikenį, tunga bi titsikumanį Na'enchana. Tjin xi tsikixutojonį, tunga bisetjen nganiį.

10 Tisakut'anį kjuabeyare Jesús ngat'a nituña nga mangiįn, xuta mejénre sik'ennį ngat'a ña'axat'a_rį Kui. 'Ba kjimanį tuxi 'ba nde tsa'en s'ejñatsejenni ngajin yojonį nga Jesús tijñakun. 11 Ngu, jįn xi tetsubachiįn, ngantsjai tjenngiņį kjuabeyo tu ngat'are Jesús, tuxi 'batsa'en s'ejñatsejenni nga tijñakun Jesús ngajin yojonį xi tjinnere nga kueya. 12 'Ba 'batsa'en tisakut'anį kjuabeyare Jesús nga nikja'axtiuyeę en ndare. Tunga ngat'a 'ba teñe'eęn, jun tisakunu kjuabenichun xi bi fet'a.

13 'Ba 'bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Kuakjainnạ ngat'a tse'e Na'enchana, kui kjua kinchjañạ.” 'Ba jįn ndekuini kjuamakjain tjinnį, kui kjua 'ba nde nukjuanįį. 14 Ngat'a 'ya=ni nga Na'enchana xi kitsikja'aya nganire Na'enna Jesús ngajinre mik'en, 'ba nde tsa'en sikja'ayanį 'ba sikinyana ngixkun jun ko jįn. 15 Tu kjuanda tsojon nga tjima ngayéje kibi. 'Ba tjima tuxi ngisa nkjin kụan ngisani xuta xi sạkure kjuandare Na'enchana. 'Ba 'batsa'en ngisa nkjin kụan ngisa xuta xi sjare kjuanda Na'enchana ngayeje, tuxi ngisa s'ęnire kjuaje Kui.

16 Bi 'batjin kjua nikjeni_rį takuįn. Ngu ninga tsa nga'ñure yojonį tife, tunga nyujun nyujun tisaku nga'ñure inimanį. 17 Ngu, kjuanima xi tebitjaxtiį nganda'e, tu chuba sani 'ba tu ngutjun= fa'a. Tunga tsa'en nga s'ęnį kjuaje xi 'ñu tse 'ba xi bi fet'a 'ba xi bi ma ningusunko xi temata'eęn. 18 Kui kjua bi chutsejen'anį xi matsejensunnk'a, tusa chutsejen'antsjaį xi bi 'yare. Ngat'a xi matsejensunnk'a, tu ngutjun= fa'a, tunga xi bi 'yare bi fet'a.

5

1 Ngat'a yojona jo=ni jngu ni'ya xi tu chuba nixtjin

chukjuare xi tetsuya nga'e ngasun'ndio. 'Ba nga kjuekjua ni'yabi, 'yaña nga ngank'aa tjinna jngu ni'ya xi sjana Na'enchana, xi bi xuta kitsinda 'ba xi bi fekjua. 2 Kui= kjua fa'atsenina nga tetsuba nga'e. Mejénna nga ta'a xuntsja ni'ya xi tjinna ngank'aa xi joni tsa najñu xatse xaja. 3 'Ba meni nga xaja najñubi, bi tetsjustia nga xiana.

4 Ngat'a fa'atse=na nga kich'anijian kjuana'en, nga tetsubaya ngisa ni'ya kibi xi yojona. Tunga bi mejénna kueya 'ba s'e̲stia. Tusa mejénna nga xaja najñu xatse, tuxi xi tijñakun k'uejñani ngojore xi 'me. 5 'Ba Na'enchana suba 'endana ngat'are kibi 'ba kitsjana Isennixtjintsjere, tuxi xiakixiña nga sakuna mé= xi jaskan sjana.

6 Kui kjua ngantsjai tjijnguni takuan 'ba 'yaña ngayejerañu tetsubajin ngisa yojo, tetsubat'axin_ra Na'enna Jesús. 7 Ngu mangikua yojona tu ngat'are mé= xi makjainna, bi ngat'are xi matsejenna. 8 'Ba tjijngu takuan tsu'ba, 'ba mején=na nga tusa k'uejñat'axian yojo xi kich'a nganda'e 'ba kuetsubakua Na'enna Jesús.

9 'Bamani, janda mejénna sik'etjusan xi matsjare Na'enna Jesús, ninga tetsubajin ngisa tsa yojobi asa k'uejñat'axian. 10 Ngat'a ngatsi'a tjinnere kjuecha ngixkun Cristo nga sa'enna kjua, tuxi sa̲kunina mé= xi 'bakona nga jngua jngua, mé= xi kjiña'an nga tsiketsubajian yojona nga'e ngasun'ndio, tsa nda asa bi nda kjiña'an.

11 'Bamani, ngat'a 'ya=ni nga tjinnere nga xiakun Na'enchana, kui= kjua te'miyantsjaini_ri̲ xuta mé= xi kjuakixi. Na'enchana be= jó ku̲in, 'ba mejénna̲ nga 'ba nde xio jó ku̲in ngayeje. 12 Bi mejénni̲ nga nda tenukjua nganii̲ ngat'ani̲, tuxi jun xjubetjonii̲. Tusa teba'e'ndee̲ nga nda kjui'naxjo yojonu ngat'ani̲, tuxi ku̲an singojoni_ru xuta xi matsjare nga nchja ngat'are xi matsejen 'ba bi ngat'are xi tjin ngajin inimare. 13 Ngat'a tsa 'yare joni tsa skani̲, kui= nga tuxi kua'eni_ri̲ kjuaje Na'enchana. 'Ba tsa ndai̲, tu kjuanda tsojon.

14 Ngat'a kjuanimejenre Cristo= tijñajinni̲ 'ba tibatexumani̲. 'Ba be=re taku̲in nga jngu ma sani xi k'en tu kjuanda tse'e ngatsi'i xuta 'ba kui= kjua je jesunni ngatsi'i. 15 'Ba k'en nga tu kjuanda tse'e ngatsi'i xuta, tuxi xi tjindukunnii̲ bi nde k'uendukunni nga sitsjare yojore. Tusa k'uendukun tuxi sitsjanire Cristo xi k'en 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en nga tu kjuanda tse'e xuta.

16 'Bamani, nganda'e bi nde 'batsa'en nikja'etsjennii̲ ngat'are xuta jotsa'en be xuta ngasun'ndio. Ninga nganda'eñu 'batsa'en kjinikja'etsjee̲n ngat'are Cristo jotsa'en be xuta ngasun'ndio, tunga nganda'e bi nde 'batsa'en

nikja'etsjennii̱. 17 Kui kjuañu xi tu jngu mako Cristo, kui= xi xuta xatse nganda'e. Tsajmi chingo je= ja'a. 'Ba nganda'e, je= kuaxatseya yeje ngani. 18 'Ba ngayéjebi ngat'are Na'enchana ndibanire. Ngat'are Cristo nda jako nganina nga kitsjana kjuaxiu. 'Ba kitsja xani̱ nga k'uinya_ri̱ xuta ngat'are kjuaxiu. 19 Kui xi tsunire nga Na'enchana nda jako ngani xuta xi tjin ngasun'ndio. Kitsjare kjuaxiu tu ngat'are Cristo nga bi kuenda kitsa'en je xi tjinre xuta. 'Ba kitsja xani̱ nga sikja'axtiuyee̱ ion xi tse'e kjuaxiu.

20 Ngu ji̱n= xi kitsikasenni̱ nga sikja'axtiuyee̱ enbi ngat'are Cristo. Joni tsa Na'enna suba xi timi'anu nga nukjuai̱ ji̱n. Ngat'are Cristo te'bets'ari̱ nga chjubio kjuaxiu xi titsjanu Na'enchana. 21 Cristo bi kis'ere je. Tunga tu ngat'a tsajan Na'enchana kitsika'anijin yeje je xi tjinre xuta, tuxi 'batsa'en ngat'are Cristo xuta kixi ku̱añña ngixkun Na'enchana.

6

1 Kui kjua te'bets'anari̱ ji̱n xi teña'axat'a_ri̱ Na'enchana nga bi tu nikja'atiyo kjuandare Na'enchana. 2 Ngat'a 'bi=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Kjint'era̱ nga ja'e nixtjin xi 'ejñaa̱ nga yatesin_ra̱ xuta,
tsakasekora̱ nga ja'e nixtjin nga kitsik'angia̱ xuta.
'Ba nganda'e= kui nixtjin nga tibatesinre xuta Na'enchana. Je= tesubajian nixtjin nga titsik'angi.

3 Tumé teñe'ee̱n xi ku̱anre k'uejñare kjuana'en xuta, tuxi bi ch'otsa'en kjuinukjuani ngat'are xa xi teñe'ee̱n. 4 Tusa ngayéje xi teñe'ee̱n bakutsejen nga Na'enchana teña'axat'a_ri̱. Ko kjuatsejnda tichukjuakoni̱ nkjin kuya kjuana'en ko kjuanima xi temitjaxti̱ 'ba ko kjuandusin xi tisakuni̱. 5 Tis'eni̱ 'ba nduya tis'eteni̱ 'ba xutankjin fosi'akoni̱ xi mastikeni̱. 'Ñu ña'axai̱ 'ba chukjuakoni̱ nijña 'ba mitjaxti̱ kjindia ngayeje.

6 'Ba tsje mangikue̱ yojoni̱, 'ba 'ya=ni xi kjuakixi, 'ba tjinni̱ kjuatsejnda, 'ba nda= nikue̱ xuta. Tijñajinni̱ Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko kjuanimejen xi kjuakixi. 7 'Ba suba en xi tjinre kjuakixi= mixi̱in, 'ba kjua'ñure Na'enchana tijñajinni̱. Kich'ee̱ kjuakixire Na'enchana joni espada ko escudo. 'Ba ko kui ma 'bechja_ri̱ 'ba mixkjankue̱ tumeñu.

8 Kixi= mekue̱ yojoni̱ ninga tsa 'yakunni̱ asa ch'o 'mini̱, ninga tsa nda nukjua ngat'ani̱ asa ch'otsa'en nukjua ngat'ani̱. Suba kjuakixi= xi mixi̱in, ninga tsa xuta ndesu 'mini̱. 9 Nda 'yaxkunni̱, tunga joni xuta xi bi 'yaxkunre nikoni̱. Jo=ni xuta xi je tji'me nikoni̱, tunga tetsubakun ngisai̱. Tse kjuanima tjinikja'ani̱, tunga bi tebeyee̱. 10 Jo=ni xuta xi ba tjinre tetsubai̱, tunga tjinntsjaini̱ kjuatsja. Jo=ni xuta ni̱ma̱ tetsubai̱,

tunga nkjin= teninyinaį nga ko xi kjuakixi. Jo=ni xuta xi tumé tjinre tetsubaį, tunga tsajain yeje xi tjin.

11 Jun xuta xi tjindu naxinanda Corinto, nga ko fani kjuakixi kichukorį. Techjux'ateteę inimanį ngat'anu. 12 Bi jį̱n xi te'bechjeę inimanį, tusa jun xi te'bechjanį̱ inimanu. 13 Kui kjua tefako_nuų joni tsa jun xi ki'ndi nistiną kuon. 'Ba ti'on jo teñe'eę̱n jį̱n. Chjux'atetio inimanu nga chjubetjonį̱.

14 Bi nijnguko yojonu ko xuta xi bi makjainre. Ngat'a, ¿a tu jngu= mako xinkjin kjuatsje ko kjuach'o? ¿A ma 'batjijinre xinkjin ña tsejen ko ña jñu? 15 ¿A ma nda ba'a Cristo ko chanayiu? ¿Jótsa'en tujngu kų̱an xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana ko xi bi makjainre ngat'a tse'e kui?

16 ¿A kų̱an ningure Na'enchana nda kua'a ko na'en xi ntsja xuta kuandani? Ngat'a ña=ña ningure Na'enchana xi tijñakun, jo nga kitsu Na'enchana:

Kuatejñajin_rą̱ 'ba k'uajmejin_rą̱ xutabiu.
An kų̱an Na'enre 'ba kui kų̱an naxinandaną̱.

17 Kui kjuañu 'ba nde kitsu ngisani Na'enchana:

T'etjujin_ru xuta xi yak'a 'ba tangint'axiun.
Bi niko xi jndi ngixkuaą̱n,
'ba 'batsa'en an skjebetjo_nuų.

18 An kų̱aą̱n Na'ennu,
'ba jun kuon ki'ndi nistiną̱.
'Ba tsu Na'enchana xi tjinre ngayéje kjua'ñu.

7

1 'Bamani nts'ia xi tsimijía̱n, tsajan mé= xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare xuta xi tse'e. Kui kjuañu sitsjeña yojona ngixkun Na'enchana nga k'uejñat'axian ngayéje xi ma tsijndi yojona ko inimana. 'Ba nyujun nyujun ngisa nda sitsje ngisa yojona ngat'a 'yakun=ña Na'enchana.

2 Chjux'atetenį̱ inimanu. Ni'yá ch'o kjinikuę, 'ba ni'yá kjini'on_rį̱, 'ba ni'yá kik'ejñu_rį̱. 3 Bi tsa tebaneje_nuų nga 'ba texin_nuų. Ngat'a jo je kixin_nuų, ngajin inimanį̱= tetsubajiun jun, tuxi tu jngu x'aña xingia, ninga ñatjen kuetsubachan ninga kueyakua xingia. 4 Ne makakuą̱n ngat'are mé= xi fako_nuų, 'ba 'ñu matsjare inimaną̱ ngat'anu. Ngajinre ngayéje kjuanima xi temitjaxtį̱, 'ñu tisakuną̱ kjuaje kakun 'ba titse kjuatsja ngajin inimaną̱.

5 Ngu ka'nda nga ja'eę nangi Macedonia, niñajanni nikja'ayeę. Tusa tisakunį̱ kjuana'en tuña nga'ndeñu. Kjanko xinkjin xuta xi tjindundainį̱, 'ba tjin tsajmi xi tjiminyakunnį̱. 6 Tunga Na'enchana xi tsjare kjuaje kakun xuta xi fere kakun, kui kitsjanį̱ kjuaje kakun nga ja'ekunnį̱ Tito. 7 'Ba bi tsa tu kionga kji'yeę Tito kisakunį̱ kjuaje kakun, tusa ko nga ye'enį̱ nijmi jótsa'en kisakure kjuaje kakun ngat'anu. Ye'enį̱ nijmi

nga 'ñu mejénnú xia nganinuu 'ba nga ba titsubanu ngat'are mé xi kuán 'ba nga mafonu ngat'ana. Kui= kibiu xi kitsa'en nga ngisa kis'ena kjuatsja.

8 Ninga kuabanu nga kik'exkiyo xujun xi kitsikasen_nuu, bi nde mafoninạ nganda'e. Kjuakixi kuafona nga titjunre tsakaiñu, ngat'a 'be=ña nga sibangutjunchinu xujunbiu. 9 Tunga nganda'e matsja=na tunga bi tsa kui kjua nga kuabanu, kui= ngat'are nga kjuabanu kitsa'en nga kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba ja'e ngañu ngixkun Na'enchana. Kuabanu jotsa'en mejénre Na'enchana. 'Ba 'batsa'en tumé kjinichojo ngat'ani. 10 Ngat'a kjuaba xi bitjaxtia jotsa'en nga mejénre Na'enchana, kui xi tsa'en nga nik'antjaiya kjuafa'etsjenna 'ba fa'e ngañạ ngixkun kui. 'Ba 'ba=tsa'en 'bangiñạ 'ba bi ma mafona ngat'are kui kuya kjuaba. Tunga kjuaba xi bitjaxtia xi ndibanire ngasun'ndio, kui xi fikona kjuabeya.

11 Nga tsitjaxtiu kjuaba jotsa'en nga mejénre Na'enchana, je= te'yo nganda'e jótsa'en echukonu. Nda= kikatesin_ru kjuo 'ba kuafonu nga kjinukjuantjo yojonu. Kitsa'en nga kuastinu 'ba nga kjuikun. 'Ba nde kuamejénnu nga xia nganinuu 'ba nga sikjo'o kjuanima xi tjinre je. Ngayéje xi kjiño'on yakutsejen nga bi tjinnu je ngat'are xi kuán. 12 'Ba 'batsa'en ninga kitsikasen_nuu xujunbiu, bi 'ba kitsa'aạn tu ngat'are xi ch'o kitsa'en 'ba ninga bi ngat'are xi ch'o kjiniko, tusa 'ba kitsa'aạn tuxi xianire ngixkun Na'enchana nga mafonu ngat'ani. 13 'Ba kui=bi xi kitsjani kjuaje kakun.

'Ba bi tu kui kjuaje kakunbi xi kisakuni. Tusa ngisa tsja kuánni nga kji'yeẹ jó kji'i tsja tjinre Tito. Ngat'a ngatsi'u kika'e_ru kjuaje kakun. 14 Je nda'e 'ba kixinni_ra Tito nga tsja kis'ena ngat'anu, 'ba bi te'betju ndesaạ. Tusa jotsa'en tjinre kjuakixi ngayéje xi kixiạn ngajinnu, 'ba=nde tsa'en kjuakixi mé= xi kik'in_ri Tito nga tsja kis'eni ngat'anu. 15 'Ba Tito ngisa 'ñu tsimejénnu nganda'e, ngat'a fa'etsjen=re jótsa'en ngatsi'u kjinu'ya_ru 'ba jótsa'en nda kichjubetjo 'ba kji'yakun. 16 'Ba tsja s'ena, ngat'a 'be=ña nga nda ma kun_nuu.

8

1 'Ba nganda'e nts'iạ, mejénni nga xio ngat'are kjuanda xi Na'enchana titsjare xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu nangi Macedonia. 2 Ninga 'ñu kjuana'en xi inyakajin, tunga tsja titsubare. 'Ba ninga 'ñu nima, tunga ko ngayéje inimare tsja ton joni tsa nyina. 3 'Ba an tetsikixiyaạ nga kakun ndibanire nga tsja jó tjin ma xi tsa'en, 'ba ka'nda ts'axtiu tsja jó tjin ma xi tsa'en. 4 'Ba 'ñu 'ets'ani kjuandabi nga kua'e'nde_ri nga ñatjen ko xi yak'a kuaseko xuta xi makjainre

ngat'a tse'e Na'enchana xi tjindu Jerusalén. 5 'Ba bi tu kui xi jin kjinikja'etsjeen nga sa'en kitsa'en. Tusa titjun kitsingantsjare yojore Na'enchana 'ba jaskan kitsingantsja nganinį jin nga tsa'en mé= xi mejénre Na'enchana.

6 Kui kjua kichja'ani_rį Tito nga sikjet'a xa xi nda xi 'etuts'inre ngajinnu, nga k'ueku chje xi tebo'o. 7 Ngu 'ñu nda ño'on ngayéje xi ño'on. Nda= makjainnu, 'ba nda= manu nukjua, 'ba nda= mankjinnu ngat'are xi tjin, 'ba tu tenindantjsaiñu nga ño'on mé= xi mejénre Na'enchana, 'ba 'ñu nimejénnii jin. Kui kjua jotsa'en nda ña'anntsjo mé= xi ño'on, 'batsa'en nganda'e ngisa nda si'an ngañu kjuandabi.

8 Bi tsa te'bene_nuų nga 'ba texin_nuų, ninga xuta xi yak'a titsubanda. 'Ba 'batsa'en ma chut'ayako tsa kjuakixi kjuanimejen xi tjinnu. 9 Ngat'a je 'yo kjuandare Na'enna Jesucristo. Ninga nyina, tunga ts'axjenima yojore nga tu kjuanda tsojon, tuxi ngat'are kjuanimare kisakunu kjuanyina.

10 Tsikja'etsjian nga kjendiyanu sikjet'o mé= xi kik'etuts'in_ru nguyanu, ngat'a jun= xi titjun kuamejénnu kiko'o 'ba jun= xi tjun kjiño'on. 11 Kui kjua tikjet'añu nganda'e mé= xi kik'etuts'in_ru. Jotsa'en nga ko ngayéje inimanu kuamejénnu nga 'ba si'on, 'batsa'en janda ko ngayéje inimanu tikjet'o nganda'e nga kuo'o jotjin kųan xi si'on. 12 Ngat'a tsa ngayéje inimana ndibanire nga ba'a, Na'enchana kjebe= jotjin ma xi ña'an, bi jotjin mé= xi tsajainna.

13 Bi tsa texian tuxi xiañu kjuanima 'ba kja'e xuta nda k'uendu, tusa tuxi 'ba nde s'ęnire xuta xi yak'a jotsa'en jun tjinnu. 14 Nganda'e tjinnu jun mé= xi chajare xutabiu, 'ba jngu nixtjin kui s'ęre mé= xi chajanu. 'Ba 'batsa'en kuisekokaño xingiu, tuxi 'ba nde s'ęnire kui ko jun mé= xi machjen. 15 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi ts'angire xi tse 'eku, 'ba bi chat'a kuánre xi chuba 'eku.”

16 Tsja_rą kjuanda Na'enchana, ngat'a 'ba nde 'ejñajin inimare Tito nga 'ba nde kųafore ngat'anu joni an. 17 Ngu kitsikjain nga sik'etjusun mé= xi an tsi'a_rą 'ba inimare= jendibanire nga tifikunnu, ngat'a 'ba=nde mafore kui ngat'anu. 18 'Ba nde tenikasenkuę Tito nts'ia xi nda nukjua ngat'are ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, ngat'a nda= tsikja'axtiuya en ndare Na'enchana. 19 'Ba bi tsa tu nda tjinukjua ngat'a tse'e, tusa 'ba nde 'exare xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna nga kui kuekonį nga kuekuę ton chje. Teñe'eęn kjuandabi, tuxi sichjini_rį Na'enchana 'ba tuxi s'ejñatsejenni nga mejénnį kuisekuę xuta.

20 Bi mejénnį tsa tjin xi ch'otsa'en kuinchja ngat'are jótsa'en tenikuendaį ton chje xi tse xi techja'asiin. 21 Kui

kjua 'beneni_rį yojonį nga kixi temangikuę yojonį ngixkun Na'enchana 'ba ngixkun xuta.

22 'Ba nde tenikasenkuę nchjabi kja'e nts'ia xi nkjin ndiya yakutsejennį nga mejénre kuaseko xuta. 'Ba nganda'e ngisa 'ñu mejénre 'ba sa'en, ngat'a 'ñu nda kunnu. 23 'Ba ngat'are Tito, ndekui xa xi titsa'enni joni an nga tetsa'exat'a_nuų. 'Ba ngat'are nts'ia xi yak'a, kjinikasen ngat'are xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, 'ba nde sakure kjuaje Cristo ngat'are kui. 24 'Bamani, nda chjubetjo nchjabiu, tuxi skueni ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna jó tjin kjuanimejénnu 'ba ánñu tsja tjinninį ngat'anu.

9

1 Bi machjen tsa si'indu_nuų ngat'are kjuatjo xi tjimaku nga tu kjuanda tse'e xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana xi tjindu Jerusalén. 2 Ngat'a 'be=ñą nga ngayéje inimanu mejénnu miseko 'ba tsja tjinną nga nda kinchjaą ngat'anu ngajinre xuta xi tse'e Macedonia. Kixin_rą nga ka'nda nu xi ja'a tetsubandañu nga sikasen_ru ton chje jun xi tetsubo nangi Acaya. 'Ba nga kjint'e nga tsja tjinnu nga 'ba teño'on, 'ba nde nkjin mani xi 'ba nde titsuba kakun nga kuaseko ngayeje.

3 Tunga tetsikasekun_nuų nts'ia kibi, tuxi bi ch'otsa'en kuatejñañą nga 'batsa'en nda nchja ngat'anu, tusa tetsubando jo kixin_rą xutabiu. 4 Ngat'a 'ba kųan tsa kuekue yak'a xuta xi tse'e Macedonia 'ba tsa skue nga bi tetsubando, kųasuba=nį ngat'anu ngat'are nga 'batsa'en nda chun_rį jun 'ba 'ba nde kųasubanu ngayeje. 5 Kui kjua 'batsa'en kitsikja'etsjenñą nga machjen nga 'etsa_rą nts'ia, tuxi tjun kuekunninu 'ba k'uendatitjun ton chje xi tsikixun nga kuo'o. 'Ba 'batsa'en je tijñandani 'ba xianire nga ngayéje inimanu tebo'o 'ba bi joni tsa tjis'enenu.

6 Tikja'etsjion ngat'are en xi tsu: Xi chuba 'bentje, 'ba=nde chuba machare; 'ba xi tse 'bentje, 'ba=nde tse machare. 7 Nga nga jngu jngu ngatatsja jotsa'en je kitsu inimare. Bi ko kjuaba ngatatsja, 'ba bi joni tsa tjis'enere ngat'a Na'enchana tsimején= xi ko kjuatsja tsja. 8 'Ba Na'enchana tjinre kjua'ñu nga tse sjanu ngayéje kuya kjuanda, tuxi s'ęntsjaininu xi machjennu 'ba tumé xajanu. 'Ba ka'nda s'ęnu ts'axtiu xi machjennu, 'ba 'batsa'en kųan kuiseko ngayéje kuya xa xi nda. 9 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Kitsika'bisun nga kitsjare xuta nįmą

xi machjenre.

'Ba kjuanda xi kitsa'en niñajanni chiyajin.

10 Ngu Na'enchana xi tsja xujma xi s'entje 'ba tsja xi chine,
'ba kui xi 'ba nde sjanu 'ba ngisa sja ngisanu tume xi mach-
jennu. 'Ba kjuanda xi ño'on jo=ni xujma xi 'bentjio, 'ba
Na'enchana sa'en nga kụatse kjuanda xi ño'on, tuxi sjani jngu
chan xi tse. 11 'Ba 'batsa'en s'ẹnu ngayéje kuya kjuanyina,
'ba ko ngayéje inimanu kụan kua'entsjo xi machjenre xuta xi
yak'a. 'Ba ngat'are xi jun sikasenkonịị, kui xi sa'en nga nts'ia
sjare kjuanda Na'enchana.

12 Ngat'a nga temiseko nts'ia, bi tu teba'e_ru xi mach-
jenre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, tusa 'batsa'en
ngisa nkjin ngisa xi inyatsjare kjuanda Na'enchana ngayeje.
13 Ngat'a nga bo'o nga miseko xuta, 'batsa'en tebakutsijon
jo kuún. 'Ba kui kjua xuta sichjinire Na'enchana, ngat'a
tenikixiyo en ndare Cristo 'ba 'ba nde tenik'etjusun ion.
'Ba sichjire Na'enchana ngat'a ngayéje inimanu teba'e_ru xi
machjenre xutabiu ko ngatsi'i xuta xi yak'a. 14 'Ba nde kjuako
Na'enchana ngat'anu ngat'a tsimejénnu ngat'are kjuanda
tse xi je kitsjanu Na'enchana. 15 ¡Xik'uechjire Na'enchana
ngat'are kjuanda xi tsjana! ¡Tsajainna en xi kuetsuya jó kji'i
tse kjuanda xi kitsjana!

10

1 Ngat'are Cristo xi inda kjiya inimare 'ba xi tjinre kjuanda
an Pablo 'bets'a_nuụ, ninga xuta tsunạ nga nimakjua 'baxjiạ
yojonạ nga tejñajin_nuụ 'ba nga ne makakuạn xiạn tumeñu
nga kjin tejña_nuụ. 2 'Bets'a_nuụ kionga kjuikun_nuụ nga bi
ño'on xi sa'en nga 'ñu kjuako_nuụ. Ngat'a tjijngu kakuạn nga
'ñu kjuakuạ yak'a xi 'ba mare nga 'batsa'en tenik'etjusiịn mé=
xi mejénre yojonị jotsa'en xuta ngasun'ndio.

3 Kjuakixi= nga xuta ngasun'nde kuáịn, tunga bi 'batsa'en
bixkjaịn jịn jotsa'en kjan xuta ngasun'ndio. 4 Ngat'a xi nich-
jeẹn nga mixkjaịn bi xi tjin ngasun'ndio. Tusa nichjeẹn
kjua'ñure Na'enchana, kjua'ñu xi mare tsikixuya nga'ñure
chanayiu. 'Ba 'batsa'en misenneẹ en xi nchja xuta xi nch-
jasti ngat'anị. 5 'Ba ña'an_rị ngayéje kjuank'a kakun xi
'bechja'ndere xuta nga skue Na'enchana, 'ba 'be'ñiị ngayéje
kjuafa'etsjenre xuta xi tjin ngasun'ndio tuxi sik'etjusunni
enre Cristo. 6 'Ba nga je xiare nga jun nda 'betjusunnu, kuet-
subanda=niị nga kua'e_rị kjuana'en xuta xi bi 'betjusunre
tume kjuañu.

7 Chutsejen'o xi tjin ngixkún. Tsa tjin xi bere kakun nga
tse'e Cristo kuán, 'ba nde ngatatsikja'etsjen nga 'ba nde tse'e
Cristo kuáịn joni kui. 8 Ngu bi masubanạ ninga tsa 'batsa'en
matsejen nga nk'a 'baxjiạ yojonạ ngat'are kjua'ñu xi kitsjanị

Na'enna Jesús. Tjinnį kjua'ñuni tuxi si'annįį nga kų̱ankjin ngisanu xi tse'e Na'enchana, 'ba bi tuxi xajañu.

9 Bi mejénna nga 'batsa'en sikja'etsjion nga an mejénna minyakun_nuų nga tsikasen_nuų xujun. 10 Ngat'a tjin xi tsu: 'Ñu ts'en 'ba 'ñu nchja xujunre, tunga kionga i tijñajinna bi 'ñu kun kji'i. 'Ba en xi nchja tu jaan mare xuta. 11 Tunga xuta xi 'ba tsu, nda ngatatsikja'etsjen jo tsu xujun xi ni'indįį jį̱n nga kjin tetsubaį. Ngu 'ba=nde kui xi si'eę̱n nga kio tetsubajin_rį.

12 Bi makakų̱in nga ningusunkuaį yojonį ninga bi 'bechubakuę yojonį xuta xi tu kui suba nda tsik'endu yojore. Xuta chikun= xi 'batsa'en suba nda tsik'endu yojore, ngat'a ko yachubare ndekui tsichubani yojore, 'ba ndekui tsichubakoni xinkjin. 13 Jį̱n, bi sikja'axtiune_rį chų̱bą nga nda sik'endįį yojonį. Tu 'ba= kji'i sa jo kji'i chų̱bą xi je 'ejñanį Na'enchana ngat'are xa xi mejénre nga si'eę̱n. 'Ba 'batsa'en ka'nda jun echukat'arį. 14 Kui kjua bi tebitjaxtiuneni_rį chų̱bą nga'nde xi jį̱n 'bakonį joni si'eę̱n tsakaiñu tsa bira echuchunrį. Ngat'a jį̱n= xi tjun echuchunrį 'nda ña tetsubo nga nikja'axtiuyarį en ndare Cristo. 15 Bi jį̱n nda tenik'endįį yojonį ngat'are xa xi inyatsa'en xuta xi kja'ere, tuxi bi kuitjaxtiuneni_rį chų̱bąnį. Tusa chuyeę nga ngisa nda kų̱akjain ngisanu, 'ba 'batsa'en kų̱an si'eę̱n ngajinnu jngu xa xi ngisa je ngisa, tunga tu ngaya chubare xanį.

16 'Ba 'batsa'en kų̱an sikja'axtiuyeę en ndare Cristo ngajinre xuta xi ngisa kjin tjindu nga ko mare jun, tunga bi kio kuitjes'enjį̱in nga'nde ña inyatsa'exa xuta xi kja'ere. Ngat'a bi mejénnį nga nda sik'endįį yojonį ngat'are xa xi je kitsa'en kja'e xuta. 17 Tsa tjin xi mejénre nda sik'endu yojore, nda ngatatsik'endu yojore tu ngat'are Na'enna Jesús sa. 18 Ngat'a bi kui xi tu kui tajngu nda tsik'ejña yojore xi nda chjubetjo. Tu kui sani xi Na'enna Jesús nda kuinchja ngat'are xi nda chjubetjo.

11

1 Ti'on kjuanda nga ngatakakonu kjuaskana. Ngatjas'enu kjuatsejnda. 2 Ngat'are Na'enchana ndibani nga 'ñu tsikuenda_nuų. Ngat'a jun jo=ni jngu ki'ndi chjun xi an kitsjaą nga kuixanko jngu xuta, xi Cristo. 'Ba mejénna singantsja_nuų joni jngu ki'ndi chjun xungu. 3 Tunga mafo=na tsa 'ba kų̱ato'on jo kuata'en Eva, kionga chanayiu 'ejñure ko kjuamañare, tsa 'batsa'en kjuetsunjin kjuafa'etsjennu nga bi nde ko ngayéje inimanu 'ba ko kjuatsje kuangitjenngiñu Cristo. 4 Ngat'a chjubetjoñu xuta xi fechukunnu nga sikja'axtiuyanu ngat'are jngu Jesús xi kja'ere, xi bi jį̱n kjinikja'axtiuyeę ngajinnu. 'Ba

tetsubanda=ñu nga chjubio kja'e isennixtjin nga ko mare xi je kisakunu ngat'are Na'enchana. 'Ba tetsubanda=ñu nga chjubio kja'e en nda ngat'are Cristo nga ko mare xi je kuakjainnu.

5 Tunga bi ngisa chuba ma_rą yojoną ngixkun nchja chinga apóstobiu xi ya'e tsure yojore. 6 Ninga tsa bi nda maną nukjua ngixkun xuta, tunga tjin=ną kjuankjin kakun. 'Ba kibiu tukjia'añu 'ba ngat'are tumeñu kikakutsejennįį ngajinnu.

7 Bi 'bią, ¿a ch'o kitsa'aąn nga ngisa ngi'nde kikuą yojoną 'ba ngisa nk'a kitsik'ejña_nuų jun nga nimé kiskjebechji_nuų nga yakuyanu en ndare Na'enchana? 8 Ja'a_rą tonre xuta xi fi kja'e ningu nga kitsja'ndiąnga kui 'echjiną, meni 'batsa'en kuán kitsa'exat'ani_nuų. 9 'Ba nga tsakatejñajin_nuų, tu'yájín xi kitsik'ena'aąn ngat'are mé= xi kichajaną. Ngu, kionga tjin xi kuachjeną, nts'ia xi ja'eni nangi Macedonia kui kitsjaną. Bi kitsja_nuų kjuasti nga tsi'a_nuų xi kuachjeną, 'ba tojo 'ba= sa'aąn jo kitsa'aąn. 10 'Be=ñą nga kjuakixire Cristo tijñajin inimaną. Kui kjua ni'yá kųan k'uechja'ndeninąjo kji'i nangi Acaya nga nk'a tetsik'ejñaą yojonąngat'are mé= xi tetsa'aąn. 11 ¿Ánñu 'batsa'en nchjañą? ¿A bi= tse tsimején_nuų? Na'enchana be= nga tsimején_nuų.

12 'Ba xi tetsa'aąn, tojo 'ba= sa'aąn meni bi sja'ndeni_rą xuta xi inyamangisjai ndiya nga kųan nk'a sik'endu yojore ngat'a xare ngusun= ko xi tsajain. 13 Xutabiu, bi kjuakixi nga apóstoles kuán kui. 'Bonacha=re xuta ngat'are xa xi tsa'en 'ba tsik'antjaiya yojore nga joni apóstore Cristo tsa'en matsejen. 14 'Ba kibiu bi tsajmi xatse, ngat'a ndekuini chanayiu tsik'antjaiya yojore nga joni jngu ankje xi Na'enchana tsikasen tsa'en matsejen. 15 Kui kjua bi makunnina nga xuta xi tsa'exat'are 'ba nde tsik'antjaiya yojore joni xuta xi tsa'en mé= xi nda tsa'en matsejen. Tunga kjua'e= nixtjin nga sąkure chjire ngat'are mé= xi inyatsa'en.

16 Ngu xin ngani_nuų: bi 'batsa'en nikja'etsjion nga xuta ska kuáąn. Tunga tsa 'batsa'en nikja'etsjion, ta'e'ndenuų nga kjuako_nuų joni tsa jngu xuta ska kuáąn, tuxi kųan je k'uaxjechiñą yojonąngayeje. 17 Nga 'batsa'en je 'baxjaą yojonąbi tenchjaą jotsa'en mejénre Na'enchana, tusa jotsa'en nchja jngu xuta xi skare. 18 Ngu mé nkjin xi je 'baxje yojore ngat'are mé= xi tsa'en nga'e ngasun'ndio, 'ba nde tsa'en jechi 'baxjaą yojonąngayeje. 19 Ngat'a xuta nkjin kakun ma_ru yojonu, kui= kjua nda kakonu xuta xi skare. 20 Ngu ka'nda kakonu xuta xi tsa'ennu chu'ndare, xi fa'anu tsajmi xi tsojon, xi 'bejñunu, xi 'ñu betonnu, 'ba xi mo'ojin nkjon. 21 Ngisa indakjua tsiketsubaį ngajinnu nga ko mare xutabiu. Nisi masubanąnga 'ba xiąn.

Tsa tjin xi ma kakun nga je 'baxje yojore, 'ba=nde makakuạn nga je 'baxjaạ yojonạ ngayeje, ninga tsa tu enska xi tenchjaạ. 22 ¿A xuta Hebreo kui? 'Ba=nde kui kuáạn an. ¿A nchja xi tse'e Israel kui? 'Ba=nde kui kuáạn an ngayeje. ¿A ntjere Abraham kui? 'Ba=nde kuiạ ngayeje. 23 ¿A xuta xi tsa'exat'are Cristo= kuán? An xi ngisa 'ñu tsa'exat'are, ninga 'batsa'en tenchjaạ jotsa'en nchja xuta xi skare. Ngisa 'ñu kitsa'exa ngisaạ nga ko mare kui xutabiu, 'ba ngisa nkjin ndiya je kichanis'ennạ nduya nga ko mare kui, 'ba ngisa= nkjin ndiya kis'enạ, 'ba nkjin ndiya mején kjinik'ennạ.

24 Je kua'ón ndiya xuta judío yajanạ katjio'on ñujun na'ñu nga jngu ndiya. 25 'Ba ján ndiya yajanạ ya, 'ba jngu ndiya ye'enạ ndiojo. Ján ndiya tu 'batsa'en tsak'ajmesaạn ngasun ndachikun nga kitiungijndiukonạ barku xi an tejñayaạ. Jngu nistjen ko jngu nixtjin kitsjensaạn ndachikun. 26 Tu tsu'bantsjai=ñạ nituña nga'ndeñu. Tjekun tsakatejñaạ ngat'are ngajin ndaje, tjekun tsakatejñaạ ngat'are chacheje, tjekun tsakatejñaạ ngat'are xuta xi tu jngu judío kuáịn 'ba ngat'are xi bi judío. 'Ba tjekun tsakatejñaạ ngat'are ngajin naxinando, nga'nde t'axin, 'ba ngajin ndachikun 'ba ko ngajinre xuta xi tsure yojore nga ngat'are Na'enna tsa'exa. 27 'Ba xa xi 'ñu iye je kitsa'aạn 'ba nga 'ñu je jejndanạ. Nkjin ndiya je bi tsakjajñafiạ, ja'axtiạ kjindia ko xinda, 'ba nkjin ndiya je tsakatejña kjindiạ. Je ja'aạ kjuanima ngat'are nch'an 'ba ngat'are nga bi kis'enạ najñu ngayeje.

28 'Ba bi tu kibiu xi temata'aạn, tjin= ngisa xi kja'ere xi na'en 'bejñanạ. Nyujun, nyujun mafonạ ngat'are xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi an tsikuendaạ. 29 Tsa tjin xi inda s'ere, tsejen manạ kjua'indare ngayeje. Tsa 'yá= xi tsa'en nga skjeje xuta xi kja'ere, masti=nạ.

30 Tsa machjen nga je k'uaxjaạ yojonạ, ngu je k'uaxjaạ yojonạ ngat'are mé= xi baku nga inda tjinnạ. 31 Na'enchana, xi Na'enre Na'enna Jesucristo (ngatjanichjintsjaire) be= nga kjuakixi xi texiạn. 32 Nga tsakatejñaạ naxinanda Damasco, xuta xi tijña gobernador xi kitsja xare rey xi Aretas 'mi, 'exa nga kjuinikuenda nga'nde ña bitjas'enjinña naxinando tuxi kjuindubaninạ. 33 Tunga tjin xi ngaya jngu nisinya ts'ajenyaninạ ña tixa xjo xi tjindaire naxinando, 'ba 'batsa'en kuán tsangañạ ngaya ntsja nchjabiu.

12

1 Kjuakixi= nga tumé xi jennạ nga je k'uaxjaạ yojonạ, tunga tojo machjen= nga kuinchjaạ ngat'are xi tsa'biạ 'ba xi yakut-sejennạ Na'enna Jesús. 2 'Bexkuạn jngu xuta xi makjainre ngat'a tse'e Cristo xi je kuateñujun nu tjinre nga kitjunijin

ngank'aa xi majánni. Bi 'bia tsa ko yojore kiji asa tu isennixtjinre; tu Na'enchana sani xi be. 3 Tunga 'be=ña ngat'are xutabiu. Tsa kiji ngajin yojore asa tu isennixtjinre, bi 'bia. Tu Na'enchana sani xi be. 4 Kiji ngank'aa xi majánni, 'ba kio fa kjint'e en xi bi ma nukjua 'ba xi bi tixa'nde nga kuinchja xuta.

5 'Ba kuan je k'uaxjaa yojona ngat'are jngu xuta joni kibi. Tunga bi ngat'ana je k'uaxjaa yojona, tu kio sani ngat'are kjua'indana. 6 Ninga tsa mejénna je k'uaxjaa yojona, bi skana nga 'ba sa'aan, ngat'a 'ba= tjin xi kuinchjaa. Tunga bi 'ba tsa'aan, meni xuta bi 'batsa'en sikja'etsjenni nga ngisa je ngisa nga ko mare xi be 'ba nt'e ngat'ana.

7 Ninga ya'e kun xi je yakuna Na'enna, tuxi bi ts'axtiu nk'a k'uaxjeña yojona, kisatet'aa jngu kjuana'en joni tsa na'ya kixinyajin yojona. Kjuana'enbiu jo=ni tsa jngu chu'ndare chanayiu xi ch'o kitsikona, tuxi bi ts'axtiu nk'a k'uaxjeña yojona. 8 'Ba ján ndiya 'etsa_ra Na'enna Jesús nga kjua'axinna kjuana'enbiu. 9 Tunga kui 'ba kitsuna: "Tu kjuandana sani xi machjenri, ngat'a kjua'ñuna ngisa s'ejñatsejen ngisa ngat'are xi inda."

Kui kjua tsja= maninа nga je k'uaxjaa yojona ngat'are kjua'indana, tuxi kjua'ñure Cristo s'ejñajinnina. 10 Ngat'a tsimejen=ña Cristo, kui= kjua tsja maninа nga inda ma, 'ba nga ch'o tsuna xuta, nga chajana tsajmi, nga tsjengichana, 'ba nga sakuna kjuanima. Ngat'a nga inda ma, kio=nga s'ena nga'ñu.

11 'Ba kitsa'aan joni jngu xuta ska, tunga jun= kik'enenuu nga 'ba kitsa'aan. Ngu jun= xi tjinnere nga nda kjinukjuo ngat'ana, ngat'a bi ngisa ngi'ndia an nga ko mare nchja chinga xi apóstoles ya'e tsure yojore, ninga tsa tumé chji_ra. 12 Ko kjuatsejnda kitsa'aan ngajinnu xi yakutsejen nga jngu apóstol kjuakixi kuáan. Kitsa'aan kjuakun ko kjua ya'e 'ba ko chuba xi yakutsejen kjua'ñure Na'enchana. 13 ¿Mé= xi tsa'en nga ngisa ngi'nde ma_ru yojonu nga ko mare xuta xi fi kja'e ningu? ¿A kui= kjua nga bi kitsik'ena'en_nuu nga tsakatejñajin_nuu? ¡Tije kakun yojonu nga 'ba ch'o kitsiko_nuu!

14 Je tejñandaa nga kjuikun ngani_nuu xi majánni ndiya, 'ba ninga bi sik'ena'en ngani_nuu. Ngat'a bi kui tjenngia xi tjinnu, tusa jun xi tjenngi_nuu. Ngat'a bi xi ki'ndi ma xi tjinni nga k'uejñatjo ton xi sichjen xichare, tusa xi xicha kuáan xi tjinni nga k'uejñatjo ton xi sichjen ki'ndire. 15 'Ba matsjana nga sikjeyayejia xi tjinna 'ba ka'nda yojona nga tu kjuanda tsojon. Ngu nga ngisa 'ñu simején_nuu, ¿a machjen= nga ngisa chuba kuamijaan?

16 Nda tjin tsu'ba. Nimé kitsik'ena'aan ngat'anu. Tunga tjin xi tsu nga ne mañᵃ kuáan, 'ba nga 'ejñu_ra xuta. 17 'Ba xuta xi kitsikasenkun_nuu, ¿ᵃ kitsikasen=ña tuxi kjua'aninu xi tjinnu? 18 'Ets'a_ra Tito nga kuekunnu 'ba nde kitsikasenkua kja'e nts'ia ngayeje. 'Ba Tito, ¿ᵃ ja'anu xi tjinnu? ¿ᴬ bi tu ngusun kjuafa'etsjen tjinni an ko Tito? ¿ᴬ bi tu jngu ndiya tetsumayee ngayeje?

19 Ngu 'ba kuan tsa 'batsa'en tenikja'etsjion, nga yojoni temisekue nga 'ba temixiin. Junjun, tusa ngixkun Na'enchana techubai joni xuta xi tu jngu= ma ko Cristo. Nts'ia xi tsimijaan, ngayéje xi teñe'een, 'ba= teñe'een tuxi ngisa kuatseni kjuamakjainnu. 20 Ngu mafona tsa kionga kjuechukun_nuu, skuia nga bi 'ba teño'on jotsa'en mejénna nga skue_nuu, 'ba tsa bi 'ba tetsa'aan jotsa'en mejénnu nga xianuu ngayeje. Mafona tsa skuia ngajinnu kjuabixkjan, kjuaxin kakun, kjuasti, kjuank'a kakun, asa en ndesu channine_ru xingiu, asa ch'o tsa'en nukjuo ngat'are xingiu, asa nga tjin xi nk'a kakun 'baxje yojore, asa tjinnu kjuasi nga i nga jan. 21 'Ba mafona ngayeje tsa kionga kjuechukun ngani_nuu, Na'enchana sjana kjuasuba ngixkún. 'Ba tsa ski'ndaa ngat'are nkjin xi tjin ngajinnu xi kitsa'en je 'ba kje ndibajín ngixkun Na'enchana nga tsik'antjaiya kjuafa'etsjenre ngat'are xi kitsa'en, 'ba tojo tsa'en xi jndi ngixkun Na'enchana, ko kjuachajngi, 'ba ko xi 'ñu tsiskako yojore.

13

1 'Ba ki=bi xi majánni ndiya nga kjuikun_nuu. S'enda= tume kjuañu koni nga jó asa ján xuta xi sikixiya ngat'are mé xi kuán. 2 Nga kikun_nuu ndiya xi majóni, je 'ba kixin_ra xi kitsa'en je, 'ba nganda'e nga bi tejñajin_nuu nde 'ba= xin ngani_ra kui ko xi yak'a: tsa kjuikun ngani_nuu, bi kjua'animana kui. 3 Ngu 'ba= sa'aan, meni xiañu chuba xi teminyisjo nga Cristo tsikinchjana. 'Ba Cristo bi ko kjua'inda tsikonu, tusa ko kjua'ñu tsa'exa ngajinnu. 4 Ninga Cristo inda ts'axje yojore nga kis'et'a kru, tunga nganda'e kjua'ñure Na'enchana tijñakunni. 'Ba jin 'ba=nde tsa'en tisakut'ani kjua'indare Cristo, tunga kuetsuba=nii ngat'are kjua'ñure Na'enchana nga tu jngu kuain ko Cristo, tuxi 'batsa'en kuaku ndiyanirí jun.

5 Ndejun chut'añu yojonu, tsa kjuakixi nga kixi tenyo ngat'are xi makjainnu. Chut'ayako yojonu. ¿ᴬ bi 'yo nga Cristo tijñajin ngajinnu? Tu kio sani tsa bi tsitjaxtjiu nga kichut'ayakonu. 6 'Ba 'be=ña nga xio nga tsitjaxtii jin nga kichut'ayakoni. 7 Techja'a_ri Na'enchana ngat'anu, tuxi tumé

xi ch'o si'anñu. Bi 'ba teñe'ee̱n tsa tuxi 'batsa'en xianire nga tsitjaxti̱ nga kichut'ayakoṉi. Tusa mejénṉi nga nda si'on, ningara 'batsa'en xiare nga bi tsitjaxti̱ nga kichut'ayakoṉi. 8 Ngat'a bi ma mixkjankue̱ xi kjuakixi, tusa teña'axa̱i nga tu kjuanda tse'e xi kjuakixi.

9 Kui kjua tsja= maniṉi nga inda̱i ji̱n 'ba nga jun tjinnu nga'ñu. 'Ba tojo techja'a_ri̱ Na'enchana, tuxi ku̱atsjekjinñu. 10 Kui kjua tetsi'indu_nuu̱ xujunbi nga kje kió tejñajin_nuu̱, tuxi nga kjuechukun_nuu̱ bi tjinnere ngisa 'ñu kjuako_nuu̱. Ngat'a Na'enna Jesús kitsja xana̱ nga sa'a̱an nga ku̱atsjekjiun ngat'are xi makjainna 'ba bi sa'a̱an nga chojo.

11 'Ba xi fet'ani nts'ia̱, tsja ngatjas'enu. Tinyisjo jótsa'en tsje kuetsubo. Tijio kakun xingiu. Tu jngu kjuafa'etsjen ngatjas'enu. Ngatjas'ekokañanu kjuaxiu xingiu. 'Ba 'batsa'en Na'enchana xi tsjana kjuanimejen ko kjuaxiu k'uejñajinnu. 12 Nga ko fani inimanu tite'nda_ru xingiu. 13 Ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tjindu nga'e tsikasennu kjuate'nda.

14 Ngatjas'e tsi'inu kjuandare Na'enna Jesucristo ko kjuanimejenre Na'enchana. 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana ngatejñajinnu ngatsi'u. 'Ba ngatjama.

Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu nangi Galacia

GÁLATAS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu̱ xujunbi, xi jngu apóstol kuáa̱n. Tunga bi xuta kitsikasenna̱ 'ba bi xuta kitsja xana̱. Tusa Jesucristo kitsja xana̱ ko Na'enchana, xi kitsikja'aya nganire Jesucristo ngajinre mik'en. 2 An ko ngatsi'i nts'ia xi tjindukona̱ nga'e tenikasen_ri̱ xujunbi xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi tjindu nangi Galacia.

3 Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

4 Jesucristo kitsja yojore nga kjinik'en ngat'are jena jotsa'en kuamejénre Na'enchana, tuxi sindainina ngat'are ngasun'nde ch'o xi tetsuba nganda'e. 5 ¡Ngatjas'ere kjuaje Na'enchana jo kji'i nduju nixtjin! 'Ba ngatjama.

6 Tu 'ba= mana̱ ngat'anu. Ngat'a ne ta'a temangint'axin_ru Na'enchana xi kinchjanu tu ngat'are kjuandare Cristo. 'Ba kja'e en nda tjimakjainnu, 7 ninga tsa tsajain ngisa kja'e en nda. Tunga tjin= xi bi nga'nde inyatsik'ejña kjuafa'etsjennu 'ba mejénre nga sik'antjaiya en ndare Cristo.

8 Tunga tsa tjin xi sikja'axtiuyanu jngu en nda xi kja'etsa'en ngisa nga ko mare xi kjinikja'axtiuyee̱ ngajinnu, kui xi ngatjendibanere kjuana'enre Na'enchana, ninga tsa ji̱n ninga tsa jngu ankje xi ngank'a kjuendejenni. 9 Jo kixin_nuu̱ nga titjunre, nde 'ba=nde xin ngani_nuu̱: Tsa tjin xi sikja'axtiuyanu jngu en nda xi kja'etsa'en ngisa nga ko mare xi je kuakjainnu, kui xi ngatjendibanere kjuana'enre Na'enchana.

10 Nga 'ba texia̱n, bi temangisja̱ nga xuta nda k'uaxjena̱. Tusa mejénna̱ nga Na'enchana nda k'uaxjena̱. Ngu, bi xuta xi tsitsja_ra̱. Tsa xutara xi tetsitsja_ra̱, bi Cristo tetsa'exat'a_ra̱ ya'a.

11 'Ba xin_nuu̱ kibi, nts'ia̱. En nda xi tetsikja'axtiuyaa̱, bi tu xuta ngasun'nde kitsitsejen. 12 Ngat'a bi xuta xi kitsjana̱ 'ba yakuyana̱ ion, tu Na'enna Jesucristo suba xi yakutsejenna̱.

13 Ngat'a je kjinu'yo jotsa'en tsakatejñaa̱ nixtjin kuatse jan. Tsak'ajmetjenngia̱ Na'enchana jotsa'en be xuta judío. 'Ba 'ñu kitsjenngikia̱ xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba kuamejénna̱ nga kitsikjia̱. 14 'Ba ngat'are jotsa'en tsichjire Na'enchana xuta judío, an xi ngisa titjun kitsjen

ngisaą ngajinre xuta xi ñatjen kuacheę. Ngat'a ko ngayéje inimaną kitsik'etjusaąn kjuachingare xuta chinganą.
15 Tunga kionga kje tsinjíąn, Na'enchana ja'ajinną 'ba kinchjaną tu ngat'are kjuandare. 'Ba kionga kuamejénre,
16 yakuną ngat'are Ki'ndire, tuxi sikja'axtiuyañaą en ndare kui ngajinre xuta xi bi judío. 'Ba nga kinchjaną Na'enchana, bi xuta kikiningiya_rą, 17 'ba nde ninga bi kijią naxinanda Jerusalén tsa kikuąn nchja chinga apóstol xi ngisa tjun nga ko mare an. Tusa kijią nangi Arabia, 'ba jaskan jendiba ngañaą naxinanda Damasco.
18 'Ba kionga je ja'a ján nu, kijią naxinanda Jerusalén nga kikuąn Pedro. Tjio'on nixtjin tsakatejñaą ko kui. 19 'Ba bi tsa'be ngisaą kja'e nchja chinga apóstol, tu Santiago sani xi nts'e mani Na'enna Jesús. 20 'Ba xi tetsi'indu_nuų nga'e, be= Na'enchana nga bi te'bonacha_nuų.
21 'Ba jaskan kijią nangi Siria ko nangi Cilicia. 22 'Ba ngat'are xuta xi makjainre ngat'a tse'e Cristo xi tjin nangi Judea, bi bexkunną tsakaiñu. 23 Tu 'bi= tsu en xi kjint'e ngat'aną: "Kuixu xuta xi kitsjengikena nganda'eñu, kuixu xi 'ba nde tsikja'axtiuya nganda'e en nda xi makjainna, nisi kui kuamejénre nga sichaja ion nganda'eñu." 24 'Ba 'batsa'en ngat'a tsa'an kui xutabiu 'ñu je ts'axje Na'enchana.

2

1 'Ba teñujun nu jaskan, kiji ngañaą naxinanda Jerusalén. Kikuą Bernabé, 'ba 'ba nde kikoną Tito ngayeje. 2 Kijią ngat'a Na'enchana yakutsejenną nga tjinnere nga kjuią. 'Ba kio jako nijmit'axiąn xuta xi 'yare nga kui xi ngakure xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús. Kixinya_rą jótsa'en tetsikja'axtiuyaą en ndare Jesucristo ngajinre xuta xi bi judío, tuxi ngusun kųannį 'ba bi tu kjuatjo kųan xa xi kitsa'aąn 'ba xi tetsa'aąn.
3 'Ba ngusun kuáįn, ngat'a ninga Tito xi tjenkoną xi xuta griego kuán, bi kis'enere nga kųan circuncidar. 4 Tunga yak'a xuta xi nts'ia tsure yojore ja'as'enjinnį 'ba kuañajanjinnį tuxi skutsejen'mani jótsa'en ndai tetsuba xi tu jngu ma ko Cristo Jesús. 'Ba kitsa'en, ngat'a kuamejénre nga chu'ndare kjuatexumo sa'en nganina. 5 Tunga niñajanni kitsa'e'nde_rį tsa kui sa'ennį, ngat'a kuamejénnį nga k'uejñajinntsjainu kjuakixi xi tsuyana en ndare Jesucristo.
6 'Ba ngat'are xuta xi 'yare nga kui xi ngakure xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús, tsa xuta ngaku asa bi kui kuán, bi an 'bią xuta, ngat'a tu jngu ña ngixkun Na'enchana. 'Ba kui xutabiu bi 'esunre mé= xi tetsikja'axtiuyaą. 7 Tusa kuankjinre nga Na'enchana kitsja xaną nga sikja'axtiuyaą en ndare Jesucristo ngajinre xuta xi bi judío jotsa'en kitsja xare

Pedro nga kui xi sikja'axtiuya en ndare Jesucristo ngajinre xuta judío. 8 Ngat'a xi kitsja xare Pedro nga kuan apóstol ngajinre xuta judío, ndekuini xi kitsja xana nga apóstol kuan ngajinre xuta xi bi judío.

9 Santiago, Pedro ko Juan 'yaxkunre joni xuta ngaku ngajinre nts'ia xi tjindu Jerusalén. 'Ba kionga tsabe nga Na'enchana kitsjana kjuandabi, kitsjani ntsja an ko Bernabé. Kitsikjain nga jin xi kuangiin ngajinre xuta xi bi judío, 'ba nga kui xi kuaje ngajinre xuta judío. 10 Jngututu sa tsajmi xi tsi'ani, nga ngatja'etsjenntsjaini ngat'are xuta nima, mé= xi nda'e ko ngayéje inimana tetsik'etjusunña.

11 Tunga kionga Pedro ja'e naxinanda Antioquía, ngankjain ngakjain fa 'ba kixin_ra nga bi nda tjin mé= xi titsa'en. Ngat'a kanejee ngat'are mé= xi kitsa'en. 12 Ngat'a ngatitjunre, kionga kje fechujín amigure Santiago, ñatjen kjenko xuta xi bi judío xi bi kuán circuncidar. Tunga kionga echu xutabiu, bi nde tsakjenkoni, tusa ndai kiskjen yojore 'ba t'axin kiji. 'Ba kitsa'en ngat'a kitsakjunke xuta judío xi tsu nga tjinnere nga sik'etjusan kjuatexuma ngat'a tse'e circuncisión. 13 'Ba nts'ia judío xi yak'a 'ba nde jó nkjain kitsa'en joni Pedro. Ka'nda Bernabé tu jngu kuán nga ko kjuajó nkjainre xutabiu.

14 'Bamani, nga tsa'bia nga bi kixi inyafiko kjuakixi xi bakuyana en ndare Na'enchana, 'batsa'en 'ba kixin_ra Pedro ngixkun ngatsi'i xuta: "Ji xi jngu xuta judío kuáin, 'ba teni jotsa'en tjindu xuta xi bi judío xi je makjainre, 'ba bi jotsa'en tjindu xuta judío. Kui kjuañu, ¿ánñu mejénniri k'uene kjua'ñu_ri xuta xi bi judío xi je makjainre nga k'uendu jotsa'en tjindu xuta judío?"

15 Jin= xi xuta judío kuáin 'ndani nga kitsin, bi tetsubajiin je joni xuta xi tsajainre kjuatexuma. 16 Tunga 'ya=ni nga bi makixi xuta ngixkun Na'enchana tu ngat'are tsa sik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo. Tusa xi makjainre ngat'are Jesucristo, kui xi makixi ngixkun Na'enchana. Kui kjua makjainnini jin ngat'are Jesucristo ngayeje, tuxi kuakixini ngixkun Na'enchana. Kuakixi=ni ngixkun Na'enchana ngat'a makjainni ngat'are Cristo 'ba bi ngat'a tsa tenik'etjusiin xi kua'indut'a kjuatexumo, ngat'a ninga tsa sik'etjusun xuta xi kua'indut'a kjuatexumo, bi kui xi sikixi.

17 Jin xi xuta judío 'ba nde teminyisjai nga kuakixii ngat'are Cristo. 'Ba nga 'ba teñe'een, 'yanii nga ko jin tjinni je. ¿A tsu=nire nga Cristo kitsa'enni xuta je? ¡Jajainjín! 18 Tsa kjui ngañaa ngastaan, 'ba kuatejñangi ngañaa ngat'are xi je 'ejñaa, tsa 'ba sa'aan, nde an= tetsa'enña xuta je yojona.

19 Ngat'a jo=ni tsa je tseyaa. Kjuatexumo xi 'ba kitsikona. Je bi nde tejñakunña ngat'are kjuatexumo, tusa ngat'are

Na'enchana. 20 Je kis'et'akua̱ kru Cristo. Bi nde anni xi tejñakua̱n nganda'e. Tusa Cristo xi tijñakun ngajinna̱. 'Ba jotsa'en nga tejñakua̱n ngasun'ndio, tejñakunña̱ tu ngat'are nga makjainna̱ ngat'a tse'e Ki'ndire Na'enchana. Ngat'a kui xi kitsimejénna̱ 'ba kitsingantsja yojore nga kjinik'en ngat'ana̱. 21 Bi mejénna̱ skuetaa̱n chjire kjuandare Na'enchana. Ngat'a tsa kjuatexumo mare tsikixi xuta ngixkun Na'enchana, tsujínnire nga tu kjuatjo k'en Cristo.

3

1 Jun xi Galacia tsojon, ¡á tsa'en jñuni kjuafa'etsjennu! ¿'Yá= xi kitsitje'enu? Kis'ejñatsejennu joni tsa tuxkún fa kji'yañú jótsa'en kis'et'a kru Jesucristo. 2 Jngu tsajmi mejénna̱ skuiningiya_nua̱: ¿Jótsa'en kisakunu Isennixtjintsjere Na'enchana? ¿A kui= kjua nga kjinik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo? ¿Asa tu kui sani nga kuakjainnu en ndare xi kjinu'yo? 3 ¡'Ñu= jñukjin kjuafa'etsjennu! Kik'etuts'in_ru nga tsiketsubo jotsa'en kitsja ndiyanu Isennixtjintsjere Na'enchana. Tunga nganda'e, ¿a tu nga'ñu tsojon= mejénnu nga kuendujuko xi kik'etuts'in_ru?

4 ¿A tu kjuatjo= tsitjaxtiu nkjin kuya kjuana'en? Tsa kjuakixira nga tu kjuatjo 'ba kuato'on. 5 Na'enchana tsja_nua̱ Isennixtjintsjere 'ba tsa'en kjuakun ngajinnu. ¿Ánñu 'ba tsa'enni? ¿A kui= kjua nga tenik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo? ¿Asa kui= kjua nga makjainnu en ndare xi kjinu'yo?

6 Joni Abraham, kuakjainre Na'enchana 'ba kui= kibiu xi kiskjebere kuenda kui nga kiskjebetjo Abraham joni jngu xuta kixi. 7 Kui kjua ngatja'yaniñu nga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana, kui xi ki'ndire Abraham. 8 Ja'ba tjun kua'indut'a enre Na'enchana nga Na'enchana sa'en nga kua̱kixi xuta xi bi judío tu ngat'are nga kua̱kjainre ngat'a tse'e kui. Na'enchana ja'ba je kitsure Abraham en ndabi: “Ngat'ari nga sichikunta'aa̱n ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio.” 9 'Bamani, xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana nganda'e, kui xi ñatjen tjinichikunta'enko Abraham xi kuakjainre nixtjin kuatse jan.

10 Ngatsi'i xi inyakuya nga k'uangi tu ngat'are nga sik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo, kui xi 'bakore xi kua'indut'a ngat'are xuta xi kjuendibanere kjuana'en. Ngat'a 'bi= tsa'en kua'indut'a: “Kjuendibanere kjuana'en ngatsi'i xuta xi bi sik'etjusunntsjai nga jngu jngu xi kua'indut'a kjuatexumo.” 11 'Ba=tjin nga nijnguú xuta makixi ngixkun Na'enchana tu ngat'are kjuatexumo. Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre kui: “Xi kixi, k'uejñakun tu ngat'are kjuamakjainre.” 12 Tunga ngat'are kjuatexumo, bi tsu

tsa kuetsubakuan tu ngat'are nga makjainna ngat'a tse'e Na'enchana. Tusa 'ba tsa'en kua'indut'a: “Xi sik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo, k'uejñakun ngat'are kjuatexumo.”

13 Tunga Cristo kitsindaina kjuana'en xi kjuendibanena ngat'are kjuatexumo. Nga tu kjuanda tsajan kitsjen'bangit'a kru 'ba kis'enere kjuana'en xi 'bakona. Ngat'a 'ba tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tu'yañu xi tsjen'bangit'a jngu ya, kui xi kjuendibanere kjuana'en.” 14 'Ba kuán tuxi ngat'are Cristo xuta xi bi judío sa̱kunire ndekuini kjuachikunta'en xi kitsuyatitjunre Abraham Na'enchana, 'ba tuxi sa̱kunina Isennixtjintsjere kui xi kitsuyatitjun nga sjana ña xi makjainna.

15 Jun nts'ia̱, k'uejñakusun_nuu̱ jotjin ngajinre xuta ngasun'ndio. Kionga tjin xi 'benda jngu kjua 'ba basennere ntsja xujun, tu'yá nde ma fa'axinnire chjire xi je tjit'a asa k'uet'a ngisare. 16 Ngu, Na'enchana kitsuyatitjunre Abraham mé= xi sjare kui ko ntje xi tse'e. Bi titsu enre Na'enchana tsa nkjin mani ntjere Abraham. Tusa titsu nga jngututu mani. “Ntje xi tsiji”, titsu. 'Ba kui xi Cristo.

17 Kibi= xi mejénna̱ xin_nuu̱ nga 'ba texia̱n. Jaskan nga Na'enchana je 'endako kjua Abraham, ja'es'ejña kjuatexumo, nga je ja'a ñujun sientu ko kate nu. Tunga bi mare kjuatexumo tsikjetsunya kjua xi 'endatitjun Na'enchana 'ba nga kjua'axinre chjire xi kitsuyatitjun ngayeje. 18 Ngat'a tsa kjuatexumo ya'a mé= xi sjana Na'enchana, je bi nde en xi kitsuyatitjun Na'enchana ndibanire xi sja. Tunga kjuanda xi Na'enchana kitsjare Abraham jendiba=nire en xi kitsuyatitjunre.

19 'Bamani, ¿mé= xa kis'eni kjuatexumo? Jaskan ja'es'ejña, tuxi xuta skueni nga tjinre je ngixkun Na'enchana. Kjuatexumo kuachjire ka'nda nga ja'e Cristo. Ngat'a Cristo xi ntjere Abraham xi tjinnere sa̱kure xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare. Na'enchana kitsikasen ankjelere nga kitsjare Moisés kjuatexumo, 'ba Moisés kitsikja'axtiuya nganire xuta. 20 Xi tsikja'axtiuya tu machjen sani kionga jó xuta mejénre k'uenda jngu kjua. Tunga ngat'are en xi kik'in titjunre Abraham, Na'enchana bi kuachjenre nga tjin xi tsikja'axtiuya, tusa kui fa suba jako Abraham.

21 'Bamani, ¿a tjimangane= kjuatexumo en xi kitsuyatitjun Na'enchana? ¡Jajainjín! Ngat'a tsa kis'ejña jngu kjuatexuma xi ku̱anre sik'endukunntsjai xuta, kiojín makixi xuta ngat'are kjuatexumo. 22 Tunga enre Na'enchana kitsik'endu'ñu ngatsi'i xuta ngat'are je, tuxi sa̱kunire xuta xi ku̱akjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi ja'ba kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare xi ku̱akjainre.

23 Kionga kje tjiínna kjuamakjain ngat'are Jesucristo, kjuatexumo kitsik'ejña'ñuna. 'Ba 'batsa'en tsiketsuba'ña= ka'nda nga kuatsejen 'yá= xi ma mankjainna ngat'are. 24 Jo=ni jngu chu'nda xi bafengi nisti, 'batsa'en kikona kjuatexumo ngixkun Cristo, tuxi kụakjainnina 'ba 'batsa'en kụakixiña. 25 Tunga je tjinna kjuamakjain ngat'a tse'e Jesucristo. Je bi nde machjennina nga kuafengina kjuatexumo.

26 'Ba ngatsi'u, je ki'ndire Na'enchana kuon, ngat'a makjainnu ngat'a tse'e Cristo Jesús. 27 Ngatsi'u xi je kisatendo ngat'are Cristo kichojo joni najñu Kui. 28 Bi nde tjinni xi judío ko xi bi judío, ninga xi chu'nda asa xi bi chu'nda, ninga xi xi'in, ninga xi chjun. Ngat'a tu jngu mo ko Cristo Jesús, kui kjua tu jngu mañu ngatsi'u. 29 'Ba tsa tse'e Cristo kuon, jun= xi ntjere Abraham, 'ba jun= xi sạkunu xi kik'inyatitjunre Abraham.

4

1 Ngu, kibi= xi texiạn. Jngu ki'ndi chi xuntsja xi tjinre na'enre nga je machinga. Tunga nga sa'e chaja ngisare, 'ba= nguyare joni jngu chu'nda, ninga tsa kui tse'e yeje xi tjinre na'enre. 2 Tjin= xi tsikuenda 'ba tjin= xi kutsejenre tsajmire, ka'nda nga kjua'e nixtjin xi je 'enda na'enre nga xuntsja ngayéje xi tse'e.

3 'Ba 'ba=nde kuata'an ña nixtjin kuatse jan nga ki'ndi ngisa. Kuáan joni chu'nda 'ba tsiketsubangi_ra ngat'are isennixtjin xi batexuma ngasun'ndio. 4 Tunga kionga echu nixtjin xi je 'enda Na'enchana, kitsikasen Ki'ndire. Kui Ki'ndibiu xi kitsinre jngu chjun 'ba tsik'ejña ngi kjuatexumo. 5 'Ba kitsa'en tuxi kitsindaini xuta xi tjindu ngi kjuatexumo, tuxi kiskjebetjonina Na'enchana joni tsa ki'ndire.

6 'Ba ngat'a ki'ndire Na'enchana je kuáan, kui= kjua Na'enna kitsikasenni ngajin inimana Isennixtjintsjere Ki'ndire. Isennixtjintsjio tsu nga fako Na'enchana: "¡Ji Pachiṇa!" 7 'Bamani, bi nde chu'ndani nganda'e, tusa ki'ndire Na'enchana. 'Ba ngat'a ji ki'ndire Na'enchana kuáin, ngayéje xi tjinre Na'enchana tsiji.

8 Nixtjin kuatse jan, nga kje 'yajíun Na'enchana, kuon chu'ndare nkjin kuya tsajmi xi "na'en" tsure xuta. 9 Tunga nganda'e nga je 'yo Na'enchana, asa jo mixan nga Na'enchana je benu, ¿jótsa'en nga nde mején nganinu nga kuangitjenngiu isennixtjin xi tsajainre kjua'ñu 'ba xi tumé chjire? ¿Ánñu mején nganinu nga kuon chu'ndare? 10 Tjin= nixtjin xi 'yakun, ko sa, ko s'i 'ba ko nu. 11 Tsakjun ma an, tsa tu kjuatjo kitsa'exaạ ngajinnu.

12 Te'bets'a_nuụ nts'iạ. Ti'on yojonu joni an. Ngat'a an je= kitsa'aạn yojonạ joni jun. Niñajanni ch'o kjinikonuụ.

13 'Ba jotsa'en je 'yo, ngat'a kisatechi'inña, kui= kjua kit-
sikja'axtiuyani_nuu en ndare Jesucristo nga titjunre. 14 'Ba
ninga tsa kisakunu kjuasti ngat'are chi'in xi kisatia, tunga
bi kji'yatonnuu 'ba ninga bi kik'ejñat'axinnuu. Tusa kichju-
betjonuu joni tsa an jngu ankjere Na'enchana, joni tsa Cristo
Jesús fa xi kichjubetjo.

15 Ngu, ¿ñá kiji ngayéje kjuatsja xi kis'enu kui nixtjinbiu?
Ngat'a be=re takuaan nga ka'nda kuáan kakún kji'naxjio
tuxkún 'ba kitsa'enuu kui nixtjinbiu. 16 'Bamani, ¿a stichanuu
nganda'e tu ngat'are nga texinya_nuu xi kjuakixi?

17 Kui xutabiu mafo=re ngat'anu, tunga bi nda kjiyuju
kjuafa'etsjenre. Tusa mejénre nga kuekot'axinnu ngat'ana,
tuxi kuafoninu jun ngat'are kui. 18 Nda= tjin nga kuafonu
ngat'are mé= xi nda tjin. Tunga ngantsjai 'batsa'en ngatjamo,
'ba bi tsa tu kionga tejñajin_nuu. 19 Jun ki'ndina, xi ngat'anu
tefa'a ngañaa kjuanima, joni jngu chjun xi tifa'a kjuanima
nga tjis'ere jngu ki'ndi. 'Ba tojo 'ba=tsa'en kjua'aa kjuanima
ka'nda nga kjua'e nixtjin nga Cristo k'uejñajinkjinnu. 20 ¡Á tu
onre kjua nga bi kio tejñako_nuu nganda'e, tuxi kja'e tsa'en
kjuako_nuu! ¡Bi nde 'beña mé= xi sa'aan ngat'anu!

21 'Ba t'innu jun xi mejénnu kuetsuba ngañu ngi kjuatex-
umo. ¿A kje nu'yajíun xi kua'indut'a kjuatexumo? 22 'Bi
tsu nga Abraham kis'ere jó ki'ndi, jngu xi kitsinre chjun
chu'ndare 'ba jngu xi kitsinre chjunre, xi bi chu'nda. 23 'Ba
ki'ndire chjun chu'nda, kui xi kitsin jotsa'en be xuta. Tunga
ki'ndire chjun xi bi chu'nda, kui xi kitsin tuxi k'uetjusunni xi
Na'enchana kitsuyatitjunre Abraham.

24 Ki=bi xi ma chutsejen kusun_ra. Ngojó yanchjinbiu, kui
xi tsunire ngojó kjua xi 'endako Na'enchana xuta xi tse'e.
Jngu kjuabiu ndibanire ngijñacha Sinaí. Kui xi chjun Agar,
xi kitsinre nisti xi kuan chu'nda. 25 Ngat'a chjun Agar jo=ni
ngijñacha Sinaí xi tijña nangi Arabia, xi 'bejña kusunna naxi-
nanda Jerusalén xi tijña nganda'e. Ngat'a kui naxinandabiu,
kui xi chjun chu'nda ko nistire.

26 Tunga naxinanda Jerusalén xi tijña ngank'aa, kui xi
bi chu'nda 'ba kui xi nistire kuáan ña. 27 Ngat'a 'batsa'en
kua'indut'a enre Na'enchana:

Titsja_ri yojori chjun 'ndi
xi tsajainri ki'ndi.
Chi'ndaya tsjai ji xi bi 'ye
jótsa'en chja'a kjuanima nga tsin ki'ndi.
Ngat'a chjun xi kjinikumare,
kui xi ngisa s'ere ki'ndi
nga ko mare chjun xi tjinre xi'in.

28 'Ba jun nts'iạ, joñu Isaac. Jun= nisti xi kitsuyatitjun
Na'enchana nga sjare Abraham. 29 Tunga jo kuán nixtjin
kuatse jan, 'ba=nde ma nganda'e. Ngat'a ki'ndi xi kitsin
jotsa'en be xuta, kui xi kitsjengike ki'ndi xi kitsin jotsa'en
mejénre Isennixtjintsjere Na'enchana. 30 Tunga 'bi= tsa'en
kua'indut'a enre Na'enchana: "Tik'ejñat'axin chjun chu'nda
ko ki'ndire. Ngat'a ki'ndire chjun chu'nda bi kụan sạkut'are
xi xuntsja ki'ndire chjun xi bi chu'nda." 31 'Bamani, nts'iạ,
bi ki'ndire chjun chu'nda kuáan ña, tusa ki'ndire chjun xi bi
chu'nda.

5

1 Cristo kitsindaina tuxi kụandaiña. Kui kjua kixi tinyañu
'ba bi nde ba'e'ndeñu nga chu'nda kuon.
2 Tasen ñojon. An Pablo texin_nuụ. Tsa kua'e'ndio nga kuon
circuncidar, tuxi kụakixiñu ngixkun Na'enchana, tumejín
chjire ngat'anu mé= xi kitsa'en Cristo. 3 'Ba fa xin ngani_rạ
ngatsi'i xi kụan circuncidar. Kui xi tjinnere sik'etjusun
ngayéje xi kua'indut'a kjuatexumo. 4 Xi tjin ngajinnu xi
inyamangisjai nga kụakixi ngixkun Na'enchana tu ngat'are
nga sik'etjusun kjuatexumo, je tsikinyat'axinre Cristo 'ba bi
nde tjindujinni kjuandare Na'enchana.
5 Tunga ngat'a tsajan, tijñajinna Isennixtjintsjere
Na'enchana 'ba techuya=ña nga kụakixiạ ngixkun Kui tu
ngat'are nga makjainna ngat'a tse'e Cristo. 6 Tu jngu je ma
ko Cristo Jesús 'ba bi nde chjinire tsa kuáan circuncidar
asa bi kuáan circuncidar. Tu kui xi chjire nga makjainna
ngat'a tse'e Cristo 'ba nga nda chare kjuamakjainna ngat'are
jotsa'en nimijáan xingia.
7 Nda= tsiketsubo nga titjunre tsakaiñu. ¿'Yá= xi
'echja'ndenu nga bi nde tenik'etjusunñu xi tjinre kjuakixi?
8 En xi tenik'etjusun nganda'e, bi ndibanire ngat'are
Na'enchana xi kinchjanu. 9 Jo tsu xuta: "Jngu stinchi na'yu
san tsisan ngayéje na'yure niñuxtilo." 10 'Ba be=re takuaạn
ngat'are Na'enna Jesús nga bi kja'etsa'en sikja'etsjion. Tunga
ngat'are xi bi nga'nde inyatsik'ejña kjuafa'etsjennu, tu'yañu
xi 'ba inyatsa'en, kui xi kuanejere Na'enchana.
11 Tunga an nts'iạ, tsa tebe'e ngisaạ nijmi nga chjire nga
kụan circuncidar xuta, ¿ánñu tojo tjenngikenina nchjabiu?
Tsa 'batsa'en tetsikja'axtiuyaạ, bi nde ch'o kụanire nch-
jabiu nga tjinnere nga k'uangi ngat'are Cristo xi kis'et'a
kru. 12 Nchja xi bi inyatsik'ejña nga'nde kjuafa'etsjennu, xi
mejénre nga kuichat'o yojonu, ¡tusa ngatatet'akjin yojore kui!
13 Jun nts'iạ, Na'enchana kinchjanu tuxi kụandaiñu. Tunga
ninga ndai_ru yojonu, bi ño'on xi mejénre yojonu. Tusa
tatesin_ru xingiu tu ngat'are nga tijñajinnu kjuanimejen.

14 Ngat'a ngayéje xi kua'indut'a kjuatexumo tu jngu ma
sani nga ko kibi: "Timején xingi jofatsa'en nimején yojori."
15 Tunga tsa nde jun xinejun xinet'añu xingiu, chutsejen_ru
yojonu tsa 'ba si'on, tsa chjen nde jun sikjeñu xingiu.

16 Kui kjua xinni_nuu. Tetsubo jotsa'en titsja ndiyanu
Isennixtjintsjere Na'enchana, tuxi bi sik'etjusunñu xi mejénre
yojonu. 17 Ngat'a xi mejénre yojona, kui xi bi mejénre Isen-
nixtjintsjere Na'enchana. 'Ba xi Isennixtjintsjio mejénre, kui
xi bi mejénre yojona. Ngojó 'batsa'en kjanko xinkjin, tuxi bi
si'anñu xi mejénnu. 18 Tunga tsa Isennixtjintsjere Na'enchana
titsja ndiyanú, tsu=nire nga bi nde ngi kjuatexumo tetsubañu.

19 Bi na'enre nga 'yare nga tjin xi tsik'etjusun xi mejénre yo-
jore. Tsa'en kjuachajngi, tsa'en xi jndi ngixkun Na'enchana,
'ba 'ñu tsiskako yojore, 20 'ba bekun na'en xi ntsja xuta
kuandani, 'ba tsa'en kjua'benda, mastike xinkjin, 'ba fosi,
maxinre, 'ba mastire, nk'a 'baxje tajngu yojore, 'ba bakjanya
yojore, makut'axinko xinkjin, 21 'ba mejénre nga s'ere xi tjinre
xuta xi kja'ere, mach'i, 'ba 'ñu mach'i nga 'baxje s'i 'ba sa'e
tsa'enjun tsa'ent'a. Ngayéje tsajmibi ko kja'e ngisa tsajmi joni
kibi, kui xi tsa'en xuta xi tsik'etjusunre xi mejénre yojore.
'Ba xin_nuu nganda'e jo kixin_nuu nga titjunre. Xuta xi 'ba
inyatsa'en, kui xi bi kjua'as'en ña batexuma Na'enchana.

22 Tunga nga tetsuba jotsa'en baku ndiyana Isennix-
tjintsjere Na'enchana, s'ena kjuanimejen, kjuatsja, kjuaxiu,
'ba ko kjuatsejnda. 'Ba bisekua xingia, nda xuta ma,
'ba kixi nik'etjusan xi nda, 23 nimakjua ña'an yojona, 'ba
'bech'osuba_ra yojona xi tjin. Ngat'are ngayéje tsajmibi tsa-
jain kjuatexuma xi 'bech'ona nga 'ba si'an. 24 'Ba xuta xi
tse'e Cristo Jesús, kui xi joni tsa je yat'a kru yojo jere xi
mejénre tsajmi ch'o xi tjin ngasun'ndio 'ba xi matsjakonire.
25 Tsa kjuakixi nga ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana tet-
subakunña nganda'e, ngu, 'ba nde kua'e'nde_ra nga Isennix-
tjintsjio xi ngataku ndiyana. 26 Bi nk'a kjui'naxjia yojona, bi
si'an nga nde ña sistini_ra xingia, 'ba bi ngatjamaxinkakuan.

6

1 Jun nts'iạ, tsa te'yo nga tjin xi tjijenjin je, jun xi tetsubo
jotsa'en baku ndiya Isennixtjintsjere Na'enchana tiseko nga
chjunitjen ngañu. Nimakjua 'naxjo yojonu nga 'ba si'on. 'Ba
nga jngu jngu xi tjin ngajinnu nda ngatakutsejen, tuxi bi ko
kui xut'ayakoni. 2 'Batsa'en tisekokañó xingiu kjuanima xi
inyafa'a, 'ba 'batsa'en sik'etjusun kjuatexumare Cristo.

3 Ngat'a tsa tjin xi tu kui tajngu je k'uaxje yojore ngajinre
xuta xi yak'a kionga tumé chjire, ndekui ti'bonachanire yo-
jore. 4 Tusa nga jngua jngua tjinnere xutsejen_ra tsa nda tjin

xi teña'an. 'Ba 'batsa'en tsja s'e̱na ngat'are xi teña'an 'ba bi tjinnere nga singusunkuaa̱ yojona ngat'are xi inyatsa'en xuta xi yak'a. 5 Ngat'a nga jngua jngua kjine=na jotsa'en temekua yojona.

6 Ngayéje kjuanda xi tjinre xi tisakuyare enre Na'enchana ngatakjanyako ko xi tibakuyare.

7 Bi yojonu ch'onacha_ru. Na'enchana bi ma s'ejñure. Ngat'a xi k'uentje xuta, kui chanre xi k'ueku ngani. 8 Xi titsa'en xi ndibanire yojo jere, jo=ni tsa ti'bentje xujma xi bi nda. 'Ba chan xi k'ueku, kjuabeya. Tunga xi titsa'en xi ndibanire Isennixtjintsjere Na'enchana, jo=ni tsa ti'bentje xujma xi nda. 'Ba chan xi k'ueku, kjuabenichun xi bi fet'a= xi sjare Isennixtjintsjio.

9 Kui kjua bi sikjejndani_ra yojona nga si'an xi nda. Ngat'a tsa bi sikje_ra takuan, kjua'e nixtjin nga k'uekua chanre xi ti'bentjia. 10 'Bamani, nda sikua tu'ya xutañu nga ku̱an xi si'an, tunga ngisa fa tjun k'uejña nts'ia xi tu jngu makjainna.

11 Chutsijon jótsa'en ya'e letra xi tetsi'indu_nuu̱ nga'e.

12 Xi mejénre k'uenenu nga kuon circuncidar, 'ba inyatsa'en ngat'a mejénre nga nda skue xuta. Bi mejénre nga sjenngike xuta judío xi yak'a, nga kuakuya nga tu ngat'are Cristo xi kis'et'a kru k'uangi xuta. 13 Ngat'a ninga xi 'benere nga ku̱an circuncidar xuta, bi tsik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo. Tunga mejénre nga jun kuon circuncidar, tuxi ku̱an nk'a k'uaxjeni yojore ngat'are chu̱ba̱ xi kis'et'a yojonu.

14 Tunga ngat'ana̱ an, niñajanni mejénna̱ nk'a k'uaxjaa̱ yojona̱, tsa bi ngat'are nga kis'et'a kru Na'enna Jesucristo. Ngat'a kui t'a krubiu k'en yeje xi tjin ngasun'ndio ngat'a tsa'an, 'ba an 'ba nde kio tseyaa̱. Bi nde tejñakun ngisañaa̱ ngat'are xi tjin ngasun'ndio. 15 Tumé chjire tsa kuáan circuncidar asa bi kuáan. Tu kui xi chjire nga Na'enchana kitsa'en nganina xuta xatse. 16 Ngatatsjare Na'enchana kjuaxiu ko kjuanima kakun ngatsi'i xuta xi 'batsa'en tjindu jotsa'en nga je kixin_nuu̱ ko ngatsi'i naxinanda kjuakixire Na'enchana.

17 'Ba nganda'e bi nde mejénninga̱ tsa tjin xi sja ngisana̱ kjuasti. Ngat'a ya'a chuba= yojona̱ ngat'are xi kuata'aa̱n, xi bakutsejen nga tetsa'exat'a_ra̱ Jesús.

18 Nts'ia̱, nga kjuandare Na'enna Jesucristo ngat'ejñajin inimanu. 'Ba ngatjama.

Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Éfeso
EFESIOS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu̱ xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo jotsa'en kuamejénre Na'enchana. Tetsikasen_nuu̱ xujunbi jun xuta tsjere Na'enchana xi tetsubo naxinanda Éfeso, xi makjainnu ngat'are Cristo Jesús.

2 Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

3 Ngatjanichjire Na'enchana xi Naire 'ba Na'enre mani Na'enna Jesucristo. Ngat'a kui xi kitsichikunta'enna ngank'aa ña xi tu jngu ma ko Cristo nga kitsjana ngayéje kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere. 4 'Ñu= tjinre kjuanimejen. Kui kjua kiskja'ajinnina ngat'are Cristo kionga kje tsa'enjín ngasun'ndio, tuxi tsje ku̱anña 'ba bi s'e̱na je ngixkun. 5 Ko kjuanimejen ja'ba je 'endatitjun nga ña ku̱an ki'ndire tu ngat'are Jesucristo, jotsa'en kuatsjare 'ba kuamejénre. 6 Kui= kjua tenichjini_ra kjuandare Na'enchana xi bakutsejen kjuajere, kjuanda xi kitsja kjuatjona ngat'are Ki'ndire xi tsimején.

7 ¡Á tuku kji'i tseni kjuandare Na'enchana! Kui 'echjintjai jena ko jinre Ki'ndire 'ba kuachat'ana. 8 'Ñu tse kjuandabiu kitsjana, tuxi s'e̱nina ngayéje kuya kjuankjin kakun 'ba nga ku̱ankjinna xi tjin. 9 'Ba 'ejñatsejenna xi kuamejénre nga sa'en, xi 'ejña'mo nixtjin kuatse jan, xi kuatsjare nga 'endatitjun ngat'are Cristo. 10 'Ba ki=bi xi 'enda: Nga kjua'e nixtjin xi kui mejénre, sijnguje yeje xi tjin ngank'aa ko xi tjin ngasun'ndio ngi kjua'ñure Cristo.

11 'Ba Na'enchana kiskja'ajinṉi, tuxi tu jngu ku̱anni̱ ko Cristo ngat'a ja'ba je nda'e 'batsa'en 'endaṉi jotsa'en kuamejéntitjunre. Ngat'a jotsa'en 'benda Na'enchana 'ba mejénre, 'ba=tsa'en tsik'etjusun. 12 'Ba kitsa'en ngat'aṉi jin xi tjun kichuyee̱ mé= xi nda ngat'are Cristo, tuxi sichjinire kjuajere kui.

13 'Ba nde jun kjinu'yo 'ba kuakjainnu en xi tjinre kjuakixi. Kui xi en ndare Jesucristo xi kitsik'anginu. 'Ba ngat'are Cristo kisakunu Isennixtjintsjere Na'enchana xi kitsuyatitjun nga sja. 'Ba 'batsa'en kis'ejñatsejenni nga Na'enchana tse'e_ru. 14 Titjun= tsjana Isennixtjintsjere, tuxi xiakixiña nga sakuna

xi jaskan sjana, ka'nda nga kụandaikjin xuta xi 'echjintjaị nga kụatse'e. Kui kjua tenichjini_ra kjuajere Na'enchana.

15 'Bamani, ka'nda nga kjint'iạ nga makjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesús 'ba nga nimijíon ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e kui, 16 bi tsikjejndaạ nga tsja_rạ kjuanda Na'enchana ngat'anu. Fa'etsjennạ ngat'anu kionga fakuạ Kui. 17 'Ba mi'a ngat'anu ngixkun Na'enchana xi Na'enre Na'enna Jesucristo, Na'en xi tjinre kjuaje. Mi'a_rạ nga Isennixtjintsjere ngatatsjanu kjuankjin kakun 'ba ngat'ejñatsejennu xi tse'e Na'enchana, tuxi 'batsa'en nda xiañu Kui.

18 'Ba nde mi'a_rạ nga ngatakje'ịi kjuafa'etsjennu, tuxi xiañu mé= xi techuya_ru jun xi xa kji'i kjinukjuaninu, tuxi xiañu jó kji'i je kjuaje xi sạkure xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. 19 Mejénnạ nga xio nga tunima= tsa'en je nga'ñure Na'enchana xi tsa'exajinna ña xi makjainna ngat'are kui, kui nga'ñu xi tsa'exajinna ngusun= ko 20 nga'ñu xi kitsa'exajin ngajinre Cristo, nga kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba kitsik'ejña ngank'aa nga ngate kixire kui.

21 Na'enchana kitsjare Cristo nga'nde xi ngisa nk'a ngisa ngajinre ngatsi'i xi batexuma, ko xi tjinre xa, ko xi tjinre kjua'ñu, 'ba ko xi tjinre tume ja'en xi 'yakun, bi tsa tu nixtjin xi tetsuba nganda'e, ko nixtjin xi sa'e ndiba. 22 Na'enchana 'endu ngi ndsaku Cristo ngayéje xi tjin, 'ba kitsa'en nga kui xi kụan ngakure nga kuatexumare ngayéje xi tjin nga tu kjuanda tse'e xuta xi makjainre ngat'a tse'e kui. 23 'Ba xi makjainre ngat'a tse'e Cristo, kui= xi joni yojore. 'Ba Cristo, xi tijña tuña yejeñu, fa'etsijngukjinjinre xi makjainre ngat'a tse'e kui.

2

1 Ngat'a jun, jo=ni tsa je tseyo nixtjin kuatse jan tu kjuare jenu nga ch'o kjiño'on. 2 Tsiketsubo ngajinre jenu, jofatsa'en xuta xi tjin ngasun'ndebi 'ba kjinik'etjusun_ru isennixtjin ch'o xi ngaku xi tjinre kjua'ñu ngajinre isennixtjin ch'o. Kui isennixtjin ch'o xi tsa'exajinre ka'nda nganda'e xuta xi bi tsik'etjusun enre Na'enchana. 3 'Ba 'ba nde tsa'en tsiketsuba ngatsi'a nixtjin kuatse jan, jotsa'en kuamejénre yojona nga'e ngasun'ndio. Kjinik'etjusan xi kuamejénre yojo jena 'ba ko xi jendibanire kjuafa'etsjenna. Jo kjiña'an nixtjin kuatse jan, kuáan kisakuna kjuastire Na'enchana tsakaiñu joni xuta xi yak'a.

4 Tunga 'ñu= fa'animare Na'enchana xuta 'ba 'ñu= kitsimejénna. 5 Kui kjua kitsik'endukunkonina Cristo nga tetsuba mik'ian ngat'are jena. Ngat'are kjuandare Na'enchana kitsik'anginu. 6 'Ba Na'enchana ñatjen kitsikja'ayakona Cristo ngajinre mik'en 'ba tu jngu kitsik'enduna ngank'aa ña xi tu

jngu ma ko Cristo Jesús. 7 'Ba kitsa'en tuxi nixtjin xi sa'e ndiba kuakutsejenni jó kji'i tse kjuandare ngat'a 'yare jótsa'en tjo_ra ngat'are Cristo Jesús.

8 Tu ngat'are kjuandare Na'enchana nga kjinik'anginu, ngat'a kuakjainnu ngat'a tse'e Cristo. Bi jun xi kjinik'angiu yojonu, Na'enchana xi kitsa'en kjuandabiu. 9 Bi ngat'are nga nda kjiña'an nga kjinik'angina, tuxi tu'yá kụan nk'a k'uaxjeni yojore. 10 Ngat'a Na'enchana kitsa'enna. Ngajinre Cristo Jesús kitsixatsena, tuxi si'anña xi nda, xi ja'ba je 'enda Na'enchana nga si'an, tuxi kuetsubaña ngajinre xi nda.

11 'Bamani, jun xi bi xuta judío kuon nga'e ngasun'ndio, tikja'etsjion jótsa'en tsiketsubo nixtjin kuatse jan. "Xuta xi bi kuán circuncidar", kitsunu xuta judío, ngat'a kui xi 'mire xuta xi tsa'en circuncidar xinkjin nga'e ngasun'ndio. 12 'Ba nde tikja'etsjion nga kui nixtjinbiu tsiketsubat'axin_ru Cristo, 'ba bi kisakut'anu mé= xi tse'e naxinanda Israel. 'Ba bi tsojon kuán mé= kjua xi 'endako Na'enchana ko xutare, xi kitsuy-atitjunre nga sjare. Nimé xi tsja Na'enchana kichuya_ru. Tu chụbạ tsiketsuba=ñú ngasun'ndio nga bi kji'yo Na'enchana. 13 Kjin tsiketsubo nixtjin kuatse jan tsakaiñu, tunga nganda'e jngu je mo ko Cristo Jesús 'ba je tetsubatiño tu ngat'are jin xi 'esten.

14 Ngat'a Cristo 'ejña kjuaxiu ngajinre xi judío ko xi bi judío nga jngu naxinanda kitsa'en. Kitsikixuya xjo xi 'echja'ndere xuta, nga tuxi jngu kụanni. Ja'axin mé= xi kitsa'en nga kitsjenngike xinkjin xuta nga kitsja yojore nga k'en t'a kru. 15 Nga k'en, nkjin ka'a xi kua'indut'a kjuatexumo 'ejñat'axin=. 'Ba nga tu jngu ma ko Cristo, 'batsa'en jngu naxinanda xatse kitsa'en ngojó naxinando 'ba kitsjare kjuaxiu. 16 Nga k'en t'a kru, ja'axin xi kitsa'en nga kitsjenngike xinkjin xuta. 'Ba 'batsa'en tu jngu yojo kitsa'en ngojó naxinando 'ba ngojó jakonda ngani Na'enchana.

17 Cristo ja'eke'enu nijmi nga tjinnu kjuaxiu jun xi bi judío xi kjin tsiketsuba_ru Na'enchana nixtjin kuatse jan. 'Ba 'ba nde ja'eke'ere nijmi xuta judío xi tiña tsik'endu ngayeje. 18 Ngat'a ma fechut'atiña_ra Na'enchana nganda'e tu ngat'are Cristo 'ba ngat'are Isennixtjintsjere xi jngututu mani xi kika'ena nga jngua jngua, xi judío ko xi bi judío.

19 'Bamani, bi nde xuta xi xin nangire kuáñu ninga bi nde kja'e xutañu. Tusa tu jngu naxinanda mo ko xi makjainre ngat'a tse'e Cristo. Je xinkjin Na'enchana kuán tsi'u. 20 Jun jo=ni jngu ni'ya xi tjimanda. 'Ba nchja chinga apóstol ko nchja chinga profeta nga'nde ña tjimandasun ni'yo. 'Ba Jesucristo= xi ndiojo xi tjinngire xjo ni'yo. 21 Ngajinre Cristo tu jngu tjima ni'yo 'ba 'ñu tjis'e. 'Ba tibisetjen nga tjima jngu ningu

tsje ngat'are Cristo. 22 Jngu mako Cristo 'ba 'batsa'en ko jun xi bi judío tjimajinnu nga'nde ña tijñaya Isennixtjintsjere Na'enchana.

3

1 Kui kjua an Pablo tekjiyañą nduya ngat'a tsa'exat'a_rą Cristo Jesús nga tsikja'axtiuya_nuų jun xi bi judío en ndare kui. 2 'Yañu nga Na'enchana kitsjaną xabi nga tu kjuanda tsojon, nga kue'e_nuų nijmi ngat'are kjuandare kui. 3 Yakutsejen=ną mé= xi 'mo 'ejña nixtjin kuatse jan, jotsa'en je kitsi'induchi_nuų. 4 'Ba nga k'uexkiyo xujunbi, kų̈ankjinnu mé= xi 'bią ngat'are xi 'mo kis'ejña ngat'are Cristo.

5 Xi bi kik'inyare xuta xi kis'e kuankjin nu jan. Tunga nganda'e Isennixtjintsjere Na'enchana je yakutsejenre apóstol tsjere ko nchja chinga profetare kibiu. 6 'Ba kibi= xi 'mo kis'ejña tsakaiñu: ngat'are en ndare Jesucristo xuta xi bi judío 'ba=nde są̈kure ngayéje xi sja Na'enchana, 'ba nde tu jngu yojo ma ngajinre Cristo, 'ba nde są̈kut'are ngayéje xi ja'ba kitsu Na'enchana nga sjare xuta xi tse'e ngat'are Cristo Jesús.

7 'Ba Na'enchana kitsja xaną nga sikja'axtiuyaą en ndabi. 'Ba tjin kjuandare Na'enchana xi kitsa'eną, 'ba 'ba tjin kjua'ñure Na'enchana xi titsa'exajinną. 8 'Ba an= ña xi ngisa ichi ngisa ngajinre ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana. Tunga kitsa'e=ną kjuandabi nga tetsikja'axtiuyaą ngajinre xuta xi bi judío kjuandare Cristo xi tu'yá mankjinkjinkjinre. 9 'Ba kis'eneną nga k'uejñatsijaą̈n jótsa'en ti'betjusun mé= xi 'mo 'ejña nixtjin kuatse jan Na'enchana xi kitsa'en ngayéje xi tjin. 10 'Ba 'batsa'en ngat'are xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo tis'ejñatsejen nganda'e jó tjin kuya kjuankjin kakun tjinre Na'enchana. Tis'ejñatsejen ngixkun xi tjinre xa ko xi tjinre kjua'ñu ngank'aa.

11 Xi ja'ba je nda'e 'endani Na'enchana ka'nda nixtjin kuatse jan 'ba ngat'are Na'enna Jesucristo je kitsik'etjusun kibiu nganda'e. 12 Ngat'a tu jngu ma ko Cristo 'ba ngat'a makjainna ngat'a tse'e, bi nde makunnina nga fechut'atiña_ra Na'enchana ngat'a be=re takuan nga nda skjebetjona. 13 'Bamani, temi'a_nuų nga bi nikje_ru kakún ngat'are nga tefa'aą kjuanima tu kjuanda tsojon. Ngat'a nga tefa'aą kjuanima, kio= tjindibanire nga tisakunu kjuaje.

14 Kui= kjua basenkunch'inñaą ngixkun Na'enchana. 15 Xi tsjare ja'enre ngatsi'i xi ki'ndire mani, xi tjindu ngank'aa ko xi tjindu ngasun'ndio. 16 Mi'a_rą nga Isennixtjintsjere ngatatsja nga'ñunu jo tjin kjuajere xi 'ñu tse, tuxi s'ą̈nire nga'ñu inimanu, 17 'ba tuxi Cristo ngat'ejñajinni inimanu tu ngat'are

nga makjainnu. 'Ba ngatjinanga jamanu ngajin kjuanimejen
'ba kixi tinyo, 18 tuxi 'batsa'en ngatjas'enu nga'ñu nga ñatjen
kụ̄ankjinnu ko ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana jó kji'i teya 'ba
nduju 'ba nanga 'ba nk'a kjuanimejenre Cristo. 19 Mejénna̱
nga xio kjuanimejenre Cristo, xi fa'axtiunere nga ko mare
xi mankjinna, tuxi 'batsa'en ngatjamañu jofatsa'en mejénre
Na'enchana.
20 Ngatanichjire Na'enchana xi ngisa ts'axtiu mare ña'an
nga ko mare xi chja'a_ra asa xi nikja'etsjian, ngat'are
kjua'ñure xi tsa'exa ngajinna. 21 Kui xi ngantsjai nixtjin
ngatasakure kjuaje ngat'are Cristo Jesús 'ba ngat'are xi mak-
jainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo ko ntjere xi sa'e ndiba.
'Ba ngatjama.

4

1 'Bamani, an xi tekjiyaa̱ nduya ngat'a tetsa'exat'a_ra̱
Na'enna Jesucristo te'bets'a_nuụ̄ nga kixi tangiko yojonu,
jotsa'en tjinni nga sa'en xuta xi Na'enchana kinchjare.
Ngat'a Na'enchana kinchjanu. 2 Nima 'naxjo yojonu 'ba
ngatjas'enu kjuanima kakún. Ngatjas'enu kjuatsejnda 'ba
ngatakakokañanu xingiu tu ngat'are kjuanimejen xi tijña nga-
jinnu. 3 T'ene_ru yojonu nga tu jngu ngatjamantsjo ko xingiu,
jotsa'en tsja ndiyanu Isennixtjintsjere Na'enchana, tuxi tu
jngu kuetsubañu ko kjuaxiu.
4 Ngatsi'a tu jngu yojo= maña, ndekuini Isennixtjin tjinna,
'ba kjinukjua=na ngayeje nga tu jngu sa xi xuya_ra. 5 Jngu
mani Na'en, tu jngu sani kjuamakjain, 'ba tu jngu sani kjuasa-
tenda. 6 Jngu mani Na'enchana xi Na'enna mani ngatsi'a, xi
batexuma tsi'ina 'ba tsa'exajin tsi'ina 'ba tijñajin tsi'ina.
7 Tunga nga jngua jngua ja kisaku ja kisaku=na kjuanda
jotsa'en kitsika'bina Cristo. 8 Kui kjua 'batsa'en kua'indut'ani
enre Na'enchana:
Nga tsijin ngank'aa, kiko nkjin xi 'endu'ñu,
'ba xutare kisakure mé= xi kika'ere.
9 'Ba ¿mé= xi tsunire nga tsijin? Ngu tsunire nga tjun jendejen
'nda t'anangiu. 10 'Ba xi jendejen, kui xi nde tsijin ngani ngisa
ts'axtiure ngank'aa, tuxi k'uejñajinnire 'ba ko kjuatexumare
sitsekjinkjinni ngayéje xi tjin.
11 'Ba kuifa ni suba kitsjare kjua'ñu nga tjin xi kụ̄an apóstol
'ba ko profeta. 'Ba nde kitsja kjua'ñure nga tjin xi sikja'axtiuya
en ndare Na'enchana, nga tjin xi sja ndiyare xi makjainre
ngat'a tse'e kui 'ba nga tjin xi kuakuya ion. 12 'Ba 'batsa'en kit-
sik'endunda xi makjainre ngat'a tse'e kui, tuxi sa'exat'anire
'ba tuxi sakunga'ñu ngisanire yojore Cristo, 13 ka'nda nga
kjuecha nga tu jngu kụ̄an ngatsi'a ngat'are mé= xi makjainna
'ba ngat'are mé= xi 'ya ngat'are Ki'ndire Na'enchana. 'Ba

'batsa'en kụacha joni xuta xi je tjinre kjuafa'etsjen ka'nda nga kụangusunkua Cristo nga tjijngua 'ba nimé nde chaja ngisanina.

14 'Ba bi nde kụanña joni tsajmi xi fiko i fiko jan ntjo, joni nisti ki'ndi xi tsisinre tume xi bakuya xuta 'ba ta'a tsjenngire kjuamañare xuta ndesu xi mangisjai jótsa'en 'bonachare xuta. 15 Tusa xuba nijmia xi kjuakixi ngat'a nimejénña xingia, 'ba 'batsa'en kụacha ngajinre Cristo xi nindaku yojo. 16 'Ba ngat'are kui ngayéje yojo tu jngu ma sa, 'ba nda tsuba'ñu xinkjin ngayéje ka'a xi tjinre. 'Ba tsa ngayéje ka'a nda inyatsa'exa, ngayéje yojo ngisa= nda kụacha 'ba saku nga'ñure nga tjindujin kjuanimejen.

17 Kui kjua 'ba xinni_nuụ 'ba nga ko ja'enre Na'enna Jesús tebe'e_nuụ nijmi nga bi nde 'batsa'en betsubañu jotsa'en tjindu xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, xi tuxkia tsajmi tsikja'etsjen. 18 Kui tu tijñu kjuafa'etsjenre 'ba tjindut'axinre kjuabenichun xi tsja Na'enchana, ngat'a kitsitaja= inimare 'ba bi nde mankjinnire xi tse'e Na'enchana. 19 Bi nde tjinnire kjuasuba, 'ba je= kitsingantsjare yojore ngat'are xi ch'o. Bi nde 'bech'onire yojore nga tsa'en ngayéje kuya je xi tsijndi ngixkun Na'enchana.

20 Tunga jun, bi kui xi kisakuyanu ngat'are Cristo, nga 'ba si'on. 21 Ngat'a je kjinu'yo ngat'are Cristo 'ba kisakuyanu xi tse'e, ngat'a xi kjuakixi= tijña ngajinre Jesús. 22 T'ejñat'axiun jotsa'en tsiketsubo nixtjin kuatse jan. 'Ba nde t'ejñat'axiun inima chinganu xi kitsa'en je xi kjinikjekjua tu ngat'are xi kuatsjanu nga kis'ejñunu. 23 Tjinnere nga sixatse ngañu inimanu ko kjuafa'etsjennu. 24 Tixatsio yojonu joni tsa najñu xatse chojo. Ngat'a Na'enchana kitsixatse ngani inimanu, tuxi kụanñu jo kji'i kui, jotsa'en kixi 'ba tsje kjuakixire.

25 'Bamani, bi nde en ndesu nukjuañu. Tusa en kixi chuko xingiu, ngat'a tu jngu yojo= mañа ngatsi'a. 26 Nga kụastinu, bi je ño'on nga kua'e'ndio nga kjuastibiu kuatexumanu. Bi nisti_ru yojonu ba'a nixtjin, 27 ninga bi ba'e'nde_ru chanayiu. 28 Xi tsa'en cheje bi nde ngatatsa'en ngisani. Tusa ngatatsa'exa 'ba ngatatsichjen ntsja nga sa'en mé= xi nda, tuxi 'batsa'en kụan kuasekoni xuta xi machjenre tume tsajminu.

29 Nimé en ch'o tsu ngat'etju ndsu'bo. Tusa chuba nijmiu en xi nda tsu xi sjare nga'ñu xi machjenre xuta, tuxi sạkunire kjuachikunta'en xuta xi kjuint'e ennu. 30 Tumé ño'on xi sibare Isennixtjintsjere Na'enchana. Kui xi kitsa'enu tuxi xianire nga jun xutare Na'enchana kuon nga kjua'e nixtjin nga k'uangikjiun. 31 'Naxjejin yojo inimanu kjuasticha, ko kjuakjon 'ba ko kjuastijndo. Bi nukjuasi'o, bi ch'o 'mi_ru xingiu, 'ba bi ch'o niko xingiu ngat'are tume

tsajminu. 32 Tusa nda tikokaṉ̃o xingiu 'ba ngatjas'enu
kjuanima kakun. Tichat'a_ru xingiu jotsa'en Na'enchana
kitsichat'anu ngat'are Cristo.

5

1 'Bamani, chjungi_ru Na'enchana, ngat'a ki'ndire xi 'ṉ̃u
tsimejé̱n kuon. 2 'Ba nde tsa'en timejé̱nntsjo xingiu jotsa'en
kitsimejé̱nna Cristo. Xi kitsja yojore nga k'enntjai ngat'ana,
joni jngu chje xi nda jen xi kjiningantsjare Na'enchana.

3 Jun xuta tsjere Na'enchana kuon. Kui kjua bi 'batjinni
nga k'uaxki ngat'anu ngat'are kjuachajngi, tumeṉ̃u xi jndi
ngixkun Na'enchana, asa nga mejé̱nnu s'e̱nu xi tjinre xuta xi
yak'a. 4 Bi en xi ch'otsu nukjuo, ninga en chikun, ninga en
ska, ngat'a bi chjire kibiu. Tusa kjuanda ta'e_ru Na'enchana.
5 Ngat'a 'yaṉ̃u nga xi tsa'en kjuachajngi 'ba ko xi tsa'en xi
tsijndi ngixkun Na'enchana 'ba nga ko xi mejé̱nre s'e̱re xi
tjinre xuta xi yak'a, kui xi bi ku̱an kjua'as'en ña batexuma
Cristo ko Na'enchana. Xi mejé̱nre s'e̱re xi tjinre xuta xi yak'a,
kui xi tsa'exat'are kja'e na'en xi bi Na'enchana.

6 Bi ba'e'ndio nga tjin xi k'onachanu ko en xi tsajainre ndi-
yare, ngat'a ngat'are kibiu kjuastire Na'enchana ndibanere
xuta xi bi tsik'etjusun enre. 7 Kui kjua bi kio ningajinkoṉ̃u
yojonu xi 'ba inyatsa'en.

8 Ngat'a nixtjin kuatse jan tsiketsuba=ñú ña jṉ̃u, tunga
nganda'e tu jngu je mo ko Na'enna Jesús 'ba ña tsejen je
tetsubo. Kui kjua tetsubaṉ̃u jotsa'en tjinni nga k'uendu xi
tjindu ña tsejen. 9 'Ba kionga tetsuba ña tsejen, kui xi tsa'en
nga ña'an xi nda, xi tsje 'ba xi kixi. 10 Tinyisjo xi matsjare
Na'enchana. 11 'Ba bi ningujeko yojonu xuta xi tjindu ña
jṉ̃u nga tsa'en xi tumé chjire. Tusa t'ejñatsijon kibiu jun.
12 Ngat'a ka'nda nga nukjua kjuasuba= ngat'are xi tsa'en
ña jṉ̃u xutabiu. 13 Tunga nda= 'yare ngayéje xi tjin nga
s'endutsejen ña tsejen, 14 ngat'a ndi'u= xi 'bejñatsejen tumeṉ̃u.
Kui kjua 'ba tsuni jngu kjuatexuma:
Ji xi tetsjujñafe, tikja'a_ri yojori.
Tisetjenjin_ri mik'en,
'ba Cristo sitsejenri.

15 'Bamani, nda chutsijon jótsa'en temanginko yojonu. Bi
'batsa'en betsubo joni xuta chikun, tusa joni xuta nkjin
kakun. 16 Ti'on xi nda tume chubaṉ̃u nga ku̱an xi si'on,
ngat'a ch'o tjima nixtjin xi tetsuba nganda'e. 17 Kui kjua bi
tu chu̱ba̱ ña'anṉ̃u joni xuta chikun, tusa ngatjamankjinnu
xi mejé̱nre Na'enna nga si'on. 18 Bi nich'iu yojonu, ngat'a
kui kibiu xi tsa'en nga ña'an tume tsajminu. Tusa Isen-
nixtjintsjere Na'enchana ngatatsejinnu. 19 'Ba chuko nijmi

ko xingiu salmo ko son xi tsichjire Na'enchana, 'ba tijndo jotsa'en kuakuyanu Isennixtjintsjere Na'enchana. Tijndo 'ba tichji_ru Na'enchana ko ngayéje inimanu. 20 'Ba tume yejeñu xi kụan asa xi sạkunu, nga ko ja'enre Na'enna Jesucristo ta'entsjai_ru kjuanda Na'enchana.

21 Ngi 'nde ti'ankañо yojonu nga ko xingiu, ngat'a 'yakun=ñu Cristo.

22 Jun xi chjun kuon, ngisa ngi 'nde teko yojonu ngat'are xi'innu jotsa'en ngisa ngi 'nde meko yojonu ngixkun Na'enna Jesús. 23 Ngat'a xi xi'in, kui= xi ngakure chjunre jotsa'en Cristo ngakure xi makjainre ngat'a tse'e kui. Xi makjainre ngat'a tse'e Cristo, kui= xi joni yojore Cristo 'ba kui= xi Cristo tsik'angi. 24 Jotsa'en xi makjainre ngat'a tse'e Cristo ngisa ngi 'nde fiko yojore ngat'are kui, 'ba nde tsa'en ngisa ngi 'ndekjin ngatjiko yojore xi chjun kuán ngat'are xi'inre.

25 'Ba jun xi xi'in kuon, timijon chjunnu jotsa'en Cristo kitsimején xi makjainre ngat'are kui 'ba kitsja yojore nga tu kjuanda tse'e. 26 'Ba xuta tsjere Na'enchana kitsa'en nga ko enre kitsitsjekoni 'ba ko nanda yanejunkoni. 27 Ngat'a mejénre nga xi makjainre ngat'are kui kua'na nga kjuechu ngixkun, nga bi s'ẹre tsajmi xi jndi ninga bi nyiyu kụakun ninga kja'e tsajmi xi 'ba ni joni kibiu, tusa tsje 'ba nimé je s'ẹre. 28 'Ba nde 'batsa'enni xi xi'in kuán tjinnere nga simején chjunre, jotsa'en tsimején yojore kui. Xi tsimején chjunre, kui xi tsimején yojore. 29 Ngat'a tsajain xi tonre yojore. Tusa tsjare xi chine 'ba tsikuenda, jo tsiko Cristo xi makjainre ngat'are kui. 30 Ngat'a xki ka'a yojo xi tjinre yojore Cristo, kuiña ña.

31 “Kui kjua xuta xi'in k'uejñani xichare 'ba k'uejñako chjunre, 'ba tu jngu yojo kụan ngojó.” 32 Kibi= xi 'mo 'ba 'ñu nanga. Tunga tu ngat'are Cristo sani 'ba ngat'are xi makjainre ngat'are kui tenchjaạ nga 'ba texiạn. 33 Tunga ngat'anu ngayeje, 'ba xin_nuụ xi xi'in kuon nga nga jngu jnguu tjinnere nga simijíon chjunnu jotsa'en nimijíon yojonu. 'Ba xi chjun kuán, ngatjabekun xi'inre.

6

1 'Ba jun xi ki'ndi nisti kuon, tasen ñojon_ru enre xichanu ngat'a Na'enna Jesús= tse'e_ru. Ngat'a ki=biu xi kixi tjin nga 'ba si'on. 2 Ngajinre kjuatexumo, kui= kibi xi tjun tsu ngat'are kjuanda xi Na'enchana sjare xi sik'etjusun enre: “Chakuin na'enri ko nari, 3 meni nda kuenini 'ba tsé kụanri nga'e ngasun'ndio.”

4 'Ba jun xi na'en kuon, bi ts'en niko ki'ndinu xi sa'en nga kuastire. Tusa taku ndiya_ru nga sicho 'ba takuya_ru xi tse'e Na'enchana.

5 'Ba jun xi chu'nda kuon, nt'e ti'on yojonu ngat'are xi nainu nga'e ngasun'ndio. Chakun 'ba tikuncho 'ba ngayéje inimanu ti'axat'a_ru, joni tsa Cristo teña'axat'a_ru. 6 'Ba 'ba ti'anntsjo, bi tu kionga tikutsejen'anu, tsa tuxi nda skueninu. Tusa ti'on joni chu'ndare Cristo xi ngayéje inimare tsik'etjusun xi mejénre Na'enchana. 7 Ngayéje inimanu ti'axo joni tsa Na'enna Jesús teña'axat'a_ru 'ba bi joni tsa tuxkia xuta. 8 Ngat'a 'yañu nga Na'enchana sja ngojo nganire xi nda kitsa'en nga jngu jngu xuta, ninga chu'nda asa bi chu'nda.

9 'Ba jun xi nai tji'minu, 'ba nde tsa'en nda tiko chu'ndanu. Bi chjutiko. Ngat'a 'yañu nga jun ko kui tu jngu Nainu xi tijña ngank'aa 'ba kui bi kabi tsiko xuta.

10 'Ba xi fet'ani nts'iạ, ngat'a tu jngu mo ko Na'enna Jesucristo, ta'e nga'ñu_ru yojonu ko nga'ñure kui xi 'ñu je. 11 Joni jngu chasoldadu xi banda yojore nga kjan, 'batjo yojonu ko xi tsja Na'enchana, meni nga 'ñu tetsubañu nga kjuendibanenu kjuamañare chanayiu. 12 Ngat'a bi xuta ngasun'nde xi temixkjankua, tusa xi batexuma, xi tjinre xa, ko xi tjinre kjua'ñu ngasun'nde jñubi, 'ba ko isennixtjin ch'okun xi tjin ngank'aa. 13 Kui kjua 'batsa'en tjandañu yojonu joni chasoldadu xi Na'enchana kitsja yejere xi kue'ñukoni yojore, tuxi xukjuaninu nga kjua'e nixtjin nga kuixkjankonu. 'Ba nga je tjinda yejenu yojonu, kixi tinyo.

14 'Bamani, kixi tetsubo tsu'ba. Xi kjuakixi t'ekjo ndayanu 'ba ko kjuatsje tja'moñu nisinnu. 15 'Ba joni jnde, tjayo kjuaxiu xi ndibanni en ndare Na'enchana, tuxi kuetsubandantsjaiñu nga sikja'axtiuyo en ndabi. 16 'Ba joni escudo, 'ñu ngatjamakjainntsjainu, tuxi 'batsa'en kuạn sik'oyañu ngayéje flecha xi titi xi kanikja'a chanayiu. 17 T'ejintakun nga Na'enchana kitsik'anginu, 'ba 'batsa'en t'eyo nindakú joni jngu casco. 'Ba ndubo enre Na'enchana xi joni espada xi tsja_nuụ Isennixtjintsjere Na'enchana.

18 Chukontsjo Na'enchana jotsa'en sja ndiyanu Isennixtjintsjere. Chuko 'ba chja'a_ru mé= xi machjennu. Tetsubakun 'ba bi nikje_ru kakún nga xuko ngat'are ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e kui. 19 'Ba nde chuko Na'enchana ngat'anạ 'ba chja'a_ru nga ngatatsjanạ en xi kuinchjaạ, tuxi ko kjua'ñu kuinchjañạ nga xinyaạ xi 'mo kis'ejña nixtjin kuatse jan, xi je ti'bejñatsejen en ndare Na'enchana nganda'e. 20 'Ba ngat'are ion tekjiyaạ nduya an xi nchja ngojore Na'enchana. Chuko Na'enchana ngat'anạ, tuxi ko kjua'ñu kuinchjañạ nga sikja'axtiuyaạ enre, jotsa'en tjinni nga sa'aạn.

21 Mejénna̱ nga 'ba nde xio jun ngayeje jótsa'en tejña̱a̱ 'ba mé= xi tetsa'a̱a̱n. Tíquico, nts'ia xi 'ñu tsimija̱a̱n 'ba xi nda titsa'exat'are Na'enna Jesús, kui kue'enu nijmi ngayéje kibiu.
22 Kui= kjua tetsikasenni_nuu̱, tuxi xiañu ngat'a tsajain 'ba tuxi sa̱kuninu kjua'ñukakun.
23 Na'enchana ko Na'enna Jesucristo ngatatsjare nts'ia kjuaxiu ko kjuanimejen, tuxi ngisa nda ngatjamakjain ngisanire. 24 'Ba nde kjuandare Na'enchana ngat'ejñajinre ngatsi'i xi tsimején Na'enna Jesucristo ko kjuanimejen xi bi fe.

Xujun si kitsikasenre Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Filipos
FILIPENSES

1 An, Pablo, 'ba ko Timoteo, jin xi teña'axat'a_rį Jesucristo,
tenikasenrį xujunbi ngatsi'i xuta tsjere Na'enna xi tjin nax-
inanda Filipos, xi tujngu tjinduko Jesucristo, nga ko nchja
ngakure ningu 'ba ko nchja xi baseko.
2 Nga Na'enchana 'ba Na'enna Jesucristo ngatatsjanu
kjuandare 'ba kjuaxiure ngajin inimanu.
3 Ngantsjai nga fa'etsjennạ ngat'anu, tsja_rạ kjuanda
Na'enchana. 4 'Ba ngantsjai nga 'bets'antjai tsi'i_nuų jun,
matsjanạ nga 'ba tsa'aạn. 5 Ngat'a ñatjen teña'axat'a_ra en
ndare Jesucristo, 'nda nixtjin nga titjun kuakjainninu 'ba
ka'nda nganda'e. 6 'Ba bere takuaạn nga Na'enchana xi
'etuts'inre nga kitsa'en ngajinnu xa xi nda, 'ba kui xi nda
kueko nduju= ka'nda nixtjin nga kjua'e ngani Jesucristo.
7 'Ba nda tjin ngat'anạ nga 'batsa'en tsikja'etsjiạn ngat'anu
ngatsi'u, ngat'a ngajin inimanạ tetsubajiun. Ngat'a ndekuini
kjuandare Na'enchana xi techjubekonuų ninga tsa nduya
tekjiyaạ, 'ba ninga tsa ngixkun xutaxa tetsikjanntjaạ 'ba
tetsikixiyaạ en ndare Jesucristo. 8 Ngat'a Na'enchana be=
jo tsa'en fa'etsjennạ ngat'anu ngatsi'u nga tjo tsa'ennu ko
kjuanimejenre Jesucristo xi tijñajinnạ.
9 'Ba 'bitsa'en 'bets'antjai_nuų jun: nga Na'enchana janda
'ñu ngatatsije ngisa kjuanimejénnu ko kjuafa'etsjen xi kixi 'ba
ko kjuamankjin xi nda. 10 Meni nga kụan xja'ajinñu mé= xi
nda 'ba tuxi tsje kuetsubañu 'ba tumé xi skanejeñu nixtjin nga
kjua'e ngani Cristo. 11 Kui nixtjinbiu kuakutsejen nkjin kuya
tsajmi xi nda xi kjiño'on tu ngat'are Jesucristo, tuxi 'batsa'en
s'ejñatsejenni kjuajere ko kjuanichjire Na'enchana.
12 Jun nts'iạ xi tsimejénnạ, mejénnạ nga xio mé= xi tu
kuata'aạn nga'e, kui=biu kitsja nga'ñu ngisa nga kijinduju
en ndare Jesucristo. 13 Ngat'a ngatsi'i chasoldadure xuta
titjun ko ngatsi'i xuta xi yak'a je tsabe nga tu ngat'are Cristo
nga kjiyaạ nduya. 14 Kui kjua nga nduya tekjiyaạ, mején
ngatsi'i nts'ia ngisa inyasaku nga'ñure nga inyatsikja'axtiuya
en ndare Na'enchana nga bi inyatsakjun.
15 Kjuakixi= nga tjin xuta xi tsikja'axtiuya en ndare Cristo
ngat'a maxinre ngat'a tsa'an 'ba mejénre k'uejñatitjunnạ.
Tunga tjin= yak'a xi inyatsikja'axtiuya nga ko ngayéje in-
imare. 16 Kui xutabiu inyatsikja'axtiuya enre Na'enchana

ngat'a tjinre kjuanimejen 'ba be nga kjiya nga'e tuxi sikjanntjaiñaą 'ba sikixiyañą en ndare Na'enchana. 17 Tunga xuta xi yak'a, inyatsikja'axtiuya ngat'are Jesucristo nga tu kjuanda tse'e. Bi kjuakixini nga 'ba inyatsa'en, tu ngisa= mejénre nga saku ngisaną kjuanima nga nduya tekjiyaą. 18 Tunga bi kuenda tsa'aąn. Nisi= tjin xi tu 'ba inyatsa'en sa asa ko ngayéje inimare, tunga tojo tifa'axtiuya en ndare Cristo, 'ba kui= xi tsja= maną. 'Ba 'ñu s'ęngisaną kjuatsja.

19 Ngat'a 'be=ñą nga ngayéje xi temata'aąn nga'e, kui xi sa'en nga sik'anginą tu ngat'are nga te'bets'antjainuų 'ba nga ko Isennixtjintsjere Jesucristo tibasekoną. 20 'Ba jotsa'en 'ñu mejénną 'ba tekuyaą nga niñajanni sąkuną kjuasuba. Tunga ko ngayéje kjua'ñukakun nganda'e joni ngantsjai xiare kjuajere Cristo ngat'are mé= xi tjimata'en yojoną, ninga tsa tejñakuąn asa tsa je 'eyaą.

21 Xi ngat'a tsa'an, tsa tejñakuąn, tejñakunñaą ngat'are Cristo. 'Ba tsa kueyaą, tu ngisa= sa'ensaąn. 22 Tunga tsa kų̨atejñakun ngisaą nga'e ngasun'ndebi 'ba kų̨an kuiko nduju ngisaą xa xi kika'eną, ngu bi 'bią mé= xi skja'ajiąn. 23 Ngat'a nga masenre ngojó tsajmibi tesenyaą. Jngu ka'ani, mejénną k'uejñaą ngasun'ndebi nga kuikatejñaą ko Cristo, ngat'a ngisa= 'ñu nda tjin ngat'a tsa'an. 24 Tunga xi ngijngu ka'a nde, 'ñu= machjen ngisa nga kų̨atejñakun ngisaą nga tu kjuandanu. 25 'Ba ngat'a bere takuaąn kibi, kui kjua 'beñą nga kų̨atejñakun ngisaą 'ba nga kuatejñajin ngisa_nuų ngatsi'u, tuxi 'ñu s'ęjin ngisaninu 'ba tuxi tsja s'ęninu nga makjainnu. 26 'Ba 'batsa'en, s'ęngisanu kjuakixi nga sichji_ru Cristo Jesús ngat'a tse'e mé= xi tu kitsa'en ngat'a tsa'an kionga kjuechujin ngani_nuų.

27 Ngu tu kui sani kibi: tetsubo jotsa'en bakuyana en ndare Cristo. Tsa kjuikutsejen_nuų, skueñaą jótsa'en tetsubo. 'Ba tsa kjin tejñaą, kuint'ią en ngat'anu, nga kixi tenyo, nga ndejnguni kjuafa'etsjennu, 'ba nga jngu ño'on yojonu nga ñatjen temixkjanntjo ngat'a tse'e kjuamakjain xi bakuya en ndare Na'enchana, 28 'ba nga niñajanni tekun_ru xi stikenu. Ngu kibi= chubare xi baku nga sichaja xutabiu, tunga jun k'uangiu ngat'a Na'enchana sik'anginu. 29 Ngu xi kitsa'enu ngat'are Cristo bi tu nga kų̨akjainnu ngat'a tse'e kui, 'ba=nde nga xjo'o kjuanima ngat'are kui. 30 Ngat'a jun 'ba=nde temixkjanntjo ngat'are Cristo nganda'e joni an. Kji'yañu jotsa'en kiskjanntjaą ngat'are Cristo 'ba nganda'e tenu'yañu nga tojo tetsikjanntjai ngisaą.

2

1 'Bamani, ngat'are Cristo tisakuna kjua'ñu, 'ba kjuanimejen xi tijñajinna titsjana kjua'ñukakun, 'ba Isennixtjintsjere

Na'enna jngu titsa'enna, 'ba nda nikuenda 'ba fa'animana xingia. 2 Kui= kjuañu tijngu kjuatsjaną. Tu jngu kjuafa'etsjen ngatjas'enu, tu jngu kjuanimejen, 'ba tu jngu ti'on inimanu 'ba ko kakún. 3 Tumé ño'on tsa tuxi si'anni_ru xingiu asa tuxi nk'a kjui'noxjeñu yojonu. Tu ngisa= tji'noxjenimo yojonu 'ba tikja'etsjion nga xuta xi yak'a ngisa= chjire tu'bani ko jun. 4 Ni'yá ngatatsikja'etsjen xi tu kjuanda tse'e. Tusa ngatamangisjai kjuanda tse'e xi yak'a.

5 'Ba=nde tsa'en ngatja'etsjennu jotsa'en kitsikja'etsjen Jesucristo.

6 Kui ninga tsa mangusun ko Na'enchana,
bi kibiu xi on ye'ere kakun.
7 Tusa kui 'echjonre yojore mé= xi tse'e,
'ba kitsa'en yojore joni jngu chu'nda,
'ba ja'etsa'en yojore joni tuxkia xuta ngasun'ndebi.
'Ba tsaka'a isenre xuta ngasun'ndebi,
8 ts'axjenima tajngu yojore,
'ba nt'e kitsa'en ka'nda kjuabeya,
ka'nda nga kjinik'ent'a kru.
9 Kui= kjuañu Na'enchana kitsjanire jngu nga'nde xi 'ñu nk'a,
'ba kitsjare jngu ja'en xi 'nu chjire,
xi ngisa 'ñu je tu'bani ko ngayéje ja'en xi yak'a,
10 tuxi kionga kuinu'yani ja'enre Jesús,
kuinyakunch'in tsi'i xi tjin ngank'aa ko ngasun'ndebi 'ba ko ngi nangiu.
11 'Ba ngatsi'i xi tjin sikixiya
nga Jesucristo xi Na'enna,
tuxi sąkunire kjuaje Na'enchana.

12 'Bamani jun nts'ią xi tsimijaąn, jotsa'en kjinik'etjusunntsjainuų nga tsakatejñajin_nuų, 'ba bi tsa tu kionga tsakatejñajin_nuų, ngisa= nda tik'etjusunnuų nganda'e nga kjin tejña_nuų. Takutsijon jo tsa'en tetsubo nga je ts'angiu 'ba ngatjas'enu kjuakuncha. 13 Ngat'a Na'enchana titsa'en xare ngajinnu, tuxi kųamejénninu 'ba sik'etjusunñu mé= xi nda, jotsa'en matsjare Na'enchana.

14 Tsa tjin mé= xi si'on, bi mastinu nga 'ba ño'on 'ba bi chjutiu, 15 tuxi ni'yá sąkujinnire ngat'anu tume jeñu. Jun xi ki'ndire Na'enchana kuon tjinnere nga tsje tetsubajin_ru xuta ch'okun xi tjin nixtjin nganda'e. Ngatamatsijon ngajinre xutabiu joni niñu xi matsejen ngajñu, 16 ngat'a nda tenyajiun en xi tsjare kjuabenichun xuta. Tsa 'ba si'on, tsja s'ęną nixtjin nga kjua'e ngani Cristo. Ngat'a kio xiare nga bi tu kjuatjo tsakajmią 'ba kitsa'exajin_nuų.

17 Kjuamakjainnu jo=ni chje xi ba'e_ru Na'enchana. 'Ba tsa kjuinik'enną nga'e, an xi kjuechumaą joni chje xi sijngut'a

chje xi ba'e_ru Na'enchana. Tunga tsja s'ẹnạ ninga 'ba kuata'aạn, 'ba ñatjen tsitsjaạ kjuatsjabi ko ngatsi'u. 18 'Ba nde 'batsa'en ngatamatsjanu, 'ba ñatjen titsjo kjuatsjanu ko an.

19 Ngat'are Na'enna Jesús tekuyaạ nga xati sikasenkun_nuụ Timoteo, tuxi tsja s'ẹniniạ nga kuint'iạ en ngat'a tsojon. 20 Tsajain ngisanạ ngijngu joni kui, xi 'ba fa tsa'en tsikja'etsjen joni an 'ba xi 'ñu mafore ngat'a tsojon. 21 Ngat'a ngatsi'i xuta mangisjai xi tu kjuanda tse'e 'ba bi kjuanda xi tse'e Jesucristo. 22 Tunga je 'yo jótsa'en Timoteo, 'ba jótsa'en titsa'exakonạ nga titsikja'axtiuyakonạ en ndare Jesucristo, joni jngu ki'ndi xi tibaseko na'enre. 23 'Bamani tekuyaạ nga ta'a sikasenkun_nuụ kui kionga je skuiạ jó s'ẹ kjuanạ. 24 'Ba tekunrạ Na'enna nga an fa suba kjuikunxati_nuụ kio.

25 Tunga nganda'e tetsikja'etsjiạn nga tjinnere nga sikasenkun ngani_nuụ nts'ia Epafrodito. Kui xi titsa'exakonạ 'ba tikjanntjaikonạ ngat'are Cristo. Kui xi kjinikasennuụ, tuxi kuasekoniniạ nga sa'en mé= xi machjenniạ. 26 'Ñu mejénre nga skue nganinu 'ba ñu timafore ngat'a jun kjinu'yo nga kisatechi'in. 27 'Ba kjuakixi= nga 'ñu kisatechi'in 'ba je mején k'en tsakaiñu. Tunga Na'enchana ja'animare ngat'are kui 'ba kitsinda. 'Ba bi tu kui tajngu, 'ba=nde an ja'animarạ Na'enchana, tuxi bi 'ñu s'ẹngisaniniạ kjuaba.

28 Kui= kjuañu mejénniniạ sikasenkunxatini_nuụ, tuxi tsja s'ẹ nganinu nga xia ngañu 'ba tuxi bi nde 'ñu ba s'ẹniniạ. 29 Ngat'are Na'enna chja'atjo ko 'ñu tsé kjuatsja Epafrodito. Timijón xuta xi 'batsa'en joni kui. 30 Ngat'a ngat'are xare Cristo nga je mején k'en tsakaiñu. Kui kitsjare yojore xabi ninga tsa kueyantjai, tuxi sijnguni xa xi chaja ngisa nga si'on ngat'a tsa'an.

3

1 'Bamani nts'iạ xi tsimijaạn, ngatjamatsjanu ngat'are Na'enna Jesucristo. Bi tifere takuaạn nga ndekui nde mani mé= xi tetsi'indaạ, ngat'a kibi= xi basekonu.

2 Tikuendo yojonu ngat'are xuta ch'okun xi je 'yo, xuta xi ch'o xa tsa'en, xi tuchuba batet'a yojore. 3 Ngat'a xi circuncisión fa, kui xi ña'an=ña xi 'yakuan Na'enchana jotsa'en bakuyana Isennixtjintsjere, 'ba je 'naxjia yojona ngat'are Jesucristo, 'ba bi chun_ra tsajmi xi tjin nga'e ngasun'ndebi. 4 Ninga tsa an tjinnạ ndiyare nga skun_rạ tsajmi xi tjin nga'e ngasun'ndebi.

Bi tjin ngisa kja'e xuta xi 'ñu tjinre ndiyare nga skunre joni an tsajmi xi tjin ngasun'ndebi. 5 Ngajinre xuta naxinanda xi tse'e Israel kitsiạn 'ba kjiña'annạ circuncisión nga

je jin nixtjin nga kitsiạn. Ntjere Benjamín jendibañạ. Hebreo= ñạ 'ba ki'ndire xuta hebreo= ñạ. Fariseo kuáạn xi 'ñu tsabekun kjuatexumare Moisés. 6 'Ñu kuakjainnạ kjuachingo 'ba ka'nda kitsjengike=ñạ xuta xi makjainre ngat'are Cristo. Tsje tsakatejñaạ ngixkun Na'enchana jotsa'en bakuya kjuatexumo. 'Ba ni'yá xi ch'o tsa'en kitsik'axkinạ.

7 Tunga ngayéjebiu xi 'ñu chjire ngat'anạ ngasa'e, nganda'e bi tsichjirạ ngat'are Cristo. 8 'Ba ka'nda ma=nạ nganda'e nga tumé chjire ngat'anạ ngatsi'i tsajmi xi tjin, ngat'a je 'biạ ngat'are Jesucristo xi Na'ennạ. 'Ba kui= xi ngisa 'ñu chjire tu'bani ko tume tsajminu. Ngat'are Cristo kichaja chjire ngayéje mé= xi tjinnạ. 'Ba ngayéje tsajmi xi tjinnạ jo=ni xtje manạ nganda'e, tuxi sa'enñạ Cristo 9 'ba kụajngu ñạ ko kui.

Nganda'e bi nde temangisjaiñạ tsa tsje kụan ngixkun Na'enchana ngat'a tsik'etjusaạn mé= xi tjit'a kjuatexumo. Tu ngat'are nga makjainna ngat'are Cristo=, 'batsa'en je= kuatsjiạ ngixkun Na'enchana. Nganda'e tjinnạ kjuatsje xi ndibanire Na'enchana tu ngat'are kjuamakjainnạ. 10 'Ba xi mejénnạ nganda'e, mejénnạ nga nda skuiạ Cristo 'ba tsejen kụannạ kjua'ñu xi kitsikja'ayare. Mejénnạ sạkut'anạ kjuanima xi kisakure. 'Ba mejénnạ k'uaxjiạ yojonạ jotsa'en ts'axje yojore Cristo nga k'en, 11 tsa kụan sakunạ nga kjua'ayanạ ngajinre xuta xi je jesun.

12 Bi texiạn tsa je kisakunạ kibi, ninga tsa je xuta tsjekjin kuáạn. Tunga tojo tefitjenngiñạ kibiu tuxi sitsa'anñạ, ngat'a titjun Jesucristo kitsitse'enạ. 13 Jun nts'iạ xi tsimijaạn, bi manạ tsa je kisakunạ kibiu. Tunga tu jngu tsajmi xi tetsa'aạn, tetsichiyajiạn mé= xi je ja'a 'ba te'bene_rạ yojonạ tuxi kụan kjuechutjenngiñạ xi tijña ngakjaạn. 14 An jo=ni jngu xuta xi tjimangatsanga chuya. Temangatsangaạ ka'nda nga kjuechaạ nga'nde ña fet'a ña sạkunạ kjuatjo. 'Ba kjuatjo xi Na'enchana sjanạ kui= nga tinchjanạ tuxi kuikatejñakoñạ ngank'aa tu ngat'are Jesucristo.

15 'Ba 'bitsa'en tjinnere nga kụankjinna ngatsi'a xi 'ñu makjainna. 'Ba tsa tjin tsajmi xi kja'e tsa'en fa'etsjennu, Na'enchana k'uejñatsejennu kibiu. 16 Tunga machjenna nga tojo kixi kuinyajian xi je kuánna.

17 Jun nts'iạ, chutsejen_ru kusunnạ xi jo tetsa'aạn 'ba chutsejen_ru kusunre xuta xi 'ba nde tsa'en inyafiko yojore jotsa'en kik'ejñakusunrị. 18 Ngat'a nkjin mani xi stike kjuanima xi ja'a Cristo t'a kru. Je nkjin ndiya 'ba xin_nuụ 'ba nganda'e ka'nda ko ndaxkuạn 'ba texin ngani_nuụ ngat'are xutabiu. 19 Kui xi inyafi ña chạja. 'Ba tsajmi xi tsitsjare yojore, kui= xi naire. Inyamangisjai kjuaje ngajinre kjuasuba. 'Ba tu tsajmi xi tse'e ngasun'ndebi inyatsikja'etsjen.

20 Tunga ña ngank'aa tsajan, ña techuya_ra nga ndibajenni Na'enna Jesucristo xi sik'angina. 21 Kui= xi sichjen kjua'ñu jere nga sik'antjaiya yojo nimą xi kich'a nganda'e 'ba sik'antjaiya yojona joni yojore kui xi tjinre kjuaje. Ngat'a tjinre kjua'ñu nga kuatexumare ngayéje mé= xi tjin.

4

1 'Bamani nts'iią xi tsimijaąn 'ba xi ne 'ñu mejénną skuią, jun xi kjuatsjaną 'ba xi chjiną, kixi tinyo ngat'are Na'enna, jun xi tsimején_nuų.

2 Teb'etsa_rą chjun Evodia ko Síntique nga nda ngata'a ngani xinkjin tu ngat'are Na'enna. 3 'Ba ji xi nda bisekoną, te'bets'arą nga tisekue yanchjinbiu. Ngat'a nga kitsikja'axtiuyaą kio, kui yanchjinbiu xi kiskjanntjaikoną en ndare Na'enchana. 'Ba nde kitsa'en Clemente 'ba ko xuta xi yak'a xi kitsa'exakoną. Kui xi je titsut'a ja'enre xujun ña titsut'a ja'enre xuta xi s'ęre kjuabenichun xi bi fet'a.

4 Titsjo ngantsjai ngat'are Na'enna. 'Ba xin ngani_nuų, ¡Titsjo! 5 Ngatsi'i xuta ngatjabe nga nda inimanu. Je tijña tiña Na'enna. 6 Tumé nikjo. Tusa ngantsjai t'e_ru nijmi Na'enchana mé= xi machjennu kionga xiuko. Chja'a_ru 'ba ta'e_ru kjuanda ngayeje. 7 'Ba 'batsa'en Na'enchana sjanu kjuaxiure xi ngisa je, xi ni'yá mankjinre. 'Ba kui kjuaxiubiu xi sikuenda inimanu ko kjuafa'etsjennu tu ngat'are Jesucristo.

8 'Ba xi fet'ani nts'iią, te'bets'a_nuų nga sikja'etsjion xi kjuakixi, xi 'yakun, xi kixi tjin, xi tsje, ko xi tsja kun, 'ba ko xi tjinre ja'en xi nda. Ngayéje xi nda 'ba ko xi ma nitsjare, kui= xi tikja'etsjion. 9 'Ba janda tik'etjusun mé= xi yakuya_nuų 'ba xi kixinya_nuų nga si'on, 'ba ko mé= xi kjinu'yo nga kinchjaą 'ba ko xi kji'yo nga kitsa'aąn. 'Ba 'ba ti'on, 'ba 'batsa'en k'uejñajinnu Na'enchana xi tsjana kjuaxiu.

10 Ne matsjaną ngat'are Na'enna nga ja'etsjen nganinu ngat'aną. Kjuakixi= nga tuntsjai fa'etsjennu ngat'aną, tunga ka'nda nganda'e kisaku ndiya nganinu nga tsikisekonuų. 11 'Ba bi tsa texiąn tsa mé= xi chajaną. Ngat'a je kuánną jótsa'en tsja batejñaą nitojo tsa'en tejñaą. 12 'Be=ñą jotsa'en beni ngajin kjuanima 'ba=nde 'bią jotsa'en beni ngajin kjuanyina. Je kuangakoną tume kjuañu, tsa kitse tjinną asa bojoną, tsa 'ñu tse tjinną asa tumé tjinną. 13 Chukjuakoną tume kjuañu, ngat'a Cristo xi tsjaną kjua'ñu. 14 Tunga nda kjiño'on nga tsikisekonuų kjuanimaną.

15 'Ba jun xutare naxinanda Filipos 'yañu kibi. Kionga 'etuts'inrą nga kitsikja'axtiuyaą en ndare Jesucristo nga je 'etju ngañaą nangi Macedonia, tu jun sani ngajinre ningu xi yak'a xi tsikisekonuų nga kjinikjenkonuų me xi tjinnu.

16 Ka'nda nga tsakatejñaą naxinanda Tesalónica, jó ján ndiya
kjinikasennuų mé= xi kuachjenạ. 17 Bi tsa kjuatjo xi teba'enuų
temangisjaą. Tusa temangisjaą nga ngisa ngatjas'e ngisanu
kjuanyina ngixkun Na'enchana.
18 Je kixuntsjaą ngayéje mé= xi kjinikasennuų 'ba ka'nda
tji'bangi=nạ nganda'e. Mé xi kjinikasenkonuų Epafrodito,
kui= xi kuajngut'ani ngayéje xi machjennạ. Kibi jo=ni jngu
chje xi ixi jen xi kjebetjo Na'enchana 'ba matsjake. 19 'Ba
Na'enchana xi Na'ennạ sjanu ngayéje mé= xi machjennu,
jo tjin kjuajere, kui xi tsunire kjuanyina jere Na'enchana
xi tijñajinre Jesucristo. 20 ¡Na'enchana xi Naina, ngatjas'ere
kjuaje ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.
21 Ta'e_ru kjuate'ndanạ ngatsi'i xi xuta tsjere Na'enchana
tu ngat'are Jesucristo. Inyatsikasennu kjuate'nda nts'ia xi
tjindukonạ nga'e. 22 Inyatsikasennu kjuate'nda ngatsi'i xuta
tsjere Na'enna xi tjindu nga'e. 'Ba nde kui xi inyatsa'exa
ndaba xuta titjun César, kui xi ngisa 'ñu inyatsikasen ngisanu
kjuate'nda.
23 Ngat'ejñajinnu kjuandare Na'enna Jesucristo.

Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Colosas
COLOSENSES

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo kuáan jotsa'en kuamejénre Na'enchana. An ko nts'ia Timoteo tenikasenri xujunbi 2 jun xi tetsubo naxinanda Colosas, xi xuta tsjere Na'enchana 'ba xi makjain kjuakixinu ngat'a tse'e Na'enna Jesús. Nts'ia mañatu ngat'are kui.

Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana.

3 'Ba ngantsjai nga chukue Na'enchana ngat'anu, ba'e_ri kjuanda kui xi Na'enre mani Na'enna Jesucristo. 4 Ngu je kjinu'yee en ngat'anu nga makjainnu ngat'are Cristo Jesús 'ba nga nimijíon ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana. 5 'Ba teño'on ngat'a techuya_ru xi sjanu Na'enchana, xi tjindare ngank'aa. 'Ba je nda'e 'yañu kibi ngat'a kjinu'yañu en xi tjinre kjuakixi, xi en ndare Jesucristo.

6 Kui en ndabi xi je echukajinkjinnu 'ba xi tifisun=ngisa ngayéje ngasun'ndio nga titsik'antjaiya kjuafa'etsjenre xuta nituña nga'ndeñu jotsa'en kitsik'antjaiya kjuafa'etsjennu 'nda nga kjinu'yo ion 'ba nda kuankjinnu jó tjinni kjuandare Na'enchana. 7 'Ba Epafras xi tu jngu ña'axai 'ba xi 'ñu nimejéen ngayeje, kui xi yakuyanu enbiu. Xi 'ñu kixi tifiko xare nga tsa'exat'are Cristo nga tu kjuanda tsojon. 8 Kui xi ye'eni nijmi ngat'are kjuanimejen xi tjin ngajinnu, xi tsja_nuu Isennixtjintsjere Na'enchana.

9 Kui kjuañu, 'nda nixtjin nga kjinu'yee enbiu, bi nikja'ayee nga chukue Na'enchana ngat'anu. Techja'a_ri kui nga nda ngatjamankjinninu xi mejénre nga si'on, jotsa'en Isennixtjintsjere titsjanu kjuankjin kakun 'ba tibakutsejennu ngayéje xi tse'e Na'enchana. 10 Ngat'a mejénni nga 'batsa'en kuetsubo jotsa'en tjinnere nga k'uendu xutare Na'enna Jesús, nga si'anntsjo xi matsjare nga si'on ngayéje kuya xa xi nda nga tu kjuanda tse'e xi yak'a, 'ba nga ngisa nda xia ngiso ngat'are Na'enchana.

11 'Ba nde chja'a_ri Na'enchana nga ngatatsja nga'ñunu ko kjua'ñure xi tjinre kjuaje, tuxi ngatjas'eninu ngayéje kjuatsejnda ko kjua'ñukakun xi kuachjennu. 12 'Ba 'batsa'en tsja k'uio kakún nga kua'e_ru kjuanda Na'enchana xi tsik'endundanu tuxi sakut'aninu xi sakure xuta tsjere xi k'uendu ña tsejen. 13 'Ba Na'enchana je kitsik'ejñandaina ngat'are kjua'ñure chanayi xi tjinre kjua'ñu ña jñu chun 'ba kitsikja'ana ña

batexuma Ki'ndire xi 'ñu tsimején. 14 Ngat'are Ki'ndire kis'echjintjai 'ba kjinichat'ana jena.

15 'Ba Ki'ndiu xi isenre Na'enchana xi bi matsejen, 'ba kui xi tjun ngajinre ngayéje xi kjininda. 16 Ngat'are Ki'ndiu kjininda ngayéje xi tjin ngank'aa ko t'anangiu, xi matsejen ko xi bi matsejen joni ngayéje kuya xi batexuma ko xi tjinre xa ko xi tjinre kjua'ñu. Ngat'are Ki'ndiu kjininda ngayéje xi tjin, 'ba kjininda ngayéje tuxi kuatsẹ'ẹni. 17 Ja'ba tjun tijña kui nga kje mandajín ngayéje xi tjin, 'ba tu ngat'are kui tsjatsa'en tjinduyeje.

18 'Ba Ki'ndiu 'ba=nde ngakure ngat'are xuta xi makjainre ngat'are kui, xi joni yojore. Ki'ndiu xi ja'ba tijña 'ndani nga tuts'inre ngayéje tsajmi 'ba kui xi tjun ja'aya nganire ngajinre mik'en, meni kui tsik'ejña titjunre ngayéje xi tjin. 19 Ngu Na'enchana 'batsa'en kuatsjare nga k'uejñajinkjin nga-jin Cristo. 20 'Ba ngat'are Jesucristo= Na'enchana nda ya'a ngani ngayéje xi tjin, xi tjin t'anangiu ko xi tjin ngank'aa. Kitsja kjuaxiu Na'enchana tu ngat'are jin xi 'esten Cristo t'a kru.

21 'Ba ngat'anu jun, nganda'eñu tsiketsubat'axin_ru Na'enchana 'ba kjinikja'etsjion joni xuta xi stike nga kjiño'on xi ch'o. 22 Tunga nganda'e Na'enchana je nda ya'a nganinu tu ngat'are yojore Cristo xi kitsingantsja nga kjinik'en. 'Ba kitsa'en tuxi kjuechuñu ngixkun nga kuon xuta tsjere, xi bi jndi 'ba xi tumé je tjinre. 23 Tunga tjinne=re nga janda kixi kuetsubo ngat'are xi makjainnu 'ba bi ba'e'ndio nga xin kuangiu. Bi minyat'axin_ru xi techuya_ru, xi titsuyanu en ndare Jesucristo xi je kjinu'yo. Kui enbi xi inyas'eyanijmire jo kji'i xuta xi tjin ngasun'ndio, 'ba an Pablo 'ba nde kitsa'e xanạ nga sikja'axtiuyaạ ion ngayeje.

24 Nganda'e tsja tjinnạ ngat'are kjuanima xi fa'axtiạ ngat'anu. Ngat'a 'batsa'en tjimajngut'a ngajin yojonạ kjuanima xi chaja ngisare Cristo ngat'are yojore, xi tsunire xuta xi makjainre ngat'are Kui. 25 'Ba an je kitsa'e xanạ nga sa'exat'a_rạ xuta xi makjainre ngat'are kui, jotsa'en 'enda Na'enchana nga kitsjanạ xabi nga tu kjuanda tsojon, tuxi sikja'axtiuya yejeñạ enre.

26 Tebe'eñạ nijmi nganda'e xi kis'ejña'mo nganda'eñu, xi bi kis'ejñatsejenre xuta xi kis'e nixtjin kuatse jan. Tunga nganda'e je tis'ejñatsejenre xuta tsjere. 27 'Ba Na'enchana kuamejénre nga yakure xuta tsjere jótsa'en tijña kjuanyina ko kjuaje xi kis'ejña'mo nixtjin kuatse jan. 'Ba kui xi je tijña ngajinre naxinanda xi bi judío. Ngat'a xi kis'ejña'mo tsakaiñu, kui xi Cristo xi tijña ngajinnu nganda'e, xi ngat'are kui techuya_ru nga sạkunu kjuaje.

28 Ngat'are Cristo te'beę nijmi. Techukoyeę 'ba tebakuya_rį ngatsi'i xuta ko kjuankjin kakun xi tsjanį Na'enchana, meni kų̨an sik'endunį ngixkun kui ngatsi'i xuta nga je kuatsjekjin ngat'are Cristo. 29 Kui= kjua 'ñu tsa'exañą 'ba tsingantsjaą yojoną ngat'are xo, jotjin kjua'ñure Cristo xi je xi titsa'exajinną nga titsjaną kjua'ñu.

2

1 Ngu mejénną nga xio jótsa'en 'ñu tetsingantsjaą yojoną ngat'are xo nga tu kjuanda tsojon, 'ba ngat'are nts'ia xi tjindu naxinanda Laodicea, 'ba ko ngat'are ngatsi'i xuta xi kje bexkuúnną. 2 Mejénną nga kui s'ęre kjua'ñu kakun, 'ba nga tu jngu kjuanimejen ngatjas'ere, 'ba nga ngatakunre ngat'are xi makjainre ngat'a je niki nda= mankjinre. 'Ba 'batsa'en kų̨ankjinre xi 'ejña'mo Na'enchana nixtjin kuatse jan, xi Cristo. 3 Ngat'a ngajinre Cristo 'mo tjindutjo ngayéje kjuafa'etsjenre ko kjuankjin kakunre Na'enchana.

4 Ngu 'ba xin_nuų̨ tuxi tu'yá ngat'ejñunu nga sikjen en xi tsja tsu tunga bi kjuakixini. 5 Ngat'a ninga tsa bi fa an xi tejñajin_nuų̨, tunga kio= tijñakonu inimaną. 'Ba matsja=ną nga 'bią nga nda tetsubako xingiu 'ba nga kixi tenyo ngat'are kjuamakjainnu ngat'are Cristo.

6 'Bamani, jotsa'en kuakjainnu nga Jesucristo Na'ennu kuán, 'ba nde tsa'en janda tangitjenngiu. 7 'Ba nanga ngatji jamanu ngajinre Cristo 'ba ngatjamacho ngajinre ngayeje. Kixi tinyo ngat'are xi makjainnu, jotsa'en kisakuyanu. 'Ba nde ngantsjai ta'e_ru kjuanda Na'enchana.

8 Tikuendo yojonu nga tu'yá ngata'bejñunu ko kjuachjine 'ba ko en ndesu xi ndibanire kjuachingare xuta 'ba ngajinre kjua'ñu xi tjin ngasun'ndio. Bi ngat'are Cristo ndibani kibiu. 9 Ngat'a ngajin yojore Cristo= tijñajinkjin Na'enchana. 10 'Ba jun je kuajngukjiun tu ngat'are Cristo. Kui xi batexumare ngayéje xi tjinre xa ko xi tjinre kjua'ñu.

11 'Ba 'ba nde ngajinre Cristo kuon circuncidar, nga kitsik'ejñandainu ngat'are yojonu xi kjeje. Kui circuncisiónbi ndibanire ngat'are Cristo 'ba bi jotsa'en mare tsa'en xuta. 12 Ngat'a nga kisatendo, kis'eyanijinkoñu Cristo 'ba ja'ayako nganinu ngajinre mik'en, ngat'a kichun_ru ngat'are kjua'ñure Na'enchana xi kitsikja'ayako nganire Cristo ngajinre mik'en.

13 'Ba mik'en kuon nixtjin kuatse jan tsakaiñu tu ngat'are jenu 'ba ngat'a kje majíun circuncidar nga kitsik'ejñandainu ngat'are yojonu xi kjeje. Tunga nganda'e Na'enchana je kitsik'endukunkonu Cristo 'ba je kitsichat'a yejena jena. 14 Kitsichajun Na'enchana xujun ña kua'indut'a kjuatexuma

xi yangina 'ba xi yanejena. Ja'axin Na'enchana xujunbiu 'ba kitsikjekjua nga yat'a kru. 15 'Ba ngat'are Cristo Na'enchana ja'axinre kjua'ñure xi tjinre xa ko xi tjinre kjua'ñu 'ba 'batsa'en kitsjare kjuasuba ngixkun xuta nga kitsa'enre t'a kru.

16 Kui kjua bi ba'e'ndeñu nga tjin xi sa'ennu kjua ngat'are mé= xi chinio asa xi 'yu, asa ngat'are nixtjin nga 'naxje s'i, asa nixtjin nga kji'ijñu, asa nixtjin nga nikja'aya. 17 Ngayéje kibi, kui xi tu nk'ianre sa xi jaskan ndiba. Tunga ngat'are xi kjuakixikjin, kui= xi Cristo.

18 Bi ba'e'ndio nga kuanejenu xuta xi ko kjuamaña 'baxjenima yojore 'ba xi tsichjire ankjele 'ba be'e nijmi ngat'are xi matsejen tajngure. Nk'a 'baxjesuba yojore tu ngat'are mé= xi mankjinre nga'e ngasun'ndio. 19 'Ba kui bi fit'are Cristo xi nindaku yojo xi tsink'a ngayéje yojo jotsa'en mejénre Na'enchana 'ba tsjare xi machjenre 'ba 'bekjo xki ka'a xi tjinre.

20 Ngu jun je tseyako Cristo 'ba 'batsa'en kuandainu ngat'are kjua'ñu xi tjin ngasun'ndio. Kui kjuañu, ¿ánñu tojo 'batsa'en tetsubañu jotsa'en tjindu xuta xi tse'e ngasun'ndio? ¿Ánñu tojo tenik'etjusunñu kjuatexuma xi tsu xuta? 21 Joni nga tjin xi tsu: “Bi niko, bi chinio 'ba bi chjubio tsajmibiu.” 22 Tunga ngayéje kjuatexumabi xi 'batsa'en batexumare 'ba bakuyare xinkjin xuta, nchja= ngat'are tsajmi xi fe nga machjen. 23 'Ba 'batsa'en kjuatexumabiu nu'yare joni tsa kjuachjine xi kjuakixi, ngat'a kui xi 'benere xuta nga skuekun Na'enchana 'ba nga 'baxjenima yojore 'ba nga tsikja'a kjuanima yojore. Tunga tumé chjinire mé= xi tsu, ngat'a bi basekona nga nik'ejña kjuafa'etsjen ch'o xi ndibanire yojo jena.

3

1 Ngu, ngat'a je ja'ayakonu Cristo ngajinre mik'en, kui kjua tinyisjaiñu xi tjin ngank'aa ña tijña Cristo ngate kixire Na'enchana. 2 'Ba tikja'etsjion ngat'are xi tjin ngank'aa 'ba bi xi tse'e ngasun'ndio. 3 Ngat'a ngat'are xi tse'e ngasun'ndio je 'eyo 'ba nganda'e kjuabenichunnu 'mo 'bejñatjo ko Cristo ngat'are Na'enchana. 4 'Ba Cristo= xi tsa'en nga tjinnu kjuabenichun xi kjuakixi. 'Ba nga kui kụatsejen, 'ba nde jun kụatsejenko 'ba 'ba nde sạkut'anu kjuajere.

5 Kui kjua tik'enñu ngayéje xi tse'e ngasun'ndio xi tjin ngajin inimanu. Tu'yá ngatatsa'en kjuachajngi, asa xi jndi ngixkun Na'enchana, asa xi tsu yojore xuta, asa mejénre sa'en xi ch'o tjin, asa nga 'ñu simején tsajmi xi tse'e ngasun'ndio. Xi 'ñu tsimején tsajmire ngasun'ndio titsa'exat'are

na'en xi bi Na'enchana. 6 Ngat'are kibiu kjuastire Na'enchana kjua'ene=re xuta xi bi tsik'etjusun enre. 7 Ngu jun 'ba= kjiño'on nixtjin kuatse jan, nga tsiketsubo ngajin tsajmibiu.

8 Tunga nganda'e, t'ejñat'axiun ngayéje tsajmibiu. T'ejñat'axiun kjuasti, kjuats'en, kjuach'o, ko en xi tsi'onre xuta, 'ba ko en xi ch'o tsu. 9 Bi ch'onacha_ru xingiu, ngat'a jotsa'en tsiketsubo nixtjin kuatse jan, jo=ni tsa jngu najñu chingá xi je kichanikjo'o. 10 Tunga jotsa'en tetsubo nganda'e, jo=ni tsa najñu xatse kichaja ngañu. Temaxatsio jo kji'i isenre Na'enchana xi tsixatse xuta xi tse'e, 'ba 'batsa'en ngisa nda 'yangiso ngat'are kui. 11 'Ba ngajinre xuta xi je kuaxatse, bi nde kuendanire tsa griego asa judío, tsa xi kuán circuncidar asa xi bi kuán circuncidar, tsa xi xin nangire asa xi bi nda chutsejen'a, tsa chu'nda asa xuta ndai. Tu jngu sani Cristo xi kuendare 'ba kui xi tijñajin yejere xi tjin.

12 'Ba 'batsa'en tsu'ba jun= kuon naxinanda xi Na'enchana kiskja'ajin 'ba xi kitsa'en xuta tsjere 'ba xi tsimején. Kui kjua chajañu joni najñu xatse ngayéje kibi. Ngatja'animanu xingiu 'ba ngatjas'enu kjuanda, 'naxjenimo yojonu, 'ba ngatjas'enu kjuant'ekjua ko kjuatsejnda. 13 Ngatakakonu xingiu, 'ba tichat'a_ru xingiu tsa tjin ngajinnu kjuasti. Jotsa'en nga Na'enna Jesús kitsichat'anu, 'ba nde tsa'en tichat'a_ru xingiu. 14 'Ba nga simijíon xingiu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare ngayéje tsajmi xi yak'a, ngat'a kjuanimejen kui xi 'bestinkjinnu. 15 'Ba kjuaxiu xi tsja Cristo ngatatexuma ngajin inimanu. Ngat'a kui= kjua kinchjaninu Na'enchana, nga tu jngu yojo kuon. 'Ba ngantsjai ta'e_ru kjuanda kui.

16 Nga en ndare Cristo ngat'ejñajinntsjainu 'ba sa'en nga nda kuankjinnu. 'Ba takuya_ru 'ba chukoyakaño xingiu. Ta'e_ru kjuanda Na'enchana ngajin inimanu nga kuijndo salmo ko son xi tsichjire kui 'ba ko son xi Isennixtjintsjere kuaku ndiyanu nga kuijndo. 17 'Ba nituñare tsajmi xi si'on, tsa xubanijmiu asa tume xa xi si'on, nga koni nga ja'enre Na'enna Jesús 'ba ti'on 'ba ta'ekoni_ru kjuanda Na'enchana ngat'are Jesús.

18 Jun xi yanchjin kuon, ngisa ngi'nde teko yojonu ngixkun xi'innu, ngat'a 'ba=tsa'en tjindu xuta xi tu jngu ma ko Na'enna Jesús. 19 'Ba jun xi xi'in kuon, timijon chjunnu 'ba bi ch'o niko.

20 'Ba jun xi ki'ndi kuon, tik'etjusunntsjo enre xichanu. Ngat'a kui kibiu xi matsjare Na'enna Jesús. 21 'Ba jun xi na'en kuon, bi nistijndakontsjo ki'ndinu, tuxi bi kjuenire kakun.

22 'Ba jun xi chu'nda kuon, tik'etjusunntsjo enre xi nainu mani nga'e ngasun'ndio. Bi tu kio sa nga tikutsejen'anu 'ba si'on, tsa tuxi nda skueninu. Tusa ngayéje inimanu 'ba ti'on, ngat'a kuncha=ñu Na'enna Jesús. 23 'Ba tume xa

xi si'on ngayéje inimanu tik'etjusun, joni tsa Na'enna Jesús teña'axat'a_ru 'ba bi xuta. 24 Ngat'a 'yañu nga 'ba nde sa̱kut'anu xi je tjindare Na'enna Jesús nga sjare xuta xi tse'e. Ngat'a Cristo xi teña'axat'a_ru 'ba kui xi Na'ennu fa. 25 Tunga xi titsa'en mé= xi bi 'batjin, kui xi sa̱kure chjire ngat'are mé= xi titsa'en. Ngat'a bi kabi tsa'en Na'enchana ngajinre xuta.

4

1 'Ba jun xi nai kuon, nda ko kixi tiko chu'ndanu. Ngat'a 'yañu nga jun 'ba nde tjinnu jngu Na'en ngank'aa.

2 'Ba chukontsjo Na'enchana. Bi nikjejndo nga kua'e_ru kjuanda. 3 'Ba nde chuko Na'enchana ngat'ani̱ tuxi kui nda skjex'andenini̱ ña sikja'axtiuyee̱ enre, tuxi k'ueyani̱i̱ nijmi xi 'mo kis'ejña ngat'are Cristo nixtjin kuatse jan tsakaiñu. Ngat'a kui= kjua kjiyañą̱ nduya nganda'e. 4 'Ba chuko Na'enchana ngat'ana̱ tuxi nda ku̱an kuakutsejenña̱ tsajmibiu, jotsa'en tjinnere nga kuinchjaą̱.

5 Nda tikja'etsjion jótsa'en mangiko yojonu ngajinre xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana, 'ba nga sa̱ku'ndenu nga si'on xi nda ngat'are xutabiu, 'ba ti'anntsjo. 6 'Ba ngantsjai tsja tsa'en chubo 'ba ngatjas'ere xi nda ennu, 'ba tjinne=re xio jótsa'en singojo_ru nga jngu jngu xuta ngayeje.

7 'Ba Tíquico, nts'ia xi 'ñu tsimijaą̱n xi nda tsik'etjusun xare, xi 'ba nde titsa'exat'are Na'enna Jesús joni an, kui xi kue'enu nijmi ngat'a tsa'an jótsa'en tejñaą̱ nga'e. 8 Tetsikasenkun_nuu̱ kui tuxi xiañu jótsa'en tetsubai̱ nga'e, 'ba tuxi kui si'ñuni̱ kakun. 9 'Ba tetsikasenkua̱ Onésimo, nts'ia xi 'ñu tsimijaą̱n xi 'ba nde nda tsik'etjusun xare 'ba xi tu jngu nanginu. Kue'e yejenu nijmi xi tjima nga'e.

10 'Ba Aristarco tsikasennu kjuate'nda, xi ñatjen tetsjuyee̱ nduya nga'e, ko Marcos xi fonts'e mani Bernabé. Je kitsa'enu en ngat'are Marcos. Nda chjubetjo tsa kjuechukunnu. 11 'Ba nde titsikasennu kjuate'nda Jesús xi 'ba nde Justo 'mi. Ngajinre xuta judío tu kui sani nchjabiu xi inyatsikja'axtiuyakona̱ en ngat'are Na'enchana 'ba jótsa'en batexumare xuta xi tse'e. 'Ba kui nchjabiu xi tsjana̱ kjua'ñu kakun.

12 'Ba nde titsikasennu kjuate'nda Epafras, xi tu jngu nanginu. Xi 'ba nde titsa'exat'are Cristo Jesús 'ba ngantsjai ko inimare mi'are Na'enchana ngat'anu kionga fako, tuxi kixi kuinyañu 'ba ku̱atsjekjinniñu 'ba singantsjakjinni_ru yojonu Na'enchana nga sik'etjusun jotsa'en mejénre kui. 13 An= ña̱ xi te'bia̱ nga Epafras 'ñu titsja xare yojore nga tu kjuanda tsojon 'ba nga tu kjuanda tse'e xuta xi tjindu naxinanda Laodicea ko xi tjindu naxinanda Hierápolis.

14 'Ba Lucas, chjineki xi 'ñu tsimijaa̱n, ko Demas 'ba nde
inyatsikasennu kjuate'nda.
15 Ta'echi_ru kjuate'ndana̱ nts'ia xi tjindu naxinanda
Laodicea 'ba ko chjun xi Ninfas 'mi ko xi makjainre ngat'a
tse'e Na'enna xi mañajan ndaba. 16 'Ba nga je kik'exkiyajin_ru
xujunbi xingiu, 'ba nde tikasen_ru nga ngat'exkiya nts'ia xi
tjindu naxinanda Laodicea. 'Ba 'ba nde t'exkiyo xujun xi
kitsikasen_ra̱ nts'ia xi tjindu Laodicea ngayeje. 17 'Ba 'ba
t'in_ru Arquipo: “Bi nichiyajin nga sik'etjusin xa xi kitsjari
Na'enna Jesús.”
18 An Pablo ko ndsaa̱ tetsi'induña̱ kjuate'ndana̱.
Tikja'etsjion nga nduya kjiya. Ngatjas'enu kjuandare
Na'enna Jesús.

Xujun xi tjun kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Tesalónica

1 TESALONICENSES

1 An, Pablo, ko Silvano 'ba ko Timoteo tenikasenrį xujunbi
jun xi makjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tetsubo nax-
inanda Tesalónica, xi tu jngu mo ko Na'enchana ko Na'enna
Jesucristo.
Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu.
2 Ngantsjai ba'e_rį kjuanda Na'enchana ngat'anu ngatsi'u,
'ba 'ba nde nikja'etsjen ngat'anu nga chukuę Na'enchana
ngayeje. 3 Bi nikjejndaį nga fa'etsjennį ngat'anu ngixkun
Na'enchana, jotsa'en teño'on xa xi nda ngat'a makjainnu
ngat'are kui, 'ba jotsa'en temiseko xuta ngat'a tjinnu
kjuanimejen, 'ba jotsa'en tikakonu xi temato'on ngat'a
techuya_ru nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo.
4 Nts'iąxi tsimejénnu Na'enchana, 'ya=ni nga kui ja'ajinnu.
5 Ngat'a nga kjinikja'axtiuyeę en ndare Jesucristo ngajinnu,
bi tu en sa xi kjinukjuaį. Tusa kis'ere kjua'ñu ennį, 'ba Isen-
nixtjintsjere Na'enchana kitsa'exajinnį, 'ba bi jó ján kikjaį
inimanį nga kjinukjuaį. 'Yañu jótsa'en tsiketsubaį ngajinnu
nga tu kjuanda tsojon.
6 'Ba ngat'a tsojon, kichjunginiį 'ba 'ba nde kichjungi_ru
Na'enna Jesús ngayeje. Ngu nga kuakjainnu ngat'are
en ndare Na'enchana, 'ba=nde kisakunu nkjin kuya
kjuanima. Tunga ninga kjuanima tsitjaxtiu, Isennixtjintsjere
Na'enchana kitsjanu kjuatsja. 7 'Ba 'batsa'en kuánñu jngu
kusun ngat'are ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna
xi tjindu jo kji'i nangi Macedonia ko nangi Acaya. 8 Ngat'a
'nda ngajinnu 'etuts'innire nga kjinu'ya en ndare Na'enna
nangi Macedonia ko nangi Acaya. 'Ba bi tu kui sa nangibiu,
tusa kji'yare nitu ñañu jótsa'en makjainnu ngat'a tse'e
Na'enchana, 'ba 'batsa'en bi nde machjenni tsa jó kuixun
ngisaį jįn.
9 Ngat'a xuta xi yak'a inyanchja nijmi ngat'anį jótsa'en
kichjubetjoniį nga echuchunrį 'ba jótsa'en kjinik'antjaiyo yo-
jonu nga tsikinyat'axin_ru na'en xi kuandakoni ntsja xuta 'ba
kichjubetjo Na'enchana. 'Ba jótsa'en nganda'e teña'axat'a_ru
Na'enchana xi tijñakun 'ba xi kjuakixi 10 'ba nga techuya_ru
Ki'ndire Na'enchana xi ndiba ngani ngank'aa. Xi Jesús,
xi Na'enchana kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba xi
sik'angina nixtjin nga s'ęjñatsejen kjuastire Na'enchana.

2

1 Ngu 'yañu, nts'iạ, nga bi tu kjuatjo nga echiị ngajinnu. 2 'Ba 'yañu ngayeje nga kje fechujíịn ngajinnu, tsitjaxtiị kjuana'en 'ba ch'o kuata'en naxinanda Filipos, tunga Na'enchana kitsi'ñu kakuịn nga kjinikja'axtiuyeẹ en ndare kui ngajinnu, ninga 'ñu nkjin xi stikenị. 3 'Ba nga kik'ene_rị xuta nga kụakjainre ngat'are 'endare Na'enna, bi ko kjuamaña kjinikja'axtiuyeẹ. Tusa ennị jendibanire inima xi tsje, 'ba bi kik'ejñu_rị xuta. 4 Ngu nga je kiskut'ayakonị, Na'enchana nda tsabenị 'ba kitsja xanị nga sikja'axtiuyeẹ en ndare Jesucristo. 'Ba 'ba= teñe'eẹn. 'Ba bi xuta xi teba'e_rị kjuatsja, tusa Na'enchana xi kut'ayako inimanị.

5 'Ba jotsa'en je 'yo, niñajanni nichjeẹn en xi tsja tsu nga chukorị 'ba ninga bi amigu ñe'eẹn yojonị tsa tuxi 'batsa'en kua'eninịi me xi tjinnu. 'Ba Na'enchana be= kibiu. 6 'Ba ninga bi teminyisjaị tsa xuta sjanị kjuaje, ninga tsojon jín 'ba ninga tse'e xuta xi kja'e=re jín ngayeje. 7 Ningara jịn xi apóstore Cristo kuáịn kuán= kjinichjeẹn kjua'ñure xanị ngajinnu tsakaiñu, tusa inda= kikjaị inimanị joni jngu chjun xi tsikuenda ki'ndire. 8 Ne 'ñu nimejénrị jun. Ka'nda kuamejen=nị nga bi tu en ndare Na'enchana kjiningantsjarị, tusa ka'nda yojonị ngayeje, ngat'a je kuon xuta xi 'ñu tjonị.

9 Ngat'a fa'etsjennu, nts'iạ, jótsa'en kjiña'axaị 'ba nga 'ñu jejndanị ngajinnu. Nga nixtjin nga nistjen kjiña'axaị tuxi tu'yá kjinik'ena'enni ngajinnu nga kjinikja'axtiuyarị en ndare Na'enchana. 10 Ngu jun= xi kji'yo 'ba nde Na'enchana tsabe ngayeje jótsa'en tsje 'ba kixi 'ba nda tsiketsubaị ngajinnu xi makjainnu ngat'a tse'e Na'enchana. 11 'Ba 'yañu jo kjinikorị nga jngu jnguu, jo tsiko xi na'en kuán ko ki'ndire. Kikaku ndiyarị 'ba kika'erị kjua'ñukakun. 12 'Ba kik'enerị nga kuetsubo jotsa'en tjinnere nga k'uendu xuta xi tse'e Na'enchana. Ngat'a kui= kinchjanu nga kuitjas'ion ña batexuma 'ba nga sạkut'anu kjuajere.

13 'Ba bi nikjejndaị nga ba'e_rị kjuanda Na'enchana ngat'are kibi. Nga jun kikasen ñojon enre kui xi jịn kjinikja'axtiuyarị, bi kichjubio joni tsa enre xuta, tusa joni enre Na'enchana. 'Ba kjuakixi= nga enre Na'enchana, 'ba titsa'exajinnu nganda'e jun xi makjainnu ngat'a tse'e kui. 14 Ngu 'ba=nde kuato'on jun, nts'iạ, jo kuata'en xuta xi tjin nangi Judea xi naxinandare Na'enchana kuán nga makjainre ngat'a tse'e Cristo Jesús. Ngat'a xuta xi tu jngu nanginu kitsikja'anu kjuanima, jotsa'en kjinikja'a kjuanima nts'iabiu ngat'are xuta judío xinkjin. 15 'Ba kui= xutabiu xi kitsik'en Na'enna Jesús 'ba nixtjin kuatse jan 'ba nde kitsiko nchja chinga profeta ngayeje, 'ba nganda'e tso'oxjejinnị. Kui bi

tsjare kjuatsja Na'enchana 'ba mastike ngatsi'i xuta ngayeje.
16 'Bechja'ndeni nga nikja'axtiuya_ri en ndare Na'enna
xuta xi bi judío nga tuxi k'uangini tsakaiñu. Ngantsjai
inyatsinkjinta'en je yojore nga 'ba inyatsa'en, tunga je ja'ene
nde ngat'are xutabiu kjuastire Na'enchana.

17 Nts'ia, kionga je tsikinyat'axinchiri tu chuba nixtjin
(nisi bi nde kji'yaxkunña xingia, tunga 'ñu= kjinikja'etsjeen
ngat'a tsojon), 'ñu kuamejénni 'ba tsinyisjai ndiya=nii nga
kuangichu nganiri tsakaiñu. 18 'Ñu kuamejénni tsangichun
nganiri tsakaiñu, 'ba an Pablo jó ján ndiya kuamejénna kikun
ngani_nuu tsakaiñu, tunga chanayiu 'echjani. 19 Ngu, ¿'yá=
ngat'a tse'e s'eni kjuachuya ko kjuatsja? 'Ba ¿'yá ngat'a tse'e
kuan je sik'ejñee yojoni ngixkun Na'enna Jesucristo kionga
kjua'e ngani? ¿A bi tu jún sa? 20 Ngu ngat'a tsojon je nik'ejñee
yojoni 'ba tjinni kjuatsja.

3

1 'Bamani, kionga bi nde kichukjuako ngisani nga ten-
chat'axinri, kjinikja'etsjeen nga tusa nda tjin nga tu nax-
inanda Atenas 'nda kuetsubasubai 2 'ba kjinikasen nts'ia
Timoteo nga kui xi kuekunnu. Xi 'ba nde titsa'exat'are
Na'enchana nga tibe'e nijmi en ndare Cristo. Kjinikasen=nii
tuxi kuasekoninu nga 'ñu kuinyo 'ba nga sja ndiyanu ngat'are
xi makjainnu, 3 tuxi tu'yá xi tjin ngajinnu kjuenire kakun
nga kjua'axtiu kjuanima. Je 'yo nga tjinnere nga 'ba
kuata'an. 4 Ngat'a kionga tsiketsuba ngisai ngajinnu, ja'ba
je kik'inri nga kuitjaxtia kjuanima, 'ba 'ba= kuán jotsa'en
nga je 'yo. 5 Kui= kjuañu, nga bi nde kiskako ngisanina,
kitsikasenkun_nuu Timoteo, tuxi skueña tsa tojo 'batsa'en 'ñu
makjainnu. Kuakun=na tsa chanayiu je kiskut'ayakonu 'ba
'batsa'en xa xi kjiñe'een ngajinnu tu kjuatjo=nini.

6 Tunga nganda'e je ja'e ngani Timoteo nga kikunnu. 'Ba
ja'ekoni en xi nda tsu ngat'anu, nga tojo 'batsa'en mak-
jainnu ngat'a tse'e Na'enchana 'ba nga tojo 'batsa'en tjinnu
kjuanimejen. 'Ba kitsuni nga matsjantsjainu nga nikja'etsjion
ngat'ani 'ba nga 'ba nde tsa'en 'ñu mejénnu xia nganinii jin,
jotsa'en 'ba nde 'ñu mejénni xiari jun ngayeje.

7 Kui kjuañu nts'ia, ngajinre kjuaba xi tjin=ni 'ba kjuanima
xi temitjaxtii, kisakuni kjua'ñukakun ngat'anu, nga tojo
'batsa'en 'ñu makjainnu ngat'a tse'e Na'enchana. 8 Ngat'a nga
kjinu'yee nga kixi tetsubako enre Na'enna, ngajin inimani
maxatseya. 9 ¿Jótsa'en kuan kua'e_ri kjuanda Na'enchana
ngat'a tsojon 'ba ngat'are ngayéje kjuatsja xi tjinni jin ngixkun
kui ngat'anu? 10 'Ba nga nixtjin nga nistjen 'ñu chja'a_ri

Na'enchana tuxi ngatatsja'ndenin̲i nga xutsejen'a ngaña xingia 'ba nga sijngut'a̲i tsa mé= xi chaja ngisa ngat'are jótsa'en makjainnu.

11 'Ba nga Na'enchana ko Na'enna Jesús ngatatsja ndiyan̲i ngayeje, tuxi ku̲an kuechun nganir̲i. 12 'Ba nga Na'enna Jesús 'ñu ngatatsja ngisanu kjuanimejen, tuxi simejénkañañu xingiu ko xuta xi kja'ere jotsa'en nimejénr̲i j̲in. 13 'Ba 'batsa'en sja nga'ñure inimanu ngayeje, tuxi nimé je tjinninu 'ba tsje tenyañu ngixkun Na'enchana nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesús ko ngatsi'i xuta tsjere. 'Ba ngatjama.

4

1 'Ba xi fet'ani, nts'ia̲, te'bets'ar̲i 'ba te'bener̲i nga ko ja'enre Na'enna Jesús nga ti'on kibi. Je kuánnu ngat'an̲i jótsa'en tjinnere nga kuangiko yojonu nga kua'e_ru kjuatsja Na'enchana. 'Bamani, jotsa'en kuánnu 'ba jo teño'on, janda 'ba ti'on. 2 Ngat'a je 'yo kjuatexuma xi kikakuyar̲i ngat'are Na'enna Jesús.

3 Ngu xi mejénre Na'enchana, kui= nga tsje kuon. 'Ba 'batsa'en tik'ejña̲t'axin_ru yojonu kjuachajngi. 4 Nga nga jngu jnguu ngatjamanu jótsa'en tsje 'ba nga koni kjuaxuta tichjon yojonu. 5 Bi kjuatsja xi tsu yojonu nisin_ru, jo tsa'en xuta xi tjin ngasun'ndio xi bi be Na'enchana. 6 'Ba ngat'are kibi tu'yá ch'o ngatatsiko nts'e asa k'onachare. Ngat'a Na'enna Jesús sikja'a kjuanima xuta xi sa'en ngayéje tsajmibi, jotsa'en ja'ba je kik'inyare.

7 Ngat'a bi kinchjana̲ Na'enchana nga kuetsubajian xi jndi, tusa nga tsje kuetsuba. 8 'Bamani, xi 'bejña̲t'axin kjuatexumabi, bi kuatexumare xuta 'bejña̲t'axin, tusa xi tse'e Na'enchana xi kitsjanu Isennixtjintsjere.

9 'Ba ngat'are kjuanimejen xi tjinna xi nts'ia mani, bi machjen nga si'indur̲i ngat'are kibiu. Ngat'a Na'enchana suba je yakuyanu nga machjen= nga simejénkaño xingiu. 10 'Ba 'ba=tsa'en tenimijon ngatsi'i nts'ia xi tjindu jo kji'i nangi Macedonia, tunga j̲in te'bets'ar̲i nts'ia̲, nga ngisa 'ñu ngatjas'e ngisanu kjuanimejen. 11 Tinyisjo nga ngatjas'enu kjuaxiu nga tetsubo, 'ba ti'on xi tsojon, 'ba ko ndso ti'axañu jotsa'en ja'ba je kik'inr̲i, 12 tuxi skuexutaninu xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana 'ba tuxi tumé xajaninu.

13 Nts'ia̲, mejénn̲i nga xiakixiu jó ku̲anre xuta xi je jesun, tuxi bi ku̲abaninu jotsa'en mabare xuta xi kja'ere, xi tumé kuyare. 14 Ngat'a jotsa'en makjainna nga Jesús k'en 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en, 'ba=nde tsa'en makjainna nga Na'enchana sikja'aya nganire ngatsi'i xuta xi jesun nga kuakjainre ngat'are Jesús.

15 'Ba en xi temixiin ndibanire Na'enna Jesús. Ña xi tetsuba ngisa nixtjin nga kjua'e ngani kui bi kuangititjun_ra xuta xi je jesun. 16 Ngat'a kjuinu'ya=re jngu jnda xi batexuma, jndare ankje titjun, 'ba kjuane tjiore Na'enchana. Kio kjuendibajen Na'enna Jesús ngank'aa. 'Ba xuta xi je jesun xi kuakjainre ngat'are kui, kui xi tjun kjua'aya nganire ngajinre mik'en. 17 'Ba jaskan ngani ña tsa tojo tetsubachan kui nixtjinbiu stunijinkua xutabiu ngajin yufi, ña skajian Na'enna Jesús ngajin isen. 'Ba 'batsa'en kuetsubakua kui ka'nda nixtjin xi bi fet'a. 18 'Bamani tsu'ba, nga ko enbi ti'ñu kakun xingiu.

5

1 Nts'ia, bi machjen nga si'indurį ngat'are nixtjin asa chubą nga k'uetjusun kibiu. 2 Ngat'a je nda 'yo ngat'are nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesús. Kjua'e= nga tu'yá tikuyare, jotsa'en fa'e jngu chacheje ngajñu. 3 Kionga kuetsu xuta: "Je tjinna kjuaxiu, tsajainna kjuajín", kio= tukjia'a kjua'ene xi 'ñu sikja'a kjuanima, jotsa'en ndibane chąjan jngu chjun xi tsinre ki'ndi. 'Ba tsajain ñá k'uangi xuta.

4 Tunga jun, nts'ią, bi ña jñu tetsubo, tsa nixtjin nga kjua'e Na'enna 'batsa'en kjua'enenu joni jngu chacheje. 5 Ngat'a ngatsi'u ña tsejen= 'ba ña nixtjin tetsubo. Bi ña jñu asa ña nistjen tse'era. 6 Kui kjua bi sjujñafeña joni xuta xi yak'a. Tusa kuetsubachan 'ba sik'ejñandantsja yojona. 7 Ngu xi fayufe, ngajñu fayufe. 'Ba xi mach'i, ngajñu mach'i. 8 Tunga ña xi ña tsejen tse'era, tjinne=re nga nda sinkjin_ra takuan 'ba sik'ejñanda yojona joni chasoldadu xi kuekjan. Tuxi sikuendaña yojona kjua'ma nisinna ko kjuamakjain 'ba ko kjuanimejen, 'ba kjuachuyana nga k'uangia joni jngu casco k'ueya nindakua.

9 Ngat'a Na'enchana bi ja'ajinna tuxi sikasennenina kjuastire, tusa tuxi sąkunina kjua'bangi ngat'are Na'enna Jesucristo. 10 Na'enna Jesucristo k'enntjaina tuxi kuetsubakunkoña, ninga tsa je 'eya asa tetsubakun ngisa nga'e ngasun'ndio. 11 'Bamani tsu'ba, ti'ñu kakun xingiu 'ba ta'e nga'ñu_ru, jo teño'on ka'nda nganda'e.

12 Nts'ią, te'bets'arį nga chaxuto xuta xi tsa'exajinnu, xi ngakunu ngat'are Na'enna Jesús 'ba fakoyanu. 13 Tjo ti'on 'ba timijon xutabiu tu ngat'are xa xi inyatsa'en. 'Ba ngatjas'ekonu kjuaxiu xingiu.

14 'Ba nde te'bets'arį, nts'ią, nga chukoyo xi bi mejénre tsa'exa. Ta'e_ru kjua'ñu kakun xi tifere kakun. Tiseko xuta xi inda tjinre. 'Ba ngatjas'enu kjuatsejnda ngat'are ngatsi'i. 15 Tsa tjin xi ch'o kjiniko, chutsijon nga bi ch'otsa'en

ngatatsingojo ngani. Tusa nda tikontsjo xingiu ko ngatsi'i xuta xi kja'ere.

16 Tsja ngat'entsjainu. 17 Bi nikje_ru kakún nga xuko Na'enchana. 18 'Ba ta'e_ru kjuanda ngat'are tumeñu xi kuato'on, ngat'a kui=biu xi mejénre kui nga 'ba si'on jun xi makjainnu ngat'a tse'e Cristo Jesús.

19 Bi 'bechja'nde_ru Isennixtjintsjere Na'enchana nga sa'exajinnu. 20 'Ba bi 'yaton en xi nchja nchja chinga profeta. 21 Tusa nda= chut'o tume kjuañu, 'ba kui xi nda tjin t'ejñatjo. 22 'Ba tinyat'axin_ru tume kjua xi ch'o tjin.

23 'Ba Na'enchana suba xi tsjana kjuaxiu, kui ngatatsitsjekjinnu 'ba ngatatsikuendanu, tuxi bi s'eni je ngajin kjuafa'etsjennu asa ngajin inimanu asa ngajin yojonu ka'nda nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo. 24 Na'enchana xi nchjanu sik'etjusun= kibi, ngat'a kui= xi tsik'etjusunntsjai mé= xi tsu.

25 Nts'ia, 'ba nde chuko Na'enchana ngat'ani.

26 'Ba ko kjuanimejen xi tsjana Na'enchana tite'nda_ru ngatsi'i nts'ia.

27 Nga ko ja'enre Na'enna Jesús te'bene_nuu nga ngat'exkiyo xujunbi ngixkun ngatsi'i nts'ia.

28 'Ba ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesucristo.

Xujun xi majóni xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi tjindu naxinanda Tesalónica
2 TESALONICENSES

1 An, Pablo, Silvano 'ba ko Timoteo tenikasenrį xujunbi
jun xi makjainnu ngat'are Na'enna xi tetsubo naxinanda
Tesalónica, xi tu jngu mo ko Na'enchana ko Na'enna Jesu-
cristo.
2 Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko
Na'enna Jesucristo.

3 Ngantsjai kua'e_rį kjuanda Na'enchana ngat'anu, nts'ią,
jotsa'en tjinni nga si'eę́n, ngat'a ngisa= 'ñu tjimakjain ngisanu
ngat'a tse'e enre Na'enchana 'ba ngisa= 'ñu tenimejen ngiso
xingiu nga jngu jnguu. 4 Kui kjua nda nik'endunirį nga-
jin ningure Na'enchana xi yak'a. Tenukjuanijmįį jótsa'en
tichukjuakonu xi temato'on 'ba jótsa'en tjimakjainnu ngat'a
tse'e Na'enchana, ninga tetsjengichanu 'ba tisakunu nkjin
kuya kjuanima.

5 Tunga Na'enchana tsikjen kjuanimabiu tuxi kuakutse-
jenni nga kixi tsa'en kjua. 'Ba 'bi=tsa'en bakuni nga jun
xi bakinnu nga kuitjas'ion ña batexuma kui. Kui= kjua
tisakuninu kjuanima. 6 'Ba ngat'a kixi= tsa'en Na'enchana,
sja ngojo nganire kjuana'en xuta xi inyatsikja'anu kjuanima,
7 'ba jun xi techjo'o kjuanima, sja'ndenu nga sikja'ayo ko
jįn. 'Ba= kų̨an nixtjin nga kuakutsejen ngani yojore Na'enna
Jesús, nga kjua'ejenko ngank'aa ankjere xi 'ñu tjinre kjua'ñure
8 nga tjenjin ndi'i. Kjua'etsikja'a kjuanima xuta xi bi bekun
Na'enchana ko xi bi tsik'etjusun en ndare Na'enna Jesu-
cristo. 9 Kui xutabiu s'ę́re kjuanima ka'nda ngantsjai nix-
tjin. Kjuinik'endut'axin ngixkun Na'enna Jesús. 'Ba bi
skue kjuajere ko kjua'ñure 10 nixtjin nga Na'enna kjua'e
nga są̨kure kjuaje ngajinre xuta tsjere 'ba nga kjuinichjire
ngat'are ngatsi'i xi kuakjainre ngat'are kui. 'Ba jun 'ba=nde
kuetsubo ngajinre xutabiu ngat'a kuakjainnu ngat'a tse'e
enre Na'enchana xi kjinikixiyeę́ ngajinnu.

11 Kui= kjua, ngantsjai chukonįį Na'enchana ngat'anu,
meni kui skjebeninu kuenda nga k'uakonu kjuabenichun
xi kui kinchjanu nga kuetsubo. 'Ba chja'a_rį ngayeje nga
ngatatsik'etjusunko kjua'ñure ngayéje kuya xi nda xi mejénnu
si'on 'ba ngayéje xa xi teño'on tu ngat'are nga makjainnu.
12 'Ba 'batsa'en są̨kure kjuaje Na'enna Jesús ngat'anu 'ba jun

'ba nde sa̱kunu kjuaje ngat'are kui. 'Ba= ku̱an ngat'a 'ba= tjin kjuandare Na'enchana ko tse'e Na'enna Jesucristo.

2

1 Nts'ia̱, ngat'are nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo 'ba nga ku̱añajant'a_ra, te'bets'ari̱ 2 nga bi ta'a nik'antjaiyo jotsa'en nikja'etsjion. 'Ba bi nikjo_ru yojonu tsa tjin xi kuetsu nga je ja'e nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesús. Ninga tsa kuetsu nga Isennixtjintsjere Na'enchana titsja ndiyare nga 'ba titsu asa kuetsu nga enre Na'enchana tibe'e nijmi, asa kuetsu nga kixuntsja jngu xujun xi 'batsa'en xiare joni xi ji̱n kjinikasen, bi ngatjamakjainnu ngat'are kibiu.

3 Niñajanni ba'e'ndio tsa tjin xi k'uejñunu. Ngat'a nga kje fa'ejín nixtjinbiu, titjun sik'ejña̱t'axin xuta enre Na'enchana, 'ba kuakutsejen yojore xuta xi ch'okun xi tse'e je, xi je 'ba tjinni nga cha̱ja. 4 'Ba kui xi je sik'ejña yojore 'ba xi ch'o kuetsu ngat'are ngayéje xi tsu xuta nga na'en kuán ko ngayéje xi xuta tsichjire. Ka'nda ngaya ningure Na'enchana kjua'as'en 'ba kio k'uejña 'ba Na'enchana kuetsure yojore.

5 ¿A bi fa'etsjennu nga jako_nuu̱ ngat'are kibi nga tsakatejñajin_nuu̱? 6 'Ba je 'yo mé= xi ti'bechja'ndere xutabiu xi tse'e je, ngu bi ku̱an kuakutsejen yojore kio= 'nda nga kjua'e nixtjinre. 7 Ngu je titsa'exa'mo kjua'ñure xi ch'o. 'Ba k'uejña'mo ngisa ka'nda nga stjuxin xi ti'bechja'ndere nganda'e. 8 'Ba kio= kuakutsejen yojore xuta ch'okunbiu, tunga ko ntjore ts'a Na'enna Jesús sik'enkoni 'ba nga kjua'e ngani, ko ndi'ire isenre jngu ka'a fani sikjekjua.

9 'Ba chanayiu sa'exajinre xuta ch'okunbiu nga kjua'e. Ko kjua'ñu xi je kjua'e, 'ba sa'en chu̱ba̱ xi kuakutsejen kjua'ñure, 'ba sa'en kjuakun xi bi kjuakixi. 10 'Ba sikjen= ngayéje kuya xi bi nda nga k'onachare xuta xi inyafi ña xaja ngat'a 'ejñat'axin= xi kjuakixi 'ba bi kitsimején nga kuakjainre ngat'are kjuakixi xi sik'angi tsakaiñu. 11 Kui= kjua Na'enchana titsikasennenire kjua'ñu xi 'bonachare, tuxi ku̱akjainnire ngat'are en ndesu. 12 Meni skaneje 'ba s'e̱re kjuana'en ngatsi'i xi bi kuakjainre ngat'are xi kjuakixi, xi tusa kuatsjare nga ch'o tsa'en.

13 Tunga ngat'a tsajain, ngantsjai tjinnere nga kua'e_ri̱ kjuanda Na'enchana ngat'anu jun, nts'ia̱, xi 'ñu tsimejénnu Na'enna Jesús. Ngat'a 'ndani nga tuts'inre tsajmi, ja'ajinnu Na'enchana, tuxi k'uangi=ñu ngat'are Isennixtjintsjere xi tsitsjenu 'ba ngat'a kuakjainnu ngat'are xi kjuakixi. 14 Kui= kjua kinchjaninu Na'enchana nga k'uangiu ngat'are en ndare xi kjinikja'axtiuyee̱ ngajinnu, tuxi 'batsa'en sa̱kut'aninu kjuajere Na'enna Jesucristo.

15 'Bamani nts'ią, kixi tinyo 'ba t'ejñatjo xi jin fa kikakuyarį
ko xi tu xujun kjini'indut'arį. 16 Na'enchana kitsimejénna,
'ba kitsjana kjuaje kakun ka'nda ngantsjai nixtjin, 'ba kit-
sja'ndena nga xuya xi nda ngat'are kjuandare. Nga Na'enna
Jesucristo fa ko Na'enchana 17 ngatatsjare kjuaje kakun ini-
manu 'ba ngatatsja nga'ñunu nga si'anntsjo ngayéje kuya xa
xi nda 'ba nga kjuinukjuantsjo en xi nda.

3

1 'Ba xi fet'ani, nts'ią, chja'arį nga chuko Na'enchana
ngat'anį. Chja'a_ru nga kitsa ngatafisun enre Na'enna Jesús
'ba ngatja'yakun nituña nga'ndeñu ña kjuechu, jo kuán
ngajinnu. 2 'Ba nde chja'a_ru ngayeje nga Na'enchana
k'uejñat'axinnį ngat'are xuta xi 'ñu ch'okun, ngat'a bi ngatsi'i
makjainre ngat'are kui. 3 Tunga Na'enna Jesús tsik'etjusun
xi tsu, 'ba kixi= sikinyanu 'ba 'ba=nde sikuendanu ngat'are
xi ch'o. 4 'Ba be=re takuin ngat'are Na'enna Jesús nga
tenik'etjusun=ñu 'ba janda sik'etjusun=ñu kjuatexuma xi jin
kikakuyarį. 5 'Ba ngatabaku ndiyare inimanu Na'enna Jesús,
tuxi ngisa ngatja'yañu kjuanimejenre Na'enchana ko kjuatse-
jndare Cristo.

6 Ngu nganda'e, nts'ią, nga ko ja'enre Na'enna Jesucristo
te'benerį nga tinyat'axin_ru ngatsi'i nts'ia xi bi mejénre
sa'exa, xi bi 'ba inyatsa'en jotsa'en jin kikakuyarį. 7 Ngu
je 'yo jótsa'en machjen nga kuetsubo nga xutsejen kusunnįį,
ngat'a bi tsiketsuba tse'éę ngajinnu jin. 8 'Ba bi tu tsechi
kjuatjaį nga bi kik'echji_rį xi naire. Tusa nga nixtjin nga
nistjen 'ñu kjiña'axaį, tuxi tu'yá kjinik'ena'ennįį ngajinnu.
9 Kuáan kichja'anirį jun tsakaiñu mé= xi kuachjenni, ngat'a
tjin=nį ndiyare. Tunga tusa kjiña'axaį nga kik'ejñarį kusun,
tuxi 'ba nde si'anñu jo kjiñe'eęn. 10 Ngat'a kionga tsiketsuba
ngisaį ngajinnu, kika'erį kjuatexumabi: "Tsa tjin xi bi mejénre
sa'exa, 'ba nde bi ngatakjen."

11 Tunga tenu'ya=nįį en nga tjin ngajinnu xi bi mejénre
sa'exa, xi tumé tsa'en nga tusa tu chubą inyakanis'enjín
yojore ña bi kui 'bakore. 12 Nga koni nga ja'enre Na'enna
Jesucristo te'bene_rį 'ba techja'a_rį xuta xi 'ba inyatsa'en
nga tusa tsja tsa'en ngatatsa'exa 'ba 'batsa'en sąkunire xi
machjenre.

13 Tunga jun nts'ią, bi nikjejnda_ru yojonu nga si'on xi nda.
14 'Ba tsa tjin xi bi tsik'etjusun en xi teni'indut'aį xujunbi,
chutsejen_ru 'yáñu xi 'ba tsa'en 'ba bi kio nijnguko yojonu,
tuxi ngatjamasubanire. 15 Tunga bi 'batsa'en ngatja'yo kui
joni tsa kui xi stikenu. Tusa taku ndiya_ru, ngat'a nts'io mani.

16 Na'enna Jesús xi tsjana kjuaxiu 'ba nga kui fa ngatat-
sjantsjainu kjuaxiu nitume kjua xi mato'on. Nga kui
ngat'ejñajinnu ngatsi'u.
17 An Pablo ko ndsaą tetsi'induña kjuate'ndanąą. Kui xi
bakutsejen ngayéje xujun xi tsikasen_rą xuta. 'Ba=tsa'en
tsi'indaą.
18 Ngatjas'enu ngatsi'u kjuandare Na'enna Jesucristo.

Xujun xi tjun kitsikasenre San Pablo Timoteo
1 TIMOTEO

1 An, Pablo, tetsikasiạn xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo
kuáạn jotsa'en 'exa Na'enchana xi tsik'angina ko Jesucristo
xi kjuachuyana. 2 Tetsikasenrạ xujunbi, Timoteo, xi joni
ki'ndiną fa kuáin tu ngat'are kjuamakjainna.
Ngatjas'eri kjuanda ko kjuanima kakun ko kjuaxiu xi tsjana
Na'enchana ko Na'enna Cristo Jesús.
3 Jotsa'en 'enerạ nga kijiạ nangi Macedonia, teni naxinanda
Éfeso kixintserạ, tuxi k'uechja'ndeni_ri yak'a xuta xi tjin
kionga bi ngatakuya en xi bi ngusun ko xi yakuya. 4 Ninga
bi ngatatesinre en chingare xuta ko xujun xi bi fet'a ña ndiba
ja'en 'ba ña kua'indut'a jótsa'en 'etuts'innire ntje chingare.
Ngat'a kio= ndibanire nga 'bet'asire xinkjin xuta. 'Ba kibiu
bi basekore nga kụakjainre ngat'are Na'enchana meni nga
kụan sik'etjusunni jotsa'en mejénre kui.
5 Ngat'are nga 'batsa'en te'benerạ, kui= nga xuta ngat-
jas'ere kjuanimejen xi ndibanire inima tsje, kjuafa'etsjen xi
tsje, 'ba ko kjuamakjain xi kjuakixi. 6 Ngu tjin= xi je kit'axinre
kibiu. Kichajin en si xi tumé chjire. 7 Chamaestru xi tse'e
kjuatexumare Na'enchana mejénre sa'en yojore, ninga bi
mankjinre xi nchja ninga mé= xi koni kjuakixi tsu tsakaiñu.
8 'Yaña nga nda= kjuatexumare Na'enchana tsa sichjian
jotsa'en tjinnere nga kụachjen. 9 'Yaña ngayeje nga bi kitsja
kjuatexumare Na'enchana ngat'are xuta xi tsa'en xi nda.
Tusa kitsja ngat'are xi mangane kjuatexuma 'ba xi bi nt'e en,
xi bi bekun Na'enchana 'ba xi tsa'en je, xi bi tsa'en xi tsje tjin
'ba xi bi bekun xi tsje, xi tsik'en na'enre ko nare 'ba ko kja'e
xuta, 10 xi tsa'en kjuachajngi, xi xanda, xi bateña chu'nda,
xi nchja en ndesu, xi tsichjen ja'enre Na'enna nga tsu nga
kjuakixi= tsakaiñu, 'ba xi tsa'en tumeñu xi mangane kjuakixi
xi kisakuyaạ. 11 Xi kjuakixi, kui xi bakuyana en nda xi 'ñu je
'ba xi tse'e Na'enchana xi bakinre nga kjuinichjire. Xi 'exanạ
nga kui'aạ nijmi.
12 Tsja_rạ kjuanda Na'enna Jesucristo, xi kitsja ngaˈñunạ,
ngat'a kiskunnạ 'ba kitsjanạ xabi, 13 ninga ch'otsa'en kinchjaạ
ngat'a tse'e nganda'eñu. Kitsjengikiạ 'ba kixin_rạ en xi ch'o
tsu. Tunga ja'anima_rạ ngat'a bi 'biạ mé= xi tetsa'aạn 'ba
kje makjainjínnạ ngat'are kui. 14 ¡Á tuku kji'ini kjuandare
Na'enna ngat'anạ! Kitsitsejin inimanạ ko kjuamakjain 'ba ko
kjuanimejen xi ndibani Cristo Jesús.

15 Kjuakixi= enbi 'ba tjinne=re nga kụakjainre ngatsi'i
xuta. Cristo Jesús ja'e ngasun'ndio tuxi sik'angini xuta xi
tjinre je. 'Ba an xi ngisa ch'o ngisaạ ngajinre xutabiu.
16 Tunga kui= kjua ja'anima_rạ Na'enchana, tuxi Jesucristo
kuán kitsa'enninạ jngu kusun xi bakutsejen jó= kji'i tse
kjuatsejndare ninga ka'nda xuta xi ngisa ch'o ngisa. 'Ba
'batsa'en xuta xi yak'a skueni nga kụan kụakjainre ngat'are
Jesucristo ngayeje 'ba 'batsa'en sạkunire kjuabenichun xi bi
fet'a. 17 'Bamani, ¡ngatja'yakun Na'enchana xi rey xi batexu-
mantsjai, xi bi 'me, xi bi matsejen, xi jngututu Na'enna mani!
¡Ngatja'yakun 'ba ngatjas'ere kjuaje ka'nda ngantsjai nixtjin!
'Ba ngatjama.

18 Ji Timoteo, xi joni ki'ndinạ fa, te'benerạ xabi nga tixk-
jant'ai xi nda, jo nga kitsu nchja chinga profeta ngat'a
tsiji. 19 'Ba kixi tisen ngat'are xi makjainna 'ba tsje ngat'e
kjuafa'etsjenri. Ngat'a tjin yak'a xi je 'ejñat'axin kibiu 'ba
'batsa'en kitsichajin yojore. Bi nde makjainnire ngat'are
Na'enchana. 20 'Ba kuánre Himeneo ko Alejandro, nchjabiu
xi je kitsingantsja_rạ chanayiu, tuxi ngatjamanire nga bi
ch'otsa'en kuinchja ngat'are Na'enchana.

2

1 Xi ngisa tjun, te'bene_nuụ ji ko xi yak'a xi makjainnu
ngat'are Na'enna nga chuko kui ngat'are ngatsi'i xuta xi
tjin. Chja'a_ru nga sjare xi machjenre 'ba t'ets'a_ru nga
ngatja'animare 'ba ta'eru kjuanda ngayeje. 2 'Batsa'en
ngatafako Na'enchana ngat'are xi rey 'ba ngat'are ngatsi'i xu-
taxa, ngat'a kio= kjuendibanire nga s'ẹna jngu kjuabenichun
xi xiu 'ba xi jña, 'ba si'an xi tsje ngixkun Na'enchana 'ba xi
bakutsejen nga kixi mekua yojona. 3 Ngu kui=bi xi nda 'ba xi
matsjare Na'enchana xi tsik'angina. 4 Ngat'a mején=re kui nga
k'uangi ngatsi'i xuta 'ba nga kụankjinre xi kjuakixi.

5 Ngat'a tu jngu= mani Na'enchana, 'ba tu jngu= mani xi
nchjntjai xuta ngixkun kui 'ba xi xuta, kui= xi Jesucristo.
6 Xi kitsingantsja yojore nga 'echjintjai jere ngatsi'i xuta.
'Ba ngat'are kui kik'inyakixire xuta kionga je echu nixtjin
xi 'enda Na'enchana. 7 Kui= kjua kjiña'anninạ jngu xuta xi
tsikja'axtiuya enre Na'enchana, jngu apóstol. ('Ba kjuakixi=
xi texiạn. Bi te'bonachaạ.) Kjiña'an=nạ jngu xi bakuyare
xuta xi bi tse'e Israel ngat'are kjuakixi ko en xi tjinnere nga
kụakjainre.

8 'Bamani, nituña nga'ndeñu ña kụañajan xuta, mejénnạ nga
ngatsi'i xuta xi xi'in kuejenk'a ntsja nga kjuako Na'enchana
nga tsje kue'ekoni inimare, nga bi ngatjas'ere kjuasti 'ba nga
bi ngatafosiko xinkjin. 9 'Ba ngat'are xi yanchjin, mejénnạ

nga bi 'ñu kun ngatabaja yojore. Tusa ngatjabekun 'ba nịmą ngatabaja yojore. Ninga bi 'ñu kun tsa'en ngat'ejen, asa sichjen oro, asa ndiojo xi tsja= kun, asa najñu xi 'ñu chji tsa tuxi kun xianire. 10 Tusa ngatabandakoni yojore nga ko tsajmi nda xi tsa'en, jotsa'en 'bakore yanchjin xi je kitsingantsjare yojore nga skuekun Na'enchana.

11 'Ba xiu ngatasen ñojon yanchjin mé= xi tisakuyare nga ngisa ngi'nde ngatjiko yojore. 12 Ngu an bi tsja'ndiạ nga xi yanchjin kuakuyare asa kuatexumare xi xi'in. Tusa xiu ngat'ejña nga kụañajan. 13 Ngat'a Na'enchana tjun kitsa'en Adán 'ba jaskan Eva. 14 'Ba bi Adán xi kich'onachare. Tusa xi chjun kich'onachare 'ba 'batsa'en kiskajinni je. 15 Tunga k'uangi xi yanchjin nga tsinre ki'ndi, tsa kixi kuinya ngat'are xi makjainna, nga s'ere kjuanimejen ko kja'e xuta, nga s'ere kjuatsje, 'ba nga skuekun yojore.

3

1 Enbi, niki en kjuakixi fani. Tsa tjin xi mejénre kuasentitjunre xi makjainre ngat'are Na'enna, jngu xa xi nda tjimamejénre. 2 Ngu xi kuasentitjunre xi makjainre ngat'are Na'enna tjinne=re nga nda sa'en tuxi tu'yá kụan skaninejeni. Jngu sani chjun s'ẹre. Machjen= nga kixi fiko yojore, nga nda tsikja'etsjen, nga tjinre kjuaxuta, nga tsjare xuta nga'nde ngaya ndaba, 'ba nga nda mare bakuya. 3 Ninga bi xi ts'axtiu 'bi binu ngayeje, 'ba xi bi ta'a makjanre, tusa xi nda xuta xi matsjare kjuaxiu 'ba xi bi ton tsimején.

4 'Ba tjinne=re nga nda kuatexumare xuta xi tjin ngaya ndaba 'ba sa'en nga ki'ndire kjuint'e enre 'ba nga nda skuexuta. 5 Ngat'a tsa jngu xuta bi mare batexumare xuta xi tjin ngaya ndaba, ¿jótsa'en kụanre sikuenda xi ñatjen mañajanko ningure Na'enchana? 6 'Bamani tsu'ba, xi kuasentitjunre ngajinre xi makjainre ngat'are Na'enchana bi jngu xuta xi sa'e tiña kuakjainre, tuxi bi nk'a k'uaxjeni yojore 'ba kuejenjin je xi tsejenjin chanayiu 'ba 'batsa'en si'anre kjua. 7 'Ba=nde tjinnere nga nda kjuinukjua ngat'are kui ngajinre xuta xi bi makjainre ngat'are Na'enchana, tuxi tu'yá ch'o kuetsunire 'ba bi skạni ña ma suba chanayiu.

8 'Ba 'ba=nde tjin ngat'are xuta xi batesinre xi ñatjen mañajanko ningure Na'enna. Tjinne=re nga 'yaxuta, nga bi tsik'antjaiya enre, nga bi ts'axtiu 'bi binu, 'ba nga bi ton tsimején. 9 'Ba tjinnere nga nda k'uejñatjo xi makjainna, xi kis'ejña'mo nixtjin kuatse jan, 'ba nga k'uejña ko kjuafa'etsjen xi tsje tjin. 10 Titjun ngatachut'ayako xutabi. 'Ba tsa tumé sạku ngat'are, kụan s'ẹre xa nga kuatesinre xi makjainre ngat'are Na'enna.

11 'Ba 'ba=nde tjin ngat'are yanchjinre. Tjinnere nga
'yaxuta, nga bi en ndesu nchja ngat'are xuta, nga kixi fiko
yojore, 'ba nga nda tsik'etjusun ngayéje xi tjinnere nga sa'en.
12 Jngu xuta xi mejénre xa nga kuatesinre xi ñatjen
mañajanko ningure Na'enna, machjen= nga tu jngusa chjun
s'ere. 'Ba tjinnere nga nda kuatexumare ki'ndire ko xi tjin
ngaya ndaba. 13 Ngat'a xi kixi fiko xabi, kui= xi ma jngu xuta
xi 'yakun ngajinre xuta xi yak'a 'ba bi jó ján kji'i inimare
jotsa'en makjainre ngat'a tse'e Jesucristo.
14 Ninga mejénna kjuikunxatira, tunga tetsi'indura kibi.
15 Tsa 'bandayana nga kjuikunra, 'batsa'en je 'ye jótsa'en tjin-
nere nga k'uetsuba xuta xi makjainre ngat'are Na'enchana.
Xi fi ningure Na'enchana xi tijñakun, xi tsubangi 'ba xi kjannt-
jai xi kjuakixi. 16 Tijñatsejen nga 'ñu je mé= xi je 'yare ngat'are
Na'enchana, xi kis'ejña'mo nixtjin kuatse jan.
Kui yakutsejen yojore nga tsaka'a yojo,
'ba kis'ejñatsejen kjuakixire ngat'are Isennixtjintsjere
Na'enchana.
Kji'yare ngat'are ankje,
'ba kik'ere nijmi ngat'are kui naxinanda xi tjin.
'Ba xuta xi tjin ngasun'ndio kuakjainre ngat'are kui,
'ba kiji ngani ña tijña kjuajere.

4

1 Tsuyakixi fani Isennixtjintsjere Na'enchana nga nixtjin xi
je kjuet'ani s'e= yak'a xi kuinyat'axin 'ba bi nde kuakjainnire
Na'enchana. Tusa sisinre isennixtjin xi bi nda xi k'onachare
xuta ko en xi kuakuya isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu.
2 Enbiu xi kuakuya xuta jó nkjain xi ndesu xi bi nde tsisinnire
tsa bi tsje tjin kjuafa'etsjenre.
3 Xutabiu bakuya nga bi nda nga kuixan xuta 'ba nga
tjin kuya xichine bi nda nga xine. Tunga Na'enchana je
kitsa'en xichinebiu tuxi sakunire xuta xi koni nga kjuanda
sja xi makjainre ngat'are Cristo 'ba xi mankjinre xi kjuakixi.
4 Ngat'a ngayéje xi Na'enchana kitsa'en nda=. Tumé tjinnere
nga k'uejñat'axian, tsa kua'era kjuanda kui nga tisakuna.
5 Ngat'a enre Na'enchana tsitsje xi sakuna nga chukua kui.
6 Nda= teña'axat'a_ri Jesucristo, tsa 'batsa'en kuakuya_ri
nts'ia. 'Ba 'batsa'en 'yare nga teba'é nga'ñu_ri yojori ko
en xi makjainna, en kixi xi kisakuyari 'ba kich'atjai. 7 Bi
nisin_ri en chinga xi tse'e ngasun'ndio xi tumé chjire. Tusa
t'ene_ri yojori nga si'anntsjai mé= xi kuakutsejen nga 'yakuin
Na'enchana. 8 Ngat'a basekochina tsa sitjusjeyachi_ra yojona
nga'e ngasun'ndio, tunga ngisa= chji ngisare nga k'uene_ra
yojona nga 'yakuan Na'enchana. Ngu basekona nga tetsuba
ngisa nga'e ngasun'ndio 'ba ko kjuabenichun xi sa'e ndiba.

9 Kjuakixi= enbi 'ba tjinne=re nga ngatsi'i xuta kụakjainre.
10 Kui= kjua 'ñu teña'axaña 'ba te'bene_ra yojona, ngat'a
techuyaña mé= xi nda ngat'are Na'enchana xi tijñakun. Xi
mare tsik'angi ngatsi'i xuta 'ba kjuakixi= nga sik'angi xi mak-
jainre ngat'are kui.
11 'Batsa'en tatexuma_ri 'ba takuya_ri xuta. 12 Tu'yá
ton ngatjaberi tsa tu kui kjua ngạ sa'e ki'ndi. Tusa jngu
kusun ti'an_ri yojori ngixkun xuta xi makjainre ngat'a tse'e
Na'enchana nga jótsa'en kjuinukjuai, nga jó si'en, nga jótsa'en
simején xuta, nga jótsa'en mankjainri ngat'are Na'enchana,
'ba nga jótsa'en tsje kueni.
13 Ka'nda nga kjuechaạ kio, tu kui xa ti'en nga k'uexkiya_ri
enre Na'enchana ngajinre xuta xi makjainre ngat'are kui,
nga k'uinya_ri ion 'ba nga kuakuya_ri ngayeje. 14 Bi nicheje
kjuanda xi kika'eri ngat'are en xi kinchja nchja chinga pro-
feta ngat'a tsiji, nga yaneri ntsja xuta chinga xi makjainre
ngat'are Na'enna. 15 Tikja'etsjen kibi 'ba janda kio t'inye
ndiyabiu, tuxi ngatsi'i xuta skueni nga nda te'mikue xari.
16 Tikuendai yojori 'ba ko xi tebakuye. Kixi teni. Tsa 'batsa'en
sik'etjusin, sik'angi=ni yojori ko xi inyabasen ñojonri.

5

1 Bi chjutikue xuta chinga, tusa chukoye ko kjuaxuta joni
tsa na'enri kuán. Nda tikue nchja nistiu joni tsa nts'é, 2 'ba xi
yanchjin chinga joni tsa nari, 'ba xi sa'e nisti yanchjin joni tsa
ndichjai nga ko inimari xi tsje tjin.
3 Tatesin_ri yanchjin k'an xi tu'yá tjinkjinre. 4 Tunga tsa
jngu chjun k'an tjinre ki'ndi asa ki'ndindai, ngat'are kui
ki'ndibiu, xi ngisa tjun tijña ngat'are kui, kui= nga kuatesinre
xuta xi tjin ndaba. 'Ba 'batsa'en sja nganire xi kisakure
ngat'are xichare. Ngu kui=biu xi matsjare Na'enchana.
5 Tunga jngu chjun xi kjuakixi nga chjun k'an kuán, xi tu'yá
tjinkjinre, kui xi kunre nga Na'enchana kuaseko. Nga nixtjin
nga nistjen fakontsjai kui nga 'bets'are mé= xi machjenre.
6 Tunga chjun k'an xi tsjare yojore kjuatsja xi tjin, kui= xi joni
tsa je k'en, nisi tijñakun ngisa.
7 'Bitsa'en tatexuma_ri xutabiu, tuxi tu'yá kuanejeni
ngat'are mé= xi sa'en. 8 Ngat'a xi bi tsikuenda xinkjin, ngisa=
fani xi tjinduyako ndaba, kui xi 'bejñat'axin xi makjainna 'ba
ngisa= 'ñu ch'okun ngisa nga ko mare xi bi makjainre ngat'a
tse'e Na'enchana.
9 'Ba yanchjin k'an xi s'ẹt'a xujun xi tsu nga kụakuenda,
tu kui sani ngatjas'et'a xi ts'axtiu yachute ko te nu tjinre
'ba xi tu jngusa xi'in kis'ere, 10 xi 'yare nga nda kitsa'en,
'ba nga nda kitsicha ki'ndire, 'ba nga kitsjare nga'nde xuta
xi fechukun ndaba, 'ba nga ngisa ngi'nde kiko yojore nga

yatesinre xuta tsjere Na'enchana, 'ba nga tsakaseko xuta xi inyafa'a kjuanima, 'ba tsik'ejñandantsjai nga sa'en xi nda.

11 Tunga bi 'bet'ai xujun yanchjin k'an xi sa'e ki'ndi. Ngat'a kionga mejénre sa'en xi kuetsu yojore, k'uejñat'axin=ngani kjuafa'etsjenre ngat'are Cristo 'ba kụamejénre nga kuixan ngani. 12 'Ba 'batsa'en s'ẹneje, ngat'a tsangane= mé= xi kitsu ngatitjunre. 13 'Ba nde tse'é ma 'ba xki ni'ya 'betsuma. 'Ba bi tsa tu tse'é ma, 'ba nde ne 'beñajan en ngayeje, 'ba tu tsungijin yeje yojore, 'ba nchja en xi bi tjinni nga kuinchja. 14 Kui kjua, xinñạ nga ngisa nda tjin nga yanchjin k'an xi sa'e ki'ndi kuixan ngani, 'ba nga ngatjas'ere ki'ndi 'ba nga ngatatsikuenda ndaba, tuxi bi sja'ndeni nga ch'o kuetsure xi stikena. 15 Ngat'a tjin= yak'a xi je tsikinyat'axin ngat'are Cristo 'ba kit'are chanayi.

16 Tsa jngu xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana tjin jngu xinkjin xi chjun k'an, ngatabaseko ngat'are mé= xi mach-jenre, tuxi bi sik'ena'enni nts'ia. 'Ba 'batsa'en kụan kuaseko nts'ia yanchjin k'an xi tu'yá tjinkjinre.

17 'Ba ngat'are xuta chinga xi nda batexumare ngajinre xi fi ningu, kui= xi 'ñu nda ngatja'yakun, 'ba ngisa fa nda xi tsikja'axtiuya 'ba bakuya enre Na'enchana. 18 Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi 'bechja'nde_ri nga kuakjen tjiundijo yejerañu nga tibasenne trigo nga tibitjia.” 'Ba 'ba nde tsu ngayeje: “Xi tsa'exa bakin=re nga kụachjire.” 19 Bi nisin_ri ngat'are xi kuaneje jngu xuta chinga ngajinre xi fi ningu, tsa tsajainre tsa jó asa ján xi ko tuxkun fa tsabeni mé xi kuán. 20 Tunga ngat'are xi tojo inyakjeje ngisa, chjutikue ngixkun ngatsi'i xi makjainre ngat'are Na'enna, tuxi 'ba nde sakjunni kui ngayeje.

21 Te'benerạ ngixkun Na'enchana, Na'enna Jesucristo 'ba ko ankje xi je kitukja'ajin nga tik'etjusin mé= xi texinrạ. Bi kabi ñe'en, tusa ngusun= tikotsi'i. 22 Tu'yá tu chuba fane_ri ndsai nga kua'exa_ri ngajinre xi makjainre ngat'are Na'enna. Titjun nda tikja'etsjen, meni nga bi k'uakot'ari jere xuta xi yak'a. Tsje teni.

23 Bi tu suba nanda 'yi. Tusa t'iuchi ko binu, tuxi kụandani ngats'ai 'ba ko chi'in xi 'ñu kjit'a tesatet'ai.

24 Tjin je xi tsa'en xuta xi 'yare kionga kje ña'anre kjua 'ba tjin xi jaskan 'yare. 25 'Ba nde 'batsa'en 'yanire mé= xi nda tsa'en xuta ngayeje, 'ba xi bi tjindutsejen nganda'e bi kụan s'ẹndu'montsjai.

6

1 Ngat'are ngatsi'i chu'nda xi tsindaạ, nda ngatjabexuta naire meni ni'yá ch'otsa'en kjuinchjani ngat'are Na'enchana

'ba ko en xi tebakuya. 2 'Ba xi tjinre nai xi makjainre ngat'are Na'enchana, 'ba=nde ngatjabexuta, ninga tsa nts'e mani nga tu jngu kjuamakjain tjinre. Tusa ngisa nda ngatatsa'exat'are, ngat'a baseko xi nimején ngat'are Na'enchana xi 'ba nde makjainre ngat'are Na'enna Jesús.

Kui=bi xi takuya_ri xi makjainre ngat'are Na'enna 'ba t'ene_ri nga sik'etjusun. 3 Tsa tjin xi bakuya kja'e tsajmi asa bi ngusun fiko en kixi xi tse'e Na'enna Jesucristo ko kjuatexuma xi bakuyana ngat'are jótsa'en xiakuan Na'enna, 4 kui xutabiu xi nk'a ti'baxje yojore 'ba tumé bekjin. Je jekjua kjuafa'etsjenre 'ba tu chu̱ba̱ fosiko xuta 'ba tsa'en nga chubasire tume enñu. Kio ndibanire kjuaxin kakun, kjuasti, nga ch'o tsure xinkjin xuta, nga bi ma kunre xinkjin xuta, 5 'ba nga kjankontsjai xinkjin xuta xi bi nda tsikja'etsjen ko xi je kitukja'axinre xi kjuakixi. Nchjabiu xi 'ba mare nga ku̱anyina tsa skuekun Na'enchana.

6 Ninga nga bekun Na'enchana xuta, jngu kjuanyina je tsakaiñu tsa tjijngu kakun ngat'are mé= xi tjinre. 7 Ngat'a tumé ja'ekua nga'e ngasun'ndio 'ba tumé kueko ngaña. 8 'Bamani, k'uejngua kakuan tsa tisakuna xichine ko najñu xi techaja. 9 Ngu xi mejénre ku̱anyina nga'e ngasun'ndebi, kui xi bi kakore nga chut'ayako 'ba kangi joni chen nga ko mé= xi tjin ngasun'ndio. Mejénre nkjin kuya tsajmi xi tumé chjire, xi ch'o tsikore xuta, 'ba xi tsungijin xuta ña sikjesun 'ba ña sichaja. 10 Ngat'a nga 'ñu mejénre ton xuta, kio ndibanire ngayéje kuya tsajmi xi bi nda. Tjin xi 'ñu kuatsjake ton, 'ba 'batsa'en kit'axinre ngat'are xi makjainna 'ba kitsitsejin kjuanima yojore.

11 Tunga ji xi Na'enchana tse'eri, tisent'axin_ri ngayéje tsajmibiu. T'itjengi xi kjuakixi, chakuin Na'enchana, 'ba janda ngatjamakjainri enre kui. Ngatjas'eri kjuanimejen, kjuatsejnda ko kjuanima kakun. 12 Tixkjant'antsjai xi makjainna. Ch'antsjai xi sjana kjuabenichun xi bi fet'a, ngat'a kui xa kinchjaniri Na'enna. Kui= kjua kika'eni enri nga nda kjinikixiye ngat'are xi makjainna ngixkun nkjin testigo.

13 'Ba te'benera̱ ngixkun Na'enchana xi tsjare kjuabenichun ngayéje xi tjin 'ba ngixkun Jesucristo xi 'ba nde nda kitsikixiya ngixkun Poncio Pilato 14 nga tik'etjusun tsje tsje kjuatexuma xi kika'eri, tuxi tumé s'e̱ni xi ku̱an ch'otsa'en kjuinukjua ngat'ari ka'nda nga kuakutsejen ngani yojore Na'enna Jesucristo. 15 Nga kjua'e nixtjinbiu, sik'etjusun yeje kibiu jotsa'en mejénre Na'enchana xi bakinre nga kjuinichjire, xi batexuma tajngu, 'ba xi Reyre rey ko Na'enre na'en. 16 Xi tu kui jngututu xi bi 'me 'ba xi tijñajin ndi'i xi tu'yá ma tsitiñat'are. Nisa 'yá= be 'ba ni'yá ma kutsejen'a.

¡Ngatja'yakun 'ba ngatjas'ere kjua'ñu ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

17 Ngat'are xuta xi tjinre kjuanyina nga'e ngasun'ndio, t'ene_ri nga bi nk'a ngata'baxje yojore 'ba nga bi ngatakunre kjuanyina xi tjinre, ngat'a fe kibiu. Tusa ngatakunre Na'enchana xi niki tsjafanina= ngayéje xi machjenna tuxi sitsjaña. 18 'Ba 'ba nde t'e_ri nijmi xi tjinre kjuanyina nga ngatatsichjen tonre nga sa'en xi nda. Nga sa'en kibiu, kui= xi sinyinakjin. 'Ba nga ko ngayéje inimare ngatatsjare xuta xi yak'a mé= xi machjenre 'ba ngatatsja'ndere xuta nga sichjen xi tjinre. 19 'Ba 'batsa'en ti'bejñatjo xi kjuanyina fa xi kuasekore nixtjin xi sa'e ndiba. 'Ba 'batsa'en k'uendukun kjuakixi jotsa'en je kitsja ts'a Na'enchana.

20 Ji Timoteo, nda tikuendai xi kjiningantsjari. Bi basen ñejen en xi tumé chjire xi tse'e ngasun'ndio ninga en xi fosire xuta ndesu xi tsu nga tjinre kjuankjin kakun. 21 Ngu tjin xi kuakjainre ngat'are kjuankjin kakun ndesubiu 'ba 'batsa'en tsikinyat'axinre ngat'are xi makjainna.

Ngatjas'enu kjuandare Na'enchana.

Xujun xi majóni xi kitsikasenre San Pablo Timoteo
2 TIMOTEO

1 An, Pablo, tetsikasiạn xujunbi, xi kichja'ajinnạ ngat'are
Na'enchana nga jngu apóstore Jesucristo kuáạn. Kjinikasennạ
tuxi kue'eñạ nijmi ngat'are kjuabenichun xi sạkure xuta xi
tu jngu mako Cristo Jesús jotsa'en je kitsja ts'a Na'enchana.
2 Tetsikasenrạ xujunbi, Timoteo, xi 'ñu tsimejénrạ joni tsa
ki'ndinạ fa.

Ngatjas'eri kjuanda ko kjuanima kakun 'ba ko kjuaxiu xi
tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

3 Tsja_rạ kjuanda Na'enchana, 'ba tsje tjin kjuafa'etsjennạ
nga tsa'exat'a_rạ kui, jo kitsa'en xuta chinganạ. 'Ba nga
nixtjin nga nistjen nga fakuạ kui, ngantsjai fa'etsjennạ ngat'a
tsiji. 4 Fa'etsjennạ jotsa'en kichi'ndai kionga kitsikixant'arạ
'ba 'ñu mejénnạ skue nganirạ, tuxi sitsejinni kjuatsja inimanạ.
5 'Ba 'ba=nde tsikja'etsjiạn jotsa'en ngayéje inimari mank-
jainri ngat'are Na'enchana. Titjun naxk'enri xi Loida 'mi
kuakjainre 'ba jaskan ngani Eunice xi nari. 'Ba be=re takuaạn
nga ko ji 'ba nde tsa'en mankjainri.

6 'Bamani, tetsikja'etsjenyanirạ nga titseya ngani kjuanda
xi kitsjari Na'enchana nga yanerạ ndsaạ. 7 Ngu Isennix-
tjintsje xi kitsjana Na'enchana bi tsa'en nga kjuikuan. Tusa
tsjana kjua'ñu ko kjuanimejen 'ba ko kjuafa'etsjen xi tsja
ndiyana jótsa'en kixi kuekua yojona. 8 'Bamani tsu'ba, bi
nisuba_ri yojori nga sikixiye ngat'are Na'enna Jesús 'ba ninga
ngat'anạ, nisi nduya tekjiyaạ ngat'are kui. Tusa ko kjua'ñu
xi tsjari Na'enchana, ngatakakori kjuanima xi kuitjaxtiukona
ngat'are en ndare kui.

9 Na'enchana xi kitsik'angina 'ba kinchjana nga kụan xuta
tsje xi tse'e. Tunga bi tsa kinchjana tu ngat'are mé= xi kjiña'an,
tusa jotsa'en je 'endatitjun 'ba jotjin kjuanda xi kika'ena
ngat'are Cristo Jesús nga kje tsa'enjín ngasun'ndio. 10 Kui
kjuandabiu xi tijñatsejen nganda'e ngat'are Cristo Jesús xi
ja'ekakutsejen yojore nga kitsik'angina. Ja'ekjaxin kjua'ñure
kjuabeyo 'ba 'ejñatsejen nga kụan k'uendukun xuta 'ba bi nde
kueyani tu ngat'are en ndare Na'enchana.

11 'Ba Na'enchana kitsa'ennạ jngu xi tsikja'axtiuya enre,
jngu apóstol 'ba maestru. 12 Kui= kjua tefa'axtiuñạ kui
kjuana'enbi. Tunga bi masubanạ, ngat'a 'be=ñạ 'yá=
ngat'are kuakjainnạ 'ba be=re takuaạn nga tjinre kjua'ñu
nga k'uejñatjo xi kitsingantsja_rạ ka'nda nga kjua'e kui

nixtjinbiu. 13 Tenijin kakuin en nda xi yakuyara̱, 'ba kio
tenijin kjuamakjain ko kjuanimejen xi tjinna nga tu jngu
makua Cristo Jesús. 14 'Ba ko kjua'ñu xi ba'ena ngat'are
Isennixtjintsjere Na'enchana xi tijña ngajinna t'ejñatjai xi
nda xi kjiningantsjari.
15 Ngu jotsa'en je 'ye nga je kitsikumana̱ mején ngatsi'i xuta
xi tjin jo kji'i nangi Asia, ka'nda ko Figelo 'ba ko Hermógenes.
16 Nga Na'enchana ngatja'animare xinkjin Onesíforo, ngat'a
nkjin= ndiya kitsjana̱ kjua'ñukakun 'ba bi kuasubare nga
nduya tekjiyaa̱. 17 Tusa nga ja'e naxinanda Roma, bi kit-
sikja'ejnda ka'nda nga̱ kuasjai_ra̱. 18 Nga Na'enna Jesús
ngatja'animare Onesíforo nixtjin nga kjuechu ngixkun kui.
Ngu ji je nda 'ye jótsa'en tsakasekona naxinanda Éfeso.

2

1 'Bamani ki'ndina̱, ta'e nga'ñu_ri yojori ko kjuanda xi
tjinna ngat'are Cristo Jesús. 2 'Ba xi kjinu'ye xi kixian ngixkun
nkjin testigo, tingantsja ngani_ri xuta xi ma chun_ra ngat'are,
xuta xi kuan kuakuya nganire xuta xi kja'ere.
3 Ngatakakori kjuanima xi kuitjaxtiukonaa̱ joni jngu cha-
soldadu xi nda xi tsa'exat'are Cristo Jesús. 4 Nijnguú chasol-
dadu xi tikjan tsikjore yojore ngat'are xi tjin ngasun'ndio,
ngat'a mején=re nga nda skue xi kitsja xare. 5 'Ba nde
'batsa'enni xuta xi tsa'en chuya, tsa bi nda sik'etjusun kjua-
texumare chuyo, bi kuan xuntsja tsajmi xi ba'ere xi tsa'en.
6 'Ba nde xuta xi 'ñu tsa'exa nga 'bentje tsajmi tjin=re ndiyare
nga kui tjun sa̱kure chan xi 'bakore. 7 T'ejinkakuin mé=
xi texinra̱, ngu Na'enna Jesús sa'en nga kuankjinri ngayéje
kibiu.
8 Tikja'etsjenye ngat'are Jesucristo xi ja'aya nganire nga-
jinre mik'en, xi jendibani ntjere David. Kui en ndabi xi tet-
sikja'axtiuyaa̱. 9 'Ba ngat'are en ndabiu nga tefa'aa̱ kjuanima
'ba ka'nda tjita'ñaa̱ ko na'ñu kicha joni tsa jngu xuta xi
ch'okun kuáan. Tunga enre Na'enchana, bi tji'ñu. 10 Kui=
kjua tichukjuakonina̱ ngayéje xi temata'aan nga tu kjuanda
tse'e xuta xi Na'enchana je ja'ajin, tuxi ko kui sa̱kut'anire nga
k'uangi ngat'are Cristo Jesús 'ba sa̱kut'are kjuaje xi bi fe.
11 Enbi kjuakixi=:
Tsa eyakua Cristo,
'ba=nde kuetsubakunko ngaña.
12 Tsa kakona nga temitjaxtia kjuanima,
'ba=nde kuatexumakua.
Tsa kuixan nga bi 'yaxkuan kui,
'ba=nde kui kuetsu nga bi bexkunna.
13 Tsa ña bi sik'etjusun_ra kui,
tojo sik'etjusun= jotsa'en kitsja ts'a,

ngat'a bi jó tsa'en enre.

14 Tikja'etsjenya_ri nts'ia kibiu 'ba t'ene_ri ngixkun
Na'enchana nga bi ngatafosiyare tuxkia en. Kibiu tumé
chjire, tusa tsiskayare kjuafa'etsjenre xuta xi nt'e. 15 Ngayéje
inimari ti'en mé= xi nda ngixkun Na'enchana, tuxi nda
skueni mé= xi teñe'en, joni jngu chu'nda xi bi masubare
ngat'are xare, xi nda bakuya ngat'are en xi kjuakixi.

16 Tisent'axin_ri en si xi tumé chjire xi tse'e ngasun'ndio.
Ngu xi nchja nijmi enbiu ngisa minyat'axin ngisare
Na'enchana. 17 'Ba enre xutabiu jo=ni jngu chi'in fe'ndu
xi tsikje 'ba bi nde mandani. 'Ba= inyatsa'en Himeneo
ko Fileto. 18 Kui xi je kit'axinre en xi kjuakixi. Inyatsu
nga je= ja'a nixtjin nga kjua'aya nganire xuta ngajinre
mik'en. 'Ba 'batsa'en inyatsiskayare kjuafa'etsjenre yak'a
xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. 19 Tunga enre
Na'enchana jo=ni jngu tuts'in xjo xi 'ñu sejña, ña 'bitsa'en
kua'indut'a: “Na'enna Jesús be= xuta xi tse'e.” 'Ba 'ba nde
kua'indut'a ngayeje: “Ngatsi'i xi tsu nga tse'e Na'enna Jesús
tjinne=re nga kuinyat'axinre xi ch'otjin.”

20 Joni ngaya jngu ni'ya je, bi tu suba tsajmi xi oro ko plata
tjin. Tusa 'ba nde tjin tsajmi xi kuandakoni ya ko nangikiti.
Tjin xi machjen ngajin s'i 'ba tjin xi tu machjenntsjai. 21 'Ba
nde 'ba= tjinni ngajinna. Tsa tjin xi je kitsitsje yojore, kui jo=ni
tsajmi xi machjen ngajin jngu s'i. Je tsje ya'a 'ba kụan sichjen
Na'enchana. Je tijñandare yojore nga kụan sa'en ngayéje xa xi
nda.

22 Tisent'axin_ri xi tsu inimare nchja nisti xi yak'a. 'Ba
ñatjen ko xuta xi tsje tjindu inimare nga tsichjire Na'enna
Jesús tangitjenngiu xi sa'en nga kixi kueko yojonu, kjuamak-
jain ngat'are enre Na'enchana, kjuanimejen 'ba ko kjuaxiu.
23 Bi nisin_ri en si xi tsajainre ndiyare 'ba xi tumé chjire,
ngat'a 'yani nga kio ndibanire kjuasi.

24 Xi tsa'exat'are Na'enna Jesús bi kjuasi skungajin, tusa
nda ngatatsiko ngatsi'i xuta. Tjinnere nga nda kụanre kuaku-
yare xuta 'ba kụatsejndako mé= xi kụata'en. 25 Tjinnere
nga k'uaxjenima yojore nga sja ndiyare xi stike xi kjuakixi.
Ngu 'ba kụan tsa Na'enchana sa'en nga xutabiu sik'antjaiya
inimare 'ba skue xi kjuakixi 26 'ba 'batsa'en nda sikja'etsjen
ngani 'ba kụangare chen ña chanayiu titsu'ñure nga tsa'enko
chanayiu xi mejénre.

3

1 'Ba nde ngatja'ye nga nixtjin xi sa'e ndiba s'ẹ= kjuana'en.
2 Ngu xuta 'ñu sisinre yojore 'ba 'ñu kụamejénre ton. Nk'a
kakun kụan 'ba nk'a k'uaxje yojore ngayeje. Ch'otsa'en

kuinchja ngat'are Na'enchana 'ba bi sik'etjusun enre xi-
chare. Bi sja kjuanda ngat'are mé= xi sa̱kure 'ba bi skuekun
Na'enchana. 3 Bi s'e̱re kjuanimejen 'ba bi kjua'animare
xuta xi kja'ere. En ndesu kuinchja ngat'are xuta 'ba bi
k'uechja'ndere mé= xi kuetsu yojore. Ts'en ku̱an 'ba ku̱astike
ngayéje xi nda. 4 Amigu xi ndesu sa'en yojore, bi tjun
sikja'etsjen mé= xi sa'en, 'ba tse ngajinre kjuank'a kakun. Bi
kuangisjai Na'enchana, tusa kuangisjai xi kuetsu yojore. 5 'Ba
sa'en joni tsa bekun Na'enchana, tunga k'uejñat'axin= kui fa
kjua'ñu xi tsa'exajinre xuta xi tse'e Na'enchana.

Tisent'axin_ri xutabiu. 6 Ngu xi 'ba kun, kui xi ko
kjuamaña fa'as'en ndaba xuta 'ba 'bonachare yanchjin xi
inda tjinre, xi ya'anijin je 'ba kjefe nkjin kuya mé= xi
tsu yojore. 7 Yanchjinbiu ngantsjai inyasakuyare, tunga
niñajanni nda mankjinre xi kjuakixi. 8 Jotsa'en nchja mago
Janes ko Jambre 'echja'ndere Moisés nixtjin kuatse jan,
'ba nde tsa'en nchjabiu inya'bechja'ndere xi kjuakixi. Je
ch'otjin kjuafa'etsjenre 'ba kitsichajin yojore ngat'are xi mak-
jainna. 9 Tunga bi kjin kjuechu nchjabiu, ngat'a s'e̱jñatsejen
kjuachikunre ngixkun ngatsi'i xuta, jofa tsa'en kis'ejñatsejen
ngat'are Janes ko Jambre.

10 Tunga ji je nda 'ye mé= xi yakuya, 'ba jótsa'en fiku̱a
yojona̱, 'ba mé= xi mejénna̱ sa'aa̱n, 'ba jótsa'en tjinna̱ kjuamak-
jain, kjuatsejnda, kjuanimejen, 'ba jótsa'en tichukjuakona̱ xi
temata'aa̱n. 11 'Ya=ni nga kitsjengikena̱ xuta, 'ba ko ngat'are
kjuanima xi ja'axtia̱, ko mé= xi kuata'aa̱n naxinanda Antio-
quía ko naxinanda Ikonio 'ba ko naxinanda Listra. 'Ñu kit-
sjengikena̱ xuta, tunga Na'enna Jesús kitsik'angina̱ ngajinre
ngayéje kibiu.

12 'Ba kjuakixi= nga ngatsi'i xi mejénre skuekun Na'enchana
ngat'are Cristo Jesús, kui= xi 'ba nde sjenngicha ngat'are
xuta. 13 Tunga ngat'are xuta ch'okun ko xi 'bejñu, tusa ngisa
ch'okun ku̱an ngisa nga k'onacha 'ba nga 'ba nde x'onachare.

14 Tunga ji, janda kixi t'ikue xi kisakuyari, xi 'ñu nda bere
takuin, ngat'a 'yani 'yá= xi yakuyari kibiu. 15 'Ba 'ba=nde
'ye nga 'ndani nga sa'e ki'ndi kisakuyari ngat'are xujun ña
kua'indut'a en tsjere Na'enchana. Enbiu xi tjinre kjua'ñu
nga sjari kjuankjin kakun, tuxi k'uangini tu ngat'are nga
mankjainri ngat'a tse'e Cristo Jesús. 16 Isennixtjintsjere
Na'enchana 'ejñajinre xuta xi kitsi'indu ngayéje xujun xi
tse'e enre Na'enchana, 'ba kui= xujunbiu xi basekona nga
bakuya_ra xuta, nga fakoyana, nga tsikasenga ndiyana, 'ba
nga tsja ndiyana jótsa'en kixi kuekua yojona, 17 meni nga
xuta xi tse'e Na'enchana nda k'uejñandani 'ba s'e̱re ngayéje xi
machjenre nga sik'etjusun tume xa xi nda.

4

1 Te'benerą ngixkun Na'enchana 'ba ngixkun Cristo Jesús,
xi jngu nixtjin sa'enre kjua xuta xi tjindukun ko xi je jesun,
nga kuakutsejen yojore nga kuatexuma. 2 Tikja'axtiuye en
ndare Na'enchana. Tik'ejñandai yojori nga 'ba si'en tume
nixtjinñu 'ba tume chubañu. Taku ndiya_ri xuta tsa bi nda tjin
xi inyatsa'en, 'ba chukoye, 'ba ti'ñi kakun. Ngatjas'entsjairi
kjuatsejnda nga kuakuye.

3 Ngu kjua'e= nixtjin nga bi nde xukjuakonire xuta en xi
kjuakixi xi sakuyare. Tusa sa'en jotsa'en kuetsu inimare 'ba
kuangisjai nkjin maestru xi kuakuyare mé= xi kụatsjare nga
kjuint'e. 4 'Ba kuinyat'axinre 'ba k'uechjare ñojon ngat'are xi
kjuakixiu. Tusa kuatesinre en chinga xi tsuya xuta. 5 Tunga
ji, nda tikja'etsjenntsjai 'ba ngatakakori kjuana'enbiu. Tu kui
xa ti'anntsjai nga sikja'axtiuye en ndare Na'enchana. Nda
tik'etjusin xari.

6 Ngu ngat'a tsa'an, je mején kụan joni jngu chje xi kua'ere
Na'enchana. Je mején kjua'e chuba nga kueya. 7 Je nda
kitsinchjat'aą ndiya xi Na'enchana 'ejñaną 'ba je jechukjet'a
chuya xi tetsa'aąn. 'Ñu= tsakasejiąn kjuamakjainna. 8 'Ba
nganda'e tu tekuya ngisa_rą chji xi sąkure xuta xi je kixi
ngixkun Na'enchana. Xi sjaną Na'enna Cristo Jesús xi kixi
tsa'en kjua, nga kjua'e nixtjinbiu. 'Ba bi tu an tajngu sjaną
chjibiu, 'ba=nde ko ngatsi'i xuta xi 'ñu inyakuyare nga kjua'e
ngani.

9 Tixatiyachi_ri yojori nga ta'a ndibachunnaą. 10 Ngu De-
mas ngisa kitsimején xi tjin ngasun'ndio 'ba je kitsikumaną
nga kiji naxinanda Tesalónica. Crescente je kiji nangi Galacia,
'ba Tito je kiji nangi Dalmacia. 11 Tu Lucas sani tijñakoną nga'e.
Tinyisjai Marcos 'ba ndekue, ngat'a kui xi kụan kuasekoną
nga sa'en xa xi tetsa'aąn. 12 Tíquico kitsikasiąn naxinanda
Éfeso. 13 'Ba kionga kjuendibai, ndekochi najñu ndujuną xi
'ejñaą naxinanda Troas, ndaba Carpo. 'Ba nde ndekochi
xujunną ngayeje, 'ba xi ngisa 'ñu mejénną nga kjuendekue kui
xi kuandakoni tjiuxin.

14 'Ñu ch'o kitsikoną Alejandro, chinga xi tsinda tsajmi xi
kicha ni. Na'enna Jesús xi be= jótsa'en sik'echji ngat'are xi
kitsa'en. 15 'Ba nde ji tikuendai yojori ngat'are kui ngayeje,
ngat'a 'ñu= tjimastike ngat'are en xi tenikja'axtiuya.

16 Nga titjun kitsikjantjaą yojoną ngixkun xuta xo,
tu'yá tsakasekoną. Ngatsi'i kitsikumaną. Bi ngatakjebere
kuenda Na'enchana mé= xi kitsa'en. 17 Tunga Na'enna
Jesús tsakaseko=ną 'ba kitsjaną kjua'ñu, tuxi nda kuán
kitsikja'axtiuyañą enre. Meni kjint'eni ngatsi'i xuta xi
bi judío. 'Ba 'batsa'en kitsik'anginą Na'enna nga'a ts'a

tjiuxo. 18 'Ba sik'anginą ngajinre ngayéje kjua xi ch'o tjin 'ba kueko=nąa ña batexuma ngank'aa. ¡Ngatjas'ere kjuaje ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

19 Ta'e_ri kjuate'ndanąa Prisca ko Aquila 'ba ko xi tjinduya ndaba Onesíforo. 20 Erasto tsik'ejña naxinanda Corinto. Trófimo kisatechi'in naxinanda Mileto 'ba kio kitsik'ejñaąa. 21 Tixatiyachi_ri yojori nga ndibachunnaąa nga kje ba'ejín nixtjinre nch'an. Inyatsikasenri kjuate'nda Eubulo, Pudente, Lino, Claudia 'ba ko ngatsi'i nts'ia xi tjin nga'e.

22 Na'enna Jesucristo ngat'ejñakori. Ngatjas'e tsi'inu kjuandare Na'enchana.

Xujun xi San Pablo kitsikasenre TITO

1 An, Pablo, tetsikasiạn xujunbi, xi jngu chu'ndare
Na'enchana 'ba apóstore Jesucristo. Kitsa'e xanạ nga be'iạ
nijmi ngat'a tse'e enre, tuxi ngisa nda kụakjainnire xuta
xi kiskja'ajin Na'enchana 'ba nga ngisa nda kụankjinre
kjuakixi xi sakuyare ngat'are jótsa'en tsje k'uendu ngat'are
Na'enchana. 2 'Ba 'batsa'en skunre nga sạkure kjuabenichun
xi bi fet'a. Na'enchana kitsuyatitjun kibiu nga kje tsa'enjín
ngasun'ndio, 'ba kui niñajanni 'bonacha. 3 'Ba 'ejñatsejen enbi
nixtjin xi kui je 'ejñaạ, en nda xi an tetsikja'axtiuyaạ nganda'e,
xi kuangantsja nga 'exanạ Na'enchana xi tsik'angina.
4 Tetsikasenrạ xujunbi Tito, xi joni ki'ndinạ fa kuáin tu
ngat'are mé= xi tu jngu makjainna.

Ngatjas'eri kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko
Jesucristo xi tsik'angina.

5 Nga kitsik'ejñarạ isla Creta kui= nga tuxi k'uendani xi
kis'ejñat'ia kio 'ba nga xki naxinanda xi tjin kio kua'exa_ri
nchja chinga xi tjin ngaya ningu, jotsa'en nga kixinrạ. 6 Kụan
kua'e xare xuta xi nda titsa'en tuxi tu'yá kuanejeni, xi jngusa
chjun tjinre, xi ki'ndire makjainre ngat'are Na'enchana 'ba
xi bi tsure xuta nga tu kjuaska kjiya nindaku asa nga bi
tsik'etjusun.

7 Ngu jngu xi kuasentitjunre xi makjainre ngat'are
Na'enchana, xare kui nga sikuenda xi tse'e Na'enna. Kui=
kjua ngatjas'e xanire jngu xuta xi nda titsa'en tuxi tu'yá
kụan kuanejeni, xi bi nk'a kakun, xi bi stijnda, xi bi xuta
ch'i, xi bi xuta kjanko, 'ba xi bi ton tsimején, 8 tusa xi tsjare
nga'nde xuta ngaya ndaba, xi matsjare tsa'en xi nda, xi nda
tsikja'etsjen, xi kixi fiko yojore, xi bekun Na'enchana, 'ba
xi mare 'bechja'ndere yojore ngat'are xi bi nda. 9 Tjinne=re
nga nda k'uejñatjo en xi tjinre kjuakixi xi kisakuyare, tuxi
'ba nde kụan kuaku ndiyanire xuta xi kja'ere nga kuakuyare
xi kjuakixi, 'ba tuxi kụan si'indani kakun xuta xi stike xi
kjuakixi.

10 Ngu ne nkjin tjin xi bi mejénre tsik'etjusun, xi nchja nijmi
ngat'are en xi tumé chjire 'ba 'bonachare xuta. Kui fa xuta
xi tsu ngayeje nga machjen nga xuta kụan circuncidar. 11 Kui
xutabiu tjinnere nga s'ẹchja ts'a, ngat'a inyabakuya= mé= xi
bi tjinni nga kuakuya, tuxi ton inyatsikejenni. 'Ba 'batsa'en
inya'bejñure jo kji'i xuta xi tjin ngaya ni'ya.

12 Ka'nda jngu profeta xi ndekuini tse'e nchjabiu 'ba kitsu:
“Xuta xi tse'e Creta en ndesu xi nchjantsjai. Jo=ni tjiuba
ts'en, xuta xi bi tsere 'ba xi tse'é.” 13 'Ba kjuakixi= xi kitsu
profetabiu. Kui= kjua machjenni nga 'ñu xukoye, tuxi kixi
kuekoni kjuamakjainna 14 'ba tuxi bi kuinya ñojonni en chin-
gare xuta judío xi tumé chjire 'ba ninga kjuatexuma xi tsja
xuta xi minyat'axinre xi kjuakixi.
15 Xuta xi tsje tjin kjuafa'etsjenre tsje yeje mare tumeñu.
Tunga jndi yeje= mare nitumeñu xuta xi bi tsje tjin
kjuafa'etsjenre 'ba bi makjainre ngat'are Na'enchana,
ngat'a inimare ko kjuafa'etsjenre jndi. 16 Kui xi tsu nga be
Na'enchana, tunga mé= xi tsa'en bakutsejen nga bi kjuakixi
nga makjainre ngat'are kui. Xutabiu ch'okun, bi tsik'etjusun,
'ba bi mare ña'an xi nda.

2

1 Tunga ji, tjinne=re nga kuakuye jofa tjin en nda xi
bakuya. 2 'Ba t'in_ri nchja chinga nga kixi= ngatjiko yojore,
nga nda ngatja'yaxuta, nga nda ngatatsikja'etsjen, nga nda
ngatjamakjainre ngat'are xi makjainna, 'ba nga ngatjas'ere
kjuanimejen ko kjuatsejnda. 3 'Ba yanchjin chinga 'ba nde
tsa'en ngatjabekunntsjai Na'enchana. Bi ch'otsa'en ngat-
inchja ngat'are xuta 'ba bi yanchjin ch'i ngatjama. Tusa
ngatakuya xi nda, 4 ngatatsikinyanga ndiya yanchjin xi sa'e
nisti yanchjin ngisa nga simején xi'inre 'ba ko ki'ndire, 5 nga
nda ngatatsikja'etsjen 'ba nga tsje ngat'endu, nga ngatat-
sikuenda ndaba, nga nda xuta ngatjama, 'ba nga ngisa
ngi'nde ngatjiko yojore ngat'are xi'inre. 'Ba 'batsa'en bi
ch'otsa'en kuinchjani xuta ngat'are enre Na'enchana.
6 'Ba nde 'batsa'enni, 'ba t'in_ri nchja nistiu nga nda
ngatatsikja'etsjen. 7 'Ba ngayéje mé= xi si'en, nda ti'en, tuxi
k'uejña kusunni_ri. Nga kuakuye, ngatja'yare nga kixi tjin
kjuafa'etsjenri 'ba nga te'yakuin yojori. 8 En xi nda ngat'etju
ndsu'bai xi bi kuanre kuaneje xuta, tuxi kuasubanire xuta xi
mastikena ngat'a bi saku ndiyare jótsa'en ch'otsa'en kuinchja
ngat'ana.
9 'Ba 'ba t'in_ri chu'nda xi tsindaa nga ngantsjai
ngisa ngi'nde ngatjiko yojore ngat'are naire, nga
ngatatsik'etjusunre, nga bi nga'a ngatjama 10 'ba nga bi cheje
ngatatsa'en. Tusa ngatakutsejen nga ma chunre ngat'are kui,
tuxi ngayéje xi sa'en xianire nga nda tjin mé= xi kisakuyare
ngat'are Na'enchana xi tsik'angina.
11 Ngu Na'enchana je 'ejñatsejen kjuanda xi ma tsik'angi
ngatsi'i xuta. 12 'Ba kui xi bakuyana nga k'uechja'nde_ra
yojona xi bi tsje ngixkun Na'enchana 'ba xi tsu yojona nga'e
ngasun'ndio. 'Ba bakuyana ngayeje nga nda nikja'etsjian,

nga kixi ña'an, 'ba nga 'yakuan Na'enchana nga tetsuba ngisa nga'e ngasun'ndio. 13 Ngu techuyaña nixtjin nga sichikunta'enna Na'enchana, nixtjin nga s'ejñatsejen kjuajere Jesucristo, Na'enna xi 'ñu je 'ba xi tsik'angina. 14 Kui xi kitsja yojore nga kjinik'en ngat'ana, tuxi 'echjintjai yejeni jena 'ba kitsitsjena nga kitsa'enna jngu naxinanda xi tse'e, xi ngayéje inimare mejénre sa'en xi nda.

15 Kui= kibi xi tjinnere nga kuakuya_ri xuta nga kuaku ndiya_ri 'ba xukoye. Ngatjabe xuta nga ji tjinri kjua'ñu. Tu'yá ngatjabetonri.

3

1 Tikja'etsjenya_ri xuta nga ngisa ngi'nde ngatjiko yojore ngat'are chikun 'ba ngat'are xutaxa. Ngatatsik'etjusun enre 'ba ngatja'betsubandantsjai nga sa'en xi nda. 2 'Ba bi ch'otsa'en ngatinchja ngat'are tu'ya xutañu 'ba tu'yá ngatafosiko. Tusa nda xuta ngatjama 'ba nimakjua ngat'axje yojore ngajinre ngatsi'i xuta.

3 Ngu nganda'eñu 'ba=nde jñu kis'e kjuafa'etsjenna. Bi nda kjinikja'etsjian, bi kjinik'etjusan, 'ba kis'ejñuna nga kuakjainna xi bi kjuakixi. Tu kui kjiña'an nkjin kuya tsajmi xi tsu inimana 'ba xi mejénre yojona. Tsiketsubajian kjuach'o ko kjuaxin kakun. Kuastikena xuta 'ba kuastichakaña xingia ngayeje.

4 Tunga Na'enchana xi tsik'angina kis'ejñatsejen kjuandare ko kjuanimejen xi tjinre ngat'are xuta. 5 Kui kitsik'angina. 'Ba bi ngat'a tsa kjiña'an xi nda tsa kui kjua kitsik'anginina, tusa ngat'a ja'anima_ra. Kitsitsje nganina nga kitsitsin nganina. Ngat'are Isennixtjintsjere kitsixatseya nganina. 6 'Ba niki kitsjafanina= Na'enchana Isennixtjintsjere ngat'are Jesucristo xi tsik'angina. 7 'Ba kitsikixiyana tu ngat'are kjuandare, 'ba 'batsa'en 'yaña nga sakuna xi techuya_ra, nga s'ena kjuabenichun xi bi fet'a.

8 Kjuakixi= enbiu 'ba mején=na nga 'ñu k'uene_ri xuta ngat'are xi xian, tuxi xuta xi je makjainre ngat'are Na'enchana tu kui sa sa'en xi nda. Ki=bi xi nda 'ba baseko ngatsi'i xuta. 9 Tunga bi nisin_ri en si xi nchja nijmiko xinkjin xuta ngat'are xujun ña kua'indut'a ja'enre ntjere xuta chingare ña kui jendibani, ninga ngat'are en xi fosiyako xinkjin, ninga ngat'are xi fosiyare ngat'are kjuatexumo. Ngu kibiu bi basekona 'ba tsajain ndiyare.

10 Tsa tjin xi kuakjanya xuta xi makjainre ngat'are Na'enna, chukue jngu asa jó ndiya. Tunga tsa bi tsisinri, tichuxjejin ngajinre xi makjainre ngat'are Na'enna. 11 Ngu je 'ye nga xi 'ba titsa'en, kui xi je kjinikjetsun kjuafa'etsjenre 'ba ndiyare je tsu'baya. Nde kui tifiko tajnguni yojore ña chajaa.

12 Nga sikasenrą Artemas asa Tíquico, tixatiyachiri yojori
nga ndibachunnaą naxinanda Nicópolis. Ngu je 'batsa'en
tejñandaą nga kio kjua'aną nixtjinre nch'an. 13 'Ba tisekoyeje
Zenas, xuta xi nchjantjai xuta, ko Apolos, tuxi janda kuajen-
dujuni ndiyare 'ba tumé chajare. 14 'Ba nga xuta xi tsajan
ngatjamare nga tu kui sa'en xi nda 'ba ngatatsjare xuta mé=
xi machjenre, tuxi bi tu kjuatjo k'uenduni.

15 Inyatsikasenri kjuate'nda ngatsi'i xuta xi tjindukonąą
nga'e. Ta'echi_ri kjuate'ndanąą xuta xi 'ñu tsimejénna tu
ngat'are kjuamakjain xi tjinna.

Ngatjas'e tsi'inu kjuandare Na'enchana.

Xujun xi San Pablo kitsikasenre FILEMÓN

1 An, Pablo, tetsikasiạn xujunbi, xi tekjiyaạ nduya tu kjuare
nga tetsikja'axtiuyaạ en ndare Jesucristo, 'ba ko nts'ia Tim-
oteo xi tijñakonạ nga'e. Tetsikasenrạ xujunbi Filemón, ji xi
nimejénrị xi ndekui xa teña'anni joni jịn, 2 ko Apia xi ndichja
mani, ko Arquipo xi 'ba nde tikjanntjai enre Na'enchana joni
ña, 'ba ko xi makjainre ngat'are Jesús xi mañajan ni'yari.
3 Ngatas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko
Na'enna Jesucristo.
4 Nga fakuạ Na'enchana, ji tenijinntsjai kjuafa'etsjennạ
'ba tsja_rạ kjuanda kui ngat'a tsiji. 5 Ngat'a tji'be=nạ nijmi
jótsa'en makjainri ngat'are Na'enna Jesús 'ba jótsa'en nimején
kui 'ba ko ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana. 6 'Ba mi'a_rạ
Na'enchana nga kjuamakjainna xi tujngu ngatabasekori
nga ngisa nda kụankjinri ngayéje xi nda xi Na'enchana
je kitsjana ngat'are Cristo Jesús. 7 Ne tsja tjinnạ 'ba
tisaku=nạ kjua'ñukakun ngat'are kjuanimejen xi tijñajinri.
Ngat'a ngat'ari ji, nts'iạ, xuta xi makjainre ngat'are Na'enna
Jesús kisaku nga'ñure inimare.
8 'Bamani, ninga tjinnạ kjua'ñu ngixkun Cristo nga kụan
k'uenerạ mé= xi tjinnere nga si'en, 9 tunga tusa te'bets'arạ
jngu kjuanda ngat'a nimején=ña xingia. An Pablo xi je
kuachingaạ 'ba kjiyaạ nduya tu ngat'are Cristo Jesús,
10 temi'arạ jngu kjuanda ngat'are Onésimo. Kui xi je joni
tsa ki'ndinạ fa kuán nga'e ngaya nduyo ngat'a kuakjainre
enre Na'enna nga jakuaạ. 11 Kui xi nixtjin kuatse jan kuán
ngat'ari joni xuta xi tumé chjire, tunga nganda'e je chjire
ngat'ari 'ba ngat'anạ.
12 'Ba tetsikasen nganirạ. Chjubetjai jo fani tsa an. 13 An
mejénnạ nga k'uejñako ngisanạ tsakaiñu, tuxi kui kuasekon-
inạ xa xi ji mejénri si'en ngat'anạ nganda'e nga tejñaạ nduya
tu ngat'are nga tetsikja'axtiuyaạ en ndare Na'enna. 14 Tunga
bi mejénnạ tu chụbạ tsa'aạn, tsa bi tjijngu takuin, tuxi ngajin
inimari kjuendibani kjuanda xi si'en 'ba bi an k'uenerạ.
15 Ngu tsa kui= kjua chuba nixtjin tsakasent'axinniri
Onésimo, tuxi ngat'ari k'uejñantsjaini nganda'e. 16 Tunga
nganda'e bi nde tsa joni jngu chu'nda xi tsindai. Tusa joni
jngu xuta xi ngisa 'ñu chji ngisare nga ko mare jngu chu'nda.
Ngat'a je kuán jngu nts'ia xi nimijáan. An 'ñu tsimijaạn,
tunga ngisa 'ñu timején ngisai ji. Ngat'a xingia mani nga'e
ngasun'ndio 'ba nts'ia mani ngat'are Cristo.

17 'Bamani, tsa marą ji joni jngu xuta xi ñatjen ña'axai, chjubetjai Onésimo jofatsa'en chjubetjonaą an. 18 Tsa tjin me=ñu xi ch'o kitsa'en asa tjin tsajmi xi tjenre tsiji, an tik'echjina tsajmibiu. 19 An Pablo ko ndsaą tetsi'induñą xujunbi. An k'uechjaą xi Onésimo tjenre tsiji, ninga bi sikja'etsjenyarą nga 'ba nde tjenri tsa'an ka'nda inimari. 20 Jun nts'ią, ti'en kjuandabi ngat'are Na'enna. Ta'e nga'ñuri inimaną ngat'are Cristo.

21 'Ba=tsa'en tetsi'indaą, ngat'a bere takuaą̱n nga kjuinu'ye enną 'ba ngisa= nda si'an ngisai nga kų̱anre xi temi'arą. 22 'Ba kja'e tsajmi temi'a ngisarą. 'Ba nde t'endai jngu nga'nde ni'yari ña kų̱an kuatejñaą, ngat'a bere takuaą̱n nga Na'enchana sjanu mé= xi techjo'o, nga kų̱an kjuikun_nuų̱.

23 Tetsikasenrą kjuate'ndare Epafras, xi 'ba nde tijñakoną nduya nga'e ngat'are en ndare Cristo Jesús. 24 'Ba nde tetsikasenrą kjuate'ndare Marcos ko Aristarco ko Demas 'ba ko Lucas, nchja xi ndekui xa inyatsa'enni joni an.

25 Nga Na'enna Jesucristo ngatatsichikunta'ennu.

Xujun xi kjinikasenre xuta hebreo
HEBREOS

1 A tu nkjin ka'a 'ba kja'e kjuanga tsa'en jako Na'enchana
xuta chingana nga kitsikinchja nchja chinga profeta nix-
tjin kuatse jan. 2 Tunga nixtjin fet'a xi tetsuba nganda'e
Na'enchana kitsikasen Ki'ndire nga kjuakona ngojore kui.
Na'enchana ja'ba kitsu nga Ki'ndire tse'e kụan ngayéje xi
tjin, 'ba kui= ngat'are nga kitsinda ngasun'ndio. 3 Ki'ndiu
xi 'bejñatsejen yeje kjuajere Na'enchana, 'ba kui= xi isenre
fa xi bakutsejen 'yá=ñu fani Na'enchana, 'ba kui xi tsa'en
nga s'e ngayéje xi tjin tu ngat'are kjua'ñure enre. Kionga je
'echjintjai jena tuxi kụatsjeña, ngank'aa kik'ejña ngate kixire
Na'enchana.
4 Ki'ndiu xi ngisa je kuán ngisa nga ko mare ankje, jotsa'en
ngisa je ngisa ja'en xi kika'ere. 5 Ngat'a Na'enchana 'bi
kitsure: "Ji xi Ki'ndiną, an= ña xi Na'enri mani nganda'e."
Tunga nijnguú ankje 'ba kik'inre. 'Ba ninga bi ngat'are jngu
ankje kinchja Na'enchana nga 'ba kitsu: "An kụan Na'enre,
'ba kui kụan Ki'ndiną." 6 'Ba nga tsikasen masenre Ki'ndi
titjunre ngasun'ndio, 'ba tsu: "Ngatsi'i ankjelere Na'enchana
ngatatsichjire."
7 Ngat'are ankjele= 'ba kitsu Na'enchana nga kinchja:
"Na'enchana tsa'en ankjelere joni ntjo, 'ba joni najenre ndi'i
tsa'en xi tsa'exat'are." 8 Tunga ngat'are Ki'ndiu 'ba kitsu nga
kinchja:

Ji Na'en, ji xi kuatexumantsjai ka'nda nixtjin xi bi fet'a,
'ba si'ankixikixi=ni kjua nga kuatexumai.
9 Kjinimején mé= xi kixi tjin,
'ba kuastiche mé= xi bi nda.
Kui= kjuañu kiskja'ajinniri Na'enchana xi Na'enri mani,
'ba ngisa kitsja ngisari kjuatsja nga ko mare xi tjindujinri.
10 'Ba 'ba nde kitsu ngisa:
Ji Na'en, 'ndani ngatuts'inre tsajmi kjiñe'en ngasun'ndio,
'ba ko ndsai kjiña'anni ngank'aa.
11 Kjue ngayéje tsajmibiu,
tunga ji kuenintsjaini.
Kụachinga= ngayéje tsajmibiu joni tsa najñu.
12 Kjuakuye joni tsa chịnga,
'ba sik'antjaiye joni najñu xi baja xuta.
Tunga ngat'ari ji, bi k'uantjaiye,
'ba bi kjue nuri.

13 'Ba kitsu Na'enchana: “Teni ngate kixina̱ ka'nda nga
xi stikeri ngi ndsakui k'uendaa̱.” Tunga nijnguú ankje 'ba
kik'inre.
14 Ngat'a ngatsi'i ankje isennixtjin nini xi tsa'exat'are
Na'enchana 'ba nikasen tuxi kuasekoni xuta xi sa̱kure nga
k'uangi.

2

1 Kui kjuañu tjinnere nga nda kuatesinni_ra kjuakixi xi
kjinu'ya, tuxi bi xin kjuinña. 2 Ngat'a ka'nda en xi kit-
sikja'axtiuya ankje nixtjin kuatse jan kis'ere kjua'ñu, 'ba
kisakure chji xi 'bakore ngatsi'i xuta xi kiskjeje nga bi kit-
sik'etjusun ion. 3 Kui= kjuañu nganda'e, ¿jótsa'en ku̱an
k'uangiña tsa bi nda kuatesin_ra en nda xi tsik'angina?
Na'enna Jesucristo fa tjun kitsuya jótsa'en ku̱an k'uangiña,
'ba 'batsa'en kitsuyakixi nganina xi kjint'ere nga 'ba kitsu.
4 'Ba Na'enchana 'ba nde yakutsejen nga kui enbi xi kjuakixi,
nga kitsa'en chu̱ba̱ xi bakutsejen kjuajere ko kjua'ñure nga ko
nkjin kuya kjuakun, 'ba nga kitsitsojosunna jotsa'en nga kui
mejénre kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere.
5 Bi ngi kjua'ñure ankje 'ejña Na'enchana ngasun'nde xi
'batsa'en s'e̱, ngasun'nde xi techubani_ra nganda'e. 6 Tunga
kua'indut'a xujun enre Na'enchana ña 'ba kitsu jngu xi
kinchja:
¿'Yá=ñuni xuta nga ji tifa'etsjenri ngat'are?
¿'Yá=ñuni ki'ndire xuta nga ji tjimafori ngat'are?
7 Kui ngutjunchi ngisa ngi'nde kjiñe'en nga ko mare
ankjelebiu,
'ba kjiñe'en rey xi tjinre kjuaje 'ba xi xiakun,
8 'ba ngi ndsaku kik'ejña ngayéje xi tjin.
Nga 'endungi Na'enchana ngi kjua'ñure xuta ngayéje xi tjin,
nijnguú tsajmi xi tjin 'ejña't'axin. Tunga nganda'e kje 'yajían
tsa je tjindungi ngi kjua'ñure xuta ngayéje xi tjin. 9 Tunga
te'yaña Jesús xi ngutjunchi ngisa ngi'nde kuán nga ko mare
ankjelebiu. 'Ba te'yaña nga je kuán rey xi tjinre kjuaje 'ba
xi 'yakun, ngat'a ja'a kjuabeya nga k'enntjai ngat'are ngatsi'i
xuta. 'Ba kuán jo tjin kjuandare Na'enchana.
10 Na'enchana kitsa'en ngayéje xi tjin 'ba ngat'are
Na'enchana tjindu tsajmibiu, 'ba kui kuamejénre nga
nkjin ki'ndi sa̱kure kjuaje xi tse'e. 'Bamani, nda= kitsa'en
Na'enchana nga kis'ejñandakjin Jesucristo ngat'are kjuanima
xi kisakure, ngat'a kui xi sik'angi ki'ndibiu. 11 Ngat'a xi tsitsje
xuta ko ngatsi'i xuta xi matsje, tu jngu mani Na'enre ngayeje.
Kui kjua bi masubanire Ki'ndire Na'enchana nga nts'e tsure
xutabiu. 12 Nga tsu ña kua'indut'a enre Na'enchana:
Kue'e_ra̱ nijmi nts'ia̱ ngat'ari,

'ba sichjirą ngajinre xuta xi mañajan ngat'ari.
13 'Ba kitsu ngisa:
Makjainną ngat'are Na'enchana.
'Ba 'ba nde kitsu ngisa ngijngu ka'a:
An nga'e, tesenkuą ki'ndi xi kitsjaną Na'enchana.
14 Ngat'a ki'ndibi jngu yojo xi ya'a, kui kjua Jesús ndekui yojo tsaka'ani ngayeje, tuxi kueyani 'ba 'batsa'en sikjekjuani xi tjinre kjua'ñure kjuabeyo, xi chanayiu. 15 'Ba 'batsa'en Jesús kitsindaini ngatsi'i xuta xi tsakjunre kjuabeyo xi 'endu joni chu'nda nixtjin xi kitsa'ere tsakaiñu.
16 Ngat'a 'yaña nga Jesús bi ankjele ja'ekaseko. Tusa ja'ekaseko xuta xi ntjere Abraham. 17 Kui kjua 'ba fa kuánni joni nts'e, tuxi je kụanni ngixkun Na'enchana jngu na'mi titjun xi fa'animare xuta 'ba xi kixi fiko xare, tuxi kụan k'uechjintjaini jere xuta. 18 'Ba ngat'a kui fa suba tsabe kjuanima 'ba kichut'ayako, 'ba nde tsa'en ma baseko nganda'e xi chut'ayako.

3

1 'Bamani, nts'ią xi tsjio xi 'ba nde kinchjanu Na'enchana, tsjatsa'en tikja'etsjion ngat'are Cristo Jesús. Nikixiya ngat'are kui nga kui xi kjinikasen 'ba xi na'mi titjunna. 2 Xi kixi tsakasen ngixkun xi kitsja xare, jotsa'en Moisés 'ba nde kixi kiko xare ngajinre ngatsi'i xuta xi tse'e Na'enchana. Xuta xi tse'e Na'enchana, jo=ni jngu ni'ya. 3 'Ba ngisa= je ngisa kjuaje xi 'bakore Jesús nga ko mare xi 'bakore Moisés, jotsa'en ngisa je kjuaje sakure xuta xi tsinda jngu ni'ya nga ko mare kjuaje xi sakure ni'yo.
4 Niñare ni'ya xi tjin tjin= xi tsinda, tunga Na'enchana kitsinda ngayéje xi tjin. 5 'Ba Moisés kuán jngu chu'nda xi kixi kiko xare ngajinre ngatsi'i xuta xi tse'e Na'enchana, xuta xi ndaba Na'enchana mani. Kui xi kitsuyakixi ngat'are xi jaskan kuetsu Na'enchana. 6 Tunga ngat'are Cristo xi Ki'ndi kuán, kui xi kixi= fiko xare nga batexumare ndaba Na'enchana. 'Ba ni'yo, kuiña ña nganda'e, tsa tojo kixi kuinyajian mé= xi chun_ra 'ba xi tsja mana, ngat'a techuya_ra mé= xi sjana Na'enchana.
7 Kui kjuañu jotsa'en kua'indut'a xi tsu Isennixtjintsjere Na'enchana:
Tsa nganda'e kjuinu'yo jndare,
8 bi taja ño'on inimanu,
joni xuta xi 'ejñat'axin enną,
nixtjin nga kiskut'ayakoną nangi t'axin.
9 Kio kiskut'ayakoną xuta chinganu nga skue mé= xi sa'aą̈n,
nisi yachan nu tsabe mé= xi kitsa'aą̈n.
10 Kui kjua kuastikeñą xutabiu,

'ba 'bi kixiạn: “Ngantsjai nixtjin bi kixi tjindu inimare,
'ba bi mejénre k'uetsumaya ndiya xi tsa'an.”
11 Ngajin kjuastiną 'ba fa kixinkixiạ,
nga niñajanni kjua'as'en xutabiu
nga'nde ña sikja'aya xuta xi tsa'an.

12 Tikuendo yojonu nts'iạ, nga tu'yá ngatjas'e ngajinnu xi bi kixi tjin inimare, xi bi makjainre 'ba sikasent'axinre Na'enchana xi tijñakun. 13 Tusa nyujun nyujun ti'ñu kakun xingiu yejerañu “nganda'e” 'mi, tuxi tu'yá xi tjin ngajinnu k'onachanire je 'ba taja k'uejña inimare. 14 Ngat'a tsa janda kixi kjuinyajian ka'nda nixtjin xi fet'a nga xun_ra jotsa'en 'nda ngatitjunre, sakuna mé= xi tse'e Cristo.

15 Ngat'a fako ngisana enre Na'enchana ña 'batsa'en kua'indut'a: “Tsa nganda'e kjuinu'yo jndare, bi taja ño'on inimanu joni xuta xi 'ejñat'axin enną.” 16 ¿'Yá= xuta xi kjint'e enre Na'enchana, tunga 'ejñat'axin? ¿A bi ngatsi'i xuta xi 'etjuko Moisés nangi Egipto? 17 ¿'Ba 'yá= xuta xi Na'enchana kuastike yachan nu? ¿A bi xi kiskjeje, xi kis'endu mik'en yojore nangi t'axin? 18 'Ba kionga 'ba fa kitsukixi Na'enchana nga: “Niñajanni kjua'as'en xutabiu nga'nde ña sikja'aya xuta xi tsa'an”, ¿'yá= xi 'ba kitsure nga 'ba kitsu? ¿A bi tu ngat'are xuta xi bi kitsik'etjusun enre? 19 'Ba 'ba=tsa'en 'yaña nga bi kuán ja'as'en ngat'a bi kuakjainre.

4

1 Ngu, tijña=ngisa nganda'e enre Na'enchana xi titsuyatitjun nga kuitjas'ian nga'nde ña sikja'ayakua kui. Tunga tjinnere nga sikjo_ra yojona, tuxi bi s'ẹni ngajinnu xi bi kjua'as'en nga'ndebiu. 2 Ngat'a 'ba=nde kis'eya nijmina en ndare Na'enchana ngayeje, jotsa'en kis'eya nijmire xutabiu. Tunga ngat'are kui, bi tsakaseko en xi kik'inya, ngat'a bi kuakjainre ngat'are xi kjint'e.

3 Tunga ña xi je kuakjainna kuitjas'en=ña nga'nde ña sikja'aya xuta xi tse'e Na'enchana, nga'nde xi kitsu nga 'ba kitsu:
Ngajin kjuastiną 'ba fa kixinkixiạ,
nga niñajanni kjua'as'en xutabiu,
nga'nde ña sikja'ayakuą xuta xi tsa'an.
'Ba kitsu, nisi je kuajngure xare nixtjin nga kitsa'en nga-sun'ndio. 4 Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ngat'are nixtjin xi mayatuni:
Xi mayatuni nixtjin kuajngure ngayéje xare Na'enchana 'ba kitsikja'aya.
5 'Ba 'ba=nde tsu ngisa:
Niñajanni kjua'as'en xutabiu,
nga'nde ña sikja'ayakuą xuta xi tsa'an.

6 'Bamani, chaja ngisa xuta xi kjua'as'en nga'ndebiu. Ngat'a
xuta xi tjun kis'eya nijmire en ndare Na'enchana, bi kit-
sik'etjusun ion 'ba kui= kjua bi ja'as'enni nga'ndebiu. 7 Kui
kjuañu 'ba nde 'endani Na'enchana kja'e nixtjin, jngu nixtjin
xi "nganda'e" 'mire. 'Ba jaskan nga je ja'a nkjin nu, kitsik-
inchja David ngat'are nixtjinbiu, jotsa'en je kua'indut'a nga'e:
Tsa nganda'e kjuinu'yo jndare,
bi taja ño'on inimanu.
8 Ngat'a tsa Josué kiko xutabiu nga'nde nga sikja'aya,
bi kuinchjare Na'enchana jaskan ngat'are kja'e nixtjin.
9 Kui= kjuañu chaja ngisanire nga sikja'aya xuta xi tse'e
Na'enchana, jotsa'en kitsikja'aya Na'enchana xi mayatuni
nixtjin. 10 Ngat'a xi kjua'as'en ña sikja'ayako Na'enchana, kui
xi je kuajngure xare, jotsa'en Na'enchana kitsikja'aya nga je
kuajngure xa xi kitsa'en. 11 Kui kjua k'ueneni_ra yojona nga
kuitjas'ian ña sikja'ayakua Na'enchana, tuxi bi s'ẹni ngajinna
jngu xi ska, nga kuajeya ndiyare xuta xi bi kitsik'etjusun ion.
12 Ngat'a tijñakun 'ba tjin=re kjua'ñu enre Na'enchana.
Ngisa yojó ngisa nga ko mare ngayéje kicha xi yojó ngojó
ngatere. Fa'as'enjin ion nga fu'i ngamasenre inimana ko
kjuafa'etsjenna, 'ba ngamasenre ña 'bongi nindana ko xine
nindana. 'Bejñatsejen mé= xi nikja'etsjian ko mé= xi tjin ngajin
inimana. 13 Tsajain tsajmi xi kuanda xi bi tjibe Na'enchana.
Tusa 'yare 'ba tjindu tsejen ngayéje tsajmibiu ngixkun xi
tjinnere nga kua'era kuenda.
14 Kui kjua tjinnenire nga janda kixi kuinyajian mé= xi
nikixiya. Ngat'a tjin=na jngu na'mi titjun xi 'ñu je xi ja'as'en
ngank'aa, xi Jesús Ki'ndire Na'enchana. 15 'Ba na'mi titjunna,
kui= xi mare fa'animara nga be kjua'indana. Ngat'a kui
'ba=nde kichut'ayako joni ña, tunga kui niñajanni kiskjeje.
16 Kui kjua bi kjuikunniña nga sitiñat'a 'ba xukua Na'enchana
xi batexumana 'ba tsjana kjuandare, tuxi sạkunina kjuanima
kakun ko kjuanda xi kuasekona nga kuitjaxtia kjuanima.

5

1 Ngat'a ngatsi'i xi na'mi titjun kuán chja'ajin ngajinre xuta
xi yak'a 'ba ba'e xare nga kui sa'exantjaire xuta ngixkun
Na'enchana, tuxi sjani chje 'ba sik'en tjiuba ngat'are jere.
2 'Ba mare fa'animare xuta xi bi nda mankjinre ko xi fi ndiya
xi bi kjuakixi, ngat'a na'mi titjun, 'ba=nde inda titsubare
ngayeje. 3 'Ba ngat'a inda titsubare, kui= kjua machjenni
nga 'ba nde tsja chje xi tse'e ngat'are jere, jotsa'en tsja chje
ngat'are jere naxinando.
4 'Ba ni'yá xi tu kuenda tse'e ma kjebe xa je xi tjinre jngu
na'mi titjun. Tusa Na'enchana nchjare nga tsja xare, jotsa'en

kinchjare Aarón nixtjin kuatse jan. 5 'Bamani, ninga Cristo
bi nk'a ts'axje yojore, tsa tu kuenda tse'e na'mi titjun kitsa'en
tajngu yojore. Tusa Na'enchana kiskja'ajin 'ba kitsure:
Ji xi Ki'ndina̱,
an= ña̱ Na'enri nganda'e.
6 'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ngayeje:
Ji jngu na'mi kuáin ngantsjai nixtjin.
'Ba 'ba nde tjin xari joni xi tse'e Melquisedec.

7 'Ba kionga Cristo tsik'ejña ngasun'ndio, jako Na'enchana
nga 'ñu kinchja 'ba kiski'ndakoni, 'ba tsi'are nga
k'uejñat'axinre kjuabeyo. 'Ba yasen ñojon Na'enchana mé= xi
kitsu, ngat'a kji'yakun Na'enchana ngat'are kui. 8 Ninga tsa
kui xi Ki'ndire Na'enchana, ngajinre kjuanima xi kuata'en
kuánre jotsa'en sik'etjusunre. 9 'Ba nga je kis'ejñandakjin, kuán
kjua'bangi xi bi fet'a ngat'are ngatsi'i xuta xi sik'etjusun enre.
10 'Ba Na'enchana kitsa'en na'mi titjun nga kitsjare xa joni
xare Melquisedec.

11 Ngat'are tsajmibi ne tjin ngisa mé= xi kuixi̱in. Tunga ne
na'en tjin nga k'uejñatsijian, ngat'a bi nde ta'a mankjinninu.
12 Je nda'e kuakjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba
'ba= tjinni nga je maestru kuon tsakaiñu, tunga machjennu
nga tjin xi kuakuya nganinu xi tjun kisakuyanu ngat'are
enre Na'enchana. Ngu jun je kuán ngañu joni ki'ndi nisti xi
machjenre ndachiki, 'ba bi xichine xi taja. 13 Ngatsi'i xi baki,
ki'ndi nisti ngisa 'ba kje bejín xi kixi tjin. 14 Tunga xichine xi
taja, kui xi kjine xi je chinga, xi tsichjenntsjai kjuafa'etsjenre,
tuxi beni mé= xi nda 'ba xi bi nda.

6

1 'Bamani, bi kuinyajiñña ngajinre mé= xi tjun kisakuyana
ngat'are Cristo, tusa tangin ndujukua xi tse'e Cristo xi saku-
yare xuta chinga. Bi nde siku'bekun ngisaña xi tjun, xi
tsu jó kji'i machjen nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenna 'ba nga
k'uejñat'axian mé= xi ña'an xi fikona kjuabeya, 'ba nga
ku̱akjainna ngat'a tse'e Na'enchana. 2 Bi nde machjenninu
nga sa̱kuya ngisanu ngat'are kjuasatenda, 'ba nga nts'ia
fane_ra ndsa, 'ba nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en
nga ku̱anre kjua nixtjin xi fet'ani. 3 K'uenda kibiu 'ba kuekon-
daja, tsa Na'enchana tsja'ndena.

4 Ngat'a ngat'are xuta xi je kitsa'ere kjuanda nga
ku̱ankjinre xi tse'e Na'enchana, 'ba kitsitsjako xi tsjana
Na'enchana, 'ba kisakut'are Isennixtjintsjere Na'enchana,
5 'ba kitsitsjajin en ndare Na'enchana ko kjua'ñu xi s'e̱ nixtjin
xi sa'e ndiba, 6 tunga tsa kja'e ndiya skja'ajin xi je kiskut'a
ngayéje kibiu, bi nde s'e̱ni jótsa'en nga ku̱an ku̱axatse ngani
tuxi sik'antjaiyani kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun

Na'enchana. Ngat'a tu kuenda tse'e= tibat'a ngani kru Ki'ndire Na'enchana 'ba titsja'nde nga k'uejnucha ngani.

7 Ngat'a xuta xi janda makjainre, jo=ni nangi xi 'bingi tsi xi kjit'a ba'anere 'ba tsjare chan xi machjenre xuta xi tsa'exasun nangiu, 'ba Na'enchana tsichikunta'en. 8 Tunga ngat'are xuta xi kja'e ndiya kjebe, jo=ni nangi xi 'ba nde ba'anere tsi 'ba tusa na'ya ko na'yantsje tsja. Tumé chjire nangiu ya'a, 'ba tu je tsajmi xi bi nda ngixkun Na'enchana. 'Ba tu kuiti= ngisa.

9 Tunga ngat'are jun nts'e xi nimejéẹ̲n, ninga tsa 'batsa'en tenukjuaį̲, tunga be=re takuį̲n nga jun sạ̲kunu xi ngisa nda ngisa, xi tjenko kjua'bangi. 10 Ngat'a Na'enchana kixi= tsikona 'ba bi chį̲yajinre mé= xi kjiño'on 'ba jótsa'en kikakutsijion nga nimijíon kui, nga kjiña'axat'a_ru xuta tsje xi tse'e, jo teño'on ka'nda nganda'e. 11 Tunga mejénnį̲ nga nga jngu jnguu jun kuakutsejenntsjo nga teño'on xi nda nga ko fa inimanu ka'nda ngantsjai nixtjin, tuxi k'uetjusunkjinni xi techuya_ru. 12 Bi mejénnį̲ tsa tse'é kuon. Tusa chjungi_ru xuta xi inyamakjainre 'ba xi inyas'ere kjuaje kakun 'ba kui= kjua inyaxuntsjani xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare.

13 Nga Na'enchana kitsuyatitjun ngat'are mé= xi sjare Abraham, ndekuini Na'enchana kitsika'anijin yojore ngat'are xi kitsu. Ngat'a tsajain xi ngisa je ngisa xi kụ̲an sjare enre. 14 'Ba kitsu Na'enchana: "Kjuakixi= nga sichikunta'enrạ̲ 'ba 'ñu= nkjin sa'aạ̲n ki'ndiri." 15 'Ba ko kjuatsejnda kiskuya Abraham 'ba kisakure xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare.

16 Nga xuta 'benda jngu kjua, tsja enre ngat'are xuta xi ngisa je ngisa nga ko mare kui. 'Ba tsa tjinkore kjua xinkjin, tsja enre ngat'are xuta xi ngisa je ngisa nga ko mare kui 'ba 'batsa'en s'enda tume kjuañu. 17 'Ba ngat'are Na'enchana, nga kitsuyatitjun mé= xi sja, kuamejénre nga k'uejñatsejenfare xuta xi xuntsja tsajmibiu nga niñajanni jó sa'en enre. Kui kjua 'ba nde kitsjani enre ngat'are kui fa kionga kitsuyatitjun mé= xi sja. 18 Ngojó en xi kitsu Na'enchana bi ma 'bantjaiya, 'ba bi ma 'bonacha Na'enchana nga nchja. 'Ba 'batsa'en ña xi temangint'ia tuxi kuasekonina nga sakuna kjua'ñu kakun nga xun_ra ngat'are xi techuya nga sjana Na'enchana.

19 Nga 'batsa'en techuya ngat'are Na'enchana, jo=ni kicha le'ba xi chanikja'ajin ngajin ndachikun, xi fajña'ñunire barku. Ngat'a nga techuya_ra mé= xi xuntsja, kui xi tsa'en nga s'ejngu inimana 'ba 'ñu tsikinyana. 'Ba fikona ka'nda nga'nde xi 'ñu tsje, nga'nde xi tijña ngastun najñu xi tjenchja ngamasenre ningu xi kjijña ngank'aa. 20 Ngat'a ja'as'en Jesús nga'ndebiu ngat'ana nga kijititjunna. Xi kuán na'mi titjun ka'nda ngantsjai nixtjin nga kitsa'ere xa joni xi tse'e Melquisedec.

7

1 Ngat'are Melquisedec, kui xi kuán rey nangi Salem 'ba
'ba nde na'mi xi tse'e Na'enchana xi tijña ngank'aa. Kionga
ja'e ngani Abraham jaskan nga kitsa'enre nchja xi rey xi
kiskjanko, Melquisedec kikja'aya ndiya 'ba kitsichikunta'en.
2 'Ba Abraham kitsjare jngu yá xi te ya ka'a tjinre ngayéje
xi kitsa'en. Ja'en Melquisedec, kui xi tsunire "rey xi tjinre
kjuakixi." 'Ba rey xi tse'e Salem, kui xi tsunire "rey xi tjinre
kjuaxiu." 3 Tumé kua'indut'a ngat'are na'enre ko nare 'ba
ko ntje xi jendibani Melquisedec, ninga nga kitsin 'ba ninga
nga k'en. Jo=ni Ki'ndire Na'enchana 'ba tojo na'mi ka'nda
ngantsjai nixtjin.

4 Chutsijon á tsa'en jeni Melquisedec. Ka'nda xuta chin-
gana Abraham kitsjare jngu yá xi te ya ka'a tjinre ngayéje xi
kitsa'en nga kiskjanko nchja xi rey. 5 'Ba=tsa'en kua'indut'a
kjuatexumare Na'enchana nga na'mi xi ndibanire ntjere
na'mi Leví tjinnere nga skjebe chjire naxinando jngu yá xi te
ya ka'a tjinre ngayéje xi sakure, ninga xinkjin mani 'ba tu jngu
ntjere Abraham ndibanire ngayeje. 6 Tunga Melquisedec xi bi
ntjere na'mi Leví ndibanire, kui xi kisakure jngu yá xi te ya
ka'a tjinre ngayéje xi kisakure Abraham 'ba kitsichikunta'en
Abraham, xuta xi Na'enchana ja'ba je kitsuyatitjunre mé= xi
sjare. 7 'Ba 'ba= tjin nga ngisa je ngisa xi tsichikunta'en nga ko
mare xi nichikunta'en.

8 Ngat'are na'mi xi kjebechjire naxinando, 'ba=nde tu xuta
xi 'me. Tunga enre Na'enchana be'ekixifani nijmi ngat'are
Melquisedec nga jo=ni tsa tijñakun ngisa. 9 'Ba ma mixan nga
na'mi xi ndibanire ntjere Leví xi kjebechji nganda'e 'ba nde
'echjire jngu yá Melquisedec kionga Abraham kitsjare jngu
yá. 10 Ngat'a ninga kje tsiín Leví, jo=ni tsa tijñajin ngajin yojore
Abraham nixtjin nga ja'ekja'aya ndiya Melquisedec.

11 'Ba xuta xi tse'e Israel kika'ere kjuatexumare Na'enchana
nga tjinre xa Aarón, na'mi xi ndibanire ntjere Leví. Tunga bi
kuajngunire xare na'mibiu nga kitsitsjekjin xuta. Kui= kjua
kuachjenni nga ja'eni kja'e na'mi xi kitsa'exare joni xi tse'e
Melquisedec 'ba bi joni xi tse'e Aarón.

12 Ngu, nga 'bantjaiya xare na'mi, 'ba=nde tjinnere nga
nik'antjaiya kjuatexumo ngayeje. 13 Ngat'a xi nchjani enre
Na'enchana, xi kua'ere xa joni xi tse'e Melquisedec, kui xi
ndibanire kja'e ntjere xuta xi tse'e Israel, ña kje nisajnguú
na'mi 'betukajin. 14 Ngat'a 'yare nga Na'enna Jesucristo
jendibani ntjere Judá, 'ba ngat'a tse'e ntjebiu tumé kitsu
Moisés nga kinchja ngat'are na'miu.

15 'Ba ngisa= nda s'ejñatsejen nga kjuakixi= mé= xi temixan,
ngat'a jngu na'mi xatse xi joni Melquisedec je ja'e. 16 Bi

kitsa'exare jotjin kjuatexuma xi tsuya nga ntje chinga kjuendibanire na'miu. Tusa kitsa'exare ngat'a tjinre kjua'ñu nga tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin. Ngat'a bi ma nikje.
17 Ngu 'ba=tsa'en nikixiya ña kua'indut'a ngat'a tse'e:
Jngu= ni na'mi ka'nda ngantsjai nixtjin.
'Ba 'batjin xari joni xi tse'e Melquisedec.

18 'Bamani, kitukja'axin kjuatexuma chingó xi tse'e na'miu, ngat'a bi kis'ere kjua'ñu 'ba bi tsakasekona. 19 Ngat'a nimé kitsitsjekjin kjuatexumo. Tunga nganda'e tjinna jngu kjuachuya xi ngisa= nda. Ngat'are kui tenitiñat'a_ra Na'enchana.
20 'Ba Na'enchana kitsika'anijin yojore nga k'uetjusun ion nga kitsja xare Jesucristo nga na'mi kụan. Bi 'ba kuán nga kika'e xare na'mi xi yak'a. 21 Tunga ngat'are Jesucristo, Na'enchana kitsika'anijin yojore. Ngu 'ba=tsa'en kua'indut'a ña 'ba kik'inre:
Kitsika'anijin yojore Na'enchana 'ba bi jó sa'en enre.
Ji jngu na'mi kuáin ka'nda ngantsjai nixtjin.
22 'Ba 'batsa'en ngat'are Jesús Na'enchana 'endakokjua xuta xi tse'e, 'ba ngisa= nda kjua xatsebi nga ko mare xi chingo.

23 'Ba ne nkjin kuán na'mi xi yak'a, ngat'a kjuabeyo bi kitsja'ndere nga kuendujuko xare. 24 Tunga kui, bi kjuet'a xare ngat'a tijñakunntsjai. 25 Kui kjua manire tsik'angintsjai xuta xi tsitiñat'are Na'enchana tu ngat'are xare, ngat'a tijñakunntsjai ngantsjai nixtjin 'ba 'bets'antjaintsjai xuta xi tse'e.

26 Ngat'a jo=ni na'mi titjunbi xi machjenna, jngu xi tsje, xi bi tjinre kjuach'o, xi bi jndi, xi kji'naxjet'axin ngajinre xuta xi tjinre je 'ba kjinikijin ngank'aa. 27 Kui bi joni na'mi titjun xi yak'a. Bi tjinnere nga nyujun nyujun sja chje ngat'are jere 'ba jaskan ngat'are jere naxinando. Ngat'a jngu ka'a fani kitsja chje, nga kitsingantsja yojore. 28 Ngu kjuatexumo tsja xare joni na'mi titjun xuta xi indakjua. Tunga jaskan nga je kitsja Na'enchana kjuatexumo, 'ba=tsa'en kitsika'anijin yojore nga kitsja xare Ki'ndire xi tsjatsa'en kis'endakjin ka'nda ngantsjai nixtjin.

8

1 'Ba ngajinre ngayéje xi techuba nijmi_ra, kui=bi xi ngisa chjire: Nga tjinna jngu na'mi titjun xi 'ñu je, xi kik'ejña ngank'aa ña ngate kixire Na'enchana. 2 Xi tjinre xa nga'nde ña ngisa tsje. Nga'ndebiu tijña ngaya ningu xi najñute ni xi kjuakixi. 'Ba bi kui xi xuta kitsinda, Na'enchana suba.

3 Ngatsi'i na'mi titjun kitsa'exare tuxi sjani chje 'ba sik'enni tjiuba xi fechuko xuta. Kui= kjua na'mibi machjenni nga 'ba nde tsja chje. 4 Tsa nga'era ngasun'ndio tijña, bijín na'mi, ngat'a je tjin na'mi nga'e xi tsja chje jotsa'en kua'indut'a

kjuatexumo. 5 Tunga na'mi xi tjin nga'e tsa'exaya nga'nde xi
tu isenre ko nk'ianre xi tjin ngank'aa. 'Ba 'yaña kibi ngat'a
kionga Moisés mején sinda ningu xi najñu teni, Na'enchana
'ba kitsure: “Nda chutsejen. 'Ba fa tjai ningu xi najñute jokji'i
xi yakurą nga echuchunnaą ngijñacho.”
6 Tunga nganda'e ngisa= nda ngisa xa xi kitsa'ere Jesucristo
nga ko mare xare na'mi xi tjin ngasun'ndio, jotsa'en ngisa
nda ngisa kjua xatse xi Na'enchana 'endako xuta nganda'e.
Ngat'are Jesucristo 'endakoni kjua xatsebi ngat'a ja'ba je
kitsuyatitjun nga sjare xuta tsajmi xi ngisa nda.
7 Tsa tuméra kichajare kjua xi tjun 'endako xuta
Na'enchana, bijín kuachjen xi majóni. 8 Tunga bi kuatsjare
Na'enchana xi kitsa'en xuta xi tse'e 'ba kitsu:
Kjua'e= nixtjin, tsu Na'enchana,
nga k'uendako ngañaą kjua xatse
xuta xi tse'e Israel ko xuta xi tse'e Judá.
9 'Ba kjua xatse xi texin_rą,
bi ngusun nga ko xi 'endakuą xuta chingare,
nixtjin nga yafengią ntsja nga tso'oxjejiąn nangi Egipto.
Ngat'a bi kixi tsikinyajin kjua xi tjun 'endakuą,
'ba kui= kjua kitsikumani_rą, tsu Na'enchana.
10 Tunga kui kjuabi xi k'uendakuą xuta xi tse'e Israel
nixtjin xi sa'e ndiba, tsu Na'enchana.
K'uejñaą kjuatexumaną ngajin kjuafa'etsjenre,
'ba nde si'indut'a ngajin inimare.
An kụaąn Na'enre,
'ba kui kụan naxinandaną.
11 Bi nde 'batsa'en kuakuyanire xinkjin
ninga nts'e, nga kuetsure nga ngatjabexkun Na'enchana.
Ngat'a ngatsi'i skuexkunną,
ka'nda xi ngisa ki'ndi ka'nda xi ngisa chinga.
12 'Ba sichat'a_rą jere,
'ba bi nde sikja'etsjenyañą.
13 Nga Na'enchana nchja ngat'are jngu kjua xatse, tsu=nire
nga je chinga xi tjun. 'Ba xi je chinga 'ba xi bi nde chjinire, kui
xi bi nde tsé kụanire.

9

1 Ngu kjua xi tjun 'enda Na'enchana kitsuya jótsa'en
kjuinichjire, 'ba kis'ere nga'nde tsje xi kis'ejña nga'e nga-
sun'ndio. 2 'Bitsa'en kuanda ningu xi najñute ni ko jó nga'nde.
Nga'nde xi tjun, kui xi kik'in nga'nde tsje. Kio kis'ejña tsajmi
ña tí ndi'i aseti 'ba kisasen yamixa xi s'endusun niñuxtila xi
joni chje. 3 'Ba ngamasenre ngojó nga'ndebiu, kis'etjenchja
jngu najñu. 'Ba ngastun najñubiu kis'ejña nga'nde xi majóni
xi nga'nde xi ngisa tsje kik'in. 4 Kio kisasen altar xi oro ni

ña tisun tjingusja. 'Ba nde kio kis'ejña kaxa xi oro yajun yejere, xi bakutsejen nga Na'enchana 'endako kjua xuta xi tse'e. 'Ba ngaya kaxabiu kis'ejñaya jngu chutsin xi oro ni ña kixinya tsajmi xi mana 'mi. 'Ba nde kis'ejñaya yanisere Aarón xi kuaxkjuenya ngani, 'ba ko ndiojote xi kua'indut'a kjuatexumo. 5 'Ba ngasun nk'are kaxabiu kixinyasun xi querubin 'mi xi yakutsejen kjuajere Na'enchana nga kitsja nk'ianre ko jngare nga'nde ña machat'a je. Tunga bi machjen nga ngisa tsé kjuinukjua ngat'are tsajmibiu nganda'e.

6 'Ba nga je 'batsa'en s'enda tsajmibiu, 'batsa'en fa'as'enntsjai na'miu nga'nde xi tijña titjun nga tsa'en xare. 7 Tunga ngat'are nga'nde xi majóni, tu kui sani na'mi titjun fa'as'en kio, 'ba nga xki nu jngu ndiya fa'as'en sa. 'Ba tjinnere ba'a jin nga fa'as'en nga'ndebiu, tuxi sjani chje ngat'are jere 'ba ngat'are jere naxinando nga tsajngije 'ba ngat'are je xi tsixujin nga tjijñure. 8 'Ba 'batsa'en Isennixtjintsjere Na'enchana yakutsejen nga bi ma fa'as'en xuta nga'nde xi ngisa tsje, nga tojo sejña ngisa nga'nde xi titjun.

9 Ngayéje tsajmibiu baku chuyana jó chun nixtjin xi tetsuba nganda'e. Ngat'a chje ko tjiuba xi nik'en bi mare tsitsjekjin kjuafa'etsjenre xuta xi 'batsa'en tsichjire Na'enchana. 10 Kibiu tu ngat'are xichine sani 'ba ngat'are mé= xi 'yu 'ba ngat'are jótsa'en tsitsje yojore xuta ngixkun Na'enchana. Kui xi tu tsajmi sunnk'a xi tjinnere k'uetjusun ka'nda nga sixatseya Na'enchana xi tjin.

11 Tunga je= ja'e Cristo 'ba nganda'e kui= xi na'mi titjunre kjuanda xi sakuna ngat'a kui ja'as'en ningu xi najñute ni xi ngisa nda ngisa 'ba xi kjuakixikjin, xi bi xuta kitsinda, 'ba xi bi ngasun'ndio tse'e. 12 'Ba jngu ndiya sani ja'as'en nga'nde xi ngisa tsje, 'ba bi ko jinre natendsu ninga tse'e ki'ndi ndija ja'as'enko. Niki jinre fani kiko 'ba 'batsa'en 'echjintjaini jena nga kitsindaina ka'nda ngantsjai nixtjin.

13 'Ba jinre tjiundija ko natendsu 'ba ko chojore ki'ndi ndija xi ti, kui xi s'etsojojunre xuta xi bi tsje ngixkun Na'enchana. 'Ba kjuakixi= nga matsje nga'e ngasun'ndio tsakaiñu. 14 Tunga tsa 'batjin, ¿a bi ngisa tjinre kjua'ñu jinre Cristo? Ngat'are Isennixtjintsje xi tijñakun nixtjin xi bi fet'a Cristo kitsingantsja yojore joni chje xi niki tsje ngixkun Na'enchana. Kui kjua jinre Cristo tsitsjeni kjuafa'etsjenna, tuxi bi nde si'anña xi fikona kjuabeya, tusa sichji_ra Na'enchana xi tijñakun.

15 'Bamani, Cristo k'enntjai ngat'are xuta 'ba 'batsa'en kitsindaini ngat'are jere xi kitsa'en kionga chji ngisare kjua xi tjun 'enda Na'enchana. 'Ba ngat'are Cristo 'enda kjua xatse

Na'enchana, tuxi kụan sạkunire xuta xi nukjuare ngat'are kui kjuanda xi kitsuyatitjun nga sjantsjaire.

16 Joni xuta, nga kje 'mejín, 'benda jngu xujun xi tsu mé= xi kụatse'e ki'ndire. Tunga bi kụan xuntsja ki'ndibiu tsajmibiu, tsa kje 'mejín xi 'ba 'batsa'en kitsi'indu. 17 Ngat'a tu kio=nga chjire mé= xi 'enda xutabiu nixtjin nga kui kueya. Tunga tsa tijña ngisa, kjeé chjiíre xujunbiu.

18 'Ba 'ba nde kitsa'en Na'enchana. 'Ba nde ko jin 'endakoni kjua xi tjun 'enda. 19 Ngat'a 'ba kitsa'en Moisés nga kitsuyare ngatsi'i xuta naxinando nga jngu kjuatexuma xi kua'indut'a kjuatexumo. Kiskjebe jinre ki'ndi ndija ko tse'e natendsu nga kitsik'atjijinko nanda, 'ba kitsungijinkoni tsanga ini ko ya isopo. 'Ba kitsichjen nga 'etsojojunre xujun kjuatexumo ko ngatsi'i xuta naxinando. 20 'Ba 'bi kitsu Moisés: "Kui jin kibi xi titsa'en nga chjire kjua xi ti'bendakonu Na'enchana, xi kitsu nga si'on." 21 'Ba nde 'etsojojunre jinbiu Moisés ningu xi najñute ni 'ba ko ngayéje tsajmi xi machjen nga nichjire Na'enchana. 22 Jotsa'en kua'indut'a kjuatexuma, ngayéje xi tjin, ko jin tjinnere kụatsjeni. 'Ba bi machat'are jere xuta tsa bi k'uesten jin.

23 'Batsa'en kuachjen nga kjinitsje tsajmibiu, xi tu kusunre sa xi tjin ngank'aa. Tunga ngat'are xi tjin ña ngank'aa fa, machjen=re chje xi ngisa nda ngisa nga ko mare jinre tjiuba. 24 Ngat'a Cristo bi ja'as'en nga'nde xi ngisa tsje xi ntsja xuta kuandakoni, xi tu kusunre sa xi kjuakixiu. Tusa ja'as'en ña ngank'aa fa 'ba tijña ngixkun Na'enchana nganda'e nga tinchjantjaina.

25 'Ba bi ja'as'en tuxi nkjin ndiya sjani chje yojore, jotsa'en fa'as'en na'miu nga'nde xi ngisa tsje nga xki nu fa'as'enko jinre tjiuba. 26 Tsa 'bara tjin, nkjinru ndiya k'en tsu'ba ka'nda nga kuanda ngasun'ndio 'ba ka'nda nganda'e. Tunga jngu ndiya sani yakutsejen yojore nixtjin xi fet'a xi tetsuba nganda'e, 'ba kitsingantsja yojore joni chje, tuxi 'ejñat'axinni jio. 27 'Ba jotjin nga ngatsi'i xuta tjinnere nga jngu ndiya kueya sa, 'ba jaskan kjua'e nixtjin nga kụanre kjua, 28 'ba=nde Cristo jngu ndiya sa kuangantsja joni chje nga ja'axin jere nkjin xuta. 'Ba kjua'e=ngani xi majóni ndiya, tunga bi nde nga kua'anijinni jere xuta, tu kui sani nga sik'angi xi inyakuyare.

10

1 Ngat'a kjuatexumare Moisés, kui= xi tu nk'ianre tsajmi nda xi sa'e ndiba, 'ba bi fa kui tsajmi xi ndo. Kui kjua kjuatexumo niñajanni mare tsitsjekjin xuta xi xki nu tsitiñat'are Na'enchana nga tsjantsjai ndekuini chje. 2 Ngat'a tsa jngu ndiyara matsje xuta xi 'batsa'en tsichjire Na'enchana, bi nde

jndi s'e̱ni kjuafa'etsjenre 'ba bi nde sjani chje. 3 Tusa chje xi
tsja, kui= xi tsikja'etsjenyare xki nu nga tjinre je. 4 Ngat'a jinre
tjiundija ko xi tse'e natendsu bi mare kja'axin je.
5 'Bamani, kionga Cristo ja'e ngasun'ndio, 'bi kitsu:
Bi kjinimején tjiuba xi nik'en ko chje.
Tusa kik'ejñandana̱a̱ jngu yojo.
6 Bi kuatsjari tjiuba xi ti,
ninga xi nik'en nga s'echjintjai ngat'are je.
7 'Ba kio kixia̱n: “Nga'e tesiaa̱n,
ja'e=ña̱ tuxi sik'etjusunña̱ xi ji mejénri, Na'en,
jotsa'en kua'indut'a enri ngat'ana̱.”
8 'Bi kitsu titjun nga kinchja: “Bi kjinimején ninga bi
kuatsjari tjiuba xi nik'en ko chje ko tjiuba xi ti 'ba ko xi
nik'en nga machjintjai ngat'are je.” 'Ba kitsu, ninga tsa
'batsa'en kua'indut'a kjuatexumo nga tjinnere nga sja xuta
tsajmibiu. 9 'Ba jaskan kitsu ngisa: “Nga'e tesiaa̱n. Ja'e=ña̱
tuxi sik'etjusunña̱ xi ji mejénri.” 'Ba 'batsa'en 'ejñat'axinni xi
tjun, tuxi 'ejñani xi majóni kjua. 10 'Ba ngat'a kitsik'etjusun
Jesucristo mé= xi mejénre Na'enchana, kui= kjua je matsjeña
nga jngu ndiya sa kitsingantsja yojore joni chje.
11 'Ba ngatsi'i na'mi nyujun nyujun tsik'etjusun xare. Nkjin
ndiya tu jngusa xa tsa'en nga tsja chje, chje xi niñajanni
mare kja'axin je. 12 Tunga Cristo jngu ndiya sani ka'nda
ngantsjai nixtjin kitsja jngu sa chje ngat'are je, 'ba kio kik'ejña
ngate kixire Na'enchana. 13 'Ba kio tijña nga tikuya 'nda nga
Na'enchana sik'endungi ndsaku xuta xi stike. 14 Jngu sani
chje kitsja tuxi kitsikixikjinni ka'nda ngantsjai nixtjin xuta xi
kjinitsje.
15 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana tsuyakixina nga 'ba tsu:
16 Kui= kjuabi xi k'uendakua̱ xutabiu,
nga kjuet'a nixtjinbiu, titsu Na'enchana.
K'uejña̱a̱ kjuatexumana̱ ngajin inimare,
'ba nde si'indut'a ngajin kjuafa'etsjenre.
17 'Ba bi nde sikja'etsjenyaṉ̃a̱
jere ko kjuach'ore.
18 'Ba kionga nichat'a je, bi nde machjenni nga nik'en ngisa
tjiuba ngat'are je.
19 'Bamani nganda'e nts'ia̱, ngat'are jinre Jesús= tjinna
kjua'ñukakun nga bitjas'ian nga'nde xi ngisa tsje. 20 Ngat'a
Jesús kiskjex'ana jngu ndiya xatse xi fi ña kuetsubachan,
ndiya xi fa'axtiuni najñu xi tjenchja nga'nde xi ngisa tsje.
Ngat'a kitsingantsja yojore, je kitju'i ndiyabiu. 21 'Ba tjin=na
jngu na'mi je xi batexuma ni'yare Na'enchana. 22 Kui kjua
sitiñat'ani_ra Na'enchana nga koni nga kixi tjin inimana 'ba
nga bi jó kji'i kjuamakjainna. Ngat'a je kuatsje inimana 'ba bi

nde jndi tjinni kjuafa'etsjenna, 'ba je kjinichunre yojona ko nanda tsje.

23 Bi jó ján kjua kakuan. Tusa kixi kuinyajian mé= xi nikixiya nga techuya_ra, ngat'a Na'enchana sik'etjusun mé= xi tsuyatitjun nga sa'en. 24 kuinyisjai ndiya_ra jótsa'en nga kuisekua xingia nga s'ẹngisana kjuanimejen 'ba nga si'an ngisa xi nda. 25 Bi k'uejña kibiu nga janda kụañajankua= xingia, jo inyatsa'en yak'a. Tusa si'ñu kakunkaña xingia, 'ba ngisa 'ba si'an ngisa ngat'a te'yaña nga je tifechutiña nixtjin nga kjua'e Na'enna Jesús.

26 Ngat'a tsa 'ya nga je nini xi teña'an 'ba janda 'ba si'an ngisa, ninga tsa je kji'ya xi kjuakixi, bi nde tjinngi sani chje xi kụan s'ẹchjintjai jena. 27 Tu techuyakun ngisa_ra nixtjin kun nga kụan kjua, kionga ko ndi'i xi 'ñu sikjekoni Na'enchana xuta xi stike. 28 'Ba xi bi kuakjainre nga sik'etjusun kjuatexumare Moisés, kjinik'en nga ni'yá ja'animare ngat'are kui, koni enre tsa jó asa ján xuta xi kuetsuyakixi je xi kitsa'en. 29 'Ba tsa 'batsa'en 'ñu kun tjinni kjuatexumo, ¿jó= kuata'en xi tibasene Ki'ndire Na'enchana? ¿Jó= kuata'en xi tu kjuatjo tjimare jin xi 'endakoni Na'enchana kjua xatse xi 'enda, jin xi kitsitsjeni xuta xi 'ba titsa'en? ¿Jó= kuata'en xi ch'otsa'en nchja ngat'are Isennixtjintsje xi tsja kjuandare Na'enchana? 'Ñu= tse kjuanima xi sạkure xi 'ba titsa'en. 30 Ngu 'yaña nga 'ba kitsu Na'enchana: "An= ña xi singuajaạ, an k'uechji_rạ xuta mé= xi 'bakore." 'Ba 'ba nde kitsu: "Na'enchana sa'enre kjua naxinandare." 31 ¡Á tsa'en kunni nga ngaya ntsja Na'enchana xi tijñakun skạya xuta!

32 Tikja'etsjen_ru yojonu nixtjin kuatse jan, nga kuakjain titjunninu ngat'are Na'enna. 'Ñu= kixi tsikinyo nga kichukjuakonu kjuanima xi tsitjaxtiu. 33 Sa'ba ch'o kik'innu 'ba ch'o kjinikonu ngixkun naxinando, 'ba sa'ba tsikiseko xingiu kionga ndekuini tsajmi kuata'en. 34 'Ba nde ja'animanu xi kjiyuya nduya, 'ba kjinikjon nga kichja'anu xi tjinnu. Tsja kuánnu nga 'ba kuato'on, ngat'a 'yañu nga ngank'aa tjinnu xi ngisa nda ngisa xi bi fe.

35 'Bamani bi nikje_ru kakún, ngat'a tse chji xi sạkunu tsa bi sichojo ngat'are mé= xi techuya_ru. 36 'Ba= tjinni nga skạkonu xi temato'on, tuxi kụan si'anñu xi mejénre Na'enchana 'ba 'batsa'en sạkunu xi kitsuyatitjun nga sja. 37 Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Xi tjinni nga kjua'e ichi ichi chaja ngisare nga kjua'e,
bi nde k'uandayanire.
38 Xuta kixi xi tsa'an
k'uejñakun tu ngat'are nga makjainre.
Tunga tsa siku'be ngani ngastun,

bi nde tsja s'ẹninạ ngat'are kui.
39 Tunga ña, bi xuta xi fini ngastun kuáan xi fi ña chạjaạ. Tusa makjainna ngat'a tse'e Na'enna 'ba 'batsa'en 'bangiña.

11

1 Nga makjainna ngat'a tse'e Na'enchana, 'yakixi=ña nga sakuna xi techuya_ra 'ba be=re takuan nga kjuakixi= mé= xi bi te'ya. 2 Ngat'a kuakjainre xuta xi kis'e nixtjin kuatse jan, kui= kjua nda kjinukjuani ngat'are kui.

3 Ngat'a makjainna, kui kjua 'yaña nga en xi 'etjuni ts'a Na'enchana kitsa'enkoni ngasun'ndio 'ba mankjin=na nga tsajmi xi 'yare kuandani xi bi matsejen.

4 Ngat'a kuakjainre Abel, kui kjua kitsjanire Na'enchana chje xi ngisa nda ngisa nga ko mare xi kitsja Caín. Ngat'a kuakjainre, kui= kjua Na'enchana kitsuni nga kui jngu xuta kixi 'ba kiskjebetjo chjere. 'Ba ninga je k'en Abel, tibaku chuya ngisana jótsa'en kuakjainre.

5 'Ba ngat'a Enoc kuakjainre, kui= kjua Na'enchana kiko tjikunni ngank'aa 'ba bi k'en. Bi nde kuasjaini, ngat'a Na'enchana kiko. 'Ba nga kje tjubejín, ja'ba nda kjinukjua ngat'are ngat'a kitsa'en xi kuatsjare Na'enchana. 6 Tunga tsa bi makjainre xuta, niñajanni sa'en xi matsjare Na'enchana. Ngat'a xi mejénre sitiñat'are Na'enchana, tjinnere nga kụakjainre nga kui tijña 'ba nga sjare chjire xuta xi mangisjai kui.

7 Ngat'a Noé kuakjainre, kui kjua kitsik'etjusunni ion nga Na'enchana kitsuyatitjunre ngat'are nga kụan tsajmi xi kje 'yaáre, 'ba kitsinda jngu barku nga kitsik'angi xinkjin. 'Ba ngat'are kjuamakjainbiu, jo=ni tsa yaneje xuta xi yak'a tuxi kụanire kjua. 'Ba ngat'a kuakjainre, kuakixi= ngixkun Na'enchana.

8 Ngat'a Abraham kuakjainre, kui= kjua kitsik'etjusunni ion nga kik'inre nga ngatji nangi xi jaskan kua'ere, 'ba 'etju 'ba bi be ñá ñá kiji. 9 Ngat'a kuakjainre, kui= kjua kuánni jngu xuta xi xin nangire nga tsik'ejña nangi xi ja'ba je kitsure Na'enchana nga sjare. Ni'ya xi najñute ni tsik'ejñaya, jotsa'en tsik'endu Isaac ko Jacob nga jaskanñu, xi 'ba nde kuatse'e ngayéje xi ja'ba je kitsure Na'enchana nga sjare. 10 'Ba kitsa'en Abraham, ngat'a kiskuyare nga k'uejña naxinanda xi 'ñu sejña xjo tuts'in, xi Na'enchana sa'en isenre 'ba sinda.

11 'Ba ngat'a kuakjainre ngayeje, kui= kjua kitsa'e nire nga'ñu nga na'en kụan, ninga je 'ñu chinga 'ba 'ndikoni Sara, ngat'a kuakjainre nga Na'enchana sik'etjusun nga ko fani kjuakixi mé= xi kitsuyatitjunre. 12 Ninga tsa bi nde tjinnire nga'ñu ngajin yojore, kis'ere ntje xi 'ñu nkjin kuán joni niñu

xi tjin ngank'aa 'ba joni tsumi xi tjin ndai ndachikun xi bi ma s'exki.

13 Ngatsi'i xutabiu jesun 'ba ka'nda kje sakuúre xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare. Tunga kuakjainre, 'ba tu kjin tsabe tsajmibiu 'ba kuatsjare ngat'are, 'ba tsabere yojore nga xuta xi xin nangire, xi tu tsik'etsumasun nga'e ngasun'ndio. 14 'Ba xi 'ba tsu, bakutsejen nga inyamangisjai xi nangire fa. 15 Ngat'a tsa tojo kitsikja'etsjenra ngat'are nangi ña 'etjuni, kuán= kiji ngani nga'ndebiu tsakaiñu. 16 Tunga kuamején=re jngu nangi xi ngisa nda ngisa, kui xi tsunire xi tjin ngank'aa. Kui kjua bi masubanire Na'enchana nga 'batsa'en 'yare nga kui xi Na'enre xutabiu, ngu kui je 'endare jngu naxinanda.

17 Ngat'a kuakjainre Abraham, kui= kjua kitsjani Isaac joni chje, nga kiskut'ayako Na'enchana. Kuán kakun nga sja joni chje ki'ndire xi jngututu mani, ninga tsa ngat'are ki'ndiu kitsuyatitjunni Na'enchana 18 nga 'ba kitsure: "Ngat'are Isaac ndibanire ntje xi s'ẹri." 19 'Ba Abraham kitsikja'etsjen nga Na'enchana tjinre kjua'ñu nga sikja'aya nganire xuta ngajinre mik'en, 'ba kui= kjua kixuntsja ngani ki'ndire joni tsa ja'aya nganire.

20 'Ba ngat'a Isaac kuakjainre, kui kjua kitsichikunta'enni Jacob ko Esau nga kitsuya xi jaskan s'ẹre.

21 Ngat'a Jacob kuakjainre, kui kjua nga je mején kueya, kitsichikunta'enni nga jngu jngu ki'ndire Kuse 'ba kitsichjire Na'enchana nga kitsikindit'a yanisere.

22 Ngat'a Kuse kuakjainre, kui kjua nga je mején kueya, kitsuyani nga kjua'e nixtjin nga k'uetju xuta xi tse'e Israel nangi Egipto 'ba 'exa jó kjuiniko nindare.

23 Ngat'a xichare Moisés kuakjainre, kui kjua ján sa kitsik'ejña'moni ki'ndiu, ngat'a tsabe nga tsja kji'i ki'ndiu 'ba bi kitsakjunre kjuatexuma xi ts'axje reyre nangi Egipto.

24 Ngat'a Moisés kuakjainre, nga je chinga, bi nde kitsikjainni nga ki'ndire ki'ndi chjunre Faraón k'uinre. 25 Tusa kuamejénre nga 'ba nde kjua'ako kjuanima naxinandare Na'enchana 'ba bi nga sitsjajin ngutjun kjuatsja xi tsja je. 26 'Ba kitsikja'etsjen nga ngisa chji ngisare kjuanima xi ja'axtiu ngat'are Cristo nga ko mare kjuanyina xi tjin Egipto, ngat'a kiskuya=re chji xi jaskan sạkure.

27 'Ba ngat'a kuakjainre, kui= kjua 'etjuni nangi Egipto 'ba bi kitsakjunre kjuastire rey. 'Ba janda kitsi'ñu kakun, ngat'a jo fani tsa tsabe Na'enchana xi bi matsejen kuánre. 28 'Ba ngat'a kuakjainre ngayeje, kui= kjua ts'axjeni s'i pascua 'ba 'exa nga jin s'ẹtsojojunre xuntja ni'ya, tuxi ankje xi sik'en ki'ndi titjunre xuta xi tse'e Egipto bi sikoni ki'ndi titjunre xuta xi tse'e Israel.

29 Ngat'a xuta xi tse'e Israel kuakjainre, kui= kjua ja'axtiuni
Ndachikun iniu joni tsa nangi kixi. Tunga xuta xi tse'e
Egipto jesunjin nanda nga 'ba nde kuamejénre kjua'axtiu
nga tjenngire. 30 'Ba ngat'a kuakjainre ngayeje, kui= kjua
tsixuyani xjore naxinanda Jericó, jaskan nga yatu nixtjin
tsik'etsumandaire xuta xi tse'e Israel.
31 Ngat'a kuakjainre chjun masen Rahab, kui= kjua bi ñatjen
k'enkoni xi bi kuakjainre nga sik'etjusunre Na'enchana,
ngat'a nda kiskjebetjo nchja xi tse'e Israel xi echukutsejen'ma
nga'ndebiu.
32 'Ba ¿mé= xi xin ngisaą? Bi kụanninạ chuba tsa kuinchjaą
ngat'are Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David ko Samuel 'ba
ko nchja chinga profeta. 33 Ngat'a kuakjainre xutabiu, kui=
kjua kitsa'enni nga kiskjanko rey, 'ba kixi kitsa'en kjua, 'ba
kisakure mé= xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare. 'Ba
'ba nde 'echja ts'a tjiuxa, 34 'ba kitsik'oya ndi'i xi 'ñu, 'ba
kitsik'angi yojore ngat'are kicha xi s'ere tsakaiñu, 'ba kitsja
nga'ñure yojore ninga tsa je tsabere kakun nga je jejndare, 'ba
'ñu kakun kuán nga kiskjan, 'ba tsangatjenngi chasoldadu xi
stike. 35 'Ba kis'e yanchjin xi kiskjebe tjikun ngani xinkjin xi
je jesun tsakaiñu.
Tunga tjin yak'a xi jesun nga ja'a kjuanima, ngat'a bi kit-
sikjain nga kụandaị, tuxi 'batsa'en sạkunire nga'nde xi ngisa
nda ngisa nga kjua'aya nganire. 36 'Ba tjin xi tsejñucha 'ba
kis'ere, 'ba ka'nda kis'e'ñukoni na'ñu kicha 'ba kis'eya nduya
ngayeje. 37 'Ba tjin xi ndiojo kjinik'enkoni, 'ba xi kicha 'nde'ñu
kitiyani yojore, 'ba xi kicha kjinik'enkoni. 'Ba tjin xi tu nga
i nga jaan tsik'etsuma nga tu tjiuxinre chutsanga= yaja ko
xi tse'e natendsu. 'Ñu nima tsik'endu, 'ba kitsjenngicha, 'ba
kjini'onre. 38 Xutabiu 'ñu nda kuán 'ba ngasun'ndio bi kui
tsunire. Tu tsik'etsumasun= nangi t'axin 'ba ngajin ngijñacha,
'ba tsik'endungi ngi ngijo 'ba ña tixa ngi nangiu.
39 Nda kjinukjua ngat'are ngatsi'i xutabiu ngat'a kuak-
jainre, tunga bi kisakure xi kitsuyatitjun Na'enchana nga
sjare. 40 Ngat'a Na'enchana bajin kakun=na, kui= kjua ja'ba
je tjindanire xi ngisa nda ngisa, tuxi bi kụakixikjinni xutabiu
tsa bi ñatjen ko ña.

12

1 'Bamani, kitsendaina xuta xi baku chuyana jótsa'en kuak-
jainre. Kui kjua k'uejñat'axinña tume xi tsina'enna ko je xi
tsa'en nga skạa, 'ba kua'e nga'ñu_ra yojona nga kuiyutsanga
ngisa ndiya xi fi ngisa. 2 K'uet'antjsa tuxkuan ngat'are Jesús,
xi 'etuts'inre 'ba kitsijngukjin xi makjainna. Ja'ba je be kui
kjuatsja xi sạkure, kui kjua kichukjuakonire nga k'en t'a kru
'ba bi kuenda kitsa'en kjuasuba xi kisakure nga 'batsa'en

k'en. 'Ba jaskan tsik'ejña ngate kixire Na'enchana xi batexuma.
3 'Bamani tsu'ba, chutsejen kusun_ru Jesús xi kichukjuako
yejere nga kitsujun kitsut'are xuta je, tuxi bi kjuejndaninu
'ba kjuere kakún. 4 Ngu temixkjankoñu je, tunga kje sakunu
kjuabeya nga 'ba teño'on. 5 'Ba je kjinichiyajiun en xi tsja
nga'ñunu, xi tsuya nga jun xi ki'ndire Na'enchana. Ngat'a
'batsa'en kua'indut'a:
Ji ki'ndina,
bi tu jan ngatjamari enre Na'enchana xi baku ndiyari,
'ba bi ngatafere takuin nga kjuatikori.
6 Ngat'a Na'enchana baku ndiyare xi tsimején kui,
'ba 'ñu mejenre ngatsi'i xi ki'ndire mani.
7 Ngatachukjuakonu nga 'ñu kuejennu Na'enchana, ngat'a
kui 'ba= tsikonu joni ki'ndire. Ngatsi'i xi na'en kuán 'ñu
mejenre ki'ndire nga baku ndiyare. 8 Tunga tsa bi 'ñu kue-
jennu Na'enchana josiko ngatsi'i ki'ndire, jun jo=ni ki'ndi xi
tu 'batsa'en saku kuon 'ba bi xi ki'ndire fa.
9 Nga sa'e ki'ndia, na'enna xi nga'e ngasun'ndio 'ñu
mejenna 'ba 'yakun=ña ngat'are kibiu. ¿Jó fani kui bi
ngisa kjuikuncha Na'enchana xi tijña ngank'aa, tuxi
sa̱kunina kjuabenichun? 10 Tu chuba nixtjin 'ñu mejenna
na'enna nga'e ngasun'ndio nga baku ndiyana jotsa'en kui
tsikja'etsjen, tunga Na'enchana 'ñu mejenna nga tu kjuanda
tsajan, tuxi 'ba nde sa̱kut'anina kjuatsjere. 11 'Ba kjuakixi=
nga bi matsjana nga tjin xi 'ñu mejenna, tusa ma'onna. Tunga
xi 'batsa'en baku ndiyare, kui= xi jaskan 'bejñajin kjuaxiu 'ba
be jótsa'en kixi fiko yojore.
12 'Bamani, ta'e nga'ñu ngani_ru ndso xi je tifejndare ko nd-
sakú xi bi nde tjinnire nga'ñu. 13 Tjakixiu ndiya xi kuangiyo,
tuxi ku̱andani ndsakú xi nimat'a 'ba bi nde ku̱atsitinni.
14 Tinyisjo nga ngat'ekonu kjuaxiu ko ngatsi'i xuta 'ba nga
ngatjas'enu kjuatsje. Ngat'a xi bi tjinre kjuatsje, bi skue
Na'enchana. 15 Nda chutsijon nga tu'yá ngatjas'e ngajinnu
xi cha̱jare kjuandare Na'enchana, tuxi bi s'e̱ni xi sja s'e̱
ngajin inimare 'ba 'batsa'en sja kjuana'en 'ba sa'en nga si-
jndi nkjin xuta. 16 Ni'yá chajngi ngatjama, 'ba nde ninga
ni'yá xi bi ngatjabekun Na'enchana joni Esau xi tu ngat'are
jngusa xichine yateña xi sjare na'enre tsakaiñu joni ki'ndi
titjun. 17 'Ba 'yañu jotsa'en kjinik'ejñat'axín nga kuánñu, nga
kuamejénre sa̱kure kjuanichikunta'enre na'enre. Ninga tsa
ko kjuachi'nda tsangisjai ndiyani, tunga bi nde kis'enire ki
ngat'are mé= xi kitsa'en.
18 Jun bi joni xuta xi tse'e Israel xi echu jngu ngijñacha xi
tjin nga'e ngasun'ndio, xi kis'ejña ntsje ntsje nga titi, ña kuán
nistjen nistjen 'ba kis'ejñu 'ba kuán ntjo, 19 'ba kjinu'yare tjio

ko jngu jnda xi kinchja. Xuta xi kjint'ere jndo 'ets'a nga bi nde ngatjako ngisani. 20 Ngat'a bi kichukjuakore kjuatexuma xi 'bi kitsu: “Ka'nda tjiuba xi kuasensun ndsaku ngasun ngijñacho tjinnere nga ndiojo sa̱tere asa kicha kjuinuñare nga kjuinik'en.” 21 Ne kun tjin tsajmi xi kuatsejen ka'nda Moisés kitsu: “Nase tefatsekun=ña̱.”

22 Tunga ngat'are jun, echuñu ngijñacha Sión ko naxinanda xi tse'e Na'enchana xi tijñakun, naxinanda Jerusalén xi tijña ngank'aa, ña 'ñu nkjin ankjele mañajan ko kjuatsja, 23 'ba ña mañajan ki'ndire Na'enchana xi tjun xi kua'indut'a ja'enre ngank'aa. Echut'a_ru Na'enchana xi sa'enre kjua ngatsi'i xuta, 'ba ko ña tjindu inimare xuta xi kixi kiko yojore, xi je kjinikixikjin. 24 Echut'a_ru Jesús xi ngat'are kui 'endani kjua xatse Na'enchana 'ba ko jin xi kis'esten ngat'ana, xi ngisa nda nchja nga ko mare jinre Abel nixtjin kuatse jan.

25 Nda chutsijon 'ba bi nik'ejñat'axiun xi fakona. Ngu bi kuán tsanga nixtjin kuatse jan xuta xi 'ejñat'axin xi kitsuya enre Na'enchana nga'e ngasun'ndio. Kui kjuañu, ¿jótsa'en kuiyaña tsa bi kuatesin_ra xi tijña ngank'aa, xi titsuyana enre Na'enchana? 26 Nixtjin kuatse jan jndare Na'enchana kitsikjatse t'anangiu, tunga nganda'e ts'a kitsja nga 'ba kitsu: “Ngijngu ndiya sikjatse ngisaa̱ t'anangiu 'ba bi tu t'anangiu sa ko ngank'aa ngayeje.” 27 'Ba kionga tsu “ngijngu ndiya ngisa”, tsu=nire nga stjuxin tsajmi xi kjinindo xi ma teya, tuxi 'batsa'en s'e̱nduni xi bi ma teya. 28 Bi ma teya ña batexuma Na'enchana, 'ba kui xi sakuna. Kui kjua kua'eni_ra kjuanda Na'enchana 'ba sichji_ra jotsa'en nga kui matsjare, nga 'ñu kuncha. 29 Ngat'a Na'enchana jo=ni jngu ndi'i xi tsikje tume yejeñu.

13

1 Janda timejénkaño nts'io xi tu jngu makjainnu. 2 Bi nichiyajiun nga nda xjubetjo xi kjuechukunnu, ngat'a tjin= xi kiskjebetjo ankje ndaba ninga bi tsabe tsa ankje xi ja'ekun.

3 Tikja'etsjion ngat'are xuta xi kjiyuya nduya, joni tsa ko jun tetsjuyako. 'Ba nde tikja'etsjion ngat'are xuta xi ch'o kjimata'en, joni tsa ko jun ndekui kjuana'en temitjaxtiu.

4 Chakun tsi'u kjuabixon 'ba kixi tiko xingiu nga kuetsubako, ngat'a Na'enchana sa'enre kjua xi sa'en kjuachajngi ko xi sa'ent'are kjuachajngi xinkjin. 5 Bi nimijíon ton, tusa t'ejngu kakún ngat'are xi je tjinnu. Ngat'a Na'enchana 'ba kitsu: “Niñajanni sik'ejñara̱ 'ba sikumara̱.” 6 Kui= kjua mani kakuan nga mixan:

Na'enchana basekona̱;
bi sakjua̱n.

¿Mé= xi kụan sikoną xi tu xuta sa?

7 Tikja'etsjion ngat'are xuta ngaku xi kis'enu, xi yakuyanu enre Na'enchana. Tikja'etsjion jótsa'en tsik'endu, 'ba tsajmi nda xi kitsa'en ka'nda ngą jet'a nixtjinre, 'ba 'batsa'en 'ba nde ngatjamakjainnu jotsa'en kuakjainre.

8 Jesucristo tu kuintsjai, nixtjin xi ja'a, nganda'e 'ba ngantsjai nixtjin. 9 Bi ba'e'ndio tsa tjin xi k'uejñunu nga kuakuyanu kja'e kjuanga en xi bi kui. Ngisa= ndani nga saku nga'ñure inimana nga ko kjuandare Na'enchana 'ba bi ko kjuatexuma xi tsja xuta ngat'are xichine. Ngat'a xi tsik'etjusun xi bakuya xuta ngat'are xichine, kui= xi niñajanni basekore xuta.

10 Tjin=na jngu altar, 'ba bi tixa'ndere na'mi xi tsa'exa ngaya ningu xi najñute ni nga skine chje xi s'endusun alto. 11 Ngat'a na'mi titjun fa'as'enko jinre tjiuba nga'nde xi ngisa tsje ngisa nga tsja chje ngat'are je, tunga yojore tjiubabiu tí t'axin ña tjindu xuta. 12 'Ba 'ba nde tsa'en Jesús ja'a kjuanima ña t'axin ña tijña naxinando, tuxi ko jinre kitsitsjekoni naxinando. 13 'Bamani tsu'ba, tangitjenngia Jesús ña t'axin ña tjindu xuta, 'ba nde ngatasakuna kjuasuba xi kisakure. 14 Ngat'a nga'e bi tjinna jngu naxinanda xi tijñantsjai, tusa teminyisja naxinanda xi jaskan s'ẹ.

15 Kui kjua sichjintsjaini_ra Na'enchana ngat'are Jesucristo 'ba 'batsa'en kua'eni_ra chje. Asa jo mixan, nga ngat'etju ndsu'ba en xi sikixiya nga kui tse'era. 16 'Ba bi nichiyajiun nga nda siko xi yak'a 'ba nga kuisekokaño xingiu, ngat'a kui chjebiu xi matsjare Na'enchana.

17 Tik'etjusun enre xi ngakunu 'ba ngisa ngi'nde teko yojonu, ngat'a kui xi inyatsikuendanu 'ba tjinnere sjare kuenda Na'enchana ngat'anu. 'Ba ti'on tuxi tsja s'ẹnire nga sa'exa 'ba bi iye kụanre xo, ngat'a 'ba=nde kjuanda tsojon tsa bi iye kụanre xo.

18 Chuko Na'enchana ngat'anį. 'Ya=nį nga tsje tjin kjuafa'etsjennį 'ba mejénnį nga janda kixi kuekuẹ yojonį. 19 'Ñu temi'a_nuụ nga chuko Na'enchana ngat'ana, tuxi sja'ndeniną nga kjuikunxati ngani_nuụ.

20 'Ba Na'enchana xi tsjana kjuaxiu 'ba xi kitsikja'aya nganire Na'enna Jesucristo ngajinre mik'en. Na'enna Jesucristo xi ngisa fa nda tsikuenda chutsanga, ngat'a ko jinre Na'enchana 'endakoni kjua xi bi fet'a. 21 Kui ngatatsjanu ngayéje xi nda xi machjennu, tuxi kụan sik'etjusunñu xi kui mejénre, 'ba ngat'are Jesucristo ngatatsikona jotsa'en kui matsjare. Ngatjas'ere kjuaje Jesucristo ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

22 Jun nts'ią, te'bets'a_nuụ nga ngatachukjuakonu en xi tetsi'indu_nuụ nga'e nga tefakoya_nuụ, ngat'a tu chuba

kitsi'indu_nuu̱. 23 Mejénna̱ nga xio nga je 'etju nduya nts'ia Timoteo. Tsa kjua'ekunxatina̱, kjuikua̱ ko kui nga kjuikun_nuu̱.

24 Ta'e_ru kjuate'nda ngatsi'i xi ngakunu ko ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. Nts'ia xi tse'e Italia 'ba nde inyatsikasennu kjuate'nda.

25 Ngatjas'e tsi'inu kjuandare Na'enchana. 'Ba ngatjama.

Xujun xi kitsikasen SANTIAGO

1 An, Santiago, xi tetsa'exat'a_ra Na'enchana ko Na'enna
Jesucristo, tetsikasen_nuu kjuate'nda jun xi jendibañu nga
tejó ntje xi xuta Israel, xi tetsubo ngajin nangi xi bi tse'e Israel.
2 Jun nts'ia, 'ñu tsja t'e_ru kakún kionga chut'ayakonu
nga ndibanio nkjin kuya kjuana'en. 3 Ngu 'yañu kibi,
nga manu bitjaxtiu nga chut'ayakonu ngat'are kjuamakjain
xi tjinnu, 'ba=tsa'en ngisa manu nga chukjuanu tume xi
mato'on. 4 Tunga ta'e'nde_ru kjuachukjuabiu xi sakunu nga
kui xi ngatatsijngukjin xa xi tsa'en ngajin inimanu, tuxi
s'ejñandakjiñu, kuakixikjiun, 'ba tumé chat'anu.
5 'Ba tsa tjin ngajinnu xi chajat'are kjuankjin kakun,
ngatami'are Na'enchana. 'Ba kui sjare, ngat'a niki tsjafani=re
xi machjenre ngatsi'i xuta 'ba bi jan be kakun. 6 Tunga
xi skui'are tsajmi Na'enchana tjinne=re nga kuakjainre 'ba
bi jó ján kuaja inimare. Ngu xi jó ján baja inimare, jo=ni
tsindiure ndachikun xi fiko i fiko jan ntjo. 7 Xi 'ba sa'en, tumé
ngatakuya nga sakure tsajmi ngat'are Na'enchana, 8 ngat'a
jó= tsikja'etsjen 'ba niñajanni tsikjet'a xi kui 'betuts'inre.
9 Nts'ia xi nimaa kuán, kui xi tsja ngatjas'ere, ngat'a
Na'enchana nk'a ts'axje. 10 'Ba tsja ngatjas'ere xi xuta nyina
kuán, ngat'a Na'enchana ts'axjenima. Ngat'a xuta xi nyina
chaja joni naxu xi tjin ngijña. 11 Kionga 'betju tsu'biu 'ba
'ñu sje ma ndabare, tsixi ngijño, 'ba jenngi naxure, 'ba chaja
isenre xi tsja kji'i. 'Ba 'ba=nde tsa'en xaja xi xuta nyina kuán
ngajinre xa xi titsa'en.
12 Ndaxure xuta xi tichjukjuakore nga tichut'ayako,
ngat'a nga je nda kjua'axtiu nga tichut'ayako, saku=re
kjuabenichun. Kui chjibiu xi kitsuyatitjun Na'enchana nga
sjare xuta xi tsimején. 13 Tsa tjin xi chut'ayako nga sa'en
xi bi nda, bi ngatatsikja'etsjen tsa Na'enchana xi 'batsa'en
tikut'ayako. Ngu niñajanni tsu inimare Na'enchana nga sa'en
xi bi nda, tsa xi bi nda skut'ayako kui, ninga bi kut'ayako xuta
tsa tuxi sa'enni xi bi nda ngayeje. 14 Tusa chut'ayako nga
jngu jngu xuta nga tsu inimare kjuach'o xi tjin, 'ba 'batsa'en
xi mejénre fiko 'ba 'bonachare. 15 'Ba nga tojo mejénre mé= xi
tsu inimare, kio= ndibanire je. 'Ba kionga je matse jio, kio=
ndibanire kjuabeya.
16 Nts'ia xi tsimijaan, bi ch'onacha_ru yojonu. 17 Ngayéje
kjuanda xi ba'ena 'ba nga jngu jngu kjuatjo xi tsjekjin xi
sakuna, ngank'aa ndibanire. Xi tsjana Na'enchana xi kitsa'en

ngayéje xi tsitsejen ngank'aa. Na'enchana bi 'bantjaiya, 'ba bi fa'a joni nk'ian. 18 Kui xi 'batsa'en kuamejénre nga ki'ndire kitsa'enna nga kitsjana enre xi kjuakixi, tuxi kụanña xi ngisa tjun tijña ngajinre ngayéje xi kui kitsa'en.

19 T'ejin kakún kibi, nts'iạ xi tsimején_nuụ. Nga jngu jngu xuta ngat'endundantsjai nga kuinya ñojon, nga bi kitsa ngatinchja 'ba nga bi ta'a ngatjamastire. 20 Ngat'a kjuastiu bi basekona nga ña'an xi kixi tjin ngixkun Na'enchana. 21 'Bamani, t'ejño ngayéje xi jndi tjin ngixkun Na'enchana ko tsajmi ch'o xi 'ñu tjin. Ti'naxjenimo yojonu nga chjubio en xi kis'entjejin inimanu. Xi tjinre kjua'ñu nga sik'anginu.

22 Tunga tik'etjusun=ñu ion, ngat'a tsa tu kuinya ñojonso 'ba bi sik'etjusun, ndejun tech'onacha_ru yojonu. 23 Xi tu minya ñojon sa ion 'ba bi tsik'etjusun, jo=ni jngu xuta xi kutsejenya jngu chutsin nga kutsejenre yojore. 24 'Ba kionga 'ba titsa'en, tjibe= jó= kji'i yojore. Tunga nga siku'be, ta'a chiyajinre jó= kji'i. 25 Tunga xuta xi tu kui fa kutsejenre kjuatexuma xi niki kjuakixi, xi tsindaina, 'ba tsik'etjusun xi tsu 'ba bi chiyajinre xi basen ñojon, kui= xi kụachikunta'en ngat'are xi titsa'en.

26 Tsa tjin xi tsu nga bekun Na'enchana, tunga bi kunre ts'a jótsa'en nchja, kui xi 'bejñure yojore 'ba bi chjire jotsa'en bekun Na'enchana. 27 Tunga nga bisekua ki'ndi xi x'an ko yanchjin k'an xi inyafa'a kjuanima, 'ba nga bi nijndikua yojona ko kjuach'o xi tjin ngasun'ndio, 'ba=tsa'en nga tsje 'ba nda 'yakuan Na'enchana xi Na'enna mani.

2

1 Jun nts'iạ xi makjainnu ngat'are Na'enna Jesucristo xi 'ñu je, bi tjinni nga kabi siko xuta. 2 Tu kuixunra, tsa kio ña mañojon kjua'as'en jngu xuta xi tjiyare xtungu xi tse'e oro 'ba tsa tsja= kji'i najñu yaja, 'ba tsa 'ba nde kjua'as'en jngu xuta nịmạ xi yaja jngu najñu xi je kuacha, 3 'ba 'batsa'en tsa nda xjubetjo xuta xi yaja najñu xi tsja kji'i 'ba k'uin_ru: “Teni nga'ndebi xi nda”, 'ba k'uin_ru xuta nịmọ: “Kio tisen ndiji asa ndekenit'ai ndsakua.” 4 Tsa 'ba si'on, ¿a bi kabi teniko xuta xi tjindu ngajinnu? ¿A bi ch'otsa'en tenikja'etsjion nga te'bendo kjua?

5 Tasen ñojon kibi nts'iạ xi tsimijaạn. Na'enchana kiskja'ajin xuta xi nịmạ nga'e ngasun'ndio, tuxi s'ẹnire kjuanyina ngat'are kjuamakjainna 'ba tuxi kụatsẹ'ẹni ña batexuma Na'enchana. Kui=biu xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare xuta xi tsimején kui. 6 Tunga jun, 'naxjengi=ñu xuta nịmạ. ¿A bi nchja nyino xi tsikonu jotsa'en kui mejénre 'ba fiko kjua'ñunu ngixkun juez? 7 'Ba ¿a bi kui nchjabiu xi ch'otsa'en nchja ngat'are ja'en ndare Jesucristo xi ja'axtiuyanu?

8 Nda= si'on tsa sik'etjusunkjiun kjuatexuma xi kika'ena
ngat'are Na'enchana xi reyna, jotsa'en kua'indut'a enre:
“Timején xingi jofatsa'en nimején yojori.” 9 Tunga tsa kabi
niko xuta, techjujeñu 'ba ndekuini kjuatexumo kuanejenu
nga tjinnu je. 10 Ngu tsa jngu xuta k'uejñatjo yeje kjuatex-
umo, tunga tsa tu ichi sa ña bi sik'etjusun xi kio kua'indut'a,
kui xi s'eneje ngat'are ngayéje xi kua'indut'a kjuatexumo.
11 Ngu ndekui Na'enchana xi kitsu: “Bi kjuachajngi ñe'en”,
'ba 'ba nde kitsu: “Bi nik'en.” 'Bamani, ninga tsa bi si'en
kjuachajngi, tunga tsa sik'en, je kichjuje ngat'are kjuatexu-
mare Na'enchana.
12 'Ba kụanna kjua ngat'are kjuatexuma xi tsindaina, kui
kjua nda tinkjinni_ru takún jó kuixun 'ba jótsa'en kueko
yojonu. 13 Ngat'a nixtjin nga sa'enna kjua Na'enchana, bi
kjua'animare xuta xi bi ja'animare xuta xi yak'a. Tunga xi
ja'animare xuta xi yak'a, kui xi nda k'uetju nixtjin nga kụanre
kjua.
14 Jun nts'iạ, ¿mé= chjinire tsa tjin xi kuetsu nga makjainre,
tunga tsa tsajainre xi baku nga titsik'etjusun kjuamakjainre?
¿A kụan k'uangi tu ngat'are nga 'batsa'en makjainre? 15 Tu
kuixunra tsa jngu nts'ia asa jngu ndichja chajare najñu asa
xichine xi machjenre, 16 'ba tsa jngu xi tjin ngajinnu kuet-
sure: “T'irandai, ngatjama'isuri 'ba ngatatseri”, tunga tsa bi
basekoni nga tsjare xi machjenre nga'e ngasun'ndio, ¿mé=
chjinire kibiu? 17 'Ba nde 'ba= mani ko kjuamakjainna. Tsa
tsajainre xi baku nga tenik'etjusan kjuamakjainna, tu tijña
k'en kjuamakjainna.
18 Ngu tsa tjin xi kuetsu: “Ji tjin=ri kjuamakjain, 'ba an
tetsa'enña xi nda.” Tunga takunna kjuamakjainri kionga
tsajainre xi baku nga tenik'etjusin kjuamakjainri, 'ba an
ngat'are xi tetsa'aạn kuakukonirạ kjuamakjainnạ. 19 Ji mank-
jainri nga jngututu mani Na'enchana. Ne nda ñe'en. 'Ba=nde
makjainre isennixtjin xi inyatsa'exat'are chanayiu 'ba fat-
sekun. 20 Ji xi tsajainri kjuafa'etsjen, ¿a bi mankjinri nga bi
chjire kjuamakjain tsa tsajainre xi baku nga tji'betjusun kjua-
makjain? 21 Xuta chingana Abraham xuta kixi= kuán ngixkun
Na'enchana tu ngat'are mé= xi kitsa'en, nga kitsja Isaac xi
ki'ndire mani nga kitsa'en joni chje ngasun altar. 22 'Ba
te'yani jótsa'en ñatjen kitsa'exa kjuamakjainre ko xi kitsa'en
Abraham. Kuajngukjin kjuamakjainre ngat'are xi kitsa'en.
23 'Ba 'batsa'en 'etjusunni xi kua'indut'a enre Na'enchana:
“Abraham kiskunre Na'enchana, 'ba kui= kibiu xi kiskjebeya
xkire Na'enchana nga kitsikixiya nga Abraham xuta kixi
kuán.” 'Ba Abraham amigure Na'enchana kik'inre.
24 Je te'yo nga makixi= xuta ngixkun Na'enchana tu

ngat'are mé= xi tsa'en 'ba bi tsa tu kui sa nga makjainre.
25 'Ba 'ba=nde kuán ko chjun masen xi Rahab 'mi. Kuak-
ixi= ngixkun Na'enchana tu ngat'are mé= xi kitsa'en, nga
kiskjebetjo nchja xi tse'e Israel xi echukun'mo nangibiu 'ba
kitsikasennga ndiya nga kja'e ndiya kitsikasen ngani. 26 Ngu
jotsa'en bi tijñakun yojore xuta nga je 'betju inimare, 'ba=nde
tsa'en bi tijñakun kjuamakjainna tsa tsajainre xi baku nga
tenik'etjusan kjuamakjainna.

3

1 Nts'ią, bi 'ñu nkjin ngatjas'e ngajinnu xi kụan maestru,
ngat'a 'yañu nga jin xi maestru kuáin ngisa= 'ñu kụannį kjua
nga ko mare xuta xi yak'a. 2 Ngat'a ngatsi'iña 'ñu nkjin ka'a
ña'an xi bi tjinni nga si'an. Tunga tsa tjin xi bi 'betju ts'a
en xi bi tjinni nga k'uetju, kui= xi xuta kixikjin 'ba ma=re
'bechja'ndere yojore tumeñu.

3 Ma ña'an nga jngu chakabayu sik'etjusunna nga 'be'a
na'ñu ts'a. 'Ba 'batsa'en ma ña'an nga tjiuba jebiu kuaje
nituña ña mejénna. 4 'Ba nde chutsejen kusun_ru barku. Xi
tsa'exakore jngu barku je ma tsja ndiyakonire ko jngu yachi
xi tijña tuts'in barku. 'Ba 'batsa'en ma fiko nituña ña mejénre
kuaje, ninga jngu ntjo'ñu tsunginiña. 5 'Ba nde 'ba= mani
ko najenna. Jngu= ka'a ichi xi tse'e yojona, tunga ma=re
tsa'en kjua xi ya'e. Chutsejen kusun ngayeje jotsa'en ninga tu
ichi sa ndi'i kụan kuaka jngu ngijñacha xi tse. 6 'Ba najenna
jo=ni jngu ndi'i. Jo=ni jngu ngasun'nde xi kitsejin kjuach'o
xi tijñajin yojona 'ba tsikjetsun yejena. Kui= xi 'bet'a ndi'i
xki nixtjin xi betsuba nga tsikjetsun kjuabenichunna, ngat'a
ndi'iu ndiba=nire nga'nde ña kjua'a kjuanima xuta.

7 Ngayéje kuya tjiuba ts'en xi tjin, tjiunise, tjiuye, ko tji-
uba xi tjin ngajin ndachikun ma nint'e, 'ba tsint'e xuta.
8 Tunga nisa'ya ma tsint'e najenna. Jngu tsajmi ch'o xi bi ma
nik'ejñaxiu, xi kitsejinre xan xi tsik'enna.

9 'Ba najenna nichjen=ña nga je 'naxjia Na'enchana,
'ba=nde kui nichjan nga ch'o 'mi_ra xuta xi kis'endakoni
isenre Na'enchana. 10 Tu jngu ndsu'ba 'betju en xi nda tsu ko
en xi ch'o tsu. Jun nts'ią, bi 'batjinni nga 'ba si'an. 11 ¿A ma
nde kioni ña titju nanda ma 'betju nanda xi nda ko nanda xi
sja? 12 Nts'ią, ¿a ma bajare tu acetuna jngu ya higuera? ¿A
ma bajare tu higo jngu na'ñure uva? 'Ba nde ninga ña titju
nandaxtia bi ma 'betjure nanda xi nda.

13 ¿'Yá= xi tjinre kjuankjin kakun ngajinnu 'ba mankjinre
jótsa'en tsa'en Na'enchana? Kixi ngatjiko yojore 'ba
ngatatsa'en xi nda. Tsa 'baxjenima yojore nga 'batsa'en,
xia=re nga kui tjinre kjuankjin kakun. 14 Tunga tsa kjuaxin

kakun sisja inimanu 'ba mejénnu nga ngisa tjun kuetsubo nga ko mare xuta xi yak'a, bi nk'a 'naxjo yojonu nga mixun nga tjinnu kjuankjin kakun. Nga 'ba ño'on, te'bejña'moñu xi kjuakixi ko en ndesu. 15 Ngat'a kjuankjin kakunbiu bi ngank'aa ndibanire, tse'e= ngasun'ndio, kjuafa'etsjenre xuta=, 'ba tse'e= chanayiu. 16 Ngu nituña ña tjin kjuaxin kakun 'ba ña tjin xuta xi mejénre nga ngisa tjun tijña nga ko mare xuta xi yak'a, bi tsja tsa'en tjindu xi tjin 'ba xuta tsa'en ngayéje kuya kjuach'o.

17 Tunga xuta xi tjinre kjuankjin kakun xi ndibanire ngank'aa, kui xi tjun mejénre nga tsje tjindu ngixkun Na'enchana, 'ba 'ba nde nga tjindujin kjuaxiu, kjuanda, 'ba ko kjuant'ekjua. Xi tjinre kjuanima kakun, tsa'en xi nda, bi kabi tsa'en 'ba bi tjinre kjuajonkjain. 18 Xi tsikejench'an kjua, jo=ni tsa kjuaxiu 'bentje. 'Ba xi kixi tjin jo=ni tu xi 'beku.

4

1 ¿Ñá= ndibanire kjuachan ko kjuasi xi s'e ngajinnu? ¿A bi ndibanire nga mejénnu si'on xi tsu yojonu xi ngantsjai kjanjin yojonu tuxi batexumanire? 2 Ngu mejénnu tsajmi xi tsajainnu. 'Ba 'batsa'en maxin kakun ka'nda nga nik'ion tuxi sa̱kuni=nu kibiu, tunga bi ma fechutjenngiu xi mejénnu. 'Ba 'batsa'en chubasiko xingiu 'ba mixkjon. Bi sakunu xi mejénnu, ngat'a bi Na'enchana xi chja'a_ru. 3 'Ba ninga nga chjo'o, bi sakunu, ngat'a ko kjuafa'etsjen xi bi nda chjo'o. Ngu tu mejénsaninu nga sitsjako_ru yojonu xi chjo'o.

4 ¡Jun xi bi kixi meko yojonu ngixkun Na'enchana! ¿A bi 'yo nga xi tsimején ngasun'ndio, kui xi tjimastike Na'enchana? Tu'yañu xi mejénre ku̱an amigure ngasun'ndio, kui xi titsa'en yojore xi tjimastike Na'enchana. 5 ¿A manu jun nga tumé chjire xi tsu enre Na'enchana? Ngu 'batsa'en kua'indut'a: “Isennixtjintsje xi Na'enchana 'ejñajinna tjo= bena 'ba ka'nda machinintjai_ra.” 6 Tunga Na'enchana= ngisa tsja ngisana kjuanda. Kui= kjua 'ba tsuni enre: “Na'enchana tsukine= xuta xi nk'a kakun, tunga tsjare kjuanda xi 'baxjenima yojore.”

7 Kui kjua 'naxjenimañu yojonu ngixkun Na'enchana. 'Ñu tetsuba_ru mé= xi tse'e chanayiu, 'ba kui kuanga nga kuasent'axinnu ya'a. 8 Titiñat'a_ru Na'enchana, 'ba 'ba=nde Na'enchana sitiñat'anu ngayeje. Jun xi chjujio, tsje tetsubo. 'Ba jun xi jó kji'i kjuafa'etsjennu, titsjio inimanu. 9 'Ba ta'e_ru kjuanima yojonu, ngatjamabanu 'ba chi'ndo. Nga kjuabejnunu, tusa kjuachi'nda ngatjama 'ba nga'ndere nga tsja s'e̱nu, tusa ch'o ngatjamare inimanu. 10 'Naxjenimo yojonu ngixkun Na'enchana, 'ba kui nk'a sik'ejñanu.

11 Jun nts'iạ, bi ch'otsa'en nukjuo ngat'are xingiu. Xi ch'otsa'en nchja ngat'are nts'e asa tsu nga tjinre je, kui xi ch'otsa'en tinchja ngat'are kjuatexumo 'ba titsu nga tjinre je. Tunga tsa tesji nga tjinre je kjuatexumo, tsu=nire nga bi tenik'etjusin kjuatexumo, tusa juez teñe'en yojori. 12 Jngututu ma sani xi kitsja kjuatexumo 'ba kui xi juez ngayeje. Kui xi mare tsik'angi xuta asa tsa'en nga chaja xuta. Tunga ji, ¿'yá=nini nga ji teña'an_ri kjua xingi?

13 Nganda'e tasen ñojon kibi jun xi mixun: "Nganda'e asa nyujunni kuangian naxinanda kibiu 'ba jngu nu kụanna kio. Kuinda 'ba kuateña tsajmi 'ba kuejenna ton." 14 'Ba mixun, tunga bi 'yañu mé= xi kụannu nyujunni, tsa kuenichun ngiso asa bi kuenichun. Jun jo=ni nị'ndi xi ngutjun fani matsejen 'ba ngutjun fani chaja ngani. 15 Nga'ndere kibiu, tusa 'bi=tjinni nga kuixun: "Tsa Na'enchana mejénre, kuetsuba ngisa 'ba si'an kibi asa kja'e tsajmi." 16 Tunga nganda'e, jun tusa nk'a kakun ño'on 'ba 'ñu nk'a nukjuo. Ngatsi'i xi 'batsa'en nk'a 'baxje yojore tsa'en xi bi nda tjin. 17 Xi be= jótsa'en sa'en xi nda 'ba bi 'ba tsa'en, kui xi tikjeje.

5

1 Nganda'e tasen ñojon kibi jun xi xuta nyina tji'minu, chi'ndo 'ba titsinio ngat'are kjuanima xi kjua'enio. 2 Je je'ndu kjuanyinanu. Je kitsikje tjiuxabi najñunu ngayeje. 3 Je kitjuxa oronu ko platanu, 'ba kui xạbiu xi kuaku nga ch'o kjiño'on 'ba sikjekjua yojonu jotsa'en tsikje ndi'u mé= xi tjin. Te'bekuñu kjuanyina nixtjin nganda'e, nixtjin xi je tifet'a.

4 Nda chutsijon kui chji xi bi kika'e_ru chu'nda xi kitsa'exa tsojon, kui= kibiu xi tibaneje ngat'anu. Si'are nga in-yakji'ndaya chu'nda xi 'eku chanre tsujmi ntjenu, kui xi je echu ngixkun Na'enchana xi tjinre ngayéje kjua'ñu. 5 'Ñu tenitsja_ru yojonu nga'e ngasun'ndio 'ba bi te'bechjon_ru yojonu ngat'are ngayéje xi mejénnu. Tenijio yojonu, tunga jun jo=ni tjiundija xi tjimaje tuxi kjuinik'enni. 6 Jun je kikjanejio 'ba kjinik'ion xuta xi tsajainre je, 'ba kui bi kitsikjanntjai yojore.

7 'Bamani nts'iạ, titsejndo yojonu ka'nda nga kjua'e ngani Na'enna. Chutsejen kusun_ru xuta xi tsa'exa ngijñaa, jotsa'en kuyare chan xi nda xi tsja t'anangiu 'ba tsitsejnda yojore ka'nda nga ba'a tsi xi machjen nga kjua'e. 8 'Ba nde jun ngat-jas'enu kjuatsejnda 'ba bi nikje_ru kakún, ngat'a je tjimatiña nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna.

9 Bi tsujeto'on xingiu, nts'iạ, tuxi bi si'anninu kjua. Ngu xi sa'en kjua je sejñaxtiu xuntjo. 10 Nts'iạ, chutsejen kusun_ru jótsa'en ja'a kjuanima 'ba kis'ere kjuatsejnda nchja chinga

profeta xi Na'enchana kitsikinchja. 11 ¡Ndaxure!, mixan
ngat'are xi chukjuakore mé= xi mata'ee̱n. Je kjinu'yo jótsa'en
kichukjuakore Job mé xi kuánre, 'ba 'yañu jó kitsiko ngani
Na'enchana nga jaskanñu. Ngu 'ñu= tjinre kjuanima kakun
Na'enchana 'ba fa'anima=re xuta.
12 Nts'ia̱, kibi= xi 'ñu temi'a_nuu̱. Nga kuo'o ennu bi
nik'axkiu ngat'are ngank'aa asa t'anangiu, ninga ngat'are
tume xi tjin. Tsa "jun" kuixun, 'ba ngatjama. 'Ba tsa "junjun"
kuixun, ngu junjun. 'Ba ti'on tuxi bi s'e̱nejeñu.
13 Tsa tjin ngajinnu xi tifa'a kjuana'en, ngatafako
Na'enchana. 'Ba tsa tjin xi tsja tjinre, ngatjasere Na'enchana
nga sjare kjuaje. 14 'Ba tsa tjin xi tji'me, ngatanchjare xuta
chingare xi makjainre ngat'are Na'enna, tuxi ngatafakoni
Na'enchana ngat'are kui 'ba nga koni ja'enre Na'enna
ngatatsikajunre aseti. 15 'Ba nga kjuako Na'enchana xi
makjainre ngat'are kui, ku̱anda xi tji'mio 'ba Na'enna
skjennitjen. 'Ba tsa kiskjeje, ku̱achat'are jere ngayeje. 16 Kui
kjua t'eni_ru nijmi xingiu ngat'are je xi tjinnu, 'ba chuko
Na'enchana ngat'are xingiu, meni ku̱andañu. Ngu kionga
xuta xi kixi fako Na'enchana, xi tsu 'ñu= tjinre kjua'ñu 'ba
'ñu= baseko. 17 Joni xuta chinga profeta Elías 'ba=nde tu xuta
ngasun'nde kuán joni ña. 'Ñu jako Na'enchana nga tsi'are
nga bi nde ngata'ani tsi, 'ba bi tsa'a tsi ján nu masen ngasun
t'anangiu. 18 'Ba jaskan jako ngani Na'enchana, 'ba tsa'a
ngani tsi 'ba t'anangiu kitsja ngani chan.
19 Nts'ia̱, tsa tjin ngajinnu xi kuasent'axinre kjuakixiu 'ba
kja'e xuta sa'en nga siku'be ngani ngat'are kjuakixiu, 20 tsa 'ba
ku̱an, ngatja'yo nga tu'yañu xi sa'en nga k'uejña ngani ndiya
xi ch'o jngu xuta je, kui xi ti'baxjejin kjuabeya 'ba tsa'en nga
ku̱achat'are nkjin je.

Xujun xi tjun kitsikasen San Pedro
1 PEDRO

1 An, Pedro, xi apóstore Jesucristo kuáa̱n, tetsikasen_nuu̱ xujunbi jun xi kiskja'ajinnú Na'enchana, xi tetsubo ngajin nangi xi bi tse'e Israel nga tetsumasun nga'nde xi tjin Ponto, Galacia, Capadocia, Asia 'ba ko Bitinia. 2 Na'enchana ja'ba tjun= tsabenu, kui= kjua kiskja'ajinninu 'ba kitsitsjenu ngat'are Isennixtjintsjere, tuxi sik'etjusunñu enre 'ba tuxi tse'e kui ku̱anñu tu ngat'are jinre Jesucristo.

'Ñu ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu.

3 Ngatjanichjire Na'enchana xi Naire 'ba ko Na'enre mani Na'enna Jesucristo. Ngat'are kjuanima kakunre xi 'ñu je kitsixatse nganina, nga kitsikja'aya nganire Jesucristo ngajinre mik'en. Kui= kjua techuyaña nga kuetsubakuan ko ña 4 'ba nga sakuna xi sjana, xi bi fekjua 'ba bi majndi 'ba bi xi'ñu, xi tjindare ngank'aa nga tu kjuanda tsojon. 5 Ko kjua'ñu xi tjinre Na'enchana titsikuendanu tu ngat'are nga makjainnu ngat'are kui, tuxi sa̱kuninu kjua'bangi xi tijñandare, xi kuakutsejen nixtjin xi fet'ani.

6 Kui= kjua 'ñu tsja tjinninu, ninga tsa nganda'e tu ngutjun sa tjinnere nga temitjaxtiu nkjin kuya kjuana'en nga chut'ayakonu. 7 'Ba 'ba=tsa'en s'ejñatsejenni nga makjain kjuakixinu ngat'are Na'enna. Ngu kjuamakjainnu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare oro xi fekjua 'ba xi ko ndi'i chut'ayakoni jó kji'i nda. 'Ba tis'ejñatsejen nga makjain kjuakixinu ngat'are Na'enna, tuxi nda kjui'naxjeninu 'ba sa̱kunu kjuaje 'ba nk'a kjuinik'ejñanu, nga kuakutsejen ngani yojore Jesucristo.

8 Nimején=ñu Jesucristo, ninga kje 'yajíun jó= kji'i. 'Ba ninga bi te'yo nganda'e, tunga makjainnu ngat'are kui 'ba 'ñu= tjinnu kjuatsja xi tjinre kjuaje, ka'nda bi 'ya jó kuixan ngat'are kjuatsjabiu. 9 Ngu tisakunu xi ndibanire ngat'are kjuamakjainnu, xi tsunire nga te'bangiu.

10 Nchja chinga profeta xi kis'e nixtjin kuatse jan, xi kitsuyatitjun ngat'are kjuanda xi sa̱kunu, kui xi tsjatsa'en tsiningiya 'ba 'ñu kuamejénre tsabe jótsa'en k'uangini xuta. 11 Kuamejenre tsabe jó= ku̱an 'ba mé= nixtjinñu xi 'ejñatsejen Isennixtjintsjere Cristo, ngat'a Isennixtjintsjio xi tsik'ejñajinre nchja chinga profetabiu kitsuyatitjunre ngat'are kjuana'en xi tjinnere nga kjua'axtiu Cristo 'ba ko kjuaje xi sa̱kure nga jaskanñu. 12 Tunga Na'enchana yakutsejenre nchja chinga profetabiu nga en xi inyatsuya bi kjuanda tse'e, tusa 'ba

kitsu nga tu kjuanda tsojon. 'Ba nganda'e kibiu= xi 'ba nde kitsuyanu xi kitsikja'axtiuyanu en ndare Na'enchana ko kjua'ñure Isennixtjintsje xi kjinikasenni ngank'aa. 'Ba ka'nda ankjele 'ñu mejénre skutsejen'a mé= xi tjima.

13 'Bamani, tik'ejñandañu kjuafa'etsjennu. Nda tikja'etsjion nga kje ña'anjíun tsajmi 'ba chuya_ru kjuanda xi sa̱kunu nga kuakutsejen yojore Jesucristo. 14 'Ba ti'on yojonu joni ki'ndi xi tsik'etjusun. Bi nde ña'anñu kjuach'o xi kuamejénre yojonu nganda'eñu, nga kje makjainjínnu ngat'are Na'enchana. 15 Tusa 'ba nde jun tsje tetsubo nga si'on tume yejeñu, jotsa'en tsje kuán xi kinchjanu. 16 Ngu 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tsje ngatjamo, ngat'a tsjeña an.”

17 'Ba Na'enchana sa'enre kjua xuta jotsa'en nga kitsa'en nga jngu jngu. Kui bi kabi tsiko xuta. 'Ba tsa kui xi “Na'en” 'mi_ru, chakun kui 'batsa'en tetsubako yojonu jotjin nixtjin xi kuetsumasun ngiso ngasun'ndebi. 18 Ngu 'yañu mé= xi kuachjintjaiñu nga kuando, tuxi bi nde 'batsa'en kuetsubañu jotjin kjuachinga xi tsajain ndiyare xi 'ejñanu xuta chinganu. 'Ba bi kis'echjintjaiñu ko oro asa plata xi fekjua, 19 tusa ko fani jinre Cristo xi 'ñu chji, xi joni jinre chutsanga xi tsajainre xi ch'o 'ba xi niki tsje. 20 Nga kje majín ngasun'ndio, ja'ba je kis'endatitjun mé= xi sa'en Cristo, 'ba nixtjin fet'a xi tetsuba nganda'e je yakutsejen yojore nga tu kjuanda tsojon. 21 Ngat'are Cristo chun_ru Na'enchana, xi kitsikja'aya nganire Cristo ngajinre mik'en 'ba kitsjare kjuaje. Kui= kjua tjinninu kjuamakjain 'ba chuya_ru xi nda ngat'are Na'enchana.

22 Nganda'e nga tenik'etjusun en xi kjuakixi, 'ba=tsa'en je kuatsjeni inimanu, tuxi simejenñu nts'io ko ngayéje inimanu. Kui kjua timején kjuakixiñu xingiu ko ngayéje inimanu 'ba ko ngayéje nga'ñunu. 23 Ngu jun je kitsin xatse ngañu 'ba bi jotsa'en tsin xuta xi fesun. Tusa kitsin xatse ngañu ngat'are enre Na'enchana xi bi 'me, xi tijñakun 'ba xi k'uejña ka'nda ngantsjai nixtjin. 24 Ngu 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Ngatsi'i xuta,
jo=ni xka ngijña xi tjin.
'Ba ngayéje kjuajere,
jo=ni naxure xka ngijño.
'Ba xka ngijño xí= 'ba jen naxure,
25 tunga enre Na'enchana k'uejña ka'nda ngantsjai nixtjin.
'Ba kui enbiu, en nda xi je ja'axtiuyanu jun.

2

1 'Bamani, t'ejñat'axinñu ngayéje kuya kjuach'o, kjuamaña, kjuajonkjain, kjuaxin kakun 'ba ko kjuanik'axki. 2 Ngatjamo

joni ki'ndixu xi 'ñu mejénre ndachiki. 'Ñu ngatatsu inimanu ndachiki xi 'ñu tsje kjin, xi tsja nga'ñure kjuafa'etsjennu, tuxi kụachañu ka'nda nga k'uangiu ya'a. 3 Ngat'a je kichut'o jó tjin kjuandare Na'enna.

4 Titiñat'a_ru Na'enna xi joni jngu ndiojo xi tijñakun xi xuta 'ejñat'axin. Tunga Na'enchana kiskja'ajin ndiojobiu 'ba 'ñu= chjire ngixkun kui. 5 'Ba jun jo=ni ndiojo xi tjindukun ngayeje, xi tjimandakoni jngu ningu ña tijña Isennixtjintsjere Na'enchana. Kitsa'ennu na'mi tsjere Na'enchana, tuxi ngat'are Jesucristo kua'eñu chje xi kuetsunu Isennixtjintsjio, chje xi kụatsjare Na'enchana. 6 Ngu 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
An k'uejñaạ nangi Sión jngu ndiojo xi s'engi xjo,
xi kichja'ajin 'ba xi 'ñu chji.
Xuta xi kụakjainre ngat'are ndiojobiu,
niñajanni sạkure kjuasuba.

7 'Ba 'ñu= chjire ndiojobiu ngat'are jun xi makjainnu. Tunga ngat'are xi bi makjainre, 'betjusun ña 'bitsa'en kua'indut'a:
Ndiojo xi 'ejñat'axin nchja chjinexjo,
kui xi je kuánni ndiojo xi s'engi xjo.
8 'Ba 'ba=nde 'betjusun kibi ngayeje:
Jngu ndiojo xi satengi xuta,
jngu naxi xi tsa'en nga xuta ká.
Satengi= xutabiu ngat'a bi tsik'etjusun ion. 'Ba 'ba=tsa'en ja'ba je kis'enda ngat'are xutabiu.

9 Tunga jun bi kuon joni xutabiu. Tusa xuta xi kichja'ajin kuon, na'mire rey, jngu naxinanda tsje, xuta xi je kuatse'e Na'enchana. 'Ba= kjinikonu, tuxi k'ueyañu nijmi ngat'are kjuandare xi kinchjanu. Ngat'a Na'enchana kinchjanu tuxi k'uetukajinñu ña jñu 'ba kuitjas'ion ña kui tsjatsa'en tsitsejen. 10 Jun ninga bi naxinanda kik'innu nixtjin kuatse jan, tunga nganda'e je kuon naxinandare Na'enchana. Bi ja'anima_ru nixtjin kuatse jan, tunga nganda'e je fa'anima_ru.

11 Jun nts'iạ xi 'ñu tsimején_nuụ xi xin nanginu 'ba xi tetsumasun nga'e ngasun'ndio, 'bets'a_nuụ nga t'echja'nde_ru yojonu ngat'are kjuach'o xi nimijíon nga'e ngasun'ndio, xi kjanko inimanu. 12 Nda tangiko yojonu ngajinre xuta xi bi makjainre ngat'are Na'enchana. Ninga ch'otsa'en inyanchja ngat'anu nga tsu nga ch'o teño'on, tunga nga skue tsajmi nda xi teño'on, sikixiya nga Na'enchana tjinre kjuaje nixtjin nga kui skui'a kuenda.

13 Ngat'a tse'eru Na'enna, kui kjua ngisa ngi'nde tekoñu yojonu ngixkun ngatsi'i xutaxa xi tjin nga'e ngasun'ndio. 'Ba 'ba nde ti'on ngixkun rey xi ngaku ngayeje, 14 'ba 'ba nde ti'on ngixkun chikun xi rey tsikasen nga tsikja'a kjuanima xi majngikjua 'ba nga nk'a 'baxje xi nda tsa'en. 15 Ngat'a xi

mejénre Na'enchana, kui= nga si'on xi nda meni k'uechjañu ts'a xuta chi̱kun xi bi mankjinre ngat'are Na'enchana xi inyatsu nga ch'o teño'on. 16 Ndainu yojonu ngixkun Na'enchana, tunga bi nichjon kjuandaibiu nga kua'e'nde_ru yojonu nga si'on xi bi nda. Tusa tetsubo joni chu'ndare Na'enchana. 17 Chaxuto ngatsi'i xuta. Timijón xi nts'ia mani. Ngatja'yakun Na'enchana. Chaxuto xi rey ngayeje.

18 'Ba jun chu'nda xi tsa'exa ngaya ndaba kja'e xuta, ngisa ngi'nde teko yojonu nga te'yaxuto xi nainu, 'ba bi tsa tu kui sa ngixkun xi nda xuta 'ba xi nda tsikonu, 'ba=nde ngixkun xi 'ñu mejennu ngayeje. 19 Ngu Na'enchana nda= nchja ngat'are jngu xuta xi tsajainre je, tunga tichukjuakore nga tifa'a kjuanima ngat'a ngajin kjuafa'etsjenre tijñajin Na'enchana. 20 Ngu, tsa tsinyijio 'ba nganda'e techjo'o kjuana'en, ¿mé= xi tjijennu nga tichukjuakonu? Tunga tsa techjo'o kjuana'en ninga nda kjiño'on 'ba tichukjuakonu, kui=bi xi nda tjin ngixkun Na'enchana.

21 Ngat'a kjinukjuanu nga si'on kibi, ngat'a Cristo ja'a= kjuanima nga tu kjuanda tsojon. 'Ejña kusunnu, tuxi kuangitjenngiñu chuba ndsaku. 22 Kui niñajanni kiskjeje 'ba tu'yá tsak'onachare. 23 Nga ch'o kik'inre, bi ch'otsa'en kitsingojo ngayeje. Nga ja'a kjuanima, bi kitsu nga singojo ngani. Tusa kitsingantsjare yojore Na'enchana xi kixi tsa'en kjua. 24 Kui fa tsaka'anijin jena nga kis'et'a kru yojore, tuxi eyaña ngat'are jio 'ba kuetsubakuan ngat'are xi kixi tjin. Kjini'on=re Cristo, tuxi kuandañu. 25 Ngat'a jun jo=ni chutsanga xi kit'axin nixtjin kuatse jan. Tunga nganda'e je tso'bekun ngañu Cristo xi tsikuendanu joni jngu pastor 'ba xi nda kutsejenre inimanu.

3

1 'Ba nde tsa'en jun xi yanchjin kuon. Ngisa ngi'nde teko yojonu ngixkun xi'innu, tuxi ngat'anu sik'antjaiyani yojore xi'innu xi bi makjainre enre Na'enchana, ninga nijnguú en xuko xi ngat'a tse'e Na'enchana. Sik'antjaiya inimare tu ngat'are jó teño'on, 2 nga skue jótsa'en tsje temeko yojonu nga te'yakun Na'enchana.

3 Bi tu ngasunnk'a yojonu tsjatsa'en fando nga 'ñu kuntsa'en k'uejion 'ba nga sichjion tsajmi xi oro ni asa najñu xi tsjakun. 4 Tusa ngatjas'e ngajin inimanu xi tsjakun xi bi fekjua. Xi ndibanire jngu inima xi nt'ekjua 'ba xi xiu. 'Ba kui=biu xi 'ñu chjire ngixkun Na'enchana. 5 'Ba 'ba=nde tsa'en kitsikun yojore yanchjin tsje xi kis'e nixtjin kuatse jan. Kiskunre Na'enchana 'ba ngisa ngi'nde kiko yojore ngixkun xi'inre ngayeje. 6 Joni Sara. Xi kitsik'etjusunre Abraham 'ba

“nainą” kitsure. 'Ba ki'ndire Sara= kuon, tsa nda si'on 'ba bi kjuikun_ru tumeñu xi kųato'on.

7 'Ba 'ba nde tsa'en jun xi xi'in kuon. Nda tikja'etsjion ngat'are mé= xi machjenre yanchjinnu nga tetsubako. Chakun, ngat'a kui= xi ngisa nimakjua nga ko mare jun 'ba ngat'a jun ko kui ñatjen sąkunu kjuandare Na'enchana nga kuetsubakun. 'Batsa'en tetsubako tuxi tumé k'uechja'ndenire nga xuko Na'enchana.

8 Ngu xi fet'ani, tu jngu ti'on kjuafa'etsjennu ngatsi'u. Ngatjas'enu kjuanima kakun ngat'are xingiu 'ba timejénkaño xingiu joni tsa nts'io= mañu. Nda tiko xingiu 'ba nįmą ti'on yojonu. 9 Tsa 'yá xi ch'o sikonu, bi ch'o niko jun ngayeje. 'Ba tsa 'yá xi ch'o kuetsunu, bi ch'otsa'en ningojo_ru ngayeje. Tusa tichikunto'on. Ngat'a kui xa kjinukjuaninu, tuxi sąkuninu kjuachikunta'en.

10 Ngu 'bi=tsa'en kua'indut'a:
Xi mejénre sitsja nga k'uejñakun,
'ba mejénre nga nda kjua'are nixtjin,
ngat'echja'ndere najenre nga kuinchja en xi ch'o tsu,
'ba ko tjiuxints'a nga kuinchja en ndesu.
11 Ngatasent'axinre xi ch'o,
'ba ngatatsa'en xi nda.
Ngatangisjai kjuaxiu 'ba ngatitjenngi.
12 Ngu tuxkun Na'enchana kutsejenre xuta xi kixi tsa'en,
'ba basen ñojonre nga fako,
tunga bi nda kutsejen'a xi ch'o tsa'en.

13 ¿'Yá= xi kųan ch'o sikonu, tsa ko ngayéje inimanu tu xinda kųamejénsanu si'on? 14 Tunga ninga tsa kjuinikja'anu kjuanima nga teño'on xi kixi tjin, ¡ndaxunu! Tu'yá kun_ru 'ba bi fatsekun ngayeje. 15 Tusa chakun Cristo ngajin inimanu nga kui xi Na'enna, 'ba t'ejñandantsjo yojonu nga singojo_ru ngatsi'i xi skuiningiyanu ngat'are xi techuya_ru xi sjana Na'enchana. 16 Tunga nįmą 'naxjo yojonu 'ba ngatjas'enu kjuaxuta nga 'ba si'on. 'Ba tsje ngat'e kjuafa'etsjennu, tuxi nde enre sa'enni nga kųasubare xi ch'o tsik'axkinu ngat'are jótsa'en kixi temeko yojonu ngat'are Cristo.

17 Ngat'a ngisa= ndani nga xja'a kjuanima tu ngat'are nga teña'an xi nda, tsa 'batsa'en mejénre Na'enchana, tu 'bani nga xja'a kjuanima nga si'an xi ch'o. 18 Ngat'a Cristo ja'a kjuanima ngayeje nga jngu ka'a fani k'en tu ngat'are jena. Xi kixi ja'a kjuanima ngat'are xi bi kixi, tuxi kikonina ngixkun Na'enchana. Kui k'en nga tsaka'a yojo, tunga kjinikja'aya nganire ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana.

19 'Ba ngat'are Isennixtjintsjio kike'ere nijmi isennixtjin xi tjindu'ñu. 20 Xi bi kitsik'etjusun enre Na'enchana nixtjin

kuatse jan nga tsik'ejña Noé, nga Na'enchana yakure kjuatsejndare nga kiskuya nga ti'benda barku Noé. Ngat'are barkubiu chuba xuta ts'angi. Jin sani ts'angi ngajin nando.

21 Kui nandabiu 'bejñatsejen nga kui kusunre nanda xi satendakoña. Ngat'a nga satenda, 'bangi=ña. Tunga bi tsunire nga tjuxin kjuajndire yojona. Tsu=nire nga teminyisja nga tsje ngat'e kjuafa'etsjenna ngixkun Na'enchana. 'Bangi=ña nga satenda tu ngat'are nga ja'aya nganire Jesucristo. 22 Xi tsijin ngank'aa 'ba tijña ngate kixire Na'enchana, ña tibatexumare ankjele, xi tjinre xa 'ba ko xi tjinre kjua'ñu.

4

1 'Bamani, t'éjin kakun nga ja'a kjuanima Cristo ngajin yojore 'ba=tsa'en ta'e_ru kjua'ñu yojonu nga kuetsubando nga xjo'o kjuanima ngayeje. Ngu xi je ja'a kjuanima ngajin yojore ngat'are Cristo, je 'ejñat'axin jio ngayeje. 2 'Ba nixtjin xi k'uejñakun ngisa bi nde sik'etjusunni jo tsu yojore xuta, tusa jotsa'en mejénre Na'enchana. 3 Je= ja'a jotsa'en tsiketsubo nixtjin kuatse jan, nga tsiketsubo jotsa'en matsjare 'bendu xuta xi bi be Na'enchana, nga kitsa'e'nde_ru yojonu nga kjiño'on tumeñu, kjinik'etjusun_ru kjuach'o xi kitsu yojonu, kuach'iu, kika'e_ru kjuatsja yojonu, 'ñu kji'yu ngajin jngu s'i, 'ba kji'yakun na'en ch'okun xi ntsja xuta kuandakoni.

4 'Ba tu 'ba=mare xutabiu nga bi nde tu jngu ndiya mangikoñu nga inyatsa'en kjuach'o xi kitsingantsjare yojore. 'Ba nganda'e ch'otsa'en inyachjani ngat'anu. 5 Tunga tjinne=re nga sja kuenda ngixkun Na'enchana. Xi je tijñanda nga sa'enre kjua xi tjindukun ko xi je jesun. 6 Ngat'a kui= kjua 'ba nde kis'eyanire nijmi en ndare Na'enchana xi je jesun, tuxi ninga je kjiña'anre kjua joni xuta ngat'are mé= xi kitsa'en nga tsaka'a yojo, kuan k'uendukunni joni isennixtjin jotsa'en tijñakun Na'enchana.

7 Je tjima tiña nixtjin nga kjue ngayéje xi tjin. Kui kjua nda tinkjinni_ru kakún 'ba bi nikja'ayo nga xuko Na'enchana. 8 'Ba kibi= xi ngisa chjire. Nga ko ngayéje inimanu timejénkaño xingiu, ngat'a kjuanimejen 'ñu= tse je tsichajun. 9 Tsja ngat'enu nga kua'e_ru nga'nde ngaya ni'yanu xi fechukunu. 10 Jotjin kjuanda xi kisakunu ngat'are Na'enchana nga jngu jnguu, 'batsa'en tichjon nga kuiseko xuta xi kja'ere. Ngat'a tjinne=re nga nda sichjon nga jngu jngu kuya kjuanda xi kika'enu. 11 Tsa tjin xi sikja'axtiuya, ngatatsikja'axtiuya jo tsu enre Na'enchana. Tsa tjin xi mejénre kuatesinre kja'e xuta, ngatatesinre jotjin nga'ñu xi tsjare Na'enchana. 'Ba 'batsa'en ngat'are ngayéje xi si'on sakure kjuaje Na'enchana ngat'are Jesucristo. Xi 'bakore

ngayéje kjuaje ko kjua'ñu ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

12 Jun nts'ia xi tsimijaa̱n, bi ngatjamakunnu mé= xi tematoʼon nga 'ñu tichut'ayakonu, tsa tjimanu xi bi tjinni nga ku̱annu tsakaiñu. 13 Tusa tsja ngatjas'enu nga tisakut'anu kjuana'enre Cristo, tuxi 'ba nde 'ñu tsja s'e̱ninu nixtjin nga s'e̱jñatsejen kjuajere ngayeje. 14 Tsa chʼo 'minu ngat'a makjainnu ngat'are Cristo, ¡ndaxunu! Ngat'a ngajinnu tijña Isennixtjintsjere Na'enchana, Isennixtjintsje xi tjinre kjuaje. 15 Bi 'ba ngatjama ngajinnu joni xi tifa'a kjuanima ngat'a kitsik'en asa cheje kitsa'en asa chʼo kitsa'en asa kitsungijin yojore kjua xi bi kui 'bakore. 16 Tunga tsa tifa'a kjuanima ngat'a makjainre ngat'are Cristo, bi ngatjamasubare. Tusa ngatatsichjire Na'enchana ngat'a xutare Cristo 'mire.

17 Je tjimatiña nixtjin nga sa'en kjua Na'enchana, 'ba k'uetuts'inre ngajinre xutare. 'Ba tsa 'batsa'en je tjis'etuts'inre ngajinna, ¿jó ngisa bi 'ba ku̱ata'en xi bi inyamakjainre en ndare Na'enchana? 18 'Ba tsa xuta xi kixi na'en 'bangi, ¿jó fa ngisa bi ku̱ata'en xi bi bekun Na'enchana ko xi inyakjeje? 19 'Bamani, xi inyafa'a kjuanima jotsa'en mejénre Na'enchana, janda ngatatsa'en xi nda 'ba ngatatsingantsja yojore Na'enchana xi kitsa'en tsi'i xuta. Ngu kui xi ma chunre.

5

1 Te'bene_ra̱ nchja chingare xi makjainre ngat'are Na'enchana xi tjin ngajinnu, an xi 'ba nde xuta chinga kuáa̱n ngajinre xi makjainre ngat'are Na'enchana, xi ko tuxkun tsabeni kjuana'enre Cristo 'ba xi 'ba nde sa̱kut'are kjuaje xi s'ejñatsejen. 2 Tikuendo chutsangare Na'enchana xi kjiningantsjanu. Tunga bi joni tsa tjis'enenu nga 'ba si'on, tusa ko kakún nini nga sikuendo jotsa'en mejénre Na'enchana. Tik'etjusun xanu bi ngat'are tsa kuejennu ton, tusa ngat'a 'ñu mejénnu si'on xi matsjare Na'enchana. 3 Bi 'ñu jme_ru xuta xi tenikuendo. Tusa t'ejña_ru kusun jótsa'en kueko yojore chutsangare Na'enchana. 4 Meni nga kuakutsejen yojore xi ngakure fa xi tsikuenda chutsanga, sa̱kunu chji xi kjuajeni xi bi fe.

5 'Ba 'ba nde jun xi nchja nisti kuon. Ngisa ngi'nde teko yojonu ngixkun nchja chingare xi makjainre ngat'are Na'enchana. 'Ba ngatsi'u ngi'nde tekokaña_ru yojonu xingiu, ngat'a: “Na'enchana tsukine= xi nk'a kakun, tunga tsjare kjuanda xi ni̱ma̱ 'baxje yojore.”

6 Kui kjua ni̱ma̱ 'naxjeñu yojonu ngi kjua'ñure Na'enchana xi 'ñu je, tuxi kui nk'a sik'ejñaninu nga kjua'e nixtjin nga

sikja'etsjen nga nda tjin. 7 Tingantsja yeje_ru Na'enchana
ngat'are xi tjimafonu, ngat'a kui= xi tsikuendanu.
8 Nda tikja'etsjion nga kje ña'anjíun tsajmi 'ba tetsubakun-
ntsjo. Ngat'a chanayiu xi stikenu tsuba joni tjiuxa xi tjixuyare
nga timangisjai xuta xi skine. 9 'Ñu tetsuba_ru chanayiu,
'ba nde 'ñu tinyo ngat'are kjuamakjainna. Ngat'a 'yañu nga
ndekuini kjuana'en xi inyakakore nts'io xi tjin jo kji'i nga-
sun'ndio.
10 Na'enchana xi tsjana ngayéje kuya kjuanda kinchja=na
ngat'are Jesucristo tuxi sa̱kunina kjuajere xi bi fet'a. 'Ba
jaskan nga je chuba nixtjin kichjo'o kjuanima, kui fani suba
sitsjekjinnu, kixi sik'endunu, sja nga'ñunu 'ba 'ñu sikinyanu.
11 Ngatjas'ere kjua'ñu ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.
12 Silvano xi joni nts'ia̱, xi mana̱ nga jngu xi kixi fiko xare,
kui tsakasekona̱ nga kitsi'indaa̱ xujun chibi. 'Ba 'batsa'en
tefakoya_nuu̱ 'ba xinyakixi_nuu̱ nga xi kua'indut'a nga'e,
kjuandare Na'enchana xi kjuakixi=. Ngu kixi tinyajiun
kjuandabiu tsu'ba.
13 Inyatsikasennu kjuate'nda xi makjainre ngat'are
Na'enchana xi tjin naxinanda Babilonia, xi Na'enchana
kiskja'ajin joni jun. 'Ba Marcos xi joni ki'ndina̱ fa mani
ngat'are kjuamakjainna, 'ba nde titsikasennu kjuate'nda
ngayeje. 14 Tite'nda_ru xingiu ko kjuanimejen xi ndibanire
Cristo.
Ngatjas'enu kjuaxiu ngatsi'u xi tu jngu mako Cristo.

Xujun xi majóni xi kitsikasen San Pedro
2 PEDRO

1 An, Simón Pedro, xi tetsa'exat'a_ra̱ 'ba xi apóstore Jesucristo, tetsikasen_nuu̱ xujunbi jun xi je tjinnu kjuamakjain xi tsjatsa'en xi joni tsajain. Kisakunnu kibiu ngat'are Jesucristo xi tsik'angina 'ba xi Na'enchana= mani. Xi tsikixina ngixkun Na'enchana.

2 'Ñu ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu ngat'are nga nda 'yo ngat'a tse'e Na'enchana ko Jesucristo xi Na'enna mani.

3 'Ba Na'enchana kinchjana̱ ngat'are kjuajere ko kjuandare. 'Ba tu ngat'are= nga nda 'ya xi kinchjana̱, 'batsa'en ko kjua'ñure kitsja yejena xi machjenna, tuxi kuetsubakunña 'ba tuxi xiakunña Na'enchana. 4 'Ba 'batsa'en kitsjanina mé= xi kitsja en nga sja, xi 'ñu chjire 'ba xi 'ñu je, tuxi 'batsa'en kuisent'axinni_ru kjuach'o xi tsu inimare xuta, mé= xi titsikjetsun ngasun'ndio, tuxi sa̱kut'aninu nga kuetsubakun jotsa'en tijñakun Na'enchana.

5 Kui kjua t'eneni_ru yojonu nga 'bitsa'en kuetsubo. Nga makjainnu t'esun_ru nga kixi kueko yojonu. 'Ba nga kixi kueko yojonu t'esun_ru nga nda xio xi tse'e Na'enchana. 6 'Ba nga nda xio xi tse'e Na'enchana t'esun_ru nga ku̱annu k'uechjon_ru yojonu xi tjin ngasun'ndio. 'Ba nga ku̱annu k'uechjon_ru yojonu t'esun_ru nga s'e̱nu kjuatsejnda. 'Ba kjuatsejndanu t'esun_ru nga te'yakun Na'enchana. 7 'Ba nga te'yakun Na'enchana t'esun_ru nga simijíon xi nts'io mani. 'Ba nga simijíon xi nts'io mani t'esun_ru nga s'e̱nu kjuanimejen.

8 Ngat'a tsa 'bitsa'en kuetsubo 'ba 'ba si'anntsjo, ngisa= tse xia ngiso mé= xi 'yo ngat'are Na'enna Jesucristo 'ba si'on xi nda. 'Ba bi tuxkia kuetsubo ya'a. 9 Tunga xi bi 'batsa'en tjindu, kui xi bi nda matsejenre 'ba xi ka. Je= kitsichiyajin nga kuatsje ngat'are je xi kis'ere nga nda'eñu.

10 'Bamani nts'ia̱, ngisa ta'e nga'ñu_ru yojonu nga kuakutsijion nga kjuakixi= nga Na'enchana je kinchjanu 'ba kiskja'ajinnú. Ngu tsa 'batsa'en kuetsubo, niñajanni sko. 11 'Ba 'batsa'en 'ñu tsjatsa'en kua'e'ndenu nga kuitjas'ion ña batexumantsjai Na'enna Jesucristo xi tsik'angina.

12 Kui= kjua tejñandantsjaiña̱ nga sikja'etsjenyanu kibi, ninga tsa je 'yo asa je kixi tenyajiun kjuakixi xi je kisakuyanu. 13 An kjinena̱ nga sikja'etsjenyanu kibiu 'ba nga 'batsa'en si'ñaa̱ takún, yejerañu tejñakun ngisaa̱. 14 Ngat'a je 'bia̱ nga

je mején k'uejñaą yojobi, jotsa'en 'ejñatsejennąą Na'enna Jesucristo. 15 'Ba nde k'uene_rą yojonąą nga nda sa'aąn kibiu, meni kųan sikja'etsjenyantsjaiñu nga bi nde tejñañą.

16 Ngat'a bi tsangitjengi_rį en chinga xi 'baxjenikuni xuta, nga kik'eę nijmi ngajinnu ngat'are kjua'ñure Na'enna Jesucristo= 'ba nga jótsa'en kjua'e ngani. Tusa ko tuxkuiįn kji'yanį kjuajere. 17 Ngat'a Na'enchana kitsa'en nga Jesucristo kjuikuncha 'ba nga s'ęre kjuaje, nga kjinu'yare jndare Na'enchana xi niki tjinre kjuaje xi kitsu: "Kui=bi Ki'ndinąą xi 'ñu tsimijaąn xi 'ñu tsja manąą ngat'are." 18 Jįn fani suba kjinu'ya_rį jndabiu xi jenndejenni ngank'aa, kionga tsiketsubako ngisai Jesucristo ña tijña tjenngi xi tsje.

19 'Ba 'batsa'en ngisa ma chun_ra en xi kinchja nchja chinga profeta. 'Ba nda= ño'on nga nik'etjusun ion. Jo=ni ndi'i xi tiba'nąą ña jñu, 'nda nga s'ę isen nixtjin nga manyujun 'ba niñu xi matsejen nga tajñu nga sitsejen ngajin inimanu. 20 Kibi= xi ngisa k'uejin kakun. Nimé xi kitsu nchja chinga profeta, xi kua'indut'a enre Na'enchana, ndibanire kjuafa'etsjenre xuta. 21 Ngu niñajanni jotsa'en mejénre tsu xuta jendibani en xi kinchja nchja chinga profeta. Tusa xuta tsjere Na'enchana kitsuya enre, jotsa'en kitsikinchja Isennixtjintsjere Na'enchana.

2

1 Tunga 'ba nde kis'e ngajinre naxinando profeta xi ndesu, jotsa'en 'ba nde tsa'en s'ę ngajinnu chamaestru ndesu. Ko kjuamañą kuakuya xi bi kjuakixi, 'ba enre kųan sikjetsunnu. Bi tsikixiya ngat'are Na'enna xi 'echjintjaį. 'Ba 'batsa'en Na'enchana ta'a sikjekjua. 2 'Ba nkjin= kųan xi kuetjenngi kusunre nchjabiu, 'ba sa'en jotsa'en tsja'ndere yojore nga tsa'en tume xi ch'o tjin. 'Ba tu ngat'are nchjabiu= ch'otsa'en kjuinukjua ngat'are ndiya xi kjuakixi. 3 'Ba ngat'a 'ñu mejénre ton, kui kjua k'uejñuninu nga k'uaxjet'anu ton nga ko en ndesu xi tu kui 'baxjenikunįį. Tunga je nda'e tijñandani xi skanineje nchjabiu. 'Ba xi sikjekjua bi kjijñafe.

4 Ngat'a Na'enchana bi kitsichat'are ankjele xi kiskjeje. Tusa 'etsojojin nga'nde ña fa'a kjuanima xuta. Kio kitsik'endu'ñu ña jñu chun, tuxi tjindutjoni ka'nda nga kjua'e nixtjin nga sa'en kjua Na'enchana. 5 Ninga bi kitsichat'are xuta xi kis'e nixtjin xi 'ñu kuatse jan ngayeje. Tusa ko nanda kitsikjekoni xuta xi bi tsabekun. Tunga Noé xi kitsikja'axtiuya ngat'are xi kixi tjin, kitsik'angi= 'ba ngiyatu ngisa xuta xi kja'ere.

6 'Ba nde Na'enchana kitsa'enre kjua nga kitsikje naxinanda Sodoma ko Gomorra ka'nda nga chojo kitsa'en. 'Ba

'ba=tsa'en 'ejña kusunre mé= xi kụata'en xuta xi bi skuekun kui. 7 Tunga kitsik'angi Lot, xi jngu xuta kixi xi on kuánre ngat'are jótsa'en tsik'endu xuta ch'okun xi kitsja'ndere yojore nga kitsa'en tumeñu. 8 Ngu xuta kixibiu xi tsik'ejñajinre xutabiu, nyujun nyujun 'ñu on kuánre inima kixire nga tsabe 'ba nga kjint'e kjuach'o xi kitsa'en xutabiu.

9 'Bamani, be= Na'enchana jótsa'en sik'angi ngajinre kjuachut'ayako xuta xi bekun kui. 'Ba be= jótsa'en sik'endutjo xuta ch'okun xi tjinnere nga kjua'a kjuanima ka'nda nga kjua'e nixtjin nga kụanre kjua. 10 'Ba kui fa xi 'ñu kjua'a kjuanima xi tjindujin kjuach'o xi tsu yojore nga'e ngasun'ndio 'ba xi 'bejñat'axin kjua'ñure Na'enchana. Xtankoni 'ba ma kakun nga tsa'en tumeñu xi ch'o tjin. Bi tsakjun nga ch'otsa'en nchja ngat'are kjua'ñu xi tjin. 11 Tunga ngat'are ankjele, ninga tsa ngisa tjin ngisare nga'ñu ko kjua'ñu nga ko mare xutabiu, bi ch'otsa'en nchja ngat'are kjua'ñubiu 'ba bi baneje ngixkun Na'enchana.

12 Tunga ngat'are xutabiu, jo=ni tjiuba. Tsajain kjuafa'etsjeénre. Tu chubatsa'en tjindu nga tsa'en mé= xi ndiba subare kakun. Kitsin tuxi kjuindubani 'ba kjuinik'en. Kui tu chụbạ ch'otsa'en nchja ngat'are mé= xi bi mankjinre. Kui kjua kjuinikjeni joni tjiuba. 13 Kua'e ngojore chjire kjuach'okun xi kitsa'en. Tsikja'etsjen nga tsja s'ẹ̣re nga tsitsjajin kjuatsja xi tsa'enjun tsa'ent'a ka'nda nga nixtjin. Xutabiu jo=ni jndi 'ba ko xạ nga tjindu ngajinnu. Ka'nda tsitsjajin kjuamañare nga kjenkonu.

14 Bi ma be jngu chjun tu je ch'otsa'en inyatsikja'etsjen. Bi fejndare nga tsa'en je. 'Bonachare xuta xi bi kixi inya. Kitsikut'aya yojore jótsa'en kụan s'e yejere. Kjua'a= kjuanima xutabiu. 15 Je kit'axinre ndiya xi kixi 'ba kichaja nga kitjen-ngi ndiya xi kijiya profeta Balaam ki'ndire Beor. Balaam kitsimején= nga kuejenre ton nga sa'en xi bi nda. 16 Tunga kichjutiko ngat'are jere kionga jngu chaburru xi bi mare nchja kinchja nga tsaka'a jndare xuta 'ba 'echja'ndere Balaam nga janda sa'en kjuaska xi titsa'en.

17 Kui xutabiu jo=ni nga'nde ña tju nanda tunga tsajainre nanda asa yufi xi fiko ntjo'ñu. 'Ba 'batsa'en Na'enchana je 'endare jngu nga'nde ña 'ñu jñu chun, ña tjinnere nga k'uendu ka'nda ngantsjai nixtjin. 18 Ngu nchja= en nk'a kakun xi tsajainre ndiyare. Bakuya nga ma ña'an kjuach'o xi tsu yojore xuta 'ba nga ma ña'an tumeñu. 'Ba=tsa'en 'bonachare xi sa'e ts'axjexinre yojore ngajinre xuta xi kit'axin ndiya xi tse'e kjuakixi. 19 'Ba tsu nga sindai xuta, ninga kui fa tjindujin'ñu jere xi sikjetsun. Ngat'a tsa jngu xuta tsja'nde nga nitumeñu kjua batexumare, je tsik'ejñajin'ñu kjuabiu.

20 Ngu xuta xi je bexkun Jesucristo xi Na'enna mani 'ba
tsik'angina, 'ba=tsa'en je ts'axjexinre yojore kjuach'o xi tjin
ngasun'ndio. Tunga tsa k'uatjijin'ñu ngani kjuach'obiu 'ba
'ba=tsa'en kuatexumare, 'ba=tsa'en ngisa ch'o kụan ngisa
nga ko mare nga titjunre. 21 Tusa ngisa nda tjin ngat'are
kui tsa bira tsabe ndiya xi tse'e kjuakixi, ngat'a nga je
tsabe, tusa kit'axin=ngare kjuatexuma tsje xi kika'ere. 22 'Ba
ngat'are xutabiu 'betjusun en kjuakixi xi tsu: "Tjiunañ*a* nde
kjineya ngani ndafesure, 'ba tjiuchinga xi je kamindu nde
fik'etjikjajin ngani ndasijiu."

3

1 Jun xi tsimejé*n*_nuụ, kui xujunbi xi majó*ni* xi tet-
sikasen_nuụ. Ngojó xujun xi kitsi'indu_nuụ tsikja'etsjenyanu
ngat'are kibiu, tuxi si'ñuña kakun nga kixi sikja'etsjion.
2 Tikja'etsjenyo ngat'are en xi kinchja nchja chinga profeta
tsje xi kis'e nixtjin kuatse jan ko kjuatexuma xi yakuyanu
nchja chinga apó*st*ol, kjuatexuma xi tse'e Jesucristo xi
Na'enna mani 'ba xi tsik'angina.

3 Kibi= xi ngisa k'uejin kakun. Nga nixtjin xi je fet'ani s'ẹ=
xi k'uendujin kjuach'o xi tsu yojore nga kuejnuke tumeñ*u*.
4 'Ba kuetsu: "¿N*á* kijini en xi kitsu nga kitsja ts'a, nga
Cristo kjua'e ngani? 'Nda nixtjin nga je jesun xuta chinganị
'ba ka'nda nganda'e, tojo 'ba=chun ngasun'ndio 'nda nga
kjis'etuts'inre." 5 Xutabiu bi mejé*nre* sikja'etsjenya nga nix-
tjin kuatse jan nga ko en xi 'etjuni ts'a Na'enchana 'endakoni
ngank'aa ko t'anangiu. Nangibiu 'etjujin nando 'ba ngat'are
nando= kis'ejña. 6 'Ba ngat'are nandare tsi'ñu xi tsa'a kit-
sikjekjua nangi xi kis'e nixtjin kuatse jan. 7 Tunga ngat'are
ngank'aa 'ba ko t'anangi xi tjin nganda'e, kui= xi ndekuini
enre Na'enchana tijña*tjo*re, tuxi kuitini. Tis'ejña*tjo=* 'nda nga
kjua'e nixtjin nga kụanre kjua 'ba nga sikje xuta xi bi bekun
kui.

8 Tunga bi nichiyajiun kibi, jun xi tsimejé*n*_nuụ. Ngat'are
Na'enchana jngu nixtjin jo=ni jngu mi nu 'ba jngu mi nu jo=ni
jngu nixtjin. 9 Bi tsa titsik'andaya Na'enchana nga sik'etjusun
mé= xi kitsu nga kitsja ts'a, jotsa'en tsikja'etsjen yak'a xuta.
Tusa tjis'ere kjuatsejnda ngat'anu, ngat'a bi mejé*nre* nga tjin
xi cha*j*a. Tusa mejé*nre* nga ngatsi'i xuta ngatatsik'antjaiya
kjuafa'etsjenre 'ba ngatja'e ngani ngixkun kui.

10 'Ba jotsa'en fa'e jngu chacheje, 'ba=tsa'en kjua'e nixtjinre
Na'enna Jesú*s*. Kui nixtjinbiu jngu ka'a fani cha*j*ajin isen
ngank'aa nga je kjuane si'a xi 'ñu kun kjuane. 'Ba kuiti= nga
sikjelaya xi kuandakoni xi tjin. T'anangiu ko ngayé*je* xi tjinre
kuiti=.

11 'Bamani tsa 'batsa'en sikje ngayéje xi tjin, ¿jótsa'en tjinnere nga kuangiko yojonu jun? Tjinne=re nga tsje kuetsubo 'ba xiakun Na'enchana ngayeje. 12 Chuya_ru 'ba tixatiya_ru nixtjinre Na'enchana kionga kuiti 'ba sikje ngank'aa nga ko ndi'i 'ba sikjelaya xi kuandakoni xi tjin. 13 Tunga ña, techuya_ra jngu ngank'a xatse 'ba jngu t'anangi xatse, jotsa'en je kitsja ts'a Na'enchana ña ngatsi'i tsje k'uendu ngixkun kui.

14 'Bamani yejerañu techuya_ru kibi, jun xi tsimején_nuu̱, t'ene_ru yojonu nga ko kjuaxiu kuetsubo ngixkun Na'enchana. Bi ngatjas'e ngajinnu xi jndi asa xi ma s'e̱neje. 15 'Ba t'ejin takún nga Na'enchana titsitsejnda yojore ngat'ana, tuxi titsja'ndenina nga k'uangia. Ngat'are kibi je 'ba nde kitsi'indunu nts'ia Pablo xi nimijáan, jotjin kjuafa'etsjen xi kitsjare Na'enchana. 16 Nga jngu jngu xujun xi kitsi'indunu jakonu ngat'are kibi. Tjin ka'a xi kitsi'indu na'en mankjinre xuta. 'Ba xuta xi bi mare xujun 'ba xi bi kixi minyajin kjuamakjainna ngakja fiko enbiu jotsa'en 'ba nde ngakja fiko enre Na'enchana xi yak'a, 'ba 'batsa'en inyatsikje suba yojore.

17 'Bamani jun xi tsimején_nuu̱, ja'ba je 'yo kibi. Kui kjua tikuendañu yojonu, tuxi bi skjefeninu kjuamañare nchja ch'okun, tuxi bi kuintjaingiñu ña je kixi tenyo. 18 Tusa ngisa ngatjamachajinnu kjuandare Jesucristo 'ba ngisa nda ngatja'yaxkun kui, ngat'a kui= xi Na'enna mani 'ba xi tsik'angina. ¡Ngatjas'ere kjuaje nganda'e 'ba ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

Xujun xi tjun kitsikasen San Juan
1 JUAN

1 Teni'indu=ri jun ngat'are en xi tsjare kjuabenichun
xuta, xi je tijña 'nda ngatuts'inre, xi kjinu'ya jnda_ri, xi
ko tuxkuin kji'yaniji, xi je kichutsejen'ai 'ba xi ko nd-
sai kjinikonii. 2 'Ba kis'ejñatsejen kjuabenichunbi, 'ba jin
kji'yaniji. 'Ba nganda'e tenikixiyaniji 'ba te'beri nijmi ngat'are
kjuabenichunbi xi bi fet'a, xi tsik'ejñajinre Na'enchana 'ba xi
jin jaskan kis'ejñatsejenni. 3 Ngat'are xi kji'yeę 'ba kjinu'yeę,
kui xi 'ba nde te'beri nijmi, tuxi 'batsa'en tu jngu kuanñu
ko jin jotsa'en jin jngu= mai ko Na'enchana ko Jesucristo
xi Ki'ndire. 4 'Ba 'batsa'en teni'indu=ri kibi tuxi kuajnguni
kjuatsjana.

5 Kui enbi xi kitsuni Jesucristo, 'ba kui xi te'beri nijmi jun
nganda'e nga Na'enchana kui xi ndi'i 'ba nimekjiín xi jñu tjin
ngajinre. 6 Tsa kuixan nga tu jngu makua Na'enchana 'ba tusa
ña jñu tetsubanga, tech'onacha=ña 'ba bi teña'an xi kjuakixi.
7 Tunga tsa tetsuba ña tsejen chun jotsa'en Na'enchana tijña
ña tsejen, tu jngu makua xingia ya'a 'ba jinre Jesucristo,
Ki'ndire Na'enchana, tsitsjena nga kja'axin yeje jena.

8 Tsa kuixan nga tsajainna je, nde ña= tech'onachani_ra yo-
jona 'ba tsajain ngajin inimana xi kjuakixi. 9 Tunga tsa kuixan
ngat'are je xi tjinna, Na'enchana sik'etjusun= xi kitsu 'ba
sa'en= xi kixi tjin. Sichat'ana jena 'ba sitsjena nga skja'axin
yeje kjuach'o xi tjin ngajinna. 10 Tsa kuixan nga kje chjujejían,
'ba=tsa'en teña'anña nga tji'ya ndesu Na'enchana 'ba tsajain
ngajin inimana enre.

2

1 Jun xi ki'ndina, tetsi'indu_nuu kibi tuxi bi xjujeñu. Tunga
tsa tjin xi skjeje, tjin=jnguna xi kuinchjantjaina ngixkun
Na'enchana, xi Jesucristo xi kixi tsa'en. 2 Kui xi kitsja yo-
jore joni chje nga 'echjintjai jena. 'Ba bi tsa tu je xi tsajan
'echjintjai, tusa ko xi tse'e ngatsi'i xuta xi tjin jo kji'i nga-
sun'ndio.

3 Tsa tenik'etjusan kjuatexumare Jesucristo, 'ba=tsa'en
'yaña nga je 'ya ngat'are kui. 4 Tsa tjin xi tsu: "'Be=ña ngat'are
kui", tunga tsa bi tsik'etjusunni kjuatexumare, jngu=nini
xuta ndesu 'ba tsajain xi kjuakixi ngajin inimare. 5 Tunga xi
titsik'etjusun enre, kjuakixi= nga kjuanimejenre Na'enchana
tis'ejñatsejenkjin ngajinre xutabiu. 'Ba 'ba=tsa'en 'yaña nga tu
jngu= ma= ko Jesucristo. 6 'Ba xi tsu nga tu jngu makontsjai,

kui xi tjinnere nga 'batsa'en kueko yojore jotsa'en kiko yojore Jesucristo.

7 Jun xi tsimején_nuu̱, bi kjuatexuma xatse xi tetsi'indu_nuu̱ nga'e, tusa ndekuini kjuatexuma chinga xi kisakuyanu 'ndani ngatuts'inre. Kui kjuatexuma chingabi, ndekuini en xi ja'ba je kjinu'yo. 8 Tunga nganda'e tetsi'indu ngani_nuu̱ nga'e jngu kjuatexuma xatse xi kjis'ejñatsejen nga tjinre kjuakixi ngat'are Jesucristo, 'ba 'ba nde tjimatsejen ngani ngat'a tsojon, ngat'a je tifa'a xi jñu 'ba je titsitsejen ndi'i xi kjuakixi.

9 Tsa tjin xi tsu nga sejña ña tsejen, tunga tusa mastike=nga xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, tojo sejña=ngisa ña jñu. 10 'Ba xi tsimején xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui xi sejñantsjai ña tsejen, 'ba tumé tjin xi sa'en nga satengi. 11 Tunga xi mastike xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui xi sejña 'ba tsu'ba ña jñu, 'ba bi be ñá tifi, ngat'a ña jñu je= kitsikare.

12 Ki'ndina̱, tetsi'indu_nuu̱ ngat'a kuachat'anu jenu ngat'are mé= xi kitsa'en Jesucristo. 13 Jun xi xuta chinga kuon, tetsi'indu_nuu̱ ngat'a je 'yo ngat'are 'yá= xi ja'ba je tijña 'ndani ngatuts'inre. 'Ba jun xi nchja nisti kuon, tetsi'indu_nuu̱ ngat'a je kjiña'an_ru chanayiu.

14 Ki'ndina̱, je kitsi'indu_nuu̱ ngat'a je 'yo Na'enchana. 'Ba jun xi xuta chinga kuon, je kitsi'indu_nuu̱ ngat'a je 'yo ngat'are 'yá= xi ja'ba je tijña 'ndani ngatuts'inre. 'Ba jun xi nchja nisti kuon, je kitsi'indu_nuu̱ ngat'a tjinnu nga'ñu 'ba ngat'a tijñajinntsjai ngajin inimanu enre Na'enchana 'ba ngat'a je kjiña'an_ru chanayiu.

15 Bi nimijíon ngasun'ndio ninga xi tsja ngasun'ndio. Tsa tjin xi tsimején ngasun'ndio, tsajain ngajin inimare kjuanimejenre Na'enchana. 16 Ngat'a ngayéje xi tsja ngasun'ndio bi Na'enchana ndibanire, tusa ndekuini ngasun'ndio ndibanire. Kio= ndibanire nga mejénre xi tsu yojore xuta, 'ba nga mejénre sitse'e mé= xi tjibe 'ba nga nk'a 'baxje yojore ngat'are mé= xi tjinre ko mé= xi tsa'en. 17 Ngu je tife ngasun'ndio 'ba ko ngayéje xi tsja xi tsu yojore xuta, tunga ngat'are xi titsa'en jotsa'en mejénre Na'enchana, kui xi k'uejñantsjai ka'nda ngantsjai nixtjin.

18 Ki'ndina̱, je tetsuba nganda'e nixtjin xi je fet'ani. Je kik'inyanu nga tjinnere nga kjua'e jngu xi stike Jesucristo, 'ba jotsa'en kik'innu 'batsa'en nganda'e je inyafa'e nkjin xuta xi stike Jesucristo. Kui kjua 'batsa'en 'yaña nga je tetsuba nixtjin xi fet'ani. 19 Kui xi ngajinna 'etjuni, tunga bi tsajan fa. Ngat'a tsa xuta xi tsajanra, bi kijit'axinna. Tunga 'etju=, tuxi 'batsa'en kji'yatsejennire nga nijnguú makona.

20 Tunga ngat'are jun, Jesucristo kitsjanu Isennixtjintsjere
Na'enchana 'ba ngatsi'u mankjinnu xi tjin. 21 Ngu
tetsi'indu_nuu ngat'a mankjinnu xi kjuakixi. Bi ngat'a
tsa bi mankjinnu, tusa ngat'a mankjinnu, kui kjua
tetsi'induni_nuu. 'Ba 'yañu nga nijnguú en ndesu ndibanire
xi kjuakixi.
22 ¿'Yá= xi xuta ndesu? Kui xi bi tsikixiya nga Jesús kui
xi Cristo. Xi bi tsikixiya ngat'are Na'enchana 'ba ngat'are
Ki'ndiu, kui xi stike Jesucristo. 23 Tu'yañu xi bi tsikixiya
ngat'are Ki'ndiu, kui xi 'ba nde ninga bi tijñajinre Na'enchana.
Tunga xi tsikixiya ngat'are Ki'ndiu, kui xi 'ba nde tijñajinre
Na'enchana.
24 'Bamani, t'ejñajinntsjo inimanu en xi kjinu'yo 'ndani
ngatuts'inre. Tsa en xi kjinu'yo 'nda ngatuts'inre
k'uejñajinntsjo inimanu, jun ngayeje 'ba=nde kuetsubajinnts-
jai_ru Ki'ndiu ko Na'enchana. 25 'Ba kuifa ni kibi xi Jesucristo
kitsutitjun nga kitsjana enre: nga tsjana kjuabenichun xi bi
fet'a.
26 Tetsi'indu_nuu kibi ngat'are xuta xi mejénre k'onachanu.
27 Tunga jun, tijñajin tsi'inu Isennixtjintsjere Na'enchana
xi Jesucristo kitsjanu. 'Bamani bi machjen tsa tjin xi
kuakuyanu, ngat'a ndekuini Isennixtjintsjio bakuyanu
ngat'are ngayéje xi tjin. Xi bakuyanu kjuakixi=, bi kjuandesu.
Kui kjuañu jotsa'en yakuyanu Isennixtjintsjio, 'ba=tsa'en
tetsubajinntsjai_ru Jesucristo.
28 'Ba nganda'e ki'ndina, tetsubajinntsjai_ru Jesucristo,
tuxi kuan kjuenk'anira nkjan nga kuakutsejen yojore 'ba bi
kuasubana ngixkun kionga kjua'e. 29 'Yañu nga kixi kiko
yojore Jesucristo. Kui kjua tjinnenire nga xio ngayeje nga
ngatsi'i xuta xi tsa'en xi kixi tjin, kui xi 'ba nde ki'ndire
Na'enchana.

3

1 Chutsijon á tuku kji'i jeni kjuanimejen xi kitsjana
Na'enchana ka'nda ki'ndire kui 'mina. 'Ba kjuakixi= nga
ki'ndire Na'enchana kuánña. Kui= kjua bi benina xuta xi
tse'e ngasun'ndio, ngat'a bi be Na'enchana kui. 2 Jun xi
tsimején_nuu, nganda'e je ki'ndire Na'enchana kuáan. Ninga
kje 'yajían jó kuakuan jaskañu, tunga 'yaña nga 'ba kuakuan
joni Jesucristo nga kuakutsejen yojore, ngat'a xiaña jó fa kji'i
kui. 3 'Ba tu'yañu xi 'batsa'en kuyare Jesucristo, kui xi titsitsje
tajngu yojore jotsa'en tsje Jesucristo.
4 Tu'yañu xi kjeje, tjimangane= kjuatexumare Na'enchana.
Ngat'a je, kui xi mangane kjuatexumare Na'enchana.
5 Ngu je 'yo nga yakutsejen yojore Jesucristo kui= nga
ja'ekja'axin jena, 'ba kui nimé je kis'ere. 6 'Bamani, tu'yañu

xi tijñajinntsjaire Jesucristo, bi nde kjejeni. Tunga tu'yañu xi tikjeje, kje bejín Jesucristo ninga kje mankjinjínre 'yá= ni kui.

7 Ki'ndiną, ni'yá ngatja'bonachanu. Xi titsa'en xi kixi tjin ngixkun Na'enchana, kui xi kixi jotsa'en kixi Jesucristo. 8 Tunga xi tikjeje, tse'e= chanayiu, ngat'a chanayiu tikjeje 'ndani ngatuts'inre. 'Ba kui= kjuañu yakutsejenni yojore Ki'ndire Na'enchana, tuxi ja'etsikjeni xare chanayiu.

9 Tu'yañu xi je kuán ki'ndire Na'enchana bi nde kjejeni, ngat'a ntjere Na'enchana tijñajinntsjaire. Bi nde ma kjeje ngisani, ngat'a je kuán ki'ndire Na'enchana. 10 'Ba 'batsa'en 'yare 'yá= xi kuán ki'ndire Na'enchana 'ba 'yá= xi kuán ki'ndire chanayiu. Ngat'a tu'yañu xi bi tsa'en xi kixi tjin asa xi bi tsimején xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui xi bi tse'e Na'enchana.

11 Ngu kui enbi xi kjinu'yo 'ndani ngatuts'inre, nga 'ba=tjinni nga simejénkaña xingia. 12 Bi 'ba ngatjama joni Caín xi tse'e chanayiu 'ba kitsik'en nts'e. ¿Ánñu kitsik'enni? Kitsik'en ngat'a kixi= tjin ngixkun Na'enchana xi kitsa'en nts'e, 'ba ch'o tjin xi kitsa'en kui.

13 Jun nts'ią, bi tu 'ba= ngatamanu tsa mastikenu xuta xi tse'e ngasun'ndio. 14 'Yaña nga je tsitjaxtia ngajinre kjuabeya 'ba nga kuetsubakuan ngixkun Na'enchana. 'Yaña kibi ngat'a nimején=ña xi nts'ia mani ngat'are kjuamakjainna. Xi tsajainre kjuanimejen, kui xi tijñangi ngisa ngi kjua'ñure kjuabeya. 15 Tu'yañu xi mastike xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui jo=ni xuta xi tsik'en. 'Ba je 'yo nga kjuabenichun xi bi fet'a bi tijñajinre jngu xi tsik'en. 16 'Yaña mé= xi kjuanimejen 'mi ngat'a Jesucristo kitsingantsja yojore nga tu kjuanda tsajan. 'Ba 'ba=nde tsa'en 'batjinni nga singantsja yojona nga tu kjuanda tse'e xi nts'ia mani ngat'are kjuamakjainna. 17 Ngu tsa jngu xuta tjin yejere tsajmi xi machjenre 'ba tjibe nga na'en tjimare nts'e ngat'are xi machjenre tunga bi baseko, ¿jótsa'en s'ęjñajinni inimare kjuanimejenre Na'enchana? 18 Ki'ndiną, bi kjuanimejen xi tu en sa ngatjas'enu, tusa ko xi si'on ngatja'yare nga tjinnu kjuanimejen xi kjuakixi.

19 'Ba 'ba=tsa'en xiaña nga tetsubajian ngajinre xi kjuakixi 'ba s'ęjnguni kakuąn ngixkun Na'enchana. 20 Ninga tsa inimana banejena, ngisa= je ngisa Na'enchana nga ko mare inimana 'ba kui be yeje xi tjima. 21 Jun xi tsimején_nuų, tsa tumé banejena inimana, kųan kjuenk'a nkjan ngixkun Na'enchana, 22 'ba kui sja yejena xi xja'a_ra, ngat'a tenik'etjusun=ña kjuatexumare 'ba teña'an=ña xi matsjare.

23 Kibi= xi kjuatexumare Na'enchana, nga kuakjainna
ngat'are Jesucristo xi Ki'ndire 'ba nga simejénkaña xin-
gia, jotsa'en 'enena. 24 Xi titsik'etjusun kjuatexumare, kui
xi tijñajinntsjaire Na'enchana 'ba Na'enchana tijñajinntsjaire
xutabiu ngayeje. 'Ba ngat'are Isennixtjintsje xi kitsjana,
'ba=tsa'en 'yaña nga kui tijñajinntsjaina.

4

1 Jun xi tsimején_nuu, bi tuchuba ngatjamakjainnu
ngat'are ngatsi'i xi kuetsunu nga Isennixtjintsjere
Na'enchana tsikinchjare. Tusa tjun chut'ayako, tuxi 'batsa'en
xiañu tsa kjuakixi nga Isennixtjintsjere Na'enchana tijña
ngajinre asa bi kjuakixi. Ngat'a nkjin profeta xi ndesu
kitsejin ngasun'ndio. 2 'Bi=tsa'en xiañu 'yá= xi tijñajinre
Isennixtjintsjere Na'enchana. Xi tsikixiya nga Jesucristo
ja'e joni jngu xuta nga tsaka'a yojo, kui xi tijñajinre
Isennixtjintsjere Na'enchana. 3 'Ba xi bi tsikixiya nga
'batsa'en ja'e Jesucristo, kui xi bi tijñajinre Isennixtjintsjere
Na'enchana. Tusa isennixtjin xi bi nda tijñajinre xi tse'e
xutabiu xi stike Cristo. Je kjinu'yo nga tjinnere nga kjua'e
isennixtjinre xutabiu xi stike Cristo. Ngu, kui je tijña
ngasun'ndio nganda'e.

4 Tunga Na'enchana tse'e_ru, ki'ndina, 'ba je kjiña'an_ru
nchja profeta ndesubiu, ngat'a xi tijña ngajinnu ngisa= tjinre
kjua'ñu nga ko mare xi tijña ngajinre xuta xi tse'e nga-
sun'ndio. 5 Kui xutabiu ngasun'ndio= tse'e. Kui= kjua nchjani
ngat'are xi tjin ngasun'ndio 'ba xuta xi tse'e ngasun'ndio
basen ñojonre mé= xi tsu. 6 Tunga jin, Na'enchana tse'e_ri.
Xuta xi je be Na'enchana, kui xi basen ñojonni. Xuta xi bi
tse'e Na'enchana, kui xi bi basen ñojonni. Ngu, 'ba=tsa'en
'yanii 'yá= xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana xi tsuya
xi kjuakixi 'ba 'yá= xi tijñajinre isennixtjin xi ch'o xi 'bonacha.

7 Jun xi tsimején_nuu, janda ngatjanimejénkaña xingia,
ngat'a kjuanimejen ndiba=nire Na'enchana 'ba tu'yañu
xi tjinre kjuanimejen, kui xi je ki'ndire Na'enchana 'ba
be= Na'enchana. 8 Xi tsajainre kjuanimejen, kje bejín
Na'enchana, ngat'a Na'enchana kui= xi kjuanimejen.
9 'Bi=tsa'en yakutsejenna kjuanimejenre Na'enchana, nga
kitsikasen Ki'ndi jngututure ngasun'ndebi, meni nga ngat'are
mé= xi kitsa'en kui s'enina kjuabenichun. 10 'Bi=tsa'en
kis'ejñatsejenni xi kjuanimejen fa, bi tsa ña kjinimijáan
Na'enchana, tusa kui kitsimejénna 'ba kitsikasen Ki'ndire
tuxi 'echjintjaini jena nga kitsja yojore joni chje.

11 Jun xi tsimején_nuu, tsa Na'enchana 'batsa'en
kitsimejénna, ña 'ba=nde tjinni nga simejénkaña xingia. 12 Kje

nisa'yajín be jó kji'i Na'enchana, tunga tsa nimejénkaña xingia, tijñajinntsjaina Na'enchana 'ba kjuanimejenre s'ejñatsejenkjin ngajinna. 13 'Ba 'yaña nga tetsubajinntsjai_ra Na'enchana 'ba nga kui tijñajinntsjaina, ngat'a kitsjana Isennixtjintsjere. 14 'Ba jin kji'ya fanii 'ba tenikixiyanii nga Na'enchana kitsikasen Ki'ndire tuxi sik'angini xuta xi tse'e ngasun'ndio. 15 Tu'yañu xi tsikixiya nga Jesús xi Ki'ndire Na'enchana, kui xi tijñajinntsjaire Na'enchana 'ba Na'enchana tijñajinntsjaire xutabiu ngayeje.

16 'Ba 'ba=tsa'en je 'ya nga Na'enchana 'ñu tsimejénna 'ba chun_ra kjuanimejenre kui. Na'enchana kui= xi kjuanimejen, 'ba xi tijñajinntsjai kjuanimejen, kui= xi tijñajinntsjaire Na'enchana 'ba Na'enchana tijñajinntsjaire xutabiu ngayeje. 17 'Ba 'ba=tsa'en s'ejñatsejenkjinni kjuanimejen ngajinna, tuxi kuan kjuenk'aniña nkjan nixtjin nga kuanre kjua xuta. Ngat'a ngasun'ndio= tetsuba ña jotsa'en Jesucristo tsik'ejña ngayeje. 18 Ña tjin kjuanimejen tsajain kjuakunjín. Tusa kjuanimejen xi niki kjuakixi, kui xi mo'oxje kjuakun. Ngu xi tsakjun be= kjuana'en xi sakure. 'Bamani xi tsakjun, kje tijñajiínre kjuanimejen xi niki kjuakixi.

19 Ña nimején=ña ngat'a Na'enchana tjun kitsimejénna. 20 Tsa tjin xi tsu: "Tsimején=ña Na'enchana", tunga tusa mastike=nga xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui xi jngu xuta ndesu. Ngat'a xi bi tsimején nts'e xi ma kutsejen'a, ¿jótsa'en kuan simejénni Na'enchana xi bi ma ku'a? 21 Kui kjuatexumabi xi kika'ena: xi tsimején Na'enchana 'ba=nde tjinnere nga simején xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna ngayeje.

5

1 Tu'yañu xi makjainre nga Jesús xi Cristo, kui xi je kuán ki'ndire Na'enchana. 'Ba tu'yañu xi tsimején Na'enchana, kui xi 'ba nde tsimején ki'ndire Na'enchana ngayeje. 2 Kionga nimijáan Na'enchana 'ba nik'etjusan kjuatexumare, 'ba=tsa'en 'yaña nga 'ba nde nimijáan ki'ndire Na'enchana ngayeje. 3 Ngu, nga simijáan Na'enchana, tsu=nire nga sik'etjusan kjuatexumare. 'Ba bi ch'a xi iye kjuatexumare Na'enchana, 4 ngat'a tu'yañu xi kuán ki'ndire Na'enchana tsa'en=re ngasun'ndio. 'Ba ngat'are nga makjainna ngat'are Jesucristo, 'ba=tsa'en je kjiña'anni_ra ngasun'ndio. 5 'Ba xi makjainre nga Jesús Ki'ndire Na'enchana, kui xi tsa'enre ngasun'ndio.

6 Ko nanda 'ba ko jin ja'es'ejñatsejenni Jesucristo. Bi tu nanda sa, tusa ko nanda 'ba ko jin. 'Ba 'ba=nde Isennixtjintsjere Na'enchana tsuyakixi ngayeje, ngat'a Isennix-

tjintsjio kui= xi kjuakixi. 7 'Ba 'batsa'en ján= mani xi tsuyakixi ngat'are Jesucristo: 8 Isennixtjintsjere Na'enchana, nando 'ba ko jiun. 'Ba ngaján ngusun= ma. 9 'Ba=tsa'en kitsuyakixi Na'enchana nga kinchja ngat'are Ki'ndire. Tsa makjainna en xi tsuyakixi xuta nga nchja, ngisa= 'ñu kụakjain ngisana en xi tsuyakixi Na'enchana ngat'a ngisa= chji ngisare.

10 'Ba xi makjainre ngat'are Ki'ndire Na'enchana, kui xi tijñajin inimare en xi kitsuyakixi Na'enchana. Tunga xi bi makjainre ngat'are Na'enchana, kui xi titsa'en nga tji'betju ndesu kui, ngat'a bi makjainre en xi kitsuyakixi ngat'are Ki'ndire. 11 Kui enbi xi kitsuyakixi Na'enchana, nga kitsjana kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba kisakuna kjuabenichunbi ña xi tu jngu makua Ki'ndire. 12 'Ba xi tijñajinre Ki'ndire Na'enchana, kui xi tjinre kjuabenichunbi. Tunga xi bi tijñajinre Ki'ndire Na'enchana, kui xi tsajainre kjuabenichunbi.

13 Kitsi'indu_nuụ kibi jun xi makjainnu ngat'are Ki'ndire Na'enchana, tuxi xiañu nga tjinnu kjuabenichun xi bi fet'a. 14 'Ba bi jó ján fa inimana ngat'are Na'enchana, ngat'a 'yaña nga basen ñojonna tsa xja'a_ra jotsa'en mejénre nga xja'a_ra. 15 'Ba jotsa'en nga 'ya nga Na'enchana basen ñojonna nga chja'a_ra tumeñu, 'ba=nde tsa'en 'ya nga je sakuna xi techja'a_ra.

16 Tsa tjin xi tjibe nga tikjeje xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, 'ba tsa je xi titsa'en bi fikore kjuabeya, ngatafako Na'enchana ngat'are kui 'ba Na'enchana sja=nganire kjuabenichun. Tenchja=ña ngat'are je xi bi fikore kjuabeya, ngat'a tjin= je xi fikore kjuabeya, 'ba bi temi'a_nuụ nga xuko Na'enchana ngat'are xi tsa'en jebiu. 17 Ngayéje kjuach'o xi tsa'en xuta, kui xi je. Tunga tjin= je xi bi kjuabeya fikore.

18 'Yaña nga xi je kuán ki'ndire Na'enchana bi nde kjejeni, ngat'a Ki'ndire Na'enchana tsikuenda 'ba bi ma tsiko chanayiu. 19 'Ba 'yaña nga Na'enchana tse'era 'ba nga chanayiu batexuma yejere ngasun'ndio xi tjindundaina. 20 'Ba 'ba=nde 'ya nga je ja'e Ki'ndire Na'enchana 'ba kitsjana kjuankjin kakun, tuxi xiaña Na'en xi kjuakixikjin. 'Ba tetsubajin_ra xi kjuakixikjin, nga tetsubajin_ra Jesucristo xi Ki'ndire. Kui xi Na'en xi kjuakixikjin 'ba xi tsjana kjuabenichun xi bi fet'a. 21 Ki'ndiną, tikuendo yojonu ngat'are na'en xi bekun xuta xi bi kjuakixi.

Xujun xi majóni xi kitsikasen San Juan
2 JUAN

1 An, xi xuta chinga 'miną ngaya ningu, tetsikasen_nuų xujunbi chjun xi kiskja'ajin Na'enchana 'ba ko ki'ndiri. Tsimején kjuakixi_nuų. 'Ba bi tu an sa xi tsimejénnu, 'ba=nde tsimejénnu ngatsi'i xuta xi je be kjuakixire Na'enchana. 2 Tsimején_nuų tu ngat'are kjuakixibi xi tijñajinntsjai inimana 'ba xi s'ejñajinntsjai ka'nda ngantsjai nixtjin. 3 Na'enchana ko Jesucristo, Ki'ndire Na'enchana, sjana kjuanda, kjuanima kakun 'ba ko kjuaxiu nga kuetsuba ngajin kjuanimejen 'ba ko xi kjuakixi.

4 'Ñu tsja kuánną nga tsa'bią yak'a ki'ndiri nga semaya ndiya xi kjuakixi, jotsa'en 'enena Na'enchana. 5 'Ba nganda'e, na, te'bets'arą nga simejénkaña xingia. Xi tetsi'indurą nga'e bi kjuatexuma xatse, tusa ndekuini kjuatexuma xi kisakuyana 'ndani ngatuts'inre. 6 Kui kjuanimejen tsu=nire nga kuetsuba jotsa'en batexuma kjuatexumare Na'enchana. 'Ba kui mé= xi kjinu'yo 'ndani ngatuts'inre, nga tjinnere nga kuetsubajiun kjuanimejen.

7 Ngat'a 'ñu nkjin xuta ndesu sema ngasun'ndio xi bi tsikixiya nga Jesucristo ja'e joni jngu xuta nga tsaka'a yojo. Xi 'ba tsa'en, kui xi tji'bonachare xuta 'ba kui jngu xi stike Cristo. 8 'Ba 'batsa'en nda tikuendo yojonu, tuxi bi sichajañu chji xi sąkunu ngat'are xanį. Tusa ngatasaku yejekjinfanu chjire kjuanimanį.

9 Tu'yañu xi k'uet'a k'uejunre nga bi tu kio fa kuasenjinntsjai en xi yakuya Cristo, kui xi bi tijñajinre Na'enchana. Tunga xi tu kio fa 'bejñajinntsjai nga jotjin xi yakuya Cristo, kui xi tijñajinre Na'enchana ko Ki'ndiu. 10 Tsa tjin xi kjuechukunnu 'ba bi kuakuyanu jotjin xi yakuya Cristo, bi chjubetjo ni'yanu ninga bi nite'nda_ru ngayeje. 11 Ngat'a xi site'ndare, kui xi tibaseko xutabiu nga tifi ndujuko xa ch'o xi titsa'en.

12 Ne tse tjin ngisana xi xin_nuų tsakaiñu, tunga bi mejénną xujun si'indut'a_nuų. Mején=ną kjuikun_nuų 'ba jun fa suba kjuako_nuų, tuxi 'batsa'en kųajngukjinni kjuatsjana.

13 Inyatsikasennu kjuate'nda ki'ndire ndichjai, jngu xi Na'enchana kiskja'ajin ngayeje.

Xujun xi majánni xi kitsikasen San Juan
3 JUAN

1 An, xi xuta chinga 'miną ngaya ningu, tetsikasen_rą xujunbi amiguna Gayo xi tsimején kjuakixią.

2 Ji xi tsimejénrą, mi'a_rą Na'enchana nga jotsa'en nda tjimacha xi tse'e kui ngajin inimari, 'ba nde tsa'en nda ngatasaku ndiyari ngayéje xi si'en 'ba nga nda ngatja'ari nixtjin xi kueni ngayeje. 3 'Ñu tsja kuánną nga ja'ekunną yak'a nts'ia 'ba ye'ną nijmi nga ndaxu tech'atjai xi kjuakixi 'ba nga kixixu tesenjin xi kjuakixi ngayeje. 4 Tsajain ngisa xi tsjaną kjuatsja xi ngisa je nga ko mare kibi, nga nt'ią nga xi ki'ndiną mani ngat'are kjuamakjainna nda inyajin xi kjuakixi.

5 Ji xi tsimejénrą, teña'an=ni xi 'batjin nga misekue xi nts'ia mani ngat'are kjuamakjainna 'ba kio fa nga xin nangi ndibani. 6 Kui nts'iabi tsuya kixi= ngixkun xuta xi mañajan ninguną ngat'are kjuanimejenri. Ne nda si'en tsa kuisekue xuta xi tsa'exat'are Na'enchana nga janda sa'en ndiyare, ngat'a 'ba=tsa'en tenikue jotsa'en matsjare Na'enchana. 7 Ngat'a nts'iabiu tsimején= Jesucristo, kui= kjua 'etjuni nangire, 'ba bi kuakjainre kiskjebe tsajmire xuta xi bi makjainre ngat'are Na'enna. 8 'Bamani, ña= tjinnere nga kua'era nga'nde ngaya ni'yana nts'ia joni kibi, tuxi ko kui ñatjen si'axaña nga sikja'axtiuya kjuakixire Na'enchana.

9 Kitsi'indu_rą jngu xujun xi mañajan ningure Diótrefes. Tunga Diótrefes, matsja=re nga tu kui tajngu kuatexumare xuta xi mañajan kio 'ba bi kuakjainre ngat'are kjua'ñuną. 10 Kui kjuañu, kionga an kjuechaą, sitsejen_rą ngat'are xi titsa'en ngat'a tikjenijinta'enni en ndesu nga ch'otsa'en tinchja ngat'a tsajain. 'Ba bi tu kibiu xi titsa'en. 'Ba nde bi kjebetjo nts'ia xi fechukun 'ba 'bechja'ndere xi mejénre skjebetjo nts'ia 'ba mo'oxjejin ngajinre xi mañajan ningu.

11 Ji xi tsimejénrą, bi chjungi_ri kusunre xuta xi tsa'en xi ch'o, tusa xi tsa'en xi nda. Xi tsa'en xi nda, kui= xi tse'e Na'enchana. Tunga xi tsa'en xi ch'o, kui xi kje bejín Na'enchana.

12 Ngatsi'i xuta tsuyakixi nga Demetrio nda xuta. 'Ba ka'nda xi kjuakixi fa baku nga kjuakixi= xi inyatsu. 'Ba 'ba nde jin nda= nukjuaį ngat'are kui, 'ba ji 'ya=ni nga kjuakixi= xi mixiin.

13 Ne tse tjin ngisana xi xinrą tsakaiñu, tunga bi mejénną xujun si'indut'a, 14 ngat'a kuya=ñą nga kjuikunxatirą 'ba ji fa suba kjuakorą.

15 Ngatjas'eri kjuaxiu. Xuta xi nda kich'a xi tjin nga'e
inyatsikasenri kjuate'nda. Ta'echi_ri kjuate'ndan̲i nga jngu
jngu xi nda kich'a xi tjin kio.

Xujun xi kitsikasen
SAN JUDAS

1 An, Judas, xi tetsa'exat'a_ra Jesucristo 'ba nts'ia mani Santiago, tetsikasen_nuu xujunbi. Na'enchana tsimejénnu 'ba kinchjanu 'ba titsikuendanu ngat'are Jesucristo.

2 Ngisa ngatjas'e ngisanu kjuanima kakun, kjuaxiu 'ba ko kjuanimejen.

3 Jun xi tsimején_nuu, 'ñu kuamejénna tsakaiñu nga si'indu_nuu ngat'are kjua'bangina. Tunga nganda'e tjinnere nga si'indu_nuu 'ba 'bene_nuu nga 'ñu tixkjanntjo kjuamakjainna, xi jngu ka'a fani kika'ere xuta tsje xi tse'e Na'enchana. 4 Texin_nuu kibi ngat'a ko kjuamaña ja'as'enjinnu yak'a xuta xi ka'nda nixtjin kuatse jan ja'ba je kua'indut'a enre Na'enchana nga kjuinikja'a kjuanima. Xutabiu bi bekun Na'enchana 'ba inyatsa'en kjuandare Na'enchana jngu kjua xi tsja'nde tuxi tsa'enni tume xi mejénre. 'Ba bi makjainre nga Jesucristo xi Nai jngututuna xi batexumana.

5 Je 'yo kibi, tunga mején=na sikja'etsjenyanu. Ninga Na'enchana kitsik'angi naxinandare nga ts'axjejin nangi Egipto, tunga jaskan kitsikje xi bi kuakjainre ngat'are kui. 6 'Ba ngat'are ankjele xi bi kixi kitsik'etjusun xa xi kitsa'ere nga tusa kitsikumare nga'ndere, kui xi Na'enchana tjindu'ñuntsjaire ña jñu chun ka'nda nga kjua'e nixtjin xi 'ñu je kionga si'anre kjua kui. 7 'Ba ngusun kitsa'en ngayeje xuta xi kis'e nangi Sodoma, nangi Gomorra 'ba ko nga'nde xi kis'e ngandaire. Kitsingantsjare yojore kjuachajngi 'ba kitsa'en nkjin kuya kjuach'o xi tsu yojore ka'nda xi bi ba'a ko xuta. Kui kjua ja'ani kjuana'en nga ko ndi'i xi bi 'boya ka'nda ngantsjai nixtjin, 'ba jo=ni kusun kis'ejñana nganda'e.

8 Ninga kjuakusunbiu kis'ejñana, tunga 'ba=nde inyatsa'en ngani xutabiu. Ngat'are chini xi ba'ere inyatsijndi yojore ngixkun Na'enchana nga bi bekun xi tjinre kjua'ñu 'ba nga ch'otsa'en nchja ngat'are kjua'ñu xi tjin ngank'aa. 9 Nisi Miguel xi ngakure ankjele bi 'ba kitsa'en. Ngat'a nga tifosiko chanayiu nga inyakjayani yojore Moisés, bi kuan kakun nga yaneje ko en xi ch'otsu. Tusa tu 'ba kitsure: "¡Na'enchana ngatatsikja'ari kjuanima!" 10 Tunga xutabiu, tuchuba ch'otsa'en nchja ngat'are xi bi mankjinre. 'Ba, tsik'etjusun xi mankjinsubare, xi tuchuba tsa'en mankjinre, joni tjiuba xi tsajain kjuafa'etsjeénre, 'ba 'ba=tsa'en sikje yojore.

11 ¡Nimaxuni xutabiu!, ngat'a tjenngi kusunre Caín. Inyatsichajajin yojore ngajin jere Balaam, ngat'a 'ñu= mejénre ton. 'Ba inyafesun= joni Coré, ngat'a bi inyatsik'etjusun. 12 'Ba kionga 'naxjio s'i ngat'are Na'enchana, 'ba xutabiu makukonu nga chino niñu, kui jo=ni xa̱ xi ku̱an sijndinu ngixkun Na'enchana. Tu chubatsa'en kjine 'ba 'bi 'ba nimé bexutakjin. Tjin=ni nga sikjen chutsangare Na'enchana tsakaiñu, tunga tusa mafore nga sitse ngats'a. Kui jo=ni yufi xi tsajainre tsi, xi tuchu=ña fiko ntjo. Jo=ni yatuntje xi bi bajare tu nga nixtjinre chan 'ba xi kji'naxjenijin jamare, joni tsa jó ndiya k'en. 13 Jotsa'en tsindiu ts'enre ndachikun 'betsojo jndire nando, 'ba=tsa'en bakutsejen kjuach'o xi tsa'en xi tjinni nga sisubare tsakaiñu. 'Ba nde joni niñu xi kitsichaja ndiyare, xi tjen ña 'ñu jñu chun ka'nda ngantsjai nixtjin.

14 Ngat'are xutabiu= nga Na'enchana kitsikinchja Enoc, xi ntje xi mayatuni xi ndibanire Adán, nga 'batsa'en kitsu: "Chutsijon nga ndeko Na'enchana 'ñu nkjin mi ankje tsjere, 15 tuxi sa'enire kjua ngatsi'i xuta 'ba tuxi kuanejeni ngatsi'i xi bi bekun kui. Kuaneje ngat'are ngayéje kjuach'o xi kitsa'en nga bi tsabekun kui 'ba ngat'are ngayéje en nga'a xi kitsure Na'enchana xuta je xi bi tsabekun kui." 16 Kui xutabiu tu fajeta'en xuta 'ba ch'otsa'en nchja ngat'are xi tsa'en xuta. Nitume kjuach'o xi tsu inimare, kui= xi mangisjai. Nk'a 'baxje yojore nga nchja, 'ba yak'a xuta ko en xi tsja tsu fako, tuxi 'batsa'en sa̱kunire xi mejénre.

17 Tunga jun xi tsimején_nuu̱, tikja'etsjenyo en xi ja'ba kitsunu nchja chinga apóstore Na'enna Jesucristo. 18 'Bi= tsé kitsunu: "Nixtjin xi je tifet'ani s'e̱= xuta xi tu kuejnuke= xi tse'e Na'enchana 'ba k'uendujin kjuach'o xi mejénre." 19 Kui= xutabiu xi bakjanya xuta xi makjainre ngat'are Na'enna, xi tjindu ngi kjua'ñure xi mejénre inimare 'ba xi tsajain ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana.

20 Tunga jun xi tsimején_nuu̱, kixi tinyajiun ngajin kjuamakjainnu xi 'ñu tsje 'ba chuko Na'enchana jotsa'en sja ndiyanu Isennixtjintsjere. 21 Janda kixi tinyajiun kjuanimejenre Na'enchana nga chuya_ru nixtjin nga Na'enna Jesucristo kjua'anima_ra 'ba sjana kjuabenichun xi bi fet'a.

22 Ngatja'animanu xi jó ján baja inimare ngat'are kjuamakjainna. 23 'Ba yak'a tik'angiu nga kjui'naxjejiun ndi'i. 'Ba tikuendo yojonu kionga kja'animanu yak'a nga ngatjamasticho ka'nda najñu jndi xi yaja, xi tsunire kjuach'o xi inyatsa'en.

24 Na'enchana tjinre kjua'ñu nga k'uejñatjonu, tuxi bi ska̱ñu. 'Ba ku̱anre sitsjenu 'ba sjanu kjuatsja xi 'ñu je, nga sikinyanu ngixkun nixtjin nga kuakutsejen kjuajere. 25 Kui xi Na'en

jngututuna xi tsik'angina. Kui kjuañu ngat'are Na'enna Jesucristo ngatja'yakun Na'enchana, 'ba ngatjas'ere kjuaje ko kjua'ñu 'ba ngatatexuma tume nixtjinñu, nixtjin kuatse jan ko nganda'e 'ba ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

Xi Jesucristo yakutsejen nga kụan
APOCALIPSIS

1 Jesucristo yakutsejen xi kua'indut'a xujunbi. Na'enchana
kitsingantsjare, tuxi kuakutsejennire xuta xi tse'e me xi tjin-
nere nga je kụan xati. 'Ba kui kitsikasen ankjere tuxi kuakut-
sejennire Juan kibi, ngat'a= jngu= xuta xi tse'e. 2 'Ba Juan
kitsuyakixi= ngat'are ngayéje xi tsabe. Kui= xi kitsikixiya
ngat'are enre Na'enchana ko mé= xi kitsuyakixi Jesucristo.
3 ¡Ndaxure xi 'bexkiyare xujunbi xuta 'ba xi basen ñojon xi
kitsuya Na'enchana! 'Ba ¡ndaxure xi 'bejñatjo xi kua'indut'a
nga'e, ngat'a je tijña tiña nixtjiun nga 'ba kụan!

Kjuate'nda xi Juan kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are Jesús

4 An, Juan, tetsikasen_rạ xujunbi xuta xi makjainre
ngat'are Na'enna xi yatu ka'a mani xi tjin nangi Asia.
Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsja_nuụ Na'enchana.
Kui xi tijña xi tsik'ejña 'ba xi kjua'e. 'Ba nde ngatjas'enu
kjuanda ko kjuaxiu xi tsja_nuụ isennixtjin xi yatu mani
xi tjin ngixkun yaxile ña tibatexuma Na'enchana. 5 'Ba
nde ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsja_nuụ Jesucristo
ngayeje.

Jesucristo, kui xi kixi tsikixiya ngat'are xi kjuakixire
Na'enchana, 'ba kui xi tjun ja'ayare ngajinre mik'en 'ba xi
batexuma tsi'ire rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio. Kui= xi
tsimejénna 'ba kitsindaina ngat'are jena nga 'esten jinre. 6 Je
kitsa'enna xuta xi tse'e, tuxi kuatexumanina. 'Ba kitsa'enna
joni na'mi, tuxi si'axat'ani_ra Na'enchana xi Na'enre. ¡Ngat-
jas'ere kjuaje ko kjua'ñu ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngat-
jama.

7 Chutsijon, ¡Cristo ndiba= ngajin yufi!
Ngatsi'i xuta skue=,
ka'nda nchja xi juñare lanza.
'Ba ngatsi'i naxinanda xi tjin ngasun'ndio ski'nda= nga on
kụanre ngat'are kui.
Kjuakixi= nga 'ba kụan, 'ba ngatjama.

8 “An= ña xi alfa ko omega, xi titjun 'ba xi fet'ani”, tsu
Na'enchana xi tjinre ngayéje kjua'ñu. Kui xi tijña xi tsik'ejña
'ba xi kjua'e.

Jotsa'en yakutsejen yojore Cristo

9 An, Juan, xi nts'io mañaạ tu ngat'are kjuamakjainna,
xi temato'on ndekuini xi temata'aạn. Tu jngu kjuanima
tebitjaxtia, tu jngu xi batexumana, 'ba tu jngu kjuatsejnda

tjis'ena, ngat'a tu jngu makua Jesús. Ngat'a kitsikja'axtiuyaą enre Na'enchana ko en xi kitsuya Jesucristo, kui= kjua kjinik'ejñaniną isla xi Patmos 'mi. 10 'Ba jngu tamingu ja'e ngajinną Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba ngastaąn kjint'ią jngu jnda xi 'ñu, joni jngu tjio xi 'ñu fane. 11 'Ba kitsuną:

—Ti'indut'ai xujun mé= xi xie 'ba tikasen_ri xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi yatu stin mani, xi tjin nangi Asia. Xi Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, 'ba ko Laodicea.

12 'Ba meni kitsiku'bią ngastaąn, tuxi skueñą 'yá= xi tifakoną. 'Ba nga kitsiku'bią, tsa'bią yatu tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara xi oro kuandakoni. 13 'Ba ngajinre tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara tsa'bią jngu xi tijña kio xi 'ba kji'i joni jngu xuta. Xi yaja jngu najñu nduju xi fechu ka'nda tesun ndsaku, 'ba tikjare nisinre jngu tjiuxin xi oro ni. 14 'Ba ntsja ku 'batsa'en tiba joni ntsjare chutsanga asa joni nch'an. 'Ba tuxkun, 'batsa'en tí joni ndi'i. 15 'Ba ndsaku, 'batsa'en tiba'ną joni kicha xi bronce ni xi kjini'na joni bronce xi sa'e kji'naxjejin ndi'i nga kuatsje. 'Ba ne 'ñu jndare, jotsa'en fane kioña ntjai nanda. 16 'Ba ntsja kixi tjiyare yatu niñu, 'ba ts'a 'etjuni jngu kicha xi 'ñu yojoxkun kji'i xi yojó ngojó ngatere. 'Ba nkjain 'batsa'en ba'na joni nga 'ñu ma ndaba.

17 'Ba kionga tsa'bią, kiskaą ngi ndsaku joni tsa je tseyaą. Tunga yaneną ntsja kixi nga kitsuną:

—Bi kuin. An= ñą xi titjun 'ba xi fet'ani 18 'ba xi tijñakun. Tseya=ñą, tunga nganda'e tejñakunñaą ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba an ya'aą llavere kjuabeya ko nga'ndere mik'en. 19 'Bamani tsu'ba, ti'indi mé= xi kji'ye ko mé= xi tjima nganda'e 'ba ko mé= xi kųan jaskanre kibi. 20 'Ba 'bi= tsunire mé= xi tji'mo ngat'are niñu xi yatu kji'ye nga tjiya ndsaą kixi ko yatu tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara xi suba oro ni. Niñu xi yatu, tsu=nire ankjelere xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi yatu stin mani. 'Ba tsajmi xi yatu mani ña s'endusun ndi'i lámpara, tsu=nire xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi yatu stin mani.

2

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Éfeso

1 'Ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'aną xi tjindu naxinanda Éfeso: "'Bi tsu xi ya'a yatu niñu ntsja kixi, xi tsu'bajin yatu tsajmi xi oro ni ña s'endusun ndi'i lámpara: 2 'Be=ñą xi teñe'en, 'ba jótsa'en teningantsja_ri yojori xa xi teñe'en, 'ba jótsa'en tikakori. 'Ba 'be=ñą nga bi tikakori xuta xi tsa'en kjuach'o. Je= kichut'ayakue xuta xi apóstol tsure yojore

tunga bi kui ni, 'ba je= kji'ye nga ndesu=nini. 3 'Ba 'be=ña nga
ko kjuatsejnda tichukjuakori kjuanima xi tisakuri ngat'ana,
'ba bi tifere takuin. 4 Tunga kui=bi xi bi tisasenna ngat'ari:
nga bi nde tjinniri kjuanimejen xi kis'eri ngatuts'inre kionga
tjun kuakjainri ngat'ana. 5 Kui kjua tikja'etsjenni jó kji'i
kjin je k'int'axin 'ba tik'antjaiyani kjuafa'etsjenri 'ba ndiba
ngani ngixkun Na'enchana, 'ba ti'an ngani xi kjiñe'en
ngatuts'inre. Tsa bi sik'antjaiyani kjuafa'etsjenri 'ba kjua'e
ngani ngixkun Na'enchana, kjua'ekunra 'ba kjua'axin=ña
tsajmiri ña s'endusun ndi'i lámpara ña tijña. 6 Tunga ngat'are
kibi= xi nda nchja ngat'ari: nga mastiche mé= xi tsa'en xuta
xi tjenngire xuta xi Nicolaus 'mi. 'Ba=nde ko an mastike=ña
mé= xi tsa'en. 7 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure
Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana! Xi
sa'en, kui= xi sja'nde_ra nga skine ture ya xi tsik'endukunre
xuta, xi sejña ña paraiso 'mi, nga'nde xi tse'e Na'enchana."

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Esmirna

8 ''Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana
xi tjindu naxinanda Esmirna: "'Bi tsu xi Titjun 'ba xi
Fet'ani, xi k'en 'ba xi tijñakun ngani: 9 'Be=ña kjuanima xi
techja'ai 'ba kjuanimari, ninga kjuakixi= nga nyinai. 'Ba
'be=ña jo ch'otsa'en nchja ngat'ari xuta judío xi kitjujin
ngat'are Na'enchana tsure yojore tunga bi kui ni. Tusa
xuta xi tse'e ni'ya sinagogare chanayiu=nini. 10 Bi kun_ri
ngat'are kjuanima xi kuitjaxti. Ngu chanayiu skanis'en
nduya yak'a xuta xi tu jngujún, tuxi xut'ayakoninú, 'ba kuit-
jaxtiu kjuana'en te nixtjin. Kixi tisen, ninga tsa tjinnere
nga kjuinik'enri, 'ba an sjara kjuabenichun xi bi fet'a joni
chji xi kua'ere xuta xi sa'en. 11 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon
mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre
ngat'ana! Xi sa'en, kui xi niñajanni siko kjuabeya xi majóni."

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Pérgamo

12 ''Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana
xi tjindu naxinanda Pérgamo: "'Bi tsu xi ya'a kicha xi 'ñu
yojoxkun kji'i xi yojó ngojó ngatere: 13 'Be=ña nga teni
nga'nde ña tijña chanayiu nga tibatexuma. Tunga ji janda=
kixi tesen ngat'ana 'ba bi kjinicheje kjuamakjainri ngat'ana,
nisi nixtjin nga kjinik'en xi Antipas 'mi. Xi xuta kixi xi kit-
sikixiya ngat'ana 'ba xi kjinik'en nanginu, ña tijña chanayiu.
14 Tunga tjin= masen tsajmi xi bi tisasenna ngat'ari. Ngat'a
teba'e'ndeni nga tjindujin yak'ari xi inya'bejñatjo xi yakuya
Balaam. Xi inya'a Balac jotsa'en sa'en nga kuan k'uejña

kjuana'en ngat'are kjuamakjainre naxinanda Israel nga skine chje xi kitsa'ere na'en xi ntsja xuta kuandani 'ba nga sa'en kjuachajngi ngayeje. 15 'Ba nde teba'e'nde nga tjindujin yak'ari xi inya'bejñatjo xi bakuya xi tjenngire xuta xi Nicolaus 'mi. 16 'Bamani, tik'antjaiye kjuafa'etsjenri 'ba ndiba ngani ngixkun Na'enchana. Tsa bi 'ba si'en, kjua'ekunxatirą 'ba ko kicha xi ti'betjuni ndsu'baą skjankoñą xuta xi 'ba inyatsa'en. 17 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'anąa! Xi sa'en, kui= xi sja'nde_rą nga skine mana xi kis'ejña'mo, 'ba nde sja_rą jngu ndiojo tiba ña kua'indut'a jngu ja'en xatse xi tu'yá be. Tu kui sani xi xuntsja, kui= xi skue."

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Tiatira

18 ''Ba nde ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'anąa xi tjindu naxinanda Tiatira: "'Bi tsu Ki'ndire Na'enchana, xi 'ba kun tuxkun joni ndi'i 'ba ndsaku joni bronce xi kua'na nga kjinitsje: 19 'Be=ñą mé= xi tu ñe'en. 'Be=ñą ngat'are kjuanimejenri 'ba ngat'are kjuamakjainri ngat'anąa. 'Be=ñą jótsa'en teña'axat'anaą 'ba jótsa'en ko kjuatsejnda tichukjuakori. 'Ba=nde 'bią nga ngisa 'ñu teña'axai nganda'e nga ko mare ngatuts'inre kionga tjun kuakjainri ngat'anąa. 20 Tunga kibi= xi bi tisasennąa ngat'ari, nga teba'e'nde_ri chjun xi Jezabel 'mi xi jngu profeta tsure yojore nga ti'bonachare xutanąa ko xi tibakuya nga sa'en kjuachajngi 'ba nga skine chje xi kitsa'ere na'en xi ntsja xuta kuandani. 21 Je= kitsja'nde_rą chjunbiu nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana, tunga bi mejénre k'uejña kjuachajngire. 22 Kui kjua sikajña'onñą chjunbiu, 'ba 'ñu tse kjuana'en xi sja_rą nchja xi tsa'enko kjuachajngi ngayeje, tsa bi sik'antjaiya kjuafa'etsjenre nga k'uendu xi kuánre ngat'are chjunbiu. 23 'Ba sik'en=ñą xi tjenngire chjunbiu, 'ba 'batsa'en skueni ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'anąa nga an xi 'bią jó fa tjin kjuafa'etsjenre ko inimare xuta. 'Ba nga jngu jnguu sjanu chjinu jo nga kjiño'on. 24 'Ba ngat'anu jun xi tetsubo Tiatira xi bi te'bejñatjo en xi tibakuya chjunbiu 'ba xi bi tjimanu ngat'are xi kjuatji'more chanayiu 'mi, xin_nuų nga bi nde sja ngisani_nuų kja'e ch'a. 25 Tunga t'ejñatjo=ñu mé= xi je tjinnu 'nda ngą an kjua'e ngañaą. 26 Xi sa'en 'ba xi janda kuendujuko xa xi mejénnąa nga sa'en, kui= xi sja_rą kjua'ñu nga kuatexumare naxinanda xi tjin ngasun'ndio. 27 Kuatexuma ko jngu yaníse xi kicha kuandakoni. 'Ba 'ñu kuejenre xuta, 'ba 'ba= kų anre xuta joni jngu tiji nangi xi maxkua nga bichune kicha. Sja_rą kjua'ñu jotsa'en kitsjanąa kjua'ñu Na'ennąa. 28 'Ba nde sja_rą niñu xi ngisa tí

nga je tjis'e isen. 29 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure
Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'anạ!”

3

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Sardis

1 ”'Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'anạ xi
tjindu naxinanda Sardis: “'Bi tsu xi tjinre isennixtjin xi yatu
xi tse'e Na'enchana ko niñu xi yatu mani: 'Be=ñạ xi teñe'en.
'Bi inyatsu xuta nga tenichunni, tunga ngat'anạ je= tseye.
2 Tikja'a_ri 'ba ta'e nga'ñuri yojori nga kje beyajín, ngu te'beñạ
nga bi kixi te'mikue xari ngixkun Na'enchana. 3 'Bamani
tsuba, tikja'etsjenya_ri yojori 'ba t'ejñatjai xi kika'eri ko xi
kjinu'ye, 'ba tik'antjaiye kjuafa'etsjenri 'ba ndetjenngi ngani
Na'enchana. Tsa bi sikja'a_ri yojori, kjua'ekunrạ joni jngu
chacheje 'ba bi xie mé= chuba kjua'ekunrạ. 4 Tunga nga-
jin naxinanda Sardis tjindujin yak'ari xuta xi bi inyatsijndi
najñure. Kui xi k'uetsumakonạ nga kuaja najñu tiba, ngat'a
bakin=rẹ. 5 Xi sa'en, kui xi kjuinikaja najñu tiba 'ba bi sicha-
jaạn ja'enre xujun ña kua'indut'a ja'enre xuta xi k'uendukun.
Tusa xiạn nga xutanạ kuán ngixkun Na'ennạ 'ba ngixkun
ankjelere. 6 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isen-
nixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'anạ!”

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Filadelfia

7 ”'Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'anạ xi
tjindu naxinanda Filadelfia: “'Bi titsu xi tsje 'ba xi kjuakixi, xi
ya'a llavere rey David, xi kje'i xuntja, 'ba tu'yá mare 'bechjaạ;
'ba xi 'bechja xuntja, 'ba ni'yá mare chju'i: 8 'Be=ñạ xi teñe'en
'ba 'be=ñạ nga tsajainri nga'ñuú. Tunga tenik'etjusun=ni
ennạ 'ba bi tesji nga bi xutanạ kuáin. Chutsejen. Ngixkuin
kiskjex'aạ jngu xuntja xi tu'yá mare 'bechjaạ. 9 Chutsejen jó
sikuạ xuta xi tse'e ni'ya sinagogare chanayiu, xuta judío xi
Na'enchana kiskja'ajin tsure yojore tunga tu en ndesu=nini.
An=ñạ xi 'ba sa'aạn nga kjua'ekinyakunch'int'a ngi ndsakui,
tuxi 'batsa'en skueni nga an tsimejénrạ. 10 Kjinik'etjusun=ni
ennạ nga kiskakori ko kjuatsejnda. Kui kjua k'uejñat'axinnirạ
ngat'are kjuanima xi kjua'e nixtjin nga xut'ayako ngatsi'i
xuta xi tjin ngasun'ndio, kjuanima xi kjua'ene jo kji'i nga-
sun'ndio. 11 Kjua'exati=ñạ. Nda t'ejñatjai xi tjinri, tuxi tu'yá
skja'aniri chji xi kua'eri xi tsunire nga kjiñe'en. 12 Xi sa'en,
kui xi sa'aạn joni xjo xi sasengire ningure Na'ennạ, 'ba bi
nde stjuxinni nga'ndebiu. 'Ba k'uet'a_rạ ja'enre Na'ennạ
ko ja'enre naxinandare Na'ennạ, xi Jerusalén xatse 'mi xi
Na'ennạ sikasenjenni ngank'aa. 'Ba 'ba nde k'uet'a_rạ ja'en

xatsena ngayeje. 13 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana!"

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Laodicea

14 "'Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Laodicea: "'Bi titsu xi kjuakixikjin, xi kixi tsikixiya ngat'are kjuakixire Na'enchana, 'ba ngat'are kui Na'enchana kitsa'en yeje xi tjin: 15 'Be=ña xi teñe'en. Ji jo=ni nanda xi bi nch'an 'ba ninga bi sje. ¡Tsa tu nch'anri asa sjeri tsakaiñu! 16 Tunga tu isunt'ai=ni. Bi nch'en ninga bi sje. Kui kjua sikjesunnira. 17 Ngu ji sjini: Nyina=ña, tjin yeje=na xi mejénna 'ba tumé chajana. Tunga bi 'yani nga tsajainri kjuatsja, nga tumé chji=ri, nga nimai, nga kai 'ba nga tetsjusti. 18 'Bamani an tsjara jngu en nga tindai xi tjinna. Tindai oro xi niki nda=kjin ngat'a sa'e fa kuatsje nga kjinaxjejin ndi'i, tuxi kuanyinani ngixkun Na'enchana. 'Ba nde tindai najñu tiba xi kuan xeje ngayeje, tuxi kue'moni yojo kjistiri xi titsjari kjuasuba. 'Ba 'ba nde tindai ndaki xi kuinyangi tuxkuin ngayeje, tuxi nda kuatsejenniri. 19 An xi fatikua 'ba tsja ndiya_ra ngatsi'i xi tsimijaan. 'Bamani tsu'ba, ta'e nga'ñuri yojori 'ba tik'antjaiye kjuafa'etsjenri 'ba ndiba ngani ngixkun Na'enchana. 20 Chutsejen, an tesenx-tiu=ña xuntjo nga tetsikjania. Tsa tjin xi kjuint'e jndana 'ba skje'i xuntjo, kjua'as'enjin_ra 'ba skineko=ña niñu, 'ba kui skineko=na ngayeje. 21 Xi sa'en, kui xi sja'nde_ra nga k'uejñat'ana yaxile ña kuatexumaa, jotsa'en je kitsa'aan an ngayeje 'ba tejñat'a_ra yaxilere Na'enna. 22 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana!"

4

Jotsa'en nichjire Na'enchana ngank'aa

1 Jaskan nga je tsa'bia kibiu, kiskutsejian 'ba tsa'bia jngu xuntja xi kichjux'a ngank'aa. 'Ba jnda xi tjun kjint'e_ra, xi 'batsa'en nu'yare joni nga fane tjio 'bi kitsuna: "Tijñe nga'e 'ba kuakutsejenra mé= xi tjinnere kuan jaskañu."

2 'Ba ndekuini chubabiu ja'e ngajinna Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba tsa'bia nga sejña ngank'aa jngu yaxile je joni xi 'bendusun rey, 'ba tjin= xi tijñasun yaxilebiu. 3 'Ba isenre xi tijñasun yaxilebiu 'ba=tsa'en matsejen joni ndiojo xi tsjakun xi jaspe ko cornalina 'mi. 'Ba ngandaire yaxilebiu s'ejñandai jngu cha'ya xi matsejen joni ndiojo xi esmeralda 'mi. 4 'Ba ngandaire yaxilebiu tsa'be ngisaa kañujun yaxile ña tjindusun kañujun nchja chinga xi yaja najñu tiba, 'ba ngasun nindaku titsusunre corona xi oro ni.

5 'Ba ña sejña yaxile jebiu 'betju ndi'i cho'on, si'a 'ba ko si'are cho'on. 'Ba ngankjain yaxilebiu inyati yatu ndi'i xi ya s'eku, xi isennixtjinre Na'enchana xi yatu mani. 6 'Ba 'ba nde ngankjain yaxilebiu kjijña jngu tsajmi xi 'batsa'en matsejen joni jngu ndachikun xi chutsin nini xi 'ñu matsejenya.

'Ba ngandaire yaxile jebiu tjindu ñujun xi tjindukun jngu nga jngu jngu ngatere xi kitsejunre tuxkun ngankjain ko ngastun. 7 Xi titjun, 'batsa'en matsejen joni tjiuxa. Xi majóni, 'batsa'en matsejen joni tjiundija chi. 'Ba xi majánni, 'batsa'en chutsejen'a joni nkjain xuta. 'Ba xi mañujunni, 'batsa'en matsejen joni tjiuja xi titutjen.

8 'Ba nga ñujun xi tjindukun, nga jngu jngu jon jnga ya'a. 'Ba kitsejunre xkun ngi'ndere 'ba ngasunnk'are. 'Ba nga nixtjin nga nistjen bi tsikjejnda nga tsu:

Na'enchana= xi tsje, Na'enchana= xi tsje, Na'enchana= xi tsje.
Kui= tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin.
Kui xi tsik'ejña, xi tijña 'ba xi kjua'e.

9 Nga ñujun xi tjindukun, kui xi be'e nijmi nga tjinre kjuaje xi tijñasun yaxilebiu, xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba bekun 'ba tsjare kjuanda. 'Ba nga 'ba tsa'en xi ñujun, 10 nchja chinga xi kañujun mani minyakunch'int'are nga tsichjire xi tijñasun yaxile, xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba 'bendu corona xi titsusunre ngixkun yaxilebiu nga 'bi tsu:

11 Ji Na'en xi Na'enni, ji xi bakinri
nga chakunri, nga sakuri kjuaje 'ba nga kjuinichjire ngat'are kjua'ñuri.
Ngat'a ji kjiñe'en ngayéje xi tjin,
'ba ngat'a ji 'batsa'en kuamejénri kui= kjua tjinni 'ba kuandani.

5

Ki'ndi borrego ko xujun xi kjiya ntsja xi tijñasun yaxile

1 'Ba tsa'bia jngu xujun ngaya ntsja kixi xi tijñasun yaxilebiu. 'Ba kui xujunbiu kua'indu ngastun ko ngankjain, 'ba yatu ka'a tji'ñuni nga inyanere sello. 2 'Ba tsa'bia jngu ankje xi 'ñu tjinre kjua'ñu, xi 'ñu tinchja nga titsu: "¿'Yá= xi bakinre nga sijoya sellore 'ba skanite xujunbiu?"

3 Tunga ni'yá xi tjin ngank'aa ninga xi tjin ngasun'ndio 'ba ninga xi tjin ngi t'anangiu kuánre kiskanite xujunbiu, nga tuxi k'uexkiyani. 4 'Ba an 'ñu kiski'ndaa, nga tu'yá kuasjai xi bakinre nga kiskanite xujunbiu ninga tu skutsejensare.

5 'Ba meni kitsuna jngu xuta chinga xi kañujun: "Bi nde chi'ndani. Chutsejen. Xi 'etjujinnire xuta xi ja'enire ntjere Judá, xi 'ba nguyare joni tjiuxa, 'ba xi jamare David, kui xi je

kitsa'en 'ba bakin=rẹ nga skanite xujunbiu 'ba sijoya sello xi yatu.”

6 'Ba tiñare yaxilio ko nga ñujun xi tjindukun 'ba nga-masenre nchja chinga xi kañujun tsa'bią jngu Ki'ndi borrego xi sejña nga'ndebiu, xi 'batsa'en matsejen joni tsa je kjinik'en. Tjinre yatu turu ko yatu tuxkun xi isennixtjinre Na'enchana xi yatu mani xi nikasen jo kji'i ngasun'ndio. 7 'Ba Ki'ndi borrego kitsitiñat'are xi tijñasun yaxile 'ba kiskjebe xujun xi kjiya ntsja kixi.

8 'Ba nga kiskjebe xujunbiu Ki'ndi borregobiu, nga ñujun xi tjindukun ko nchja chinga xi kañujun mani tsikinyakunch'int'are. Nga jngu jngu ya'a najni arpa 'ba ko nisu xi oro ni xi kitse tsajmi xi nda jen kanijnda, xi tsunire xi nchja xuta xi tse'e Na'enchana nga fako. 9 'Ba kise son xatsebi:

Ji xi bakinri nga xjube xujun 'ba sijoye sellore,
ngat'a ji xi kjinik'enri 'ba xi kik'esten jinri,
'ba 'ba=tsa'en kik'echjintjaini tuxi kụatsẹ'ẹni Na'enchana yak'a ngajinre ngatsi'i ntjere xuta xi tjin ngasun'nde,
ko xi nchja kja'e kjuanga en,
ko naxinanda xi tjin,
'ba ko xutare nangi xi tjin.

10 Kui xi kjiñe'en jngu naxinanda xi batexuma,
'ba kui xi kjiñe'en na'mi xi sa'exat'are Na'enchana.
'Ba kuatexumare ngasun'ndio.

11 'Ba sa'e kiskutsejen ngañaą 'ba kjint'e jnda_rą 'ñu nkjin ankje xi tsikinyat'a ngandaire yaxilio ko nga ñujun xi tjin-dukun 'ba ko nchja chinga xi kañujun. Tunga 'ñu nkjinnkjin=mani. 12 'Ba ko jngu jnda xi 'ñu inyatsu:

Ki'ndi borrego xi kjinik'en,
Kui= xi bakinre nga kjuinichjire ngat'are kjua'ñure, kjuany-inare,
kjuankjin kakunre, 'ba ko nga'ñure.
Ngatja'yakun kui, ngatjanichjire, 'ba ngatasakure kjuaje.

13 'Ba nde kjint'e jnda_rą ngayéje xi kitsa'en Na'enchana ngank'aa, ngasun'ndio, ngi'ndere t'anangiu 'ba ko ngajin ndachikun, nga 'bi inyatsu:

Ki'ndi borrego ko xi tijñasun yaxilio,
kui xi ngatjanichjire 'ba ngatja'yakun,
'ba kui xi ngatasakure kjuaje ko kjua'ñu ka'nda ngantsjai nixtjin.

14 'Ba nga ñujun xi tjindukun kitsu: “¡'Ba ngatjama!” 'Ba nchja chinga xi kañujun tsinyakunch'in 'ba kitsichjire Ki'ndi borrego ko xi tijñasun yaxilio.

6

Sello xi yatu mani

1 'Ba tsa'bią nga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi titjun, 'ba kjint'ią nga kinchja jngu xi ñujun tjindukun. 'Ba jndare, 'batsa'en nu'yare joni nga fane cho'on. 'Ba kitsu: "¡Jabi!" 2 'Ba 'batsa'en kiskutsijią'n 'ba tsa'bią jngu chakabayu tiba. 'Ba xi tijñakjare tjiubabiu ya'a jngu arco. Kika'ere jngu corona 'ba 'etju nga titsa'en 'ba tuxi sa'en ngisani.

3 'Ba kionga kitsijoya ngani Ki'ndi borrego sello xi majóni, kjint'ią nga kinchja xi majóni xi tjindukun 'ba kitsu: "¡Jabi!" 4 'Ba 'batsa'en 'etju ngani kja'e chakabayu, jngu xi ini kji'i. 'Ba xi tijñakjare tjiubabiu, kika'ere jngu espada je. 'Ba nde kika'ere kjua'ñu nga kjua'axin kjuaxiu xi tjin ngasun'ndio, tuxi sik'enkañani xinkjin xuta.

5 'Ba kionga kitsijoya ngani Ki'ndi borrego sello xi majánni, kjint'e ngañaą nga kinchja ngani xi majánni xi tjindukun 'ba kitsu: "¡Jabi!" 'Ba 'batsa'en kiskutsijią'n 'ba tsa'bią jngu chakabayu jma. 'Ba xi tijñakjare tjiubabiu ya'a jngu nisu chụbą. 6 'Ba ngajinre nga ñujun xi tjindukun kjint'ią jngu jnda xi kitsu: "Jngu kilo trigo asa ján kilo tu cebada 'batjin chjire jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin tsa'exa. Tunga bi nikjetsin tsujmi ntje uva ninga olivo."

7 'Ba kionga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi mañujunni, kjint'ią jndare xi mañujunni xi tjindukun nga kitsu: "¡Jabi!" 8 'Ba 'batsa'en kiskutsijią'n 'ba tsa'bią jngu chakabayu xi sinenda kji'i. 'Ba xi tijñakjare tjiubabiu, kui xi Kjuabeya 'mi, 'ba ngastun tjen xi Nga'ndere mik'en 'mi. 'Ba kika'ere kjua'ñu nga kuatexumare jngu yá xi ñujun ya ka'a xuta xi tjin ngasun'ndio, tuxi sikjesunni ko kjuachan, kjindia, chi'in 'ba ko tjiuba ts'en xi tjin ngasun'ndio.

9 'Ba kionga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi ma'ónni, tsa'bią ngi'ndere altar isennixtjinre xuta xi kjinikjesun ngat'are nga kitsikja'axtiuya enre Na'enchana 'ba ngat'are nga kitsuyakixi ngat'are kui. 10 'Ba ko jngu jnda xi 'ñu kinchja nga kitsu: "Ji Na'en xi tsje 'ba xi kjuakixi=, ¿kjia'a=ñu 'nda si'an_ri kjua xuta xi tjin ngasun'ndio 'ba singojo_ri kjuabeyanį?" 11 'Ba sa'e 'batsa'en nga jngu jngu kika'ere najñu tiba. 'Ba kik'inre nga tu chuba nixtjin sikja'aya ngisa, ka'nda nga kjuechu xkire xuta xi nts'e mani, xi 'ba nde tsa'exat'are Cristo 'ba xi 'ba nde 'batsa'en tjinnere nga kjuinik'en joni kui.

12 'Ba kionga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi majonni, kiskutsijią'n 'ba kuán jngu chon xi 'ñukjin. Kuajma tsu'biu joni najñu xi jma nistjen nistjen. 'Ba kua'ini na'enso joni jin. 13 'Ba sa'e niñu xi tjin ngank'aa tsixungi t'anangiu jo ma nga bixungi tu chi'ndere ya higuera kionga tsiteya jngu ntjo xi 'ñu.

14 'Ba ngank'aa kichaja joni jngu xujun xi s'ekuya. 'Ba ngayéje nindu ko isla kiteya nga'ndere nga kitjuxin ña tjindu tsakaiñu.

15 'Ba sa'e rey xi tjin ngasun'ndio ko xuta titjun, xi ngakure chasoldadu, xuta nyina, nchja xi tjinre kjua'ñu 'ba ko ngatsi'i xuta ninga chu'nda xi tsindaą ninga xi bi chu'nda kik'endu'mo kioña tixa ngi ngijo 'ba ngajin naxire nindu. 16 'Ba 'bi kitsure nindu ko naxiu: "Tixuneni 'ba tik'endu'monii, tuxi bi skueninį xi tijñasun yaxilio 'ba tuxi bi xianii kjuastire Ki'ndi borrego. 17 Ngat'a je= ja'e nixtjin nga kuakutsejen kjuastire xi niki 'ñu=, ¿'ba 'yá= xi kų̱an xukjuakore?"

7

Xuta xi tse'e Israel xi kis'et'are chubare Na'enchana

1 'Ba nga je kuánni kibiu, tsa'bią ñujun ankje xi inyanduju nga ñujun ngatere ngasun'ndio. Xi inya'bechjare ntjo xi ndibani nga ñujun ngatere ngasun'ndio, tuxi bi nde kuiset-jenni ntjo ngasun t'anangiu ninga ngajin ndachikun ninga nga'a ya xi tjin ngasun'ndio. 2 'Ba tsa'be ngañaą kja'e ankje xi tjindibani ngituts'ian. Xi ya'a sellore Na'enchana xi tijñakun. 'Ba ankjebiu 'ñu kiski'ndayare ankje xi ñujun xi kika'ere kjua'ñu nga sikjetsun t'anangiu ko ndachikun tsakaiñu. 3 'Ba 'bi kitsure: "Bi ba'e'ndio nga ntjo sikjetsun t'anangiu ko ndachikun 'ba ko ya xi tjin, yejerañu kje s'et'aáre chų̱bą̱re Na'enchana stjen xuta xi tse'e kui."

4 'Ba kjint'ią jó tjin kuán xi kis'et'a chų̱bą̱, jngu sientu ko yachan ñujun mi kuán ngajinre ngatsi'i ntjere Israel xi tejó ka'a mani. 5 Kis'et'a chų̱bą̱ tejó mi xi ja'eni ntjere Judá, tejó mi xi tse'e Rubén, tejó mi xi tse'e Gad, 6 tejó mi xi tse'e Aser, tejó mi xi tse'e Neftalí, tejó mi xi tse'e Manasés, 7 tejó mi xi tse'e Simeón, tejó mi xi tse'e Leví, tejó mi xi tse'e Isacar, 8 tejó mi xi tse'e Zabulón, tejó mi xi tse'e Kuse, 'ba tejó mi xi tse'e Benjamín.

Xutankjin xi yaja najñu tiba

9 Nga je kuán kibi, kiskutsijiąn 'ba tsa'be ngañaą 'ñu nkjin xuta xi ni'yá ma 'bexki. Kui xi ndibanire ngayéje nangi xi tjin, ngayéje ntjere xuta xi tjin, ngayéje naxinanda xi tjin, ko xuta xi kja'e kjuanga en nchja. Xi inya ngankjain yaxilio 'ba ngixkun Ki'ndi borrego. Yaja najñu tiba 'ba ya'a xkajen ngayeje. 10 'Ba ko jngu jnda xi 'ñu inyakji'ndaya nga inyatsu:

¡Ki'ndi borrego ko Na'enchana xi tijñasun yaxile,
kui xi tsik'angina!

11 'Ba ngatsi'i ankje inyanduju ngandaire yaxilio, nchja
chinga xi kañujun 'ba ko nga ñujun xi tjindukun. 'Ba kit-
sikindi nkjain ankjebiu ngankjain yaxilio nga kitsichjire
Na'enchana. 12 'Ba kitsu:
¡'Ba ngatjama!
Nikixiyaña nga Na'enchana tjinre kjuaje, kjua'ñu, nga'ñu 'ba
ko kjuankjin kakun.
Ngatjanichjire, ngatja'yakun 'ba ngataba'ere kjuanda ka'nda
ngantsjai nixtjin.
¡'Ba ngatjama!
13 'Ba sa'e jngu nchja chinga xi kañujun tsiningiyana:
—¿'Yá= xuta xi yaja najñu tiba? 'Ba ¿ñá= jendibani?
14 —Ji= xi 'ye, na'en —kixin_ra.
'Ba kui kitsuna ya'a:
—Kui= xi je ja'axtiu kjuanima xi 'ñu. Xi je yane 'ba kit-
sitiba najñure nga ko jinre Ki'ndi borrego. 15 Kui= kjua
inyani ngankjain yaxilere Na'enchana 'ba nga nixtjin nga
nistjen inyatsa'exat'are Na'enchana ngaya ningure. 'Ba xi
tijñasun yaxilio, kui= xi k'uejñajinre 'ba sikuenda xutabiu.
16 Bi nde kuabojonire, ninga bi nde kuaxindanire, ninga
bi nde kuakanire tsu'biu, ninga bi nde sistinire ndabo
ngayeje. 17 Ngat'a Ki'ndi borrego xi sejña tiñare yaxilio, kui=
xi sikuenda joni chutsanga 'ba kueko ña tjin nanda xi tsjare
kjuabenichun xuta. 'Ba Na'enchana sixijun yeje ndaxkun nga
jngu jngu.

8

Sello xi mayatuni

1 Kionga kitsijoya ngani Ki'ndi borrego sello xi mayatuni,
masenru hora jña kuachun ngank'aa. 2 'Ba tsa'bia yatu ankje
xi inya ngixkun Na'enchana. Xi kika'ere yatu tjio.
3 'Ba sa'e ja'e kja'e ankje xi ja'ekasen ngankjain altar. Ya'a
jngu nisu xi oro ni ña tiya tsajmi xi nda jen kanijnda. 'Ba tse
tsajmi xi nda jen kanijnda kika'ere, tuxi sik'atjijinkonire xi
nchja ngatsi'i xuta xi tse'e Na'enchana nga fako, nga sjare chje
Na'enchana ngasun altar xi oro ni xi kjijña ngankjain yaxilio.
4 'Ba ni'ndire tsajmi xi nda jen kanijnda xi ts'atjijinkoni xi
nchja xuta xi tse'e Na'enchana nga fako 'etjuni nisu xi tjiya
ntsja ankje 'ba echu ña tijña Na'enchana. 5 'Ba sa'e ankje
kiskjebe nisubiu 'ba kitsitse ndi'i x'i xi tjindusun altar 'ba
'etsojo ngasun t'anangiu. 'Ba jane cho'on, kjinu'yare si'a,
tsa'na ndi'i cho'on 'ba kuán chon ngayeje.

Tjio

6 'Ba tsik'endunda ankje xi yatu nga sikjane tjiore. 7 'Ba
ankje xi titjun kitsikjane tjiore, 'ba kititsojo ngasun t'anangiu

tsindijo ko ndi'i xi ts'atjijinkoni jin. 'Ba kití jngu yá xi ján ya ka'a t'anangiu, jngu yá xi ján ya ka'a ya xi tjin 'ba ko ngayéje xka xkjuen xi tjin.

8 'Ba ankje xi majóni kitsikjane tjiore, 'ba kichanikja'ajin ndachikun tsajmi xi 'bakji'i joni jngu ngijñacha xi 'ñu je xi tití, 'ba jin kuán jngu yá xi ján ya ka'a ndachikun. 9 'Ba jngu yá xi ján ya ka'a xi tjindukun ngajin ndachikun jesun, 'ba kjinikjekjua jngu yá xi ján ya ka'a barku xi kio tjin ngayeje.

10 'Ba ankje xi majánni kitsikjane tjiore, 'ba jngu niñu xi 'ñu je xi 'batsa'en titi joni ndi'i xi s'ekuya jendibani ngank'aa 'ba ja'ekejenjin jngu yá xi ján ya ka'a ndajio 'ba ngajinre ña titju nanda. 11 'Ba niñubiu Sja 'mi, 'ba kuasja jngu yá xi ján ya ka'a nando. 'Ba nkjin xuta jesun ngat'a kjinisja nando.

12 'Ba ankje xi mañujunni kitsikjane tjiore, 'ba kjinikjetsun jngu yá xi ján ya ka'a tsu'biu, jngu yá xi ján ya ka'a na'enso 'ba jngu yá xi ján ya ka'a niñu xi tjin. 'Ba 'batsa'en kis'ejñu jngu ka'a tsu'biu, na'enso ko niñu. Bi nde kitsitsejenni jngu yá xi ján ya ka'a nga nixtjin 'ba jngu yá xi ján ya ka'a nga nistjen.

13 'Ba sa'e kiskutsijiạn 'ba kjint'e jnda_rạ jngu tjiuja xi titutjen ngank'aa. 'Ñu kiski'ndaya nga 'bi titsu: "¡Nimaxuni, nimaxuni, nimaxuni xuta xi tjin ngasun'ndio, nga kjuane tjio xi yak'a, xi je mején sikjane ankje xi ngiján kichojo!"

9

Tjio xi ma'ónni

1 'Ba ankje xi ma'ónni kitsikjane tjiore, 'ba tsa'biạ jngu niñu xi jendibajenni ngank'aa nga ja'ekejensun t'anangiu. Xi kika'ere llavere nga'nde ña 'ñu nanga tixa. 2 'Ba kionga kiskjex'a nga'nde ña 'ñu nanga tixa, 'etjunijin nị'ndi joni ni'ndi xi 'betjure jngu horno xi 'ñu je. 'Ba ni'ndi xi 'etjuni nga'nde ña 'ñu nanga tixa, kui xi 'echjare ndabare tsu'biu 'ba kitsijñu ntjo.

3 'Ba ngajin nị'ndibiu 'etjujinni naxkajndi xi ja'etsejin t'anangiu. 'Ba kika'ere kjua'ñu joni kjua'ñu xi tjinre chanuya xi tjin ngasun'ndio. 4 'Ba kis'enere nga bi sikjetsun ngijña xi tjin t'anangiu ninga tsajmi xi xkjuen kun ninga ya xi tjin. Tu kui sani si'onre xuta xi bi kis'et'a stjen chụbạre Na'enchana. 5 Tunga bi kika'e'ndere nga sik'en xuta, tu kui sani nga ón sa sjare chạjan. 'Ba chạjan xi sjare, jo=ni chạjan xi tsja chanuya kionga kjinere xuta. 6 'Ba kui nixtjinbiu xuta kuangisjai kjuabeya, tunga bi kụasjaire. Kụamejénre kueya, tunga kjuabeyo kuasent'axinre.

7 'Ba naxkajndibiu 'batsa'en matsejen joni chakabayu xi je kis'enda nga kuaje kjuachan. 'Ba nindaku titsusunre joni corona xi oro ni, 'ba nkjain 'batsa'en matsejen joni nkjain

xuta. 8 'Ba ntsja ku, jo=ni ntsjare yanchjin. 'Ba nde'ñu jo=ni nde'ñu tjiuxa. 9 'Ba tsajmi xi tji'more nisinre jo=ni kicha. 'Ba nga tutjen 'batsa'en fane jngare jotsa'en fane nga 'ñu nkjin chakabayu ko carreta inyamangatsanga nga inyafi kjuachan. 10 'Ba ndets'in tjinre nindu joni xi tse'e chanuya 'ba tjin=re kjua'ñu nga ón sa sjare cha̱jan xuta. 11 'Ba xi batexumare naxkajndibiu, kui= ankje xi tijña nga'nde ña 'ñu nanga tixa. Xi Abadón 'mi nga en hebreo, 'ba nga en griego Apolión 'mi.

12 Je= ja'a kjuana'en xi titjun, tunga ngijó chaja ngisa.

Tjio xi majonni

13 'Ba ankje xi majonni kitsikjane tjiore, 'ba kjint'e_ra̱ jngu jnda xi kinchja ngamasenre turú xi ñujun mani xi tjindusun nga'nyure altar xi oro ni xi kjijña ngixkun Na'enchana. 14 'Ba jndabiu 'bi kitsure ankje xi majonni xi ya'a tjio: “Chjundai nga ñujun ankje xi tjitsut'a'ñu ngandaire ndaje xi 'ñu je xi Eufrates 'mi.”

15 'Ba meni kichjunda ankje xi ñujun, tuxi sik'enni jngu yá xi ján ya ka'a xuta xi tjin. Ngu tu kui xa kis'endani nga 'ba sa'en kui chubabiu, nixtjinbiu, sa 'ba ko nu. 16 'Ba kjint'ia̱ jó tjin kuán chasoldadu xi tjenngire xi tjindukjare chakabayu: jó sientu millón kuán. 17 'Ba joni tsa ngaya chini 'batsa'en tsa'bia̱ chakabayu ko xi tjindukjare. 'Ba 'bi kun xi tjindukjare: nisinre kji'more ko kicha xi 'batsa'en ini kji'i joni ndi'i, 'ba asu joni jacinto, 'ba sine joni asufre. 'Ba nindaku chakabayu 'ba kun joni ku tjiuxa. 'Ba ts'a inya'betju ndi'i, ni̱'ndi ko asufre. 18 'Ba jngu yá xi ján ya ka'a xuta jesun ngat'are nga ján kjuana'enbi xi 'etju ts'a chakabayu, xi ndi'u, ni'ndiu ko asufre. 19 Ngat'a kjua'ñure chakabayu kis'e nga'a ts'a, tunga ndets'in kis'ere kjua'ñu ngayeje. Ngu ndets'in jo kun tjiuye, 'ba ko nindaku tsi'onnire xuta.

20 Tunga xuta xi ts'angiu, xi bi kjinik'en ngat'are kjuana'enbiu, bi kuamejénre kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre nga tsikinyat'axinre na'en xi 'endakoni ntsja. Tusa janda kitsichjire isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu ko na'en xi kuandakoni oro, plata, bronce, ndiojo 'ba ko ya xi bi matsejenre ninga bi nt'e 'ba ninga bi ma fi. 21 'Ba ninga bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre ngat'are nga tsik'en xuta, nga tsa'en kjuacha, kjuachajngi 'ba nga tsa'en cheje.

10

Ankje xi ya'a xujun chi xi ts'atjijunni

1 'Ba tsa'be ngañaa̱ kja'e ankje xi 'ñu tjinre kjua'ñu, xi jendibajenni ngank'aa. Xi ts'atjijunre yufi 'ba jngu cha'ya tijñasun nindaku. 'Ba nkjain titsitsejen joni tsu'biu, 'ba ndsaku matsejen joni xjo xi xinyangire ni'ya xi tití. 2 'Ba ngaya

ntsja kjiya jngu xuju chi xi je kjitjundaya. 'Ba yasensun ndsaku kixi ndachikun 'ba ndsaku skjun yasensun t'anangiu. 3 'Ba 'ñu kiski'ndaya jotsa'en nu'yare jndare tjiuxo nga xu-yare. 'Ba nga kiski'ndaya, yatu cho'on jane.

4 'Ba kionga je jane cho'on xi yatu, je si'indaą tsakaiñu, tunga kjint'ią jngu jnda xi jendibani ngank'aa xi kitsuną: "T'ejña'mai xi kitsu cho'on xi yatu 'ba bi ni'indi enre."

5 'Ba jaskan ankje xi jngu ndsaku sejñasun ndachikun 'ba xi jngu sejñasun t'anangiu yejennk'a ntsja kixi. 6 'Ba kitsja'enre nga ko ja'enre xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin, xi kitsa'en ngank'aa ko mé= xi tjin kio, t'anangiu ko mé= xi tjin kio, 'ba ko ndachikun ko mé= xi tjin kio. 'Ba kitsu: "Je bi nde k'uandaya ngisanire Na'enchana. 7 Ngat'a nga je kjua'e nixtjin nga sikjane tjiore ankje xi mayatuni, kio= kụajngukjin xi 'ejña'mo Na'enchana. 'Ba kụan jotsa'en ja'ba je ye'ere nijmi nchja chinga profetare."

8 'Ba jnda xi ja'ba kjint'e_rą, xi jendibani ngank'aa, jako nganiną 'ba kitsuną: "T'in 'ba chjube xujun xi kjitjundaya, xi kjiya ntsja ankje xi jngu ndsaku sejñasunre ndachikun 'ba xi jngu sejñasunre t'anangiu." 9 Kui kjua kitsitiñat'ani_rą ankjebiu 'ba tsi'a_rą nga sjaną xujun chibiu. 'Ba kitsuną: "Chjube 'ba chine. Nga'a ndsu'bai kụan joni ntsjen, tunga ngaya ngats'ai sja kụan."

10 'Ba 'batsa'en kiskjebią xujun chibiu xi kjiya ntsja ankje 'ba kiskinią. Nga'a ndsu'baą joni ntsjen kuán, tunga nga je kitjujiąn, sja kuán ngaya ngands'aą. 11 'Ba jaskan kik'innaą: "Tjinne=re nga 'ba nde sikja'axtiuya ngani mé= xi 'enda Na'enchana ngat'are nkjin ntjere xuta, naxinanda, xuta xi nchja kja'e kjuanga en 'ba ko reyre."

11

Xuta xi jó xi sikixiya ngat'are Na'enchana

1 'Ba kika'eną jngu ya chụbą xi 'ba kji'i joni yanaxu, 'ba 'bi kik'innaą: "T'in 'ba t'echubai ningure Na'enchana ko altare. 'Ba t'exki jó tjin mani xi kio inyatsichjire Na'enchana ngayeje. 2 Tunga bi 'bechubai nga'nde xi tijña ngandetsinre ningu, ngat'a kui= nga'ndebiu xi kitsa'ere naxinanda xi bi makjainre ngat'are Na'enchana. Xi yachan jó sa kuinyane naxinanda tsje. 3 'Ba an sikasiąn jó xi sikixiya ngat'aną. Xi kuaja najñu kjue 'ba sikja'axtiuya enną nde 'batjinni jngu mi ko jó sientu yachute ko te nixtjin."

4 Ngojó xutabiu, kui ngojó ya olivo 'ba ngojó tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara xi inya ngixkun Na'enre ngasun'ndio. 5 'Ba tsa tjin xi mejénre si'onre xutabiu xi jó, ndi'i= k'uetju ts'a xi kuaka xi mastike. 'Ba=tsa'en kjuinik'en tu'yañu xi mejénre

si'onre. 6 Kui= xi kika'ere kjua'ñu nga k'uechja ngank'aa, tuxi bi nde kua'ani tsi jotjin nixtjin kua'ndayare nga sikja'axtiuya enre Na'enchana. 'Ba=nde kika'ere kjua'ñu nga sa'en nga nando kụan jin 'ba nga sikasenre ngasun'ndio ngayéje kuya kjuanima. Kụan 'ba sa'en jotjin ndiya mejénre.

7 'Ba kionga je kụajngu xare ngojó xi tsikixiya ngat'anạ, kui tjiuba xi ndibanijin nga'nde ña 'ñu nanga tixa, kui= xi skjanko, sa'enre 'ba sik'en. 8 'Ba s'ẹndu yojore mik'ion ngaya ndiya tere naxinanda jio, ña 'ba nde kis'et'a kru Na'enre. Xi tsure xuta naxinanda "Sodoma" 'ba ko nangi "Egipto" joni kusun. 9 'Ba ján nixtjin masen kuekutsejen'a yojore mik'ion ngatsi'i xutare naxinanda xi tjin, ntjere xuta xi tjin, xi nchja kja'e kjuanga en, 'ba ko xutare nangi xi tjin. 'Ba bi sja'nde nga s'eyanijin yojore ngayeje. 10 'Ba ngatsi'i xuta xi tse'e ngasun'ndio tsja kụanre ngat'are kjuabeyare. S'ẹre kjuatsja 'ba sjakañare kjuatjo xinkjin, ngat'a je jesun nchja chinga profeta xi jó xi kitsjare kjuasti.

11 Tunga nga je ja'a ján nixtjin masen, Na'enchana kitsja nga'ñu nganire xutabiu 'ba kitsik'endukun ngani. 'Ba tsisetjen ngani, 'ba ngatsi'i xi tsabe 'ñu kitsakjun. 12 'Ba 'batsa'en ngojó xi tsikixiya ngat'are Na'enchana kjint'e jngu jnda xi 'ñu tinchja, xi jendibajenni ngank'aa xi kitsure: "¡Ndibanijiun nga'e!" 'Ba jngu yufi tjenjin nga kinijinko ngank'aa yejerañu xi mastike kiskutsejen'a. 13 'Ba ndekuini chubabiu ja'a jngu chon xi 'ñu, 'ba jekjua jngu yá ya xi mateni naxinando. 'Ba yatu mi xuta jesun. 'Ba xuta xi ts'angi 'ñu kitsakjun 'ba kitsikixiya nga tjinre kjuaje Na'enchana xi tijña ngank'aa.

14 Je ja'a kjuanima xi majóni, tunga je matiña xi majánni.

Tjio xi mayatuni

15 'Ba ankje xi mayatuni kitsikjane tjiore, 'ba kjinu'yare ngank'aa nkjin jnda xi 'ñu kinchja nga kitsu:
Ngasun'nde ña yatexuma xuta,
je kuán nga'nde ña batexuma Na'enchana ko Cristore,
'ba kuatexuma ka'nda ngantsjai nixtjin.

16 'Ba nchja chinga xi kañujun xi tjindusun yaxilere ngixkun Na'enchana kitsikindi nindaku 'nda t'anangiu 'ba kitsichjire Na'enchana 17 'ba 'bi kitsu:
Teba'e=rị kjuanda, ji Nainị,
Na'en xi tijña 'ba tsik'ejña,
xi tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin.
Ngat'a je tenichjen kjua'ñuri xi je,
'ba je te'betuts'in_ri nga tebatexumai.
18 'Ba je= kuastire naxinanda xi tse'e ngasun'ndio,
tunga je= ja'e nixtjin nga kuakui kjuastiri xi je,
chụbạ nga kụanre kjua xuta xi je jesun,

'ba kua'eri chjire xi 'bakore xuta xi tsiji,
nchja chinga profeta ko xuta tsje xi tsiji
'ba ko ngatsi'i xi bekun ja'enri,
ninga xi tjinre kjua'ñu ninga xi nįmą.
'Ba sikjeni xi inyatsikjetsun ngasun'ndio.

19 'Ba 'batsa'en kitju'i ningure Na'enchana xi kjijña
ngank'aa, 'ba ngaya ningu kji'yare kaxa xi bakutsejen nga
Na'enchana 'endako kjua xuta xi tse'e. 'Ba tsa'na ndi'i cho'on,
'ba kis'e si'a, jane cho'on, kuán jngu chon, 'ba 'ñu tsa'a tsindijo.

12

Chjun ko tjiuye xi yatu ku

1 'Ba jaskan kuatsejen ngank'aa jngu chuba je xi yakutsejen
mé= xi kụan. Kji'yare jngu chjun xi ts'atjijunre tsu'biu joni
najñu, 'ba na'enso kis'ejña ngi ndsaku, 'ba tejó niñu tjisunre
nindaku joni corona. 2 'Ba tji'yamore 'ba chajanre ki'ndiu
tikji'ndayako. Tifa'a kjuanima nga s'ẹre ki'ndi.

3 'Ba jaskan kuatsejen ngani ngank'aa kja'e chuba xi yakut-
sejen mé= xi kụan. Kji'yare jngu tjiuye je xi ini kji'i. Xi tjinre
yatu nindaku 'ba te turu, 'ba jngu corona tjisunre nga jngu
jngu nindaku. 4 'Ba ko ndets'in kiskjefejenya jngu yá xi ján ya
ka'a niñu xi tjin ngank'aa 'ba kiskanikja'a ngasun t'anangiu.
'Ba tjiuyebiu xi yatu ku tsakasen ngixkun chjunbiu xi je mején
s'ẹre ki'ndi, tuxi skineni ki'ndiu kionga je tsin.

5 'Ba chjunbiu kis'ere jngu ki'ndi xi'in. Xi je 'batjinni nga
kuatexumare ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio ko jngu
yaníse xi kicha kuandani. Tunga ki'ndiu kitukja'axin 'ba
kichanire Na'enchana ña nga tijña yaxilare. 6 'Ba chjun-
biu tsanga 'ba kiji nạngi t'axin ña Na'enchana 'endare jngu
nga'nde, tuxi kio satesinnire jngu mi ko jó sientu yachute ko
te nixtjin.

7 'Ba jaskan kis'e jngu kjuachan ngank'aa, ña ankje xi
Miguel 'mi ko ankje xi tjenko kiskjanko tjiuye xi yatu ku.
'Ba kiskjan tjiuyebiu ko ankje xi tjenko, 8 tunga kitsichaja
tjiuyebiu 'ba bi nde kuán tsik'endu ngisani ngank'aa. 9 Ngu
tsichuxje tjiuye jebiu, tjiuye chingo xi chanayi 'mi, xi 'ba
nde Satanás 'mi ngayeje, xi 'bonachare ngatsi'i xuta xi tjin
ngasun'ndio. Kui 'ba ko ankjere tsichujenngi ngasun'ndio.

10 'Ba 'batsa'en kjint'e_rą jngu jnda xi 'ñu kinchja ngank'aa
xi 'bi kitsu:
Nganda'e sik'angi= Na'enchana xuta xi tse'e,
kuakutsejen kjua'ñure 'ba kuatexuma,
'ba Cristore sikjen kjua'ñure.
Ngat'a je= tsichuxjejin xi baneje nts'ia,
xi nga nixtjin nga nistjen baneje ngixkun Na'enchana.

11 Ngat'are jinre xi 'esten Ki'ndi borrego kitsa'en nts'ia,
'ba ngat'are en xi kui kitsuyakixi,
ngat'a bi kitsakjun nga kueya.
12 'Bamani titsja_ru yojonu xi tetsubo ngank'aa.
Tunga nimaxunu jun xi tetsubo t'anangiu
'ba ngajin ndachikun,
ngat'a je ja'ejenkunnu chanayiu,
'ba 'ñu kuastire,
ngat'a be= nga chuba nixtjin tijña ngisare.
13 'Ba nga je tsabe tjiuye jebiu nga je kichanikja'ajen ngasun t'anangiu, kitjenngi chjun xi kis'ere ki'ndi xi'in. 14 Tunga kika'ere chjunbiu jó jnga joni xi tse'e tjiuja tse, tuxi kụan kuasent'axin kjinnire tjiuye jebiu nga stutjen nga'nde xi je kis'endare nangi t'axin ña sạtesinre ján nu masen. 15 'Ba sa'e ts'a tjiuye jebiu ts'axje nanda joni jngu ndaje, tuxi nandabiu skjefeni chjunbiu. 16 Tunga t'anangiu tsakaseko chjunbiu. Ngu kitju'i jngu ngojo nangiu ña ja'as'en ndaje xi ts'axje ts'a tjiuye jebiu. 17 'Ba meni 'ñu kuastike tjiuye jebiu chjunbiu 'ba kiskjanko ntjere xi yak'a, xuta xi tsik'etjusun kjuatexumare Na'enchana 'ba xi kixi 'bejñatjo xi kitsuya Jesucristo. 18 'Ba tjiuye jebiu tsik'ejña ndai ndachikun.

13

Tjiuba xi jó

1 'Ba tsa'bią jngu tjiuba xi ti'betukajin ndachikun xi yatu mani nindaku 'ba te mani turúre. 'Ba nga jngu jngu turúre titsusunre corona. 'Ba nde nga jngu jngu nindaku tjitsut'a ja'en xi ch'o tsure Na'enchana. 2 'Ba tjiuba xi tsa'bią 'ba= kji'i joni tjiuxa. 'Ba ndsaku 'ba= kun jo=ni ndsaku oso, 'ba ts'a jo=ni ts'a tjiuxa. 'Ba tjiuye jio kitsjare tjiubabiu kjua'ñure ko yaxilere 'ba ko xare, tuxi kuatexumani. 3 'Ba tsa'bią nga kjini'onre jngu nindaku tjiubabiu 'ba 'batsa'en 'yare joni tsa sik'enre tsakaiñu, tunga je kuanda ña onre. 'Ba meni ngatsi'i xuta xi tse'e ngasun'ndio kuakunre 'ba kitjenngi tjiubabiu. 4 'Ba kitsichjire tjiuye jebiu, ngat'a je kitsjare kjua'ñure tjiubabiu nga kui kuatexuma. 'Ba 'ba nde kitsichjire tjiubabiu nga 'bi kitsu: “Ni'yá tjinre kjua'ñu xi 'batsa'en je joni xi tse'e tjiubabiu. Ni'yá kụan skjanko 'ba sa'enre.”

5 'Ba kika'e'ndere tjiubabiu nga kụan nk'a k'uaxje yojore ngat'are kjua'ñure 'ba nga kuinchja en xi ch'o tsure Na'enchana. 'Ba kitsa'ere kjua'ñu nga yachan jó sa kuatexuma. 6 'Ba meni kinchja en xi tsi'onre Na'enchana. Ch'o kitsure ja'enre Na'enchana ko nga'nde ña tijña 'ba ko ngat'are ngatsi'i xi tjin ngank'aa. 7 'Ba nde kika'e'ndere nga skjanko xuta tsje xi tse'e Na'enchana 'ba nga sa'enre. 'Ba kika'ere

kjua'ñu nga kuatexumare ngatsi'i ntjere xuta xi tjin, naxi-
nanda xi tjin, xutare nangi xi tjin 'ba ko xuta xi nchja kja'e
kjuanga en. 8 'Ba ngatsi'i xuta xi tse'e ngasun'ndio, xi bi
kua'indut'a ja'enre xujunre Ki'ndi borrego xi kjinik'en, kit-
sichjire tjiubabiu. Ngat'a nga kje majín ngasun'ndio, ngatsi'i
xi k'uendukunntsjai kua'indut'a ja'enre xujunre Ki'ndi bor-
rego.

9 Xi tjin ñojon ngatasen ñojon.

10 Xi je 'batjinni nga nduya kuaje,
kui= xi kuaje nduya.
'Ba xi je 'batjinni nga kicha kjuinik'enkoni,
kui= xi kicha kueya=ni.
Kio= machjen nga xukjuakore xuta tsjere Na'enchana 'ba nga
kixi inya ngat'are kjuamakjainre.

11 'Ba jaskan tsa'be ngañaą kja'e tjiuba xi ti'betukanijin
nangiu. Tjinre jó turu joni tse'e ki'ndi borrego, tunga
'batsa'en nchja joni tjiuye jio. 12 'Ba tjinre ngayéje kjua'ñure
tjiuba xi titjun 'ba tibatexuma ngixkun. Titsa'en nga xuta
xi tse'e ngasun'ndio sichjire tjiuba xi titjun, xi kuanda ña
onre xi 'batsa'en 'yare joni tsa sik'enre tsakaiñu. 13 'Ba nde
titsa'en kjuakun ya'e, ka'nda ngixkun xuta titsikasenjen ndi'i
ngank'aa 'nda t'anangiu. 14 'Ba ngat'are nga kika'e'ndere nga
sa'en kjuakun ngixkun tjiuba xi titjun, ti'bonachare xuta xi
tse'e ngasun'ndio. 'Ba 'enere xuta nga sinda jngu isenre tjiuba
xi tijñakun nisi tsa je kjini'onkonire kicha.

15 'Ba kika'e'ndere tjiuba xi majóni nga sik'ejñakun isenre
tjiuba xi titjun, tuxi kụan kuinchjani 'ba 'batsa'en kụan
k'uexa nga kjuinik'en ngatsi'i xi bi sichjire kui. 16 'Ba kitsa'en
nga s'ẹt'are chụbą ntsja kixi asa stjen ngatsi'i xuta, xi tjinre
kjua'ñu asa xi nịmą, xi nyina asa xi tsajainre tsajmi, xi xuta
ndai asa chu'nda xi tsindaą. 17 'Ba ni'yá kuán tsatse tsajmi
asa yateña tsa tsajainre chubabiu, xi ja'enre tjiubabiu asa
numerore ja'enre.

18 Kibi kjuankjin kakun machjenre. Xi mankjinre ngat'axje
numerore tjiubabiu, ngat'a kui= xi numerore ja'enre jngu
xuta. Kui= xi jon sientu masen ko tjio'on jngu.

14

Ki'ndi borrego ko xi jngu sientu ko yachan ñujun mi

1 'Ba jaskan kiskutsijaạn 'ba tsa'biạ Ki'ndi borrego nga
sejñasun tjengi xi Sión 'mi. 'Ba kio inyat'are jngu sientu
ko yachan ñujun mi xuta xi kua'indut'a stjen ja'enre Ki'ndi
borrego ko ja'enre Na'enre Ki'ndi borrego. 2 'Ba kjint'e_rą
jngu jnda xi jendibani ngank'aa, xi 'batsa'en jane jotsa'en

fane ña ntjai nanda asa jotsa'en fane nga 'ñu fane cho'on. Jndabiu jo=ni tsa 'ñu nkjin xuta inyatsikjane najni arpa.

3 'Ba inyase jngu son xatse ngankjain yaxilio, nga ñujun xi tjindukun 'ba ko nchja chinga xi kañujun. Tu'yá kuán kise ngisa sonbiu, tu kui sani xuta xi jngu sientu ko yachan ñujun mi xi ts'angi ngajinre xuta xi tjin ngasun'ndio. 4 Kui xutabiu kui xi bi kitsijndiko yojore yanchjin nga nisa jngu ndiyajín tsik'enduko chjun, xi fitjenngi Ki'ndi borrego tuña ña kui fi. Kui xi ts'angi ngajinre xuta 'ba 'ba= nguyare joni tu xi tjun macha, chje xi ba'ere Na'enchana ko Ki'ndi borrego. 5 Nimé en ndesu kinchja, ngu tsje ngixkun Na'enchana.

En xi kitsu ankje xi ján

6 'Ba jaskan tsa'be ngañaa kja'e ankje xi titutjen ngank'aa nga ndibako jngu en xatse xi bi fet'a. Xi sikja'axtiuyare xuta xi tjin ngasun'ndio, ngayéje naxinanda xi tjin, ngayéje ntjere xuta xi tjin, xutare nangi xi tjin 'ba ko xuta xi nchja kja'e kjuanga en. 7 'Ñu kinchja ankjebiu nga 'bi kitsu: "Chakun Na'enchana 'ba tikixiyo nga kui tjinre kjuaje, ngat'a je= ja'e chubą nga sa'en kjua. Tichji_ru xi kitsa'en ngank'aa, t'anangiu, ndachikun ko nga'nde ña tju nanda."

8 'Ba jaskan kuatsejen kja'e ankje, xi majóni, xi 'bi kitsu: "Je= kjinikjekjua, je= kjinikjekjua naxinanda je xi Babilonia 'mi, ngat'a kitsa'en kjuachajngi nga mejénre tsitsjare yojore. 'Ba kitsa'en nga naxinanda xi yak'a kjuitjenngi kusunre. 'Ba 'batsa'en kitsich'i ngatsi'i xutare nangi xi tjin ko xanre kjuachajngire."

9 'Ba jaskan kuatsejen ngani kja'e ankje. Xi majánni xi 'ñu kinchja nga 'bi kitsu: "Tsa tjin xi sichjire tjiubabiu ko isenre, asa sja'nde nga s'ęt'are chubare stjen asa ntsja, 10 kui xi tjinnere nga sąku yejere kjuasti jere Na'enchana. 'Ba 'ba kuanre jo mare xi 'bi yeje xan xi bi kichjujen nga'ñure. 'Ba ndi'i ko asufre kjua'ajin kjuanima ngixkun ankje tsjere Na'enchana 'ba ngixkun Ki'ndi borrego. 11 'Ba nį'ndire ndi'i xi tsikja'a kjuanima timijin ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba nga nixtjin nga nistjen tsajain kjuanikja'ayare xi tsichjire tjiubabiu ko isenre 'ba xi sąkure chubare ja'enre."

12 Kio= machjen nga bi sikjere kakun xuta tsjere Na'enchana, xi tsik'etjusun kjuatexumare 'ba xi kixi fitjenngi Jesús.

13 'Ba kjint'e_rą jngu jnda xi jendibani ngank'aa xi 'bi kitsuną: "Ti'indi kibi: ¡Ndaxure xuta xi kueya nga tujngu mako Na'enna ba'anire 'nda nganda'e!"

'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana tsu: "Jun. Kui xi sikja'aya ngat'are kjuanima xi kisakure nga 'ñu kitsa'exa. Ngat'a xa xi kitsa'en kuakutsejen 'yá= kuán kui nga kjuechu jan."

Nixtjin nga kuacha xi tjintje ngasun'ndio

14 'Ba jaskan kiskutsijaạn 'ba tsa'biạ jngu yufi tiba. 'Ba ngasun yufiu tijñasun jngu xi 'batsa'en matsejen joni xuta, 'ba tjisunre jngu corona xi oro ni. 'Ba ngaya ntsja kjiya jngu kicha yojó joni xi machjen nga ti trigo. 15 'Ba ningu xi kjijña ngank'aa 'etjuni kja'e ankje xi 'ñu kinchja nga 'bi kitsure xi tijñasun yufiu: "Je kuacha xi tjintje ngasun'ndio. Tichakuai kichari chọn 'ba t'ekui, ngat'a je= ja'e chụbạ nga s'ẹjñatjo chọn." 16 'Ba 'batsa'en xi tijñasun yufiu tsateko kichare mé= xi tjintje ngasun'ndio, 'ba kis'eku chanre ngasun'ndio.

17 'Ba jaskan 'etju ngani kja'e ankje ningu xi kjijña ngank'aa xi 'ba nde ya'a jngu kicha yojó ngayeje. 18 'Ba ña kjijña altar 'etju kja'e ankje, xi batexumare ndi'u. Xi 'ñu kinchja nga 'bi kitsure xi ya'a kicha yojó: "Kicha yojóri tichakoni enre uva xi tjin ngasun'ndio, ngat'a je= ja'e chụbạ nga sti uva." 19 'Ba 'batsa'en ankjebiu tsatekoni kicha yojóre uva xi tjin ngasun'ndio, 'eku 'ba 'etsojoya nga'nde ña nits'iungi, xi tsunire nga'nde ña kuakutsejen kjuasti jere Na'enchana. 20 'Ba kjinits'iungi uvabiu ngandaire naxinando. 'Ba nga'nde ña kjinits'iungi, jin 'etjuni. 'Ba jiun tsijin jo kji'i nk'a ka'nda ngi'ba chakabayu, 'ba jánru sientu kilómetro nga teya.

15

Ankje xi ya'a kjuana'en xi fet'ani

1 'Ba jaskan tsa'be ngañaạ ngank'aa kja'e chụbạ je xi makunna, xi yaku mé= xi kụan. Tsa'biạ yatu ankje xi ya'a yatu kjuana'en xi fet'ani, 'ba kionga je kụan kibiu, je kjuet'a kjuasti jere Na'enchana.

2 'Ba nde tsa'biạ tsajmi xi matsejen joni jngu ndachikun xi chutsin ni xi ts'atjijinkoni ndi'i. 'Ba ngandaire ndachikun chutsiun inyanduju xuta xi kiskjanko tjiubabiu 'ba kitsa'enre. Ngat'a bi kitsichjire isenre tjiubabiu ninga bi kitsja'nde nga kis'et'are numerore ja'enre. Kui xutabiu ya'a najni arpa xi Na'enchana kitsjare. 3 'Ba inyase sonre Moisés, jngu xi kitsa'exangire Na'enchana, 'ba inyase sonre Ki'ndi borrego. 'Ba inyatsu:

Ji Nainị, Na'en xi tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin,
'ñu= ya'e xi kjiñe'en 'ba makun=ni.
Kixi 'ba kjuakixi= ndiya xi tsiji.
Ji=ni reyre nangi xi tjin.
4 Ngatsi'i xuta tjinne=re nga sạkjunkeri, Nainị.
Ngatsi'i xuta tjinne=re nga sikixiya nga je ja'enri.
Ngat'a tu ji sani xi tsjekjin.
Ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio kjua'e= ngixkuin nga sichjiri, ngat'a je= kji'yare nga kixi ñe'en kjua.

5 'Ba nga je kuán kibiu, tsa'bią nga kichju'i ningu xi kjijña
ngank'aa, xi bakutsejen nga Na'enchana 'endako kjua xuta
xi tse'e. 6 'Ba ningu 'etjuni ankje xi yatu xi ya'a kjuana'en xi
yatu. Yaja najñu tiba xi tsje xi tiba'na, 'ba nisinre titsukjare
tjiuxinjnde xi oro ni.

7 'Ba jngu xi ñujun xi tjindukun kitsjare nga jngu jngu ankje
xi yatu jngu nisu xi oro ni xi kitse kjuasti jere Na'enchana xi
tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin. 8 'Ba kitse ningu ni'ndi xi
jendibanire kjuajere ko kjua'ñure Na'enchana, 'ba ni'yá kuán
ja'as'en ningu 'nda nga jet'a kjuana'en xi yatu xi ya'a ankje xi
yatu.

16

Nisu xi inya kjuana'en xi yatu

1 'Ba jaskan kjint'e_rą jngu jnda xi 'ñu kinchja, xi jendibani
ningu. 'Ba kitsure ankje xi yatu mani: "Tangik'estenjiun
ngasun'ndio xi inya nisu xi yatu, xi kjuasti jere Na'enchana."

2 'Ba meni ankje xi titjun kik'estensun t'anangiu xi inya
nisure. 'Ba xuta xi kis'et'are chubare tjiubabiu 'ba xi kit-
sichjire isenre, kuatsejenne tse xi ch'o xi tsikja'a 'ñu tse
kjuanima.

3 'Ba jaskan ankje xi majóni 'estejin ndachikun xi inya
nisure. 'Ba ndachikun jin kuánni joni jinre xuta mik'en. 'Ba
jesun ngayéje xi tjindukunjin ndachikun.

4 'Ba jaskan ankje xi majánni 'estejin ndajio ko nga'nde ña
tju nanda xi inya nisure. 'Ba jin kuán. 5 'Ba kjint'ią nga
'bi kitsu ankje xi batexumare nando: "Ji, Na'en, xi tsjekjin
xi tijña 'ba tsik'ejña, kixi= teñe'en nga 'bitsa'en teñe'en kjua.
6 Ngat'a kui xutabiu 'esten jinre xuta tsjeri 'ba ko tse'e profeta.
'Ba nganda'e, ji kjiñe'en nga tjinnere k'ui jin. 'Ba=tsa'en
machjenre."

7 'Ba nde kjint'e_rą ngijngu jnda xi jendibani ña tijña altar xi
'bi kitsu: "Jun, Na'en, xi tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin, ji xi kixi
ñe'en kjua nga ko fani kjuakixi."

8 'Ba jaskan ankje xi mañujunni 'esten ngasun tsu'biu xi inya
nisure. 'Ba kitsa'en nga tsu'biu nga ko ndi'i kuakakoni xuta.
9 'Ba 'ñu kití xuta ngat'are ndi'u, tunga ninga 'ba kuánre, bi kit-
sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba bi kitsikixiya nga Na'enchana
tjinre kjuaje. Tusa ch'o kitsure ja'enre Na'enchana xi tjinre
kjua'ñu nga sja asa skja'axin kjuana'enbiu.

10 'Ba jaskan ankje xi ma'ónni 'esten xi inya nisure ngasun
yaxile ña batexuma tjiubabiu. 'Ba kuajñu yeje ña batex-
uma tjiubabiu. Kiskineya najenre xuta ngat'are kjuanima
xi inyafa'a. 11 Tunga tojo bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre
ngat'are kjuach'o xi inyatsa'en. Tusa ch'o kitsure Na'enchana

xi tijña ngank'aa ngat'are kjuanima xi inyafa'a 'ba ngat'are tse xi yajun yojore.

12 'Ba jaskan ankje xi majonni 'estejin ndaje je xi Eufrates 'mi xi inya nisure. 'Ba ndajio kixi, tuxi skjex'a'ndenire nga kjua'e nchja rey xi ndibani ngituts'ian.

13 'Ba tsa'bią ján isennixtjin ch'o xi matsejen joni naxkje xi ti'betjuni ts'a tjiuye jio, ts'a tjiuba xi majóni 'ba ko tse'e profeta ndesu. 14 Kui isennixtjin ch'obiu tsa'exat'a=re chanayiu nga tsa'en kjuakun 'ba inya'betju nga k'ueku rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio, tuxi k'uendundani nga skjanko Na'enchana. Ngat'a s'ę= kjuachan nixtjin je nga kuakutsejen yojore Na'enchana xi tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin.

15 "Chutsijon, an kjua'e=ñą joni chacheje. ¡Ndaxure xi tijñakun xi tijñanda najñure, tuxi bi k'uajme kjistini 'ba bi kụasubare nga xiare!"

16 'Ba nga ján isennixtjin ch'o 'eku reybiu nga'nde xi Armagedón 'mi nga en hebreo.

17 'Ba jaskan ankje xi mayatuni 'esten ngajin isen xi inya nisure. 'Ba kjinu'yare jngu jnda xi ne 'ñu kinchja, xi jendibani ningu ña sejña yaxilere Na'enchana nga batexuma. "Je kuajngu", kitsu jndabiu. 18 'Ba 'batsa'en tsa'na ndi'i cho'on, kis'e si'a, jane cho'on, 'ba kuán jngu chon xi niki 'ñu=. Xi nisañajanni ma 'ndani nga xuta tjin ngasun'ndio, ngat'a niki 'ñu kuán chonbiu. 19 'Ba ján ya 'etju naxinanda jio nga tsakjanya, 'ba kjinikjekjua naxinanda xi tjin ngasun'ndio. 'Ba Na'enchana ja'etsjen yejere kjuach'o xi kitsa'en naxinanda je xi Babilonia 'mi 'ba kitsa'en nga k'ui xi kitse chutsin, xi kjuasti jere. 20 'Ba kichajajin isen ngayéje isla xi tjin, 'ba ngayéje nindu bi nde kji'yanire. 21 'Ba ngank'aa jendibani tsindijo ya'e xi tsixunere xuta, xi iyeru ts'axtiu yachan kilo. 'Ba xuta ch'o kitsure Na'enchana ngat'are kjuana'en xi tse'e tsindijo, ngat'a kjuana'en jebiu kitsikja'a 'ñu tse kjuanima.

17

Kjuanima xi kisakure chjun masion

1 'Ba kitsitiñat'ana jngu ankje xi s'ejñajinre ankje xi yatu, ankje xi ya'a jngu nisu xi yatu tsakaiñu. 'Ba 'bi kitsuną: "Jabi. Kuakurą jótsa'en si'anre kjua chjun masen xi nda 'yare, xi tijñat'are nkjin ndaje ya'e. 2 Rey xi tjin ngasun'ndio kitsa'enko kjuachajngi chjunbiu, 'ba xuta xi tse'e ngasun'ndio kuach'i ko xanre kjuachajngire."

3 'Ba jaskan ja'ejin nganiną Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba kikoną ankje nangi t'axiun. 'Ba kio tsa'bią jngu chjun xi tijñakjare jngu tjiuba xi ini kji'i xi kitsejunre ja'en xi ch'o tsure Na'enchana. Yatu= mani nindaku 'ba te mani

turúre. 4 'Ba chjunbiu yaja najñu xi kuán kji'i 'ba ini koni, 'ba kitsejunre oro 'ba nkjin kuya ndiojo xi tsjakun. 'Ba ngaya ntsja ya'a jngu chutsin xi oro ni xi kitse kjuanayi ko xi jndi ngixkun Na'enchana, xi tsunire kjuachajngire chjunbiu. 5 'Ba stjen kua'indut'a jngu ja'en xi tu'yá mankjinre. 'Bi tsa'en kua'indut'a: "Naxinanda je xi Babilonia 'mi, nare yanchjin masen 'ba nare ngayéje kjuanayi xi tjin ngasun'ndio." 6 'Ba tsa'biạ nga chjunbiu ch'i nga kits'i jinre xuta tsjere Na'enchana ko xi tse'e xuta xi kitsuyakixi ngat'are Jesucristo. Kionga tsa'biạ, 'ñu kuakunnạ.

7 "¿Ánñu makunniri?", tsiningiyanạ ankjebiu. "Xinyarạ jó tsunire ngat'are chjunbiu ko tjiuba xi tijñakjare, xi yatu mani nindaku 'ba xi te mani turúre. 8 Tjiuba xi kji'ye, kui xi tsik'ejña tsakaiñu tunga bi nde tijñakunni nganda'e. Tunga je mején k'uetukanijin=ni nga'nde ña 'ñu nanga tixa 'ba kuaje ña niki chạjakjin. 'Ba xuta xi tse'e ngasun'ndio, xi bi kua'indut'a ja'enre xujun xi tsu 'yá= xi k'uendukunntsjai xi kua'indu nga kje majín ngasun'ndio, kụakun=re nga skue tjiuba xi tsik'ejña tsakaiñu tunga bi nde tijñakunni nganda'e 'ba xi kjua'e ngani.

9 'Kibi= xi kjuankjin kakun machjenre. Nindaku xi yatu, kui xi tsunire nga yatu tjengi xi tijñasun chjunbiu 'ba 'ba=nde tsunire yatu rey ngayeje. 10 Ón reybi je jesun, jngu xi tjin ngisare xa nganda'e, 'ba jngu xi kje fa'ejín, tunga bi tse kụanre xare nga kjua'e. 11 'Ba tjiuba ini xi tsik'ejña tsakaiñu tunga bi nde tijñakunni, kui rey xi majinni, tunga 'ba nde tse'e xi yatu ngayeje. 'Ba kuaje ña chạjakjin.

12 ''Ba turú xi te mani xi kji'ye, kui xi tsunire nga te rey xi kje ba'e xajínre. Tunga kua'exa=re nga kuatexuma jngu hora sa joni rey 'ba ñatjen kuatexumako tjiubabiu. 13 Kui xi tujngu kụan 'ba sjare tjiubabiu kjua'ñure ko xa xi tjinre. 14 'Ba ñatjen skjanko Ki'ndi borrego, tunga Ki'ndi borrego sa'enre, ngat'a kui= xi Naire nai 'ba Reyre rey. 'Ba xuta xi tujngu ma Ki'ndi borrego, kui= xi kjinukjuare, xi kichja'ajin 'ba xi kixi tjenngire."

15 'Ba ankje 'ba nde kitsuyanạ ngayeje: "Ndaje xi nkjin mani xi kji'ye, ña tijñat'are chjun masenbiu, kui xi tsunire xutare nangi xi tjin, xutankjin, xuta xi nchja kja'e kjuanga en, 'ba ko naxinanda xi tjin. 16 'Ba turú xi te mani 'ba ko tjiuba inibiu xi kji'ye kụastike chjun masenbiu. Skja'axin yejere xi tjinre, sikasti, skine yojore chjunbiu, 'ba ko ndi'i kuakani xi 'bangi. 17 Ngat'a Na'enchana je 'ejñajin inimare turú xi te nga sa'en xi mejénre. Kui kjua tu jngu kụanni 'ba sja'ndere tjiuba inibiu nga kui xi kuatexuma 'nda nga k'uetjusun en xi kitsu Na'enchana. 18 'Ba chjunbiu xi kji'ye, kui xi tsunire naxinanda je xi batexumare rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio."

18

Jotsa'en kjinikjekjua naxinanda je xi Babilonia 'mi

1 Nga je kuán kibiu, tsa'be ngañaa̱ kja'e ankje xi jendiba-
jenni ngank'aa. Kui xi 'ñu tse kjua'ñu tjinre, 'ba ngasun'ndio
kua'isen ngat'are kjuajere ankjebiu. 2 'Ba 'ñu kinchja nga
kitsu: "Je= kjinikjekjua, je= kjinikjekjua naxinanda je xi
Babilonia 'mi. Je kuán ndaba isennixtjin xi tsa'exat'are
chanayiu 'ba nga'nde ña tjindu ngayéje isennixtjin ch'o xi tjin.
Je kuán ndaba ngatsi'i tjiunise xi jndi ngixkun Na'enchana ko
tjiunise xi masticha. 3 Ngu xuta xi tse'e ngayéje nangi xi tjin
ngasun'ndio je kuach'i ko xanre kjuachajngire. 'Ba rey xi tjin
ngasun'ndio kitsa'enko kjuachajngi. 'Ba jo kji'i ngasun'ndio
xuta xi bateñaya 'ba batseya kuanyina ngat'are nkjin tsajmi
xi tsatse nga tsangisjaintsjai xi sitsjare yojore."

4 'Ba jaskan kjint'e_ra̱ kja'e jnda xi jendibani ngank'aa.
'Bi kitsu: "T'etukajiun naxinandabiu jun xi xutana̱, tuxi bi
skajinñu jere 'ba bi kuitjaxtiu kjuana'en xi sa̱kure. 5 Ngat'a
je tifechu jere 'nda ngank'aa, 'ba tjijin kakun=re Na'enchana
je xi inyatsa'en.

6 'Nde 'batsa'en tingojoni_ru jo kitsiko xuta xi kja'ere.
Ka'nda jó ndiya tingojo_ru xi kitsa'en. Tinyajiun chutsinre
mé= xi k'ui, jó ndiya ngisa 'ñu kjan ngisa nga ko mare xi
kitsjare xuta xi kja'ere. 7 Jotsa'en 'ñu nk'a ts'axje yojore
'ba nda tsik'ejña nga tsangisjaintsjai xi sitsjare yojore, 'ba
nde tsa'en 'ñu ta'e_ru kjuanima ko kjuaba nganda'e. Ngat'a
tsikja'etsjen nga 'bi tsu: An=ña̱ jngu reina 'ba tejñasaa̱n yaxile
nga tebatexumaa̱. Bi chjun k'an kuáa̱n. Bi s'e̱na̱ kjuaba.
8 Kui= kjua nga jngu ka'a fani kjua'ene yejeni kjuana'en xi
sikja'are kjuanima: kjuabeya, kjuaba 'ba ko kjindia. 'Ba ko
ndi'i kuitini, ngat'a tjinre kjua'ñu Na'enchana xi titsa'enre
kjua."

9 'Ba rey xi tjin ngasun'ndio xi kitsa'enko kjuachajngi
chjunbiu, xi tsangisjaintsjaiko xi sitsjare yojore, kui xi ski'nda
'ba ku̱abare nga skue ni'ndi xi ti'betju ña tití. 10 'Ba kjin
kuinya, ngat'a sa̱kjunre kjuana'en xi tifa'axtiu chjunbiu, 'ba
kuetsu: "¡Nimaxuni, nimaxuni naxinanda je, naxinanda xi
Babilonia 'mi xi tjinre kjua'ñu! Ngat'a ngutjun fani kjiña'anre
kjua."

11 'Ba xuta xi tjin ngasun'ndio xi bateñaya 'ba batseya 'ba
nde ski'nda 'ba ku̱abare ngat'are kui, ngat'a nde tsajainni xi
kuatse ch'a xi kjua'eko. 12 Kui= xi ja'eko nga yateña oro, plata,
nkjin kuya ndiojo xi tsjakun, nkjin kuya najñu xi chji, najñu
xi kuán kun ko xi ini, nkjin kuya ya xi nda jen, nkjin kuya
tsajmi xi kis'endakoni nindare tjiuniña, ya xi 'ñu chji, bronce,
kicha, ndiojo, 13 canela, tjiuxin xi nda jen, tjingusja, nanda xi

nda jen, chojo xi nda jen, binu, aseti, harina, trigo, tjiundija, chutsanga, chakabayu, carreta xi kjefe chakabayu, 'ba ka'nda chu'nda xi sateña.
14 'Ba nchja xi bateñaya 'ba batseya 'bi kuetsure naxinando: "¡Nde tsajainniri tsajmi xi tsjakun xi 'ñu kuamejénri! ¡Je= kjinichajakjin tsajmiri xi tsjakun ko kjuanyinari! ¡Niñajan nde sa̱kuniri!"
15 'Ba kjin kuinya nchja xi bateñaya 'ba batseya, xi kuanyina ngat'are naxinando, ngat'a sa̱kjunre kjuana'en xi tifa'axtiu naxinando. Ski'nda 'ba siba 16 nga 'bi kuetsu: "¡Nimaxuni, nimaxuni naxinanda jio! Xi yaja najñu chji xi kuán kji'i ko xi ini kji'i, xi yajunre oro ko nkjin kuya ndiojo xi tsjakun. 17 Ngu ngutjun fani je yeje kjuanyina jebiu."
'Ba kjin tsikinya ngatsi'i nchja xi batexuma ngaya barku, ngatsi'i xi 'betsumajin ndachikun, ngatsi'i xi tsa'exako barku, ko ngatsi'i xi jenre ton nga tsa'exa ngaya barku. 18 'Ba nga tsabe ni'ndi xi ti'betju ña titi naxinando, 'ñu kinchja nga 'bi kitsu: "¿Ñá=re naxinanda xi 'ba kji'i joni naxinanda jio?" 19 'Ba 'etsojo'a chojo nindaku, kiski'nda, 'ba kitsiba nga 'bi kitsu: "¡Nimaxuni, nimaxuni naxinanda jio! 'Ñu= tsatse tsajmi xi chji, 'ba kuanyina ngatsi'i xi tjinre barku ngajin ndachikun. Tunga ngutjun fani kjinikjekjua ngayéje."
20 Titsja_ru yojonu jun xi tetsubo ngank'aa, jun xi xuta tsjere Na'enchana kuon, nchja chinga apóstol 'ba ko jun xi profeta kuon ngat'are mé= xi tjimata'en naxinando. Ngat'a Na'enchana je= kitsa'enre kjua naxinando ngat'are xi kitsikonu.
21 'Ba jaskan jngu ankje xi 'ñu tjinre kjua'ñu kiskjenitjen jngu ndiojo xi 'ñu tse 'ba kiskanikja'ajin ndachikun nga 'bi kitsu: "'Bi= tsa'en 'ñu xanikja'ari ngi'ndio naxinanda je xi Babilonia 'miri, 'ba tu'yá nde skueniri. 22 Bi nde kjuinu'yanire ngaya ndiya teri nga kjuane najni arpa, flauta ko tjio. Bi nde s'e̱ni kio nchja xi mare ninda nkjin kuya tsajmi. Bi nde kjuinu'yanire nga s'iu trigo ngayeje. 23 Niñajan nde sitsejenni ndi'ire lámpara ngaya ndiya teri 'ba bi nde kjuinu'yanire s'ire kjuabixan, ngat'a xutari xi yateñaya 'ba tsatseya kuán xi nda 'yare jo kji'i ngasun'ndio, 'ba ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio kich'onacha=re ngat'are kjuacha xi ñe'en."
24 Ngu kui naxinandabiu ya'anijin jinre nchja chinga profeta, xuta tsjere Na'enchana ko ngatsi'i xi kjinikjesun ngasun'ndio.

19

1 Nga je kuán kibiu, kjint'e_ra̱ xi 'batsa'en kjinu'yare joni jndare 'ñu nkjin xuta xi 'ñu kinchja ngank'aa nga 'bi kitsu: "¡Ngatjanichjire Na'enchana! Kui= xi tsik'angina 'ba xi tu kui

tajngu tse̱'e̱ yeje kjuaje ko kjua'ñu. 2 Ngat'a kixi= tsa'en kjua
nga ko fani kjuakixi, 'ba kitsa'enre kjua chjun masen xi nda
'yare, xi kitsijndi xuta xi tse'e ngasun'ndio ko kjuachajngire.
'Ba Na'enchana je= kitsingojore jinre xutare."

3 'Ba nde 'ba= kitsu ngani: "¡Ngatjanichjire Na'enchana!
Ni̱'ndi xi ti'betukajin naxinando, kuijinntsjai ka'nda ngants-
jai nixtjin."

4 'Ba jaskan kitsikindi yojore 'nda t'anangiu nchja chinga xi
kañujun ko nga ñujun xi tjindukun nga kitsichjire Na'enchana
xi tijñasun yaxile ña tibatexuma. 'Ba 'bi kitsu: "¡'Ba ngatjama!
¡Ngatjanichjire Na'enchana!"

5 'Ba kjinu'yare jngu jnda xi jendibani ña sejña yaxilio xi 'bi
kitsu: "Tichji_ru Na'enchana ngatsi'u xi ña'axat'a_ru kui 'ba
'yakun, ninga xi ni̱ma̱ 'ba ninga xi tjinre kjua'ñu."

S'ire kjuabixanre Ki'ndi borrego

6 'Ba jaskan kjint'e ngañaa̱ xi 'batsa'en kjinu'yare joni
jndare 'ñu nkjin xuta. Kjinu'yare jotsa'en fane ña ntjai
nanda 'ba joni nga 'ñu fane cho'on. Xi kitsu: "¡Ngatjanichjire
Na'enchana! Ngat'a je tibatexuma Na'enchana, Na'en xi
tjin yejere kjua'ñu xi tjin. 7 Sitsja_ra yojona 'ba 'ñu ngat-
jas'ena kjuatsja 'ba sikixiya nga kui tjinre kjuaje, ngat'a je ja'e
chu̱ba̱re kjuabixanre Ki'ndi borrego, 'ba chjunre je tijñandare
yojore. 8 Je kitsa'e'ndere nga kuaja najñu tiba xi chji, xi
tsje, 'ba xi tiba'na, xi tsunire mé= xi kitsa'en xuta tsjere
Na'enchana nga kixi fiko yojore."

9 'Ba ankje kitsuna̱: "Ti'indi kibi: ¡Ndaxure xi kjinikjint'e s'ire
kjuabixanre Ki'ndi borrego!" 'Ba nde kitsu ngisana̱: "Kui=bi
xi en kjuakixire Na'enchana."

10 'Ba jaskan tsakasenkunch'int'a_ra̱ ankje nga sichji_ra̱
tsakaiñu, tunga 'bi kitsuna̱: "Bi 'ba ñe'en. An= xi 'ba nde
tetsa'exang_ra̱ Na'enchana joni ji ko nts'é xi kixi 'bejñatjo en
xi kitsuyakixi Jesús. Na'enchana xi tjinnere nga sichji_ri."

Ngu en xi kitsuyakixi Jesús, enbi xi tsikinchjare nchja
chinga profeta.

Xi tijñakjare chakabayu tibo

11 'Ba jaskan tsa'bia̱ nga kichjux'a ngank'aa. 'Ba kji'yare
jngu chakabayu tiba. 'Ba xi tijñakjare, kui= xi Kixi 'ba Kjuakixi
'mi ngat'a kixi= tsa'en nga tsa'en kjua 'ba nga kjan. 12 'Ba 'ba
kun tuxkun joni ndi'i, 'ba nkjin corona tjisunre, 'ba tjit'are
jngu ja'en xi tu kui tajngu be. 13 'Ba yaja jngu najñu xi 'yajunre
jin. 'Ba ja'enre, kui xi Enre Na'enchana. 14 'Ba tjenngire
chasoldadu xi tjin ngank'aa. Tjindukjare chakabayu tiba nga
yaja najñu xi chji, xi tiba 'ba xi tsje.

15 'Ba nga'a ts'a ti'betjuni jngu kicha xi 'ñu yojoxkun kji'i,
tuxi sikja'ani kjuanima nangi xi tjin ngasun'ndio. 'Ba kua-
texumakonire yaníse xi kicha kuandani. Sa'enre kjua joni
xi basenne uva nga tsits'iungi, 'ba sikasennere kjuasti jere
Na'enchana xi tjin yejere kjua'ñu xi tjin. 16 Najñu nduju xi yaja
ko ngasure kua'indut'a ja'enbi: "Reyre rey 'ba Naire nai."

17 'Ba tsa'bią jngu ankje xi sejñajin ndi'ire tsu'biu. Xi 'ñu
kinchja nga 'bi kitsu tsi'ire tjiunike xi inyatutjen ngank'aa:
"Jabiu 'ba ngatamaku nga xino xichine xi 'ñu tse xi tsja
Na'enchana. 18 Ndeninchjo yojore mik'en xi tse'e rey, xi
tse'e ngakure chasoldadu, xi tse'e nchja xi 'ñu kakun, xi tse'e
chakabayu ko xi 'bendukjare, ko xi tse'e ngatsi'i xuta, ninga
xi ndai asa chu'nda xi tsindaą, 'ba ninga xi tjinre kjua'ñu asa
xi nįmą."

19 'Ba jaskan tsa'bią tjiubabiu ko rey xi tjin jo kji'i nga-
sun'ndio nga tjenko chasoldadure. Xi kuañajan, tuxi sk-
jankoni xi tijñakjare chakabayu ko chasoldadure. 20 'Ba tji-
ubabiu kjinduba'ñu ñatjen ko profeta ndesu xi ja'ba je kitsa'en
kjuakun ngixkun. Ngat'are kjuakunbiu tsak'onachakonire
xuta xi kitsja'nde nga kis'et'are chụbą̣re tjiubabiu 'ba xi
kitsichjire isenre. Ngu kichanikja'ajin tjikun tjiubabiu ko
profeta ndesu ngajin nga'nde xi kitse ndi'i xi titíkoni asufre.
21 'Ba ngatsi'i chasoldadure kjinikjesunkoni kicha xi ti'betjuni
ts'a xi tijñakjare chakabayu. 'Ba ngatsi'i tjiunike kiskine yojore
nchjabiu 'ba 'ñu kitsere.

20

Jngu mi nu

1 'Ba jaskan tsa'bią jngu ankje xi jendibajenni ngank'aa xi
ya'a llavere nga'nde ña 'ñu nanga tixa. 'Ba nde ngaya tsja
kji'ya jngu na'ñu kicha xi 'ñu je ngayeje. 2 'Ba ankjebiu kitsuba
'ba 'eta'ñu tjiuye jio, kui= xi tjiuye chinga, chanayi ko Satanás,
'ba jngu mi nu kis'eta'ñu. 3 'Ba kiskanikja'aya nga'nde ña 'ñu
nanga tixa 'ba ko llavebiu 'echjakoni. 'Ba 'enere jngu sello
xuntjare, tuxi bi nde k'onachanire nangi xi tjin ngasun'ndio
'nda nga kjua'a jngu mi nu. 'Ba nga je kjua'a jngu mi nu,
tjinnere nga stjunda ngutjunchi.

4 'Ba jaskan tsa'bią nkjin yaxile. 'Ba xi tjindusun yaxilio, kui
xi kitsa'ere kjua'ñu nga sa'enre kjua xuta. 'Ba nde tsa'bią isen-
nixtjinre xuta xi kitisin ngat'a kitsikja'axtiuya en xi kitsuyak-
ixi Jesús ko enre Na'enchana, xi bi kitsichjire tjiubabiu ninga
isenre 'ba xi bi kitsja'nde nga kis'et'are chụbą̣re tjiubabiu
stjen asa ntsja. Ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba ñatjen
yatexumako Cristo jngu mi nu. 5 Tunga ngat'are mik'en xi
yak'a, bi ja'ayare ngajinre mik'en 'nda nga je ja'a jngu mi nu.

Xi kuatexumako Cristo, kui xi tjun ja'ayare. 6 ¡Ndaxure xuta xi 'batsa'en k'uakot'are nga tjun kjua'ayare! Ngu xuta tsjere Na'enchana kụan 'ba kjuabeya xi majóni tsajainre kjua'ñu= tsa jó siko kui. Tusa na'mi kụan ngixkun Na'enchana 'ba ngixkun Cristo, 'ba jngu mi nu ñatjen kuatexumako.

Jótsa'en kitsichaja chanayiu

7 Nga je kjua'a jngu mi nu, kjuinuntjin chanayiu nga'nde ña kjiya'ñu. 8 'Ba k'uetju nga k'onachare nangi xi tjindu nga ñujun ngatere ngasun'ndio. K'onachare nangi Gog ko nangi Magog 'ba k'ueku chasoldadure nga skjan xi 'batsa'en 'ñu nkjin mani joni tsumi xi tjin ndai ndachikun xi bi ma s'exki.

9 'Ba tsik'etsumasun jokji'i nga teya ngasun'ndio 'ba 'echjanga'ya naxinanda xi Na'enchana tsimején ña tjindu xuta tsjere. Tunga ngank'aa jendibajenni ndi'i xi niki yakakjin chasoldadubiu. 10 'Ba chanayi xi tsak'onachare nchjabiu, kichanikja'ajin nga'nde xi kitse ndi'i xi titikoni asufre, ña 'ba nde ja'ba je kichanikja'ajin tjiubabiu ko profeta ndesubiu. Kio kjua'a kjuanima nga nixtjin nga nistjen ka'nda ngantsjai nixtjin.

Jótsa'en kjiña'anre kjua xi jesun

11 'Ba tsa'bią jngu yaxile je xi tiba kji'i ko xi tijñasun. 'Ba ngixkun kui t'anangiu ko ngank'aa kitsichajakjin 'ba niñajan nde kji'yanire. 12 'Ba tsa'bią xuta xi jesun, xi tjinre kjua'ñu ko xi nịmą, xi inya ngixkun yaxilio. 'Ba kichju'i nkjin xujun, 'ba nde kichju'i kja'e xujun xi tsu 'yá xi s'ẹ̣re kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba kjiña'anre kjua xi jesun jotsa'en kua'indut'a xujun xi tsu mé= xi kitsa'en. 13 'Ba xuta xi jesunjin ndachikun 'etukajin 'ba kiji ngixkun xi tjijñasun yaxilio nga kụanre kjua. 'Ba tsisetjen xi tjindunijin t'anangiu ko xi tjindu nga'ndere mik'en. 'Ba kjiña'an tsi'ire kjua jo nga kitsa'en nga jngu jngu. 14 'Ba jaskan kjuabeyo ko nga'ndere mik'en kichanikja'ajin nga'ndebiu xi kitse ndi'i xi titikoni asufre. Nga'ndebiu xi kitse ndi'i, kui= xi kjuabeya xi majóni. 15 'Ba xi bi kua'indut'a ja'enre xujun xi tsu 'yá xi s'ẹ̣re kjuabenichun xi bi fet'a, kui= xi 'ba nde kichanikja'ajin nga'ndebiu xi kitse ndi'i ngayeje.

21

Ngank'a xatse ko t'anangi xatse

1 'Ba jaskan tsa'bią jngu ngank'a xatse ko jngu t'anangi xatse, ngat'a je kichajakjin ngank'a xi tjun ko t'anangi xi tjun. 'Ba bi nde kis'eni ndachikun. 2 'Ba tsa'bią naxinanda tsjere Na'enchana, xi Jerusalén xatse, nga tjindibajenni ngank'aa. Xi kjinikasen ngat'are Na'enchana 'ba xi 'batsa'en kis'enda joni jngu chjun xi tibixan xi kjinikaja jngu xutji xi tsja=kji'i

nga tikuyare xi xi'iun. 3 'Ba kjint'e_ra jngu jnda xi 'ñu kinchja, xi jendibani ña sejña yaxilio nga 'bi kitsu: “Na'enchana je tijña ngajinre xuta nganda'e. Kui k'uejñajinre xuta, 'ba xutabiu naxinandare kuan. Na'enchana suba k'uejñajinre 'ba kuan Na'enre. 4 Kui sixijun yeje ndaxkun, 'ba bi nde kueyani ninga bi nde sibani. Bi nde ski'ndani ninga bi nde kjua'ani kjuanima, ngat'a ngasun'nde xi tjun je bi nde tjinni.”

5 'Ba xi tijñasun yaxilio 'bi kitsu: “An tetsixatse=ña ngayéje xi tjin.” 'Ba nde kitsu ngayeje: “Ti'indi kibi, ngat'a kjuakixi=enbi 'ba ma chun_ra.”

6 'Ba nde kitsu ngisana: “Je kuajngu. An= ña xi alfa ko omega, xi titjun 'ba xi fet'ani. Xi xindare an sjakjuatjo_ra nga'nde ña tju nanda xi tsjare kjuabenichun xuta. 7 Xi sa'en, kui xi sakure kjuandabiu. 'Ba an kuaan Na'enre 'ba kui kuan ki'ndina. 8 Tunga kui xi tsakjun, xi bi makjainre, xi tsa'en kjuanayi, xi tsik'en xuta, xi tsa'en kjuachajngi, xi tsa'en kjuacha, xi bekun na'en xi ntsja xuta tsindani, ko ngatsi'i xi tsu en ndesu, kui xi 'ba tjinni nga kjuinikja'a kjuanima nga xanikja'ajin nga'nde xi kitse ndi'i xi ko asufre titíkoni. Kui xi kjuabeya xi majóni.”

Jerusalén xatse

9 'Ba kitsitiñat'ana jngu ankje xi s'ejñajinre ankje xi yatu, ankje xi ya'a jngu nisu xi yatu tsakaiñu xi inya kjuana'en xi yatu xi fet'ani. 'Ba kitsuna: “Jabi. Kuakura chjun xi kuixan xi kuan chjunre Ki'ndi borrego.” 10 'Ba meni ja'e ngajinna Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ankje kikona jngu nindu je xi 'ñu nk'a. 'Ba kio yakuna naxinanda tsjere Na'enchana, xi naxinanda Jerusalén, nga tjindibajenni ngank'aa. Xi kjinikasen ngat'are Na'enchana. 11 'Ba ndi'ire kjuajere Na'enchana titsika'na naxinando joni ndiojo xi tsja kji'i xi 'ñu chji. Jo=ni ndiojo xi jaspe 'mi, xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin. 12 'Ba naxinando tjinch'andaire jngu xjo je 'ba nk'akoni, xi tejó mani xuntjare. 'Ba nga jngu jngu xuntjo jngu ankje inyaxtiu. 'Ba xuntjabiu kua'indut'a ja'enre ntjere Israel xi tejó ka'a mani. 13 'Ba ján mani xuntja xi tixa ña tjenni ngituts'ian 'ba ján ña ntjai tsu'biu 'ba ján ngate skjun 'ba ján ngakixi. 14 'Ba tejó mani tuts'in xjore naxinando. Nga jngu jngu kua'indut'a ja'enre apóstore Ki'ndi borrego.

15 'Ba ankje xi tifakona ya'a jngu ya chuba xi oro ni tuxi k'uechubakoni naxinando, xuntjare ko xjore. 16 'Ba naxinando ngusun= tsa'en teya. Nga nduju 'ba nga teya tu jngu=chuba. 'Ba ankje 'echubakoni yachubare naxinando, 'ba jó mi ko jó sientu kilómetro tjinre. Nga nduju 'ba nga teya 'ba nga nk'a tu jngu chuba. 17 'Ba jaskan 'echuba xjo xi tjinch'andaire

ngayeje. 'Ba yachute ko tjio'on metro tjinre. Chu̱ba̱ xi tsichjen xuta, ndekui xi kitsichjenni ankje.

18 'Ba xjo xi tjinch'andaire kuánni ndiojo xi tsjakun xi jaspe 'mi, 'ba naxinando kuandakoni suba oro xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin. 19 'Ba tuts'in xjore naxinando yajunre ngayéje kuya ndiojo xi tsja kun xi chji. Xi titjun, jaspe. Xi majóni, zafiro. Xi majánni, ágata. Xi mañujunni, esmeralda. 20 Xi ma'ónni, ónice. Xi majonni, cornalina. Xi mayatuni, crisólito. Xi majinni, berilo. Xi mañajanni, topacio. Xi mateni, crisoprasa. Xi matejnguni, jacinto. 'Ba xi matejóni, amatista. 21 'Ba xuntja xi tejó, kui xi tejó ndiojo xi tsakjun xi perla 'mi. Nga jngu jngu xuntjo tu jngu perla kuandakoni. 'Ba ndiya te xi ngisa bitjajmeya, kui xi kuánkoni suba oro xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin.

22 'Ba nijnguú ningu tsa'bia̱ ngajinre naxinando. Ngat'a ningure naxinando, kui xi Ki'ndi borrego ko Na'enchana, Na'en xi tjin yeje kjua'ñu xi tjin. 23 'Ba naxinando bi machjenre nga tsu'biu asa na'enso sitsejenre, ngat'a ndi'ire kjuajere Na'enchana tsitsejenre, 'ba Ki'ndi borrego kui xi ndi'ire naxinando.

24 'Ba ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio k'uetsumajin ndi'i xi ndibani naxinando, 'ba kio kjua'eko kjuanyinare rey xi tjin ngasun'ndio. 25 Bi s'e̱chja xuntjare naxinando nga nixtjin 'ba bi ku̱ajñu kio. 26 'Ba ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio kio kjua'eko kjuanyinare ko tsajmire xi tsjakun. 27 Nimé xi jndi tjin ngixkun Na'enchana ku̱an kjua'as'en kio, ninga xuta xi tsa'en kjuanayi, ninga xi tsu en ndesu. Tu kui sani kjua'as'en kio xi kua'indut'a ja'enre xujunre Ki'ndi borrego ña tsu 'yá xi s'e̱re kjuabenichun xi bi fet'a.

22

1 'Ba jaskan ankje yakuna̱ jngu ndaje xi tjinre nanda xi tsjare kjuabenichun xuta. Xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin. 'Ba kio ti'betjuni ña sejña yaxile ña tibatexuma Na'enchana ko Ki'ndi borrego. 2 'Ba ngamasenre ndiya tere naxinando xi ngisa bitjajmeya 'ba nga jngu jngu ngatere ndajio inya yatuntje xi tsjare kjuabenichun xuta. Xi bajare tejó ka'a tu nga jngu nu. Jngu jngu ndiya bajare tu xki sa. 'Ba xkare yabiu nichjen= tuxi sindani ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio. 3 Tume nde s'e̱ni xi ch'o kik'inre ngat'are Na'enchana. 'Ba ngajinre naxinando sasen yaxile ña batexuma Na'enchana ko Ki'ndi borrego, 'ba xuta xi tse'e sichjire. 4 'Ba skuekjin fa nkjain 'ba stjen ku̱a'indut'a ja'enre. 5 'Ba kio bi nde s'e̱ni nistjen 'ba bi nde ku̱achjennire ndi'i lámpara ninga ndi'ire tsu'biu, ngat'a Na'enchana sitsejenre xuta xi kio k'uendu. 'Ba xutabiu kuatexuma ka'nda ngantsjai nixtjin.

Nixtjin nga kjua'e Jesucristo

6 'Ba jaskan ankje kitsuna̱: “Kui enbi xi kjuakixi 'ba ma
chun_ra. Na'enchana, Na'en xi tsikinchja nchja chinga pro-
feta, kui xi je kitsikasen ankjere, tuxi kuakutsejennire xutare
mé= xi tjinnere ku̱an xati.”
7 “Chutsijon. ¡Je mején kjua'a̱a̱! ¡Ndaxure xi kixi 'bejñatjo en
xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuyatitjun xi tjinnere ku̱an!”
8 An, Juan, kjint'e=ña̱ 'ba tsa'be=ña̱ kibi. 'Ba jaskan nga je
kjint'ia̱ 'ba tsa'bia̱, tsakasenkunch'int'a_ra̱ ankje xi yakuna̱
kibiu nga sichji_ra̱ tsakaiñu. 9 Tunga 'bi kitsuna̱: “Bi 'ba ñe'en.
An= xi 'ba nde tetsa'exang_ra̱ Na'enchana joni ji ko nts'é
xi profeta 'ba joni ngatsi'i xi kixi 'bejñatjo en xi kua'indut'a
xujunbi. Na'enchana xi tjinnere nga sichji_ri.” 10 'Ba nde
kitsuna̱: “Bi 'bejña'mai en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuy-
atitjun mé= xi tjinnere ku̱an, ngat'a je tifechu tiña nixtjin nga
k'uetjusun kibiu. 11 Xi ch'okun, janda ngatatsa'en xi ch'o
tjin. Xi jndi, janda ngatatsa'en xi jndi tjin. Xi nda, janda
ngatatsa'en xi nda tjin. 'Ba xi tsje, ngisa ngatjamatsje ngisa.”
12 “Chutsijon, je kjuixatia̱. 'Ba kjua'eko=ña̱ chji xi sja_ra̱ nga
jngu jngu xuta jo nga kitsa'en. 13 An= ña̱ xi alfa ko omega, xi
titjun 'ba xi jaskanni, xi tuts'in 'ba xi fet'ani.”
14 ¡Ndaxure xuta xi tibane najñure, tuxi kua'e'ndenire nga
kjua'as'en xuntjare naxinando 'ba skine ture ya xi tsjare
kjuabenichun xuta! 15 Tunga ngandetsian xinyandu xuta
ch'okun, xi tsa'en kjuacha, xi tsa'en kjuachajngi, xi tsik'en
xuta, xi bekun na'en xi ntsja xuta kuandani, ko ngatsi'i xi
matsjare tsu en ndesu nga nchja.
16 “An, Jesús, je kitsikasia̱n ankjena̱, tuxi kuetsuyakixinire
kibi xuta xi makjainre ngat'ana̱. An= ña̱ ntjere David, nts'en
xi ndibanire jamare kui, 'ba an= ña̱ niñu xi ngisa 'ñu tsitsejen
nga je tjis'e isen.”
17 “¡Jabi!”, titsu Isennixtjintsjere Na'enchana ko chjunre
Ki'ndi borrego. 'Ba xi tibasen ñojon ngatatsu: “¡Jabi!” 'Ba
xi xindare ngatjendiba, 'ba tu'yañu xi mejénre ngat'ikjuatjo
nanda xi tsjare kjuabenichun xuta.

En xi fet'ani xujunbi

18 An xinyakixi titjun_ra̱ ngatsi'i xuta xi inyabasen ñojonre
en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuya mé= xi tjinnere ku̱an:
Tu'yañu xi k'uesunre en xi kua'indut'a nga'e, Na'enchana
k'uesunre kjuana'en xi kjinukjua ngat'are xujunbi. 19 'Ba
tu'yañu xi skja'axinre en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuya
mé= xi tjinnere ku̱an, Na'enchana skja'axinre tu xi kua'ere
tsakaiñu, xi bajare yatuntje xi tsjare kjuabenichun xuta. 'Ba
Na'enchana skja'axinre nga'nde xi kua'ere tsakaiñu ngajin
naxinanda tsjere xi kjinukjua ngat'are xujunbi.

20 Xi titsuyakixi kibi, kui= xi titsu: “Jun, je kjua'exatiạ.”
¡'Ba ngatjama! ¡Jabi, Na'en Jesús!
21 Ngatjas'enu ngatsi'u kjuandare Na'enna Jesucristo. 'Ba ngatjama.